[illegible]

တောင်ကျောင်းဆရာတော်

စန္ဒမာလာလင်္ကာရ

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း

(ဒုတိယတွဲ)

ဒုတိယအကြိမ်

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ်- ၈၃၅/၉၆ (၁၁)
မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ်- ၁၃၈/၉၇(၃)

အရှင်စန္ဒမာလာလင်္ကာရ

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း

ထုတ်ဝေသည့်အကြိမ် - ဒုတိယအကြိမ်
ထုတ်ဝေသည့်လ - ၁၉၉၇-ခု၊ နိုဝင်ဘာလ
စောင်ရေ - ၅၀၀
တန်ဖိုး - ၁၅၀ ကျပ်

မျက်နှာဖုံးပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ခင်ခင်ဝင်း (၀၂၆၇၀)
ကလျာအော့ဖ်ဆက် ၁၅၂၊ ကျွန်းရွှေမြိုင်လမ်း၊ သုဝဏ္ဏ၊ ရန်ကုန်မြို့။
ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ခင်ကြွေ (၀၄၇၈၀)
ရတနာမဥ္ဇူပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၄၊ ဝေဇယန္တာလမ်း၊ ၁၆/၂-ရပ်ကွက်၊ သဃ်န်းကျွန်း။
ထုတ်ဝေသူ - ဦးရဲမြင့် (၀၁၀၄၉)
တက်လမ်းစာပေ
၉၆၇၊ ပဒေသာရပ်ကွက်။
စော်ဘွားကြီးကုန်း၊ အင်းစိန်။

ရမ္မာဝတီ ရမ်းပြည့်မြို့မ တောင်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးပုံတော်။

တစ်ရာ့တစ်စင်း၊ မင်းထက်မင်းတို့၊ ခွန်သွင်းဝင်ပါ၊ မဟာဝိတိက၊ ရက္ခပူရ၊
နာမပျံ့လျှိုင်၊ ရခိုင်ပြည်ကြီး၊ မြို့သီးသီးတွင်၊ ဘုန်းမီးနေလ၊ အစိုးရကြသော၊
မဟာသမ္မတ၊ သကျာသာကိန်၊ အသမ္ဘိန်ဟု၊ ရာဇိန်သက်ဆင်း၊
ရခိုင်မင်းတို့၏၊ ခြင်းရာဋ္ဌုပ္ပတ်၊ ဖြစ်ပျက်ဇာတ်ကို၊ နာဂတ်နောင်လာ၊
မျိုးလေးဖြာတို့ ကောင်း စွာသိစေရန် ရည်ရွယ်သန်၍

ရမ္မာဝတီ၊ ရမ်းပြည့်မြို့မ

ဒက္ခိဏဝိဟာရရာမ ကျောင်းတိုက်ကြီး၌
ဟာပိုသ်ရှင်ပြုံး၊ သီတင်းသုံး နေထိုင် တော်မူသော

အရှင်စန္ဒမာလာ လင်္ကာရာ

အမည်ရှိတော်မူသော

တောင်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်

ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ပုံပြင်၊ ရာဇဝင်အသီးသီးတို့မှ
ထုတ်နုတ်သုတ်သင် တန်ဆာဆင်၍ စီရင်ရေးသားတော်မူအပ်သော

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း

ထုတ်ဝေသူ၏ အမှာစာ

ကျွန်တော်သည် ရမ်းဗြဲမြို့ တောင်ကျောင်းဆရာတော် အရှင်စန္ဒမာလ လင်္ကာရ ရေးသားပြုစုခဲ့သော ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း ပထမတွဲကို (၁၅-၇-၁၉၉၇)ခု တွင် ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ပုံနှိပ်ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ဒုတိယတွဲ ထုတ် ဝေနိုင်ရေးကို ကြိုးပမ်းခဲ့သည်မှာ ယနေ့အောင်မြင်စွာဖြင့် ပုံနှိပ်ပြီးစီးခဲ့ ပါပြီ။

ထုတ်ဝေပြီးခဲ့သော **ရခိုင်ရာဇဝင်များ**ကို နှစ်သက်ကြလိမ့်မည်ဟု ထင်ပါ သည်။ ထိုစာအုပ်များတွင် အမှားနည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် ကြိုးစား ထားသော်လည်း သဘောကမကျစရာများ ပါခဲ့ပါက နားလည်ခွင့်လွှတ်ကြပါ ရန် အနူးအညွတ် တောင်းပန်ပါသည်။

ကျွန်တော့်အနေဖြင့် ထပ်မံပြီး ဆရာငမဲ ရေးသားခဲ့သော ရခိုင်ရာဇဝင် (သို့မဟုတ်) **ငမဲရာဇဝင်** အား ထုတ်ဝေနိုင်ရေးကို အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းနေပါ ကြောင်း သတင်းကောင်းပါးလိုက်ပါသည်။

ရခိုင်စာပေ တိုးတက်မြင့်မားပါစေ၊
ရခိုင်လှမြင့်
(၆-၁၁-၁၉၉၇)

ဓမ္မကၡန္ဓာ ဓမ္မစေတီတည် ပူဇော်ကြောင်း နိဒါန်းစကား

ဗြိတိသျှဘားမား ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီသည် ရန်ကုန်မြို့ ကင်းဘဲလ်လမ်းရှိ ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် အဆောက်အအုံ ဂိုဒေါင်ကြီးများကို မြေနေရာ များနှင့်တကွ ရုပ်ရှင်စတူဒီယိုရုံ အလို့ငှာ ဝယ်ယူရရှိထားရာတွင် ထိုဂိုဒေါင်များ အတွင်း၌ တစ်စုံတစ်ရာ အသုံးမပြုဘဲ သိမ်းထုပ်သိုမှီးထားသော ဟံသာဝတီပုံ နှိပ်တိုက်ထုတ် မင်ကျမင်နကောင်း၊ မူသန့်၊ စက္ကူကောင်း ပိဋကတ်ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ နိဿယ၊ ဂန္ထန္တရ ဗဟုသုတကျမ်းစာအုပ်ပေါင်း များစွာ တို့ကို တွေ့ရှိရလေသည်။

ဤမျှမြင့်မြတ်၍ အဖိုးအနဂ္ဃ ထိုက်တန်သော ပိဋကတ်တော်နှင့် ဗဟုသု တကျမ်းစာများကို စုံပုံထားမည့်အစား ပရိယတ္တိသာသနာ စည်ပင်ပြန့်ပြောစိမ့် သောငှာ သင်အံလေ့ကျက် ကြည့်ရှုသုံးသပ်နိုင်ကြရန် ဖြန့်ဝေလှူဒါန်းရသော် ကောင်းလေစွဟု သတိစေတနာ သဒ္ဓါဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ရှိသမျှ ပိဋကတ် တော်များနှင့် ဂန္ထန္တရကျမ်းစာအုပ်များကို အပြီးအပိုင်ဝယ်ယူလိုက်လေသည်။

သို့ပါသော်လည်း များလှစွာသော ကိုးသောင်းကျော် အရေအတွက်ရှိ ပိဋကတ်တော်များနှင့် နှစ်သိန်းကျော် ဂန္ထန္တရစာအုပ်များမှာ တိဖြတ်၊ ဖုံးအုပ် ချုပ်လုပ်ပြီးများ မဟုတ်ရကား ကုမ္ပဏီတစ်ဦးတည်းမှာ စေတနာ သဒ္ဓါတရား ရှိပါငြားလည်း ခွန်အားမမျှ များမြောင်လွန်းလှပါသောကြောင့် ပိဋကတ်တော် ကျမ်းစာအုပ်ကြီး စာအုပ်တစ်အုပ်လျှင် ပြုပြင်ဖုံးအုပ် ချုပ်လုပ်ခအတွက် ကုန်ကျ

သဖွယ် သင့်ငွေ ၀ိ-စဲကျမျှကို စာအုပ်ဖုံး ကျောဘက်တွင် ကမ္ဗည်းတံဆိပ် ထိုးနှိပ်ပါရှိသော ဓမ္မဒါနကုသိုလ်ရှင်အသီးသီးတို့က တွဲဖက်ကာ ကူညီပါဝင်၍ လှူဒါန်းပါသဖြင့် ဓမ္မက္ခန္ဓာဓမ္မစေတီ ပူဇော်ခြင်း အထမြောက်သည် ဖြစ်ပါကြောင်း။

ဤကုသိုလ်အလှူကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ
သာဓုအနုမောဒနာ ပြုကြပါစေသောဝ်။

နိဒါန်း

အထူးအားဖြင့် အပြီးတိုင် မရောက်နိုင်သော အကျွန်ုပ်တို့၏ ဓမ္မဒါန ကုသိုလ်ဓမ္မစေတီတော်ကြီးကို ကူညီသောအားဖြင့် ကမ္ဗည်းထိုးနှိပ်ပါရှိသော ကုသိုလ်ရှင်များသည် ထီးတော်ကြီး တင်လှူပူဇော်သည့်အလား ဖြစ်ပါသောကြောင့် ကုသိုလ်ဆက် ကုသိုလ်ဖက်ကလျာဏမိတ်ကောင်း မိတ်မြတ်အဖြစ်ဖြင့် မှတ်သားကာ ဤကုသိုလ်ရှင်များအား ကျေးဇူးအထူးတင်လှပါကြောင်း။

ထိုမှတစ်ဖန် ဒါနကထာ မင်္ဂလာစကားကို တစ်ဆင့်မှတစ်ဆင့် မှာကြားကမ်းလှမ်းရန် ရှိသေးသည့်အပြင် ဤရွေ့ဤမျှလောက်သော ကုသိုလ်ရှင်များနှင့်လည်း ပိဋကတ်တော် ကျမ်းစာအုပ်ကြီးများမှာ ကိုးသောင်းကျော် အရေအတွက်ရှိ၍ များလွန်းလှသဖြင့် ရည်မှန်းသလောက် ဖြန့်ဝေလှူဒါန်းနိုင်ရန် ပြည့်စုံနိုင်မည် မဟုတ်ပါသဖြင့် ဤဒါနကထာနှိုးဆော်စာကို တွေ့ရှိသသူ ရဟန်းရှင်လူတို့သည် ကိုယ်တိုင်လှူဒါန်းပါဝင်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိတ်ကောင်းမိတ်မြတ်များအား တိုက်တွန်း စေ့ဆော်ခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း ကြုံကြိုက်ခဲလှစွာ အနည်းငယ်မျှသောငွေဖြင့် ကြီးကျယ်လှသော ပိဋကတ်တော် ဓမ္မဒါနကြီးကို အခွင့်သင့်ခိုက်ပါဝင်၍ ကူညီလှူဒါန်းစေလိုပါကြောင်း တောင်းပန်အပ်ပါကြောင်း။

စာသင်စာချ သောတုဇန၊ ဂဏဝါစက၊ သီလဝန္တကလျာဏ၊ ပညာဝန်၊ ဂုဏဝန်ပုဂ္ဂိုလ်မွန် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်အပေါင်းတို့သည် ဝမ်းသာအားရ နေ့ညမစဲ ချပို့သင်အံ ဓမ္မက္ခန္ဓာ သုံးသပ်ပွဲ ပရိယတ္တိ သာသနာတော်ကြီးအခြေစိုက်တိုင်း ထီးတော်ရှင် ကမ္ဗည်းပါ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟ ဒါနကုသိုလ်ရှင်တို့မှာ သာယာလှစွာသော ဆည်းလည်းသံ ငြိမ့်အေးဖြင့် သာသနာတော်ကြီး ပြုစုရသော စေတနာ သဒ္ဓါတရားကို အထပ်ထပ် ပွားနိုင်ကြပါစေသောဝ်။

ဗြိတိသျှဘားမား ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီ လီမိတက်
ရန်ကုန်မြို့။

နိဒါန်း

မဟာသုဒဿန၊ အယုဇ္ဈပူရိန်၊ မာဃိန်စံမြန်း၊ ဝတီနန်းသို့၊ ပွင့်လန်းသာယာ၊ ထောမနာဖြင့်၊ ဩဘာကိတ္တိ၊ ကျော်စောခြင်းရှိလှသော၊ မဟာဝိဟိက၊ နာမတင့် လှိုင်း၊ သမိုင်းကြေညာ၊ ဝေဖြာသညီ၊ ရမ္မဝတီကျွန်း၏၊ အလယ်ချက်မတွင်၊ အတ္တ ပရ၊ နှစ်ဝအကျိုး၊ မျှော်ကိုးခါခါ၊ ကျင့်အာစနှင့်၊ ဗုဒ္ဓ-ဓမ္မာ၊ သံဃာ-တွင်ဘိ၊ ဂုဏ်လျှံညီးသား၊ သာဝိတ္တိဆန်း၊ သုံးခိုင်ပန်းလည်း၊ ရှွင်လန်းနိစ္စ၊ မိဂမဖြင့်၊ လေးဝဖြဟ္မစိုရ်၊ မြဲကြည်ညို၍၊ မငြိုသီလ၊ ပဥ္စင်္ဂလည်း၊ ခဏမကွာ၊ ခြောက်ဖြာနာယက၊ ဂုဏ်ပေါင်းခလျက်၊ သတ္တ-သူတော်၊ ဥစ္စာမော်လည်း၊ အဟော်အစ္ဆရိ၊ အံ့ဖွယ်ရှိသား၊ မြတ်ဘုရား၏၊ ဟောကြားဓမ္မ၊ အဌင်္ဂမူ၊ တစ်လ-လေးလီ၊ အမြဲတည်၍၊ ကိုးမည်ဂုဏ်လျှံ၊ အရဟံကို၊ မူဝံမမေ့၊ စေ့စေ့ဆယ်ဖြာ၊ မြတ်ပုညာဟု၊ အစုစုလည်း၊ တစ်ခုမကျန်၊ သူတော်မွန်တို့၏ နေရာ၊ ရွှာပုလဲရွှာလျှင်၊ ဖွားရာဇာတိရှိသော၊ ရမ်းပြည့်မြို့၊ တောင်ကျောင်းဆရာတော် ဘုရားကြီးသည်။ သုခဝမ္မန၊ မဟာဒ္ဓနဂုဏ်၊ လောက်လုံခိုင်ဖြိုး၊ အမျိုးကြီးမှ၊ ဖွားသီးထမြောက်၊ အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ၊ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၃၉ခုတွင်၊ ရှောက်ချောင်းရွာဂါမ၊ ဝိဟာရ၌၊ ပါရဋ္ဌထေရ်မွန်၊ သီလဝန်အကျော်၊ ဖြစ်ကြီးဖြစ်တော်မူသော ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ၊ နိယံမပြတ်၊ ဆည်းကပ်ဝပ်တွား၊ သင်ရိုးစာပေများကို၊ သင်ကြားတော်မူပြီးနောက်၊ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၂ ခုနှစ်သို့၊ ရောက်လစ်သောအခါ၊ တေဇာထိန်ညီး၊ တောက်ထိန်မီးကဲ့သို့၊ ဝေးနီးထင်ပေါ်၊ ကျော်ထက်ကျော်သော၊ ပိဋကတ္တယဆေက၊ ဝေဒပါရဂူ၊ သူမတူတန်၊ ထူးကဲချွန်သော၊ ရမ်းပြည့်မြို့-တောင်ကျောင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ၊ တစ်ဖန်ဆည်းကပ်၊ ပရိယတ်ဓမ္မ၊ အဝဝတို့ကို၊ ကျနသေခွေ၊ သင်ခြေရမြောက်၊ ရဟန်းဖြစ်ချိန်သို့ ရောက်သောအခါ၊ ၎င်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကို၊ ဥပဇ္ဈာယ်ပြု ၍၊ သုသီလဝါ၊ ဆရာထေရ်ကျော်၊ သံဃာတော် ၇ဝတို့နှင့်တကွ၊ စတုတ္ထကမ္မဝါ၊ ဉတ်ရံကာဖြင့်၊ မဟာသီမ၊ သိမ်ခဏ္ဍာ၌၊ မြင့်မြတ်သော ရဟန်းဘဝသို့ ရောက်လေသတည်း။

ထိုရမ်းပြည့်မြို့ တောင်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ခြေရင်းတော်၌ ပရိယတ္တိတရား ပွားများလေ့လာ နေစဉ်ခါဝယ် နှစ်ဝါရမြောက်၊ ရောက်တုံလတ်သော် မရမ္မရ၌၊ သာသနာ့နေခြည်၊ ထိန်ကြည်ဝင်းစက်၊ လင်းလင်းတက်သော၊ သရက်မြို့မတိုက်၊ သုံးထပ်ကျောင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ၊ နိယံမပြတ်၊ ဆည်းကပ်ဝပ်တွား၊ မခြားနေ့ည၊ ဥဿုဟဖြင့်၊ ပိဋကတ္တယအဖြာဖြာ၊ ပါဠိအဌကထာ၊ ဋီကာ- အနုမဓု- ယောဇနာ၊ ဒေသနာတင့်လျှမ်း၊ ခက်ဆစ်ကျမ်းတို့ကို၊ ပြိုးပြွမ်းသင်ကြား၊ တတ်မြောက်ငြားတော်မူပြီးသည့်နောက်၊ မိမိ၏ မူလဖွားမြင်ရာဖြစ်သော၊ မဟာဝိဟိက၊ တိုင်း၎ာနသို့၊ ပြန်ကြွပြီးခါ၊ လက်ပံအညာကျောင်းကြီး၌ သီတင်းသုံးတော်မူလျက် ထိုထိုသို့သော ပရိသတ်၊ ထပ်ထပ်ဝန်းရံ၊ ပျားနှယ်အုံသား၊ အလုံးစုံသော တပည့်သိသာ၊ ပေါင်းများစွာတို့အား၊ ကောင်းစွာသင်ကြား၊ တရားမြိုက်ဆေး၊ မြတ်ရေအေးကို၊ တိုက်ကျွေးဝေငှတော်မူပြီးနောက်၊ အရောက် ကောဇာ(၁၂၅၇) ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ငါးဖြာခုနစ်နှစ်၊ ရောက်တုံလစ်သော်၊ ရတနာပုဥ္ဇ၊ ဗျာဒိတ်ရသား၊ နာမသင်းထုံ၊ မန်းဇေယျုံဟု၊ ဂုဏ်သိန်ပျံ့မွှေး၊ စာတမ်းကြွေးသည့်၊ မန္တလေးနေပြည်တော်ကြီးသို့ ကြွတော်မူခါ၊ အရှေ့ပြင်-ခင်မကန် ဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ၊ ကျိုးနွံစွာ ဆည်းကပ်၍၊ နှစ်လကျော်၊ သုံးလခန့်နီးနီး၊ နိဿရည်းအရပ်ရပ်၊ ခဲကတ်စွာ လှ၊ ဝိနယတို့ကို၊ နေ့ညမကွာ၊ သင်ဆဲသောအခါတွင်၊ သမ္မုတိသာသနာပိုင် ပခန်းဆရာတော်ဘုရားကြီးက၊ ပစ္ဆိမဘာဂ၊ တိုင်း၎ာန၌၊ သာသနာ့နေဝန်း၊ ထွန်းလင်းရှည်ကြာ၊ တည်စေရန်အလို့ငှာ၊ အားသွန်ကြိုးစား၊ ရွက်ဆောင်နိုင်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို ညွှန်ကြားပြသ၊ ပေးအပ်ရမည်ဟု အမိန့်တော်ရှိရာတွင်၊ ပိဋကတ္တယဆေက၊ နာနာနယ ကောဝိဒ၊ စွယ်လှမုန်သောက်၊ မာတင်မြောက်သော၊ ရှေး-တောင်ကျောင်းဆရာတော်၊ ဂြင်းတောဆရာတော်၊ ကျောက်ဖြူ-ယပ်လှဲဆရာတော်၊ ရှောက်ချောင်း ဆရာတော်တို့ကို ညွှန်ပြလျှောက်ထားလေရာ ယခု ဤ "ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း" ကို ရေးသားပြုစုတော်မူသော ရမ်းပြည့်မြို့ တောင်ကျောင်းဆရာတော် အရှင် "စန္ဒမာလလင်္ကာရ" မထေရ်ကို ရမ္မာဝတီဂိုဏ်းထောက်၊ ရှေ့တောင်ကျောင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကို ဂိုဏ်းအုပ်အဖြစ်နှင့် ခန့်ထားတံဆိပ်စာချွန် ပေးသနားတော်မူရာ ၎င်းတံဆိပ်တော်များကို ယူဆောင်၍ မိမိဇာတိဒေသ တိုင်း၎ာနသို့ မြန်းကြွပြီးခါ ဘုရားမြတ်စွာ စိန္တေယျာ၏၊ သာသနာနေရောင်၊ ဝေဝေပြောင်လျက်၊ ရွှေတောင်ကြီး အလား၊ မြင့်မားတာရှည်၊ တည်စေသမှု၊ အာရုံပြုလျက်၊ ကြည့်ရှုသုတ်သင်၊ ဝေဟင် အဇ္ဈာ၊ ထက်ဝဋ္ဋာဝယ်၊ စကြာပုဏ္ဏမိန်၊ သူရိန် ယုဂ

လာ၊ အစုံပသကဲ့သို့ ထွန်းပခိုင်ဖြိုး၊ ကြီးပွားတော်မူရန်၊ အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်၊ မလပ်ဉဿဟ၊ ဝီရိယဖြင့်၊ ပရက္ကမအကျိုး၊ သယ်ပိုးရွက်ဆောင်တော်မူကာ၊ ကျမ်းဂန်ပေါင်း အဖြာဖြာတို့ကို၊ မကွာနေ့ည၊ ပို့ချ၍ နေတော်မူသည့် အတွင်း၌ပင်။

(၁) ၁၂၅၈-ခုနှစ်၊ ဥတုဘောဇန သံပေါက်ကျမ်းကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၂) ၁၂၆၁-ခုနှစ်တွင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒကာသနီကျမ်းကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၃) ၁၂၆၂-ခုနှစ်တွင် မင်္ဂလာမြတ်ခေါင်ချီသော "နရဒဇာတ်တော်ကြီး" လင်္ကာကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၄) ၁၂၇၀-ပြည့်နှစ်တွင် ကပ္ပဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၅) ၁၂၇၃-ခုနှစ်တွင် ဝေရမဏီသီလဝိနိစ္ဆယကျမ်းနှင့် ဝိသာခုပေါသထဘုတ် နိဿယသစ်ကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၆) ၁၂၇၄-ခုနှစ်တွင် သမ္မာဝါဒ ဒီပကကျမ်းနှင့် သက္ကာယပဟာနကျမ်းကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၇) ၁၂၇၅-ခုနှစ်တွင် စောဒကာဒိ ဝိနိစ္ဆယကျမ်းကို ရေးသားတော် မူလေသည်။

(၈) ၁၂၈၂-ခုနှစ်တွင် ဇမ္ဗူဒီပ ဣန္ဒိယနယ်ပုံကျမ်းကို ရေးသားတော်မူလေသည်။

(၉) ၁၂၉၂-ခုနှစ်တွင် ရာဇက္ကမသင်္ခေပကျမ်းကို စီရင်ရေးသားတော်မူလေသည်။

ဤသို့ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဂန္ထဝိသောဓကေ၊ ဂန္ထကာရဖြစ်တော်မူသော ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ရှေးရှေးသောကာလ၌ ရေးသား၍ ထားခဲ့သော ရခိုင်ရာဇဝင်အရပ်ရပ်တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူ၊ အယူကွဲပြား ရှေ့စကားနောက်စကား မညီညွတ်များ၍ နောက်သားနောင်လာ လူတကာတို့ သေချာဂန၊ မှတ်သားရန် အဝဝတို့ကို လွယ်လင့်တကူနှင့် မှတ်သားနာယူစေခြင်းငှာ ကျောက်ဖြူမြို့လယ်ဝန်ထောက်မင်းဦးစံကျော်ရွှေသည် ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်းကို ရေးသားပါမည့်အကြောင်းနှင့် ကြိမ်ကြိမ်ထပ်ထပ် ရိုသေလေးမြတ်စွာ လျှောက်ထားတောင်းပန်အပ်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ ဋီကာပုံပြင် ရာဇဝင်အရပ်ရပ်တို့ဖြင့် နှံ့စပ်စေ့ငုံ သေချာစွာရှုလျက် ဂရုစိုက်ကာ လေးဖြာသော မဟာပဒေသတို့ဖြင့် ညှိနှိုင်းကာစံတင်၍ ဩကာသလောက ကမ္ဘာကြီး၏ ဖြစ်ပုံ ပျက်ပုံ ခန်းမျိုးစုံတို့နှင့်တကွ အန္တရကပ်ဦး၌ဖြစ်သော မဟာသမ္မတမင်းမှစ၍ (၃၃၄၅၆၉)သုံးသိန်း သုံးသောင်း လေးထောင် ငါးရာ့ခြောက်ကျိပ် ကိုးယောက်မကသော မင်းတို့ကို အရင်းအဦးပြုလိုက် မဇ္ဈိမဒေသမင်းဆက် ဒွါရာဝတီ၊ ဓညဝတီ၊ ဝေသာလီ၊ ကျောက်ပန်းတောင်း၊ စမ္ပဝက်၊ ပရိန်၊ လောင်းကြက်၊ မြောက်ဦးစသောမြို့တို့၌ နှစ်လို့ရွှင်လန်း ထီးနန်းစိုးစံတော်မူကြသော ဝါသုဒေဝ စသောမင်းတို့၏ အစဉ်အဆက်ကို ပြဆိုရေးသားရာဖြစ်သော ဤ 'ရခိုင်ရာဇဝင်သစ် ကျမ်း' ကြီးကို စာပုံနှိပ်လုပ်ငန်း၌ ကမ်းတစ်ဖက်ရောက် တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်လှ သည်ဟု အဓိလပြည်သူ ရှင်လူအများတို့၏ ချီးမွမ်းခြင်းအထပ်ထပ်ကို ခံရသော မန္တလေးမြို့၊ ဟံသာဝတီပိဋကတ် စာပုံနှိပ်တိုက်ကြီး၌ သိုက်မြိုက်သေချာငွေလွှာ တော်သွင်စက္ကူပြင်ဝယ် စက်တင်ပုံနှိပ် လုပ်ဆောင်လတ်ရကား ဗဟုသုတအရာကို အာသာတောင့်တ လိုလားကြကုန်သော ရဟန်းပညာရှိ လူပညာရှိ စသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်း သမီးတို့သည် ကျောက်ထီးတန္တု အလေးပြု၍ ကြည့်ရှုမှတ်သားကြစေကုန်သတည်း။

မာတိကာ

ဤ 'ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း' ဒုတိယအုပ်၌ လိုရာအကြောင်းအရာကို အသာလွယ်ကူရှာယူကြည့်ရှုနိုင်ကြစေခြင်းငှာ ဦးရေနံပါတ်၊ အကြောင်းအရာ၊ မျက်နှာနံပါတ်တို့ကို မာတိကာစဉ် ပြုလုပ်ညွှန်ကြား၍ ပြပေအံ့။

ပဉ္စမတွဲ မာတိကာ

ဦးရေနံပါတ်	အကြောင်းအရာ	မျက်နှာနံပါတ်
(၁၆၂)	မင်းစောမွန်အစ၊ မင်းခေါင်ရာဇာ အဆုံးရှိသော မင်း၁၂ ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့၏ အကြောင်း	၁
(၁၆၃)	ယခုအခါ၌ ဒုတိယမြောက်ဦးတည် မင်းပါကြီး အစ၊ မင်းစနေ အဆုံးရှိသော မင်း ၉ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်း	၄၄

ဤတွင်ရွှေ့ကား ရခိုင်ရာဇဝင်သစ် ကျမ်း ပဉ္စမတွဲမာတိကာသည် ပြီးပြီ။

ဆဋ္ဌမတွဲ မာတိကာ

ဦးရေနံပါတ်	အကြောင်းအရာ	မျက်နှာနံပါတ်
(၁၆၄)	နရပတိမင်း အစ၊ သမ္မတမင်းအဆုံးရှိသော မင်းနှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်း	၁၈၇

ဤတွင်ရွှေ့ကား ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း ဆဋ္ဌမတွဲ မာတိကာသည် ပြီးပြီ။

သတ္တမတွဲ မာတိကာ

ဦးရေနံပါတ်	အကြောင်းအရာ	မျက်နှာနံပါတ်
(၁၆၅)	ရခိုင်ပြည်ကို မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သိမ်းပိုက်စိုးအုပ် မင်းလုပ်နေထိုင်ကြသည့် အကြောင်းနှင့် ဝါသုဒေဝ မင်းအစ မဟာသမ္မတမင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားစသည်တို့ကို တစ်ဖန် အင်းဇယားတို့ဖြင့် ပြဆိုခြင်း အကြောင်း။	၃၂၉
(၁၆၆)	ရခိုင်ပြည်ကို အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သိမ်းပိုက်ခြင်း အကြောင်း	၃၆၅
(၁၆၇)	သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခုနှစ်ကစ၍ မြန်မာမင်းတို့ စိုးပိုင်သည့်အတွင်း ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုသူတို့၏ အမည်စာရင်း	၃၆၇
(၁၆၈)	ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့မှစ၍ ဝေသာလီမြို့ရောက် စိုးစံကြသော မင်း ၂၃ ဆက်သော မင်းတို့၏ အင်းဇယားပုံ	၃၇၅
(၁၆၉)	မြို့ဝန်နှင့် မြို့သူကြီးတို့၏ စာရင်း	၃၉၅
(၁၇၀)	ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အရှေ့ဘက်လက်ယာကမ်း၌ ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့တို့ အမည်စာရင်း အင်းဇယားပုံ၄၀၀	

(၁၇၁) ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အနောက်ဘက် လက်ဝဲကိုးဆယ့်
မြို့၏ အမည်စာရင်းဇယားပုံ ၆၀၃
(၁၇၂) ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ လက်ယာ ၉၉မြို့၊ လက်ဝဲ ၉၉
မြို့များကို တည်ထောင်ကြသော မင်းများစာရင်း ၆၀၇
(၁၇၃) နိဂုံး ၁၃ဂါထာ ပါဠိ ၆၀၉
(၁၇၄) နိဂုံး ၁၃ဂါထာ ပါဠိအနက် ၆၁၀

ဤတွင်ရွှေ့ကာ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း မာတိကာသည် ပြီးပြီ။

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း

ပဥ္စမတွဲ

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဤသို့လျှင် စတုတ္ထတွဲဖြင့် စန္ဒသူရိယမင်း အစ၊ သိင်္ခသူ အဆုံးရှိသော မင်းပေါင်း ၉၆ယောက်သော မင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရာတို့ကို ရေးသားပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ ပဥ္စမတွဲဖြင့် မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန်အစ၊ မင်းစနေအဆုံးရှိသော မင်းပေါင်း ၂၁ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုလိုက်ပေအံ့။

(၁၆၂) မင်းစောမွန် အစ၊ မင်းခေါင်ရာဇာ အဆုံးရှိသော မင်း၁၂ ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့၏ အကြောင်း

သိင်္ခသူမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်း၏ အစ်ကို ရာဇသူ၏ သားဖြစ် သော မင်းသား စောမွန်ကို အလုံးအရင်းနှင့်တကွ သက္ကရာဇ် ၇၆၆ခုတွင် အပ်နှင်း ၍ စောစစ်မိဖုရားနှင့် မင်းမြောက်ကြလေကုန်၏။ ပြည်သူမှူးမတ်အပေါင်းတို့ သည်လည်း မင်းသား မင်းမြေးဖြစ်၍ ညီညွတ်ကြကုန်၏။ မင်းစောမွန်လည်း မင်းအဖြစ်သို့

ရောက်တော်မူလျှင် ထိုသံယရာဇာကို အခြွေအရံဥစ္စာပစ္စည်းနှင့် ထားလေ၏။ မင်းဖြစ်၍ နှစ်နှစ်မြောက်တွင် ဒါးလက်စားအနန္တသိန်၏ နှမ စောပု ညိုသည် အလွန်အဆင်းလှပသည်ကိုမြင်တော်မူလေလျှင် လင်ကိုခွာစေ၍ သိမ်း ယူပြီးသော် မင်းပြောင်ထားလေ၏။ ဒါးလက်စား အနန္တသိန်လည်း ထိုအကြောင်း ကို ကြားလေလျှင် ဤမင်းကား မင်းဖြစ်ကာမျှသာ ရှိသေးသည်။ မင်းဖြစ်စကပင် ငါတို့မှူးမတ်မျက်နှာကို ဖျက်ခဲ့ပြီ။ ကာလရှည်လတ်လျှင် အဘယ်သူကို အားနာအံ့ နည်းဟု မြန်မာပြည် အင်းဝမင်းဆွေမည်သော ပထမမင်းခေါင်ထံသို့ စစ်ပန်စေ လွှတ်လိုက်လေသော် အင်းဝမင်းခေါင်လည်း သားတော်မင်းရဲကျော်စွာကို ဗိုလ်မှူး ခန့်လျက် စစ်သည် သူရဲသုံးထောင်နှင့်ချီလာ၍ ပြိုင်းတိုင် တောင်ရင်းဝယ် ရောက် လာ၏။ ထိုသို့ အရှေ့ပြည်မှ စစ်သည်တို့ ချီလာကြောင်းကို ဒါးလက်စား အနန္တ သိန် သိလေလျှင် ဝမ်းသာအားရခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ မင်းစောမွန်သို့ တမန်စေလွှတ် ပြီးလျှင် ခြားနားပုန်ကန်လေ၏။ မင်းစောမွန်က လွှတ်လိုက်သော သစ်ခုတ်၊ လှေ ခုတ်၊ ပျဉ်ခုတ်သော သူများကို ဖမ်းထားသိမ်းယူလေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း ထို အကြောင်းကိုသိလေလျှင် အမျက်ထွက်လတ်၍ အနန္တသိန် နှမစောပုညိုကို ဆောင် ယူပြီးလျှင် စစ်ထိုးအံ့ဟု သွားလေ၏။ ဒါးလတ်စားလည်း အကျွန်ုပ်ကို စစ်ထိုး၍ အကျိုးမရှိပါ။ လောင်းကြက်မြို့သို့ရောက်ရှိသော မြန်မာစစ်ကိုသာ ထိုးပါလေဆို လေမှ လောင်းကြက်မြို့၌လည်း မိဖုရား၊ သံသရာဇာ၊ မှူးမတ်တို့သည် ညီညွတ် တိုင်ပင်၍ ခုခံဆီးဆို့ တိုက်ခိုက်နေကြစဉ်တွင် မင်းစောမွန်လာရောက်လျက် ဝမ်း မြောက်ဝမ်းသာ ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသော်လည်း မခံနိုင်ချေသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၇၆၈-ခု၊ နတ်တော်လဆုတ် ၅ရက်၊ စနေနေ့ လောင်းကြက်ထရံကာမြို့သည် ပျက် လေ၍ မြန်မာတို့ လောင်းကြက်မြို့ကို ရလေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း နန်းတက်နှစ် နှစ်တွင် အနောက်သူရတန်ပြည်ကို ထွက်ပြေးရလေ၏။ ဤကား ရာဇဝင်ဟောင်း အလို။

(ဆရာငမည်ရာဇဝင်၌ကား နတ်တော်လဆုတ် ၅ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် လောင်းကြက်မြို့ပျက်၍ စောမွန်အနောက်သို့ ထွက်ပြေးကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။)

မင်းစောမွန်လည်း လောင်းကြက်မြို့သို့ ထွက်ပြေးသောအခါ အမှူးအမတ် အတော်အတန်သာ ပါလေသည်။ မိန်းမကား ပန်းယစောဦးနှင့် စောဦးသမီး၊ စောမွန်ရှင်သာလျှင် ပါလေသည်။ ခရီးလမ်းဝယ် အလုပ်အကျွေး ကျဉ်းမြောင်းစွာ သောကြောင့် ပန်းယသမီးစောမွန်ရှင်ကို အလုပ်အကျွေးပြုရလေ၏။ ထိုစောမွန် ရှင်သည် အလွန်အရည်အသွေးနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု ကြားလေလျှင် သက်မင်းဇန္တာ တိသည် လုယူမည်ဟု ကြံလေ၏။ ယင်းသို့ကြံသောအဖြစ်ကို မင်းစောမွန်သိလေ လျှင် စစ်တကောင်းသို့ သွားလေ၏။ စစ်တကောင်းဦးစီးလည်း စောမွန်ရှင်၏ အဆင်းအဝါလှပကြောင်းကို ကြားလေသော် ကိုယ်တိုင်သွား၍ လုယူလေ၏။

မင်းစောမွန်ကား စစ်တကောင်းဦးစီးမသိရအောင် သူရတန်မင်းပြည်တော် သို့ သွားလေပြီးသော် သူရတန်မင်းထံ မြဲစွာ ခစား၍ နေလေ၏။ သူရတန်မင်း လည်း သနားတော်မူ၍ သားအသွင်ကဲ့သို့ ထင်မှတ်တော်မူလျက် မွေးမြူ၍ ထား လေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း သူရတန်ပြည်သို့ ထွက်ပြေးလေသော် မင်းရဲကျော်စွာ နှင့်တကွ မြန်မာစစ်သည်တို့သည် အရပ်ထက်ဝန်းကျင်ကို မှုကားမရ။ ထရံကာ လောင်းကြက်တစ်မြို့ကိုမျှသာ အစိုးတရပြု၍ နေကြလေကုန်၏။

ထိုအကြောင်းကို လျှောက်ထား၍ ဘုရင်မင်းခေါင်ကြားတော်မူလျှင် ကလေး မြို့ကို စားသော အနော်ရထာမင်းကို မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါးနှင့် ငါတို့ရခိုင် ပြည်၊ လောင်းကြက်မြို့ကို ပေးတော်မူ၍ သားတော်မင်းရဲကျော်စွာကို ပြန်ခဲ့စေ ၏။ နော်ရထာမင်း ငါတို့ရခိုင်ပြည် လောင်းကြက်မြို့ကိုစား၍ တစ်နှစ်မြောက်ရှိ လျှင် သမီးတော်ရွှေပြည်ချမ်းသာ သက်တော်တစ်ဆယ့်သုံးနှစ် အရွယ်နှင့် စုံဖက် တော်မူလေ၏။ ။ နော်ရထာနှင့် ရွှေပြည်ချမ်းသာ မှူးမတ်တို့သည် လွန်စွာ ဆိုးသွမ်းသည်ဖြစ်၍ မြို့သူမြို့သားတို့ကို ညှဉ်းပန်းကလူ ပြုသည်ဖြစ်၍ မင်းစောမွန် နှင့် အဖတူညီဖြစ်သော သံတွဲမြို့စား၊ မင်းခရီ အလီခင်သည် ပဲခူးမင်းရာဇာဓိရာဇ် ထံ ဝင်လေ၍ နော်ရထာ၊ ရွှေပြည်ချမ်းသာ မှူးမတ်တို့သည် ဆိုးသွမ်းနိုင်ထက် မြို့သူမြို့သားတို့ကို နှိပ်စက်ကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားစစ်ပန်လေသော် ရာဇာဓိ ရာဇ်မင်းက သံရှင်စားအမတ်ဒိန်ကို အင်းဝနိုင်ဟူသောအမည်ဖြင့် ဗိုလ်မှူးခန့်၍ တလိုင်းစစ်သည်ပေါင်း ငါးသောင်းနှင့်တကွ မင်းခရီအလီခင်ကို နန်းတင်ရန် စေ လိုက်၏။ အင်းဝနိုင်အမတ်ဒိန်လည်း သူရဲပေါင်း ငါးသောင်းနှင့်ချီလာ၍ လောင်း ကြက်မြို့ကို ဝန်းရံပိတ်ဆို့လျက် တိုက်လေသော် နော်ရထာမင်းနှင့် မှူးမတ်တစ်ရာ ကျော်တို့ကို စီရင်ပြီးမှ မင်းခရီအလီခင်ကို နန်းတင်၍ နော်ရထာမိဖုရား ရွှေပြည် ချမ်းသာကို ယူပြီးလျှင် မောင်ခွင်ဟူသော တလိုင်းအမတ်ကို သက္ကရာဇ် ၇၆၉တွင်

အစောင့်ထား၍ ပြန်လေသည်။ ။ တစ်ဖန်တုံလည်း သက္ကရာဇ် ၇၆၉ တွင် မြန်မာတို့သည် ချီလာ၍ တိုက်ပြန်လေ၏။ အမတ်မောင်ခွင်နှင့် မင်းခရီအလီခင်တို့သည် ရှုံး၍ မောင်ခွင်လည်း တလိုင်းပြည်သို့ ပြေးလေသည်။ မင်းခရီအလီခင်သည် ကဋ္ဌပနဒီမြစ်အညာသို့ပြေး၍ သူဌေး အသေယထံ ခိုကပ်ပုန်းလျှိုနေလေ သည်။ ကာလကြာပြီးမှ အကြောင်းအရာကိုသိလျှင် မိမိသမီးနှင့် ထိမ်းမြား၍ ထား လေသည်။

မြန်မာတို့သည် လောင်းကြက်မြို့တွင် မြင်စိုင်းစားအမတ်ကို ထားခဲ့၍ ပြန်လေသည်။ တစ်ဖန်တုံလည်း တလိုင်းတို့သည် ချီလာ၍ မြန်မာတို့ကို တိုက်ပြန်လေသော် မြင်စိုင်းစားသည် ပြေးခဲ့လေ၏။ ။ တလိုင်းတို့သည် ဤလောင်းကြက်မြို့ဝယ် ငါတို့ တာရှည်စွာနေနိုင်မည် မဟုတ်ပြီဟု ငါတို့ရခိုင်ပြည်သား အချို့ကို သိမ်းယူ၍ တလိုင်းပြည်မှာ မြို့ရွာတည်၍ ထားလေ၏။ ။ သက္ကရာဇ် ၇၇၀ တွင် မြန်မာအမတ် ဘောင်းလင်းစားလက်ယာသည် ငခွေးသင်းတောင်မြို့ကို တည် လာ၏။ သုံးနှစ်ရှိလျှင် တလိုင်းတို့သည် တိုက်ပြန်လာလျက် ဘောင်းလင်းစား လက်ယာကို ရလေသည်။ ။ ထိုနောက်သက္ကရာဇ် ၇၇၅တွင် မြန်မာအမတ် ကျစွာသည် ငခွေးသင်းတောင်မြို့ကိုပင် တည်၍ နေလာပြန်၏။ ထိုကျစွာကိုလည်း သက္ကရာဇ် ၇၇၈ တွင် ရခိုင်သားတို့ တိုက်ခိုက်လျက် ကျစွာကို သတ်လေ၏။ ထို နောက်သက္ကရာဇ် ၇၈၈ တွင် မိဖုရား ရှင်ဘို့မယ်နှင့် ကလေးကျေးတောင်ညိုမင်း တို့သည် ပြိုင်းတိုင်တောင်ခြေရင်းဝယ် ချရပ်စွဲနေလာကုန်၏။ ထိုကလေးကျေး တောင်ညိုကိုလည်း သက္ကရာဇ် ၇၈၈တွင် ရခိုင်သားတို့ တိုက်ခိုက်သဖြင့် အရှေ့ ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ ။ ဤသို့လျှင် တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်နှင့် ခုနစ်လတိုင်အောင် မြန်မာနှင့်တလိုင်းတို့သည် အပြန်အလှန် တိုက်ခိုက်နေကြလေကုန်၏။ ထိုသို့ တိုက် ခိုက်နေထိုင်ကြသော်လည်း တိုင်းပြည်ခရိုင်နိုင်ငံ အဝှမ်းလုံးကို မပိုင်လေ။ မင်းနေ လောင်းကြက်မြို့တွင်သာ လုယက်နေထိုင်ကြလေသည်။

ထိုအခါဝယ် သူရတန်ပြည်ရှိ မင်းစောမွန်သည် သူရတန်မင်းအား အကြောင်းကို လျှောက်လေလျှင် သူရတန်မင်းလည်း ငါ့တွင် စစ်မက်ရှိသေး၍ မအားလပ်ကြောင်းနှင့် ပြောကြားလေ၏။ တစ်ရံရောအခါ သူရတန်ပြည်ကို ဒီလီမင်းသည် များစွာသော ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား၊ ခြေသည်သူရဲနှင့်တကွ နွားပမာဏရှိသော ခွေးတို့ကိုလည်း များစွာဆောင်ယူခဲ့၍ စစ်ကပ်လာလေသော် သူရတန်မင်းမှစ၍ ပြည်သားပြည်သူတို့သည် ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ကြကုန်၏။ မင်းစောမွန်သည် ထိုသို့ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ကြသည်ကိုမြင်လျှင် သူရတန်မင်းအား ဤသို့လျှောက်ပေ၏။ ခမည်းတော်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်အစီအရင်ကို နားထောင်တော်မူပါ။ ဤရန်စစ်ကို နိုင်ပါလိမ့်မည်ဟု လျှောက်ပေ၏။ သူရတန်မင်းလည်း ငါ့သားတော် ရခိုင်မင်း၊ ဤသို့ကောင်းသောအစီအရင်ကို တတ်နိုင်တပြီးကား ကြံပါလော။ ဤရန်စစ်ကို အောင်နိုင်တော်မူသည်ရှိသော် ငါ့သားအရပ်ဖြစ်သော ရခိုင်ပြည်ကို ပြန်၍စိုးစံရအောင် ငါကြံတော်မူမည်ဟု ဆိုပေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း သုံးခွရှိသော သံကက္ကုဆူးကို များစွာလုပ်စေ၏။ စစ်ခရီးဖြစ်သော ပြင်ကြီးပြင်ငယ်တွင်လည်း ဆင်၊ မြင်း ကျွံလောက်အောင် တွင်းချည်တူးစေလျက် အပေါ်က ကောက်ရိုးမြေမှုန့်စသည်တို့ကို ဖုံးလွှမ်းစေပြီးလျှင် ထားလေ၏။ စစ်ထိုးကြအံ့သောအခါဖြစ်လတ်လျှင် အရာအထောင်သော နွားတို့ကိုသတ်၍ သားတစ်ချည်းပြုပြီးသော် သံကက္ကုဆူးတွင် ထည့်၍ မြေပြင်ပြည့်အောင် ပစ်လေ၏။ ထိုသို့ပြုပြီးမှ စစ်အင်္ဂါပြိုင်ကြလေလျှင် ဒီလီမင်းသည် နွားပမာဏရှိသော ခွေးများတို့ကို ရှေ့တည်လျက် ဆင်လုံး မြင်းရံ နှင့် တိုက်လတ်လျှင် ခွေးတို့သဘောသည် သားတစ်ကို ခင်မင်သည်ဖြစ်၍ သံကက္ကုဆူးဝယ် ထည့်၍ ထားသော သားတစ်ကို တစ်ခုမကြွင်း ကောက်လျက်စားကြလေရာ လျှာနှင့်အာကို ထိ၍ ချည်း စူးလေ၍ မကိုင်နိုင်ဘဲဖြစ်လတ်လျှင် ပြန်၍ချည်း ပြေးခဲ့ကြကုန်၏။ ဆင်မြင်းတို့သည် တွင်းဝယ်ချည်း ကျွံလေကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ် စဉ်တွင် သူရတန်မင်း စစ်သည်တို့သည် များစွာ သတ်ဖြတ်လိုက်ရကုန်၏။ သူရတန် မင်းလည်း ဒီလီတိုင်အောင် လိုက်လေ၏။ ဒီလီမြို့ကို စစ်ထိုးပြန်လေသော် ဝါးရုံ ပင်အတိခြံရံလျက်ရှိသောကြောင့် မဝင်သာမခုတ်သာ၍ မင်းစောမွန်ကို မေးပြန်လေသော် မင်းစောမွန်လည်း တစ်သောင်းနှစ်သောင်းသော ဒင်္ဂါကိုသာ ကျွန်တော်သို့ ပေးပါ။ ဤဝါးရုံတောကို ဝင်နိုင်ပါစိမ့်မည်ဟု လျှောက်ပေသော် ငါ့သား အလိုအတိုင်း ယူကာမူဟူ၍ ပေးအပ်လေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း ဝါးရုံချုံတောသို့ ချည်း ဒင်္ဂါးကိုကြဲခဲ့၍ သူရတန်ပြည်သို့ ပြန်လတ်ခဲ့လျှင် လူများတို့သည် ထိုဥစ္စာပစ္စည်းကို လိုချင်သောအားဖြင့် တစ်ယာက်တစ်ရုံ ခုတ်ထွင်းတူးဖြို၍ ရှာကြလေရာ ဝါးရုံတောသည် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း စင်လေ၏။ ထိုသို့စင်သောအဖြစ်ကို သူရတန်မင်းကြားလေလျှင် သူရတန်မင်းသည် ဒီလီမြို့ကို တိုက်၍ရလေ၏။

သူရတန်မင်းကား အလွန်ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာသည်ဖြစ်၍ မင်းစောမွန်အား များစွာဆုလာဘ်ပေးတော်မူလေသည်။ ဆုလာဘ်ပေးပြီးလျှင် ငါ့သားကား မင်း စစ်စစ်

ဖြစ်သည်။ ဤမှတစ်ပါး အဘယ်အတတ်ကို တတ်သနည်းဟု မေးလေသော် မင်းစောမွန်လည်း ဤသူရတန်ပြည်၌ ဆင်တို့ကို ရေကူးတတ်သည်မထင်၍ရေသို့ မချဘဲ ရေကိုခပ်လျက်သာလျှင် သွန်လောင်းကြလေသည်။ ဆင်တို့ကို ရေသို့ချ၍ ကစားစေပုံ၊ သစ်ကြီးဝါးကြီးတို့ကိုရှာ၍ တပ်ခိုင်မာစွာ အဝန်းထိုးစေလျက် ပတ်လည်ဝန်းကျင် ကျုံးမြောင်းတူးစေပြီးလျှင် ဆင်တို့ကိုသွင်းပုံ၊ ဖမ်းပုံတို့ကို ပြလေသော် သူရတန်မင်းမှစ၍ ပြည်သားပြည်သူအပေါင်းတို့သည် ချီးမွမ်းအံ့သြကြကုန်၏။

ထိုအခါ သူရတန်မင်းလည်း ဤငါ့သားရခိုင် စောမွန်မင်းသည်ကား ဇမ္ဗူဒီပါ ကျွန်းအပြင်ဝယ် မင်းတကာတို့ မတင်ဖူးသော ကျေးဇူးကို ငါ့အား တင်ပေးသည် ဖြစ်သောကြောင့် ငါ့သားစောမွန်နှင့်ငါသည် ကိုယ်သားနှစ်ခု၊ အသက်ကား တစ်ခု တည်းသာ ဖြစ်သည်။ နှလုံးလည်း တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ငါ၏ ပြည် သူရတန်နှင့် ငါ့သားရခိုင်ပြည်သည်လည်း တစ်ပြည်တည်းသားဖြစ်စေဟူ၍ ကတိ ကဝတ်ပြုလုပ်ပြောဆိုလျက် များစွာသော ဆင်လုံးမြင်းရံ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် ဥလုံခင် အမတ်ကို အကြီးအမှူးပြု၍ ငါ့သားမင်းစောမွန်ကို နန်းတင်ချေဟု သက္ကရာဇ် ၇၉၀ ပြည့် တပေါင်းလအတွင်း စေလွှတ်လိုက်ပေ၏။ ဥလုံခင်လည်း ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာပြီးလျှင် မင်းစောမွန်ကိုကား နန်းမတင်၊ မိမိသာလျှင် လောင်းကြက်မြို့တွင် မင်းပြုလျက် မင်းစောမွန်ကို သံခြေချင်းခတ်၍ ဗားပူတောင်၌ ချုပ်ထားလေ၏။ ကစ္ဆပနဒီအညာ၌ ပုန်းလျှိုးခိုဝင်၍နေသူ ညီမင်းခရီအလီခင်သည် အစ်ကို မင်းစောမွန် ရောက်ကြောင်းကို ကြား၍ အစ်ကိုထံသို့ လာလတ်သော် အစ်ကိုသံ ခြေချင်းခတ်၍ ဗားပူတောင်၌ ချုပ်ထားသည်ကိုမြင်၍ ငိုလေ၏။ အစ်ကိုမင်းစော မွန်လည်း ငိုသည်ကို မြင်လျှင် လက်ဝါးကာ၍ မငိုနှင့်ဟု တားမြစ်၏။ ညီမင်းခရီ အလီခင်လည်း မျက်ရည် ကိုသုတ်လျက် အပါးသို့ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် စကားစမြည် ပြောဆိုလျက် မိမိနေအိမ်သို့ ပြန်ခဲ့၍ ရောက်လျှင် ငို၍သာနေလေ၏။ ငိုသည့်အကြောင်းကို မယားမေးမြန်းရာ အကြောင်းကို ပြောဆိုလေ၏။ မယားလည်း မိမိဖခင် သူဌေးအားပြောလေလျှင် ဖခင်သူဌေးခေါ်၍ မေးမြန်းလျက် အကြောင်းကို အသေယသူဌေးကြားလေလျှင် စွမ်းရည်သတ္တိရှိသော သူတို့ကိုခေါ်၍ ဥစ္စာ ပစ္စည်းပေးပြီးလျှင် မင်းစောမွန်ကို ခိုးယူ၍ သူရတန်ပြည်ကို ပြေးကြလေကုန်၏။

မင်းစောမွန်လည်း သူရတန်ပြည်သို့ရောက်လေလျှင် သူရတန်မင်းအား အကြောင်းကို လျှောက်လေသော် သူရတန်မင်းသည် ပြင်းစွာအမျက်ထွက်၍ ဒါပါစူ၊ မာန်ပါစူ-ဟူသော လက်ယာအမတ်၊ လက်ဝဲအမတ်တို့နှင့် အမတ်ကြီး ဆတျာခတ်၊ ရာဇမဏိတို့ကို အကြီးအမှူးပြု၍ ရှေးထက်ထမ်းပိုးတိုး၍ ဆင်လုံးမြင်းရံ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့ကို ပေးလိုက်၍ ငါ့သားမင်းစောကို နန်းတင်ခဲ့ရမည်။ ဥလုံခင်ကိုကား ဦးခေါင်းကိုဖြတ်၍ အရေကိုဆုတ်ပြီးလျှင် စည်ကြက်၍ ယူခဲ့ရမည်ဟု အမိန့်တော်ချလိုက်လေ၏။ ဆတျာခတ်၊ ရာဇမဏိတို့လည်း လာလတ်၍ ရောက်လေလျှင် ဥလုံခင်၏ ဦးခေါင်းကိုဖြတ်၍ အရေကိုဆုတ်၍ စည်ကြက်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၇၉၁၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့၌ မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါးနှင့်တကွ သင်းပင်းများစွာ ပေး၍ မင်းစောမွန်ကို လောင်းကြက်မြို့၌ နန်းတင်လေ၏။ မင်းစောမွန်လည်း ထို သူတို့အား ဆုလာဘ်များစွာပေးလိုက်၍ ပြန်ကြလေ၏။

ထိုမင်းစောမွန်၏ အိမ်နိမ့်မျောက်သားတော်တို့ကား စောပြောက်၊ စောစစ် ဟူ၍ နှစ်ယောက်ရှိ၏။ စောပြောက်တွင် မင်းကျော်နှင့် မင်းမန္တာတ်နှစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောစစ်တွင်ကား မင်းမွန်သင်ဟူသော သားတော်နှင့် စောပုရွှေ-ဟူသော သမီးတော်နှစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ထိုမင်းစောမွန်သည် အနောက်သူရတန်ပြည်သို့ ပြေးလေသောအခါ မျောက်သားတော် စောစစ်ကို ကုလားတို့ရလေသည်ကို မောင်တော်ကက္ကသူနှင့် သီဟသူတို့သည် ညင်းမှုတ်၍ တောင်းစားဟန်ပြုလျက် ရှာကြလေသော်တွေ့၍ စကားချိန်းချက်ပြီးလျှင် ညနေဝင်ဆည်းဆာတွင် ရေအိုးကိုကိုင်၍ ထွက်သည်ကို မောင်တော်တို့ယူ၍ ပုဆိုးထုပ်အဟန်ဖြင့် သပေါ့သင်ဖြူးနှင့် လိပ်ပြီးသော် ထမ်းပိုးနှင့်ထမ်းလျက် လှေသို့ချ၍ ဆောင်ယူခဲ့ပြီးလျှင် မင်းစောမွန်မရောက်ပြီထင်၍ လင်ပေးစားလျက် ထားလေ၏။ မင်းစောမွန်ရောက်လတ်၍ မယားကိုတွေ့လေလျှင် လင်ကိုခွာပစ်စေ၍ မိဖုရား မြှောက်မည်ဟု ဆိုလေသော် စောစစ်သည် မိဖုရား မပြု။ ဆင်းရဲလင်နှင့်သာ နေလိုပါ သည်ဟု ငြင်းကန်လျှောက်ထားခြင်းပြုသော်လည်း မလွှတ်၊ လင်ကို မီးချောင်းဖျားသို့ လျှိုထားပြီးလျှင် စောစစ်ကို နန်းတော်သို့ ဆောင်ယူသွင်းထားလေ၏။ ယင်းသို့သွင်း ထားရာတွင် စောပျိုဟူသော သမီး တစ်ယောက် ဖွားမြင်လေ၏။ ယင်းသို့သမီး တော်ကို ဖွားမြင်ပြီးမှ ဝင်းတော်၏ ပြင်အနောက်တံခါးဝ၌ အိမ်တော်ကြီးဆောက်၍ နေစေပြီးမှ ပြင်မင်းခင်မ-ဟူ ၍ လည်းကောင်း၊ မျောက်တော်မင်းမွန်မိဖုရားဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ကြလေကုန်၏။ ထိုမျောက်တော်မင်းမွန်မိဖုရားနေသော တံခါး ကိုလည်း မျောက်တော်တံခါးဟူ၍ ခေါ်ကြလေ၏။

မင်းစောမွန်လည်း ပြည်သူသတ္တဝါအပေါင်းတို့အား ကောင်းစွာမစ ချီးမြှင့်တော်မူလျက် စီးပွားချမ်းသာကို ရွက်ဆောင်တော်မူသောကြောင့် ပြည်သူသတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် အလွန်ငြိမ်းချမ်းသာယာရှိကုန်၏။ ထိုမင်းစောမွန် နန်းတက်၍ နှစ်နှစ်ရှိသောအခါ၌ လောင်းကြက်မြို့သည် ပျက်စီးလေသောမြို့ဖြစ်၍ အသစ်မြို့ပြောင်းသင့်ပါကြောင်းနှင့် နတ်မျက်စိအမြင်ကိုရသော ဟူးရားတတ်တို့ လျှောက်ထားလေသော် မြို့ရာရှာအံ့ဟု ရွှေဖောင်တော်စီး၍ များစွာသော ရွှေလှေရွှေ လောင်းတို့ဖြင့် ခြံရံလျက် အဥ္ဇနနီ လေးမြို့ချောင်းကို ဆန်ပြီးသော် အနောက်ဘက်ချောင်းတက်သို့ဝင်၍ မြို့ရာရှာကြလေသော် ရွှေတောင်ထက်မှ ဦးဗောင်းအင်္ကျီနှင့် အလွန်တင့်တယ်သော လူတစ်ယောက်သည် တံပိုးမှုတ်၍ရပ်လျက် ဤသည်မှာ ခေါ်လတ်သောကြောင့် ထိုရွှေတောင်သို့ ချဉ်းကပ်လေလျှင် ရွှေတောင်၏ အနောက်ဘက်ခါးပန်း၊ ကဋ္ဌုန်တောင်ထက်မှ ယခင်နည်းတူ ခေါ်လင့်ပြန်၏။ ထိုဂဋ္ဌုန်တောင်၏ အရှေ့ပါး၌ ချောင်းဖျားငယ်တစ်ခုအဝသို့ ချဉ်းကပ်၍ ဤချောင်းသည် အဘယ်အမည်ရှိသနည်းဟု မေးတော်မူလေလျှင် ဘုမ္မစိုးနတ်တို့သည် ယက်သဲ့ပလိုင်းကို ပွေ့ချီလျက် မိန်းမယောင်ဆောင်ပြီးသော် ထိုချောင်း၏ တောင်ဘက်၊ မြောက်ဘက်ကနေကြလျက် တောင်ဘက်က မိန်းမသည် မြောက်ဘက်က မိန်းမကို ဟယ်---ယောက်မ၊ မြောက်ဦးငါးရ၏လောဟု မေးမြန်းသော် ရ၏ဟု ပြန်ပြော လေ၏။ တစ်ဖန် မြောက်ဘက်က မိန်းမသည် တောင်ဘက်က မိန်းမကို ဟယ်----ယောက်မ၊ ဝဲဝဲငါးရ၏လောဟု မေးပြန်သော် ရ၏ဟု ပြန်ပြောလေ၏။ ထိုသို့ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုကြသော စကားကို မင်းနှင့်တကွ မှူးမတ်ပညာရှိတို့ ကြားလေသော် ဤဘက်ကား မြောက်ဦး၊ ဤဘက်ကား ဝသဲဟု သိကြလေကုန်၏။ သိကြပြီးလျှင် မြောက်ဦးဘက်ဝယ် ဂဋ္ဌုန်တောင်ခြေရင်းမှ မြောက်ဦးချောင်းဖျားကို လျှောက်လျက် ကြည့်ရှုရှာဖွေကြလေသော် ထိုအရပ်ဝယ် စောင့်သော ဘုမ္မစိုးနတ် တို့သည် တစ်ယောက်ကား ကြောင်ရုပ်ဆောင်၍ လိုက်၏။ တစ်ယောက်ကား ကြွက်ရုပ်ဆောင်၍ ပြေး၏။ ထိုမြောက်ဦးချောင်းဖျား လက်ယာရစ်ယောက်သော သင်နွယ်တောသို့ ရောက်လေလျှင် ကြွက်သည်ကြောင်ကို ပြန်၍လိုက်လေ၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း ယခင်နတ်တို့သည် တစ်ယောက်ကား မြွေရုပ်ဆောင်၍ လိုက်၏။ တစ်ယောက်ကား ဖားရုပ်ဆောင်၍ ပြေး၏။ မြောက်ဦးချောင်းဖျား လက်ယာရစ်ယောက်သော သင်နွယ်တောသို့ ရောက်လေလျှင် ဖားပြန်၍ လိုက်လေ၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း နတ်တစ်ယောက်က ကျားရုပ်ဆောင်၍ လိုက်၏။ နတ်တစ် ယောက်ကား ချေရုပ်ဆောင်၍ ပြေး၏။ ယခင်တောသို့ ရောက်လေလျှင် ချေပြန်၍ လိုက်လေ၏။

ဤသို့ လိုက်ကြပြေးကြသည်ကိုမြင်လျှင် ဤအရပ်တွင် မြို့တည်အံ့ဟု ကြည့်ရှုကြလေရာ ခမောင်းပင်ကြီးတစ်ပင်တွေ့၍ ခုတ်လှဲလေလျှင် ခမောင်းပင်ကြီး ခေါင်း၌ တောက်တဲ့ဖြူ ငါးကောင်ရလေသည်ကို ဟူးရားတတ်ပညာရှိတို့က သဘော်မပြတ်ရောက်အံ့ဟု တရင်းဖတ်ကြကုန်၏။ ဤနေရာ၌ နန်းတော်ကို တည်အံ့ဟု ရှင်းလင်းခုတ်ထွင်စဉ် သက်ကြီးသူအိုတစ်ယောက်လာ၍ ဤနေရာတွင် ကောင်းသည်ဟု ပြလာပေ၏။ ထိုပြလာသောမြေ၌ ရှင်းလင်းသုတ်သင်ရာ တောင်ဘက်နားက မြေဖြူတစ်စဉ့်အိုး ရပြန်သည်ကို ထီးဖြူဆောင်းသော မင်းတို့ ချည်းဖြစ်လတ္တံ့ဟု တရင်းဖတ်ကြကုန်၏။ မြောက်ဘက်ကလည်း မြေနီတစ်စဉ့် အိုးရပြန်၏။ ရသည့်အလို ဤမြို့ကို အရှေ့အနောက်က မင်းများတို့ အပိုင်လည်း ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု တရင်းဖတ်ကြကုန်၏။

ဤသို့နိမိတ်တိတ်တရင်းတို့ကိုမြင်လျှင် မင်းနှင့်တကွ မှူးမတ်ဟူးရားတတ်ပညာရှိတို့သည် ဤအရပ်ကား ဘူမိနတ်သန်အောင်မြေ မှန်ပေပြီ၊ မြို့တည်အံ့ဟု အခါကိုကြည့်ရှုလေသော် သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း တိထီပေါ် တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ဝယ် မြို့တည်သောမင်း ကြာသပတေးသားဖြစ်သောကြောင့် မိန်လက်၊ ကန်စန်းနှင့် မြို့တည်မူမင်းကား အသက်ရှည်အံ့။ မြို့ကား အသက်သုံးနှစ်တွင် ပျက်လတ္တံ့။ ကန်လက်၊ ကန်စန်းနှင့် မြို့တည်မူ မင်းအသက် သုံးနှစ်သာရှည်အံ့။ မြို့သက်ကား တစ်ရာကျိန်းရအံ့ဟူ၍ ဟူးရားတတ်တို့ လျှောက်ပေသော် ငါ့အသက်သော်ကား တိုပါစေ။ မြို့အသက်ရှည်သဖြင့် နောင်သား နောင်လာ ငါ၏သားမြေးအစဉ်အဆက်ပြည်တိုင်းကားတို့သည် ကြီးပွားထွန်းလင်း ရှည်လျားပါစေဟူ၍ ဆိုတော်မူ၍ ကန်လက်၊ ကန်စန်း၌ မြို့နှင့်နန်းကို တစ်ပြိုင်နက် သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခုတွင် တည်တော်မူလေသည်။

ထိုမြို့ကို တည်တော်မူသောအခါ တောင်ညိုတောင်၊ ကုတ်ကားတောင်နှစ်လုံးကို တူးဖြို့ညှိနှိမ့်သည်ကာလ ရွှေဥဒေါင်းကိုမျှောက်စောင့်၍ နေသည်ကို တွေ့သောကြောင့် မြို့၏အမည်ကို 'မြောက်ဦးမြို့' ဟူ၍ အမည်သညာ သမုတ်တော်မူလေ၏။

ဇင်းမြောက်ဦးမြို့ကို အရပ်ရှစ်မျက်နှာမှ ခပ်သိမ်းသော ရန်သူတို့သည် မနှိမ်နင်းနိုင်စိမ့်သောငှာ နတ်ကြီးရှစ်ရပ်တို့ကိုလည်း တည်ပေ၏။ မျက်မှောင်တော် စေတီစသော ဘုရားငါးဆူတို့ကိုလည်း ကောင်းမွန်စွာစီရင်၍ တည်တော်မူသည်။ နံ့စန်းသင့်အောင် ထိုထိုသို့သော အရပ်တို့၌ အကာကြီးအကာငယ် တစ်ထောင်တို့ကိုလည်း ကောင်းစွာစီရင်၍ ထားပေ၏။ ထိုသို့ပြုပြင်စီရင်၍ ထားလေသောကြောင့် မြောက်ဦး

မြို့ကို တစ်ရာကျိန်းထား၍ တည်သော်လည်း မြို့သက် ဆက်လက်တည်ရှိသော်ကား အနှစ်တစ်ထောင်၊ အနှစ်တစ်သောင်းလျှင်လည်း စည်ပင်သာယာအံ့ဟူ၍ နတ်မျက်စိအမြင်ကိုရသော ဟူးရားတတ်ပညာရှိတို့သည် ဆိုခဲ့ကုန်၏။

မင်းစောမွန်ကား မြို့တည်၍ပြီးမြောက်လျှင် မဟာမုနိဘုရားအထံသို့ သွားလေ၍ သဘင်ကြီးစွာခံလျက် အလှူကြီးကို ပေးတော်မူသည်။ ပြည်သူတိုင်းသားအတုတ်အခွန်ကိုလည်း လျော်ကန်မျှတလျက် ကောက်ယူတော်မူ၍ ကြည်ဖြူရွှင်လန်းပေးကမ်းစွန့်ကြဲ ချီးမြှင့်မစခြင်းကို ပြုတော်မူသည်။ နန်းတက်၍ သုံးနှစ်ရှိလျှင် အနာရောဂါသည်းထန်စွာ ဖြစ်လတ်သော် သားတော်ရင်းဖြစ်သော မင်းကျော်နှင့် မင်းမန္တာတ်တို့ ရှိကြကုန်လျက် ပြည်၏စီးပွားကို ဆောင်ရွက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်အံ့မထင်၍ မိမိနှင့် တစ်ဖက်တည်းဖြစ်သော ညီတော်မင်းခရီအလီခင်ကို ပြည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ မှာထားတော်မူလျက် မင်းစည်းစိမ်ကို ဆောင်နှင်းတော်မူ၏။ မှာထားခြင်း ပြုတော်မူသည်မှာ ငါ့သားတော် မင်းကျော်နှင့် မင်းမန္တာတ်တို့သည် မိုက်မှားသည် ရှိသော်လည်း အဝတ်ဖြူနွမ်းနှင့် ဝမ်းဝရုံ ရှိပါစေ။ အသက်ဆုံးရှုံး မစီရင်ပါလင့်ဟူ၍ လက်တော်ဖြင့် ကိုင်၍ အပ်နှင်းမှာထားတော် မူခဲ့ပြီးမှ မင်းစောမွန်သည် အိမ်နိမ့် ၂၄၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်။ နန်းစံ လောင်းကြက် မြို့မှာ ၂ နှစ်။ နန်းကျ သူရတန်ပြည်မှာ ၂၁ နှစ် ဆယ့်တစ်နှစ် ၅လ။ နောက်နန်းစံ လောင်းကြက်မြို့မှာ ၂၊ နှစ်နှစ်။ မြောက်ဦးမြို့မှာ ၃၊ သုံးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၃၊ ငါးဆယ့်သုံးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၇၉၅-တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ (ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်း၊ ရာဇဝင်လက်ာ၊ ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့ကို ဆင်ခြင်ထောက်ထား ရေးသားပြဆိုအပ်သော မင်းစောမွန် အကြောင်းတည်း။)

မှန်နန်းရာဇဝင်အလိုမူ သက္ကရာဇ် ၇၆၅-ခုတွင် မင်းရဲကျော်စွာ ချီတိုက်လာကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ ငါတို့ ရခိုင်ရာဇဝင်အစောင်စောင်တို့နှင့် မညီလေ။ အင်းစောက်ရာဇဝင်အလိုမူ သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခုမှ စောမွန်နန်းတက်ကြောင်း ပါလေသည်။ နောက်ပြန်၍ နန်းရသည့် သက္ကရာဇ်ထက်ပင် နှစ်နှစ်နောက်ကျလေသည်။ ဓညဝတီ အရေးတော်ပုံ၌ကား မင်းထီးသားတော် ရာဇသူသက်တော်ခြောက်ဆယ်တွင် ခမည်းတော်ရိပ်ရာကို အုပ်စိုးတော်မူသည်။ ဝရမ္မာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။ ထိုမင်း အကျင့်သီလသော်ကား နန်းတက်တော်မူလျှင် မှူးမတ်ပြည်သူတို့အား အမိန့်တော်ပိုင်းဖြတ် သနားတော်မူသည်မှာ ရှေးဘီတော်၊ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်တို့လက်ထက်တော်က ပေးသနားတော်မူခဲ့သည့် အဆောင်အရွက် စားကျေးမြို့ ရွာသူကြီး ကလန်အစို့ အငန်းသားတို့မှာ သားမြေးစဉ်ဆက် စားသုံးဆောင်ရွက် ကြီးစိုးမြဲရှိသည့်အတိုင်း ကြီးစိုးထမ်းရွက်စေ။ တုတ်ခွန်ဘဏ္ဍာ ခံယူသုံးဆောင်ဆက်သွင်းသည်များမှာလည်း အသည်သားတို့မှာ အိမ်ကြီး ငါးသပြာ၊ အိမ်ငယ် ငါးသပြာ၊ အရိုင်းမှာ ဓားတစ်စင်း၊ ယာတစ်ခင်းလျှင် သုံးသပြာစီသာ တောင်းခံမြဲ ထုံးစံရှိသည့်အတိုင်းကိုသာ ခံယူသုံးဆောင် ဆက်သွင်းစေ။ အမှုထမ်း သင်းကိုယ်ရံမှစ၍ ဝင်းသား၊ ဒိုင်းသား၊ ဟရီ၊ စီရီတို့ကို အခွန်အတုတ် မကောက် မခံစေနှင့်။ အစို့ရင်းမှာသာ ထမ်းရွက်နေိုင်စေ။ မင်းမိဖုရား၊ မင်းသားမှူးမတ်တို့မှာလည်း ရှေးမင်းအသီးသီး ပေးဖွဲ့ထားခဲ့၍ ရှိသည့်လူကိုသာ စေသုံးစေ။ အခြားသူတို့ကို ကပ်ခိုလက်ခံ မထမ်းမရွက်စေနှင့်။ တရားတဘောင် လက်ရောက် နှုတ်လွန်၊ မြေမှု၊ ရေမှု၊ အိမ်မှု၊ ငွေမှုများစွာမှာလည်း တရားဆွေ လေးယောက်၊ ပြည်စိုးကြီး လေးယောက်တို့ မြို့လေးမျက်နှာက တရားမဏ္ဍပ်နှင့်စီရင်မြဲကို စီရင်စေ။ ပြီးပြေလျှင် အမှုကြီးငယ်ကိုထောက်၍ ငါးသပြာတန်သည်၊ နှစ်သပြာတန်သည်ကို စီရင်သူက ခံယူသုံးစားစေ။ မင်းရာစိုးထူးဆို၍ မကုန်မကျစေနှင့်။ တရားဆွေပြည်စိုးတို့ စီရင်၍ မပြီးသော် အမတ်လေးယောက်စုံညီ ဆုံးဖြတ်စေ။ မပြီးမူ အမှုသည် နှစ်ဦးကို အတွင်းသို့ ဝင်စေ။ ခိုးမှုယိုးမှုများမှာလည်း ရိုက်ပုတ်ထောင်းသတ်၍ မစစ်မဆေးနှင့်။ ပညာဖြင့်သာ ပေါ်အောင်စစ်။ ခိုးသည်မှန်လျှင် စာထိုး၍ ဟရီအစို့မှာ ဖြည့်။ အသက်သေဆုံးလျှင် မည်သူမဆိုသေစားသေစေ။ မှူးမတ်မယားကို ပြစ်မှားသူတို့မှာ မျက်နှာတွင် ဆေးရေး၍ မောင်းလည်ပြီးလျှင် မိန်းမယောကျ်ား နှစ်ယောက်ကို ရေခပ်စီရီအစို့မှာ ဖြည့်။ ဘိသိက်ဆက်မင်္ဂလာပုဏ္ဏားနှင့် အခြားပုဏ္ဏား မရောစေနှင့်။ ရဟန်းသံဃာတို့မှာလည်း မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူရင်း စကားကို ရှည်ကြာထွန်းလင်းအောင် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝဋ္ဋဂါမဏိလက်ထက် သီဟဠ ဘာသာဖြင့် အက္ခရာတင်ခဲ့သည့် ပိဋကတ်သုံးပုံကိုသာ သင်ကြားလေ့လာရမည်။ ပုထုဇဉ်တို့ပြုလုပ်သော ကျမ်းဂန်များကို မလေ့မလာသင့်။ နောက်ကိုလည်း ကျမ်း ဂန်မလုပ်စေနှင့်။ ဝိနည်းမိုရ် ဆရာတော်က နိုင်အောင်မြစ်ဟူ၍ အာဏာစကား ပိုင်းဖြတ်သားနားထားတော်မူသည်။

သက်တော်ခြောက်ဆယ့်သုံးနှစ် ရောက်သောအခါ ချစ်မြတ်နိုးတော်မူသော အမတ်ကြီး မနုဟာသမီး မြတ်ကုန်းကို တောင်ညာနှင်း၍ ဘိသိက်ခံတော်မူမည် ပညာရှိအမတ်မျိုး၊ စစ်တကောင်းစား ဝိမလကို မေးတော်မူလေရာ အမတ်ကြီး လျှောက်ထုံးသော်ကား----- အရှင်မင်းမြတ်၊ မိန်းမကောင်းလက္ခဏာကို ရှေးပညာ ရှိတို့ ဆိုခဲ့သည်

ကား-----ဣတ္ထိဘရိယာ၊ အင်္ဂါညီညွတ်၊ မိန်းမမြတ်တို့၊ လင်ဝတ် လင်မှု၊ အနုအရင့် အခွင့်လိမ္မာ၊ သဒ္ဒါရက်ရက်၊ ရမ္မက်နည်းပါး၊ စကားတည်ကြည်၊ ဆိုသည်တစ်ချက်၊ ထွက်သည်နာဖွယ်၊ ခြောက်ပြစ်သွယ်မှု၊ ဆိုဖွယ်မရှိ၊ ဟီရိဩတပ္ပ၊ စောင့်ကြပ်ကိုယ်ငယ်၊ ပြက်ရယ်သွမ်းမှု၊ မပြုဖြောင့်ဖြောင့်၊ အမျိုးစောင့်၍၊ မထောင့် လိမ်လက်၊ အိပ်စက် ဝတ်စား၊ အသွားအနေ၊ အစေအသုံး၊ ရှေးထုံးနှိုင်းညှို၊ ဂတိ မလိုက်၊ စရိုက်ရုန့်ကြမ်း၊ မိန်းမသွမ်းနှင့်၊ မပြွမ်းရောနှော၊ သဘောတည့်မတ်၊ သူ့ ထက်မြတ်သည်၊ မန္တာတ်မင်းနှင့် ထိုက်ရာသောဝ်။ ဟူ၍ ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုတော်မူ သောကြောင့် ထိုသို့အင်္ဂါလက္ခဏာနှင့် ညီညာပြည့်စုံသော မိန်းမမြတ်ကို မန္ဓာမင်း တို့သော်လည်း ဘိသိက်ခံအပ်ပါကြောင်း ထုံးဟောင်းလာရှိပါသည်။ လောကီ လက္ခဏာကျမ်းတွင်လည်း ရာဇဒေဝီမိဖုရားကြီး သည် သီလာစာရံ၊ သီလအကျင့်မြဲခြင်း။ ကေသမယုံ၊ ဆံပင်နက်၍ကောင်းခြင်း။ ဟတ္ထပါဒမုဒုကံ၊ ခြေလက်သေးသွယ် နူးညံ့ခြင်း၊ အရေအကြောင်းနက်ခြင်း။ ရူပံ၊ အဆင်းလှခြင်း။ သဒ္ဒံ၊ အသံသာယာ နာဖွယ်ရှိခြင်း။ မံသံ၊ အသား နူးညံ့ခြင်း။ ကောသလ္လံ၊ များစွာသော မောင်းမတို့၏ အရိပ်အခြည်ကို နားလည်လိမ္မာခြင်း။ ဤ အင်္ဂါခုနစ်ပါးနှင့် မိဖုရားကြီးတို့ ပြည့်စုံစေရာသော အကြောင်းကိုလည်း ရှေးထုံး ဟောင်းကျမ်းဂန် လာရှိပါသည်။ အရှင်မင်းကြီး၏ မိဖုရားမြတ်ကုန်းသည် ထိုသို့ဆို အပ်သော အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံညီညာလျှင် တောင်ညာထား၍ မိဖုရားကြီးမြှောက် ထိုက်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်ဝိမလသို့ အသပြာ တစ်ထောင်ဆု ပေးတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ ထိုမင်းသည် ရေကြက်သားကို စားချင်တော်မူသော်စိတ် ရှိလတ် ၍ ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်လျက် ထိုငှက်အသားကို စားချင်သောစိတ်ရှိသည့် အတိုင်း နှုတ်မြွက်၍ သူတစ်ပါးကို ပြောဆိုချေသော် ငါလည်း အစိုးရမင်း ဖြစ်ချေသည်။ မင်းကြိုက်သော အစာကို ဆက်ရသော် မျက်နှာရအံ့ဟု မှူးမတ်ပြည်သူတို့ ထိုသတ္တဝါ အပေါင်းတို့အား နှိပ်စက်ဖမ်းဆီးသတ်ညှစ်ဆက်ချေမည်။ မစားအကျိုး၊ စားလျှင် အပြစ်ရောက်အံ့လောဟု ကြံတော်မူလျက် ဆင်ခြင်တော်မူပြန်သည်ကား ထိုငှက် အသားကို ပညာရှိသူတော်ကောင်းရှာ၍ ပေးသောအစာကို စားရလျှင် ငါ့အား အပြစ်လွတ်အံ့၊ ယင်းသို့ ကြံတော်မူ၍ ပညာရှိဝိမလကို ခေါ်တော်မူ၍ နှစ်ကိုယ်ကြား ရေကြက်သားကို စားတော်မူလိုကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုတော်မူလေသည်။ ထိုအမတ် ဝိမလ ဆင်ခြင်ပြန်သည်ကား၊ အရှင်ကောင်းမှ ကျွန်ကောင်းမည်၊ ကျွန်ကောင်းမှလည်း အရှင်၌ အပြစ်ကင်းရာသည်။ ရှေးထုံးဟောင်းစကားတွင်လည်း မင်းနှင့်အမတ်၊ ညီညွတ်တမူ၊ အကျင့်တူသော်၊ လူလည်းကြည်ညို စသည်ဖြင့် အဆိုအမှာရှိသည်။ ယခုအရှင်မင်းမြတ်မူလည်း သမ္မာအာဇီဝအစာကို စာရလို၍ ငါ့ကိုမေးတော်မူသည်မှာ အခြားသူအား အရှာထည့်ချေသော် မသန့်သော အစာဖြင့် ပေးလာ၍ မင်းထံဆက် ချေမူ ငါ့အားယုံလျက် စားမိချေသော် ထိုအစာလည်း မသန့်၊ ငါ့ကိုယုံသော အကျိုး လည်း မင်း၌ မရှိ။ တရားလိမ္မာသော သူအား ရှာစေမှသင့်မည်ဟု ကြံလျက် ခမ္မပါလ သူတော်ကို ပင့်ခေါ်၍ ရေကြက်သားကို လိုသောအကြောင်းကို ပြောဆိုလေသည်။ ထိုခမ္မပါလသူတော် ကြံပြန်သည်ကား တရားသီလမြဲသော သူတို့သည် ကာယသမာစာ ရ၊ ကိုယ်ကို စောင့် ရှောက်ခြင်း။ ဝစီသမာစာရ၊ နှုတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ မနော သမာစာရ၊ နှလုံးကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ထိုကံသုံးပါးကို ဘုရားမိန့်တော်မူသည်မှာ သူတော်ကောင်းလက်နက် ထိုကံသုံးပါးလုံးမှ သူတော်ကောင်းမှန်သည်ဟု ဆင်ခြင် လျက် ငါ့အားယုံ၍ သန့်သောအစာကို လိုကြောင်းနှင့် အမတ်ဝိမလ လျှောက်လေ သည်။ ပေးသူလည်း တင့်၊ စားသူလည်း သင့်အောင် မြစ်ဆိပ်ကမ်းနား တောတောင် အနှံ့ ခမ္မပါလသူတော်ရှာလေသော် ရေကြက်ငှက်တစ်ကောင် မိမိအလျောက်ကံကုန်၍ သေသည်ကို တွေ့လေရာ ဆောင်ယူခဲ့လျက် အမတ်ဝိမလထံ ပေးလေသည်။ အမတ် လည်း ကောင်းမွန်စွာ ကိုယ်တိုင်ချက်ပြီးလျှင် မင်းထံဆက်လေရာ ပြည့်ရှင်မင်း မြိန်စွာ စားတော်ခေါ်လေသည်။ ဤတွင်မှ ထိုအသားကို တပ်သော နှလုံးဝေဒနာတော် ကင်းငြိမ်းချမ်းသာတော်မူလေသည်။

ထိုမင်းသက်တော် ရှစ်ဆယ်ငါးနှစ်ရောက်လတ်သောအခါ မဟာမုနိဘုရား ရောင်တော်လွှတ်သည်၊ လျှော်အကြိမ်များစွာ လှုပ်သည်၊ တော်လည်းသည်၊ ဥက္ကါ ပျံသည်၊ နတ်အမြောက်သံ၊ အကြိမ်များစွာ ကြားသည်၊ တောင်ပြိုသည်၊ နန်းသို့ မိစ္ဆာနတ်ဝင်သည်၊ နဂါးချေး လွှတ်သည်၊ ကြာသပတေးကြယ် လကိုထွင်းသည်၊ စနေ အင်္ဂါဂြိုဟ် ပျံသည်၊ ထိုသို့သော တိတ်နိမိတ်များကို အမတ်ပညာရှိ ဝိမလ လျှောက် ထုံးသော်ကား၊ ဘုရားပုထိုး အရောင်လွှတ်သည်၊ တောင်ပြိုသည်များမှာ မင်း၌ အကြောင်းထုံးဟောင်း ရှိပါသည်။ ဥက္ကါပျံသည်၊ နဂါးချေးလွှတ်သည်၊ အရပ် ရှစ်မျက်နှာ တိမ်သွေးသို့မြင်သည်မှာ မင်း၊ မိဖုရား၊ သားတော်ဥပရာဇာတို့ အကြောင်း။ လျှော် အကြိမ်များစွာလှုပ်၍ တော်လည်းသည်မှာ ပြည်သူတို့ အကြောင်း။ နတ်အမြောက် သံကြားသည်၊ စနေ အင်္ဂါပျံသည်မှာ စစ်ချီရောက်ရာ သောအကြောင်း။ ကြာသပတေး

ကြယ်လကိုထွင်းသည်၊ ကြာသပတေးကြယ် ပျံသည် နောက်သို့ဆုတ်သည်၊ နိယထုံနေသည်များမှာ ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား၊ မိကြီး၊ ဖကြီး၊ ဆွေမျိုးကြီး၊ မှူးကြီးမတ်ရာတို့အကြောင်း။ နန်းတွင်းသို့ မိစ္ဆာဝင်သည်မှာ နန်းသူတို့ သိက္ခာပျက်သော အကြောင်းဟူ၍ ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်လာရှိပါသည်ဟု အမတ်ကြီးလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက ဝိမလအမတ်ငါကဲ့သို့လူအိုဖြစ်သည်၊ ထွက်ဝင်သွားလာရာ ရွှေထမ်းစင်စီး၍ သွားစေဟု ပေးတော်မူလေသည်။

ထိုဝရဓမ္မာမင်း၏သားတော် နရမိတ်လှအမည်ရှိသော မင်းစောမွန်သည် ခမည်းတော်လက်ထက် ရောက်လာသော ပျူမလွန်စား ရာဇလူသမီး ရွှေဆုံကို တောင်ညာထား၍ ရာဇသူကို ကိုယ်ရံကြီးအမတ် ခန့်လေသည်။ မိဖုရားရွှေဆုံ၏ ဆွေသားကျေးကျွန်တို့ကိုလည်း အသီးအသီး ကျေးစားပေးလေ၍ ပြည်သူတို့ကို နှိပ်စက်ကြလေသည်။ ထိုမင်းလည်း မိဖုရားရွှေဆုံအလိုရှိရာ လိုက်လေ၍ မင်းနေ၊ မင်းသွား၊ မင်းပြော၊ မင်းဆို၊ မင်းသုံး၊ မင်းဆောင်၊ မင်းအိပ်၊ မင်းစားမညီ ပြုလိုရာ ပြု၍ အမတ်သွမ်းတို့နှင့် သဘာဝအလျောက် ပျော်ရွှင်လေ့လာရှိလေရာ ခမည်း တော်လက်ထက်က မှူးဟောင်း၊ မတ်ဟောင်း၊ သူကြီးကျေးစားခေါင်းတို့ ညီတော် သံတွဲစားသို့ ချဉ်းကပ်၍ လျှောက်တင်လေသည်ကား၊ အရှင်သားတော်၊ ကြာလျှင် တိုင်းပြည်ပျက်အံ့သော အကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထီးနန်း၊ တိုင်းပြည်ကို သိမ်းယူ တော်မူပါ လျှောက်ကြလေသော် သံတွဲစား နရနု အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ငါတို့ အနွယ်တော် သာကီဝင်မင်းဆက် အမျိုးဖောက်၍ ဝိလုပ္ပန္န လုယက်တိုက်ဖျက် ထီးနန်းတက်ရိုးထုံးမရှိ။ အစ်ကိုမှာ အဖအရာ ဖြစ်သည်၊ လျှောက်တင်၍ မနာမယူလျှင် လက်ကိုစုံလျက် သာနေသင့်သည်၊ မိစ္ဆာမိုက်မှား မကြံရာဟု အမိန့်ရှိလေသည်။

ထိုအကြောင်းကို ကြားလျှင် မာန်တော်ပြင်းစွာဝင်၍ သံတွဲသို့ချီမည်ရှိသောအခါ ရှေးအမတ်ပညာရှိ အသက် ၁၀၀ရွယ် အမတ်ဝိမလလျှောက်သော ထုံးသော်ကား၊ ရှေးသူဟောင်းစကားလာသည်မှာ အရှင်မင်းမြတ်၊ ပင်လယ်မြစ်ကြောင်း၊ ဝဲခနှောင်း၌၊ တိမ်းစောင်းမဖယ်သာ၊ မာလိန်မတတ်၊ ရေကြောင်းလွှတ်တော်၊ ကူးကပ်မရောက်ရာ၊ ပြည့်ရှင်မင်းမြတ်၊ အကျင့်ချွတ်လျှင်၊ ဥပဒ်သတ္တဝါ၊ ထုံးဟောင်း ရှိပါသည်။ ညီတော် သံတွဲစားနှင့် မှူးမတ်ပြည်သူတို့ကို မာန်တော်မရောက်ကောင်းပါ။ အရှင်မင်းကြီးသည် ရှေးဘီတော်၊ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်တို့နှင့် မတူ။ အမျိုးစောင့်သော တရားပျက်သည် ဖြစ်၍ ငြိမ်သက်စွာနေလေရာ ခမည်းတော် စားကျေးပေးခဲ့သော သံတွဲမြို့၌ ငြိမ်သက်စွာနေလေရာ သူလျှောင်သူဆိုးတို့စကားကို နာတော်မူလျက် ယောက္ခမတော် ပျူအမတ်ရာဇသူကို ခန့်တော်မူ၍ တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် တိုက်စေသော်လည်း ညီတော်၌ ဂုဏ်သီလ မြဲခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မှူးမတ် ကျေးကျွန်အင်္ဂါစုံစွာရှိသည်ဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ သုံးကြိမ်ပျက်လာရပါသည်။ ချီတော်မူမည့် ကြံတော်မမူသင့်ပါ။ ရှေးကျမ်းဂန်အဆို ကလိင်္ဂရာဇ်မင်းက အဿကမင်းကို စစ်ပြုသောအကြောင်း နိဒါန်းဟောင်းတွင် ဆဒ္ဒန်ပြောင်မုန်၊ ရဲဟုန်နှင်ချိုး၊ ချွန်ချွန်ထိုးသို့၊ အကျိုးရှိသင့်၊ တို့ခွင်မသာ၊ မင်္ဂလာအောင်မြေ၊ အနေသင့်ရာ၊ ဗိုလ်ပါဆင်မြင်း၊ သိမ်းသွင်းမပျက်၊ ရဲမက်မပြို၊ ရန်ကိုနှိပ်နွံ၊ အကြံပညာ၊ သည်သာ ဖြစ်ခဲ၊ သူရဲမရှား၊ လက်ရုံးအားမှာ၊ အမှားအမှန်၊ အလွန်အကျူး၊ သူရူးအင်္ဂါ၊ မိစ္ဆာ အကျင့်၊ နိမ့်မြင့်ရှုံးနိုင်၊ အပိုင်ခဲခက်၊ လက်နက်ဗိုလ်ခြေ၊ အသေအဆုံး၊ ထုံးမပြု လောက်၊ ထွင်းဖောက်မြောက်မြား၊ ဂုဏ်ကိုးပါးစုံ၊ ပညာလုံမှ၊ ဗိုလ်ပုံမပန်း၊ ဉာဏ် စွမ်းနှုတ်ပြ၊ တွင်းပြင်ရှိက၊ ကြီးဘိစစ်အင်၊ မြင်း ဆင် ရထား၊ ခြေသည်အားနှင့်၊ လေးပါးညီစုံ၊ ရောက်ငြားတုံလည်း၊ ပိုက်ချုပြီးစီး၊ စစ်သူကြီးတို့၊ ထုံးမှီးလိမ္မာ၊ သို့ကိုသာလျှင်၊ စစ်အင်လေးမည်၊ အပ်သည်ရှေးရိုး၊ ရန်ချိုးနိုင်သည်၊ သူ့ပြည်သာယာ၊ ဝတီသာသို့၊ ပမာတမျှ၊ အဿကမင်း၊ စစ်တွင်ရှုံးမည်၊ ဆိုသည်စကား၊ သိကြားစင်လျက်၊ ပျက်သည်ထုံးစံ၊ နန္ဒိသေန၊ အဿကမတ်၊ ညီညွတ်ပြည့်စုံ၊ ပညာလုံ၍၊ ဗိုလ်ပုံရန်ငြိမ်၊ ကလိင်္ဂရာဇ်၊ သူ့စစ်နွမ်းညှိုး၊ အကျိုးမရှိ၊ ပန်းနွယ်ရိ၍၊ ကစိကစက်၊ ကြေညက်ပရမ်း၊ အမတ်သွမ်းနှင့်၊ မင်းကြမ်းတသွန်၊ မာန်တံခွန်ကို၊ ကဲလွန်စတင်၊ ကိုယ်ရှင်ကိုယ်ဝယ်၊ အလမ္ပာယ်သို့၊ အန္တရာယ်ရောက်၊ ပြေးပေါက်လမ်းမှာ၊ သေပျောက်ငြားသည်၊ တရားမရ မင်းသုည။

ဟူ၍ဆိုအပ်သော ထုံးဟောင်းရှိပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ ထိုမှ တစ်ပါးတုံလည်း သူလျှောင်သူပျက်၊ ပေါင်းဖက်စကား၊ မင်းကြီးမှားမူ၊ တိုင်းကားမစည် ပျက်တတ်သည်။ ရှေးထုံးဟောင်းအလာတွင်လည်း ------

ကြွက်ကြီးတွင်းအောင်း၊ ကြွက်ဂယ်လောင်း၊ ရုံးပေါင်းတွင်းကို ဖျက်လိမ့်မည်။

ကျောင်းတစ်ဆယ်ကို၊ ရှင်ငယ်တစ်ယောက် စားလိမ့်မည်။

အကျီခါးတို၊ လူပျိုအမတ် များလိမ့်မည်။

ပုတီးလက်စွဲ၊ လူစဉ်းလဲလည်း များလိမ့်မည်။

ယင်းသောအခါ မိုးမရွာ၊ အစာငတ်မွတ်ရှားလိမ့်မည်။

ငတ်မြစ်ကူးတို့၊ လူမပို့ဘဲ ကူးလိမ့်မည်။

ကြွက်မင်းပြေးကာ၊ မဖျံမာသို့ ရောက်လိမ့်မည်။

ပျူနှင့်တလိုင်း၊ ငါးစင်ရိုင်းသို့ ပြုလိမ့်မည်။

ကြွက်မင်းတစ်ဖန် တွင်းသို့ပြန်သော်၊ အကြံတွင်းသစ် ရှာလိမ့်မည်။

တွင်းသစ်ရခါ များမကြာ၊ ကြမ္မာကုန်အံ့သောဝ်။

ဤသို့ ထုံးဟောင်းတဘောင် ထွက်ရှိပါသည်။ တိုင်းပြည်ပျက်ရာသော တိတ်ကြီးနိမိတ်ကြီးထင်မြင်သည်မှာလည်း ခါတ်လေးပါး ချောက်ချားဖောက်ပြန်၍ မိုးမှန်စွာ မရွာ၊ သတ္တဝါတို့လည်း ငတ်မွတ်ပင်ပန်း ညှိုးနွမ်းရိပါး ရှိသည်အတွင်း မြို့စား၊ ရွာစား၊ ကျွန်းစား၊ ချောင်းစားပေးတော်မူသည်မှာလည်း တစ်မြို့တစ်ရွာ တစ်ချောင်း တစ်စို့မှလွတ်သည် မရှိ၊ တိုင်းပြည်ပျက်စီးကြောင်း မကောင်းသော အမူအကျင့်ကိုသာ ပြုကျင့်ကြပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ ညီတော်၊ သားတော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်မှစ၍ မှူးကောင်း မတ်ကောင်းတို့ကို မနှိပ်စက်အပ်ပါ။ နှိပ်စက်ချေသော် ပြည်နာပါသည်။ ပြည်နာချေမူ ရန်သူပေါ်ပေါက် ပြည်လုံးမှောက်၍ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်တတ်ပါသည်ဟူ၍ အမတ်ကြီး လျှောက်ထားလေရာ မင်းရိုး မှန်လျက် သူမိုက်တို့နှင့် ပေါင်းဖော်မိ၍ ပညာရှိစကားကို မနာမယူ အယူယွင်းချွတ် သဖြင့် အမတ်ကြီး ဝိမလကို မာန်အောင်ကျွန်းသို့ ပို့ထားလေသည်။

ယင်းသောအခါ အင်းဝမင်းခေါင်က သားတော်မင်းရဲကျော်စွာကို ခန့်ထား၍ ချီလာကြောင်း ညီတော်သံတွဲစားကြားသိလေသော် နောင်တော်ထံသို့ အလျှောက်တော် တောင်ခွင်စား ရန်မသူကို စေလွှတ်လျှောက်တင်လေရာ နောင်တော်မှူးမတ်သွမ်းတို့က ညီတော်နှင့် စစ်ပြိုင်လျက်ရှိသည်တွင် ညီတော်လူ ရောက်လာသည်မှာ အဖြောင့်လာခြင်း မဟုတ်၊ အလန့်အခြောက်အစုံအစမ်း စေရောက်လာသူသာ ဖြစ်ပါသည်ဟု လျှောက်ကြလေရာ နရမိတ်လှမင်းသည် ဉာဏ်ပညာနည်းသဖြင့် ညီတော့်လူ တောင်ခွင်စား ရန်မသူကို နာကျင်စွာ ရာဇဒဏ်ပေး၍ ပြန်စေသည်။ ရန်မသူ ရောက်လာလျှင် ညီတော်သံတွဲစား နရနုလည်း ခိုင်လုံစွာ တပ်စီးတပ်နင်း ကင်းအတန်တန် ကြည်းတပ် ရေတပ် ပိတ်ဆို့လျက်နေလေသည်။ မင်းရဲကျော်စွာလည်း နရမိတ်လှကို တိုက်လေရာ နရမိတ်လှမင်း မခံနိုင်၍ သက္ကရာဇ် ၇၈၀တွင် အနောက်ကုလား ဘင်္ဂါ ၁၂မြို့သို့ ထွက်ပြေးလေကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။

ဤအရာတွင် မှန်နန်းရာဇဝင် ဒုတိယတွဲ ၅၄ နံပါတ်တို့၌ မင်းရဲကျော်စွာသည် တလိုင်းမင်း ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် ဒလနယ်တွင် စစ်ထိုးကြလေရာ သက္ကရာဇ် ၇၇၈-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၄ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ရာဇာဓိရာဇ်ဖမ်းမိ၍ လုပ်ကြံလေသဖြင့် အနိစ္စရောက်လေကြောင်းနှင့် ဆိုသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၇၈၀ ပြည့်တွင် ငါတို့ ရခိုင်ပြည်ကို ချီလာ၍ တိုက်နိုင်ရန် မရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း။

ငါတို့ ရခိုင်ရာဇဝင်အစောင်စောင်တို့၌ ၇၆၈-တွင်သာ လာရောက်တိုက်ခိုက်ကြောင်းနှင့် ဆိုကြလေသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ စဉ်းစားဆင်ခြင်ရန် ရှိပေသည်။ (ဤကား အမှာစကားချပ်။)

ထိုနောက် အင်းဝမြို့ ဘုရင်မင်းခေါင်က သမက်တော် နော်ရထာနှင့် သမီးတော် ရွှေပြည်ချမ်းသာကို လောင်းကြက်မြို့၌ နန်းတင်လေသောအခါ နော်ရထာနှင့် ရွှေပြည်ချမ်းသာတို့ အလွန်ဆိုးသွမ်း၍ ပြည်သူတို့ကို ညှဉ်းပန်းလတ်ပြန်ရာ သံတွဲစား နရနုက ပဲခူးမင်း ရာဇာဓိရာဇ်ထံ ဝင်လေ၍ နော်ရထာမိဖုရား ရွှေပြည်ချမ်းသာ မှူးမတ်တို့ ဆိုးသွမ်းနိုင်ထက် ပြည်သူတို့ကို နှိပ်စက်ကြောင်း လျှောက်လေသော် ရာဇာဓိရာဇ်မင်းက အင်းဝနိုင်ဟူသော အမတ်ကို ဗိုလ်မှူးခန့်၍ ရဲမက်လေးသောင်းနှင့် ချီသွားတိုက်လေရာ နော်ရထာနှင့် မှူးမတ်တစ်ရာကျော်ကို စီရင်ပြီးမှ နရနုကို နန်းတင်ခဲ့၍ နော်ရထာမိဖုရား ရွှေပြည်ချမ်းသာကို ယူဆောင်ပြန်သွား လေသည်။ နရနုမင်းလည်း နောင်တော် နရမိတ်ရှိရာသို့ လူစေလွှတ်၍ လျှောက်စေသော် နောင်တော်ချီလာခဲ့၍ သက္ကရာဇ် ၇၉၁ ခုတိုင်ရောက်မှ ထီးနန်းရမြဲရ ပြန်လေရာ သားတော်များကို အိမ်ရှေ့မပေး၊ ညီတော်နရနုကို အိမ်ရှေ့နှင်းတော်မူသည်။ ခမည်းတော်လက်ထက်က မှူးကြီး မတ်ကြီးသားမြေးတို့ကိုလည်း စိစစ်တော်မူ၍ အသီးအသီး ပညာအရည်အလျောက် အနိမ့်အမြင့် သူကောင်းပြုတော် မူလေသည်။ အမတ်ပညာရှိ ဝိမလသား မြကျော်အောင်ကိုလည်း ကဝိကျော်အမည်နှင့် လေးမြို့ချောင်းကို စားကျေးပေးတော်မူသည်။ မင်းစောမွန်ကြီးဟူသော အမည်ကိုလည်း ခံတော်မူသည်။ နန်းကျ၍ တစ်ဆယ့်တစ်နှစ်ရှိလေရာ ပညာရှိနှင့်သာ ပေါင်းဖော်လေ၍နောက်မင်းဖြစ်သောအခါ ရှေးဘေးတော်၊ ဘီတော်၊ ခမည်းတော်တို့နည်းသာ ကျင့်တော်မူသည်။လောင်းကြက်မြို့

ကို ရန်သူနှိပ်စက် ဖျက်ဆီး၍ အနှစ်တစ်ဆယ်ကျော် နေလေသည်။ မြို့ပြောင်းတော်မူမည် အမိန့်တော်ရှိလေရာ ပညာရှိအမတ် လေးမြို့စား ကဝိကျော်လျှောက်ထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ တင့်အပ်သော မြို့ ပြ ကျုံး မြောင်းစသော ခုနစ်ဌာနနှင့် ပြည့်စုံစွာ ပဋိရူပစသော စက်အင်္ဂါလေးပါး ညီညွတ်ထိန်လင်းသော နေရာပင်ဖြစ်စေကာမူ ကျမ်းဂန်၌ လာသည်မှာ ယတ္တ၊ အကြင်တိုင်းပြည်၌။ ရာဇစ၊ မင်းသည် လည်းကောင်း။ အမစ္စော၊ အမတ်သည်လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာသက်ပွေါ၊ မှားသော အကျင့်အကြံရှိသည်ဖြစ်၍။ နိဗ္ဗောဂေါ၊ ဝေဖန်ခွဲခြမ်း ပေးကမ်းချီးမြှင့်ခြင်းကို မပြု။ စတုဂတိဂမနော၊ လေးပါးသော အဂတိသို့ လိုက်စားလေ့ရှိ၏။ ဗာလုပသေ ဝနော၊ မိုက်သောသူတို့နှင့် ပေါင်းဖော်ယှဉ်တွဲ မှီဝဲရောနှောလေ့ ရှိ၏။ တံရဋ္ဌံ၊ ထိုတိုင်းနိုင်ငံသည်၊ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သည်။ ဘဝေ၊ ဖြစ်ရာ၏။ ဤသို့ ကျမ်းဂန်လာပါသည်။

အထက်တိုင်းပြည်မပျက်မီ အရှင်မင်းကြီး ထီးနန်းစိုးစံတော်မူသောအခါ လည်းရှေးမင်းတို့နည်း ဘိသိက်တော်ကို မခံရှိလေသည်။ ယခု ကံကုသိုလ်ပေးလာ ပြန်၍ ထီးနန်းတိုင်းပြည်ကို ရမြဲရပြန်ရာ ဘီတော်စသော ခမည်းတော် အရှင်မင်း မြတ်တို့နည်း ဘိသိက်ခံတော်မူပြီးမှ မြို့သစ်ပြောင်းတော်မူလိုလျှင် ပြောင်းတော် မူရပါမည်။ ရှေးပညာရှိတို့ အမှာစာတမ်းထုံးမှာလည်း ရဟန်းတို့မှာ=ကမ္မဝါတင်၊ သိမ်ဝင်သိက္ခာ၊ ခမာတရားမြဲသင့်ကြောင်း၊ မင်းတို့မှာလည်း=ဘိသိက်ခံရာ၊ သမ္မာ မင်းမြတ်ကောင်း-ဟူ၍ ထုံးဟောင်းလာသည့်အတိုင်း ရာဇပုံတွင်လည်း ရဟန်း= သိက္ခာ၊ မင်းမှာ=ဘိသိက်၊ သူတော်စိတ်ကို မဖိတ်ကျင့်ရိုး မြတ်အမျိုးဟူ၍ ဆိုလေသည်။ တိုင်းပြည်သတ္တဝါကြမ္မာကပ် ဥပဒ်ဆိုက်ရောက်၍ ၁၁နှစ် သူပုန်တို့ မင်း မူလျက်ရှိလေရာ ဘိသိက်တော်မင်္ဂလာရ ပုဏ္ဏားတို့သည် ပန်းတင်၊ စောင်းတီး၊ စန္ဒီ၊ ဟူးရား၊ ဟုန်းနတ်၊ ပရိတ်ရွတ်အစို့ ပုဏ္ဏားတို့နှင့် ရောနှောရှိလေရာသည်။ ဘိသိက်မင်္ဂလာ ပုဏ္ဏားတို့ ရှေးအစဉ် ကျင့်ရိုးသော်ကား အင်း၊ မန္တန်၊ ဆေး၊ ပယောဂ၊ ဟူးရား၊ ဗေဒင်၊ မန္တန်များကိုလည်း မလေ့လာခြင်း၊ ရေမချိုးမီလျက် ဆေး၊ ကွမ်း၊ ထမင်းစသည်တို့ကို မစားခြင်း၊ တူရသွယ်နှင့် စလွယ်ကို မကွာခြင်း၊ ရာသီရောက်သော မိန်းမ၊ မီးနေသောမိန်းမတို့နှင့် မရောမစပ်ခြင်း၊ လင်သေလင်ကွာ မိန်းမကို အိမ်ထောင်ဖက်မပြုခြင်း၊ သားငါး၊ ငါးပိ မစားခြင်း၊ တိုင်းသူပြည် သူတို့အိမ်သို့ လှည့်လည်သွားလာ တောင်းစားမပြုခြင်း၊ ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်အဘိဓာန်စသော ပရိတ်မင်္ဂလာ ပီသစွာ ရွတ်ဖတ်တတ်ခြင်း၊ ကျမ်းဂန်၌လည်း ရာဇဘိသေကံကရောန္တေန သာရပြာဟ္မဏေန ဝိသာနုရက္ခိတဗ္ဗောဟူ၍ လာရှိတော် မူသောကြောင့် ဘိသိက်တော်ဆက် ပုဏ္ဏားတို့၏ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံမှ ဘီတော်၊ ဘိုးတော်စသော ခမည်းတော်မင်းမြတ်တို့ကို ဘိသိက်တော် ဆက်ရပါသည်။ ဘိသိက်သွန်း ရှေးရိုးမှန်အောင် ရွေးစစ်တော်မူ၍ ဘိသိက်ရေ သွန်းခံတော်မူပါ။ အမတ်ပညာရှိ လေးမြို့စား ကဝိကျော်လျှောက်လေရာ မင်းစောမွန် ကံကုန်ချိန် ရောက်လျှင် ကြိုက်တော်မမူ၊ သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေ ကန်လတ်၊ ကန်စန်းနှင့် မြောက်ဦးမြို့ကို တည်လေသည်။ မြို့နန်းမပြီးမီ ယာယီနန်းနှင့် နေတော်မူရာ ဝေဒနာကပ်ရောက်၍ နတ်ရွာလွန်တော်မူလေသည်။ နံတော်ကြာသပတေးသားတည်း။ ၁။ ဤသည်ကား ဓညဝတီ အရေးတော် ပုံ၌လာသော မင်းစောမွန် အကြောင်းတည်း။

(ဤဓညဝတီ အရေးတော်ပုံ၌လာသော စကားရပ်များတွင် နန်းတက်၊ နန်းစံ၊ နန်းကျသက္ကရာဇ် အမှတ်အသားသည် ရာဇဝင်ဟောင်းစသည်တို့နှင့် မညီ မညွတ်လေရကား ရာဇဝင်ဟောင်း စကားအတိုင်းသာလျှင် မှတ်သားနှလုံးမူသင့်သည်။ ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်။)

မင်းစောမွန် လွန်တော်မူလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၇၉၅-ခု၊ ကဆုန်လပြည့် ကျော် ၆ ရက်၊ စနေနေ့တွင် ညီတော်မင်းခရီသည် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ ကုလားအမည်ဖြင့် အလီခင်-ဟု မှည့်လေ၏။

ထိုမင်း၏ အိမ်နိမ့်မျောက်သားတော်ကား စောစံမယ်တည်း။ မင်းဖြစ်တော်မူပြီးမှ မိဖုရားကား စောပဘာလည်းတစ်ယောက်၊ စောပစ္စာလည်း တစ်ယောက်အားဖြင့် နှစ်ယောက်ဖြစ်သတည်း။ ထိုမိဖုရားတို့၏ အနွယ်အဆက်ကား လောင်းကြက်မြို့၌ မင်းထီးသည် ပိန္နဲငစည်သမီး စောစစ်ကို မိဖုရားမြောက်ရာတွင် စောမာလာနှင့် စောသမာနှစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောသမာကို တစ်ဖတည်းဖြစ်သော မောင်တော် သီဝရာဇ် မိဖုရားမြောက်ရာဝယ် ရှင်စောညိုဟူသော သမီးတော်တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ထိုရှင်စောညိုကို ဦးရီးဖြစ်သော စလက်ာဗိုလ်နှင့် ထိမ်းမြားလေရာ စောဖြူ၊ စောနန်းသူဟူသော သမီးတော် နှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောဖြူကို နန်းကျငယ် သိဋ္ဌည်း၏မြေးဖြစ်သော သူဌေးမောင်ရှင်နှင့် ထိမ်းမြားလေရာ သမီးတော်စောပဘာကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောနန်းသူကိုကား မင်းရာဇသူညီဖြစ်သော မင်းပျိုနှင့် အိမ်ထောင်ချလေရာတွင် ဖွားမြင်သော သမီးတော် စောပစ္စာကား မင်းအလီခင် မိဖုရားတည်း။ စောပစ္စာတွင် လောင်းကြက်မြို့စား

မင်းဆွေကို ဖွားမြင်တော်မူ၏။ စောဖြူနှင့် သူဌေးမောင်ရှင်တို့၏ သမီးဖြစ်သော စောပဘာကို အလီခင်မင်းသည် ပိုက်ကွန် များစွာယူ၍ ငါးတံထိုးသဘင်ခံသော အခါ၌ စောပဘာသည် အစ်မဖြစ်သူ စော ဖြူထံသို့ အဖူးအမြင်လာရာ အလီခင်မင်း မြင်တော်မူ၍ ကြည်ဖြူနှစ်သက်စုံမက် တော်မူသောကြောင့် သိမ်းယူ၍ မိဖုရားမြှောက် တော်မူလေသည်။ ထိုမိဖုရားစောပဘာတွင် ဘစောမင်းဖြူဟူသော သားတော်တစ် ယောက်၊ ဘစောမင်းညိုဟူသော သားတော်တစ်ယောက်အားဖြင့် နှစ်ယောက် ဖွားမြင် တော်မူလေသည်။

ထိုမင်းအလီခင်လက်ထက် ရှေး၌ လောင်းကြက်မြို့ပျက်၍ မင်းစောမွန် အနောက်သူရတန်ပြည်သို့ ထွက်ပြေးလေလျှင် အရှေ့ပြည်က သုံးရွာစားသည် သံတွဲမြို့ ကို တည်ထောင်အုပ်ချုပ်၍ မင်းလုပ်နေထိုင်လာပေ၏။ ထိုသုံးရွာစား သံတွဲမင်း လွန်လေလျှင် စောယင်မိဟူသော မိဖုရားသည် စောရန္တမိတ်ဟူသော သားတော်ကြီး နှင့် ဘယမင်းရဲဟူသော သားတော်အငယ်နှစ်ယောက်တို့ကို လက်ယာ လက်ဝဲထား၍ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်လျက်နေပေ၏။

တစ်ရံရောအခါ စောရန္တမိတ်၏ ကျေးကျွန်တို့က အရှင်မင်းသား၏ မယ်တော် သည် အရှင်မင်းသားအား မင်းမပြုစေလိုပါ။ အရှင်မင်းသား၏ ညီတော်ကို သာလျှင် မင်းပြုတော်မူစိမ့်သောငှာ ကြံပါသည်ဟု လျှောက်ကြလေလျှင် မင်းသား စောရန္တမိတ် သည် အကယ်ထင်မှတ်၍ ကြက်ပွဲကစားနေသော ညီတော်ကိုခေါ်ချေဟု စေတော်မူ၍ ညီတော်မင်းရောက်လတ်၍ ရှိခိုးအံ့ဟုပြုသည်တွင် နောင်တော် ဓါးဖြင့်ခုတ်၍ လက်နှစ် ဖက် စုံပြတ်လေသည်။ ထိုအကြောင်းကို မယ်တော် ရေချိုးအိမ်က ကြားလေသော် ဝတ်လဲတော်ကို မလဲဘဲ ဝတ်လဲစိုရွှမ်းနှင့် ပြေးလာပြီးလျှင် သားငယ်ကို ပိုက်ဖက်၍ နေလာ၏။ မိဖုရားသည် သားတော်အကြီး စောရန္တမိတ်အား ပြင်းစွာအမျက်ထွက်၍ အလီခင်မင်းထံသို့ အကျွန်နှင့်တကွ မြို့ပြအလုံးကို သိမ်းကျုံးယူတော်မူလှည့်ပါဟု စာနှင့် တမန်စေလိုက်၏။ စေလိုက်သည့်စာကား။

တောင်ညိုဗွေချာ၊ ကျွန်းလက်ယာထက်၊ သီတာရစ်ခွေ၊ သံတွဲမြေဝယ်၊ အုပ် တွေဖျင်ပေါင်း၊ မများတောင်းသည်၊ ဆွေပေါင်းမျိုးလယ်၊ ကောင်းကင်ကြယ်သို့၊ နေဖွယ် ကစ၊ သားမောလှရှင့်၊ နှမဟူပြီး၊ မတ်ကြီးကျော်သူ၊ အလှူဒါန၊ ပေးဖူးကလည်း၊ ဘုရား လှကျော်၊ ဉာဏ်တော်ဝင်းမော၊ တန့်တောတသီး၊ ဂူကြီးဂူငယ်၊ သိမ်လယ်ရိပ်တွင်း၊ ရုပ်ဆင်းနှစ်ဆူ၊ အတူရှေ့ဆိုင်၊ ဘုရားပြိုင်၍၊ လေးတိုင်ပြငြား၊ တည်ထားသင့်စွာ၊ လေးမျက်နှာလည်း၊ ရွှေသား-ရွှေပျောင်း၊ လျှံတမောင်းနှင့်၊ ညှိုးတောင်းဗျာပါ၊ ညို ကင်းမှာကို၊ ဥဂ္ဂါကောင်းမှု၊ ရုပ်တုနှစ်ဆူ၊ ညီနောင်တူတို့၊ ဆုယူ ဆုပြည့်၊ တောင်း ကုန်လှည့်ဟု၊ ခေါ်ကြည့်သောအား၊ ရှင်မင်းများလည်း၊ ညွှတ်တွားဝတ်ရုံ၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံကို၊ ရောက်တုံမညီ၊ မယ်နှင့်ဆီသည်၊ လောကီမိဋ္ဌာန် စံရစေ။

မောင်တို့နေရာ၊ ရွှေပြည်သာသို့၊ လိုက်ပါဟူလည်း၊ မတူရာလော၊ မသိမောခဲ့၊ မင်းစောဒသ၊ ဘာတိကတို့၊ ဒီပဇမ္ဗူ လုံးလုံးချူ၍၊ ခွန်ယူသိမ်းမြန်း၊ ထီးနန်းတည်ရာ၊ မင်းတို့ရွာလည်း၊ ဒွါရာဝတီ၊ သိင်္ဂီရောင်လျှံ၊ မြို့ရှင်ပျံ့ဝယ်၊ ပတ်ရံသုံး တောင်၊ သုံးဆူ နောင်လည်း၊ ရှုသောင် ရှုသာ၊ အာကာထက်လင်း၊ ဘဝဂ်ချင်းမျှ၊ ခပင်းနတ်လူ၊ ကိုးရာမူသား၊ မျိုးတူ ဇနီး၊ မကြီးဘုန်းသစ်၊ ချစ်လို့သနား၊ နောင်အားမေတ္တာ၊ သက်တို့ ပါ၍၊ သရဏာပွင့်၊ ပန်းသုံးဆင့်ကို။ ။ မောင်နှင့် မိဋ္ဌာန် ပန်ရစေ။

ဤစာနှစ်ပိုဒ်ကို သံတွဲမိဖုရား စောယင်မိက ပေးတော်မူလိုက်လျှင် ရခိုင်ပြည့်ရှင် မင်းအလီခင်က ပြန်လိုက်သည့်စာကား ဤသို့တည်း။

မောင်တို့နေမှ၊ သာမောလှသား၊ နှမမိဖြူ လိုက်တော်မူလော၊ ဇမ္ဗူမဏ္ဍိုင်၊ ရွှေရခိုင်ငယ်၊ ရှစ်ဆိုင်ရပ်မင်း၊ ခွန်သွင်းဖျင်ပြော၊ သဘော်စင်းပွှမ်၊ ဆိတ်မည်းတည့်၊ အလွန်ထွန်းတောက်၊ ရှုမျှော်စောက်သား၊ မောက်မောက်သွန်းသွန်း၊ ရွှေနန်းပြာ သဒ်၊ အထွဋ်တန်ဆောင်၊ ရွှေတောင်ဟန်လှ၊ နန်းမနန်းရံ၊ မျက်စိမွဲ၍၊ သာစံ ပျော်ပါး၊ သိကြားသူဇာ၊ သက်ကျလာသို့၊ သရဏာပွင့်၊ ပန်းသုံးဆင့်ကို၊ မယ်နှင့် မိဋ္ဌာန် ပန်ရစေ။

ဤစာတစ်ပိုဒ်ကို မိဖုရားစောယင်မိက စေလွှတ်လိုက်သော တမန်တို့ကိုပေး ၍ လွှတ်တော်မူလိုက်သည်။ လွှတ်တော်မူလိုက်ပြီးလျှင် ဘုရင်မင်းအလီခင်သည် စစ် အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ချီသွားတော်မူသော် ခေါင်းလောင်းတူမြစ်တွင် တပ်ချ၍ နေတော်မူ လေသည်။ သံတွဲမြို့တွင်နေသော သုံးရွာစားမယား မိဖုရားစောယင်မိလည်း စစ်အင်္ဂါ လေးပါးနှင့် ချီလာ၍ ရခိုင်ပြည့်ရှင်မင်း အလီခင်နှင့် ဖူးတွေ့ကြလေသည်။ ယင်းသို့ ဖူးတွေ့ရာအရပ်ကို ဖူးတောင်ဟု ခေါ်ကြလေ၏။ ကာလကြာသောကြောင့် ခူးတောင် ဟု တွင်လေသည်။

မိဖုရားစောယင်မိက စစ်သည်ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် အလီခင်မင်းကြီးအား တစ်ရက် ခရီးမှ ဆီးကြိုကူညီလာပေ၏။ ထိုသို့တစ်ရက်ခရီးမှ ဆီးကြို၍ ကူလာရာအရပ်ကို

တရကူဟူ၍ ခေါ်ကြလေ၏။

အလီခင်မင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၇၉၉ ခုတွင် မိဖုရား စောယင်မိနှင့်တကွ သံတွဲမြို့ကို ရတော်မူလျက် မိဖုရားစောယင်မိကို သိမ်းယူတော်မူ၍ ပြန်တော်မူလေလျှင် မိဖုရားစောယင်မိကို ကျေးဇူးရှိလှပေသည်ဟူ၍ တောင်နန်း၊ မြောက်နန်း မိဖုရားနှစ်ပါးတို့၏ အလယ်၌ နန်းအိမ်ဆောက်၍ နေစေပြီးသော် အလယ်မိဖုရားဟု အမည်ကို ခံယူစေတော်မူသည်။ ပေးတော်မူသော ကျေးကျွန်လယ်မြေတို့ကို လည်း မိဖုရားစောယင်မိ ကျေးကျွန်လယ်မြေဟူ၍ တသီးတခြား သတ်မှတ်ပိုင်း ခြားလျက် ထားစေ၏။

ထိုမင်းအလီခင်အား မိဖုရားတို့သည် စောယင်မိနှင့်သော် လေးယောက် ဖြစ်သတည်း။ ထိုမင်းအလီခင်ကား မင်းစောမွန် မှာခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်တံခွန်၊ ပြည်၏တန်ဆောင်၊ ပြည်လက်ရုံး၊ ပြည်မျက်စိ၊ ပြည်ဝမ်း၊ ပြည်မျက်နှာ၊ ပြည် အစွယ်၊ ပြည်တန်ဆာ၊ ပြည်တံတိုင်း၊ ပြည်တံခါး၊ ပြည်တံတား၊ ပြည်ဆွေ၊ ပြည် ရေးတို့ကိုလည်း ပြန့်ပွားအောင်စီရင်၏။ ပြည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း ရွက်ဆောင်တော်မူ၏။

ဆင်းရဲနွမ်းပါး၍ လယ်ယာချောင်းမြောင်း မလုပ်မကိုင်နိုင်သော သူတို့အား ဥစ္စာအရင်းအနှီးထုတ်ပေး၍ လုပ်ကိုင်စေတော်မူ၏။ တော်သလင်းလတိုင်းရောက်လျှင် ပိုက်ကွန်များနှင့် ငါးတံထိုး ထွက်ကတော်မူလေ့ရှိ၏။ ပြည်တွင်းပြည်ပ လှည့် ပတ်သွားလာ၍ ကောက်ပဲသလေးစသည်တို့၏ ကောင်းမကောင်းကို ကြည့်ရှု၍ ကောင်းအောင်ဆည်ဖို့ဆီးတားပြုပြင်၍ လုပ်ကိုင်တော်မူစေ၏။ ပြင်လယ် ကောက်ကစင်း ငါးမျှား၍ တွေ့လတ်သော်ကား ကြိမ်လုံးလှင်ကန်ဖြင့် ရိုက်ပုတ်လေ၏။ လမူးပိတ်သော သူတို့ကိုကား ဆုလာဘ်ပေးတော်မူ၏။ ကုန်စလယ်သွယ်သော သူတို့ကိုလည်း အကောက်အခွန်ကို လျှော့ညှံ့၍ ကောက်တော်မူ၏။ ဈေးခွန်၊ ဆိပ်ခွန်၊ ရေခွန်တို့ကိုလည်း လွှတ်တော်မူ၏။ စေတီ၊ ပုထိုး၊ သိမ်၊ ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ ရေတွင်း၊ ရေကန်၊ တံတားတို့ကိုလည်း များစွာပြုစုတော်မူ၏။ ရှေးက အဟောင်း အပျက်တို့ကိုလည်း အသစ်ထပ်မံပြင်ဆင်တော်မူသည်။ သာသနာတော်လည်း နေလုလင်ကဲ့သို့ တောက်ပထွန်းလင်း၏။ မြို့ကိုလည်း ထောင်ကျိန်းပြည့်အောင် ဝသဲနှင့် မြို့သစ်ကို တွဲ၍ ခေတ်၊ နမက္ခာနှင့် ညီအောင် သက္ကရာဇ် ၈၁၂ ခုတွင် မြို့သက်ဆက်၍ တည်တော်မူပြန်လေသည်။ စုတ်ကရာနှင့် စစ်တကောင်းကိုလည်း ကိုယ်တိုင် ချီတော်မူ၍ ရချေ၏။

ထိုမင်းကား အရှေ့ပြည်အင်းဝမင်း နရပတိနှင့် ဆက်စာသဝဏ်စာတမ်း ပေးကမ်းတော်မူကြ၍ မျိုးဆွေဖွဲ့ကြလျက် သက္ကရာဇ် ၈၁၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း-၆ ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ဖိုးခေါင်တောင်ထက်၌ နှုတ်ဆက်ပြောဆိုတော်မူကြသောအခါ အင်းဝမင်း နရပတိမင်းကြီးမှာလည်း မိဖုရားကစ၍ မောင်းမမိဿံ မှူးမတ်မယားတို့သည် ပါကြကုန်၏။ ငါတို့ အလီခင်မင်းကြီးမှာလည်း ထိုအတူလည်းကောင်း ပါတော်မူ၏။ မင်းမှာလည်း မင်းချင်း၊ မိဖုရားမှာလည်း မိဖုရားချင်း၊ မင်းသားမှာလည်း မင်းသားချင်း၊ မင်းသမီးမှာလည်း မင်းသမီးချင်း၊ မင်းဆွေမာ မျိုးတို့မှာလည်း မင်းဆွေမင်းမျိုးတို့ချင်း၊ မှူးမတ်တို့မှာလည်း မှူးမတ်တို့ချင်း၊ မှူး မတ်မယားတို့မှာလည်း မှူးမတ်မယားတို့ချင်း ဤသို့အချစ်အခင်ဖွဲ့ကြလျက် ကျွေး မွေးစားသောက်တော်မူကြပြီးလျှင် အင်းဝနရပတိမင်းကြီး၏ အခြွေအရံငယ်သား တို့သည် အထူးထူးသော အဝတ်တန်ဆာတို့ကို ဆင်ယင်ကြကုန်၏။ ငါတို့ အလီခင်မင်းကြီး၏ အခြွေအရံတို့ကား အဖြူအဝတ်ကိုသာ ဝတ်ဆင်ကြကုန်၏ အင်းဝမင်း နရပတိလည်း ခန့်ညားရိုသေသောကြောင့် ငါတို့မင်းအလီခင်၏ ဆင်တော်ကို မစီးဝံ့ရှိသည်ကို ငါတို့ အလီခင်မင်း မြင်တော်မူလေလျှင် အင်းဝနရပတိမင်း ဆင်တော်သို့ ငါတို့ အလီခင်မင်း တက်စီးတော်မူသောအခါ ဓားငယ်တစ်စင်း ကို လက်မြှောက်အဟန်ကဲ့သို့ ကမံသံဖြင့် လုပ်ပြီးသော် လက်၌ကိုင်လျက် လာ တော်မူလေ၏။ အင်းဝမင်းနရပတိ၏ မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် ငါတို့မင်းအလီခင် ဆင်တော်ကိုစီး၍ လာတော်မူသည်ကို မြင်ကြလေလျှင် ဆင်တော်ကို မောင်းနှင် တော်မူပါဟု အင်းဝနရပတိမင်းအား မျက်ရိပ်ပြကြလေကုန်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ငါ့အား မင်းချင်းတကာတို့ ကဲ့ရဲ့ရာသော အကြောင်းဖြစ်ရာသည်ဟု နှလုံးပြုလျက် သားတော်အဆက် မြေးမြစ်တိုင်အောင် ချစ်ခင် ကြင်နာကြောင်းကိုသာလျှင် ရတနာသုံးပါးကို တိုင်ကြား၍ ကတိသစ္စာမြဲစွာဆိုပြီးသော် အင်းဝနရပတိမင်းက တစ်သိန်းထိုက်သော ပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ပေးတော်မူသည်။ ငါတို့ အလီခင်မင်းကလည်း အဖိုးတစ်သိန်းထိုက်သော ပုလဲသွယ်ကို ပေးတော်မူသည်။ မိဖုရားအချင်းချင်းလည်း လက်စွပ်လက်ကျပ် အဝတ်အရုံတို့ကို လဲဖယ်ကြကုန်၏။ ထိုသို့လဲကြပြီးသော် မင်းနှစ်ပါးတို့သည် ကြည်ကြည်သာသာ ပြောဟောကြလျက် ရေမြေနိုင်ငံ အပိုင်းအခြားကို မှတ်သားပိုင်းတော်မူကြ၏။ မှတ်သားတော်မူကြသည်မှာ အဖိုးခေါင်တောင်ရိုး အရှေ့ကလည်း ရေကျကို ရတနာပူရအင်းဝနိုင်ငံဖြစ်စေ၊ ဖိုးခေါင်

တောင်ရိုး အနောက်ကလည်း ရေကျကို ဓညဝတီရခိုင်ပြည် နိုင်ငံဖြစ်စေဟု ပိုင်းခြားတော်မူကြလေသော် သူတို့ဘက်၌ ပေါက်သော မြက်၊ ဝါး၊ သစ်ပင်တို့သည် သူတို့ဘက်သို့ ညွတ်ကုန်၏။ အလယ် ၌ပေါက်သော မြက်၊ ဝါး၊ သစ်ပင်တို့သည် တည့်တည့်မတ်မတ် ပေါက်ကုန်၏။ မင်းနှစ်ပါးတို့လည်း ထီးဖြူမှစ၍ အဆောင်အယောင် မင်းခမ်းမင်းနားတို့ကို တစ် ပါးကိုတစ်ပါး လဲလှယ်တော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၈၁၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၆-ရက်၊ တနင်္လာနေ့၊ တပ်စဉ်အတိုင်းဆုတ်၍ နေပြည်တော်သို့ ပြန်ကြလေကုန်၏။

ပြန်၍ရောက်တော်မူကြလေလျှင် နရပတိမင်းကြီးကို မှူးမတ်တို့က ရခိုင်မင်းသည် အရှင့်ဆင်တော်ထက် တက်စီးသည်ကာလ ကျွန်တော်တို့က ဆင်တော်ကို နှင်ပါဟု မျက်ရိပ်ပြသည်ကို သတိပြုတော်မမူပါဟု လျှောက်ကြလေကြောင်းကို ငါတို့ အလီခင်မင်းကြီး ကြားတော်မူလေသော် သူတို့ဆင်မင်းသို့ တက်စီးသောအခါ လက်၌ ကိုင်လျက်ပါသေ ကမံသံဖြင့်လုပ်သော လက်မြောက်အဟန်ကဲ့သို့ ခါးငယ်ကို စွဲကိုင်လျက် နရပတိမင်း၏ အမတ်ကိုခေါ်စေပြီးသော် လက်၌ကိုင်ပါသော ခါးငယ်ကိုပြလျက် ဤသို့ဆိုတော်မူ၏။ အစ်ကိုတို့စကားကို အစ်ကိုတို့ မင်းလိုက်မိချေသော် ငါလည်းဆုံးချေအံ့။ ကမ္ဘာပတ်သုံး မင်းတကာတို့ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်းကိုလည်း ငါခံရလေအံ့ဟု ဆိုတော်မူလေသည်။ ထိုသို့ဆိုတော်မူသော စကားကို နရပတိမင်း၏ မှူးမတ်တို့လည်း ဟုတ်ပါပေသည်ဟု ဝန်ခံကြလေကုန်၏။

တစ်ရံရောအခါ၌ မိဖုရားစောပဥ္စာနာရီတွင် ဖွားမြင်တော်မူသော သားတော်လောင်းကြက်စား မင်းဆွေသည် မိဖုရားစောပဘာတွင် ဖွားမြင်တော်မူသော သားတော် ဘစောမင်းဖြူနှင့် ဘစောမင်းညိုတို့ကိုသာလျှင် ချစ်ခင်သောကြောင့် ဘစောမင်းဖြူကို အိမ်ရှေ့ပေးတော်မူလေလျှင် မာန်တော်ဝင်၍ သျှမ်းပြည်ဖြစ်သော ကလေးမြို့သို့ ပြေးခဲ့၍ သျှမ်းတို့ကို မှီခိုရာပြုလျက် သက္ကရာဇ် ၈၂၀-ပြည့်၊ နတ်တော် လဆန်း ၉-ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၌ မြောက်ဦးမြို့ကို သျှမ်းတို့ရံလာကုန်၏။ ထိုအလီ ခင်မင်းလည်း သက်တော်ကြီးလှုပြီဖြစ်၍ ဥသြပြသာဒ်ထက် သန်လျက်စွဲတော်မူလျက် မြို့တော်ကခံတော်မူ၏။ သားတော်မင်းဆွေကို မြို့ရင်းသို့ခေါ်၍ မင်းရေး မင်းရာအလျောက်ပြောဆိုတော်မူ၍ မပြီးလိုမှ ငရဲခက်ဟူသော ဆင်တော်ကို ယူစေတော်မူပြီးသော် ငွေဖျဉ်းဝယ်အရက်ပြန်ဖြည့်၍ တိုက်လေပြီးလျှင် ဆင်ထိန်းနှင့်တကွ မြို့ပြင်သို့ ထုတ်တော်မူလိုက်၍ သျှမ်းတို့တပ်ကိုတိုက်လေသော် သျှမ်းတို့သည် ဆင်ပုံမြင်းပုံဖြင့် ကြိုလင့်ကုန်၏။ ဆင်မြင်းအစုံအညီဝယ် အဲမောင်းလှံရှည် တို့ဖြင့် တိုက်ကြနှင့်သည်ကို ဆင်တော်ငရဲခက်သည် နှာမောင်းဖြင့် သိမ်းပြီးသော် ရန်သူတို့ ထိုးပစ်ကြသော လှံကိုရအောင်ဖမ်း၍ နင်းချိုးလျက် ထိုသူတို့ဘက်သို့ ချည်း ပစ်လေလျှင် ထိုသူတို့၌ မှန်လေ၍ စူးရှပေါက်ပြဲကုန်၏။ ထိုနောင် သူတို့က ကြီးစွာသော ဆင်စုမြင်းစု ပြိုင်၍ကြိုလင့်သည်ကို ချွံချွံရွှပ်ရွှပ် ထိုးဝှေ့လေလျှင် သူ့ဆင်စုမြင်းစုတို့သည် ဖရိုဖရဲပြိုကွဲလေ၏။ ကွဲလေလျှင် ရဲမက်အားလုံး ထွားထွားပျက်လေ၏။ ငါတို့ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့သည် ထိုသျှမ်းတို့ကို ဦးလည်ကိုဖြတ်လေ၍ ပုံထားသောတောင်ကို သျှမ်းတောင်ဟု ယနေ့တိုင်အောင် ခေါ်တွင်လေ၏။

အလီခင်မင်းသည် အရှင်ဖမ်းရသော သျှမ်းတို့ကို ပေဟူသောအရပ်၌ ရွာတည်ထောင်၍ ထားလေ၏။ ထိုရွာကို ယနေ့တိုင်အောင် သျှမ်းရွာဟူ၍ ခေါ်တွင်လေ၏။

ထိုမင်းအလီခင်ကား ပြည်သူပြည်သားတို့ကို မစပြုစုချီးမြှင့်ခြင်းကို ပြုသောကြောင့် အရပ်ရွာပြည်တို့သည် တရွှေ့ရွှေ့ စည်ပင်သာယာကြီးပွားလေ၏။ ထိုအလီခင်မင်းကား အိမ်နိမ့် ၄၂၊ လေးဆယ့်နှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၂၅၊ နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၇၊ ခြောက်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၂၀-ပြည့်တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော်ကား အင်္ဂါသားတည်း။ ၂၀။ (ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်း၊ ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့၌လာသော အလီခင်မင်း၏ အကြောင်းတည်း။)

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား မင်းစောမွန်လွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်း၏ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်းနရနုသည် သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခုတွင် နန်းတက်တော်မူလေသော်အထက် နောင်တော် မင်းစောမွန်၊ ကုလားပဆာမင်းထံ စစ်ကူဘဂ်ါ ၁၂မြို့ကိုလက်ဆောင်ပြု၍ ကောင်းလေရာ ဒင်္ဂါးတံဆိပ်ကို ကုလားမင်းလက်မှတ်နှင့် ခံပါမည်ဟု ကတိဆိုခဲ့ဖူးသောကြောင့် နောင်တော်မှာခဲ့သည့် အာဏာတော် မပျက်စေရ။ ကုလားပဆာမင်း လက်မှတ်ကိုယူလေ၍ အလီခင်ဟူသော အမည်ကို ခံလေသည်။ ထိုအလီခင်မင်းလက်ထက် အင်းဝမင်း ထူပါရုံဒါယကာ နရပတိမင်း ချီလာ၍ ဖိုးခေါင်နွယ်ချိုတောင်သို့ ရောက်လာသော် အလီခင်မင်းလည်း ချီသွားလျက်ကမာတွင် ချရပ်နေတော်မူ၍ အင်းဝမင်းထံသို့ အမတ်ဥဿလင်းစားကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်ရာ ပေးတော်မူလိုက်သော ရာဇသံသော်ကား။

ဣတ္ထိပိသောဘဂ၀ါ၊ သွာက္ခာတော၊ သုပ္ပဋိပန္နောစသော ဂုဏ်တော်တရား သုံးပါးနှင့်အညီ ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓ သာသနာတော် မညှိုးမနွမ်းစေရ။ မူလသိက္ခာ၊ မင်းသမ္မာတို့ ခံရာသော ဘိသိက်တရား ဆယ်ပါးသော မင်းကျင့်၊ ဆယ့်နှစ်ဆင့်သော အင်္ဂါ၊ ကြိယာဒသ၊ သတ္တကျက်သရေ၊ လေးထွေသင်္ဂဟ၊ နိစ္စ မြဲစွာ၊ အဝိဇ္ဇာနှင့်၊ တဏှာ ပိတ်ပေါင်း၊ သူမကောင်းနှင့်၊ ကင်းကြောင်းလုံ့လကိုသာ၊ ပညာဗလပြုလျက်၊ မင်းတို့ အားငါးပါး၌၊ စရိမာ၊ ဆုတ်ယုတ်တတ်သော လက်ရုံမာနအားကို ပယ်၍ အနီးအဝေး မရွေး ပကတိတရား ခုနစ်ပါးနှင့် သတ္တဝါတို့ကို စောင့်ထိန်းလျက် အုပ်ကွပ်စီရင်လေ့ ရှိသော မြောက်ဦးရွှေမြို့တော်ကြီး အရှင်ကြား ရောက်လိုက်သည်။ အင်းဝရွှေမြို့ရှင် အကြည်တော်။ လူသတ္တဝါတို့၏ ဓလေ့၊ စာရိတ္တသီလ၊ ဝါရိတ္တသီလ၊ ထိုနှစ်ဝသော တရားကိုသာ ရှည်ကြာစွာ စွဲမြဲကျင့်ကြံ ရမည်ကို အသိပညာ သမ္မာတရား မကပ်မရှိခြင်းကြောင့် ဂင်္ဂါဝါလု၊ သဲစုအမျှ၊ ရှေးကာလ၌ ပွင့်ကြတော်မူသော ဘုရားရှင်တို့ သင်းပင်းသို့မဝင်၊ သံသရာစက်ရ ဟတ် မလွတ်၊ တဏှာနွံအိုင်၌ ပျော်ပိုက်လျက် တေဘုမ္မကဝဋ်အလယ်၊ အမြင့် အနိမ့် တွေ့မြဲဓမ္မတာ၊ နိဗ္ဗာန်မှဖီလာ၊ သမုဒယ သစ္စာကိုသာ လေ့လာအားထုတ် ကြလေသည်။ ထိုသတ္တဝါတို့၌ တစ်ယောက်သော သူအား သမ္မာဉာဏ်ကပ်ရောက် ဖြစ်ပွားရှိပြန်သော် အဖ္ဖုတ္တဗဟိဒ္ဓရန်မလွတ်ရှိပြန်လေသည်။ အတိဇာတပဋိသန္ဓေနှင့် စွဲရင်းမှန်၍ နိက္ခမသက်ပွဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်းရာသို့ ထွက်သွားလေ၍ ကာယဝိညတ်၊ ဝစီဝိညတ်၊ မနောသမတ်နှင့် ညီညွတ်ပြည့်စုံစေလျက် သမ္မာပညာတက်မကို ဖြောင့်မတ်စွာကိုင်၍ အလွန်ကြီးကျယ်စွာ ဗလဝါမုခ၊ သမုဒယဝဲ၊ တဏှာအိုင်မြစ်ထဲမှ ခွာရှဲကူးမြောက်တော်မူလေသည်။ အနုဇာတ ပဋိသန္ဓေဖြစ်မူ မိဘပဋိသန္ဓေပေးသူတို့၏ ထုံးစဉ်လာကို ကျင့်ကြံမြဲစွဲလျက် အသက်ထက်ဆုံး နေရာသည်။ အဝဇာတ ပဋိသန္ဓေနေသော သားသော်ကား ရှေးပညာရှိတို့ထုံးကို မယူ။ ဆိုးသွမ်းပျော်ရွှင်၊ သဘင်လေ့လာ၊ သေစာယစ်မျိုး၊ သောက်လျှိုးမက်မော၊ အတ္တနောမတိ၊ မိမိ အကြိုက်ကိုသာ အဘိဇ္ဈာတရားဖြင့် သူတစ်ပါးဥစ္စာကို လိုချင်ခြင်း။ ဗျာပါဒတရား ဖြင့် သူတစ်ပါးကို ငြိုငြင်ပျက်စီးအောင် ကြံဆောင်ခြင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရားဖြင့် အမှား အလွန်ဖောက်ပြန်ယွင်းချွတ် နှလုံးသွင်းခြင်း။ တစ်ကြောင်းတုံလည်း သမ္မာသူတော် ကောင်းတို့နှင့် ခေတ္တပေါင်းဖော်ခဲ့ဖူးသော စကြာရမန္တာတ်မင်းသည် မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြစ်ပွား၍ သိကြားမင်းစည်းစိမ်အလုံးကို သိမ်းကျုံးတပ်မှားချေ၍ ဘဝမခြားဒိဋ္ဌဓမ္မ ပျက်စီးရလေကြောင်းနှင့် မန္ဓာတုဇာတ် ကျမ်းဂန်လာချေသည်။ သီရိဓမ္မာသောက မင်းမူလည်း ဇမ္ဗူဒီပါ တစ်ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသောမင်း ဖြစ်တော်မူလျက် ထိုမင်း ကံစဲချိန်နီးတွင် အမှားကို အမှန်ထင်၍ တိရစ္ဆာန်ဘဝ ရောက်ရလေကြောင်းနှင့် ကထာစကား ရာဇဝင်များ၌ ပညာရှိတို့ သက်သေပြဆိုခဲ့ကြလေသည်။ ဤသည် ကျမ်းဂန်ကထာများကို နှလုံးသွင်း၍ အကြည်တော်လည်း မင်းမည်ကာမဟုတ်။ အလာကောင်းလျက် အပြန်မစောင်းစေရ။ ကိုယ်ကမကွာ၊ သမ္မာရှစ်ထပ်၊ စစ်ကွပ် လိမ္မာ၊ ပညာလက်နက်၊ ပိုးပုရွက်သို့၊ စစ်တက်လာကြ၊ လောကသူမုန်၊ ရန်သူပုန်ကို၊ အကုန်သတ်ဖြတ်၊ အခွာတတ်မှ မြတ်ရာသို့ရောက်ရမည်အကြောင်းကို ကြားရောက်လိုက်သည် အကြည်တော်။

ဤရာဇသံကို ရွှေပေတွင်ရေး၍ အမတ်ဥဿလင်းစားကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်ရာ အင်းဝမင်းနရပတိထံသို့ ရောက်လေသော် နရပတိမင်းကလည်း တောင်တွင်းစားလက်ယာစည်သူကို သံဘက်ခန့်၍ ပေးလိုက်သော ရာဇသံမူကား။

သင်္ခါရ ဝိကာရ လက္ခဏာ နိဗ္ဗာန် ပညတ်တည်းဟူသော ဥေယျခံတရား ငါးပါးတို့ကို မသိမမြင်စေတတ်သော အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ နစ် မြုပ်လျက်ရှိသည်ကို ကယ်တင်လိုသော သမာဓိ အသိအမှန်၊ လုံ့လအကျင့်အကြံတော်၊ အားထုတ်သော သတ္တိကြောင့် ကင်းရာဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် အမြဲတည်ရာ နိဗ္ဗာန်ဆိပ်သို့ ငါကူးမြောက်ပြီ။ ပုနပ္ပုန်၊ တစ်ဖန်ငါ့ကို နင်တို့ မနှိပ်စက်ရပြီ။ ပထမ ဗုဒ္ဓဝစန စကားတော်။ အနေကဇာတိသံသာရံ ဂါထာကို ဥဒါန်းကျူးတော် မူပြီးမှ လူသုံးပါးတို့အား ကုသလာဓမ္မာ၊ အကုသလာဓမ္မာ၊ အဗျာကထာဓမ္မာ တရားတော်ကို ဟောတော်မူသည်။ ကုသလ အကုသလာ ထိုနှစ်ပါးသော တရားတော် သည်ကား ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးဟူလျက် အစဉ်အားဖြင့် ဉာဏ်နည်းသူတို့ သိလွယ်စွာ ထိုယုတ်မာသော မသူတော်တရားနှင့် ဆက်ဆံခြင်းမပြုသော မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သူတော်ကောင်း လက်နက်ဖြစ်သော အဗျာကတ တရားတော်နှင့်အညီ နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း ကောင်းသောလုံ့လကိုသာ နှလုံးသွင်းလျက် ဝေနေယျတို့အား စောင့်လေ့ရှိသော ရတနာပူရ အင်းဝရွှေမြို့တော်ကြီးအရှင် ကြားရောက် လိုက်သည်။ မြောက်ဦး ရွှေမြို့တော်ကြီးရှင် အကြည်တော်။ သတ္တဝါတို့တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှစ်ပါးရှိသည်၌ မိစ္ဆာတို့ဓလေ့မှာ သံသရာမကုန်၊ စက်ဝတ္တရားမပြတ်သော အမှုများကြောင့် ဇာတိဖြစ်လျက်၊ ရမွက်မကွာ၊ ခန္ဓာရုပ်နာမ်၊ အဖန်တလဲလဲ မြဲတတ်သော သတ္တိခိုင်ခံ့ခြင်း။ သမ္မာပညာ သူတော်ကောင်းကား တယောဘ ဝေစသော ဝဋ်သုံးဘုံကို မြင်သဖြင့် တဒင်္ဂပဟာန်၊ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၊ သမုစ္ဆေဒပဟာန်တရားနှင့် တပ်သော တဏှာသမုဒယသစ္စာ။

စွဲရာကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ထိုနှစ်ပါးကို ကင်းစေ၍ ကာယသုခ၊ စိတ္တသုခကိုသာ ခံစားနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ထံ သန့်ရှင်းသော ပစ္စည်းလေးပါး ပေးလှူခဲ့ဖူးသော အကျိုးထောက်ပံ့လေရာ လောကီစည်းစိမ်၊ နေရိပ်ပမာစင်ကိုလျက်၊ အကောင်းထင်မှား၊ တရားလွတ်ချော်လျှင်၊ အလာအပြန်၊ မိစ္ဆာဉာဏ်မကင်း၊ အလင်းသို့မရောက်၊ ဝဲအောက်တွင်သာ၊ လူးလာပန့်ကန်၊ ကျိန်စာရွတ်သို့၊ မပျက်ခန္ဓာ၊ သံသရာ၌၊ မိစ္ဆာသို့မြဲကြောင်း သူတော်ကောင်းဆိုခဲ့သော ကျမ်းဂန်ကိုသိ၍ ရက္ခပူရတိုင်း၊ မြောက်ဦးမြို့ ပြည်သူတို့သည် အမျိုးဇာတ်တူ၊ အယူမခြား၊ တရားညီကြလျက် မသမာသောအမှု၊ မပြုမကျင့်အပ် သော အကြံကို ကျင့်ကြံကြလေကြောင်း ကြားသိရ၍ သာသနာတော် မယဥ်မမှေး သင်ပြဆုံးမမည်လာခဲ့ရာ အကြည်တော်လည်း မင်းသမ္မာတို့တရားနှင့် မြမြိစွာ သတ္တဝါအပေါင်းကို စောင့်ထိန်းကြောင်း အမတ်ဥသလင်းစား တင်လျှောက်ချက်အတိုင်း သဝဏ်စာတွင်လည်း သူတော်ကောင်းတို့အင်္ဂါ ပြည့်စုံစွာ ပါလာသည်။ တရားလိမ္မာ၊ သာသနာတော်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မင်းချည်းဖြစ်၍ ဓမ္မသဝန စည်းဝေးပြောဆိုကြရလျှင် သာသနာတော်ပွင့်လင်း၊ သတင်းအရှည် စည်ထွန်း မည့်အကြောင်းကို ကြားလိုက်သည် အကြည်တော်။

ဤစာကို ရွှေပေတွင်ရေး၍ ဥသလင်းစားနှင့်အတူ တောင်တွင်းစား လက်ယာစည်သူကို ထည့်လိုက်လေသည်။

ယင်းသို့ ထည့်လိုက်ပြီးလျှင် မင်းနှစ်ဦးတို့လည်း တွေ့ကြုံကြလေသော် သူတော်ကောင်းစကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူကြလေ၍ မင်းချင်း၊ မိဖုရားချင်း၊ မှူးမတ်ချင်း ဆင်ဝတ်သော တန်ဆာကို လဲလှယ်ဆင်ယင်တော်မူပြီးမှ အသီးအသီး နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူကြလေသည်။

တရားလိမ္မာသော မင်းနှစ်ပါးဖြစ်၍ မသူတော်မိစ္ဆာတို့စကားကို မနာမယူ သဘာဝတူကြခြင်းကြောင့် နှစ်ပြည်မိတ်ဆွေကြီးစွာ ဝင်လျက် ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းထွန်းလင်းကျက်သရေ တိုးတက်တော်မူကြလေသည်ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ (ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော အလီခင်မင်း၏ အကြောင်းတည်း။)

(ဤဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ ပြဆိုအပ်သော နန်းတက်သက္ကရာဇ်သည် ရာဇဝင်ဟောင်း အဆိုအောက် သုံးနှစ်လျော့လေသည်။ ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်)

ထိုအလီခင်မင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်ဘစောဖြူသည် သက္ကရာဇ် ၈၂၀ပြည့်တွင် ထီးနန်းတိုင်းပြည်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ ကုလားတို့မှည့်အပ်သော အမည်မှာ ကလမသျှာတည်း။ ထိုမင်း၏ မိဖုရားကား စောနန္ဒီလည်း တစ်ယောက်၊ စောထင်လည်း တစ်ယောက်အားဖြင့် နှစ်ယောက်ဖြစ်သတည်း။ မိဖုရားစောနန္ဒီတွင် သားတော် မင်းဒေါလျာကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောထင်၌ကား ဂါမဏိနှင့် နရပတိ စကြာမင်းသားနှစ်ပါးကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ထိုမင်းကြီး ကလမသျှာကား လေးကမ်အရာဝယ် အသဒိသဇာတ်၌လာသော ဘုရားအလောင်း အသဒိသကုမာကဲ့သို့ လွန်စွာတတ်ကျွမ်းတော်မူ၏။ မျက်စိဖြင့် မမြင်ဘဲလျက် အိုးထဲ၌ရှိသော ငါးကို လက်ဝဲမျက်စိကို မှန်စိမ့်မည်ဆို၍ ပစ် တော်မူလျှင် မှန်လေသည်။ လက်ယာမျက်စိကို မှန်စိမ့်မည်ဆို၍ ပစ်လျှင်လည်း မှန်လေသည်။ ညဥ့်အခါ၌ ဆံခြည်ကို ကြိုးနှင့်ဆွဲ၍ ထားစေပြီးလျှင် အသံကိုနာခံ၍ ပစ်လေလျှင် ဆံခြည်ကိုမှန်လေသည်။ ထိုကလမသျှာ မင်းကြီးသည် အစွမ်းခွန်အားနှင့်လည်း ပြည့်စုံသည်။

လေးကမ်အရာ၌လည်း လွန်စွာတတ်မြောက်တော်မူသည်ဟု အင်းဝမင်း နရပတိ သတင်းစကားကြားလေသော် လက်သုံးတစ် အထူရှိသော သံပြားကို ပေါက်နိုင်အံ့လောဟု မေးတော်မူလိုက်သည်ကို ငါတို့ ကလမသျှာမင်းကြီးသည် ရင်ပြင်တော်၌ လေးကိုထောက်လျက် လေးကိုတင်တော်မူပြီးလျှင် မြားခုနစ်ချွန်ကို ပစ်လိုက်လေသော် လက်သုံးသစ်ရှိသော သံပြားကို မြားခုနစ်ချွန်သည် ဖောက် ထွင်းလေသည်။ မြားခုနစ်ချွန်တို့၏ အကြားသည်လည်း အဝေးအကွာ အတူအမျှ ရှိလေ၏။ ထိုမြားနှင့်သပြားကို အင်းဝမင်း နရပတိထံသို့ ပို့လိုက်လေရာ အင်းဝမင်းနှင့် မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် အလွန်အံ့သြချီးမွမ်းကြကုန်၏။

ထိုကလမသျှာမင်း၏ သန်စွမ်းသော ကျွန်ကောင်းမှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် များစွာ ရှိကုန်၏။ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုလည်း များစွာပြုတော်မူ၏။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းကိုလည်း များစွာပြုတော်မူ၏။ သာသနာတော်၏ စည်ပင်ပြန့်ပွား ထွန်းကားလေအောင်လည်း ကြံဆောင်ချီးမြှင့်တော်မူ၏။ အမျက်တော်ရှိသော အခါ၌ ကား သူ့အသက်ကို ဟင်းတစ်ရွက်မျှ မခန့်ပြုလေ့ရှိ၏။ ထိုမင်းကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၂၂ ခုနှစ်တွင် အမ်းချောင်းသို့ ဆင်ဖမ်းထွက်တော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၂၃ ခုတွင် တန်းလွဲစား ပုန်ကန်လေ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၂၄ ခုတွင် ယိုးချောင်း အညာဖျား၌

ဆင်ဖြူတော်ရတော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၂၅-ခုတွင် ဒိုင်းကျီအရပ်၌ ပျဉ်စီပျဉ်ထောင်မြို့သစ်တည်၍ ပျဉ်ထောင်မြို့သစ်ဟူ၍ ပြုလုပ်တော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၂၈-ခုတွင် ဒါးလက်ချောင်းသို့ ဆင်ဖမ်းထွက်တော်၏။ သက္ကရာဇ် ၈၃၀-ပြည့်တွင် တိုင်းပြည်၌ ကာလဝမ်းရောဂါဖြစ်၍ လူရှင်များစွာ ပျက်စီး၏။

သက္ကရာဇ် ၈၃၁-ခုတွင် ဘုရင်နရပတိမြေး၊ စလင်းမြို့စား သတိုးကျော်သည် ဗိုလ်ပါရဲမက် ဆင်လုံးမြင်းရံတို့နှင့် တောင်စဉ်သို့ စစ်ချီလာကြောင်းကို ကြားတော်မူလေလျှင် အမတ်ဘုတ္တရာနှင့် ကုလားတန်စားငရွှေတုတ် နှစ်ယောက်တို့ကို စေခိုင်းတော်မူ၍ ရဲမက်ဗိုလ်ပါအများတို့နှင့် တိုက်လေလျှင် သတိုးကျော် စစ်အား မတန်၍ ပြန်သွားလေရာ များစွာသော ဆင်လုံးမြင်းရံ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရလိုက်ပေ၏။ ယင်းသို့ရပြီးနောင်မှ စလင်းစား သတိုးကျော်သည် မိတ်ဆွေတော် ဖွဲ့ပါလိုကြောင်းနှင့် သဝဏ်စာသွား လျှောက်ကြားဆက်ပို့လာသည်တွင် ငါတို့ကလ မသျှာမင်းကလည်း ကြောင်းခြင်းစကား မှာထားပေးပို့ စေလွှတ်တော်မူ၍ ကြည် ဖြူချမ်းငြိမ်းစွာ ဖြစ်ကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၃၂-ခုတွင် သမီးတော်သေလွန်၍ ဒိုင်းကျီကန်နားတွင် မဏ္ဍပ်ကနားကြီးစွာဆောက်လုပ်လျက် ရဟန်းသံဃာတော်တို့အား ကြီးစွာသောအလှူ ကိုပေးတော်မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၃-ခုတွင် မြို့သစ်၊ ကျုံး၊ မြောင်း တူးတော် မူသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၇-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ ပိဋကတ်သုံးပုံ အစုံပို့ဆက်လာ သဖြင့် ရတော်မူလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၈၃၈-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် သက် တို့ ပုန်ကန်လာ၍ ထိုသက်တို့ကို လက်ရောက်ဖမ်းလေသော် မြန်မာပြည်သို့ ပြေးလေသည်။ အနောက်သို့ ပြေးသော သက်တို့ကို ရလိုက်၏။

ထိုကလမသျှာမင်းကြီး သက္ကရာဇ် ၈၄၃-ခု၊ နတ်တော်လတွင် အနောက်စစ်တကောင်းသို့ ချီတော်မူလေ၍ တိုက်ခိုက်စေရာ ဦးစွာနိုင်ပြီးလျှင် ရဲမက်ဗိုလ်ပါ တို့သည် ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို လိုက်လံရှာဖွေလျက်နေကြရာ ရဲမက်ဗိုလ်ပါကွဲလေသည် ကို ကုလားတို့သိလေလျှင် ပေါင်းစု ညီညာ၍ တိုက်ပြန်လေသောကြောင့် ငါတို့ စစ်သည်တို့ သိမ်းယူရပြီးသော ရွှေငွေများတို့ကို ကုလားတို့ ရသွားပြန်လေသည်။ ကလမသျှာမင်းကြီးသည် စစ်သည်တို့ ပျက်စီးသည်ကိုမြင်လျှင် သူတစ်ယောက်ကို ထီးဖြူဆောင်းစေ၍ ကလမသျှာမင်းကြီးသည် ကုလားအဝတ်ကို ဝတ်ပြီးလျှင် ကြေး ကမံလေးကြီးဖြင့် ပစ်လေသော် ကုလားစစ်သည်တို့သည် အထောင်မက သေကျေ ပျက်စီးကြသောကြောင့် ပြေးကြလေကုန်၏။ မင်းကြီးပစ်အပ်သောလေးဖြင့် ထွား ထွားညက်ညက် ပျက်စီးသည်ကို မြင်လေလျှင် ကုလားပြည်သူပြည်သားတို့သည် များစွာအံ့ဩချီးမွမ်းကြကုန်၏။ ထိုသို့လေးဖြင့် ပစ်အပ်သောအရာကို ကုလားတို့ ဘာသာဖြင့် နောက်ပတ်ဟု ယနေ့တိုင်အောင် ခေါ်ကြလေ၏။

မင်းကြီးလည်း ပြန်တော်မူခဲ့၍ စစ်ကိရိယာဖြစ်သော ရဲမက်ဗိုလ်ပါလက်နက်များကို စုဆောင်းပြီးလျှင် နောက်တစ်ကြိမ်၌ ချီတက်တိုက်ခိုက်တော်မူ၍ တောက်ကတန်ပြည်တိုင်အောင် ဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက် သိမ်းယူတော်မူလေသည်။

ထိုကလမသျှာမင်းကြီး၌ ဒေါလျာဟူသော သားတော်နှင့် ဂါမဏိဟူသော သားတော်နှစ်ယောက် ရှိတော်မူသည်။ ထိုနှစ်ယောက်တွင် အကြီးဖြစ်သော မင်း ဒေါလျာကိုနှိပ်၍ အငယ်ဖြစ်သူဂါမဏိကို အိမ်ရှေ့အရာ အပ်နှင်းပေ၏။ အိမ်ရှေ့ မင်းဂါမဏိသည် လည်းကောင်း၊ ဂါမဏိကျွန်တို့သည် လည်းကောင်း မင်းဒေါလျာကို အခါခပ်သိမ်း ညှဉ်းပန်းကလူ ပြုကြကုန်၏။ မင်းဒေါလျာတွင်ကား ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသော ကျေးကောင်းကျွန်ကောင်းတို့သည် များစွာရှိကုန်သောကြောင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်လေ။

တစ်ရံရောအခါ၌ ဂါမဏိကျွန်တို့သည် မင်းဒေါလျာအိမ်သို့ မြေခဲနှင့် ပစ်ကြလေကုန်၏။ မင်းဒေါလျာကျွန်တို့သည် ငါတို့အရှင် မြေကိုပိုင်အံ့ဟူ၍ ဆိုကြလေကုန်၏။ တစ်ရံတုံလည်း ဂါမဏိကျွန်တို့သည် မင်းဒေါလျာအိမ်ကို လူရိုးနှင့် ပစ်ကြကုန်၏။ မင်းဒေါလျာကျွန်တို့လည်း ငါတို့အရှင် လူတို့၏မင်းဖြစ်အံ့ဟူ၍ နိမိတ်ဖတ်ဆိုကြကုန်၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း ဂါမဏိကျွန်တို့သည် ဖရဲသီးခွံဖြင့် ပစ်ကြကုန်၏။ မင်းဒေါလျာကျွန်တို့က ငါတို့သခင်မှာ ရဲမက်ကောင်းများစွာရှိသည် ဖြစ်၍ အလိုတော်ပြည့်အံ့ဟု နိမိတ်ဖတ်ကြကုန်၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း ခရမ်းသီး ဖြင့် ပစ်ကြကုန်၏။ မင်းဒေါလျာကျွန်တို့က ငါတို့လည်း ရှင်ပျံအားရမ်းရှိလတ္တံ့ဟု နိမိတ်ဖတ်ကြလေကုန်၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း ကြိပိုင်းဖြင့် ပစ်ကြလေကုန်၏။ မင်းဒေါ လျာ ကျွန်တို့က အကြံဖြင့်အောင်အံ့ဟူ၍ နိမိတ်ဖတ်ကြလေကုန်၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း သပြေသီးဖြင့် ပစ်ကြလေသော် ငါတို့ပြုစုလှုပြီးဟူ၍ နိမိတ်ဖတ်ကြလေကုန်၏။ တစ်ဖန်တုံလည်း မှန်သီးဖြင့် ပစ်ကြလေကုန်၏။ ဤအခါကား ငါတို့အရှင် မင်းဒေါလျာသည်

မင်းဖြစ်မည်အမှန်ဟူ၍ နိမိတ်ဖတ်ကြလေကုန်၏။

မင်းကြီးကလမသျှာသည် သားတော်နှစ်ယောက်တို့၏ သတ္တိဂုဏ်ထူးကို သိလိုသောကြောင့် အခါတစ်ပါးသောနေ့၌ အဖိုးများစွာထိုက်သော လက်ရက်ပုဆိုးတစ်ထုပ်၊ အဖိုးနည်းစွာ ထိုက်သော လက်ရက်ပုဆိုးတစ်ထုပ် ဤနှစ်ထုပ်ကို ရွေချည်ဖြင့်ရစ်ပြီးသော် သားတော်နှစ်ယောက်တို့၏ ရှေ့၌ ထားတော်မူ၍ မောင်တို့ကြိုက်သောအထုပ်ကို ယူကြလေဟု ဆိုတော်မူလေသော် ဂါမဏိသည်ကား အဖိုးနည်းစွာထိုက်သော ပုဆိုးထုပ်ကြီးကို ယူလေ၏။ မင်းဒေါလျာကား အဖိုးများစွာထိုက်သော ပုဆိုးထုပ်ငယ်ကို ယူလေ၏။

တစ်ဖန်တုံလည်း ဖရဲသီးအငယ်အလုံးတွင် အဖိုးအတိုင်းမသိထိုက်သော ပတ္တမြားကိုထည့်၍ အကြီးအလုံးကိုကား ပြကတေ့ ဖရဲသီးအတိုင်းပင်ထား၍ သားတော်နှစ်ယောက်ကို ပေးတော်မူလေသော် ဂါမဏိကား ကြီးသည်ဟု အမှတ်ပြု ၍ ပြကတေ့သော ဖရဲသီးကြီးကို ယူလေ၏။ မင်းဒေါလျာကား ပတ္တမြားထည့်သော ဖရဲသီငယ်ကို ယူလေ၏။ ထိုသို့ယူကြသည်ကို ခမည်းတော် ကလမသျှာမင်းကြီး မြင်တော်မူလေသော် မင်းဒေါလျာကို အလွန်တရာမသက်သာသည်ဖြစ်၍ သားတော်ဂါမဏိကိုကား အလွန်ချစ်ခင်နှစ်သက်တော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါဝယ် စစ်တကောင်းကို တိုက်ဦးမည်ဟု အကြံရှိရာတွင် ပန်းထိမ်တို့ကို ရွှေ့တော်ဝယ် ရွှေပွတ်တံလက်ကောက်၊ လက်စွပ်တို့ကို လုပ်စေတော်မူရာ၌ အကြည့်အရှု အစောင့်အမြဲထားသော ဇုန္တာတ်အား မင်းဒေါလျာကား သမီးတော် စောသုဘာကို ပေးမည်ဟု ကတိသစ္စာ မြဲမြံစွာပြုပြီးလျှင် နန်းတွင်းရှိ မောင်းမမိသံ ခြွေရံတို့အား ပြောဆိုညီညာစေရာ ကလမသျှာမင်းကြီးကို ငြီးငွေ့ကြသဖြင့် မင်းဒေါလျာ၏ အလိုသို့ချည်း ပါကြလေကုန်၍ တုတ်၊ လှံ၊ လေး၊ မြား၊ ဓားလက်နက်တို့ကို သိုဝှက်လျက်ထားပြီးလျှင် အတွင်းပြင် ညီညာ၍ သက္ကရာဇ် ၈၄၃ ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် သားတော်မင်းဒေါလျာ ပုန်စား၍ ခမည်းတော် ကလမသျှာမင်းကြီးသည် အိမ်နိမ့် ၃၀၊ သုံးဆယ်။ နန်းစံ ၂၃၊ နှစ်ဆယ့်သုံးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၃၊ ငါးဆယ့်သုံးနှစ်တွင် လွန်တော်မူလေ သည်။ နံတော်ကြာသပတေးသားတည်း။ ၃။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော် မင်းဒေါလျာသည် သက္ကရာဇ် ၈၄၃-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ နေမွန်းလွဲအချိန်တွင် နန်းတက်တော်မူလေ၏။ ထိုနှစ်တွင် အောင်းမနှင့် သွင်းဆောင်ခဲ့၍ ဆင်ကျုံးတွင် ဆင်ဖြူတစ်စီး ရတော်မူ၏။ ကုလားတို့အမည်အားဖြင့် မောခုသျှာ-ဟု ခေါ်၏။ ဆင်ဖြူတော်ရသောကြောင့် ဆင်ဖြူရှင်-ဟူ၍ တွင်၏။

ထိုဆင်ဖြူရှင်မင်းကြီးသည် ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်ဖြစ်၍ မျောက်သားတော် မိဖုရားတို့သည် တစ်ကျိန်တစ်ယောက် ဖြစ်သတည်း။ တစ်ကျိပ်တစ်ယောက်ဟူသည်ကား သူရခိုင်လည်း တစ်ယောက်၊ ရွှေအိမ်သည် လည်း တစ်ယောက်၊ မိစောလှလည်း တစ်ယောက်၊ တန်ဆောင်မယ်လည်း တစ် ယောက်၊ စောထင်လည်း တစ်ယောက်၊ စောရုစာလည်း တစ်ယောက်၊ မင်းပန်း ပြောက်လည်း တစ်ယောက်၊ မင်းပန်းလှလည်း တစ်ယောက်၊ မင်းပန်းဖျားလည်း တစ်ယောက်၊ မြောက်နန်းမိဖုရားလည်း တစ်ယောက်၊ တောင်နန်းမိဖုရားလည်း တစ်ယောက်အားဖြင့် တစ်ကျိပ်တစ်ယောက်တည်း။

ထိုမိဖုရားတို့တွင် မိဖုရားစောပန်းဖျား၌ မင်းရန်အောင်ဟူသော သားတော်တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ မိဖုရားမင်းပန်းလှတွင် သမီးတော် စောမိစောနှင့် ဖွားစောမင်းနှစ်ယောက်ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ မိဖုရားစောရုစာတွင် သဇာတနှင့် မင်းခေါင်ရာဇာကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ မယ်တော်မိဖုရားကြီး စောနန္ဒီကိုကား ထီးကြီးထက် ထီးငယ်ငါးဆောင်တင်၍ ဆောင်းစေတော်မူသည်။

ထိုဆင်ဖြူရှင်မင်းကြီးကား များစွာသော စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် သက်မင်းပြည်ကို စစ်ထိုးချေသော် အလိုတော်မပြည့်ဘဲ ပြန်လည်တော်မူခဲ့၏။ ပြန်ရောက်တော်မူလျှင် ဆင်ဖြူတော်လည်း သေလေ၏။ ထိုဆင်ဖြူရှင်မင်းကြီးကား အိမ်နိမ့် ၂၇၊ နှစ်ဆယ့်ခုနစ်။ နန်းစံ ၁၀၊ ဆယ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၇၊ သုံးဆယ့်ခုနစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၅၃-ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၄။

ထိုမင်းဒေါလျာ ဆင်ဖြူရှင်မင်းကြီး လွန်တော်မူလေလျှင် ဘထွေးတော် ဘစောမင်းညိုသည် ငယ်မျောက်သားတော် စောထွေးမယ်နှင့် သက္ကရာဇ် ၈၅၃-ခု တွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ ကုလားအမည်အားဖြင့် မဟာမော သျှာဟု တွင်၏။ နန်းတက်ပြီးသော် ဆင်ဖြူရှင်မယ်တော် စောနန္ဒီနှင့် မင်းဂဏှာ ကို

မိဖုရားအရာ တင်မြှောက်တော်မူလေ၏။

ထိုဘစောမင်းညိုကို တပ်သား ငဆွေပုန်စားလေ၏။ ထိုတပ်သားငဆွေကိုလည်း မှူးမတ်တို့ ဖမ်းဆီး၍ သတ်ပြီးလျှင် အပေါင်အလတ်ဖျက်၍ ဖောင်နှင့်တင်၍ ရေတွင်မျှောလိုက်လေ၏။ ထိုဘစောမင်းညိုကား အိမ်နိမ့် ၅၇၊ ငါးဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်၊ နှစ်စုသက်တော် ၅၉၊ ငါးဆယ့်ကိုးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၅၅-ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္ဂနွေသားတည်း။ ၅။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ဒေါလျာသား မင်းရန်အောင်ကို ဘစောမင်းညို သမီး စောရှင်စောနှင့် မှူးမတ်တို့ညီညာ၍ သက္ကရာဇ် ၈၅၅-ခုတွင် နန်းတင်ကြလေကုန်၏။ ကုလားအမည်အားဖြင့် နောရိသျှာဟု တွင်၏။

ထိုမင်းရန်အောင်ကား ကိုးနှစ်သားသာရှိသေး၍ ငယ်နုလေသောကြောင့် တိုင်းရေးပြည်ရေး၌ မေ့လျော့ပေါ့တန်လျက် ကခြေသည်မိန်းမတို့နှင့် နေ့ညမပြတ် ပျော်ရွှင်မြူးထူး၍ နေလေ၏။ အခါတစ်ပါး၊ အမတ် သက်ကြီးတစ်ဦးသည် ကြိုယာပုတ်ကို မချုပ်တည်းနိုင်သဖြင့် မင်းရှေ့တွင် ကျင်ငယ်သွားမိလေရာ၊ ငါ့ရှေ့တော်ဝယ် မလေးမခန့် ကျင်ငယ်သွားရာသလောဟူ၍ အမျက်ထွက်ပြီးလျှင် အမတ်သက်ကြီးကို ရေတွင်းဝယ်နှစ်လျက် သတ်လေ၏။ ထိုသို့ သတ်လေသည်ကို မှူးမတ်တို့ မြင်လေသော် ဤမင်းသည် ငယ်သောကြောင့် သည်းခြေမရှိ မေ့ရာသည်။ ကြာမြင့်လျှင် ငါတို့သို့ ထိပါးလတ္တံ့ဟုကြံ၍ ဦးရီးတော် စလက်ာသူကို တောင်းပန်ကြလေကုန်၏။ စလက်ာသူလည်း များစွာသော ရဲမက်တို့နှင့် ရွှေနန်းတော်ကို ဝန်းရံလေ၏။ ထိုအခါ မင်း၏ကျွန်တော် သီဟပါသည် ဓားနှင့်လှံွားကို လက်စွဲ လျက် ကာ၍ ခံလင့်၏။ ရဲမက်တို့သည် မဝင်နိုင်သောကြောင့် ရွှေနန်းတော် အနောက်လှေကားမှတက်၍ နန်းထဲတွင် မင်းကိုရှာလေသော် နန်းတော်ထုပ်သက် တွင် တွေ့သဖြင့် ဖမ်းပြီးလျှင် နန်းထဲတွင် သတ်၍ ဦးခေါင်းကိုဖြတ်ယူ၍ စလက်ာသူအား ဆက်ကြလေ၏။ သီဟပါလည်း နန်းထဲတွင် မိမိအရှင်ရှိသည် ထင်မှတ်၍ ဓားနှင့်လှံွားကို စွဲကိုင်လျက် ကာ၍ပင်ခံလင့်၏။ စလက်ာသူလည်း သီဟပါသည် အဘယ်သူအလို့ငှာ ကာ၍ ခံလင့်၏။ ရဲမက်တို့သည် မဝင်နိုင်သောကြောင့် ရွှေနန်းတော် အနောက်လှေကားမှ တက်၍ နန်းထဲတွင် မင်းကိုရှာလေသော် နန်းတော် ထုပ်ထက်တွင် တွေ့သဖြင့် ဖမ်းပြီးလျှင် နန်းထဲတွင်သတ်၍ ဦးခေါင်းကိုဖြတ်ယူ၍ စလက်ာသူအား ဆက်ကြလေ၏။

သီဟပါလည်း နန်းထဲတွင် မိမိအရှင်ရှိသည် ထင်မှတ်၍ ဓားနှင့်လှံွားကို စွဲကိုင်လျက် ကာ၍ပင် ခံလင့်၏။ စလက်ာသူလည်း သီဟပါသည် အဘယ်သူအလို့ငှာ ကာ၍ခံသနည်းဟု မေးလေလျှင် တူတော်အမှုကို ထမ်းရွက်အံ့နည်းဟု မေးပြန်သော် သီဟပါလည်း တူတော်မရှိလျှင် ဦးရီးတော် အမှုကို ထမ်းရွက်ပါအံ့ဟု ဆိုပေ၏။ စလက်ာသူလည်း မင်းရန်အောင်၏ဦးခေါင်း ကို ပြလေ၏။ သီဟပါမြင်လျှင် ဓားနှင့်လှံွားကိုချ၍ စလက်ာသူ ခြေကိုဦးတိုက် လျက် ငိုပေ၏။ ထိုမင်းရန်အောင်ကား အိမ်နိမ့် ၉၊ ကိုးနှစ်။ နန်းစံ ၆ လ၊ ခြောက် လ။ နှစ်စုသက်တော် ၉၊ ကိုးနှစ်နှင့်ခြောက်လ၊ သက္ကရာဇ် ၈၅၆-ခုတွင် လွန်တော် မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၆။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ဦးရီးတော် စလက်ာသူသည် ကလမသျှာသမီးတော် စောမိစောနှင့် သက္ကရာဇ် ၈၅၆တွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူပြီးလျှင် သက်ကောက်ဒေါလာသျှာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူလေ၏။

ထိုမင်းကား ရှေးလွန်လေသောမင်းတို့သည် မေ့လျော့ခေါင်းကျန်နေလေသည်ဖြစ်၍ ရန်သူတို့ ပုန်စားရသောအကြောင်းကို သိ၍ ဝင်းတော်တံခါးကို နေ့ ၃နာရီတွင် ပိတ်ရ၏။ နေထွက် ၃ နာရီမှ ဖွင့်ရ၏။ မြို့တံခါးတို့ကိုကား နေဝင် ၃ နာရီတွင် ပိတ်ရ၏။ နံနက် လေးပဟိုရ်ရုပ်တွင် ဖွင့်ရ၏။ မြို့ပြင် မြို့တွင်းကိုလည်း လှည့်လည်၍ မပြတ်မလပ်စောင့်ရ၏။ အစောင့်အရှောက် လက်ဝဲလက်ယာ ကိုယ်ရံတော်သားတို့ကို စီရင်၍ အသင့်ထားတော်မူ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၄၀၊ လေးဆယ်။ နန်းစံ ၇၊ ခုနစ်နှစ်။ နှစ်စု သက်တော် ၄၇၊ လေးဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၆၃-ခုတွင် လွန်တော်မူလေ၏။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၇။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်မင်းရာဇာသည် သက္ကရာဇ် ၈၆၃၊ တပေါင်းလတွင် မျှောက်သားတော် စောသုဘာနှင့် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ အုပ်စိုးတော် မူပြီးနောက် ရှင်ဖွားနှင့် ရှင်ပျိုဟူသော မင်းသမီးနှစ်ယောက်တို့ကိုလည်း မိဖုရားမြှောက်တော်မူလေ၏။ ကုလားတို့အမည်အားဖြင့် ဣလိသျှာ ဟု တွင်၏။

ထိုမင်းကား သက္ကရာဇ် ၈၆၄-ခုနှစ်တွင် လက်မဖက်တောကို ခုတ်ထွင်စေ၏။ သက္ကရာဇ် ၈၆၈-ခုတွင် ကဆုန်လ ရေကြီး၏။ ထိုနှစ်လူများ ချောင်းဆိုးရော ဂါ ဖြစ်ကြလေ၏။

ထိုမင်းသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုကား ဆည်းပူးအားထုတ်တော်မူ၏။ ပြည်ထောင်ရေးကိစ္စကိုမူကား စည်ပင်သာယာအောင် မပြုလေ။ နှစ်စဉ်မပြတ် ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ သွားတော်မူ၍ ဆင်ဖမ်းသဘင်ကို ပြုတော်မူ၏။ ပြည်သူတို့ စီးပွားချမ်းသာကိုကား ဆောင်တော်မမူလေ။ ပြည်သူတို့သည် ထိပ်ထက်၌ မီးကျသကဲ့သို့ ပူလောင်၍ ငြီးငွေ့ကြကုန်၏။

ထိုမင်းသည် မြောက်ဦးမြို့ ကိန်းခန်းမကုန်သေးလျက် အမြင်နည်းသော ဟူးရားတတ်တို့ စကားကို နားထောင်၍ ဝေသာလီမြို့ကို သက္ကရာဇ် ၈၇၆-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် လေးရက်၊ စနေနေ့၊ ညဥ့်သန်းလွဲသုံးပဟိုရ်၊ မိဿလက်၊ ခနုစန်းတွင် မြို့တည်တော်မူ၍ နန်းစံတော်မူလေသည်။ ထိုမင်းရာဇာ၌ မိဖုရားတို့တွင် သားတော်သမီးတော် မရှိလေ။ ကိုယ်လုပ်တော် စောမနော်တွင် ဂဇာပတိဟူသော သားကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ကိုယ်လုပ်တော် စောရှင်ဖြူတွင် သမီးရှင်လှထွတ်ကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ဦးရီးတော် ဆင်ကဲအောင်ထင် သမီးတော် စောနန္ဒီတွင် သားတော်မင်းပါကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။ သားတော် ဂဇာပတိကို အိမ်ရှေ့နှင်းတော်မူသည်။ သားတော် မင်းပါကို စစ်သူကြီးအရာကို ပေးတော်မူ သည်။

ထိုမင်းသည် ခပ်သိမ်းသော ရန်မာန်တို့ကို နှိမ်နင်းအောင်မြင်တော်မူ၏။ ထိုမင်းနန်းတက်၍ တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်ရှိတော်မူလေလျှင် ပရိန်သက်တို့ ပုန်ကန်၍ မင်းရာဇာသည် မိဖုရားနှင့်တကွ တောင်စဉ်လမူးသို့ ပြေးလေ၏။ ထိုသက်တို့သည် ကျောက်လှေကား ဝေသာလီမြို့ဝယ် မောရာဇာဟူသောအမည်ကိုခံ၍ နှစ်ဆယ့်ကိုးရက်မျှ မင်းပြုကြလေ၏။

ပြည်သူမှူးမတ်တို့သည် တိုင်ပင်ညီညွတ်၍ ထိုမင်း၏သားတော်ဖြစ်သော အိမ်ရှေ့မင်း ဂဇာပတိကို သက်တော်တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်တွင် မင်းမြှောက်ကြပြီးသော် ဦးရစ်တောင်ဝယ် ရွှေလောင်းနှစ်စင်းထက်၌ ထီးဖြူဆောင်းစေလျက် သက်တို့ကိုတိုက်လေသော် ကျောက်လှေကား ဝေသာလီမြို့မှ သက်တို့သည် ပြေးရလေကုန်၏။ မှူးမတ်ပြည်သူတို့သည်လည်း ရွှေနန်းတက်တော်မူပါဟု တောင်းပန်ကုန်သော် ခမည်းတော်ဘုရားသည် မျက်မှောက်ထင်ရှားရှိလျက် ငါသည် မင်းအဘယ်သို့ ပြုအံ့နည်း။ မှူးမတ်သူကောင်းတို့၏ အလိုကိုလိုက်၍ ငါထီးဖြူဆောင်းရခြင်းသည်ကား ရန်သူဖြစ်သောသက်တို့ ကြောက်စိမ့်သောငှာသာလျှင် ပြုသတည်းဟု ပြောဆိုနေစဉ်တွင် ခမည်းတော်မင်းကြီး တောင်စဉ်လမူးချောင်းမှ ရောက်လတ်လျှင် နေရာမှသက်၍ ဘုရားသားတော်သည် ရန်စစ်ကိုခွင်း၍ အောင်မြင်ပြီးလျှင် ရွှေထီးရွှေနန်းကို စောင့်ရှောက်နေထိုင်ပါသည်။ ခမည်းတော်ဘုရား ရွှေထီးရွှေ နန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးအုပ်တော်မူပါဟု လျှောက်ပေ၏။

မင်းဆွေမင်းမျိုး မှူးမတ်ပြည်သူတို့သည် ဤမကောင်းသော မင်းမိဖုရားတို့ တစ်ဖန်မင်းဖြစ်ပြန်မူ ငါတို့ပြည်သူအပေါင်းတို့သည် ငရဲတွင် နေရကုန်ဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်အံ့။ အရှင့်သား မင်းမပြုလိုသည်ရှိသော် သူတစ်ပါးကိုသာ ကျွန်တော်တို့ နန်းတင်ကုန်အံ့ဟု ဆိုကြသည်ကို ခမည်းတော်မင်းရာဇာကြားလေလျှင် အလွန်ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ ငါမင်းမပြုပြီဟု သားတော် ဂဇာပတိကို လက်တော်ကိုင်လျက် နန်းတင်တော်မူလေ၏။ ဂဇာပတိမင်းသည်လည်း ခမည်းတော်၊ မယ်တော်တို့ကို အစောင့်အရှောက် အလုပ်အကျွေးနှင့် ကောင်းမွန်စွာ ထားတော်မူ၏။ ခမည်းတော်၏ မိဖုရားစောသုဘာသည် သားတော်ကို ပုန်စား၍ မင်းပြုတော်မူပါဟု အဖန်တလဲလဲ တိုက်တွန်းသည်ကို ဂဇာပတိမင်း ကြားလေလျှင် မထားသာပြီဟု ခမည်းတော်ကို စီရင်တော်မူလေလျှင် ခမည်းတော်မင်းရာဇာသည် အိမ်နိမ့် ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၁၂၊ တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၄၊ သုံးဆယ့်လေးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၇၅-ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၈။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သာတော်ဂဇာပတိသည် မျောက်သားတော် စောသူဇာနှင့် ရွှေထီးရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံတော်မူလေ၏။ ထိုဂဇာပတိမင်း၌ မိဖုရားတို့သည် စောသူဇာလည်း တစ်ယောက်၊ တောင်မိဖုရားလည်း တစ်ယောက်၊ အားဖြင့် နှစ်ယောက်ဖြစ်သတည်း။

ထိုမင်းကား အရောင်အဆင်းနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏။ သာသနာတော်ကိုလည်း ရိုသေစွာ ပြုစုချီးမြှင့်ပေ၏။ ထိုမင်း၏ ငယ်ကဖြစ်သော ကျေးတော်ကျွန်တော်တို့သည် အတတ်အလိမ္မာ မရှိ၊ မိုက်ရိုင်းစော်ကားလျက် မင်းဆွေမင်းမျိုး မှူးမတ်ပြည်သူတို့ကို မရိုမသေ ကလူညည်းပန်းခြင်း ပြုကုန်၏။ မင်းသည် ငယ်နုသည်ဖြစ်၍ တိုင်းရေးပြည်မှု၌ ထောက်ထားစီရင်ခြင်း မပြု။ ကျေးတော်ကျွန်တော်တို့ကိုလည်း မဆုံးမ မတားမြစ်သောကြောင့် မင်းဆွေမင်းမျိုး မှူးမတ်စသော တိုင်းပြည်သူတို့သည် နှလုံးနာကုန်လျက် အချက်အလက်ကိုကြည့်၍ ပုန်စားရန်အခွင့်ကိုကြံလျက် နေကြကုန်၏။ သက္ကရာဇ် ၈၇၆-ခုတွင် ငွေတစ်ကျပ်ကို ဆန်သုံးခွက်သာ ရလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၈၇၇-ခုတွင် အနောက်သို့ စစ်ချီစေလွှတ်တော်မူသောအခါ နှလုံးနာလျက်သွားရကုန်သော မှူးမတ်စစ်သူကြီးစသော သူတို့၏ သားမယား၊ အရောင်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသူတို့ကို အိပ်ဖန်တက်ခြင်း ပြုရကုန်၏။ ယင်းသို့ အိပ်ဖန်တက်ခြင်းပြုရလေလျှင် သားမယားတို့က မိမိလင်တို့ထံ စာသဝဏ်ရေး၍ ကျွန်မတို့သည် မင်းကြီးထံအိပ်ဖန်တက်ရသည်ဖြစ်၍ ကိုတို့မယားမဟုတ်ပါပြီ၊ မင်းကြီး မယားဖြစ်ရပါပြီဟူ၍ ပေးလိုက်သဖြင့် သိကြလေသော် မယူမြစ်တွင် တိုင်ပင်၍ နေကြလေကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကို မင်းကြီးကြားလျှင် အလွန်အမျက်ထွက်၍ သံခြေချင်းခတ်လျက် ယူချေဟု စေလွှတ်လိုက်ပေ၏။ ထိုသို့ စေလွှတ်လိုက်သော သူတို့သည် သံခြေချင်းခတ်၍ ယူလာသဖြင့် မြို့တော်သို့ ရောက်လာပေ၏။ မိုးသောက်လျှင် အမတ်လေးဦးတို့ တိုင်ပင်၍ တိုက်ခိုက်လေလျှင် ဂဇာပတိမင်းသည် နန်းတော်အနောက်တံခါးမှထွက်၍ ပြေးလေ၍ ဈေးသည်မအိမ်တွင် ဒုက္ကန်ထဲဝယ် ပုန်း၍ နေလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို ထောင်မှူးဇုန္တာတ်သိ၍ နောက်ထပ်လိုက်သဖြင့် အိမ်ဝကရပ်ပြီးသော် ပရဒါရ-သူ့မယားတို့၌ မိစ္ဆာအကျင့်ကို ကျင့်သော မင်းယုတ်၊ ဒုက္ကန်ထဲတွင်ဝင်၍ သူ့မယားကို ပြစ်မှားမည်ကြံသလော၊ အဆောတလျင် ထွက်ခဲ့ဟု ဆိုလေလျှင် အလွန်ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ အမောင်ဇုန္တာတ်၊ ငါ့ကိုကြံသလောဟု မေးလေသော် ဟုတ်၏ဟု ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သော စကားကို ဆိုသည်ရှိသော် အလွန်ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ အမောင်ဇုန္တာတ်၊ ငါ့အား မကွပ်မမျက်ပါနှင့်။ နန်းချ၍ ကြိုက်သူကို နန်းတင်ပါလေဟု တောင်းပန်လျှင် မသတ်၊ ထွက်ခဲ့ဟုဆို သဖြင့် ထွက်လာစဉ် ဦးခေါင်းကိုဖြတ်၍ အမတ်လေးဦးတို့အား ဆက်လေ၏။

ထိုမင်းဂဇာပတိကား အိမ်နိမ့် ၁၆၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၁၈၊ တစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၇၇ ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္ဂနွေသားတည်း။ ၉။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် မင်းမျိုးမင်းဆွေ မှူးမတ်ပြည်သူတို့သည် ညီညွတ်၍ မင်းလောင်းရွေးကြလေသော် မင်းရာဇာ၏ ဘထွေးဖြစ်သော မင်းစော အိုကို မဲချောင်းဖျားတွင် လျှို့ဝှက်၍ထားရာမှ ယူချေလျက် သက္ကရာဇ် ၈၇၇ တွင် တောင်နန်းစံ မိဖုရားနှင့် နန်းတင်ကြလေကုန်၏။ ကုလားအမည်အားဖြင့် ဇလသျှာ -ဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၆၀၊ ခြောက်ဆယ်။ နန်းစံ ၆ လ၊ ခြောက်လ။ သက္ကရာဇ် ၈၇၇ ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၁၀။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် မှူးမတ်ပြည်သူတို့သည် တိုင်ပင်ညီညာ၍ ဆင်ဖြူရှင် မင်းဒေါလျှာ၏သား ရမ်းပြည့်ကျွန်းလေးတောင်စား သဇာတကို တင်ယူချေ၍ သက္ကရာဇ် ၈၇၇-ခု၊ ဝါခေါင်လတွင် စောနန်းဆက် မိဖုရားနှင့် နန်းတင်ကြလေကုန်၏။ ကုလားအမည်အားဖြင့် ဣလိသျှာ-ဟူသော အမည်ကို ခံလေ၏။ မင်းဖြစ်၍ တစ်နှစ်ရှိလျှင် သက္ကရာဇ် ၈၇၈-ခု၊ ကဆုန်လတွင် မြောက်ဦးမြို့မှ ဒိုင်းကျီအရပ်သို့ ပြောင်းလျက် ယာယီနန်းဆောက်၍ စံတော်မူလေသည်။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၅၂၊ ငါးဆယ့်နှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၆၊ ခြောက်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၈၊ ငါးဆယ့်ရှစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၈၃-ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၁၁။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်း၏ညီတော် မင်းခေါင်ရာဇာသည် သက္ကရာဇ် ၈၈၃-ခုတွင် စောနန်းဆက် မိဖုရားနှင့်ပင် နောင်တော်၏ အရိပ်အရာကို စိုးအုပ်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းလက်ထက် မင်းဆွေမင်းမျိုးတို့သည် အခွေအရံကြီးကျယ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ မင်းရာဇာ၏ သားတော်ဖြစ်သော မင်းပါအား မနာလိုမရှုစိတ်သည်ကိုသိ၍ မင်းပါသည် ကိုယ်ကိုခွာ၍နေအိမ်မှ အလိုပြည့် အံ့သည်ဟု သဘောထား၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ သွားလျက်နေသဖြင့် သံတွဲမြို့ကို စားရလေသည်။ ကာလရှည်လျား၍ သိုက်ဓာတ်တဘောင်ကို ပေါ်ထွက်လတ်သည်ဖြစ်၍ မင်းပါသည် ခပ်သိမ်းသော လက်နက်ကိရိယာ ဆင်းလုံးမြင်းရံ ရဲမက်ဗိုလ်ပါ လှေ တက်စသည်တို့ကို များစွာစီရင်၍ သံတွဲမြို့မှ ချီလာလျက် မင်းခေါင်ရာဇာကို နှိမ်နင်းတိုက်ခိုက်လာသောကြောင့် မင်းခေါင်ရာဇာသည် အိမ်နိမ့် ၄၅၊ လေးဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၁၀၊ ဆယ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၅၊ ငါးဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၉၃-ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၁၂။

မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန်-အစ မင်းခေါင်ရာဇာ-အဆုံးရှိသော မင်း ၁၂ ဆက်တို့၏ နန်းစံနှစ်ပေါင်း ၁၂၇ နှစ်တည်း။

ဤသည်ကား မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန် အစ မင်းခေါင်ရာဇာ အဆုံးရှိသော မင်း ၁၂ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်းတည်း။

(ဤမင်းစောမွန်မင်းဆက် ၁၂ ဆက်တွင် အဆုံးဖြစ်သော မင်းခေါင်ရာဇာ

ကို ရာဇဝင်ဟောင်း၊ ဆရာမေည်-ရာဇဝင်၊ ဓညဝတီ အရေးတော်ပုံ၌ မပြမဆိုဘဲ ၁၁ ဆက်မျှသာ ဆိုကြလေကုန်သည်။ အင်းစောက်ရာဇဝင် နှစ်စောင်လုံးတို့၌ကား မင်းခေါင်ရာဇာနှင့်တကွ စောမွန်မင်းဆက်ကို ၁၂ဆက် ဆိုကြလေသည်ဖြစ်၍ ငါတို့လည်း ၁၂ ဆက်ပင် အပြည့်ရေးထည့်လိုက်ပေသည်။

အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ကား သဇာတနှင့် မင်းခေါင်ရာဇာ နှစ်ဦးမပါဘဲ ၁၀-ဆက်သာ ဆိုလေသည်။ မင်းစောမွန်ကိုလည်း ဝရဓမ္မာမင်းသား နရမိတ်လှဖြစ်ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၈၀ ပြည့်တွင် အနောက်သို့ ပြေးရကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၉၁-ခုတိုင်ရောက်မှ ထီးနန်းရမြဲ ရပြန်ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၉၂-ခုတွင် မြောက်ဦးမြို့ကိုတည်၍ မပြီးမီ ယာယီနန်းနှင့် နေတော်မူရာ နတ်ရွာစံလွန်တော်မူကြောင်းတို့နှင့် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံနှင့် ရာဇဝင်သစ်တို့၌ ဆိုကြလေသည်။ ရာဇဝင် ဟောင်း၊ အင်းစောက်ရာဇဝင်၊ ဆရာမေည် ရာဇဝင်၊ ရာဇဝင်လင်္ကာတို့၌ကား မင်းထီးသား ဝရဓမ္မာ၊ ဝရဓမ္မာ၏ ညီတော်၊ သီဝရာဇ်၊ သီဝရာဇ်ညီ နန်းကျငယ် သိဉ္ဇည်း၊ ၎င်းသိဉ္ဇည်းသား ရာဇသူ၊ ရာဇသူ၏ သားသည်သာလျှင် မင်းစောမွန်နှင့် မင်းခရီအလီခင်တို့ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆိုကြလေသည်။

မင်းစောမွန် နန်းတက်သက္ကရာဇ်ကိုလည်း ၇၆၆-ခုတွင် တက်ကြောင်း၊ ၇၆၈-ခုတွင် အနောက်သူရတန်ပြည်သို့ ပြေးရကြောင်း၊ သူရတန်ပြည်၌ ၂၂ ၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ် ကြာလေကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၉၀ ပြည့်နှစ်မှ သူရတန်ပြည်၊ ပဆာမင်းက မင်းစောမွန်ကို နန်းတင်ရန် စစ်သည်ဗိုလ်ခြေနှင့် ဥလုံခင်ကို စေလိုက်ကြောင်း၊ ဥလုံခင်သည် မင်းစောမွန်ကို နန်းမတင်ဘဲ မိမိမင်းပြုပြီးလျှင် မင်းစောမွန်ကို ချုပ်ထားကြောင်း၊ မင်းစောမွန် ဆွေမျိုးတို့ ကြံဖန်၍ မင်းစောမွန်ကို ခိုးလျက် သူရတန်ပြည်သို့ သွားကြကြောင်း၊ နောက်တစ်ဖန် ပဆာမင်းက ဆတ္ဓျာ ခတ်ကို အကြီးပြု၍ မင်းစောမွန်ကို နန်းတင်ရန်စေလွှတ်၍ နန်းတင်လာကြောင်း၊ ၇၉၂-ခုတွင် မြောက်ဦးမြို့ကိုတည်ကြောင်း၊ မြို့ပြီးမှ သုံးနှစ်နန်းစံပြီးလျှင် ၇၉၅-ခုတွင် နတ်ပြည်စံလေကြောင်းတို့နှင့် ဆိုကြလေသည်။

မင်းစောမွန်၏ နန်းစံနှစ်ကိုလည်း ခုနစ်နှစ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နှစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့၌ ဆိုကြလေသည်။

ရာဇဝင်ဟောင်း ‘ပိ’ ချပ်တွင် အိမ်နိမ့် ၂၄၊ နန်းစံ ၅၊ သူရတန်ပြည်မှာ ၂၂ နှစ် ၅လ၊ သုံးစုသက်တော် ၅၁ နှစ်တွင် လွန်တော်မူကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ ဤအရာတွင် သူရတန်ပြည်သို့ မပြေးမီ ရှေးနန်းစံ ၂နှစ် မပါလေဖြစ်၍ ၎င်းနှစ်နှစ်နှင့်သော် ခုနစ်နှစ်ဖြစ်သည်ဟု အမှန်ယူရမည်။

နတ်ရွာစံ သက္ကရာဇ်ကိုလည်း ၇၉၅-ခုနှစ် လွန်တော်မူကြောင်းနှင့် ‘တော’ ချပ်၌ ဆိုပြီးလျှင် ညီ အလီခင် နန်းတက်သက္ကရာဇ်ကိုကား ၇၉၆-ခု၊ ကဆုန်လ နန်းတက်ကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။

ဆရာမေည် ရာဇဝင်၌ ၇၉၃-ခုတွင် နတ်ရွာစံကြောင်းနှင့် ဆိုပြီးလျှင် အလီခင် နန်းတက်သက္ကရာဇ် ၇၉၆-ခုဟု ဆိုပြန်လေသည်။ ဤသို့ ရာဇဝင်အရပ်ရပ်သို့ မညီမညွတ်ရှိရာ၌ စာနာထောက်ရှုသော် ၇၉၅ခုတွင် မင်းစောမွန် နတ်ရွာစံ၍ ၎င်း ၇၉၅-ခုနှစ်ပင် ညီအလီခင်မင်း နန်းတက်လေသည်ဟု အမှန်ယူသင့်သည်။ (ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်)။

(၁၆၃)ယခုအခါ၌ ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီးအစ၊ မင်းစနေအဆုံးရှိသော မင်း၉ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်း

ထိုမင်းခေါင်ရာဇာ လွန်တော်မူလေလျှင် မင်းရာဇာသားတော် သံတွဲစားမင်းပါကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၉၃-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁ ရက်၊ စနေနေ့၊ နေ့ နှစ်ပဟိုရ်ကျော် ငါးနာရီတွင် ဆင်ဖြူရှင်သမီး ဖွားစောမင်းနှင့် ရေဆိပ်တဲနန်းတော် ဘိသိက်တော်ခံ၍ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလေ၏။ ပြဟ္မာအမည်အားဖြင့် ကား ‘သီရိသူရိယ စန္ဒမဟာ ဓမ္မရာဇာ’ ဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။ ကုလားအမည်ဖြင့်ကား ဇောက်ပေါက်သျှာဟူ၍ ခံတော်မူ၏။ မျောက်သားတော် မိဖုရား အမည်ကိုလည်း မိဖုရားခေါင်ဟူ၍ ပေးတော်မူ၏။

ထိုမင်းကား အမျိုးလေးပါးတို့အား ရင်တော်ဖြစ်သော သားကဲ့သို့ သနားချစ်ခင်တော်မူ၏။ ဘဝရှင်မင်းတရား၏ ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော်ကို ဤဇမ္ဗူဒိပ် မြေအပြင်ဝယ် ထင်ပေါ်ကျော်စော သိမြင်စေခြင်းငှာ နတ်တို့ပြလာပေ၏။ မဖြစ်စဖူး မမြင်စဖူးသော ပုဗ္ဗနိမိတ်တို့သည် ထင်မြင်ကုန်၏။ အဘယ်သို့ ထင်မြင်သနည်းဟူမူကား ကောင်းကင်ပတ်ကုံး၌ ကျေးငှက်အပေါင်းတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ကူးသန်းယှက်တင် ပျံဝဲကုန်၏။ ပြင်းလှစွာသော လျှော်ကြီးတို့သည် မြေပြင်တောင်ကမ်း၊ အိမ်ရာ၊ ကျောင်းကန်တို့ ရှောက်ရှားအောင် တုန်လှုပ်ကုန်၏။ မုန်တိုင်းလေပြင်းသည် ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား တို့လွင့်ပါအောင် ထလေကုန်၏။ အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်ကိုမျှ မသိရအောင် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး မိုက်မှောင်အတိဖြစ်လေ ၏။ ဤသို့ အံ့ဖွယ်သရဲ မဖြစ်စဖူး မမြင်စဖူးသော ပုဗ္ဗနိမိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ဖြစ်သော ပုဗ္ဗနိမိတ်တို့ကိုမြင်ရကုန်သော သူတို့သည် ကြက်သီးမွေးညှင်းထ ခြင်း၊ အလွန်ကြောက်ခြင်းတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

မင်းကြီးကား ထိုနှစ်လည်းကောင်း ဝါကျွတ် လဆန်းနှစ်ရက်၊ စနေနေ့၊ နက္ခတ် ၁၄လုံး၊ စိတြနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်လျက် နန်းတော်ဆောက်၍ ပြီးမြောက်တော် မူ၏။ ပြီးမြောက်လျှင် ကောင်းသောအခါ၌ ပြည်သူအပေါင်းတို့ကို တန်ဆာဆင် စေလျက် စစ်အင်္ဂါလေးပါးခြံရံ၍ အထူးထူးသော ကချေသဘင် ပဉ္စင်တူရိယာတို့ ဖြင့် မိုးမြေရှောက်ရှား တုန်လှုပ်အောင် တီးမှုတ်ကခုန်စေလျက် ရွှေနန်းတက်တော် မူ၍ နတ်မင်း၏ စည်းစိမ်ကဲ့သို့ မင်း၏စည်းစိမ်ကို ခံစားတော်မူ၏။

ထိုဘဝရှင်မင်းပါသည် အလိုတော်ပြည့်သည်ဟု ကြားလေသော်အရပ်ရပ် သော ပြည့်ရှင်မင်းအပေါင်းတို့သည် အလွန်ကြောက်ရွံ့ရှိသေခြင်း ရှိကုန်သည်ဖြစ် ၍ ရွှေစာပေလိပ်တို့နှင့်တကွ အထူးထူးသော လက်ဆောင်ဘဏ္ဍာတို့ကို နှစ်စဉ် မပြတ်ဆက်ရောက်လာကုန်၏။ များစွာသော သင်္ဘောလှေတို့သည်လည်း မပြတ်ဆိုက်ရောက်လာကုန်၏။ အလိုတော် ပြည့်၍ မကြာမြင့်ခင်လျှင် ဒွါရာဝတီမြို့သို့ ကြွချီတော်မူ၍ ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးလှူစွန့်ကြဲတော်မူသည်။

ထိုမှတစ်ပါး သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား ဦးကင်းတော်ဓာတ်၏ တည်ရာမိုးစဲကျွန်း၌ မဖြစ်မြောက်၊ မကြံစေကောင်းသော ကျောက်တောင်ကြီးကို ဥမင်ဖောက်ထွင်း၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခုတွင် လေးဆူသော ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်တို့ကို တည်ထားတော်မူလျက် တောင်အားလုံးကိုလည်း ရေသတ္တဝါ၊ ကြည်းသတ္တဝါအရုပ်တို့ကို ထုလုပ်တော်မူစေ၍ အလှူကြီးကို ပေးလှူစွန့်ကြဲတော်မူသည်။

ထိုမှတစ်ပါး မြောက်ဦးမြို့တော်၏မြောက်ဘက် တံခါးဝနှင့်မနီးမဝေးသော အရပ်၊ ခိုချောင်းအဖျား လက်ယာနားမျက်နှာအရပ်၌ ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ရုပ်တုတော်တို့၏ ကိန်းဝပ်တော်မူရာ ရှစ်သောင်းဘုရားဟု အမည်တွင်သော စေတီတော်ကြီးကို တည်ထားတော်မူပြီးသော် ထိုစေတီတော်၏ မြောက်ဘက်အနီး၌ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို သောကြာသားနှစ်ယောက်ကို ဆောက်လုပ်ပြုပြင်စေပြီးသော် သံဃာတော် ရဟန်းတို့ကို ပင့်ဖိတ်တင်ထား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်တော်မူလျက် အလှူကြီးကို မပြတ်ပေးတော်မူသည်။

ထိုမှတစ်ပါးလည်း မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်မြတ်အား သဒ္ဓါကြည်ညိုရိုသေလေး မြတ်စွာ အလှူကြီးကို ပေးတော်မူသည်။ ထိုအခါဝယ် အရှေ့ပြည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ တောင်ငူမင်းတရားရွှေထီးသည် ဘုန်းလက်ရုံး ပေါက်မြောက်တော်မူ၍ မြန်မာနိုင်ငံအလုံးနှင့် ပဲခူးဟံသာဝတီနိုင်ငံတို့ကို အစိုးရပြီဟူ၍ ကျော်ကြားလေလျှင် မချွတ်မလွဲ ငါတို့နှင့်လည်း တွေ့ကြုံရလတ္တံ့ဟု အောက်မေ့တော်မူ၍ ပြည်၏အစီးအပွားကို ရှက်ဆောင်အံ့သောငှာ နတ်မျက်စိအမြင်ကဲ့သို့သော ပညာတော်ဖြင့် ဆင်ခြင်တော်မူလျက် နေပြည်တော်မြောက်ဦးမြို့ကို ဤသို့တည်ထောင်ပြုစု စီမံတော်မူသတည်း။ မြို့၏ထက်ဝန်းကျင်သော တောင်ခပ်သိမ်းတို့ကို အုတ်ကျောက်တို့ဖြင့် စီသင့်သည်ကို စီတော်မူသည်။ မြှင့်သင့်သည်ကို မြှင့်တော်မူသည်။ တံခါးကွေ့၊ တံခါးကောက် စသည်တို့ဖြင့် ရေလှောင်မြောင်း၊ တန်ဆောင်း၊ ပြအိုး၊ ပစ္စင်၊ ရင်တားတို့ကို ကောင်းစွာစီရင်လျက် ရေကျုံး၊ ညွှန်ကျုံး၊ ကျုံးခြောက်၊ ကျုံးပင်လယ်စသည်တို့ဖြင့် အထားအနေသင့်စေပြီးမှ မြို့သစ်နှင့် ဝသဲဘက်ကို သိုက်ဓာတ်နမန္တာကိန်းအလိုဖြင့် အသက်ဆက်၍ တွဲဖက်ပြီးမှ အရှေ့ဘက်က အစတည်းသည်ကား ရန်အောင်မြို့၊ သန်လျင်မြို့၊ မြတောင်မြို့၊ ကုလားမြို့၊ သာယာမြို့၊ တလက်တောင်မြို့၊ ပိန္နဲတောင်မြို့၊ နတ်တောင်မြို့၊ သျှမ်းတောင်မြို့၊ အင်ကြင်းတောင်မြို့၊ ကျားခုတ်တောင်မြို့။ ဤတစ်ဆယ့်တစ်မြို့တို့သည် တာပေါင်းခုနစ်ရာစီချည်း လက်ယာရစ်ပတ်ပတ်လည်ရံပြီးမှ ထိုမြို့ရံတို့၌လည်း ရေလှောင်မြောင်း၊ တန်ဆောင်း၊ ပြအိုး၊ ပစ္စင်၊ ရင်တား၊ တံခါးကောက်၊ တံခါးကွေ့၊ ရေကျုံး၊ ညွှန်ကျုံး၊ ကျုံးခြောက်၊ ကျုံးပင်လယ်တို့ဖြင့် အသီးအသီး ရံစေလျက် အလွန်တင့်တယ်စွာ စီမံတော်မူ၏။

ထိုမှတစ်ပါး အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်ပတ်ကုံးတို့၌ သမုဒ္ဒရာကဲ့ သို့ ကြီးလှစွာသော ကမ်းပိုင်ကြီးတို့ကို အထပ်ထပ်ဆည်ကုန်လျက် မြို့တွင်းမြို့ပြင် ရေစီးသာအောင် ဆည်မြောင်းဆည်သည်ကား အရှေ့ဘက်မှလည်း ကြာကန်ချောင်းကိုဆည်၍ ရန်အောင်မြို့အတွင်းမှလည်း ကမ်းပိုင်ကြီးတစ်ထပ် ဆည်၏။ ပတ်ပတ်လှည့်၍ ရေပြည့်စေ၏။ ရန်အောင်မြို့မှလည်း သျှိုသျှားချောင်းကို ဆည်၍ မြောင်းလေးခုသွယ်လျက် ဆင်ကျုံးပြင်သို့ စီးစေ၍ အင်ကြင်းတောင် မြို့တိုင်အောင် ရေပြည့်စေ၏။ အင်းကြင်းတောင်မြို့ကလည်း ကြာကန်ချောင်းကိုဆည် ၍ အလျားရှည်စွာ ကမ်းပိုင်ကျုံးကြီးကို ဖြစ်စေ၏။ အရှေ့တောင်ထောင့်မှလည်း သန်လျင်မြို့နှင့် မြတောင်မြို့အတွင်း၌ ဝန္တိတစ်ဖက်၊ ရှင်ငယ်တစ်ဖက်ချောင်းကို ဆည်၍ ကမ်းပိုင်ကြီး၊ ကျုံးကြီးဖြစ်စေလျက် ရေပြည့်စေ၏။ မြောက်ပြင်မှလည်း လက်စွဲမလွဲချောင်းကိုဆည်၍ သုံးမြောင်းသွယ်ပြီးလျှင် ကျားခုတ်တောင်မှလည်း ပေါင်ထုပ်ချောင်းကိုဆည်၍ ကျုံးကြီးတစ်ထပ် ဖြစ်စေ၏။ တောင်ဘက်မှလည်း ကုလားမြို့၊ သာယာမြို့အတွင်းမှလည်း ဝသဲချောင်းကိုဆည်၍ ကျုံးကြီးတစ်ထပ် ဖြစ်စေ၏။ အနောက်တောင်ထောင့်အရပ်မှလည်း ဝန်တောင်၊ စံကားတောင်တို့ အတွင်း ပုဂံချောင်းကိုဆည်၍ ကမ်းပိုင်ကြီးစွာ ဖြစ်စေ၏။ မြို့ပြင်မှလည်း ဗဟိုခွဲ ပကတိသော မြေပြင်ကို အင်းကြီးဖြစ်အောင် တူးစေ၍ ဆည်ဖို့လျက် မြင့်စေ၍ ပြိုင်းတိုင်တောင်ကို လွန်ခဲ့မှ ညောင်ကြပ်ချောင်းကို ဆည်လေသောကြောင့် အပြောကျယ်သော ရေသည် ပတ်ပတ်လှည့်၍ အစဉ်အတိုင်း စီးစေ၏။ အနောက်မှ လည်း တလက်တောင်၊ ပိန္နဲတောင်မြို့တို့၏ အတွင်း၌ ကျောက်ရစ်ချောင်းဖျားကို တစ်ဖန်မြှင့်၍ ဆည်လျက် ကမ်းပိုင်တစ်ထပ် ဖြစ်စေ၏။ မြို့ပြင်မှလည်း ကျောက်ရစ်ချောင်းရင်းကို မြင့်စွာ ဆည်မြှောက်၍ ကမ်းပိုင်ကြီးတစ်ထပ် ဖြစ်စေ၏။

ထိုမှလည်း ချောင်းကြီးချောင်းငယ် အထပ်ထပ်ထား၍ သျှိုသျှားမြစ်ကြီး၊ ပင်စည်မြစ်ကြီးတို့ကို မြဲအောင်ဆည်လျက် ကမ်းပိုင်တစ်ထပ်ဖြစ်စေ၏။ အနောက်မြောက်ထောင့်မှလည်း နတ်တောင်မြို့အတွင်း ဆည်မြောင်းကြီးတို့ကို မြဲအောင် အတန်တန်မြှင့်၍ ဆည်၏။ မြို့တွင်းမြို့ပြင် ပတ်ပတ်လည်အောင် ပြည့်စေသော ရေကား မဟာသမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ခြားလျက်ရှိသော သျှမ်းတောင်မြို့ အရှေ့ဘက်ကို တိုင်အောင် ရေဖြင့်ပြည့်စေ၏။ အရှေ့မြောက်ထောင့်မှလည်း သျှမ်းတောင်မြို့တွင် မြို့ပြင်ကိုရံသော ရေသည် ကျောက်ရစ်ချောင်းတိုင်အောင် ပတ်ပတ်လှည့်၍ ရေဖြင့်ပြည့်စေ၏။ ထိုကျုံးကမ်းပိုင် ရေတို့၏ အပြောကျယ်ခြင်းသည်ကား အင်ကြင်းတောင်မြို့ခြေရင်းမှသည် တစ်ပဟိုရ်ခရီးမျှ ကန်တွင်းပြင်ကြီးကို လွှတ်ခဲ့၍ မိုးကြိုးကန်တိုင်အောင် ကြီးမြင့်စွာ ဆည်လေ၍ အလွန်ရှည်လှစွာ ပန်းသုံးချောင်းရေကို လျှောင်၍ ထားလေ၏။

ယခင်ဆိုခဲ့ပြီးသော မြို့ကြီးစံ မြောက်မှဆည်သော ကမ်းပိုင်ကျုံးရေ အမွန်တို့သည် နှစ်ဆယ်မကသော ရက်တို့ဖြင့် သွားသော်လည်း မရောက်နိုင်ရာ၊ အလွန်ရှည်လှစွာ၏။ အဘယ်သို့ ရှည်သနည်းဟူမူကား ကန်ချောင်း၊ ကျောက်ရစ်ချောင်း၊ ကတ္တီပါချောင်း၊ ဝက်ပုတ်ချောင်း၊ ပမွေးချောင်း၊ လျှော်ချောင်း၊ စေင်ရိုင်းချောင်း၊ ကြေးကန်စီချောင်း၊ မင်းရပ်ချောင်း၊ စပါးတုံချောင်း၊ ငရုတ်တောင်ချောင်း၊ တောင်ပုတ်ချောင်း၊ သစ်ထိန်ချောင်း၊ ငရွှေချောင်း၊ ခြေရာချောင်း၊ လမူးကိုင်ချောင်း၊ လက်ပံချောင်း၊ ထုံးချောင်း၊ ပန်းနောက်ချောင်း၊ ကြာကန်ချောင်း၊ ပေါက်ပင်ချောင်း၊ အိုးချောင်း၊ မုလေးချောင်း၊ ဈေးချောင်း၊ ကြောင်ချောင်း၊ သင်းထုတ်ချောင်း ဤချောင်းတို့ကို ဆည်သောအခါ သိကြားမ၍ ဆည်လာပေ၏။ မြို့တွင်းမြို့ပြင်တို့ ကို ဆည်သောအခါကား ဘဝရှင်မင်းပါကြီးသည် စနေသားဖြစ်၍ ပြည်စောင့်နဂါးမောက်သည် လူယောင်ဆောင်၍ ဆည်လာ၏။ ဘုန်းတော်ကြောင့် လျင်စွာပြီးလေ၏။ထိုကမ်းပိုင်ကြီးတို့၌ အထောင်မကသော ရေပွက်တို့ဖြင့်လည်း တစ်ပြိုင်နက်စီးထွက်လေ၏။ မြို့တွင်းရေပွက်အကြားဝယ် အနောက်စူးစူးစီးသော ရေဟုန်ကို လှေတက်ဝင်ထွက်သာအောင် ကျားခုတ်တောင်အဆုံးတိုင်အောင် အတန်တန်ဆည်ပြန်၍ ထိုလေးခုမြောက်သော ဆည်ရိုး၌ ရေလှောင်မြောင်း၊ တန်ဆောင်၊ ပြအိုး၊ ပစ္စင်၊ ရင်တားစသည်တို့ကို စီမံ၍ လက်နက်ကိရိယာ များစွာထားပေ၏။ ထိုမြစ်၏ ဆည်ကြီးပြင်မှာ နက်စွာတူးထွင်း၍ မြို့သစ်အထဲတိုင်အောင် တစ်ဖန် ရှည်စေလျက် ထိုမြို့၏အတွင်းဝယ် ရေရှိသောမြစ်တို့၌ အသောင်းအသိန်းမက သော လှေတို့ကိုထားစေ၍ အံ့ဖွယ်ကြီးစွာ ဖြစ်ပေ၏။ များစွာသော သေနတ်၊ မီးပေါက်၊ အမြောက်၊ စိန်၊ ပြောင်း၊ ဓား၊ လှံ၊ လက်နက်၊ ဥစ္စာ၊ ရွှေ၊ ငွေတို့သည် ယခင်ရေတွက်၍ ပြအပ်သော မြို့တို့၌ ပြည့်နှက်အောင်စီရင်၍ထားတော်မူပေ ၏။

ဤသို့ ဘုန်းလက်ရုံး အဆင်အခြင်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသောကြောင့် လက်ဝဲလက်ယာ ရန်သူတို့သည် မချဉ်းမကပ်နိုင် ဖြစ်ပေ၏။

တစ်ရံရောအခါ သက္ကရာဇ် ၈၉၆-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၅-ရက်၊ တနင်္လာ နေ့တွင် များစွာသော သင်္ဘောသမ္ဘာန်တို့နှင့် ဘရင်ဂျီဖယောင်းလူမျိုးတို့သည် လက်

နက်ကိရိယာများစွာတင်လျက် လာရောက်ပြီးသော် ကြွေတဲကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ လဆန်း ၉-ရက်၊ သောကြာနေ့ကား ကံတဇတွင် ရောက်လာ၏။ ၁၀-ရက်၊ စနေနေ့ ဝယ် ရခိုင်စစ်သားတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် ရခိုင်စစ်သားတို့သည် မခံနိုင်၍ ရွှေဝင်းတော်ရှေ့က ခံလာ၏။ ဂေါ်ယာ ဘရင်ဂျီ၊ ဖလောင်းတို့သည် တနင်္ဂနွေနေ့ မြောက်ဦးမြို့သို့ လိုက်လတ်၍ ဉယျာဉ်ပုတွင် နေလာ၏။ ဘုရင်မင်းပါကြီးလည်း ကိုယ်ရံကြီးကို ဗိုလ်မှူးပြု၍ ဇုန္တာတန်စစ်သူကြီး အပေါင်းနှင့် ဆီးခံစေလျှင် ဘုရင်ဂျီဖလောင်းတို့သည် ဆုတ်သွားလေ၍ မြဲမြံတွင်နေလာသော် ရခိုင်စစ်သားတို့က ဝါးကိုဖောင်ဖွဲ့၍ မီးခာတ်သွယ်လျက် ထိုက်လေသော် ဖလောင်းတို့သည် မြဲမြံတွင် ခုနစ်ရက်နေပြီးလျှင် ရှုံးပါးပျက်စီး၍ ပင်လယ်သို့ ထွက်ပြေးလေသည်။

ဘုရင်မင်းပါးကြီးလည်း ဘရင်ဂျီ ဖလောင်းစစ်ကို အောင်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၈၉၇-ခုနှစ် လက်ယာရစ်လှည့်ပတ်လျက် အကောက်အကွေ့များစွာဖြင့် စီရင်အပ်သော လိုဏ်ခေါင်းကြီးဝယ် ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ရုပ်တုတော်တို့ကို သင့်လျော်အောင် ကောင်းမွန်စွာ ထပ်မံပြုပြင်၍ ကြီးမားစွာသော အလှူသဘင်ကို စီရင်ကြိုးပမ်းလျက် လှူဒါန်းတော်မူလေသည်။

ထိုနောက်မကြာမီ ရှေးက အောက်မေ့ထင်မြင်တော်မူသည့်အတိုင်းလျှင် တောင်ငူဘုရင်မင်းတရားရွှေထီးသည် စစ်ဘုရက်သူ၊ သမိန်အဲနရဲ စသော စစ်သူကြီးငါးယောက်တို့ကို များစွာသော ဆင် မြင်း ရဲမက် ဗိုလ်ပါတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၉၀၆-ခုတွင် စေလွှတ်လိုက်၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ ရောက်လာသည်ကို ဘုရင်မင်းပါကြီးသည် ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့စားဖြစ်သော ညီတော်မင်းအောင်လှကို ဇုန္တာတ်စသော စစ်သူကြီးသုံးပါးနှင့်တကွ စေလွှတ်၍ တိုက်တော်မူစေသော် မင်းတရားရွှေထီးစစ်သည်တို့သည် မခံမရပ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ထွက်ပြေးဆုတ်သွားကြလေသည်။ ငါတို့မင်းပါကြီးစစ်သည်တို့သည် လိုက်လံတိုက်ခိုက်ဖမ်းဆီးသဖြင့် တလိုင်းအမတ်၊ မြန်မာအမတ်၊ သျှမ်းအမတ်တို့နှင့်တကွ ဆင်မြင်းစသော ရတနာရွှေငွေ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို များစွာရလိုက်၍ လက်ဆောင်တော်ဆက်လာလျှင် ဘဝရှင်မင်းပါကြီးသည်လည်း ဇုန္တာတ်စသော စစ်သူကြီးမှူးမတ်တို့အား ထိုက်လျော်လျောက်ပတ်စွာသော ဆုလာဘ်ကို ပေးတော်မူလေသည်။

ထိုနောက် မိုးမဲလတ်လျှင် သက္ကရာဇ် ၉၀၇-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ရှစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ တလိုင်း၊ မြန်မာ၊ သျှမ်းတို့နှင့်တကွ မင်းတရားရွှေထီးသည် ကိုယ်တိုင်ချီလတ်၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ ရောက်လာသည်ဟု ကြားလျှင် ဘုရင်မင်းပါကြီးသည် များစွာသော လက်နက်ကိရိယာသူရဲအပေါင်းနှင့် ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့စား ညီတော်မင်းအောင်လှကို လည်းကောင်း၊ ဇုန္တာတ်စသော စစ်သူကြီးခြောက်ဦးတို့နှင့် စေလွှတ်၍ တိုက်ခိုက်ကြလေသော် သူတို့ကလည်း ဆင် မြင်း များစွာ မြောင်စွာနှင့် မင်းတရားရွှေထီးကိုယ်တိုင်ကြပ်မတ်၍ စစ်ခံလင့်သည်ကို ငါတို့ ရခိုင်စစ်သည်သူရဲတို့သည် သေနတ်မီးပေါက် အမြောက် စိန်ပြောင်းလက်နက်ကိရိယာတို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ကြလေသော် မင်းတရားရွှေထီး စစ်သည်တို့သည် မခံမရပ်နိုင်သောကြောင့် ပြန်၍ပြေးကြလေကုန်၏။ များစွာသော ဆင်၊ မြင်း၊ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရလိုက်သည်ဖြစ်၍ ဘဝရှင်မင်းပါကြီးအား လက်ဆောင်တော် ဆက်သလာ လျှင် ဘဝရှင်မင်းပါကြီးလည်း စစ်သူကြီး ဇုန္တာတ်စသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့အား ရတနာမိုးရွာသကဲ့သို့ ဆုလာဘ်များစွာ ပေးတော်မူသည်။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း မိုးစဲလတ်လျှင် သက္ကရာဇ် ၉၀၈-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း လေးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် များစွာသော အလုံးအရင်းအား အန်ကိုဆောင်လျက် မင်းတရားရွှေထီးသည် ရေကြောင်း၊ ကြည်းကြောင်း ပိတ်၍ ကိုယ်တိုင်ချီလတ်ပြန်၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လာလျှင် သံတွဲမြို့တွင် စောင့်ရှောက်နေထိုင်သော စစ်သည်ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့သည် များစွာသော လှေတက်တို့ ဖြင့် ဆီးဆို့တိုက်ခံကြလေသည်။ မင်းတရားရွှေထီး ရဲမက်တော် ရှေ့ဖျားချီသော ပုသိမ်စား၊ မြောင်းမြစားတို့နှင့် တွေ့၍ တိုက်ကြလျှင် ငါတို့စစ်သည်များ သူ့စစ်သည် များကို ဖမ်း၍ ရရှိလေ၏။ ယင်းသို့ရှိစဉ်တွင် သူ့ရဲမက်တော် ရေတပ်သားတို့ တပ်ရောက် တိုက်ခိုက်လေလျှင် ငါတို့စစ်သား တပ်သားများ မခံနိုင်၍ သံတွဲသို့ အလျင်ဆုတ်လာရလေ၏။ သူ့ရဲမက်တော် ရေတပ်သားတို့ နောက်ထပ်၍ တိုက် ခိုက်လေရာ ငါတို့ လှေတက်များကို ရကြလေ၏။ ငါတို့စစ်သည် ရဲမက်တို့သည် သံတွဲမြို့က ခံ၍ တိုက်မည်ဟု စီရင်စဉ်တွင် သူ့စစ်သူကြီးဘုရင်နောင်တို့ ကြည်း ကြောင်း ချီလာသည်။ စစ်အင်အား များလှသည်ဟုကြားလျှင် သံတွဲမြို့တွင် မခံဝံ့ ၍ ရခိုင်မြို့သို့ ထွက်ခွာဆုတ်လာရကြလေသည်။

မင်းတရားရွှေထီးလည်း သံတွဲမြို့ကို ရတော်မူလျှင် သန်လျင်စား နန္ဒကျော်ထင်ကို သံတွဲတွင် အစောင့်ထားခဲ့၍ ရေအားကြည်းအား ရခိုင်မြို့တော်သို့ ချီတက်လာလတ်၍ လောင်းကြက်မြို့တွင် ကြည်းရေကြပ်၍ နေလာ၏။ ငါတို့ရခိုင်မြို့တွင်း

ရှိ စစ်သည်သူရဲအပေါင်းတို့သည် များစွာသော လက်နက်ကိရိယာ၊ ဆင်မြင်းအလုံးအရင်းနှင့်တကွ ထွက်၍မြှူချေသော် သူတို့စစ်သည်များ ရေကြည်းကြပ်၍ ဆန်တက်လာလတ်ရာ ပိုးချည်ကျွန်းတွင် တိုက်ကြလေသော် သူတို့ကြည်းတပ် စစ်သည်တော်များသည် လက်နက်ကိရိယာကိုစွန့်လျက် ပြေးကြလေကုန်၏။ ရေကြောင်းစစ်သည်တို့သည် ကျွန်းထင်းမျှောသကဲ့သို့ ရေပြင်ပြည့်မျှ သေပျောက်ကြကုန်၏။ ငါတို့စစ်သည်တို့သည် လက်နက်ကိရိယာ၊ ဆင်၊ မြင်း လှေတက် ရွှေ ငွေတို့ကို များစွာရလိုက်၍ ဘဝရှင်မင်းပါကြီးအား ဆက်သလာကုန်၏။ ဘဝရှင်မင်းပါကြီးလည်း စစ်သူကြီးတို့နှင့်တကွ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့အား များစွာဆုလာဘ်ပေးတော်မူ၏။

မင်းတရား ရွှေထီးလည်း အလွန်ကြောင့်ကြစိုးရိမ်လျက် ကိုယ်တိုင်ကြပ်မတ်ပြီးသော် ချီတက်၍ ရွှေအိမ်နှင့် ကင်းပြင်ဝယ် နှစ်ဖက်ညှပ်၍ တပ်တာတည်ပြီးမှ ချောင်းကြီးကို ဖောင်ဖြင့် တံတားခင်း၍ လှေပုံတက်ပုံတို့ဖြင့် ကြည်းကြောင်း၊ ရေကြောင်း၊ ကြပ်မတ်၍ နေလာပြန်၏။ ငါတို့ရဲမက်စစ်သည် ဗိုလ်ပါတို့သည် လိုက်လံကုန်လျက် တိုက်ခိုက်ပစ်ခတ်သောကြောင့် နေ့အခါ၌သော်ကား မပြူဝံ့လေကုန်။ ညဥ့်အခါ၌သာလျှင် ဆင်ကောင်း မြင်းကောင်းတို့ကို ရွေး၍ အရှေ့ဘက်မှ ရန်အောင်မြို့ကို လှုပ်ရှားထိခိုက်လာပေလျှင် ငါတို့မြို့ခံစစ်သည် ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့သည် လိုက်လံတိုက်ခိုက်ပစ်ခတ်လေသော် တလိုင်းစစ်မှူး၊ မြန်မာစစ်မှူး၊ သျှမ်းစစ်မှူးတို့သည် ဆုတ်ခွာထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။ စစ်သည်သူရဲတို့လည်း မရေမတွက်သာအောင် ရေပြင်ပြည့်မျှ သေပျောက်ကြကုန်၏။

ထိုမှသည်တစ်ဖန် အနောက်သို့ လှည့်ပြီးသော် မောင်းဆွဲ ဒိုင်ဂျီပြည့်အောင် တပ်တာချ၍ နေလာကုန်၏။ ထိုသို့ နေလာသည်ကို ငါတို့စစ်သူကြီး၊ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့သည် လိုက်လံရှာဖွေ၍ မပြတ်မလပ်၊ ပစ်ခတ်ပြီးလျှင် သူ့စစ်သည်ကို မထွက်မသွားသာအောင် ခြံရံဆို့ပိတ်ကြလေကုန်၏။ ထိုသို့ ခြံရံဆို့ပိတ်ထားလေသောအခါမှ မင်းတရား၊ ရွှေထီးသည် အလွန်ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ မင်းစေတမန် စေလွှတ်ပြီးသော ရွှေ ငွေ ရတနာများစွာနှင့် ဆင် မြင်း အစရှိသော အထူးထူးသော ရတနာပဏ္ဏာကာရတို့ဖြင့် ဆက်သပြီးသော် မဟာမိတ်အဖြစ် ကတိသစ္စာပြုလျက် ပြန်လိုပါကြောင်းနှင့် အကြောင်းတောင်းပန်လာပေ၏။ ထိုသို့တောင်းပန်လာလျှင် ဘဝရှင်မင်းပါကြီးလည်း ရင့်ပြီးသော သဗ္ဗညုဘုရားလောင်းတို့ သဘောသည် ရန်သူအားသော်လည်း မေတ္တာ ကရုဏာ မကင်းစမြဲဖြစ်သောကြောင့် သနားတော်မူသည်ဖြစ်၍ ငါ့ကို ရန်ပြုလာသော ဤမင်းတရား ရွှေထီးအား ငါဘေးဒဏ်ပြု သဖြင့် မင်္ဂဖိုလ်နိဗ္ဗာန်နှင့် ဝေးကွာရန် အကြောင်းသာဖြစ်သည် နှလုံးသွင်းတော်မူ၍ မင်းတရားရွှေထီးအား ကတိသစ္စာတည်းဟူသော ကြိုးဖြင့်ချည်ဖွဲ့လျက် ခွင့်ပြု တော်မူလေသည်။ မင်းတရားရွှေထီးလည်း သေဘေးမှလွတ်သောကြောင့် အလွန် ဝမ်းမြောက်သည်ဖြစ်၍ တလိုင်းမင်း သုရှင်တကာရွတ်ပိ၏ မယားဖြစ်သော ပြည်ဘုရင်နရပတိနှမ်တော်ကို မင်းဆောင်မင်းယောင်နှင့်တကွ ဆက်သတော်မူခဲ့၍ သက္ကရာဇ် ၉၀၈-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၉-ရက်နေ့ ပြန်တော်မူလေသည်။

ထိုသို့ မင်းတရားရွှေထီး ပြန်သွားပြီးသည့်နောက် အနောက်ဘက်မှာ သက်မင်းဖြစ်သော ဉပခင်သည် ပင်းဝါမြို့၏ပြင် ရှင်ငယ်ကူးတို့ကို သိမ်းပိုက်ယူလေသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဇန္တာတ်စသော စစ်သူကြီး သုံးဦးတို့ကို စေလွှတ်၍ တိုက်လေစေသော် သက်တို့သည် မခံနိုင်၍ ပျက်ခဲ့လျှင် ထိုမြို့တို့ကို ရလေ၍ သက်တို့၏ လက်နက်ဥစ္စာပဏ္ဏာကာရတို့ကို သိမ်းယူခဲ့၍ ဘဝရှင်မင်းပါကြီးအား ဆက်သလေသော် စစ်သူကြီးတို့အား ဆုလာဘ်များစွာ ပေးတော်မူ၏။

ထိုနောက်တစ်ဖန်လည်း ပုဂံပြည်ကို သျှမ်းတို့အပိုင်ပြု၍ စကုစားစည်သူကျော်ထင်ကို သျှမ်းတို့ တိုက်ခိုက်လာသောအကြောင်းနှင့် စစ်ပန်လာသည်တွင် သူရဲသုံးသောင်းကို ထည့်လိုက်၍ ဆင်ဖြူကျွန်းဉယျာဉ်ပုတိုင်အောင် သျှမ်းတို့ကို အရံအတားပြု၍ ပြန်လာခဲ့ကြလေသည်။

ဤသို့ ရန်မာန်ခပ်သိမ်းတို့ကို ချမ်းငြိမ်းကြေပျောက်စေပြီးမှ ပြည်တွင်း ပြည်ပ၊ ဂါမ နိဂမ ဇနပဒစသော ရွာကြီးရွာငယ် မလွတ်အောင် နတ်ပြည်ကဲ့သို့ တန်ဆာဆင်စေလျက် ပဥ္စင်တူရိယာ တီးမှုတ်စေခြင်း၊ ကခြင်း၊ သီခြင်းတို့ဖြင့် ပျော်စံတော်မူ၏။

ထိုသို့ ပျော်စံတော်မူသောအခါ၌ သူရဲကြီးငမန်းရဲသည် ရွာကြီးရွာငယ်တို့ကို ဓားပြပြု၍ တိုက်ဖျက်လေသည်။ ဘုရင်မင်းပါကြီးလည်း ငမန်းရဲ၏ အရီးသားကို စစ်သူကြီးအရာခန့်ပြီးလျှင် နှမကိုလည်း ကိုယ်လုပ် မောင်းမပြုတော် မူပြီးလျှင် စစ်သူကြီးအား ငမန်းရဲကို ဖမ်းချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ စစ်သူကြီးလည်း များစွာသော ရဲမက်တို့နှင့် ချီသွား၍ ငမန်းရဲမြစ်တွင် တိုက်ကြလေသော် ငမန်းရဲသည် မခံနိုင်၍ ပိန္နဲချောင်း ကျွန်းသို့တက်၍ ပြေးခဲ့၏။ စစ်သူကြီးလည်း တက်၍ ထိုကျွန်း ဝယ်ဝန်းလေသော် ငမန်းရဲသည် ညဥ့်နေ သုံးရက်ပတ်လုံး ထမင်းမစားရသည် နှင့်

စစ်သူကြီးက ထမင်းသေစာကိုပြ၍ ခေါ်လေလျှင် မိမိသေအံ့သောဘေးကို မမြင်ဘဲ ထမင်းဆာမွန်လှသောကြောင့် ထွက်၍ ထမင်းသေစာကို စားသောက် ရလျှင် ယစ်ဝ၍ နေသည့်အခိုက် စစ်သူကြီးသည် ငမန်းရဲ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ယူပြီး လျှင် ဘုရင်မင်းပါအား ဆက်သလေ၏။ ဘုရင်မင်းပါလည်း ဤစစ်သူကြီးသည် မိမိယောက်ဖဖြစ်သူကိုမျှ ချစ်ခင်စုံမက်ခြင်း မရှိ၊ ရက်စက်စိမ်းကား သတ်လေ သည်။ ငါသို့သော သူကိုကား အဘယ်မှာ ချစ်ခင်အံ့နည်းဟု ကြံ၍ စစ်သူကြီးကို ကွပ်မျက်တော်မူလေသည်။

ထို့ပြင် မင်းပါကြီး၏ ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှုတော်သည်ကား သရက် အုပ်ဝယ်လည်း စေတီနှင့် ရုပ်တုတော်ကို တည်တော်မူသည်။ ဝသဲဘက်တွင်လည်း ရွှေတောင်အောက်တွင် ဆင်းတုတော်ကို တည်တော်မူသည်။ မြောက်မျက်နှာ တံခါးဝတွင်လည်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ရုပ်တုတော်တို့ကို တည်တော် မူသည်။ ထိုရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ဆင်းတုတော်၏ အနီးအပါး၌ ရှစ်သောင်းသော ကျောင်းတိုက်တို့ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူလေ၏။

ဤသို့ ရုပ်တုဆင်းတုစေတီပုထိုးကျောင်းတိုက်ကြီးများကို တည်ထားဆောက် လုပ်တော်မူပြီးလျှင် ရတနာမိုးရွာသကဲ့သို့ ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးတော်မူသည်။ ထိုအခါ ဟံသာဝတီပဲခူးပြည်ကြီးရှင် မင်းတရား ရွှေထီးသည် ကသာအရပ်သို့ ဆင်ဖမ်းထွက်ရာ တဲနန်း၌ ကျိန်းစက်တော်မူစဉ် သမိန်စောထွတ်၏ညီ လက်ဝဲစား မှူးသည် လုပ်ကြံ၍ သက္ကရာဇ် ၉၁၂-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူး နေ့သို့ အဝင် ညဥ့်သုံးချက်တီးကျော်တွင် လွန်တော်မူလေသည်။

ထိုအခါ တလိုင်းနန်းရိုး သမိန်စောထွတ်သည် မင်းတရား ရွှေထီးကို လုပ်ကြံ စေပြီးသော် မိမိနှင့် အလိုတူသော အမှုးအမတ်ခေါင်းကြီးတို့ကို သစ္စာပေးပြီးလျှင် သမိန်စက္ကဝါဟူသော အမည်ကိုခံ၍ စစ်တောင်းမြို့တွင် တစ်လခွဲခန့် နေပြီးသော် ဟံသာဝတီပဲခူးပြည်၌ မြေပြင်အလုံးဝယ် မင်းပြုတော်မူလေသည်။

ထိုသမိန်စောထွတ်နှင့် တစ်ဖတည်းဖြစ်သော မင်းသားသည်လည်း ဟံသာ ဝတီ ပဲခူးပြည်ဝယ် လေ့အပေါင်းနှင့်တကွ ရေပြင်အလုံးဝယ် မင်းပြုတော်မူလျက် ဗလစက္ကဝါဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူလေသည်။ ထိုမင်းညီနောင် နှစ်ဦးတို့သည် မြေပြင်ရေပြင်တို့ကို လုကြကုန်သည်ရှိသော် ညီတော် ဗလစက္ကဝါသည် အားချင်း မတန်၍ ထီးဖြူမြောက်စည်နှင့်တကွ ငါတို့ရခိုင်ပြည့်ရှင် မင်းပါကြီးထံသို့ နမတော် ကို လက်ဆောင်ပြုလျက် ဆက်သဝင်ရောက်လာပေသော် ဘဝရှင်မင်းပါကြီးလည်း ထိုတလိုင်မင်းသားကို သားတော်ကဲ့သို့ စည်းစိမ်ချမ်းသာပေးတော်မူ၏။

ထိုဘဝရှင်မင်းပါးကြီးသည် မျောက်သားတော် စောကောက်မတွင် ဖွားမြင် တော်မူသော သားတော်မင်းတိက္ခာကို အိမ်ရှေ့အရာ အပ်နှင်းတော်မူလေသည်။

ထိုမင်းပါကြီး၏ ကိုယ်လုပ်တော်စောနန္ဒီတွင် သားတော်ဥပရာဇာနှင့် သမီး တော် စောသန္တာကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။

အထက်ဘဝရှင် ကလမသျှာမင်းဝယ် ငယ်ကကိုယ်လုပ်တော် ဖြစ်သော စော ပရောင်၏ ဆရာရဟန်းတစ်ပါးသည် ဆေးဝါးမန္တန်၌ အလွန်လိမ္မာတော်မူ၏။ တစ်ရံရောအခါ ဘဝရှင်ကလမသျှာမင်း၏ တင်တော်၌ အနာဖြစ်လတ်လျှင် မြို့ တွင်းမြို့ပြင်ရှိ ဆေးသမားတို့သည် ပြေသွား ပျောက်ငြိမ်းစေခြင်းငှာ မတတ်နိုင် သည်ဖြစ်၍ ပြင်းစွာသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံရတော်မူလေသည်။ ထိုအခါ ကိုယ် လုပ် စောပရောင်က ကျွန်မ၏ဆရာဖြစ်သော ရဟန်းတော်သည် ဆေးမန္တာန်၌ အလွန်လိမ္မာပါသည်ဟု လျှောက်လေလျှင် ဘဝရှင် ကလမသျှာမင်းသည် ထိုရ ဟန်းကို ပင့်ခေါ်၍ ဆေးကုသစေရာ တစ်ညဥ့်နှင့် တစ်မွန်းတည့်သော် ပြည်ပေါက် ၍ ငြိမ်းချမ်းလေလျှင် ကလမသျှာ မင်းကြီးနှစ်သက်၍ ငါ့ဆရာအား တစ်ပါးသော ဆုကို မပေးပြီ၊ ငါ့ကိုယ်လုပ်တော်ဖြစ်သော စောပရောင်ကိုသာ အိမ်ထောင်ပြုရန် ယူလေဟု ကိုယ်လုပ်တော် စောပရောင်ကို သန္ဓေကိုယ်ဝန်နှင့်ပင် ပေးစားတော်မူ လေ၏။

ထိုကိုယ်လုပ် စောပရောင်ဝယ် သူနာပီနှင့် စောရှင်စောဟူ၍ သမီးတော် နှစ်ယောက် ကျန်ရစ်ခဲ့၏။ ထိုနှစ်ယောက်တွင် အကြီးဖြစ်သော သူနာပီကို မင်း သူလှသည် အိမ်ထောင်လေ၏။ သူနာပီလွန်ခဲ့လျှင် ဘဝရှင်မင်းပါ အလိုတော် မပြည့်မီ နမတော် ရှင်လှထွတ်ကို အိမ်ထောင်ပြုလေ၏။ ထိုအခါဝယ် ကလမသျှာ သမီးဖြစ် သော စောရှင်စောသည် ငယ်ကခဲအိုဖြစ်သောကြောင့် မင်းသူလှအိမ်သို့ မပြတ်လာ ပေ၏။ ဘဝရှင်မင်းပါလည်း အိမ်ထောင်နိမ့်က လူလားမပြတ် နမတော် အိမ်သို့ ရောက်လာ၏။ ထိုအခါ စောရှင်စောကိုမြင်လျှင် ဤသူငယ်မသည် ငါနှင့် ထိုက်၏ဟု ရကြောင်းပြုလျက် အိမ်ထောင်ပြီးသော် ဆင်ကဲအောင်ထင် သမီးဖြစ်သော ငယ်မျောက်သား စောကောက်မနှင့် တစ်ယောက်တစ်အိမ် သီးခြား၍ ထားတော် မူလေ၏။ ထိုနောက် ဆင်ဖြူရှင် သမီးတော် ဖွားစောမင်းကို ရလေမှ အရီး တူမတော်ရင်းဖြစ်သောကြောင့် မစ ပဲ့ပြင်ပါဆို၍ တစ်အိမ်တည်းထားလေသည်။

အိမ်နိမ့်မျောက်သားတော် စောရှင်တွင် ဖွားတော်သွေးဟူသော သမီးတော်လည်း တစ်ယောက်၊ ငယ်က ဖွားတော်ထွေးဟူသည်ကို ကြီးမှ မင်းဖလောင်းခေါ်သော သားတော်လည်း တစ်ယောက် နှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ မင်းအလီခင်မြေး ဖွားစောမင်းတွင် စောမိတော်ဟူသော သမီးတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောလှထွတ်တွင် စောဖြူနှင့် ဖွားတော်မယ်ဟူသော သမီးတော် နှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ကိုယ်လုပ်တော် စောမင်းလတ်တွင် မင်းရန်အောင်နှင့် မောင်ကြီးထွေးဟူသော သားတော်နှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ဤသားတော် သမီးတော်ပေါင်း ခုနစ်ယောက်တို့တွင် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း တိက္ခာကို ညီတော်သံတွဲစား မင်းအောင်လှသမီး မှောက်တော်မနှင့် ထိမ်းမြားရာဝယ် သားသုံးယောက်၊ သမီးတစ်ယောက် ဖွားမြင်မှ မှောက်တော်မ လွန်ခဲ့လေလျှင် သမီးတော် စောသန္တာနှင့် ထိမ်းမြားပြန်လေသည်။ သားတော် ဥပရာဇာကိုကား မြေးတော်နှင့် ထိမ်းမြား၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့ကို စားကြေးပေးတော်မူသည်။ သားတော် ဖွားတော်ထွေး မင်းဖလောင်းကိုကား သမီးတော် စောမိတော်နှင့် ထိမ်းမြား၍ များစွာသော ကျွဲ၊ နွားချည်း လယ်တာနှင့်တကွ စစ်တံတင်မြို့ကို ပေးတော်မူလေသည်။ ထိုမှကြွင်းသော သမီးတော် သားတော်တို့ကိုလည်း အထိုက် အလျောက် ချီးမြှောက်၍ သူကောင်းပြုတော်မူသည်။

စောမှောက်တော်မတွင် ဖွားမြင်သော အိမ်ရှေ့မင်း သမီးတော် စောဘုန်းထွတ်ကို တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်တွင် ထီးဖြူ မြှောက်စည်နှင့်တကွ ဘိသိက်သွန်း၍ နန်းတက်မိဖုရား မြှောက်တော်မူလေ၏။ ထိုဘဝရှင်မင်းပါကြီးကား ရင့်ပြီးသော ဘုန်းသမ္ဘာ ပညာအဟုန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်ဖြစ်၍ အရပ်ရှစ်မျက်နှာမှ မင်းစေတမန် စာသဝဏ်ဆက်သ ခယလာရောက်ဖူးမြင်လာကြသည်။ သမုဒ္ဒရာ ရေပြင်ခရီးဖြင့်လည်း သင်္ဘောလှေကြီး အသီးသီးလာရောက် ဖောက်ကားရောင်းဝယ်ဆက်သွယ်မပြတ် ရောက်ကြလေသည်ဖြစ်၍ အလွန်လျှင် စည်ပင်သာယာ ဝပြောစွာ ဖြင့်ချမ်းသာရွှင်လန်း စံမြန်းနေထိုင်တော်မူလေသည်။ ထိုဘဝရှင် မင်းပါကြီးကား အိမ်နိမ့် ၃၉၊ သုံးဆယ်ကိုးနှစ်။ နန်းစံ ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၁၊ ခြောက်ဆယ့်တစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၅-ခုတွင် နတ်ပြည်စံတော်မူလေသည်။ နံတော် စနေသားတည်း။ ၁။

ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်း၊ ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့၌လာသည်ကို သင့်ရာဆင်ခြင်၍ စီရင်ရေးသား ပြဆိုအပ်သော မင်းပါကြီးအကြောင်းတည်း။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား စောမွန်မင်း ညီ၊ အလီခင်မင်းနောက် ရှစ်ဆက်မြောက်တွင် သဇာတမင်းလက်ထက် ဘထွေးတော် ဘစောသီရိသံတွဲမြို့စား ပေးတော်မူလေသည်။ သံတွဲစား မင်းဖြစ်ခါနီးလေသော် တဘောင်ပေါ်သည်ကား။

ကြွက်ကားသုံးမည်၊ ရှေ့ဖျားတည်၊ ကြံစည်ကောင်းခြင်း၊ သံတွဲမင်း၊ ဖြစ်လာမည်လည်း၊ တော်သလင်း၊ သံတွဲမြွေဟောက်၊ အစွယ်ပေါက်သည်၊ လက်ကောက်ဝတ်လောက်ပြီးတကား၊ ကြွက်ကား စဉ်လျက်၊ အဆက်နဂါး၊ နောက်ထားရေသူ၊ ကိုးဆက်ဟူ၏၊ မြောက်ဦးအပါး၊ အိမ်ရှေ့နား၌၊ နဂါးသုံးခွေ ခွေလတ်မည်ဟူ၍ သိုက်ခာတ်တဘောင် ပေါ်လေသည်။

ယင်းသို့ သိုက်ခာတ်တဘောင် ပေါ်သည့်အလိုက် သဇာတမင်းလွန်လေလျှင် သံတွဲစားချီလာ၍ ထီးနန်းစိုးအုပ်တော်မူ၍ မင်းပါကြီးဟူသော အမည်ကို ခံယူတော်မူသည်။

(ဤ၌ တဘောင်ပေါ်သည်ကိုဆိုရာ ဓညဝတီ အရေးတော်ပုံ၌ ဂွတ်လေးသုံးဆယ်၊ ရှေးကတည်ဟူ၍ ပါရှိလေသည်ကို အချို့ ရာဇဝင်သစ်၌ ဂွတ်လှေသုံးဆယ်၊ ရှေးကတည်ဟူ၍ ပြင်ဆင်ရေးသားလေသည်။ အဓိပ္ပာယ် ကာရန်မသင့်လေ။ အင်းစောက်ရာဇဝင်၌ ကြွက်ကား သုံးဆယ်၊ ရှေးဖျားတည် ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ ကာရန်မသင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကြွက်ကားသုံးမည်၊ ရှေ့ဖျားတည်၊ ကြံစည်ကောင်းခြင်း၊ သံတွဲမင်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဖြောင့် ကာရန်ဖြောင့်အောင် ရေးသားလိုက်ပေသည်။ အဓိပ္ပာယ် ဖြောင့်ယူရန်မှာ မင်းစောမွန်၊ ဘစောဖြူ မင်းဒေါလျာတို့သည် ကြာသပတေးသား ကြွက်နံမင်း သုံးဆက် ရှေးဖျားဖြစ်ပြီးနောက် သံတွဲမြို့စား စနေနံဖွား၊ နဂါးမြွေဟောက် ဖြစ်သော မင်းပါကြီးမြောက်ဦးမြို့၌ ဖြစ်ထွန်း စိုးစံတော်မူလျက် မင်းကိုးဆက်မြောက် ဖြစ်လတ္တံ့။ ထိုကိုးဆက်တွင် မင်းပါကြီး၊ မင်းဖလောင်း၊ မင်းစနေအားဖြင့် စနေနံမင်း နဂါးသုံးဆက်၊ သုံးခွေဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ဖြောင့်ကို ယူရမည်။ ကာရန်ဖြောင့်ယူရန်မှာ ကြွက်ကားသုံးမည်၊ ရှေးဖျားတည်၊ ကြံစည်ဟူ၍ 'ည' သတ်ချင်း အညီစပ်သင့်သည်။ သုံးဆယ်ဟူသော 'ယ'သတ်နှင့် 'တည်' ဟူသော 'ည' သတ်ကို ယွင်းချွတ်အောင် မစပ်ရာ

သောကြောင့် ကာရန်ဖြောင့် 'ည' သတ်ချည်း ယူရမည်။ မင်းခေါင်ရာဇာနှင့်သော် ကား ကြွက်=လေးမည်ပင် ယူသင့်သည်။ ဤကား အမှာစကားချပ်။)

သားတော် မင်းတိက္ခာကို အိမ်ရှေ့အရာ ပေးတော်မူသည်။ သားတော် ဥပရာဇာမင်းသားကို သံတွဲမြို့စား ပေးတော်မူသည်။ သားတော်ချစ်နှောင်း မင်းဖလောင်းကို စစ်တံတင်မြို့စား ပေးတော်မူသည်။

(ဤအရာတွင် ရာဇဝင်ဟောင်းတို့၌ သားတော်မင်းတိက္ခာကို အိမ်ရှေ့နှင်းတော်မူကြောင်း၊ ဥပရာဇာကို သံတွဲမြို့စားပေးတော်မူကြောင်း၊ မင်းဖလောင်းကို စစ်တံတင်မြို့စား ပေးတော်မူကြောင်းနှင့် ဆိုလေသောကြောင့် ရာဇဝင်ဟောင်းတို့အရ ရေးပြလိုက်သည်။ ဤကား စကားချပ်)။

ယင်းသောအခါ ကုလားဒီလီပဆာမင်းက ဖောက်ပေါက်သျှာဟူသော အမည်ကို မင်းတံဆိပ်ကို ပေးအပ်လာသော် မင်းပါကြီးက အမိန့်ရှိသည်ကား ဘီတော်မင်းစောမွန်ကို အရှေ့ပြည်အင်း၀ ပထမမင်းခေါင် သား မင်းရဲကျော်စွာ တိုက်ဖျက်လေရာ သတ္တ၀ါတို့ ကပ်အလျောက် နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး သက်၊ ပျူ တလိုင်းတို့ မင်းမူလျက် တိုင်းပြည်ပျက်စီး၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၃-ခုခန့်ရှိလေရာ ဒီလီပဆာမင်းထံ ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို ပေးအပ်စစ်ကူတောင်းလေသည်။ ကျေး ဇူးအလျောက် မင်းတစ်ဆယ့်နှစ်ဆက် နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်ခန့် ကြလေပြီ။ ရှေ့ မင်းတို့ စိုးပိုင်သော ထုံးစံအတိုင်း နိုင်ငံတော် ကုလားဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့၊ မောက် သူဇာထိငါ သိမ်းယူတော်မူမည်။ စစ်မထိုးလိုသော် ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့၊ ကုလား ဒေဝန်း ဌာနတို့ကို လွှတ်လိုက်စေ အမိန့်တော်ရှိလျက် ရောက်လာသော ကုလား အမတ် ကာတီကို ပြန်စေတော်မူသည်။

ယင်းသို့ ပြန်စေတော်မူပြီးမှ ကုလားပြည်သို့ ချီတော်မူမည်ကြံရာ စနည်းနာစေသော် ကုလားကိုနိုင်လို၊ စာဖို့မှာ မီးထည့်၊ ဝသဲတောင်ကို ထီးတင်၊ ကုလားကို ရှင်ပြုဟူ၍ သူငယ်တို့ဆိုကြသော အဘောင်ကို ကြားခဲ့၍ မင်းကြီးထံ လျှောက်လေသော် အမတ်ပညာရှိ အမျိုးစဉ်ဆက်မှ လာသောသူ ကောင်းကျော်ထင်စား လျှောက်သည်ကား----အရှင်မင်းမြတ်၊ ကုလားကိုနိုင်လို၊ စားဖို့မှာ မီးထည့် အလိုသော်ကား သဘော်ာဆိပ်၊ ပေါင်းထွတ်သည် စားဖို ဖြစ်ပါသည်။ ကုလားမီးဆင်ပလီမုတ်ဆိတ်ကို အခြားမှာ မရှိစေရ၊ ပေါင်းထွတ်တွင်သာ ထားရပါမည်။ ဝသဲတောင်ကို ထီးတင်-အလို ဝသဲတောင်ထိပ်၌ နံတော်ဘုရားတည်ရပါမည်။ ရှင်ပြုအလိုမှာ ကုလားရှိသမျှကို ဆံပင်မထားစေရ၊ ခေါင်းတုံးရိတ်စေရပါမည်။ ရှေးသိုက်ဟောင်းတွင်လည်း ကုလားပုစွန်၊ ဆယ့်နှစ်တန်ကို မလွန်ရာဟူ၍ လာရှိပါသည်။ မင်းဆယ့်နှစ်ဆက်လည်း အရှင်မင်းမြတ်တွင် စေ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို အရှင်မင်းမြတ် လက်ထက်တော်တွင် ရမြဲရပါမည်ဟု လျှောက်လေရာ ကောင်းကျော်ထင်စားတို့ ဘီ ဘေး ဘိုး ဘတို့ ပေးမြဲဘွဲ့ဝိမလဟူသော အမည်ကို ပေးတော်မူသည်။

ယင်းသို့ အမတ်ပညာရှိလျှောက်သောအမှုတို့ကို စီရင်ပြီးမှ ကုလားပြည်သို့ ချီတက်တော်မူမည်။ ကြည်းကြောင်း ရေကြောင်း တပ်ပေါင်းစည်းကြပ်ခန့် ရပ်တော်မူသည်ကား။

ပြည့်ရှင်မင်းကြီး၊ မယူမြစ်ညာ ပဲလွန်းချောင်း ဂေါ်တော်ပလ္လင်လမ်းမှ လုံကိုင်ခေးစွဲ သူရဲနှစ်သောင်း၊ ရိုးစားချစ်သူတစ်ဗိုလ်၊ ရမ်းပြည့်စား ရဲအောင်နိုင်တစ်ဗိုလ်၊ ဒိုင်းကာကာစွဲ သူရဲနှစ်သောင်းမှာ စိန်တင်စား ကျော်သူတစ်ဗိုလ်၊ မယူစားရန်အောင်ဇေယျတစ်ဗိုလ်၊ ကမံလေးကိုင်သူ ရဲတစ်သောင်းမှာ ဒါးလက်စား ခင်ညိုတစ်ဗိုလ်၊ သူရဲပေါင်းငါးသောင်းတို့ကို အမတ်ဆင်ကဲကြီးတပ်တော်ဦးကချုပ်။

ပြည့်ရှင်မင်း အရံတော်သူရဲကောင်း ကိုယ်တော်ရံ အမှုထမ်းလေးသောင်း၊ ဝင်းတော်လေးမျက်နှာတွင် ဝင်းသားနှစ်သောင်း သူရဲခြောက်သောင်းတို့မှာ ဝင်းမှူးလေးယောက် တစ်ဗိုလ်၊ ကိုယ်ရံတော်တပ်တော်နောက် လုံခေးစွဲ သူရဲတစ်သောင်း၊ ကင်းစားသတိုးကျော် တစ်ဗိုလ်၊ ကမံလေးကိုင်သူရဲ တစ်သောင်းမှာ ဝင်းစားစနေ တစ်ဗိုလ်၊ ဒိုင်းကိုင်ကာစွဲ သူရဲတစ်သောင်းမှာ မီးစားလက်ယာကျော်တစ်ဗိုလ်၊ သိုင်းတပ်သူရဲတစ်သောင်းမှာ မအီစားဘိလတစ်ဗိုလ်၊ ကိုယ်တော်ရံ သူရဲတစ်သောင်းမှာ ပန်းတင်းစားသတိုးအောင် တစ်ဗိုလ်၊ ရဲမက်ငါးသောင်းကို အမတ်စားပိုင် ကြီးတပ်တော် နောက်ကချုပ်။

လက်ဝဲစစ်ကဲ ဦးရာဇ်တောင်စား မင်းလှတင်၊ လက်ယာစစ်ကဲ မယူစားမနုဟာတို့ နှစ်ယောက်ကို တပ်မရှေ့နောက် အုပ်ခန့်တော်မူသည်။

သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းတိက္ခာမှာ မယူမြစ်ကိုထွက်၍ ပင်လယ်ကြောင်း ချီသည်တပ်တွင် လုံကိုင်ခေးစွဲ သူရဲတစ်သောင်းမှာ အမ်းစားချစ်သူ တစ်ဗိုလ်၊ ကမံ

လေးကိုင်ကာစွဲ သူရဲတစ်သောင်းမှာ မာန်အောင်စား သတိုးမင်းဖြူတစ်ဗိုလ်၊ သိုင်း တပ်သူရဲတစ်သောင်းမှာ စစ်တွေစား တစ်ဗိုလ်၊ ကိုယ်တော်ရံ သူရဲတစ်သောင်းမှာ သားတော် ကိုယ်ရံတော် ဖြစ်သည်။

ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာ၊ ပေချောင်းဖျားကျောက်မသာ ကျောက်ဖျာထက်၊ ဆိတ် ခွေးမွေးတောင်လမ်း၊ သားတော် သံတွဲစား ဥပရာဇာတပ်၊ ဓားကိုင်လှံစွဲ သူရဲတစ် သောင်း၊ ပန်းတော်စား ရန်မျိုးအောင်တစ်ဗိုလ်၊ ကမံလေးကိုင် သူရဲတစ်သောင်း မှာ မြို့သစ်စား ကျော်စံတစ်ဗိုလ်၊ ဒိုင်းစွဲကာစွဲ သူရဲတစ်သောင်းမှာ တောင်ကုတ် စား ရာဇသူတစ်ဗိုလ်၊ သိုင်းတပ်သူရဲတစ်သောင်းမှာ လမူးစား ထွန်းအောင်တစ် ဗိုလ်၊ ကိုယ်တော်ရံသူရဲတစ်သောင်းမှာ သားတော်ကိုယ်ရံတော် ဖြစ်သည်။

စီးတော်ဆင် ဇီဝစိုးကို တိုက်ဆင်ခုနစ်ရာအရံနှင့် ဓားကိုင်ကာစွဲ၊ သိုင်းတပ်၊ ကမံလေးကိုင် အစုစု သူရဲတစ်သောင်း၊ ကိုယ်တော်ရံသူရဲတစ်သောင်း၊ ရဲမက်နှစ် သောင်းမှာ ကုလားတန်စားကို အချုပ်ဆင်တပ်၊ ကြီးကြပ်ခန့်တော်မူ၍ မြက်ရေနီး ရာ တောင်ကမ်းမကြီး၊ ဆင်တော် မပင်ပန်းစေရ။ စိန်တင်ချောင်းဖျား၊ အော်ရမ လမ်းဖြင့် ဆောင်ယူစေသည်။

စစ်တက်ချီတော်မူလျှင် အရှေ့တောင်စဉ်ကျေးရွာ လမ်းပေါက်များတွင် ကိုယ် တော်ရံ ရဲမက်တာ်နှစ်သောင်းနှင့် အမတ်ရာဇာကြီးကို အချုပ်ခန့်တော်မူ၍ တောင် စဉ်ချောင်းစေ့ အသီးအသီးတပ်နှင့် ထားတော်မူခဲ့သည်။ ပြည်စောင့်မြေးတော် စကြဝတေးနှင့် အမတ်ပြည်စိုးကြီးတို့အား လှံဓား ကမံ သိုင်းကာ၊ ဒိုင်းစွဲသူရဲနှစ် သောင်း၊ ကိုယ်ရံတော် သူရဲတစ်သောင်း ပေးတော်မူခဲ့သည်။

ချီတော်မူရာ သုံးသွယ်သုံးလမ်းများ၌ အရေးအကြောင်းရှိသော် လည်း ကောင်း၊ မြို့တွင်း အရေးအကြောင်းရှိသော်လည်းကောင်း ပေါက်ရောက် လျှောက် တင် လျင်မြန်စွာ သိတော်မူရအောင် ပိန္နဲချောင်းစား ဇေယျဗိုလ်အမတ်သို့ ခြေ လျင်သည် တစ်ယောက်ကို ခန့်အပ်တော်မူခဲ့သည်။

ထိုသို့ အသီးအသီး ခွဲဝေစေ့စပ် ရှေ့နောက်လုံအောင် စီရင်တော်မူပြီးမှ သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၉-ရက်နေ့၊ အောင်တပ်ထွက်တော် မူသည်။

(ဤအရာ၌ သက္ကရာဇ် ၈၇၉-ခုဟူ၍ ဆိုလေ၏။ ရာဇဝင်ဟောင်းတို့နှင့် ညှိ၍ ၈၉၄-ခုဟု ရေးလိုက်သည်။ ဤကား စကားချပ်)။

ယင်းသောအခါ စီးတော်ဆင် ဇီဝစိုးသည် ကညင်သစ်တစ်ပင်ကို မာန်ဝင် တော်မူ၍ ထိုးလေရာ ကညင်ပင်အမြစ်ကလဲကြောင်းနှင့် ဆင်ကဲတို့ လျှောက်လာ သည်အတွင်း မိုးစဲကျွန်းသူကြီး ကောင်းလှအောင်ကလည်း ငါးကျွဲတစ်ကောင် ဆက်လာသည်။ ထိုတိတ်နိမိတ်နှစ်ခုကို အမတ်ပညာရှိ ဝိမလကျော် လျှောက်ထုံး သော်ကား ကာလာဝက၊ ဂဝေ်ယျနှင့်၊ ပဏ္ဍုရခေါ်၊ ပေါက်ကျော်တမ္ဘ၊ ပိင်္ဂလဟု၊ စသည်ကျော်ဟိုး၊ ဆင်ဆယ်မျိုးထက်၊ တန်ခိုးအလွန်၊ ဆဒ္ဒန်ပြောင်မြတ်၊ ပတ်ရတ် ညီစွာ၊ လက္ခဏာကား၊ သန္တာစွယ်ရောင်၊ အာပေါင်စွေးစွေး၊ ဖွေးဖွေးဖြူစင်၊ ငွေ သွင်အလား၊ စွယ်ဖျားအညီ၊ လက်ယာချီ၏၊ နာရီနှစ်ဖက်၊ နားရွက် နားနု၊ မစု မညွတ်၊ သရပတ်သို့၊ မပြတ်မစောက်၊ နောက် ရှေ့ဦးကင်း၊ မစင်းမကုံး၊ ကိုယ်လုံး ကြော့ရှင်း၊ ရေဆင်းညာတင်၊ လေးခွင်စက်ဝန်း၊ မချွန်းမပု၊ ရှစ်ခုအစွန်း၊ လဝန်း သဏ္ဍာန်၊ မင်းရေခံသို့၊ အသံသွန်နည်း၊ ရေကြည်နှစ်သွယ်၊ ညာဘက်မရွေး၊ အပြေး အသွား၊ နဂါးဦးချီ၊ ရာသီသုံးမည်၊ ငါးတည်သုံးချက်၊ မုန်သက်မကြူး၊ ထိပ်ဦးလ ညတိုင်၊ ကြံ့ခိုင်စွမ်းသန်၊ ရဲမာန်တည်းတည်း၊ ခြေသည်းနေချက်၊ ကျောက်မျက်နီ လာ၊ ပမာမခြား၊ နှာမောင်းဖျားတွင်၊ ပတ္တမြားရိပ်၊ အရောင်ဖိတ်သို့၊ အအိပ်သုံး ထွေ၊ အနေလေးပါး၊ အစားသုံးချက်၊ မကွက်မသန်း၊ တောင်ကျွန်းဇမ္ဗူ ဆင်ဟူ သမျှ၊ မာနမပြိုင်၊ ဦးဆိုင်မတန့်၊ ကြောက်လန့်ရှောင်ပြေး၊ မြသွေးနှာချပ်၊ ပြီးခပ်ရာ ဟု၊ စက္ခုတော်မြဲ၊ ပုလဲအာနီ၊ စုံညီမယွင်း၊ ဆင်များမင်းကား၊ နေ့ချင်းမလောက်၊ ခြောက်ဆယ်ခန့်ကွာ၊ ယူဇနာကို၊ မကြာလျင်မြန်၊ နေ့ချင်းပြန်သည်၊ ဆဒ္ဒန်ပေါက် ပြောင်ယာဉ်ကျော်၊ ဆင်တော်မြတ်မျိုး၊ ဇီဝစိုးလျှင်၊ အောင်မင်္ဂလာ၊ စကြာကွန့်မြူး၊ တပ်တော်ဦးတွင်၊ ကညင်သစ်ကြီး၊ ကျိုင်းထီးသမျှ၊ ပမာဏကို၊ ငင်းချထိုးလှဲ၊ ခြိမ့် သဲပွဲ့တင်၊ ရှစ်ခွင်တုန်ရိုက်၊ တိုက်စက္ကဝါ၊ နှံ့စွာကြောက်မင်း၊ မာန်သွင်းအလို၊ ထို ကုလားပြည်၊ မတည်ထွားညက်၊ ပျက်မည်မလွဲ၊ ငါးကျွဲဆက်လာ၊ ဘင်္ဂါဆယ့်နှစ်၊ ပုဆစ်ညွတ်တုပ်၊ လက်အုပ်ယှက်မြှောက်၊ ရွှေစက်အောက်သို့၊ ပို့ရောက်လာပြီ၊ ဒီလီပဆာ၊ ဇာတာနွှမ်းညှိုး၊ ခိုကိုးမည်ချည်း၊ အလံလှဲ၍၊ ကပ်ဆည်းဝင်လာ၊ ရတ နာတွေ၊ မိုးသို့စွေမျှ၊ ကျက်သရေစုံ၊ ရွှေဘုံရိပ်ဖွား၊ ကုလားမင်းသွေး၊ ဆင်းငြိမ့်လေး ကို၊ အရေးတော်တန်၊ ဆက်မည်မှန်သည်၊ လျင်မြန်ပြီးစီး ဘုန်းနေမီး။

ဟူ၍ အမတ်ဝိမလကျော် လျှောက်လေသော် စစ်ထွက်တပ်တော်ကပင် စစ်တကောင်းမြို့သည် ရှေးဘီတော် ဘေးတော်တို့ လက်ထက်အမတ်ဝိမလတို့ အမျိုး စားရိုးမြို့ ဖြစ်သည်အမိန့်တော်ရှိ၍ ဝိမလအမတ်အား စစ်တကောင်းမြို့ကို မြို့စား ပေးတော်မူသည်။

သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းမှာ သက္ကဒါန်လှေတော်၊ အသီးအသီးရဲမက်ဗိုလ်ခြေ တို့ စီးသည့်လှေများမှာ လွမ်းကြင်အာတပ်၊ ဘားမဲ့၊ စပ်တင် လှေငါးရာ၊ သူရဲငါး သောင်းနှင့် မယူမြစ်ကိုထွက်၍ ပင်လယ်ကြောင်း ချီလေသည်။

သားတော်သံတွဲစား ဥပရာဇာလည်း ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာ လက်ဝဲဘက် ပေ ချောင်းကိုဆန်၍ ကျောက်ကုလား ကျောက်ဖျာမြို့ရွာက ခွေးမွေးတောင်၊ စိုင်တ မော့လမ်း ချီလေသည်။

ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၁ ရက်နေ့၊ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကို ကူးတော်မူ၍ သမထီးပြွန်လမ်း ချီသွားရန် ချောင်းဝတွင် ချရပ်တော်မူပြီးသော် အောင်သာမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုကချီသွား၍ မလ္လာ ယုနဒီ မယူမြစ်အရှေ့ဘက် ရသေ့တောင်တွင် တပ်ချတော်မူ၍ ကိန်းသာမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုက ချီသွားတော်မူ၍ လေညင်းပြင်တွင် ချတော်မူရာ ပဋ္ဌဝတီမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုကချီသွားလျှင် ပလွန်းဆိပ်တွင် ချတော်မူ၍ သီရိဝတီမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုက ချီလေသော် ဒေါင်းပြင်မှာ ချတော်မူ၍ ကျက်သရေကြီးမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုကချီသွားရာ ဂေါ်တော်ပလ္လင်မှာ ချ တော်မူ၍ သုဝဏ္ဏမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။

ထိုကချီလေ၍ သလူချောင်းကူးတွင် ကုလားအမတ် လေးယောက်လူတစ် သိန်းနှင့် ခံရပ်နေသော စစ်ကိုတွေ့လေလျှင် ပြည့်ရှင်မင်း ရင်ဆိုင်တူရှုချရပ်တော် မူ၍ တပ်တော်ဦးချုပ် အမတ်တော် ဆင်ကဲကြီးကို သလူတောင်ရင်းက ချီသွားစေ လျက် ကိုယ်ရံသူရဲနှစ်သောင်းနှင့် ညဥ့်၌စီးနင်းဖိတိုက်စေရာ ကုလားတပ်ပျက်စီး ၍ ပြေးကြလေသည်။ ထိုအရပ်ကို စစ်တလင်းအောင်မြေမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုက ချီတော်မူလေ၍ သမိုးတောင်တွင် ချတော်မူသည်။ ထိုအရပ်ကို ဆီမီး တောက်မြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုကချီလေသော် ဝံတောင်တွင် ချတော်မူ၍ ရေချမ်းဝတီမြို့ သမုတ်တော်မူသည်။ ထိုကချီလေသော် ကံသာမြို့ကို ရတော်မူလေ သည်။

သားတော်အိမ်ရှေ့ မင်းပင်လယ်ကြောင်းတွင် ကုလားတို့ သင်္ဘောနှင့် ဆီး ဆို့ခံနှင့်သည်ကို အတွင်းကြောင်းချီသွား၍ သောင်းတီးကျွန်း၊ မဟိတ္တရာကျွန်းတို့ ကို ရလေသည်။

သားတော် သံတွဲစားလည်း သက်မြို့ကိုရလေမူ ချီသွား၍ ဘိလက်မြို့ကို ရပြန်လေသည်။

စစ်တကောင်းမြို့တွင် ကုလားမင်းသား မုရသိန်ခံနေလေရာ အမတ်ဆင်ကဲ ကြီးကို ရဲမက်သုံးသောင်း၊ ကိုယ်ရံသူရဲတစ်သောင်း၊ လူပေါင်းလေးသောင်း ပေး တော်မူ၍ ကြည်းရေချီ သွားတိုက်စေရာ ကုလားမင်းသားလည်း စစ်တကောင်းမြို့ တွင် အကြာမခံဝံ့၍ ငါးရန်ငူသို့ ဆုတ်သွား လေသည်။ အမတ်ဆင်ကဲကြီး စစ်တ ကောင်းမြို့ကိုရလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး ချီသွားတော်မူ၍ စစ်တကောင်းမြို့တွင် ချ ရပ်တော်မူသည်။ ဆင်တော် ဇီဝစိုးတပ်လည်း ဆိုက်ရောက်လာသော် မြက် ရေ ဖြည့်တင်းရပ်နေတော်မူပြီးမှ သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခု ပြာသိုလဆန်း ၄ရက်နေ့ ဆင် တော်ဇီဝစိုးကို စီးတော်မူ၍ ဒါဂါမြို့သို့ ကြည်းကြောင်းရေကြောင်း ချီတော်မူသည်။ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း ချီလာ၍ နောက်ချည်းပူရာတွင် ချရပ်တော်မူလာ သည်။ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးကို ရောင်ဖြူမြစ်ကူးတွင် ကုလားအိမ်ရှေကမင်း မုရသိန် ကြည်းရေအပြည့် ရဲမက်သုံးသိန်းနှင့် ခံတိုက်လေသော် သားတော် သံတွဲစား ရဲ မက်သုံးသောင်းနှင့် ကြည်းရေညှပ်လျက် ရောင်ဖြူမြစ်ညာက ချီလာသည်။ သား တော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း ကုလားပဆာမင်း မြို့သစ်တွင် ချရပ်ရှိသည်ကို ချီသွား တိုက်လေရာ ကုလားပဆာမင်း ဆုတ်သွား၍ မောက်သူဇာမြို့တွင် နေလေသည်။ ကုလားအိမ်ရှေ့မင်သား မုရသိန်ကိုလည်း ရောင်ဖြူမြစ်တွင် အောက်အထက်ပိတ် ၍ ပြည့်ရှင်မင်းနှင့် သားတော်သံတွဲစား တိုက်လေရာ ကုလားတပ်ပျက်၍ ကုလား အိမ်ရှေ့မင်းသား မုရသိန်ကို ဖမ်းဆီးရမိတော်မူသည်။

ထိုအရပ်ကို ဇေယျရန်ငုံမြို့ သမုတ်တော်မူပြီးမှ ချီတော်မူလေရာ ဒါဂါမြို့ကို သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၅ရက်နေ့ ရောက်တော်မူသည်။ သားတော် သံတွဲစားလည်း တိလက်မြို့တွင် အခိုင်ချရပ်လျက် နေလေသည်။ ကုလားအိမ်ရှေ့ မင်းသား မုရသိန်ကို လက်ဝဲဝင်းမှူးကျော်ပုံသို့ အပ်တော်မူ၍ ကောင်းမွန်စွာ ထား ရလေသည်။

ဒါဂါမြို့သို့ရောက်မှ အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ရွှေ၊ ငွေ၊ အထည်အလိပ်များမှာ ရသူယူစေ။ ပြောင်းမီးပေါက် လက်နက်ခဲယမ်းများကိုသာ ဆက်သွင်းစေ။ ကုလားဆင်းရဲသားတို့ လုပ်ဆောင်သည့် ဥယျာဉ် စပါး လှေတက် အိမ်ရာများကို မခုတ်မလှဲ မီးမတိုက်မရှို့စေနှင့်။ ကြောက်လန့်၍ တောပုန်း တောင်ခြေခိုနေသူတို့ကိုလည်း အသီးအသီး ကျေးရွာသို့ဝင်နေစေ။ မခုတ် မသတ် မလုမယူစေနှင့်။ သာယာစွာ ဝင်စေ။ အရပ်ရပ် တပ်တော်များသို့ စေ့နှံ့အောင် ဆင့်ဆိုတော်မူပြီးမှ ကုလားမင်းရှိရာ မောက်သူဇာမြို့သို့ မိုးစဲစားအမတ်စက္ကကျော်ကို စေတော်မူရာ ပေးလိုက်သည်စာကား-----။

အိန္ဒိယတိုင်း၊ အယုဇ္ဈပူရတိုင်း၊ ရက္ခပူရတိုင်းတို့ကို အစိုးရတော်မူသော အရှင်ရာဇဓိရာဇာ အမိန့်တော်ရှိလိုက်သည်။ ကမ္ဘာအစ မဟာသမ္မတမင်း၊ ဘေးတော်သာဂရ၊ စသည်စဉ်လာ၊ ဝါသုဒေဝ၊ ယဋ္ဌပဏ္ဍိတ၊ ဗြာဟ္မဏရာဇာ၊ မာရယုမင်း၊ အဘိရာဇာ၊ ကံရာဇာကြီး၊ စန္ဒသူရိယ၊ ဒသရာဇာ၊ အာဏာထွန်းလင်း၊ မင်းဆက်များစွာ၊ အနောက်မျက်နှာ ရက္ခပူရတိုင်းနိုင်ငံ၊ ကုမ္ဘီလာမြို့ထိ၊ အနောက်တောင် ဘာဂိရနဒီရေရိုးအခြား၊ မောက်သူဇာမြို့၊ ကာလကတ္တား သဘော်ာဆိပ်ထိ၊ အနောက်မြောက် ရောင်ဖြူမြစ်၊ အနောက်ဘက် ဘိလက်မြို့ထိ ပိုင်တော်မူသည်။ ဘေးတော်မင်းထီးလက်ထက်အရှေ့သက်တို့ တောင်စဉ်ကျေးရွာကို စတင်ဖျက်ဆီးလေရာ မာန်တော်ဝင်၍ သက္ကရာဇ် ၆၉၅-ခုတွင် ချီတက်တိုက်စော သက်မြို့ပျက်၍ သက်မင်းနှင့် သားသမီးတို့ကို ရခဲ့သည်။ သက်မင်းသားတို့ ထွက်ပြေးလေရာ အငြိုးရန်စရှိသည်ဖြစ်၍ သက်မင်းမြေး၊ မင်းဆွေခေါ်သော အင်းဝမင်းခေါ်သားမင်းရဲကျော်စွာ သက္ကရာဇ် ၇၆၈ ခုတွင် ချီတိုက်လာသော် မင်းစောမွန်လည်း အမျိုးမင်းကျင့်တရားလွတ်လေရာ၊ ပြည်သူငြိုငြင်သဖြင့် ပျက်စီးလျက်ရှိသော် ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို ထွက်ပြေးကူးပြောင်း၍ ပဆာမင်းထံ ခိုဝေလေရာ ပဆာမင်းက စစ်ကူပေးသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ကုလားဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို ပေးခဲ့ သည်။ နှစ်အရှည်ရှိပြီ။ သိမ်းယူလောက်တန်၍ သိမ်းယူတော်မူလေသည်။ ဒီလီမင်းနိုင်ငံရေးမြေကဲ့သို့ ဆီးဆို့ခုခံလေသည်မှာ သာယာစွာပြန်လျှင်လည်း ရှေးဘေးတော်မင်းတို့ ထုံးဟောင်း မပျက်စေရ၊ မောက်သူဇာမြို့တွင် သာယူတော်မူမည်။ ယင်းသို့မဟုတ်၊ စစ်ပြုမည်ဖြစ်လျှင် ဒီလီမြို့တိုင်အောင် သိမ်းယူတော်မူမည်ဟူ ၍ ပေးတော်မူလိုက်သည်။

ထိုစာသည် ကုလားမင်းထံရောက်လေသော် အပ်မြဲအပ်ခဲ့၍ ကုလားမင်းဆုတ်သွားပြီးလျှင် ဘာဂိရနဒီမြစ်အနောက်ဘက် ဇံဂိရာမြို့မှာ ချရပ်နေပြီးမှ ကုလားဒီလီမင်းက သမီး ပဲသီတာနှင့် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာအများ ဆက်သလာလျှင် ကုလားအိမ်ရှေ့မင်းသား မုရသိန်ကိုလည်း ပေးတော်မူလေသည်။ ပြည့်ရှင် မင်းကြီးလည်း တပ်စဉ်အတိုင်း ချီတော်မူ၍ ဂယာသီသမြို့ တောင်ဘက်ခရီးခြောက် မိုင်ကွာ သုံးဂါဝုတ်အရပ်ရှိ ဗုဒ္ဓဂယာရွာအနီး မဟာဗောဓိပင်ကြီးသို့ သွားရောက် ဖူးမြင်တော်မူ၍ ရွှေပန်းငွေပန်း ထီးတံခွန်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပြီးမှ သက်တော်စေ့ ကျောက်ဆင်းတုအပါးလေးဆယ် တည်ထားပူဇော်တော်မူခဲ့သည်။

ဘဝရှင်မင်းပါးကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၅၄-ခုဖွား။ သက်တော် ၃၉ နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခုနှစ် နန်းတက်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခုနှစ်၊ ကုလားဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို ချီတက်သိမ်းယူတော်မူကြောင်း။ သက္ကရာဇ် ၈၉၄-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၅ ရက်၊ နံတော် စနေနေ့၊ ပွဲလမ်းသဘင်ကြီးစွာနှင့် မဟာဗောဓိပင်မှာ အလှူကြီးပေးတော်မူကြောင်း၊ သက်မင်းစောနွယ်က ဆင်ဖြူနှစ်စီး ဆက်သ ကြောင်း၊ ဒီလီပဆာမင်းက သမီးတော် နန်းတက်ဖွား၊ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူး၊ အသက်တစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်အရွယ်ရှိ ပဲသီတာကို ဆက်သတော်မူကြောင်း၊ ဒီလီပဆာမင်း သားစစ်ပွဲတွင်ရသော အိမ်ရှေ့မင်း မုရသိန်၊ နံတော် စနေ၊ အသက် ၃၉နှစ် အရွယ်ရှိသူကို ဘေးမဲ့ပေးတော်မူ၍ အဖ ဒီလီပဆာမင်းသို့ ပေးအပ်သနားတော် မူခဲ့ကြောင်းတို့ကို သေချာစွာ ကျောက်စာကမ္ပည်း ရေးထိုးစိုက်ထားတော်မူခဲ့ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း နှစ်ရက်နေ့ မဟာဗောဓိပင်ရှိတော်မူရာ ဗုဒ္ဓဂါယာ ဂယာသီသမြို့မှ ပြန်တော်မူခဲ့သည်။ ဒါဂါမြို့သို့ရောက်တော်မူလျှင် မြို့ ကို ခိုင်လုံစွာ တည်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၅ရက်နေ့ ပြန်တော်မူခဲ့သည်။

ဘိလက်၊ ရောင်ဖြူ ကံသာ၊ ကုမ္ဘီလာ လေးမြို့တို့ကိုလည်း ဝင်းမှူးလေးယောက်တို့ကို သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့ ပေးတော်မူသည်။ ယင်းသောအခါ သက်မင်းစောနွယ် ဆက်လာသော ဆင်ဖြူတော် နှစ်စီးသည် ဆင်ဖြူတော် မဟုတ်၊ မြေဖြူလိမ်းကျံ၍ ဆက်လာသော ဆင်ကို စစ်တကောင်းမြို့စောင့် အမတ်ဓားပိုင်ကြီးဆင်ဖြူလုပ်၍ လျှောက်တင်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်ဟု ရောင်ဖြူမြို့အကြီး ကုလားဌာနာ၊ ဖျာတလီဦးသင်က ပြည့်ရှင်မင်းထံ လျှောက်လေသော် အမိန့်တော်ရှိသည်ကား မုသလမ် ကုလားတို့အမျိုးသည် မျောက်နှင့်တူသည်။ သင်းတို့ကို ယုံသောသူသည် မြေလုံးနှင့်ဖက်ရွက် မိတ်ဆွေ

ပြုကြသည့်ပမာ နှစ်ဦးပင် ပျက်ရာချေသည် အမိန့်တော်ရှိ၍ တန်ဆာကိုသိမ်းပြီး လျှင် မိန်းမစိုးမော်လိပ်အစို့မှာ ဖြည့်တော်မူသည်။

ယင်းသို့ဖြည့်ပြီးနောက် သားတော် သံတွဲစားဥပရာဇာကို စစ်တကောင်းမြို့ သို့ ပြန်၍နေစေ အမိန့်တော်ရှိလေရာ သားတော်ပြန်သွား၍ စစ်တကောင်းမြို့သို့ ရောက်လေလျှင် ဆင်ဖြူနှစ်စီးကိုတွေ့သဖြင့် ဆင်ဖြူမဟုတ်၊ ကုလားဌာနက လျှောက်သောအတိုင်း မှန်သည်။ သက်မင်းကို အမျက်တော်ဝင်၍ သက်အမတ် လေးယောက်တို့ကို အပြစ်နှင့် ထားလေသည်။

ယင်းသောအခါ အမတ်ဓားပိုင်ကြီး လျှောက်သည်ကား အရှင်သား၊ သက် မင်းပြုသော အမှုသည် ပြည့်ရှင်မင်းတို့၏ အကျိုး၊ မင်းဂုဏ်ကိရိယာသာ ဖြစ်ပါ သည်။ တိုင်းပြည်အမှု မဟုတ်ပါ။ ခမည်းတော်ဘုရားသည် ဘုန်းပညာကျက်သရေ သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အရှင်ဖြစ်ပါသည်။ သက်မင်းပြုသော အမှုလည်း ဂုဏ်ကြီး မြင့်ခြင်း ကျက်သရေတော် အဝင်ဖြစ်ပါသည်။ နေအရောင်ကို တိမ်မှောင်ဖုံးသကဲ့ သို့ အရှင်သားတော် မပြုသင့်ပါ။ ဤသို့ အမတ်ကြီးလျှောက်ထားသော်လည်း သားတော်သံတွဲစား လက်ရုံးရည်သာရှိသည်ဖြစ်၍ နှလုံးရည်နည်းသဖြင့် အမတ် ကြီး စကားကို မနာမယူ နေလေသည်။ ယင်းသို့သောအကြောင်းကို ပြည့်ရှင်မင်း ကြားသိတော်မူလေသော် စစ်တကောင်းမြို့တွင် အမတ်ဓားပိုင်ကြီးကို မြေနေစေ ၍ သက်မင်းဆက်သော ဆင်ဖြူနှစ်စီးကို ဆောင်ယူခဲ့ရင်းအတိုင်း ကောင်းမွန်စွာ တန်ဆာဆင်၍ သက်မင်းနှင့် သက်မှူးမတ်တို့ပါ သာယာစွာ သံတွဲစားကြီးကြပ် ဆောင်ယူ၍ ဒါဂါမြို့သို့ လာစေအမိန့်တော် ရောက်လာသည်တွင်မှ သားတော် သံတွဲစား ဥပရာဇာ ကြောက်လှစွာနှင့် သက်မင်းမှူးမတ်တို့ကို လွှတ်လျက် ကောင်း မွန်စွာ ဆောင်ယူသွားလေသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးထံသို့ ရောက်သောအခါ အမိန့် တော်ရှိသည်ကား သံတွဲစား ဥပရာဇာသည် ပညာရှိစကာကို မနာမယူ၊ မင်းသား ဖြစ်လျက် ရှေးထုံးဟောင်းသက်သေကို မတတ်မသိ။ လူမိုက်တို့အလေ့ ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်သောအမှု၊ မယဉ်ကျေးသော ဆင်ရိုင်းပမာ လက်ရုံးကိုသာ လေ့လာ၍ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို မသိ။ တွေ့ရာလောင်တတ်သော မီးနှင့်တူသည်။ ပညာရှိတို့ ထုံးနည်းခံလေဟု အမိန့်တော်ရှိ၍ ပညာရှိ ဝိမလအမတ်စစ်တကောင်း မြို့စား မဟာပညာကျော်သို့ အပ်တော်မူလေသည်။

ယင်းသို့အပ်ပြီးမှ အမိန့်တော်ရှိပြန်သည်ကား စူဠလိပ်ငယ်သည် ဗာရာဏသီ မင်းရှေ့ ရောက်လေရာ မီးသို့ချမည်ဆိုသော စကားကို လိပ်ငယ်ကြားက ရယ်ပြန် သည်။ ရေကြောင်းကို ချမည်ရှိလေသော် ထိုလိပ်ငယ် ငိုလေသည်။ သံတွဲစား ဥပရာဇာနှင့် နှလုံးရည်တူသော အမတ်တို့က ဤလိပ်ငယ်သည် ရေကိုကြောက် တတ်သော အမျိုးမှန်သည်။ ရေသို့ ချရပါမည် မင်းထံလျှောက်လေရာ မင်းလည်း လိုက်နာလျက် လိပ်ကို ရေသို့ချလေသော် ထိုလိပ်ငယ်သည် နဂါးပြည်သို့ ရောက် ပြန်လေသည်။ နဂါးမင်းထံ လူမင်းကသံစေ၍ လာရကြောင်းပြောဆိုလျှင် နဂါးမင်း က နဂါးလုလင်ထည့်၍ ထိုလိပ်ကို ဆောင်ယူလျက် လူ့ပြည်သို့ လာခဲ့ရာ ရေကန် တစ်ခု၌ ထိုလိပ်ငယ်ပျောက်သွားကြောင်း၊ အခြေမရှိ လိပ်ငယ်လှည့်စားသော စကားကို လူမင်း နဂါးမင်းတို့ ယုံသဖြင့် ရောက်ပေါက်ကြလေသော် မိတ်ဆွေကြီး စွာ လူ့ပြည်နှင့် နဂါးပြည် သားချင်းဆက်ကြောင်း၊ ရှေးသူဟောင်းတို့ထားခဲ့သော ဇာတ်နိပါတ်ထင်ရှားရှိသည်။ သက်မင်းစောနွယ်သည် ငါ့အကျိုးတော်ကိုလို၍ ဂုဏ် ကျက်သရေကို မြှင့်မြှောက်သူ ဖြစ်သည်အမိန့်တော်ရှိပြီးမှ သက်မင်းစောနွယ်ကို ကောင်းလှဖြူအမည်နှင့် သားတော်သံတွဲစားနည်းတူ မင်းဆောင်ပေးတော်မူလေ သည်။

သက်မင်းအမတ်ကြီးတို့မှာလည်း ကုလားဌာနာတို့နည်းတူ အဝတ်တန်ဆာ ဥသုံပေးတော်မူလေသည်။ ဒါဂါမြို့တွင် ဝါဆိုတော်မူ၍ ကုလားမင်းသမီး ပဲသီတာ မှာ သားတစ်ပါးဖွားမြင်ရာ ငအောင်ဂါဟူသော အမည်ပေးတော်မူသည်။ နွေလတိုင် လတ်သော် သားတော် ငအောင်ဂါကို ကုလားဆိုင်ရာမြို့ကို ပေးတော်မူ၍ အမိပဲသီတာ နှင့်တကွ မောက်သူဇာမြို့တွင် ကြီးစွာတိုက်အိမ်နှင့် ထားတော်မူခဲ့သည်။ မောက် သူဇာမြို့ကိုလည်း လက်ယာစစ်ကဲ မနုဟာကို သူရဲငါးသောင်းနှင့် မြို့စောင့်ထား၍ နယ်ခြားကျောက်တိုင် ရေးမှတ်စိုက်ထူထားခဲ့သည်။ ဒါဂါမြို့မှာ သူရဲငါးသောင်းနှင့် လက်ဝဲစစ်ကဲမင်းခေါင်ကို အစောင့်ထားတော်မူခဲ့သည်။ ကုလားဆင်းရဲသားတို့ လုပ်စားသည့် ဥယျာဉ်လယ်ယာများမှာ ကုလားတောင်တာ တစ်ဂါရီလျှင် တစ်နှစ် ကို ငါးသပြာသွင်းမြဲ ရှေးဘေးတော်တို့ ထုံးအတိုင်းကိုသာ မပိုမလွန်ခံယူကောက် သွင်းလာစေ။ ကာလကတ္တားသင်္ဘောဆိပ်၊ စစ်တကောင်း သင်္ဘောဆိပ်များမှာ လည်း တစ်ဆယ်လျှင် တစ်ခုသာ ကောက်ယူဆက်သွင်းစေ။ မြို့စားတို့မှာ ကူးတို့ ခွန်၊ ကင်းခွန်၊ ရေရိုးပိုက်ခွန်ကိုသာ စားစေ။ တရားတဘောင်မှုမှာ အခွန်ဘဏ္ဍာ ကြေး ကုန်ငွေကျ

မရှိစေနှင့်။ ဉာဏ်ပူဇော်သာ အမှုကိုထောက်၍ ငါးသပြာတန်သည်။ နှစ်သပြာခွဲတန်သည်။ တစ်သပြာတန်သည်ကို ပြီးအောင်စီရင်သူတို့ စားယူစေ။ လင်းကဲခွေးမွေးတို့မှာ တစ်အိမ်သုံးသပြာဆက်မြဲထုံးအတိုင်း ဆက်စေ။

ထိုသို့ အသီးသီး ပညတ်တော်မူပြီးမှ ဘီတော်ဝေသာလီမင်း သီရိစန္ဒရားသားတော် အိမ်ရှေ့မင်း သိင်္ဂစန္ဒရား အနောက်ပြည်သို့ ချီတက်မူသည်ကာလ ကုလားပဆာမင်းက ဆက်သလိုက်သော ကုလားမင်းသမီး ဒံရမာဇာလီ၊ ဒူရဘီတို့နှစ်ယောက်က သောင်းတီးနတ်မှာ လူလေးထောင်လှူလိုကြောင်း လျှောက်ထားလေ ရာဟာပတူကျွန်း၊ ဆားချက်ကုလားလေးထောင်ကို ပေးတော်မူ၍ ကုလားမင်း သမီး ဒံရမာဇာလီ၊ ဒူရဘီတို့ လူလေးထောင်ကို သောင်းတီးနတ်အား လှူထားခဲ့ သည်။ သောင်းတီးနတ်ကျွန်ကုလားတို့ကို အကုန်သိမ်းတော်မူခဲ့၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၁၂ ရက်နေ့၊ နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့သည်။

စစ်တကောင်းမြို့သို့ ရောက်တော်မူလျှင် သက်မင်းကောင်းလှဖြူက သမီးသဇင်ညိုကို ဆက်သလေရာ ခေါ်ယူတော်မူခဲ့၍ ချီတော်မူရင်း စခန်းစဉ်အတိုင်း ပြန်လည်တော်မူခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၈၉၅ ခု၊ တန်ခူးလအခါတော်မှီ မြောက်ဦးမြို့နေပြည်တော်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလေသည်။ သောင်းတီးနတ် ကျွန်ကုလားလေးထောင်တို့ကို သံတွဲမြို့ကို စားတော်မူသည့်ကာလ တည်တော်မူခဲ့သော ကုသိုလ်တော် ဆံတော်၊ အံတော်၊ နံတော် ဘုရားသုံးဆူတို့၌ ရွှေကရားနှင့် ရေစက်သွန်းချပြီးမူ ကျောက်စာမော်ကွန်းထိုး၍ လှူတော်မူကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။

ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော မင်းပါကြီးအကြောင်း တည်း။ ဤဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ ပြဆိုအပ်သော အိမ်ရှေ့မင်းနှင့် သံတွဲစားတို့ အမည်၊ သက္ကရာဇ်တို့သည် ရာဇဝင်ဟောင်းတို့အလာနှင့် မညီညာဖြစ်သောကြောင့် ပယ်လှစ်ချန်ထား၍ ဖြောင့်သားမှန်ကန်အောင် ရေးလိုက်သည်။

ထို့ပြင် မင်းဖလောင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၉၀၅ တွင် မင်းတရားရွှေထီး ရောက်လာကြောင်းနှင့် ဆိုသောစကားသည်လည်း ရာဇဝင်ဟောင်း 'ဏော' ချပ်၊ အင်းစောက်ရာဇဝင် 'ကော်' ချပ်၊ ဆရာငမည်ရာဇဝင် ၁၇၆ နံပါတ်တို့၌ မင်းဖလောင်းသည် သက္ကရာဇ် ၉၃၃ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၆ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် နန်းတက်တော်မူကြောင်းနှင့် ဆိုကြသည်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၉၁၂ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ကပင် ကသာတွင် တနန်းနှင့် ကျိန်းစက်နေရာ လက်ဝဲခေးမှူး လုပ်ကြံ၍ မင်းတရားရွှေထီး လွန်တော်မူကြောင်းနှင့် မှန်နန်းရာဇဝင် ၂၇၃ နံပါတ်တို့၌ ဆိုသောကြောင့် မင်းတရားရွှေထီးနှင့် မင်းဖလောင်းတွေ့နိုင်ရန် အကြောင်းမရှိလေရကား။ မင်းပါးကြီးလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခုတွင်သာ ရောက်လာသည်ဟု ယူသင့်သည်ဖြစ်၍ မင်းပါကြီးလက်ထက်သို့ ပေါင်းဖက်ရေးပြလိုက်ပေအံ့။

ဘဝရှင်မင်းပါကြီးသည် အထွတ်အမြတ်သို့ ရောက်တော်မူလျှင် ညီတော်မင်းအောင်လှကို သံတွဲစားအရာမှ နုတ်၍ သားတော်ဥပရာဇာ မင်းသားကို မြေးတော်နှင့် ထိမ်းမြားတော်မူ၍ သံတွဲမြို့စား ပေးတော်မူလေသည်ကို ညီတော်သံတွဲစားမင်းအောင်လှ မကြည်လင်၍ တောင်ငူပြည်နှင့်တကွ ဟံသာဝတီပြည်ကို အစိုးရသော မင်းတရားရွှေထီးထံ လက်ဆောင်လက်နက်အများနှင့် စစ်ကူတော်မူပါဟူ ၍ ဝင်ရောက်ဆည်းကပ် အသနားခံ ခွင့်ပန်လျှောက်ထားလေရာ မင်းတရားရွှေထီး က ယောက်ဖတော် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာကို တပ်ဦးထားလျက် သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခုတွင် ချီလာတော်မူသည်။

ဤအရာတွင်လည်း သံတွဲစားစကြဝတေးနှင့် ငအင်္ဂါပေါင်းဆုံမိ၍ မင်းတရားရွှေထီးထံ ရောက်သည်ဟူသော အရေးတော်ပုံ စကားသည် ငအင်္ဂါ ဆယ်နှစ်သားခန့်သာ ရှိသေးသောကြောင့် ယုတ္တိမရှိလွန်းချေ။ မှန်နန်းရာဇဝင်၌ ရခိုင်ဘုရင်လွန်၍ သားနှင့်ဘထွေး နန်းလုကြရာ ညီအား မတန်သောကြောင့် မင်းတရားရွှေထီးထံ စေလွှတ်လိုက်ကြောင်းနှင့် ဆိုအပ်သော စကားသည်လည်း မည်သည့်မင်းလွန်လေ၍ သားဘထွေး နန်းလုကြသည်ဟု မပါသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခုတွင် မင်းပါကြီး နန်းစံ ၁၅၊ တစ်ဆယ့်ငါးနှစ်သာ ရှိသေးသည်။ ၉၁၅ ခုနှစ်မှ လွန်တော်မူကြောင်းနှင့် ငါတို့ရခိုင်ရာဇဝင်ဟောင်းတို့၌ ဆိုသော ကြောင့် မှတ်သားနာယူရန် မသင့် ထင်ပေသည်။ (ဤကား စကားချပ်။)

မင်းတရားရွှေထီးလာကြောင်းကို ကြားသိတော်မူလေ၍ စနည်းနာစေသော် (ပထမစနည်းမှာ) ကျီးအာ၍၊ ဧည့်လာသည်။ (ဒုတိယစနည်းမှာ) လသာသည်၊ ပြန်လေဦး၊ အုန်းပင်ရှင် ဖမ်းမိမည်။ (တတိယစနည်းမှာ) အိပ်၍နေ၊ လှေဦးတိုင်၊ ပဲ့တိုင်ကို၊ ခိုင်အောင်စိုက်၊ ပေါင်းမိုးဖျာကို လိပ်၍သွင်းဟူ၍ စနည်းသုံးရပ်ရလေသည်။

ထိုစနည်းသုံးရပ်အလိုကို အမတ်ပညာရှိ စစ်တကောင်းမြို့စား မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား ကျီးအာ၍ဧည့်လာသည်မှာ သံတွဲစားညီတော်သည် ဟံသာဝတီပြည့်ရှင် တောင်ငူမင်းထံ လျှောက်လေသောကြောင့် မင်းတရားရွှေ ထီးဧည့်သည်ပမာသာ လာရောက်၍ ပြန်ပါလိမ့်မည်။ လသာသည်၊ ပြန်လေဦး၊ အုန်းပင်ရှင် ဖမ်းမိမည်ဆိုသည်မှာ ဘုန်းပညာကျက်သရေနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော မင်းမျိုးစိုးမိုးတော်မူသည့်တိုင်းပြည် သာယာဆဲဖြစ်၍ မင်းတရားရွှေထီး ရန်မူလာလျှင် မင်းတရားရွှေထီးကို ဖမ်းရပါလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ပြန်လေဦးဆိုသော အလိုသော်ကား နောင်ဘုန်းပညာမရှိသော မင်းလက်ထက် အုန်းဟူသောနံအရ ဤမြောက်ဦးမြို့တော်ကို အရှေ့က ပျူတို့ ဖျက်ဆီးပိုင်နိုင်လေရာသော အကြောင်းမူလျက် စနည်းထွက်ပါသည်။ အိပ်၍နေ၊ လေ့ဦးတိုင်၊ ပဲ့တိုင်ကို ခိုင်အောင်စိုက် အလိုသော်ကား လှေ့ကိုတိုင်ကြိုးထိန်းပါသည်။ ပြည်ကို အမတ်ကြီး ထိန်းပါသည်။ ပြည်ထိန်းအမတ်ကြီးနှစ်ယောက်ကိုသာ လက်ဝဲလက်ယာထွက်၍ ခံစေရပါမည်။ အရှင်မင်းမြတ် ချီတော်မမူသင့်။ ပေါင်းမိုးဖျာကို လိပ်၍သွင်းအလိုမှာ တောင်ငူမင်း လာလမ်းတောင်ဘက်မြို့ရွာတပြင် စပါးများကို မြို့သို့သွင်း၍ ထားရပါမည်။

ယင်းသို့လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းပါးကြီးလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ မြို့တော်တွင်လည်း ကိုယ်တော်ရံသူရဲပေါင်း ငါးသောင်းတို့ကို လက်နက်အစုံနှင့် စည်းကြပ်၍ အစောင့်အနေထားပြီးမှ အမတ်ကိုယ်ရံကြီး၊ ခေးပိုင်ကြီး နှစ်ယောက်တို့ အားသူရဲတစ်သိန်း၊ ကိုယ်ရံငါးသောင်းပေးတော်မူ၍ လက်နက်အစုံနှင့် မီငူကျွန်း၊ ရမောင်ကျွန်းများတွင် ထားတော်မူလေသည်။

သားတော်စစ်တံတင်မြို့စား ချစ်နှောင်း မင်းဖလောင်းကိုလည်း မြို၊ သက်၊ လင်းကဲ၊ ချင်း၊ ချော်၊ ခွေးမွေး၊ လေးထူး၊ တဲခွ၊ ချောင်းသား၊ ကတူး၊ ချုပ်လဟော်လူမျိုးတို့နှင့် ဖိုးခေါင်တောင်အရှေ့ကျေးရွာသို့ ချီတက်စေတော်မူသည်။

သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းတိက္ခာကိုလည်း ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့က ကုလားသဘော်၁ သုံးဆယ့်ငါးစင်းနှင့် မော်တင်က အစောင့်အနေထားတော်မူလေသည်။

ယင်းသို့ အသီးအသီး ခန့်ရံထားတော်မူပြီးမှ ဆင့်ဆိုတော်မူသည်ကား တောင်ငူမင်းတရားရွှေထီး ရောက်လာလျှင် ရှေ့ကဆီးဆို့၍ မတိုက်နှင့်။ ချီလာ၍ မြို့တော်နားသို့ရောက်မှ နောက်ကပိတ်ဆို့ပြီးလျှင် ရိက္ခာမရှာစေရ၊ တိုက်ဖျက်ရမည် အမိန့်တော် ပြန်ဆိုလျက် ထားတော်မူလေသည်။

တောင်ငူမင်းတရား ရွှေထီးသည် သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်နေ့၊ လောင်းကြက်မြို့ဟောင်းတွင် တပ်ချလာ၍ ၎င်းလဆန်း ၃ရက်နေ့ မြောက် ဦးမြို့ကို တိုက်လေရာ မီးပေါက်၊ ပြောင်း၊ လေး၊ မြားနှင့် ပစ်ခတ်လေလျှင် အသေအပျောက်များသဖြင့် ဆုတ်ခွာလျက် နေကြလေသည်။ အမတ်ကြီးနှစ်ယောက် လည်း နောက်ကပိတ်ဆို့ တိုက်လေသည်။ သားတော် စစ်တံတင်မြို့စား ချစ်နှောင်း မင်းဖလောင်းလည်း အရှေ့တောင်စဉ် မြို့ရွာတို့ကို တိုက်ဖျက်၍ အိမ်ရာဆန်စပါးများကို မီးတိုက်လေသည်။

ယင်းသောအခါ မင်းတရားရွှေထီးအမတ်ကြီး၊ ယောက်ဖတော် ကျော်ထင်နော်ရထာကို မင်းတရားရွှေထီးက စေလွှတ်တော်မူ၍ ဝင်လာသော် အတွေ့ခံတော်မမူ။ တရားသဘင်ပြုရာမဏ္ဍပ်၌ အမတ်ပြည်စိုးကြီး ဓမ္မဇေယျက ကျော်ထင်နော်ရထာကို မေးသည်ကား အမတ်ကြီးတို့ပြည်တွင် ရတနာသုံးပါး ဘုရား တရားတော်ကို ကြည်ညိုသူ ရှိပါ၏လော။ ပြည့်ရှင်မင်းလည်း မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါး၊ ရာဇဂုဏ်ရှစ်ပါး မြဲပါ၏လေ။ မှူးမတ်တို့သည် အင်္ဂါရှစ်ပါး ပြည့်စုံပါ၏လောဟု မေးလေသည်။ ထိုသို့မေးလေရာ တောင်ငူမင်းအမတ်ကြီး ကျော်ထင်နော်ရထာကဆိုသည်ကား ကျွန်ုပ်တို့တိုင်းပြည်၌ သာသနာတော် ထွန်းလင်း၊ မင်းလည်း ဘုန်းအာဏာကြီးကျယ်၊ မှူးမတ်တို့လည်း အင်္ဂါစုံစွာ ပညာဗလကြွယ်ဝကြသည်ပင် ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ ယင်းသို့ ဆိုလတ်သော် အမတ်ပြည်စိုးကြီး ဓမ္မဇေယျ ဆိုပြန်သည်ကား ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ဆုံးမတော်မူခဲ့သော တရားကျမ်းဂန်လာသည်မှာ ဒုစရိုက်တရားဆယ်ပါးကို စောင့်ထိန်းသောအရပ်၌ သာသနာတော်တည်ရာသည်။ ထိုဒုစရိုက်တရားဆယ်ပါးကို မစောင့်ထိန်းသော အရပ်သားတို့ သည်သူမိုက်ဓလေ့၊ ဆိုးသွမ်းနိုင်ထက်၊ ရက်ရောကြမ်းတမ်း၊ ယုတ်နွမ်းသော အမှုနှင့်သာ အသက်ထက်ဆုံး ကျင့်ကြံနေလေရာသည်။ သူတော်ကောင်းတို့ရှိ သော အရပ်၌ ရာဇဟီနံ၊ အကျင့်မရှိ အမျိုးမစောင့်သော မင်းယုတ်သည် အကယ် ၍ စိုးမိုးအံ့၊ ထိုမင်းအား အမတ်ကောင်းတို့သည် မမှားမယွင်းစေရာ၊ အသက်မငဲ့ လျှောက်တင်ရမြဲဖြစ်သည်။ မင်းနှင့်အမတ်တို့စုံလျက် ဆိုးသွမ်းလတ်သော် သံဃာ တော်တို့ ကျိုးကြောင်းပြသ ဟောပြောဆုံးမရမြဲ ဖြစ်သည်။ ကျမ်းဂန်အလာ ရှေး ပညာရှိတို့ စကားအမှာတွင်လည်း ----

ရေမြေဦးခိုင်၊ နိုင်ငံပိုင်မူ၊ တိမ်းယိုင်ရှေ့လမ်း၊ အကျင့်သွမ်းသော်၊ မင်းကျွမ်း

ဝင်ဘိ၊ မတ်ကဝိတို့၊ နှိုင်းညှိကုန်ငြား၊ မင်းပါလျှောက်သင့်၊ ကြီးမြင့်ဂုဏ်ရှင်၊ နားမဝင်၍၊ မင်းပင်ကျင့်ရာ၊ တူစွာစရိုက်၊ မင်းလိုလိုက်၍၊ မတ်မိုက်နှင့်မင်း၊ သင်းပင်းညီစွ၊ ပြုပြန်ကြမူ၊ ဓမ္မသဘင်၊ မင်္ဂလာကျော်၊ သံဃာတော်တို့၊ အဟော်ဝတ၊ ရှေးကမင်းပေါင်း၊ မှူးမတ်ကောင်းတို့၊ မစောင်းတည့်မတ်၊ ကျင့်ဝတ်ကျမ်းဂန်၊ မလွန် မယုတ်၊ ဖော်ထုတ်ပြသ၊ ဆုံးမထုံးစံ၊ လျှုခံသူမြတ်၊ ရဟန်းဝတ်နှင့်၊ လျော်ပတ်သင့် စွာ၊ ပြောဆိုရာသည်၊ စဥ်လာနိဂုံး ရှေးကျင့်ထုံး။

ဟူ၍ ရှေးပညာရှိတို့စကား မိန့်ကြားလာရှိကြောင်းနှင့် ဆိုလေလျှင် ကျော်ထင်နော်ရထာသည် သင့်လျော်စွာ ပြောကြား၍ ထွက်သွားလေသည်။

နောက်တစ်ရက်ဝင်လာသောအခါမှ ပြည့်ရှင်မင်းပါကြီးအတွေ့ခံတော်မူ လျက်အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ရေမရှိသော ကန်၊ ဆန်မရှိသော စပါး၊ တရားမရှိ သောမင်းမျိုး၊ ဆိုးကောင်းမသိသော မီး၊ ခရီးမရောက်ရာသွား၍ ကြွက်ကိုစား သည့် မြွေ၊ ဤသတ္တဝါ ငါးဦးတို့သည် ပဥ္စဘုတ်သူတော်ကောင်းတို့မှီခိုရန် မအပ်၊ အကျိုးအပြစ်ကိုလည်း မသိ၊ ထိုသတ္တဝါတို့ရှိရာ အရပ်ဒေသ၌ အရှည်မထွန်းလင်း နိုင်ရာ။ ရန်သူမျိုးငါးပါးနှင့် ဆက်ဆံရများလေသည်ပင်။ အစ်ကိုတို့ တောင်ငူမင်း လည်း လက်ရုံးမာနအားလွန်သည်။ ပညာရှိနှင့် နီးကပ်ပေါင်းစေဦးဟူ၍ အမိန့်တော်ရှိလေသည်။ အမတ်ကျော်ထင်နော်ရထာ အပြန်တွင်လည်း စစ်တကောင်းမြို့စား မဟာပညာကျော်ကို ပြည့်ရှင်မင်းက ထည့်တော်မူလိုက်သည်။

မင်းတရားရွှေထီးထံ မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား အရှင်မင်း မြတ်၊ လောကသုံးပါး၏ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား ဆုံးမတော်မူသည့်တရားကို မတည်သော သူတို့သည် သံသရာဝဋ္ဋဒုက္ခ ဆင်းရဲရှည်ပါသည်။ ရှေးသူတော်ကောင်းတို့ စကား၌လည်း သဘော်စီးလျက် ရေရိုးရေကြောင်းကို မသိတတ်သော မာလိန်၊ တောဝင်လေလျက် တောစဥ်ကို မသိတတ်သော မုဆိုး၊ ပြည့်ရှင်မင်းဖြစ်လျက် မှူးမတ်ရည် အနိမ့်အမြင့်ကို မသိတတ်သော မင်း၊ အမတ်ဖြစ်လျက် မင်းရိပ်မင်းခြည်၊ အရည်အသွား၊ စကားသင့်မသင့်ကို မသိတတ်သော အမတ်၊ စတုဟီန အနိ၌ ဥမ္မတ္တကော ဤလေးဦးသော သူယုတ် အလိုမရှိ အပ်သော သူရူးတို့သည် အလိမ္မာမရှိသည်ဖြစ်၍ သေခြင်းမလှ သေရကြောင်းနှင့် ထုံးဟောင်းရှိပါသည်။ တရားလိမ္မာ၊ သံသရာအပြစ်ကိုသိသော မင်းကောင်းမင်း မြတ်တို့သည် အနီးအဝေး၊ သူ့သား ကိုယ့်သားမရွေး ဆုံးမပေးတော်မူကြောင်း ရှေးသူဟောင်းတို့အဆို လာပြန်သည်မှာ -----။

ကျင့်ချော်ဓမ္မ၊ သဇီဝအား၊ ပြစ်မှားပြင်းရှိန်၊ ဇီဝိတိန်ကို၊ ညှိုးပိန်မသွေခြွေသော်လည်းကောင်း၊ တစ်ကြိမ်မိုက်မဲ၊ သူ့ပစ္စည်းကို၊ ချုပ်တည်းမဲ့ငြား၊ ပြစ်မှားသဖြင့်၊ မသင့်ပချေ၊ သူ့ဆွေဇနီး၊ ချစ်သမီးနှင့်၊ ရောနှီးဆက်ဆံ၊ သုံးပါးကံမူ၊ စီမံ လောဘာန သစ္စဟု၊ ယွင်းခွစကား၊ သူနှစ်ပါးကို၊ ခိုက်ပွားရန်စစ်၊ ဒေါသဖြစ်အောင်၊ ချောပစ်တစိတန်၊ မျက်မာန်ကြမ်းကြုတ်၊ ဖရုသမျိုး၊ အကျိုးမဲ့လျှင်၊ ပိန်ဖျင်းဝါစာ၊ မိန့်မှာစတု၊ ဒေါသခု၍၊ ခြားသူ့ရိပ်ငြိမ်၊ စည်းစိမ်ခြွေရုံ၊ သူကောင်းကံကို၊ ဖိတ်လျှံနဂ္ဂိ၊ ငါ့ဟာတိဟု၊ ဖြစ်ဘိစေလို၊ တဆိုအရေး၊ မကြံတွေးလိမ့်၊ မိုက်မေ့ တစ်ကြောင်း၊ စောင်းမြောင်းငြူစူ၊ အယူမှောက်လှန်၊ မိစ္ဆာဉာဏ်နှင့်၊ သုံးတန်ကာယ၊ စသည်အားထုတ်၊ ကိုယ် နှုတ် နှလုံးဆောက်တည်သုံးက၊ ပိတ်ဖုံးလေးပါး၊ ပါယ်တံခါးဟူ၍ စပ်ဆိုဆုံးမတော်မူပါသည်။

ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည် သမ္မာအာဇီဝ ကောင်းသောအသက်မွေးခြင်း ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြေးမောင်းခတ်ဆော်၊ စည်တော်ရိုက်တီး၍ တစ်နေ့သုံးကြိမ် ပြည်သူတို့ကို ဆုံးမတော်မူပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ လက်ရုံးအားကို အလိုရှိသောမင်း သည်ရန်ပို၍ ထိုပြည်သူတို့သော်လည်း လက်ရုံးမာနကြီးခြင်းကြောင့် စည်းစိမ် မရှည်၊ ရန်သူငါးပါး ဆက်ဆံများလေသည်။ နှလုံးအာကို အလိုရှိသော တိုင်းပြည် ၌ မင်းတို့၏ ပြည်သူသည် အပူသောကကင်းခြင်းကြောင့် မိဘသားမြေးစဥ်လာ၊ သပြာတောင်းတင်း မကုန်ဆက်ဆံ ခံစားလျက် မပျက်စည်ထွန်း၍ ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ အချီးအမွမ်းကို ခံရကြောင်းနှင့် ပညာရှိများ မှာထားတော်မူ ပါသည်။ ကျမ်းဂန်၌လည်း ---

ရက္ခသတသဟဿာနိ၊ ပုပ္ဖရက္ခော၀ သောဘတိ။
နရာသတသဟဿာနိ၊ ရူပဝန္တော၀ သောဘတိ။
ရူပသတသဟဿာနိ၊ ပညဝန္တော၀ သောဘတိ။
ဟူ၍လာပါသည်။

ရက္ခသတသဟဿာနိ၊ သစ်ပင်တစ်သိန်းတို့တွင်။ ပုပ္ဖရက္ခော၀၊ အပွင့်ရှိသောသစ်ပင်သည်သာလျှင်။ သောဘတိ၊ တင့်တယ်၏။ နရာသတ သဟဿာနိ၊ လူပေါင်းတစ်သိန်းတို့တွင်။ ရူပဝန္တော၀၊ အရုပ်အဆင်းလှပခြင်းရှိသောသူသာလျှင်။ သောဘတိ၊ တင့်တယ်၏၊ ရူပသတသဟဿာနိ၊ အဆင်းလှပသော လူတစ်သိန်းတို့တွင်။

ပညဝန္တော၀၊ ပညာရှိသောသူသည်သာလျှင်။ သောဘတိ၊ တင့်တယ်၏။

ဤသို့လာသောကြောင့် ပညာသာအရင်းဖြစ်၍ မင်းကျင့်မကွာပညာနှင့် တိုင်းပြည်ကို စောင့်ထိန်းရာသောအကြောင်း ကျမ်းဟောင်းလာရှိပါသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် ကျမ်းဂန်လာသည်မှာ----

ခန္ဓာနိစ္စာ ခယဋ္ဌေန၊ ဘယဋ္ဌေန ဒုက္ခာစတေ။

အနတ္တာ သာရကဋ္ဌေန၊ ဣတိပိသော ပုနပုန္နံ။

ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်။ ခယဋ္ဌေန၊ ကုန်တတ်ပျက်စီးတတ်သော အနက်ကြောင့်။ အနိစ္စာ၊ အနိစ္စမည်ကုန်၏။ တေစ၊ ထိုခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်ပင်လျှင်။ အဘဋ္ဌေန၊ ဘေးရန်အနှောင့်အယှက် ရှိခြင်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ ဒုက္ခာ၊ ဒုက္ခမည်ကုန်၏။ တေစ၊ ထိုခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်ပင်လျှင်။ အသာရကဋ္ဌေန၊ အနှစ်သာရမရှိခြင်းဟူသော အနက်ကြောင့်။ အနတ္တာ၊ အနတ္တမည်ကုန်၏။ ဣတိပိ၊ ဤသို့လည်း။ သော၊ ထိုခန္ဓာငါးပါး တရားအစုကို။ ပုန ပုန္နံ၊ အဖန်တလဲလဲ။ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော၊ ဆင်ခြင်အပ်၏။

ဤသို့လာသောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဤခန္ဓာပါးငါးတို့ကို ဓာတ်လေးပါးပြုပြင်ထောက်ပံ့စီမံအပ်သည်ဖြစ်၍ အစမထင် သံသရာဝဋ္ဋ၌ အနိမ့်အမြင့်စက်ရဟတ်ပမာ တွေ့ရမြဲဓမ္မတာကို ငါမင်းတကားဟူ၍ ထောင်လွှားချေသော် ထိုမင်းပြည်သူတို့သည်လည်း ဘုရားအဆုံးအမ သာသနာတော်မတည်။ မင်းအလိုရှိရာလိုက်၍ ကြမ်းတမ်းယုတ်မာ ဆိုးသွမ်းကြောင်းကို ကျမ်းဂန်ပြဆိုသည်မှာ----

ပုတိမိစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေန၊ ယောနရော ဥပနိယှတိ၊
ကုသမ္ပိ ပုတိံ ဝါယမ္ပိတိ၊ ဧဝံ ဗာလူပသေဝနာ။

ယောနရော၊ အကြင်သူသည်၊ ပုတိမိစ္ဆံ၊ ပုပ်သောငါးကို။ ကုသဂ္ဂေန၊ သမန်းမြက်နှင့်။ ဥပနိယှတိ၊ ထုပ်၏။ တဿ၊ ထိုသူ၏။ ကုသမ္ပိ၊ သမန်းမြက်သည်လည်း။ ပုတိံ၊ အပုပ်အနံ့ကို။ ဝါယတိ၊ လှိုင်၏။ ဧဝံ၊ ဤအတူ။ ဗာလူပသေဝနာ၊ လူမိုက် နှင့် ပေါင်းဖက်သော သူတို့ကို။ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ မှတ်အပ်ကုန်၏။

ဟူ၍ လာပါသည်။ ယင်းသို့လာသည်ကို ပညာရှိတို့ ဆိုတော်မူပြန်သည်ကား

မင်းလည်းမင်းကြမ်း၊ အမတ်သွမ်းနှင့်၊ အကျွမ်းမိတ်ဝင်၊ သို့တည်းလျှင်မူ၊ ပြည်သူရိပ္ပတ်၊ မင်းတည်မြတ်က၊ အမတ်ထိုတူ၊ ပြည်သူမည်ျုံး၊ စစ်ထိုးမရှိ၊ မရိသတ္တဝါ၊ ရေစာမရှား၊ ခိုးသားမပေါ်၊ မြင်မြော်သသူ၊ ကြည်ဖြူမြတ်နိုး၊ ရေခမိုးသို့၊ ဟူ၍ ဆိုပါသည်။

အများ သာမိက အရှင်တို့မှာ ပညာသာ မူလအာဒိဖြစ်၍ ဆိုလာသောသူအား၊ ရည်သွားတစ်ခု၊ လူမှုတစ်ရပ်၊ အမတ်ဂုဏ်ရည်၊ ဆိုသည်စကား၊ ထိုလေးပါးကို၊ သိရာသောအကြောင်း၊ ကျမ်းဟောင်းလာပြန်သည်ကား----

ကုဒေသဥ္စ ကုမိတ္တဥ္စ၊ ကုကုလဉ္စ ကုဗန္ဓာ၊

ကုဒါရဉ္စ ကုဒါသဥ္စ၊ ဒူရတော ပရိဝဇ္ဇယေ။

ကုဒေသဥ္စ၊ မကောင်းသော အရပ်ကိုလည်းကောင်း။ ကုမိတ္တဥ္စ၊ မကောင်း သောခင်ပွန်းကိုလည်းကောင်း။ ကုကုလဉ္စ၊ မကောင်းသော အမျိုးကိုလည်း ကောင်း။ ကုဗန္ဓဝဥ္စ၊ မကောင်းသော အဆွေအမျိုးကို လည်းကောင်း။ ကုဒါရဉ္စ၊ မကောင်းသော မယားကိုလည်းကောင်း။ ကုဒါသဥ္စ၊ မကောင်းသော ကျွန်ကို လည်းကောင်း။ ဒူရတော၊ ဝေးစွာ။ ပရိဝဇ္ဇယေ၊ ကြဉရှောင်ရာ၏။

ဤသို့ လာရှိသောအကြောင်း၊ ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန် ရှိပါသည်ဟု လျှောက်ထားလေလျှင် တောင်ငူမင်းတရား ရွှေထီးသည် အလွန်ကြိုက်တော်မူ၍ အမတ်မဟာပညာကျော်ကို ရွှေသပြာတစ်ရာ၊ ငွေသပြာတစ်ရာ ဆုပေးတော်မူသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းသို့လည်း စောရန်နိုင်ဟူသော ဆင်နှင့် မြင်းနှစ်စီး၊ မင်းစီးတန်ဆာအလုံးစုံပေးတော်မူသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းက စပါးတစ်သိန်း ငါးသောင်း ပေးတော်မူလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၉ ရက်နေ့၊ တောင်ငူမင်းတရား ရွှေထီးဟံသာဝတီ နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူလေသည်။

ဤသည်ကား သက္ကရာဇ် ၉၀၅ ခုတွင် မင်းဖလောင်းလက်ထက် တောင်ငူမင်းတရား ရွှေထီး ရောက်လာကြောင်းနှင့် ဆိုအပ်သော ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ ၌ လာသည်ကို မင်းပါကြီး လက်ထက်သာ ဖြစ်သင့်ကြောင်းနှင့် လွှဲပြောင်းယူဆ ရေးသား၍ ပြအပ်သော မင်းပါကြီးလက်ထက် မင်းတရားရွှေထီး ရောက်လာသော အကြောင်းတည်း။

(ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ ပြဆိုအပ်သော အိမ်ရှေ့မင်း သံတွဲစား၊ ရမ်းပြည့်စားတို့၏ အမည်၊ ရောက်လာသော ခု၊ နှစ်၊ သက္ကရာဇ်တို့ကို ရာဇဝင်ဟောင်းတို့ အလိုဖြင့် ရေးသားလိုက်ပေသည်။

အချို့ရာဇဝင်သစ် ၁၄၃ နံပါတ်၌ကား မင်းပါကြီးနန်းတက်သက္ကရာဇ်ကို ၈၉၃ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁ ရက်၊ စနေနေ့ တက်ကြောင်းနှင့် ရာဇဝင်ဟောင်းတို့ အတိုင်း ဆိုသည်။ နောက်၌ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံအတိုင်း ဆိုပြီးလျှင် ၁၅၀ နံပါတ်တွင် ၈၇၈ မှ နန်းတက်ကြောင်း၊ ၈၇၉ ခုနှစ် ဗောဓိပင်သို့ ရောက်ကြောင်း နှင့် ဆိုသည်။ အမည်ကိုလည်း မင်းဗားကြီးဟူ၍ ဆိုလေသည်။ ရာဇဝင်ဟောင်း တို့မှာ မင်းပင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မင်းပါးဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုလေသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တွင်ကား သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ်သာ မင်းတရားရွှေထီးလာကြောင်း၊ မြောက်ဦးမြို့ကို ရေအားကြည်းအား စစ်သည်တို့ကို တက်စေသည် မရနိုင်ချေ။ ရခိုင်မြို့သည် တောင်ထိပ်မှာလည်း ဖြစ်သည်။ မြို့ကိုယ်လည်း ခိုင်ခံ့သည်။ ကျုံးမြောင်းလည်း ကျယ်သည်။ လက်နက်ကိရိယာလည်း ထူထပ်လှသည် ဖြစ်သောကြောင့် အကြိမ်အဖန်များစွာ လုပ်ကြံတော်မူသော်လည်း မြို့ကိုမရချေ။ ယင်းသို့ ရတော်မမူလျှင် မြို့ကို ရေကြည်းဝန်း၍ နေတော်မူသည်။ နောက်လျှင် ရံတပ်ကို သစ်မြို့စိုက်၍ ပြလက်ရန်းဆောက်စေပြီးလျှင် စိန် ပြောင်း မြ တံပူတို့ဖြင့် နေ့စဉ်ရက်ဆက်ပစ်ခတ်စေမှ ငါတို့ ခိုရင်ဘုရင်သားကမျူးမတ်တို့နှင့်တိုင်ပင်၍ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ဖြင့် အမတ်နှစ်ယောက်ကို စေလွှတ်ပြောဆိုကြောင်း၊ ထို့နောက် ဆရာတော်လေးပါးတို့ကို လျှောက်ထား၍ တရားသဖြင့် ပြေငြိမ်းစေရန် မေတ္တာရပ်ခံစေကြောင်းတို့နှင့် အကျယ်တဝင့် ၂၄၆ နံပါတ်တို့၌ ဆိုသည်။

ငါတို့ရခိုင်ရာဇဝင် အစောင်စောင်တို့၌ သက္ကရာဇ် ၉၀၈ ခုတွင် မင်းပါကြီး နန်းစံ ၁၅၊ တစ်ဆယ့်ငါးနှစ်အခါသာဖြစ်၍ မည်သည့်မင်း နတ်ရွာစံ၍၊ မည်သည့်မင်းသား နန်းတက်သဖြင့်၊ မည်သည့်ဘထွေးတော် နန်းလုကြောင်းတို့နှင့် မလာသောကြောင့် တစ်ပြည်တစ်ရွာမှ ရေးသားအပ်သော မှန်နန်းရာဇဝင်စကားကို အားထားယုံကြည်ရန် သင့်မည်ဟု မထင်ပေကြောင်း။ ဤကား အမှာစကားချပ်။

ထိုမင်းပါကြီး လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်ဖြစ်သော အိမ်ရှေ့မင်းတိက္ခာသည် မျောက်သားတော် စောသန္တာနှင့် သက္ကရာဇ် ၉၁၅ တွင် ရွှေပြည်ထီးနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံတော်မူလေ၏။ သားတော် မင်းစောလှကိုလည်း သမီးတော် နန်းထက်မိဖုရား စောဘုန်းထွတ်နှင့် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြု၍ အိမ်ရှေ့မင်းအရာကို အပ်နှင်းတော်မူသည်။ ထိုမင်းတိက္ခာကား ဒါန သီလစသော ကုသိုလ်အစု ကောင်းမှုတရားကို အလွန်လိုလား အားထုတ်တော်မူ၏။

ထိုမင်း အလိုတော်ပြည့်၍ တစ်နှစ်မြောက် သက္ကရာဇ် ၉၁၆ ခုဝယ် ညီတော် သံတွဲမြို့စား ဥပရာဇာသည် မလျော်မသင့် မရိုမညွတ်ပြုလေလျှင် စစ်သူကြီးလေးယောက်နှင့်တကွ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းကို စေလွှတ်တော်မူ၍ တိုက်ခိုက်စေသော် ညီတော်သံတွဲစား ဥပရာဇာသည် ခမည်းတော်တူ ရှင်ရဲမျိုးနှင့်တကွ ပဲခူးမင်း ကျော်ထင်နော်ရထာထံ ပြေးဝင်လေသည်။ ကျော်ထင်နော်ရထာမင်းလည်း သံတွဲစား ဥပရာဇာကို ဓမ္မာသောကဟူသော အမည်ကို သမုတ်တော်မူ၍ ညီတော် မုတ္တမဘုရင်စည်သူကျော်ထင် သမီးတော်အကြီးနှင့် စုံဖက်တော်မူသည်။ မင်းပါတူတော် ရှင်ရဲမျိုးကိုလည်း သမီးတော် မျိုးမြတ်ဘုန်းစည်နှင့် စုံဖက်တော်မူ၍ တမော့မြို့ကို ပေးတော်မူလေသည်။

ဥပရာဇာ ပြေးဝင်လေရာ ကြွင်းကျန်ရစ်သော ဆင်မြင်းလက်နက်ကိရိယာ ဘဏ္ဍာရွှေငွေတို့ကို သိမ်းယူ၍ မင်းကြီးအား ဆက်သတော်မူလာလျှင် အိမ်ရှေ့မင်း၊ စစ်သူကြီးစသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့ကို ထိုက်လျော်လျောက်ပတ်သောဆုကို ပေးသနားတော်မူသည်။

ထိုဘဝရှင်မင်းတိက္ခာ၌ မိဖုရားစောမိလတ်တွင် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းမင်းစောလှနှင့် သမီးတော် မင်းလှထွတ်၊ ဓမ္မာဒေဝီ သုံးယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စောကောက်မတွင် သမီးတော် စောဘုန်းထွတ်နှင့် သားတော်မောင်ကြီးဖြူ စကြဝတေးနှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ကိုယ်လုပ်တော်တို့မှ မွေးဖွားသော သားတော်တစ်ကျိပ်လေးယောက်၊ သမီးတော် ရှစ်ယောက်လည်း ရှိတော်မူလေသည်။

ထိုမင်းကား မြို့၏အရှေ့မြောက်ယွန်းအရပ်၌ ကိုးသောင်းဘုရားကိုလည်း သက္ကရာဇ် ၉၁၇ ခုတွင် တည်တော်မူ၍ ကြီးစွာသော သဘင်ကို ခံတော်မူ၍ အလှူကြီးနှစ်ကြိမ် ပေးတော်မူသည်။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၃၉၊ သုံးဆယ့်ကိုးနှစ်။ နန်းစံ ၃၊ သုံးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၄၂၊ လေးဆယ့်နှစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၈ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၀ ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ကျောက်ရောဂါဖြင့် လွန်တော်

မူသည်။ နံတော် တနင်္ဂနွေသားတည်း။ ၂။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းစောလှသည် သက္ကရာဇ် ၉၁၈ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁၀ ရက်၊ သောကြာနေ့၊ နန်းတက် မိဖုရား စောဘုန်းထွတ်နှင့် ရွှေနန်းတက်တော်မူလေသည်။ မိထွေးတော် စောသန္တာကိုလည်း တန်ဆောင်းမိဖုရား မြှောက်တော်မူလေသည်။

ထိုနှစ်တွင်ဝယ် ဘိုးတော်ခမည်းတော်တို့ ဆောက်လုပ်တော်မူခဲ့ရာ၌ မပြီးမစီး အကြွင်းအကျန် ရှိရစ်သော မဟာမုနိသိမ်တော်ကိုလည်း ပြီးစီးအောင် လုပ်တော်မူသည်။ မခံစဖူးသော ရေပွဲသဘင်ကိုလည်း ခံတော်မူပြီးလျှင် ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးတော်မူသည်။

ထိုဘဝရှင် မင်းစောလှကား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲသောအခါ၌ ရတနာမိုးရွာသကဲ့သို့ ခပ်သိမ်းသော လူ ရှင် ရဟန်းတို့အား အယုတ်အလတ် အမြတ်မရွေး ပေးလှူစွန့်ကြဲတော်မူ၏။ ပြည်သူရွာသားတို့အား သနားမေတ္တာ ကရုဏာဖြင့် လွန်စွာငြိမ်းချမ်းသာယာအောင် ကြံဆောင်ချီးမြှင့်ထောက်ပင့် မစတော်မူ၏။ ကျောင်းကြီး ဗိမာန်ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ သီလဝန် ဂုဏဝန် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတို့အား လှူဒါန်းတော် မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၉၂၃ တွင် ဒုက္ကန်သိမ်၊ ဒုက္ကန်ကျောင်း၊ နန်းတက်ကျောင်း၊ ဇိနဒါသကျောင်း၊ ဆင်စွယ်ကျောင်း၊ မြေက်တန်ဆောင်းကျောင်း၊ မိကျောင်းအိုင် ကျောင်း၊ တန့်တော်ကျောင်း၊ စည်းမောင်းကျောင်း၊ ပန်းတောင်ကျောင်း၊ ဤ ကျောင်းဆယ်ကျောင်းတို့ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ တောင်မြင့်ဓမ္မဝိလာသ စသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား တင်လှူတော်မူသည်။ အုန်း၊ ထန်း၊ စံကား စသည်တို့ကို လည်း စိုက်ပျိုးလှူဒါန်းတော်မူသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ဒါန သီလအရာ၌ လွန်စွာအား ထုတ်ပြုလုပ်ကြိုးပမ်းတော်မူသည်။

ထိုမင်း၏ တိုင်းနိုင်ငံကျယ်ခြင်းသည်လည်း စစ်တကောင်းကို အစိုးရသော ဦးစီးကြီးနောက်သရောက်ခင်သည် ညီနှင့် သားတော်ကို စေလွှတ်၍ ပဏ္ဏာကာရတို့ကို နှစ်တိုင်းမပြတ် ဆက်သတော်မူလျက် ကျမ်းကျိန်စာ လက်စွဲ၍ ကျွန်တော်ခံလာ၏။ ထိုသို့ ကျွန်တော်ခံလာသော ဦးစီးကြီးနောက်သရောက်ခင်အား ဥဒေါင်းသက်မင်းသည် တိုင်းနိုင်ငံကို လုယက်ဖျက်ဆီးလာကြောင်းနှင့် ရွှေနားတော်လျှောက်လာသော် ငါ့ကျွန်တော်အား နှိပ်စက်ရာသလောဟူ၍ ဦးရီးတော် သံတွဲစားနှင့်တကွ ဇုန္တာတ်စသော စစ်သူကြီးလေးပါးတို့ကို စေလွှတ်တော်မူ၍ သက်မင်းကိုတိုက်စေလေသော် သက်မင်းလည်း မခံနိုင်၍ သစ္စာထမ်းရွက်လျက် ကျွန်ခံပြီးသော်ညီနှင့်သားတော်ကို ဆက်သတော်မူ၍ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာရတနာရွှေငွေတို့ကိုလည်း ဆက်သတော်မူလိုက်ရလေသည်။

ထိုဘဝရှင်မင်းစောလှသည် လက်နက်ကိရိယာတို့ကိုလည်း ပြီးစီးအောင် စီရင်တော်မူ၏။ ဘိုးတော်မင်းပါ၊ ခမည်းတော် မင်းတိက္ခာတို့ စီမံလုပ်ကိုင်တော်မူခဲ့သော မြောက်ဦးမြို့တော်ကိုလည်း အနေအရပ် မလျောက်ပတ်သည်ကို ကြည့်ရှု၍ ပြင်ဆင်တော်မူသည်။

အဘယ်သို့လုပ်သနည်းဟူမူကား မြောက်ပြင်မှ ငွေတောင်မြို့၊ တောင်ဖြူမြို့၊ မြို့လှမြို့၊ ဤသုံးမြို့တို့ကို ရေလှောင်၊ တန်ဆောင်၊ ကျုံးမြောင်း၊ ပြအိုး၊ တံခါး၊ ပစ္စင်၊ ရင်လျှောက်တို့ကို ကောင်းစွာပြုပြင်စီမံပြီးမှ ဘိုးတော် ခမည်းတော်တို့ စီရင်ပြုစုခဲ့သော မြို့တို့ကိုလည်း အသီးသီး များစွာဖြည့်လျက် မြို့စားတည်ထားတော်မူလေ၏။ ထိုမြို့တို့၌လည်း ကျီ ကြ ဈေးနာ ဥယျာဉ် ရေကန် ပန်း မန် စသော အသုံးအဆောင်များကိုလည်း ပြည့်စုံအောင် စီရင်တော်မူ၏။

ထိုဘဝရှင် မင်းစောလှကား နောက်နောင် မင်းရေးမင်းရာကို ဆင်ခြင်တော်မူ၍ နှမတော်ရင်းဖြစ်သော ဓမ္မာဒေဝီနှင့် ညီတော် စကြာဝတေးကို ထိမ်းမြားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ထိမ်းမြားတော်မူ၍ သမီးနှစ်ပါးဖွားမြင်တော်မူမှ ဘဝရှင်မင်းစောလှသည် သည်းထန်စွာ အနာနှိပ်စက်လတ်သော် မှူးမတ်ပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူ၍ ညီတော်စကြာဝတေးနှင့် နှမတော် ဓမ္မာဒေဝီအား တိုင်းပြည်ထီးနန်းကို အပ်နှင်းတော်မူပြီးလျှင် အိမ်နိမ့် ၂၄၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်။ နန်းစံ ၈၊ ရှစ်နှစ်နှင့် ခြောက်လ။ နှစ်စုသက်တော် ၃၂၊ ၆ လ၊ သုံးဆယ့်နှစ်နှစ်နှင့် ခြောက်လ။ သက္ကရာဇ် ၉၂၆ ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်၊ တနင်္လာနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် အင်္ဂါသားတည်း။ ၃။

(ဤမင်းစောလှကိုပင် အစွယ်ခေါခေါ မင်းစောဖြစ်ကြောင်း၊ ပုဂံပြည်သည် တစ်နေ့ကို နှစ်ခါစီ လန့်ဖျပ်လေ၍ ပုဂံမင်းက မလွန်စားကို စေလွှတ်၍ ဖျက်စေကြောင်းတို့နှင့် အင်းစောက်ရာဇဝင်၊ ဆရာငမည်း ရာဇဝင်၊ ရာဇဝင်လင်္ကာတို့၌ ဆိုကြလေသည်။ ယင်းသို့ ဆိုကြသော်လည်း ထိုအခါ၌ ပုဂံပြည်တွင် မင်းမရှိ။ အင်းဝသို့ရောက်ရှိလေပြီးဖြစ်၍ ၎င်းမင်းစောလှ လက်ထက်မဟုတ်။ ရှေး၌ ပြဆိုအပ်ခဲ့သော ငတုံမင်းလက်ထက်သာ စေလွှတ်ဖျက်ဆီးလာသည်ဟု မှတ်ရမည်။ ဤကား အမှာ

စကားချပ်)။

ထိုမင်းစောလု လွန်တော်မူလေလျှင် ညီတော်စကြဝတေးသည် နှမတော် ဓမ္မာဒေဝီနှင့် သက္ကရာဇ် ၉၂၆ ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့် တနင်္လာနေ့၌ ဘိသိက်ခံ၍ ရွှေနန်းတက်တော်မူလေ၏။

ထိုမင်းစကြဝတေးမင်း အလိုတော်ပြည့်သောနှစ်ဝယ် ဥဒေါင်းသက်မင်းကို မြုံ ပထန်မင်းတို့သည် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလာသောကြောင့် ဥဒေါင်းသက်မင်းသည် မနေဝံ့၍ များစွာသော ဆင် မြင်း ရွှေ ငွေ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ဖြင့် ဆက်သဖူးမြင်လျှောက်တင်လာသော် ဘဝရှင်စကြဝတေးမင်းလည်း စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်တကွ စစ်သူကြီးတို့ကို ခန့်တော်မူ၍ ပြည်ရွာကို ပြုစုတည်ထောင်လျက် ပေးတော်မူစေသည်။ ထိုအခါ စစ်တကောင်း ဦးစီးငယ် နောက်သရောက်ခင်သည် နောင်တော် ဦးစီးကြီး လက်တက်ခါကဲ့သို့ သစ္စာထမ်း၍ ကျွန်အတိုင်း ခံလေပြီးသော် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို မပြတ်ပို့ဆက်၍ နေသည်ဖြစ်လျက် ဥဒေါင်းသက်မင်းသည် ရှေးကအငြိုးရှိသည်ဖြစ်၍ ဘဝရှင်စကြဝတေးမင်းထံ ကုန်းတိုက် လျှောက်ထားလေသည်ကို နှလုံးတော်သွင်းမှား၍ ဇုန္တာတ်စသော မှူးမတ်အပေါင်းနှင့်တကွ ဦးရီးတော် သံတွဲစားတို့ကို တိုက်ခိုက်စေခ် အနေအရပ်မသင့်ချေသောကြောင့် စစ်ပျက်လေ၍ စစ်တကောင်းမြို့ လက်လွတ်လေသည်။

စစ်တကောင်းမြို့ လက်လွတ်လေလျှင် သက်မင်းကိုခေါ်၍ မလာဘဲ ရိုင်းပျလေသည်။ ထိုမင်းကား ဒါန သီလတရားနှင့်လည်း ပြည့်စုံတော်မူ၏။ ခပ်သိမ်းသောကျေးဇူးပညာကိုလည်း ဖွေရှာတော်မူ၏။ အရောင်အဆင်း ခွန်အားနှင့်လည်း ပြည့်စုံတော်မူ၏။ ပျော်ရွှင်မြူးထူးခြင်း၌လည်း အလွန်အလိုရှိတော်မူ၏။ ထိုမင်း၏ ကောင်းမှုတော်သည်ကား သက္ကရာဇ် ၉၂၇ ခု၊ ဝါကျွတ်လ၌ ကုလားမြို့ကျောင်း၊ မြတောင်ကျောင်း၊ အလယ်စေတီ၊ မြောက်စေတီ၊ ပွဲကျောင်း၊ ကျောက်ရစ်စေတီ ဤခြောက်ရပ်သော ကျောင်းစေတီတို့ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတည်ထားတော်မူ၏။

ထိုမင်းစကြဝတေးသည် နှမတော် ဓမ္မာဒေဝီ လွန်ခဲ့လေလျှင် မရီးတော် တန်ဆောင်းမိဖုရား စောသန္တာကို မိဖုရားမြှောက်တော်မူ၍ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်၊ နောင်တော်တို့ ပြုလုပ်စီမံတော်မူခဲ့သော မြို့တော်တို့ကို ကြည့်ရှုတော်မူပြီးလျှင် ဤထက်ဆင့်၍ လုပ်ကိုင်ရသည်ရှိသော် အလွန်ကြီးကျယ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ အရှေ့တောင်၌ ပေါက်ဆိန်တောင်ကို ဖြတ်ပိုင်းတူးထွင်း၍ ယခင်မြို့ကဲ့သို့ ကျုံး မြောင်း တံခါး ရင်တား ပြအိုး ပစ္စင် ရင်လျှောက်တို့ဖြင့် ကောင်းစွာ စီရင်ပြီးမှ မြို့စားတို့ကို အသင့်တည်ထားတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၉၃၀ ပြည့်၊ ဝါကျွတ်လပြည့်၊ ကြာသပတေးနေ့ ညဥ့်တစ်နာရီလောက်တွင် ဥပါပ်ပျံ၍ အနောက်သို့ ကျလာ၏။ ဆင်တော်ရွှေတောင်လည်း သေခဲ့၏။ နတ်တော်လဆန်း ၁၂ရက်ကစ၍ ဘုရားကြီး၊ ပုထိုးကြီး၊ ရုပ်တုတော်၊ ဆင်းတုတော်တို့သည် ရောင်ခြည်လွှတ်တော်မူ၏။ သစ်ပင်ကြီးတို့မှ အခိုးအလျှံထွက်၏။ သစ်ရည်ယိုထွက်၏။ ပျားအုံ လာ၏။ ထိုမင်းစကြဝတေးသည် ကျောက်ရောဂါဖြင့် အိမ်နိမ့် ၂၉၊ နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ နန်းစံ ၇၊ ခုနစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၆၊ သုံးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၃၃ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော်သောကြာသားတည်း။ ၄။

ထိုစကြဝတေးမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သီရိသုရိယစန္ဒမဟာဓမ္မရာဇာ အမည်ရှိတော်မူသော မင်းပါကြီး သားထွေး၊ စစ်တံတင်မြို့စား ဖွားတော်ထွေးချစ်နှောင်းမင်းဖလောင်းကို ပြည်သူမှူးမတ်တို့ ညီညွတ်တိုင်ပင်၍ သက္ကရာဇ် ၉၃၃ ခု၊ တပို့တွဲလဆုတ် ၈ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့၊ စကြဝတေးသမီးရှင်လတ်နှင့် ဘိသိက်သွန်း၍ ရွှေနန်းတင်တော်မူလေသည်။ မင်းဖလောင်းအမည်တွင် လေသည့်အကြောင်းကား ခမည်းတော် မင်းပါကြီးလက်ထက်၌ များစွာသော သင်္ဘော သမ္ဗာန် လက်နက် ကိရိယာတို့ဖြင့် တိုက်ခိုက်လာသော ဘရင်ဂျီဖလောင်းစစ်ကို အောင်မြင်တော်မူသောအခါ၌ ဖွားမြင်တော်မူသောကြောင့် မင်းဖလောင်းဟု တွင်လေသည်။ ငယ်မည်ကား ဖွားတော်ထွေး အမည်ရှိ၏။ အလိုတော်ပြည့်လျှင်ကား မင်းဖလောင်းဟူ၍ ကျော်စောထင်ရှားလေ၏။ မောင်းကွပ်၊ ပထန်၊ သက်၊ မြုံ၊ ဟိန္ဒူတ်၊ မုသလမ်ကုလားတို့ကို ပိုင်လေသောကြောင့် ကုလားတို့အမည်အားဖြင့် သျှောကိန္ဒြသျှာရာဇာဟု ကျော်စောထင်ရှားလေ၏။

(ဤအရာတွင် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ မင်းပါကြီးသားတော်ငယ်မည် ချစ်နှောင်း၊ မင်းဖလောင်းကြီး ထီးနန်းတက်တော်မူလျှင် ဘထွေးတော် စကြဝတေးကို သံတွဲစားပေးတော်မူကြောင်းနှင့် ဆိုခြင်းသည် စကြဝတေးမင်းလွန်ပြီးမှ ထီးနန်းတက်လေရကား ရာဇဝင်းဟောင်းတို့နှင့် မညီလေ။

ထိုမင်းလက်ထက် ၉၀၅ ခုတွင် တောင်ငူမင်းတရာ ရွှေထီးရောက်လာကြောင်းနှင့် ဆိုသောစကားသည် ခမည်းတော်မင်းပါမှ လွန်တော်မမူသေးဖြစ်၍ ရာဇဝင်

ဟောင်းတို့နှင့် မညီသောကြောင့် ဖြောင့်သားရေးခဲ့ရလေသည်။ အချို့ ရာဇဝင်သစ်၌ကား သက္ကရာဇ် ၉၁၅ ခု၊ တပို့တွဲလဆုတ် ၈ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့၊ မင်းဖလောင်း နန်းတက်ကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ ခမည်းတော် မင်းပါနတ်ရွာစံ၍ အစ်ကိုမင်းတိက္ခာ နန်းတက်သောနှစ်သာဖြစ်၍ ယုတ္တိမရလေ။ တောင်ငူမင်းတရား ရွှေထီးသည် သက္ကရာဇ် ၉၁၇ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်နေ့၊ လောင်းကြက်မြို့တွင် ချရပ်လာကြောင်းနှင့် ဆိုသောစကားသည်လည်း သက္ကရာဇ် ၉၁၂ ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ကပင် ကသာတွင်တဲနန်း၌ လက်ဝဲခားမှုးလုပ်ကြံ၍ မင်းတရားရွှေထီး လွန်လေပြီးဖြစ်၍ ၉၁၇ ခုနှစ် လာနိုင်ရန် အကြောင်းမရှိလေ။ ဤမှတစ်ပါး စကားရပ်တို့မှာ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံနှင့် အတူဆိုလေသည်။ ဤကား အမှာစကားချပ်)

ထိုဘဝရှင် မင်းဖလောင်းကြီးသည် ငယ်က မျောက်သားတော်ဖြစ်သော စောမိတော်ကိုကား မိဖုရားခေါင်ကြီး မြှောက်တော်မူ၏။ နောင်တော်မင်းတိက္ခာ၏ မိဖုရား စောသန္တာကို တောင်မိဖုရားအရာ၌ ထားတော်မူ၏။ ဘိသိသွန်းဖက်ဖြစ်သော စကြဝတေးသမီးတော် ရှင်လတ်ကိုကား နန်းထက်မိဖုရား မြှောက်တော်မူသည်။ မျောက်သားခ်ော် စောဦးကိုကား မြောက်မိဖုရား မြှောက်တော်မူလေသည်။ ဤသို့လျှင် မိဖုရား လေးယောက် ဖြစ်သတည်း။

သားတော်ကြီးဖြစ်သော သတိုးဓမ္မရာဇာကိုကား စကြဝတေးသမီးနန်းထက်ဖွားနှင့် ထိမ်းမြားတော်မူ၍ အိမ်ရှေ့အရာကို အပ်နှင်းတော်မူသည်။ သားတော်အလတ်ဖြစ်သော သတိုးမင်းစောကိုကား သမီးတော် ပဒုမာဒေဝီနှင့် ထိမ်းမြား၍ စစ်သူကြီးအရာကို ပေးအပ်တော်မူသည်။ သမီးတော်အကြီး ကဥ္စနဒေဝီကိုကား ညီတော်မင်းရဲရန်အောင်နှင့် ထိမ်းမြား၍ လောင်းကြက်မြို့စား ပေးတော်မူသည်။ သမီးတော်အလတ် အရှင်မကိုကား ညီတော်မောင်ကြီးထွေးနှင့် ထိမ်းမြား၍ တောင်ဖက်စားအရာကို ပေးတော်မူသည်။ သမီးထွေ စလပ်ဒေဝီကိုကား နောင်တော်ဘုရင်မင်းတိက္ခာသားတော် ဘစောမင်းညိုနှင့် ထိမ်းမြား၍ ရာဇသင်္ကြံအရာ ပေးတော်မူသည်။

ဤသို့လျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး မင်းဖလောင်းသည် ကြယ်များဘောင်၌ လမင်းကဲ့သို့ မျိုးတော်ဆွေတော်တို့၏ အလယ်၌ မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားတော်မူ၍ ရှေးဘေးလောင်းတော် ဝါသုဒေဝ၊ မဟာစန္ဒသူရိယ၊ စန္ဒရားစသော မင်းတို့အား အခွန်ဘဏ္ဍာ ဆက်သွင်းလာရသော ထိုထိုပြည်ကြီးတို့ကို တရားသဖြင့် စီရင်တော်မူအံ့ဟု အကြံတော်ရှိသည်ဖြစ်၍ မဇ္ဈိမဒေသအရပ်၌ ကမ္ဘောဇမည်သော သက်မင်းပြည်သည် တံခါးမသဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသက်မင်းပြည်ကို လက်ဦးစွာ လုပ်ကြံတော်မူအံ့ဟု စီရင်ခင်းကျင်းတော်မူ၏။

အဘယ်သို့စီရင်ခင်းကျင်းတော်မူသနည်း ဟူမူကား ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် အလောင်းသူမြတ်ဖြစ်၍ သူ့အားသွေးတစ်ဝက်မျှထွက်ခြင်းကို အလိုတော် မရှိ။ မင်းတရားကြီးလည်း ပညာတော်ဖြင့် ဤသက်မင်းအား ပညာရေးဖြင့်သာ လုပ်ကြံအံ့ဟု မင်း၏ ပရိယာယ်ဗျူဟာဖြင့် မင်းစေတမန်လွှတ်၍ ခေါ်ချေသော် ထိုသက်မင်းသည် ကိုယ်၏ အစီးအပွား၊ ပြည်သူတို့၏ အစီးအပွားကို မမြင်သောကြောင့် ရွာလတ်တစ်ရွာ၏ အခွန်ကိုသာ ဆက်လိုက်လေ၍ လာရောက်ခြင်းမပြုလေသော် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ပညာဖြင့်ဆင်ခြင်၍ မှူးတော်မတ်တော် အသည်အပေါင်းတို့အား သာသနာတော်မြတ်ကို တည်ထွန်းအောင် ပြုတော်မူခြင်းငှာ သက်မင်းပြည်သို့ ငါချီတော်မူမည်ဟု မိန့်တော်မူလေသော် ပညာရှိမှူးတော် မတ်တော်တို့က အရှင်မင်းကြီး၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းသည် သာသနာတော်နှင့် စပ်သောကြောင့် ဧလာရကျေးမင်းနှင့်တကွ အကျွာဘဏီရှိသော စစ်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏ နေထိုင်ရာမြို့တို့ကို လုပ်ကြံသိမ်းယူတော်မူ၍ သာသနာတော်ကို ထွန်းလင်းတောက်ပတော်မူစေသကဲ့သို့ ကြွချီသိမ်းယူတော်မူ၍ သာသနာတော်မြတ်ကို တည်ထွန်းအောင် ပြုသင့်ပါကြောင်းနှင့် နားတော်လျှောက်ကြလေလျှင် ဘဝရှင်မင်းကြီးလည်း အားရတော်မူ၍ စစ်အင်္ဂါ လေးပါးတို့ကို စီရင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၃၆ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်၊ စနေနေ့တွင် ရွှေစက်ကြွချီတော်မူ၏။

ရတနာမျိုးတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော ရွှေနန်းဖောင် ပြာသာဒ်တော်ဝယ် စံပယ်တော်မူလျက် ရွှေလောင်း၊ ရွှေမိကျောင်း၊ ရွှေကြက်၊ ရွှေကျီး၊ ရွှေစာမရီစသော အထောင်မကသော လှေကြီးတို့သည် စဉ်သင့်စွာ ခြံရံလျက် လှေသဘင်ဖြင့် ကြွတော်မူလေ၏။ ကြည်းကြောင်းတစ်မူကား လက်နက်ကိရိယာ ရဲမက်ဆင်မြင်း အလုံးအရင်းတို့သည်ကား မြေပြင်နှံ့မျှ ချီကြလေကုန်၏။ ထိုအခါဝယ် ရေကြောင်းသဘင်ကို မြင်ရကုန်သော သူတို့သည် ရှေးဘေးလောင်းတော် မင်းထီးလက်ထက်၌ သက်ပြည်၊ မြို့ပြည်တို့ကို တိုက်ချေသောအခါ လက်နက်ကိရိယာ ရဲမက်ဗိုလ်ပါ ဆင်မြင်း အလုံးအရင်းကဲ့သို့ဟူ၍ ပြောဆိုကြကုန်၏။ ဤသို့သော အလုံးအရင်းတို့နှင့် ခြေတော်ဆန့်လေ၍ သောက်ချောင်းဝယ်တပ်တော်ချလေ၏။

သားတော် အကြီးဖြစ်သော အိမ်ရှေ့မင်းအား ခန့်ရပ်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းလည်း ခမည်းတော်အမိန့်ကို ဦးထိပ်ထက်တင်၍ များစွာသော စစ်သူကြီး သူရဲကောင်းစသော လက်နက်ကိရိယာ ဆင်လုံးမြင်းရံတို့နှင့် သက်မင်းမြို့ကို လုပ်ကြံလေသော် စကြာမင်း၏ သားကြီး ရတနာသည် ခမည်းတော် စကြာမင်း ခန့်အပ်တော်မူသည့်အတိုင်း အမှုခပ်သိမ်းကို ပြီးငြိမ်းအောင်မြင်စေသကဲ့သို့ ခမည်းတော် ခန့်ရပ်တော်မူသည့်အတိုင်း ပြီးမြောက် အောင်မြင်တော်မူလေသည်။ ပြီးမြောက် အောင်မြင်ကြောင်းကို ခမည်းတော်မင်းကြီး ကြားသိတော်မူလလေလျှင် ဝမ်းမြောက်တော်မူလျက် သက်မင်းနှင့်တကွ ကမ္ဗောဇပြည်ကို ပြုစုတော်မူ၍ သက်မင်း၏ နိုင်ငံဖြစ်သော ပူရပါသျှာ၊ သံကသလာ၊ သျှတ်သျှာ၊ စုက္ကရာ၊ သောက္ကဒန်စသော ရွာကြီး ရွာငယ်တို့ကို မပြိုမကွဲစေဘဲ ရွာစား ချထားတော်မူ၍ သာသနာတော် တည်ထွန်းအောင် ပြုတော်မူစေသည်။

ဤသို့ တည်ထွန်းအောင် ပြုစေတော်မူသောကြောင့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၏ တန်ခိုးအာနုဘော်သည် အလွန်ထင်ရှား ကျော်စောတော်မူသဖြင့် ဇမ္ဗူဒီပါ ကျွန်းအပြင်ဝယ် ဘုရင်ထီးဆောင်း မင်းအပေါင်းတို့သည် ခညောင်းမှီခိုရာသဖွယ်ဖြစ်၍ သဘော်ဆိပ်ကြီးဖြစ်သော စစ်တကောင်းမြို့ကို အစိုရသော ဦးစီးစလာသည်လည်း ကျွန်တော်အဖြစ်ဖြင့် လက်ဆောင်ဘဏ္ဍာမြို့ရွာတုတ်ခွန်တို့ဖြင့် ဆက်သဖူးမြော်လာပေသည်။ ဘဝရှင်မင်းတရား၏ ခြေတော်နှစ်ဖက်ကို ဦးထိပ်တင်၍ ကျွန်ခံလာသော စစ်တကောင်း ဦးစီစလာအား မင်းတကာတို့ သဏ္ဌာပ်ရာ အပြားလေးပါးဖြင့် သနားပြုစုတော်မူ၍ တစ်နှစ်ချင်းဝယ် နှစ်ပြည်ထောင်တို့၏ အရေးကိစ္စကို စီရင်တော်မူပြီးသော် သက်မင်းကို ရွှေဖဝါးတော်ရင်းသို့ ဆောင်ခဲ့၍ ပြန်တော်မူခဲ့လေသည်။

ဘဝရှင်မင်းဖလောင်းသည် ဒုက္ခိတသတ္တဝါတို့အား ကရုဏာသက်တော်မူ၍ သက်မင်းအား သနားတော်မူသဖြင့် မညှိုးမနွမ်းစေရ၊ ထောက်မသဏ္ဌာပ်တော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါ၌ ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် ရွှေနန်းတော်ဆောက်အံ့ဟု အကြံတော်ရှိသည်ဖြစ်၍ နိုင်ငံတော်အတွင်း ဇနပုဒ်တိုင်းကား ရွာကြီးရွာငယ်တို့ကို စိုးအုပ်နေကြကုန်သော မှူးတော်မတ်တော်တို့အား တံဆိပ်အမှတ်ရေအစာနှင့် စေလွှတ်တော်မူလေသော် ထိုထိုသော ဇနပုဒ်ခရိုင် မြို့ရွာကြီးငယ်တို့ကို အုပ်စိုးနေကြကုန်သော မှူးတော်မတ်တော်တို့သည် အမိန့်တော်ရွှေစာကို ဦးထိပ်တက်တင်ရွက်၍ တောတောင်အနှံ့ရှာဖွေလျက် ဗိသုကာကျမ်းနှင့်အညီ ထူးဖျားသစ်၊ ချောင်းကူးသစ်၊ သူကောင်တင်သစ်စသော တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးသော အပြစ်ကင်းသော သစ်တို့ကို ယူဆောင်ခဲ့၍ ဘုရင်မင်းမြတ်အား ဆက်သတော်မူကြကုန်၏။ ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် ကောင်းမြတ်သော သစ်တို့ဖြင့် သက္ကရာဇ် ၉၃၉ ခု၊ တော်သလင်းလဆုတ် ၁ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၊ ကန်လက်၊ ကရကဋ်ရှင်စန်းဝယ် ရွှေနန်းတော်ကို ဆောက်လုပ်၍ ပြီးမြောက်စိုးစံတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် သက်မင်းအား သူ့ပြည်စည်းစိမ်ကို ဆောက်နှင်းတော်မူပြန်လို၍ ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ အမှတ်ချွတ်ယွင်းသော ယောကျ်ားသည် ဇောတိရသအမည်ရှိသော ပတ္တမြားရတနာကို အရောင်အဝါညှိုးစေအံ့ဟု ညွန်ရေစသည်တို့ဖြင့် လိမ်းကျံပွတ်လှည့်သော်ငြားလည်း ထိုပတ္တမြားအရောင် မညှိုး၊ တိုး၍သာ ပြောင်သကဲ့သို့ အမောင်တို့သည် ငါ၏ တန်ခိုးကျက်သရေတော်ကို ယုတ်နိမ့်စေခြင်းငှာ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းပြုသော်လည်း ငါ၏တန်ခိုးကျက်သရေတော် မညှိုး၊ တိုး၍သာ ထွန်းကားကြေညာလေသည်။ ယင်းသို့ ငါ၏တန်ခိုးကျက်သရေတော်ကို ယုတ်နိမ့်စိမ့်လေအောင် ပုန်ကန်သောင်းကျန်းပြုလုပ်လေငြားသော်လည်း ပညာရှိသော မင်းတကာတို့သည် အပြစ်ပြုသောသူအား သည်းခံရိုးဓမ္မတာဖြစ်၍ ငါသည်းခံတော်မူ၏ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် သက်မင်းအား မင်းဆောင်မင်းယောင်နှင့်တကွ သူ့ပြည်ကို ဆောက်နှင်းချီးမြှောက်တော်မူလေသည်။

ဤသို့လျှင် သက်မင်းအား သူ့ပြည်ကို ပြန်၍ဆောက်နှင်းလေသောသတင်းကို အရပ်ထက်ဝန်းကျင်တို့မှ ကြားလေသော် မောင်းကွပ်၊ ပထန်စသော အပြည်ပြည်သောမင်းတို့သည် ခြေတော်အောက် လာရောက်ခစားကျွန်ခံလာကုန်သည်။

တစ်ရံရောအခါ ဘဝရှင်မင်းတရား ဘုန်းတော်ကြောင့် မြတ်သော ဆင်မျိုးရတနာကို နတ်အပေါင်းတို့ ညီညာကူမပို့လာသကဲ့သို့ ကျည်းမသရက်မြို့ကြီး၏ အရှေ့ဖြစ်သော ပန်းပြင်အရပ်ဝယ် ဆင်ဖြူတော်ရောက်လာကြောင်း ရွှေနားတော်ကြားလေလျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားသည် မင်းပွဲသဘင် စီရင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၄၁ ခု၊ တော်သလင်းလဆုတ် ၅ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ ကြွချီတော်မူ၍ ဆင်တော်ကို ဖမ်းတော်မူလေရာ နီလုစွာသော တမွဆင်မျိုး၏ အနွယ်ဖြစ်သော ဆင်ရတနာကို ရတော်မူလေသည်။ ထိုဆင်ရတနာကို ရပြီးသည့်နောက် လေးမြို့ကချောင်းတွင်လည်း ဆင်ဖြူအမတစ်စီး ရတော်မူလေသည်။

ဤသို့လျှင် ဆင်ဖြူနှစ်စီးရှင် ဘုရင်မင်းတရားကြီးသည် ရှေးဘဝအဆက်ဆက်၌ လေ့ကျက်ဖြည့်ဖူးသော ပါရမီတော်ရှင် ဖြစ်တော်မူသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဤဘဝ၌ ဖြည့်ဆည်းပူတော်မူအပ်သော ဒါန၊ သီလစသော ပါရမီတော်၏ အစွမ်းအားဖြင့် လည်းကောင်း အလိုရှိအပ်သော ဆန္ဒတော်နှင့် ညီညွတ်စွာပြည့်စုံတော်မူသည်ဖြစ်၍ တရားသဖြင့် မင်း၏စည်းစိမ်ကို ခံစားတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးဘုရင်ကျော်ထင်နော်ရထာသည် အလိုတော်မပြည့်မီ ယောက်ဖတော်ဖြစ်သော တောင်ငူဘုရင် မင်းတရားရွှေထီးနှင့်တကွ ငါတို့ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားကြီး၏ခမည်းတော် သီရိသုဓမ္မရာဇာ မင်းပါကြီးလက်ထက်တော်၌ တစ်ကြိမ်လာရောက်လုပ်ကြံလာသော်လည်း ဘုန်းတော်တည်းဟူသော သံခြေကွန်ရက်တွင်းမှ မလွတ်ထွက်နိုင်သည်ဖြစ်၍ မိဖုရားရတနာ၊ ဆင်ကောင်း၊ မြင်းကောင်း၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ လှေ စသော များမြောင်စွာသော လက်ဆောင်တော် ဆက်သ၍ ပြန်ရပါမည့်အကြောင်းနှင့် ခွင့်တောင်းအသနားခံလေရာ မင်းပါကြီးလည်း သနားခွင့်ပေးတော်မူသဖြင့် ပြန်သွားကြပြီးနောက် မင်းတရားရွှေထီး သက္ကရာဇ် ၉၁၂ ခုနှစ်တွင် လွန်လေသဖြင့် ယောက်ဖတော် ကျော်ထင်နော်ရထာမင်း အလိုတော်ပြည့်လေလျှင် ကျယ်ဝန်းစွာသော တိုင်းကားနိုင်ငံကို အစိုးရတော်မူသော ငါတို့ဆင်ဖြူရှင်မင်းဖလောင်း၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ကို မသိသည်ဖြစ် ခမည်းတော်မင်းပါလက်ထက်က အရှက်ရဖူးသော ပဲခူးမင်းကျော်ထင်နော်ရထာသည် များစွာထူထပ်သော စစ်အင်္ဂါလေးပါးကိုစီရင်၍ မုတ္တမမြို့စား ညီတော်သီရိဓမ္မရာဇာကို ဗိုလ်မှူးခန့်တော်မူ၍ လင်းပတေးကြောင်း ငါတို့ရခိုင်ပြည်သို့ ချီရသည်။ သမက်တော် မင်းရဲကျော်ထင်ကို ဗိုလ်မှူးခန့်တော်မူ၍ ဥယျာဉ်ပုကြောင်း ငါတို့ရခိုင်ပြည်သို့ ချီရသည်။ သံတွဲသို့ရောက်လျှင် သံတွဲတွင်ရှိသော ရဲမက်တော်ရှစ်တပ်သားတို့နှင့် ရုံးစည်း၍ ရေအားကြည်းအား ငါတို့ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာပြီးလျှင် လောင်းကြက်ပြင်ဝယ် တပ်ချ၍ နေလာ၏။ အရှေ့ဘက်က သူတို့မင်းနှင့် သျှမ်းစော်ဘွားတို့သည် ဖိုးခေါင်တောင်ကိုလွန်၍ ချီလာကြလေကုန်သည်။

ငါတို့ရခိုင်ဘုရင်မင်းဖလောင်းကား ရွှေနန်းတော်ထက်နေတော်မူလျက်လျှင် စစ်သူကြီးအားနှင့် မြို့ကိုလုံစေရမည်ဟု အမိန့်တော်ချလေသော် စစ်သူကြီးစသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သည် သောင်းသောင်းရှင်းလန်း ဝမ်းသာစွာလျက် အမိန့်တော်ကို ဦးထိပ်တင်ပြီးလျှင် လောင်းကြက်မြို့တွင်ရှိသော သူ့စစ်သည်များကို ထွားကြေညက်အောင် တိုက်ဖျက်နှင်ဖြိုလေသော် သူ့စစ်သည်တို့လည်း မခံနိုင်သည်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၉၄၃ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် သံတွဲမြို့သို့ဆုတ်၍ နေကြလေသည်။

ဘုရင်မင်းဖလောင်းလည်း သံတွဲမြို့တွင်နေသော ပဲခူးမင်းစစ်သည် ဗိုလ်ပါတို့ကို လိုက်လံတိုက်ခိုက်ရမည်ဟု ဇုန္တာတ်စသော စစ်သူကြီးတို့အား အမိန့်တော်သံ ချတော်မူလေသော် ဇုန္တာတ်စသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့လည်း အမိန့်တော်ကို ဦးထိပ်ထက်တင်၍ များမြောင်စွာသော လက်နက်ကိရိယာတို့နှင့်တကွ ရေကြောင်းချီလေ၍ သံတွဲတွင်ရှိသော သူ့စစ်သည်တို့ကို လက်ဝယ်ထားခဲ့ပြီးလျှင် သူ့နိုင်ငံတိုင်အောင် လိုက်၍ တိုက်ဖျက်ပြီးလျှင် လှေတက်ရွာပြည်တို့ကို မီးတိုက်၍ များစွာသော သုံ့ပန်းတို့ကို ဆောင်ယူ၍ ပြန်လာခဲ့ကုန်၏။ သံတွဲတွင်ရှိသော သူ့စစ်သည်တို့ကိုလည်း အသိန်းမကသော ငါတို့စစ်သည် သူရဲတို့သည် လိုက်လံဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက်လေသောကြောင့် မော်တင်နဂါးရစ်မြစ်ကြီးကို လှည့်ပတ်၍ ပြေးလာကြရာ ငါတို့စစ်သည်နှစ်ဦးညှပ်၍ သတ်ဖြတ်တိုက်ခိုက်လေသော် ကျွန်းထင်းကဲ့သို့ မျောပါးသေပျောက်ကြကုန်၏။ ရွှေလှေ၊ ငွေလှေ၊ ရွှေ ငွေမှူးမတ်အစရှိသော သုံ့ပန်းတို့ကို သိမ်းယူရရှိလိုက်ပေ၏။

ကြည်းကြောင်းထွက်ပြေးသော သူ့စစ်သည်တို့ကိုလည်း လောင်းခေါင်းတောင်မြို့ကို လှည့်၍ လိုက်လံတိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးကြလေသော် များစွာသော လက်နက်ကိရိယာ သုံ့ပန်းတို့ကို ရခဲ့ကြလေ၏။ ဇုန္တာတ်စသော တပ်မင်းဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သည် များစွာသော စစ်လက်ဆောင်တို့ကို ဆက်သလာကုန်၏။ ပဲခူးဘုရင်ကျော်ထင်နော်ရထာလည်း သက္ကရာဇ် ၉၄၃ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့ လွန်တော်မူလေသည်။

ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် ဝမ်းမြောက်တော်မူသည်ဖြစ်၍ ဇုန္တာတ်စသော တပ်မင်းဗိုလ်ပါ အပေါင်းတို့အား ကြီးစွာသော အဆောင်အယောင် ဆုလာဘ်တို့ကို ပေးတော်မူ၏။

ဤသို့လျှင် ပဲခူးဘုရင်အစရှိသော စစ်သည်အပေါင်းတို့သည် သေကျေပျက်စီးရသောအကြောင်းကို ပြည်ထောင်ချင်း မင်းတကာတို့ကြားလေသော် လွန်စွာကြောက်လန့်ကြလေကုန်၏။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ဘုရင်မင်းတရားကြီးအား ဆင်ဖြူတစ်စီး ရတော်မူပြန်လေသည်။

ဤသို့ ရန်မာန်ခပ်သိမ်းကင်းငြိမ်းပြီးလျှင် ဘုရင်မင်းတရားကြီးသည် နောက်

နောင် အစဉ်အဆက် ပြည်ရေးတာဝန်ကို မျှော်လင့်တော်မူ၍ သားတော်အကြီးဖြစ်သော အိမ်ရှေ့မင်းအား များစွာသော ဆင်မြင်းရဲမက် လက်နက်ကိရိယာ ကျေးရွာခရိုင်တို့ကို သတ်မှတ်ပိုင်းခြားလျက် ဆောင်နှင်းတော်မူ၍ အိမ်ရှေ့မင်းဘုရားဟူသော အမည်ကိုပေးတော်မူပြီးသော် အလိုတော်ပြည့်စကပင် အနောက်မဇ္ဈိမဒေသတစ်ရိုးဝယ် သဗ္ဗညုရှင်တော်ဘုရား၏ သာသနာကို ထွန်းလင်းတောက်ပအောင် ကြံဆောင်အားထုတ်တော်မူမည်ဟု မျှော်တင်းတော်မူလေသော် ဤအနောက်တစ်ရိုးကိုကား တစ်ပါးပါးသော မျိုးတော်ဆွေတော်တို့ကို ခန့်တော်မူသည်ရှိသော် ကြံတိုင်းအလိုတော် မပြည့်စုံလေရာဟု သာသနာတော်အစီးအပွားကို အကြောင်းပြု၍ သားတော်အလတ်ဖြစ်သော သတိုးမင်းစောကို များစွာသော အလုံးအရင်းဆင်မြင်းရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့်တကွ အနောက်တစ်ရိုးကို ဆောက်နှင်းတော်မူ၍ အနောက်ဘုရင်ဟု အမည်ပေးတော်မူ၏။

အနောက်တစ်ရိုးကို သာတော်အလတ် သတိုးမင်းစောအား ဆောက်နှင်းတော်မူရာဝယ် ကမ္ဘောဇမည်သော သက်ပြည်ကိုအစိုးရသော သက်မင်းအပေါင်းတို့သည် အစဉ်အလာသော အကျိုးစီးပွားကို မမြင်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥတ္တရစ်ပြည်ကို အစိုးရသော မြို့မင်းထံသို့ ပြေးဝင်လေ၏။ ဘဝရှင်မင်းတရား၏ ကျွန်ဖြစ်သော စစ်တကောင်းမြို့စား ဦးစီစလာ၊ ပထန်၊ ပဇီ၊ သီရိမောက်ခင် အစရှိသော ဘုရင်ဂျီတို့ကို လှည့်ပတ်ပြောဆို၍ သစ္စာဖွဲ့ကြပြီးသော် တစ်လွန်းတည်းကြိုးကဲ့သို့ ကြံကြသော အကြောင်းကို ဘဝရှင်မင်းတရားအား ရွှေနားတော် လျှောက်လာသော် ဘဝရှင်မင်းတရားလည်း သားတော်အား ချွတ်ယွင်းသော အကြံဖြင့် ပြစ်မှားသောသူတို့ကို အဆောတလျင် စီရင်အားထုတ် ပြုလုပ်ရမည်ဟု တမန်စေလွှတ်တော်မူသဖြင့် စူးစမ်းထောက်လှမ်းပြုလေသော် အပေါ်ကား ကြောက်ရွံ့ကျိုးနွံသကဲ့သို့ အတွင်းကားတစ်ကြောင်းကျင့်ကြံလေသောအဖြစ်ကိုသိ၍ ခမည်းတော်ထံလျှောက်ပြန်စေသော် ဘဝရှင်မင်းတရားလည်း မင်း၏မာန်တော်ဖြင့် ကြည်းအားရေအားနှင့် သက္ကရာဇ် ၉၄၈ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ၆ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ မကရလက်၊ မကရစန်းဝယ် မင်းစံပယ်ခြင်းဖြင့် ရတနာရွှေဖောင်သို့ တက်စီးတော်မူလေ၏။

ထိုသို့ တက်စီးတော်မူသောနေ့၌ပင်လျှင် မြို့မင်း၏ အပင်းအသင်းဖြစ်သော စစ်တကောင်းမြို့စား ဦးစီစလာနှင့် ကပ္ပီတင်တို့သည် သစ္စာဖောက်ပျက်ခြင်း တည်းဟူသော ဒဏ်ဖြင့် ရောဂါနှိပ်စက်၍ အသက်ကုန်ဆုံးခြင်းသို့ ရောက်ကြလေကုန်၏။ ပထန်၊ ပဇီနှင့် သီရိမောက်ခင်တို့မူကား အချင်းချင်း လက်နက်ထူကြ၍ အသက်၏ အန္တရာယ်သို့ ရောက်ကြလေကုန်သည်။ ဤသို့ ရတနာဖောင်တော်သို့ တက်စီးသောနေ့ဝယ် မြို့မင်းတို့သည် သစ္စာဖောက်ဖျက်ခြင်းတည်းဟူသော ဘေးဒဏ်ရောဂါဖြင့် သေပျောက်လေကုန်သည်ဟူသော သတင်းစကားကို ပြည်ထောင်မင်းချင်းတကာတို့ ကြားသိလေရာ လွန်စွာအံ့ဩထောပနာ ပြုကြကုန်၏။

ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးလည်း ခရီးအစဉ်အတိုင်း ချီကြွတော်မူလေလျှင် မိမိနိုင်ငံတော်ဖြစ်သော ပြည်ကြီးပြည်ငယ်တို့၏ အခွန်အတုတ်ကို ခံတော်မူ၍ များမြောင်စွာသော လက်နက်ကိရိယာ၊ ဗိုလ်ပါဆင်မြင်းစသော စစ်အင်္ဂါလေးပါးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်၍ သားတော်အိမ်ရှေ့ဘုရင်၊ သားတော်အနောက်ဘုရင် အမှူးရှိသော တစ်ဆယ့်ငါးဦးသော တပ်မင်းတို့သည် ကောင်းကင်နှံ့မျှ တီးမှုတ်ကြကုန်၍ ပြာသိုလပြည့်နေ့တွင် စစ်ချီတက်တော်မူလေသည်။

ဥတ္တရစ်ပြည်ကိုအစိုးရသော မြို့မင်းသည်ကား သူ့တွင် ညီညာသင်းပင်းသောမင်းတို့သည် သေပျောက်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ အတောင်ကျွတ်သော ငှက်ကဲ့သို့ ဖြစ်လေသဖြင့် သားတော်သုံးယောက်မျှရှိသော မြို့ပြည်အား အရောင်ရုံဘုရင်ဂျီ အစရှိသော ကုလားဘင်္ဂါတို့ကို သုံ့ပန်းပြု၍ ခေါ်ပြီးလျှင် ကောင်းစွာ မြို့၊ ပြ၊ ကျုံး မြောင်းတို့ကို စီရင်၍ ဇကေဇရောဟူသော ခြသေ့်မြို့ဝယ် ခံလင့်သည်ကို သူရဲတော်တို့ တိုက်လေလျှင် မခံနိုင်၍ ထွက်ပြေးလေ၏။

တစ်ဖန်လည်းကောင်း တောင်ဘက်ကရံသော သတ္တရာမြို့ဝယ် ခံလင့်သည်ကို တိုက်ပြန်လေလျှင် မြို့မင်းသားကိုဖမ်း၍ ရလေ၏။ မြို့စစ်သည် အပေါင်းတို့သည် ပရမ်းပတာ ထွက်ပြေးလေ၍ များစွာသော ဆင်ပုံ၊ မြင်းပုံ၊ လာဘ်သပ်ပဏ္ဏာတို့ကို လက်ဆောင်တော် ဆက်သလာကုန်သည်။ ယင်းသို့ ဆက်သလာသော်လည်း မင်း၏မာန်တော်ကို ချုပ်တည်းတော်မမူဦးဘဲ ပတ်ပတ်လည်ချောင်းကြီးခြားသော မနောပြင်ဝယ် ခံလင့်သည်ကို ရဲမက်တော်တို့အား တိုက်တော်မူစေလျှင် မခံနိုင်၍ ပြေးခဲ့၏။ စန္ဒပုတ်ဟူသော မြို့ကြီးဝယ် ခံလင့်သည်ကိုလည်း ရှေးကဲ့သို့ တိုက်စေလျှင် ထွက်ပြေးပြန်လေ၏။

ပထန်၊ ရှမ္ဗီ၊ ရောင်ပတ္တဲ အစရှိသော သူရဲတို့နှင့် ရုံးစု၍ ခံလင့်သည်ကို ဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက်လေသော် မြို့အလုံးတို့ ထွားထွားညက်ညက် ပျက်စီးကြလေကုန်၏။ မြို့မင်းသည်ကား ပါအပ်သော အလုံးအရင်းနှင့် တောနက်ဝယ် ပုန်းကွယ်၍ နေလေသည်။

ယင်းသို့နေလေသည်ကို စစ်သည်တို့သည် လိုက်လံရှာဖွေသတ်ဖြတ်လေသောကြောင့် မြို့မင်းသည် ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ အသက်သေခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။

တောတောင်ချောက်မြောင်ဝယ် ပုန်းကွယ်၍နေကြသော သက်မင်းသား၊ သက်မင်းသမီး၊ သက်မင်းမျိုးဆွေ အမှူးအမတ်စသော သုံ့ပန်းတို့ကို များစွာဖမ်းဆီးယူငင်၍ ရှေ့တော်ဝယ် ဆက်သလာပေသော် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးကား အလောင်းတော်တကာတို့၏ သဘောသည် အပြစ်ရှိသောသူအား စောင်မာန်ထွက်ငြားသော်လည်း တစ်ဖန်လည်းကောင်း တရားသဘောကိုရှုမြဲရာ ဓမ္မတာဖြင့် သနားတော်မူပြန်ခြင်းကြောင့် မြို့မင်း၏သား အိမ်ရှေ့မင်းသည် အဖ၏ အရာဖြစ်သော ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို ဆောက်နှင်းပါမည့်အကြောင်းနှင့် အသနားခံတော်မူရာ ထိုထိုသို့သော အရပ်ပြည်ရွာတို့ကို မပြိုမကွဲစေဘဲ ဆောက်နှင်းတော်မူလေသည်။ ယင်းသို့ ဆောက်နှင်းတော်မူလေသည်ကို ပြည်ထောင်မင်းချင်းတို့ ကြားလေလျှင် အလွန်ပင်ချီးမွမ်းကြလေကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ဘုရင်မင်းတရားကြီးသည် ပုန်ကန်ရိုင်းပျသော သက်မင်းပြည်ကို သိမ်းယူပြုစု၍ သမ္မာအယူ၍ တည်စေတော်မူခဲ့ပြီးမှ နေပြည်တော်သို့ ပြာသိုလပင် ပြန်ကြွရောက်တော်မူလာသည်။

ယင်းသို့ ပြန်ရောက်တော်မူ၍ တိုင်းပြည်စည်းစိမ်ကို ချမ်းငြိမ်းစိုးစံတော်မူလေ၏။ ယင်းသို့ စိုးစံတော်မူသော ဘုရင်မင်းဖလောင်းကြီး လက်ထက်တော်ဝယ် တောကျောင်း၊ ရွာကျောင်းတို့၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူကုန်သော အရညဝါသီ၊ ဂါမဝါသီ ရဟန်း သံဃာတော်တို့သည် ပရိယတ္တိသာသနာ၊ ပဋိပတ္တိသာသနာ၊ ပဋိဝေဓသာသနာ တည်းဟူသော သာသနာသုံးပါးကို ကြိုးစားအားထုတ် ဆောင်ရွက်တော်မူသောကြောင့် သာသနာတော်သည် နေမင်း၏ အရောင်ကဲ့သို့ ပြောင်ပြောင်ထွန်းတောက်ပတော်မူ၏။

ထိုမှတစ်ပါး ပြဒါး၊ လောဟာ၊ ဘင်၊ နာ၊ သမား၊ ဆေးဝါး မန္တန်အစရှိသော အထူးထူးအပြားပြားသော အတတ်ပညာတို့သည်လည်း လွန်စွာထွန်းကား ပွားများကုန်၏။

မောင်းကွပ်၊ ပထန်မင်းတို့သည်လည်း အထူးထူး အပြားပြားသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို နှစ်တိုင်းမပြတ် ဆက်သလာကုန်၏။

သီဟိုဠ်မင်း၊ ပေါ်တုဂီမင်း၊ ပသီမင်းတို့သည်လည်း သင်္ဘောလှေယာဉ်တို့ဖြင့် မိမိအရပ်ဝယ်ဖြစ်သော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာကာရတို့ဖြင့် ခယရိုသေစွာ နှစ်စဉ်မပြတ် လာရောက်ဆက်သ ရောင်းဝယ်ခြင်း ပြုကြလေကုန်၏။

တတိယသင်္ဂါယနာမတင်မီ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၂၂ ခုမြောက်ရောက်သော အခါ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းဝယ် ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော မြို့ကြီးတို့၌ မြတ်စွာဘုရား၏ သရီရဓာတ်ခုနစ်စရွတ် = တစ်ဆယ့်လေးပြည်တို့ကို ဌာပနာသွင်း၍ စေတီတော်တည်ထားခဲ့ရာ အပါအဝင်ဖြစ်သော ငါတို့ရခိုင်ပြည်ရှိ စေတီတော်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဘေးတော်၊ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်၊ နောင်တော်တို့ တည်ထားပြုလုပ်အပ်သော သိမ်၊ ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ မဏ္ဍပ်၊ စေတီတော်တို့ကိုလည်းကောင်း ထပ်မံ၍ ပြုလုပ်တော်မူသည်။

ငါတို့ဓညဝတီ ရခိုင်ပြည်သို့ မြတ်စွာဘုရားကြွတော်မူလာရာ သေလာဂီရိ ကျောက်တောင်၌ သက်ဆင်းရပ်တန့်တော်မူ၍ ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း မနောဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် စီမံတော်မူခဲ့သည်ဖြစ်၍ ကြွရောက်ကိန်းဝပ်တော်မူလာသော ဓာတ်တော်မွေတော်တို့ကိုလည်း ရတော်မူလေသည်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၉၄၇ ခုတွင် မိဂပဗ္ဗတတောင်၌ နဖူးသင်းကျစ်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ သင်းကျစ်တော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁။

နန္ဒပဗ္ဗတတောင်၌ ပါးမွေးတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ပါးမွေးစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၂။

ဝေဠုပဗ္ဗတတောင်၌ နားလိပ်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ နားလိပ်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၃။

မဉ္ဇူပဗ္ဗတတောင်၌ ချက်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ချက်တော်စေတီတည်တော်မူသည်။ ၄။

ကာလာဂီရိတောင်၌ လျှာတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ဇိဝှာစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၅။

ကပေါတဂိရိတောင်၌ လည်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ဂီဝါစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၆။

ဓညဝပဗ္ဗတတောင်၌ လက်ယာပါးရိုးတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ပြိုင်းတင်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၇။

ဧရနုသာရတောင်၌ လက်ဝဲပါးရိုးတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ပါးရိုးတော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၈။

ဉရပဗ္ဗတတောင်၌ ရင်ငုံတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ရင်ငုံတော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၉။

သေလပဗ္ဗတတောင်၌ မေးငူတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ အဆုတ်တော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၀။

ပဗ္ဗာသတောင်၌ အဆုတ်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ အဆုတ်တော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၁။

နေသာဒတောင်၌ သလုံးတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ သလုံးစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၂။

တဲလမူးချောင်း၊ ကဏ္ဏလောမတောင်၌ နားမွေးတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ နားမွေးစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၃။

သာလမယတောင်၌ စမြိုတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ စမြိုစေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၄။

စာရုပဗ္ဗတတောင်၌ ဦးကင်းတော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ဦးကင်းတော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၆။

သီလပဗ္ဗတတောင်၌ ဦးရစ်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ၍ ဦးရစ်တော်စေတီ တည်တော်မူသည်။ ၁၇။

ထိုစေတီအပေါင်းတို့ ငယ်စွအဆုံး လုံးပတ်အတောင် နှစ်ဆယ်ခန့်ရှိ တည်တော်မူသည်။

ထိုစေတီအပေါင်းတို့တွင် မြို့ပြည်သို့စစ်မချီမီ မြို့ပြည်ကိုရလျှင် သီလပဗ္ဗတတောင်၌ ဦးရာဇ်တော်ဓာတ်ကို အသစ်တမံ ပြုလုပ်ပါမည်ဟု ဝန်ခံသည့်အတိုင်း မြို့ပြည်ကို လက်ဝင်ဖြစ်၍ ပြန်တော်မူခဲ့သည်တွင် ဦးရာဇ်တော်စေတီကို တည်လုပ်အံ့ဟု သီလပဗ္ဗတတောင်ကို ညီညွတ်စွာသုတ်သင်ပြီးသော် အထောင်မကသော ပန်းရန်အစို့သားတို့ကို အပ်နှင်းခဲ့၍ သားတော် ဦးရစ်တော်စားအား တာဝန်ပြုတော်မူလျက် စိမ်းညိုသော ကျောက်တို့ဖြင့် မင်း၏အလံတော် ရှစ်ဆယ်လုံးပတ်ရှိသော စေတီတော်ကို တည်ပြီးသော် အလှူကြီးကို ပေးအံ့သောငှာ စီရင်တော်မူသည်ကား။

ဘုရင်မင်းဖလောင်းကြီးသည် ဆန်းကြယ်သော ရွှေနန်းဖောင်ကို စီရင်တော်မူပြီးလျှင် များစွာသော လှေရုံအပေါင်းတို့နှ္ဓ ကစ္ဆပနဒီမြစ်လျှောက် စုန်တော်မူလတ်၍ ဦးရာဇ်တော်ဓာတ်နှင့် စမြိုတော်ဓာတ်အကြားလမ်းဝယ် ပိုက်ချောင်းဝ၌ စခန်းချတော်မူ၍ ကမ်းနှုဏ်ဖက်ဝယ် ကြီးစွာသော ကန်တို့ကို တူးစေ၍ ရေဟူသော အလှူကိုပေးတော်မူ၏။

ရဟန်းသံဃာတော် အလှူခံပုဏ္ဏားတို့အားလည်း များစွာသော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်အရသာ ရိက္ခာမျိုးတို့ကို ပေးတော်မူ၏။

ကစ္ဆပနဒီမြစ်နား စခန်းချတော်မူရာအရပ်မှသည် ဦးရာဇ်တော်ဓာတ်ရင်ပြင်တိုင်အောင် ဥသဘကိုးဆယ်အလွန်ရှိသော လမ်းခရီးကို ဆင်မြင်းရထားဗိုလ်ပါ ကျင်းပသာအောင် တိတိညီစွာ ပြုလုပ်တော်မူစေ၏။ စမြိုတော်ဓာတ်အကြားနှင့် ဦးရစ်တော်ဓာတ်အကြားတွင် ကြီးစွာသော မဏ္ဍပ်တို့ကို ဆောက်လုပ်စေ၍ တစ်ရာ့တစ်ပါးသော လူမျိုးတို့၏ အရုပ်၊ ငါးရာ့ငါးဆယ်သော ဇာတ်တို့၏ အရုပ်၊ ကြည်း၌ရှိသော သတ္တဝါ၊ ရေ၌ရှိသော သတ္တဝါတို့၏ အရုပ်၊ ကခြင်း သီခြင်း ပုံသဏ္ဌာန်ကို ယန္တရားစက်တို့ဖြင့်လုပ်၍ လမ်းစဉ်အတိုင်း ကစေရကုန်၏။

တံခွန်၊ ကုက္ကား၊ မုလေးပွား၊ ကြက်လျှာ အစရှိသည်တို့ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရေပြည့်အိုး၊ ကြာသွတ်အိုး အစရှိသည်တို့ဖြင့် လည်းကောင်း တန်ဆာဆင်ပြီးသော် သာသနာတော် သက္ကရာဇ် ၂၁၂၂ ခု၊ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၉၅၃ ခု၊ တန်ခူးလဆုတ် ၁ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက်အချိန်တွင် ဌာပနာသွင်းသဘင်ကို စီရင်တော်မူ၏။ စီရင်၍ ပြီးမြောက်လျှင် အသောင်းမကသော သံဃာတော်တို့အား ရှစ်ပါးသော ပရိက္ခရာတို့ကို လှူဒါန်းတော်မူ၏။ အရပ်လေးမျက်နှာမှ လာရောက်ကြကုန်သော လူသူအပေါင်း ဖုန်းတောင်းယာစကာတို့အားလည်း လိုအပ်သောဝတ္ထုအစုစုတို့ကို ကြည့်ရှုပေးကမ်းစွန့်ကြဲတော်မူ၏။ ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး သုဓမ္မာနတ်ပွဲသဘင်ကဲ့သို့ ပြုပြင်စီမံတော်မူပြီးခါ ကိုးသိန်းသော အသပြာတို့ကို သဒ္ဓါကြည်ဖြူ ပေးလှူစွန့်ကြဲတော်မူလေ

သည်။

ယင်းသို့စွန့်လှူတော်မူသည့်အဆုံး၌ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကြံ့ခိုင်ပထဝီမြေမဟီသည် ကြွချီဘုန်လျက် အိုးထိန်းစက်ကဲ့သို့ သွက်သွက်ခါမျှ လှုပ်လေသည်။

ဘဝရှင်မင်းဖလောင်းကြီးသည် ဦးရစ်တော်ခါတ်တော်၌ အလှူကြီးပေးတော်မူပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၉၅၄ ခု တိုင်ရောက်လေလျှင် စစ်တံတင်မြို့သို့ ထွက်တော်မူ၍ ဆင်ဖမ်းသဘင်ကို စီရင်ကြည့်ရှုတော်မူလေသော် အမတ်ဆင်ကဲကြီးသည် ပေါက်မ၊ ဟိုင်း၊ ဟံစသော အရာမကသော ဆင်တို့ကို လက်ဆောင်တော်ဆက်သလေလျှင် အလွန်ဝမ်းမြောက်တော်မူလေသည်ဖြစ်၍ ရွှေနန်းတော်သို့ ပြန်တော်မူပြီးလျှင် ဘုရင်မင်းမြတ်တို့ ကျင့်သုံးအပ်သော ရာဇဓမ္မဆယ်ပါး၊ သင်္ဂဟတရားလေးပါး၊ နာယကဂုဏ်ခြောက်ပါး၊ ရာဇဂုဏ်ရှစ်ပါးစသော တရားအစုစုကောင်းမှုအဖြာဖြာတို့ကို လွန်စွာအားထုတ်တော်မူလျက် အိမ်နိမ့် ၃၇၊ သုံးဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ နန်းစံ ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၉၊ ငါးဆယ့်ကိုးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၅၅ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၆ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ နတ်ရွာစံတော်မူလေသည်။ နံတော်စနေသားတည်း။ ၅။

ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်း ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့၌လာသည်ကို ညီညာနှိုင်းဆရေးသား၍ ပြအပ်သော မင်းဖလောင်းကြီးအကြောင်းတည်း။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား၊ ဘုရင်မင်းဖလောင်းကြီးသည် ထီးနန်းရပြီးနောက် တောင်ငူမင်းတရားရွှေထီး ရောက်လာကြောင်းကို ဆိုပြီးလျှင်-

တစ်ရံရောအခါ ပြည့်ရှင်သာကီဝင်မင်းဖလောင်းက မြောက်ဦးမြို့သည် မင်းသက်ကုန်ပြီ၊ ဓညဝတီမြို့ဟောင်းကို တည်တော်မူသင့်ကြောင်းနှင့် ဟူးရားဖြူဟူးရားညိုတို့က လျှောက်ထားသည်ကို ပြောင်းသော်မည်သို့ အကျိုးရှိမည်၊ မပြောင်းလျှင်မည်သို့ အပြစ်ရှိမည်များကို မေးတော်မူရာ အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သော ထီးနန်းစိုက်ရာ ပဋိရူပစသောစက်လေးပါးညီသော အောင်မြေမင်္ဂလာအရပ်၌ မြို့တည်၍ ထီးနန်းစိုက်ရလေသော်မြတ်စွာဘုရားခါတ်တော်မွေတော်၊ ပိဋကတ်တော်ကျမ်းဂန်၊ သီလဝန်ဂုဏဝန် ဆရာမွန် ဆရာမြတ် မှူးမတ်ကောင်းပြည့်စုံ၍ သာသနာတော်ထွန်းလင်းပြည့်ရှင်မင်း ဘုန်းကျက်သရေတိုးခြင်း၊ ကာဠာဝက၊ ဂင်္ဂေယျ၊ တမ္ဗ၊ ပိင်္ဂလစသော ဆင်ဆယ်မျိုးထက်တန်ခိုးလွန်သော ဆဒ္ဒန်ဆင်ဖြူရောက်တော်မူခြင်း၊ ခုနစ်ပြည်ထောင်မင်းတို့ ဝပ်စင်းကြည်ညိုရိုသေလေးမြတ်စွာ သားသမီးရတနာတို့ကို ဆက်သ၍ ရွှေ ငွေ ကျောက်သံပတ္တမြား ပွားများခြင်း၊ ရန်သူမျိုးငါးပါး မဖျက်ဆီးနိုင်ရာ၊ ရန်မာန်တကာတို့ကို အောင်မြင်ခြင်း၊ ပညာရှိတို့မှာသော စကားထုံးပုံအရ---။ ပထဝီ ဘုမ္မိမင်္ဂလံ၊ စတုမဟာလာဘံဟု ကျမ်းဂန်၌လည်း ထွက်ရှိပါသည်။ မြောက်ဦးမြို့ တည်စကသည် ယခုတိုင်ရန်သူဖျက်ဆီးနိုင်ဖူးသည် မရှိပါ။ ထိုအင်္ဂါလေးပါးပြည့်စုံစွာနှင့် တိုင်းပြည်သာယာသတ္တဝါတို့ ငြိမ်းချမ်းဥတုရာသီဖြောင့်ညီ၍ သာသနာတော် ထွန်းလင်းလျက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သတ္တဝါတို့ တရားလွတ်လေ၍ မင်းမသမာစိုးလာသော မြို့ရွာကို ပြောင်းသည်မူလျက် သာယာမြဲမဟုတ်။ မြို့ပြောင်းများလျှင် ပြည်သားပြည်သူ မီးသို့ဆူသည်သာ ရှေးသူဟောင်း အဆိုရှိပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ ပြည်သူတို့အား ရင်တော်သားကဲ့သို့ အုပ်စိုးတော်မူပါ။

တစ်ကြောင်းမှာလည်း- အာကာမိုးလတ်၊ နက္ခတ် နေ လ၊ နဝတာရာ၊ ရှစ်ဖြာဂြိုဟ်သွား၊ ဂြိုဟ်စားဂြိုဟ်စု၊ ဥတုသုံးလီ၊ ရာသီသုံးရပ်၊ နေကြပ်သပုပ်၊ မြေလှုပ်တော်လည်း၊ နတ်ပွဲအမြောက်၊ ပစ်ဖောက်အသံ၊ ဥပါပ်နှင့်၊ သည်းထန်မိုးစွေ၊ နေလည်းနှစ်စင်း၊ လထွင်းကြယ်သွား၊ နဂါးစက်နတ်၊ ထောင့်ခတ်ဖီလာ၊ ယတြာနှင့်၊ ဇာတာစန်းလက်၊ ဂြိုဟ်ပျက်ငှက်ယုတ်၊ စုန်း ဖုတ် တစ္ဆေ၊ ဖွတ် မြွေ ပျားစွဲ၊ မြေကွဲ တိမ်ခိုး၊ မိုးကြိုး လောင်းမီး၊ ရေစီးညာဆန်၊ မြတ်မွန်ပုထိုး၊ အခိုးရောင်ခြည်၊ ထွက်သည်ထုံးဟောင်း၊ နိမိတ်ပေါင်းမှာ၊ လောကီသာတည့်၊ ပညာဝေဖန်၊ အမြင်သန်မှ၊ သုတံကဝိ၊ အသိမြောက်မြား၊ တရားကိုသာ၊ လိမ္မာနိစ္စ၊ သာဓိနဇာတ်၊ ထုံးမှတ်သင့်စွ၊ သီလဝမင်း၊ နှလုံးသွင်းသို့၊ ရန်တင်းပယ်ခွေ၊ ပျောက်ရလေသည်။ မှန်ပေမုချ ယွင်းမခွဟူ၍ ရှေးပညာကျော်တို့ စပ်ဆိုတော်မူသော စကားရှိပါသည်။

လောကီမှုဆိုသမျှ သူတော်ကောင်းကို အပြစ်မပြုနိုင်ပါဟု အမတ်ပညာကျော်လျှောက်လေရာ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း အလွန်ကြိုက်တော်မူ၍ စားကြေးတစ်မြို့ရမ်းပြည့်ငယ်ကို ထပ်၍ ပေးတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ ဥဿလင်းစား ငပေါင်တိုကို စိန်တင်စားအရာ ပေးမည်ရှိသော် အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ဥဿလင်းစား ငပေါင်တိုသည် စစ်ထိုးမှု၌ အလွန်လိုသူ၊ အကျိုးအပြစ်ကို အမှန်သိမည် မထင်ပါ။ စိန်တင်အရပ်သားတို့သည် ကိုက်တတ်သော ခွေးနှင့်ပမာတူပါသည်။ ထိုသူနှစ်ဦးတို့ကို အတူမထားသင့်ပါ လျှောက်သော်လည်း ငပေါင်တို၏သမီး မြသွင်ညိုသည်

မင်း၏ကိုယ်လုပ်တော် ဖြစ်လေ၍ အမတ်ကြီးစကားကို ယူတော်မမူ။ ဥသလင်းစား ငပေါင်တိုကို စိန်တင်စားအရာ ပေးလျက် စိန်တင်ချောင်းသို့ ထွက်သွားနေထိုင်စေရာ ခုနစ်လရှိမူ စိန်တင်ချောင်းသားအရိုင်းများနှင့် ခြားနားလေသောအကြောင်းကို မင်းကြီးသိတော်မူလတ်လျှင် အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား---

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရာဇာနာမ၊ မင်းမည်သည်ကား။ အာယံ၊ အခွန်အတုတ် ထွက်သည် မထွက်သည်ကိုလည်းကောင်း။ ခယံ၊ မျိုးရိက္ခာကုန်သည် မကုန်သည်ကို လည်းကောင်း။ သယံ၊ ကိုယ်တိုင်။ ဇညာ၊ သိအောင်ပြုရာ၏။ ယထာကတံ၊ အမှုထမ်းသည် မထမ်းသည်ကိုလည်း၊ သယံ၊ ကိုယ်တိုင်။ ဇညာ၊ သိအောင်ပြုရာ၏။ နိဂ္ဂါရဟံ၊ နှိပ်ခြင်းငှာထိုက်သော သူကို။ နိဂ္ဂဟေ၊ နှိပ်ရာ၏။ ပဂ္ဂါရဟံ၊ ချီးမြှောက်ခြင်းငှာထိုက်သော သူကို။ ပဂ္ဂဟေ၊ ချီးမြှောက်ရာ၏။

ရာဇာနာမ၊ မင်းမည်သည်ကား။ ကောဓံ၊ အမျက်စောင်မာန်ကြီး လှသောသူကို။ အကောဓေန၊ အမျက်နည်းသဖြင့်။ ဇိနေ၊ အောင်ရာ၏။ အသာဓုံ၊ မတော်မမှန်သော သူကို။ သာဓုနာပိ၊ သူတော်ကောင်းတရားဖြင့်လည်း။ ဇိနေ၊ အောင်ရာ၏။ အလီကဝါဒိနံ၊ စကားမမှန်သော သူတို့ကို။ သစ္စေန၊ အမှန်ဆိုသဖြင့်။ ဇိနေ၊ အောင်ရာ၏။

အနိသမ္မာကာရီ၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်၍ ပြုလေ့မရှိသော။ ရာဇာ၊ မင်းသည်။ နသာဓု၊ မကောင်း။ ဝေဂေန၊ လျင်စွာ။ ကိစ္စာနိ၊ အမှုကိစ္စဟူသမျှတို့ကို။ မာစကာရေသိ၊ မိမိလည်း မပြုလင့်။ မာစကာရာပေသိ၊ သူတစ်ပါးကိုလည်း မပြုစေလင့်။ ကမ္မံ၊ အမှုကို။ သဟာသာ၊ အဆောတလျင်။ ကာရိတံ၊ ပြုမိမူကား။ မန္ဒော၊ ပညာနုံ့သော သူသည်။ ပစ္ဆာ၊ နောက်မှ။ အနုတပ္ပတိ၊ ပူပန်တတ်၏။

လောကေ၊ လောက၌။ ဇလပမာဏံ၊ ရေတိမ်ရေနက်ကိုကား။ ကုမုဒမာလံ၊ ကုမုဒြာကြာကိုမြင်သဖြင့် သိအပ်၏။ ကုလပမာဏံ၊ အမျိုးယုတ်မြတ်ကိုကား။ ဝိနယောပမာဏံ၊ ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာအားဖြင့် သိအပ်၏။ ဗျာတ္တိပမာဏံ၊ ပညာရှိ မရှိကိုကား။ ကထိတဝါကျံ၊ ဆိုသောစကားဖြင့် သိအပ်၏။ ပထဝီပမာဏံ၊ မြေကောင်း မကောင်းကိုကား။ တိဏမိလာတံ၊ မြက်ညှိုးသည် မညှိုးသည်ကိုမြင်သဖြင့် သိအပ်၏။ ဥဒုမ္ဗရပက္ကာ၊ ရေသဖန်းသီးမှည့်တို့သည်။ ဗဟိ၊ အပ၌။ ရတ္တကမေဝ၊ နီစွာသောအဆင်းရှိသည်သာလျှင်တည်း။ အန္တော၊ အတွင်း၌ကား။ ကိမိလသမ္ပုဏ္ဏာ၊ ပိုးအတိသာ ပြည့်ကုန်သည်။ ဟောန္တိယထာ၊ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ ဧဝံတထာ၊ ထိုအတူ။ ဒုဇ္ဇနဟဒယာ၊ သူယုတ်တို့၏ နှလုံးတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ပနသပက္ကာပိ၊ ပိန္နဲသီးမှည့်တို့သည်ကား။ ဗဟိ၊ အပ၌။ ကဏ္ဍကမေဝစ၊ ဆူးအတိသာ ထင်ကုန်၏။ အန္တော၊ အတွင်း၌ကား။ အမတသမ္ပန္နာ၊ အမြိန့်အရသာနှင့် ပြည့်စုံကုန်သည်။ ဟောန္တိယထာ၊ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့။ ဧဝံတထာ၊ ထိုအတူ။ သုဇနဟဒယာ၊ သူတော်ကောင်းတို့နှင့် နှလုံးတို့သည်။ ဟောန္တိ၊ ဖြစ်ကုန်၏။

ဘာဏု၊ ရောင်ခြည်တစ်ထောင်ဆောင်သော နေမင်းသည်။ ဝိပရိတေန၊ ဖောက်ပြန်သဖြင့်။ ပစ္ဆိမေ၊ အနောက်မျက်နှာ၌။ ဥဒေတိ၊ ထွက်ရာ၏။ မေရုရာဇာပိ၊ မြင်းမိုရ်တောင် မင်းသည်လည်း။ ဝိပရိတေန၊ ဖောက်ပြန်သဖြင့်။ နမတိ၊ ညွတ်ရာ၏။ ယဒိ၊ အကယ်မလွဲ။ နရဂ္ဂိ၊ ငရဲမင်းသည်။ သီတလံ၊ ချမ်းမြေ့ရာ၏။ ပဗ္ဗတဂ္ဂေ၊ တောင်ထိပ်ထက်၌။ ဥပ္ပလံ၊ ကြာသည်။ ဝိကသေ၊ ပွင့်ရာ၏။ သာဓုဝါစာ၊ သူတော်ကောင်းတို့စကားသည်။ ကုဒါစနံ၊ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ။ နဝိပရိတေ၊ မဖောက်မပြန်ရာ။

ခလော၊ သူယုတ်ကို။ အတိပိယော၊ အလွန်ချစ်ခြင်းကို။ နကာတဗ္ဗော၊ မပြုအပ်၊ သီရသာ၊ ဦးခေါင်းဖြင့်။ ဝဟမာနောပိ၊ ရွက်ဆောင်အပ်သော်လည်း။ အနုဂူရော၊ မပြည့်သောရေရှိသော။ ဃဋ္ဋောယထာ၊ အိုးကဲ့သို့။ ကောတုဟလံ၊ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကို။ ကရောတိ၊ ပြုတတ်၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကျမ်းဂန်လာရှိပါကြောင်းနှင့် အမတ်ကြီးလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား---

ငပေါင်တိုငယ်သည် အဖမှာ ပျူ အမိမှာသော်ကား ကုလားရောနှောထည့်သား။ ဆင်စီးတို့လည်း မှူးမျိုးမတ်မျိုး မဟုတ်။ သင့်အဖငနိုးသည် ခမည်းတော်ဘုရားကုလားပြည်ကို သိမ်းယူတော်မူသည်ကာလမှ အမှုထမ်းလိုကြောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် အပြန်တွင် အမှုထမ်းရသည်ကို ထောက်၍ ရိုးစားအရာ ပေးတော်မူလေသည်။ သင့်အဖအသုံးရသောကြောင့် သင့်ကို ကျေးရွာပေးသည်။ သို့ရာတွင် သင့်ကို အဘယ်သို့ ပြုရမည် မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီး လျှောက်ပြန်သည်ကား---

အရှင်မင်းမြတ်၊ လူမိုက်ကိုနိုင်လိုမူ မြှောက်မြှင့် ရှေးသူဟောင်းတို့စကားအတိုင်းသာ ငပေါင်တိုကို မြှောက်မြှင့်တော်မူရပါမည် လျှောက်လေလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ရာဇပရိယာယ်ဖြင့် မြို့သစ်စားကို စေတော်မူပြီးမှ စိန်တင်စား ငပေါင်တိုကို မြို့သစ်စားအရာလည်း ကျေးရွာထပ်၍ ပေးတော်မူသည်။ အမိန့်တော် အပ်တော်မူချေစေရာ ငပေါင်တိုအားမြောက်၍ အလုံးအရင်းများပြီကြွလျက် မြို့သစ်ကို သိမ်းယူမည်။ ဗိုလ်

ခြေနှင့်သွားလေသော် မြို့သစ်စားက ရဲမက်နှစ်ကွဲ အသင့်ထားပြီးမှ လာလမ်းက ဆီးဆို့ဖမ်းသောအခါ ငပေါင်တိုကို ဖမ်းမိ၍ ဆက်ပို့လာသည်။ ယင်းသောကာလ ငပေါင်တိုကို စီရင်မည်ရှိသည်တွင် အမတ်ကြီး လျှောက်ပြန်သည်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ကျွန်တော်ငပေါင်တိုကို တစ်ဆယ်ကျော် ဥဿလင်းချောင်းစား ပေးတော်မူသည်ကာလ မည်သို့အကြောင်းမရှိပါ။ တန်ရာတွင် မယား၊ လွန်၍ထားချေသောကြောင့် ငပေါင်တို မာန်မြောက်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အနေအထား အစားကျေးရွာ သင့်တော်မှ အရှည်သဖြင့် ကျေးကျွန်အသုံးတော်ရပါမည်။ လူနှင့်မတန် လွန်လျက် ပြုချေသော် ကျွန်ကို အရှင်စီရင်ရသဖြင့် ကျေးကျွန်ကုန်ပါမည်။ ငပေါင်တိုကို အရှင်မင်းမြတ် အမြောက်လွန်၍ ငပေါင်တို မာန်လွန်သည့်အမှုသာ ဖြစ်ပါသည် လျှောက်လေသော် ငပေါင်တိုကို ချမ်းသာပေးတော်မူ၍ သားမယား စည်းစိမ်နှင့်တကွ အမတ်ကြီးသို့ အပ်တော်မူလေသည်။

ဤသို့စသည်ဖြင့် မေးတော်မူခန်း၊ တရားစီရင်ခန်းတို့သည် ၃၉၊ သုံးဆယ့်ကိုးခန်းတိုင်အောင် အကျယ်တဝင့်ပါလေသည်။ ယင်းသို့ပါရာ၌ ပါဠိအနက်၊ ယွင်းကွက်တိမ်းပါး၊ စကားမစပ်၊ မဟပ်သင့်ရာ၊ ထွေးရှုပ်လျက်ပါသောကြောင့် သိသာရုံမျှ ယူသင့်ရာယူဆ၍ ရေးပြလိုက်ပေအံ့။

တစ်ရံရောအခါ ပြည့်ရှင်မင်းကြီး ငယ်ကျွန် ငစနေကို မယူစားခန့်တော်မူ၍ စားကျေးမယူသို့ ထွက်လေသောအခါ ရွှေကွမ်းချပ်ကို ဆောင်၍ သုံးစားကြောင်း သိတော်မူရာ ငစနေကိုခေါ်၍ ကျေးစားမှုနုတ်ပြီးလျှင် မင်းမပေးဘဲ သုံးဆောင်သည်ဟု အပြစ်ပြုမည်ရှိရာ အမတ်ကြီးလျှောက်သည်ကား---အရှင်မင်းမြတ်၊ သဘင်ကြူးသောသူ၊ သတ်ပုတ်ခြင်းကို လိုလားသောသူ၊ ပညာမရှိ မိုက်မဲတွေဝေသောသူ၊ ဘုရားသားတော် ရဟန်းဖြစ်လျက် ထိုးကွင်း၊ လက်ဖွဲ့၊ ဆေးဝါး၊ မန္တန်တို့ကို လေ့လာသောရဟန်း၊ သေရည်သေရက်ကို သောက်ကြူးသောသူ၊ ဦးချိုရှိသော သတ္တဝါနှင့် ရောနှောနေထိုင်သောသူ၊ မင်း၏အချစ်ကို ယုံကြည်သောသူ၊ ဤသူရှစ်ယောက်တို့သည် သူရူးနှင့် တူပါသည်။ ထိုမှတစ်ပါး---

ခနေ၊ ဥစ္စာကို ဣစ္ဆေ၊ အလိုရှိမူကား။ ဝါဏိဇ္ဇေယျ၊ ကုန်သွယ်ရာ၏။ ဝိဇ္ဇံ၊ အတတ်ပညာကို။ ဣစ္ဆေ၊ အလိုရှိမူကား။ သုတံ၊ အကြားအမြင်ရှိသော သူကို။ ဘဇေ၊ ဆည်းကပ်ရာ၏။ ပုတ္တံ၊ သားကို။ ဣစ္ဆေ၊ အလိုရှိမူကား။ တရုဏိတ္ထံ၊ မိန်းမငယ်ကို။ ဝသေ၊ နေရာ၏၊ ရာဇာမစ္စံ၊ မင်းအမတ်ဖြစ်ခြင်းကို။ ဣစ္ဆေ၊ အလိုရှိမူကား။ ဣစ္ဆာဂတေ၊ မင်း၏ အလိုသို့လိုက်၍ ပြုရာ၏။ ဘစ္စံ၊ ကျွန်သူခစားကို။ ပေသန၊ စေခိုင်းသဖြင့်။ ဇာနေယျ၊ ကောင်း မကောင်းကို သိရာ၏။

ဤသို့ကျမ်းဂန်စကား မိန့်ကြားလာရှိပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ အနီးထားအပ်သော သူ၊ အဝေးထားအပ်သောသူ နှစ်ယောက်တွင် အဝေးထားသင့်သောသူအား အနီးထားချေသော် မင်းရိပ်မင်းခြည် မင်းနေမင်းသွား မင်းပါးမကျွမ်း၊ ဟော့ရမ်းသော့သွမ်းလေရာသည်။ အနီးထားသင့်သောသူအား အဝေးထားလေသော် မင်းကျွမ်းဝင်၍ မထင်ကျင့်တတ်ပါသည်။ ရှေးပညာရှိ စကားတွင်လည်း---- မင်းကလွန်သော် မင်းမာန်ကို သိမ်းသင့်ကြောင်း ထုံးဟောင်းလာရှိပါသည်။ လျှောက်လေလျှင် ငစနေကို အပြစ်မှ ချမ်းသာပေး၍ အတွင်းသုံးမြဲ သုံးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ရိုးကျွန်းသို့ ဆင်ဖမ်းထွက်တော်မူလေသော် ဆင်တော် နတ်ရှင်နောင်ကိုစီး၍ ဆင်ရိုင်းဖမ်းအံ့သောငှာ တောတောင်အနှံ့ လှည့်ပတ်လေရာ အစာတော်မွတ်သိပ်ပင်ပန်းတောမူသည်ကို အကြောင်းပြု၍ အမတ်ကြီး လျှောက်ထားသည်မှာ --- အရှင်မင်းမြတ်၊ ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည် ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်းသဘင်၌လည်းကောင်း၊ မုဆိုးတံငါတို့နှင့် လည်းကောင်း အကျွမ်းမဝင်ရာ၊ သူတစ်ပါးတို့ လျှောက်ထားတိုင်းလိုက်စားခြင်း မပြုရာ။ ရှေးထုံးဟောင်းရှိသည်မှာ ---- မုဋ္ဌိက လက်ပမ်းသည်သည် လက်ပမ်းအရာ၌ အင်္ဂါစုံညီအောင် တတ်ကျွမ်းသူဖြစ်လျက် သဝံတိုဟူသော အမတ်ပေးအပ်သော ဆေးကိုယုံသဖြင့် ပေါ့လျော့မိသောကြောင့် ဗလဒေဝလက်တွင် အသက်သေဆုံးရဖူးပါသည်။ မစ္ဆရိယ တံငါမူလည်း အခါခပ်သိမ်း မိမိပိုက်ချက်ကို လိုလားသော တံငါတစ်ဦးသည် ငါးအများကို လှေနှင့်တင်၍ ဂင်္ဂါမြစ်ဝတွင် ရခဲ့ကြောင်းနှင့် ပြောဆိုရာ ယုံမှား၍ တပည့်သားငါးရာနှင့် ဂင်္ဂါမြစ်ဝတွင် ပိုက်ချခြင်းပြုလေရာ ပင်လယ်လှိုင်းတံပိုးကြီးစွာ လာလတ်၍ တပည့်သားငါးရာနှင့်တကွ မစ္ဆရိယ တံငါ သေဆုံးရဖူးပါသည်။ ဒွါရာဝတီမြို့နှင့်တကွ ဇမ္ဗူဒိပါကျွန်းကို အစိုးရသော ဝါသုဒေဝစသော မင်းညီနောင်တစ်ကျိပ်တို့သည် ပျက်စီးချိန်နီးလတ်သော် အမတ်ယုတ် ကုန်းချောစကားကို ယုံမှား၍ ရေသဘင်ကစားရာ၌ အချင်းချင်း ရိုက်ပုတ်လျက် သေကျေပျက်ဆုံးရဖူးလေသည်။ ဤသို့ ထုံးဟောင်းလာရှိသည်ဖြစ်၍ ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည် ထိုးထွင်းသော ဉာဏ်ပညာဖြင့် စာနာထောက်ချင့်၍ ပြုသင့်မပြုသင့်သော အရာကို ပညာရှိတို့နှင့် နှိုင်းညှိ၍သာ ပြုရပါမည်။ ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သည့်စကားသည်မူလည်း----

အကြင်သသူ၊ လူတို့ခလေ့၊ မမေ့ရှည်ကြာ၊ မိစ္ဆာဇီဝ၊ လုံးပမ်းကြ၍၊ အစမထင်၊ ချစ်ရှင်မြတ်များ၊ ဘုရားသာသနာ၊ ရောင်ဝါပဝင်း၊ မလင်းမနှော၊ သဘောမကုန်၊ လူ့ဘုံနတ်ရပ်၊ ကြမ္မာတပ်မင်း၊ နှောင်အိမ်သွင်းသို့၊ မကင်းဇာတိ၊ မိမိခန္ဓာ၊ သုရာယစ်မျိုး၊ ငါးပါးဆိုးလည်း၊ မညှိုးမကြုံ၊ တောချုံပိတ်ပေါင်း၊ တဏှာချောင်းတွင်၊ ဦးခေါင်းမွန်းနစ်၊ အသစ်သစ်သာ၊ ဝိညာဇကေန်၊ အမှန်ကပ်လျှဉ်၊ သံယောဇဉ်လည်း၊ မြဲယှဉ်သောအား၊ ကံသုံးပါးမူ၊ တံခါးဟင်းလင်း၊ သားချင်းချင်းဖြင့်၊ နိုင်နင်းတတ်စွာ၊ သတ္တဝါကို၊ ပညာဝေဖန်၊ အမြင်သန်မှ၊ သူ့ဉာဏ်သူ့ဂုဏ်၊ မသုန်မဖျင်း၊ အလင်းဝိဇ္ဇာ၊ သံသရာ၌၊ ဖီလာမသွား၊ သုံးပါးဗိန္ဒု၊ လဟုသရ၊ အမကြွက်ခြေ၊ အဖြေ အမေး၊ ဆိုရေးလိမ္မာ၊ သူ့ပုစ္ဆာကို၊ လွယ်ကာဖြေရ၊ တစ်ခဏချင်း၊ ကြွင်းမဲ့သိမူ၊ သူတစ်ယောက်စင်၊ ချီးမွမ်းလျှင်မှ၊ လူတွင်လူမြတ်၊ နတ်ကားကြည်ညို၊ မင်္ဂဖိုလ်ရကြောင်း၊ ဆုမတောင်းလည်း၊ လုံးပေါင်းပြီးစီး၊ ဆုရပြီးတည့်၊ ထုံးမှီးကျမ်းလာ၊ သို့အရာတွင်၊ ပညာမပြောင်၊ မောဟထောင်၍၊ သံကြောင်ပဒ၊ ပရမတို့၊ ဒေါသထူထူ၊ ပြူစူစောင်းမြောင်း၊ မကောင်းစရိုက်၊ သူမိုက်ကုဋ္ဌေ၊ သချှေသချှာ၊ ညီညာမြှောက်မြင့်၊ တဖြင့်စုတ်ငဲ့၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချဆိုပြန်ကလည်း၊ မြူမှုံမသမ်း၊ မနွမ်းလေရာ၊ ဥပမာကား၊ ဂဠုန်ရေကြော၊ တိုင်လွှင့်မျောသည်၊ သဘော်ာတို့တမ်း၊ ဆိပ်ကမ်းမမြင်၊ ပင်လယ်ပြင်၌၊ ဘယ်တွင်ဘယ်သို့၊ ရောက်တို့သနည်း၊ အသည်းကြွေလု၊ တရုရုနှင့်၊ ဗိုလ်ထုများစွာ၊ လူတကာထက်၊ သီတာမြစ်လမ်း၊ သိနိုင်စွမ်းသည်၊ ဖြောင့်တန်းမတိမ်း၊ ရွက်သိမ်းရွက်ဖွင့်၊ ဆိုက်သင့်အရပ်၊ လေကပ်လေကြောင်း၊ မစောင်းရအောင်၊ ဆောင်နိုင်သူအား၊ တစ်ယောက်သားသာ၊ ထင်ရှားကျော်ချိန်၊ မာလိန်ခေါ်ကြ၊ ထိုနှင့်ဆသော်၊ ဇင်္ဂလသား၊ တရားတီမှာ၊ သိနိုင်ရာလိမ့်၊ မိစ္ဆာတို့ကံ၊ လောဘလျှံသည်၊ မင်ပညာဟော့ရမ်းတည်း။

ဟူ၍ သူမိုက်တို့စကားကို မယုံအပ်ကြောင်း၊ ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်နှင့် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ကြည်ညိုတော်မူ၍ အမတ်ကြီးအား ရွှေကွမ်းချပ်ပေးသနားတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ မြောက်မိဖုရား ရှင်နှောင်းသည် မိန်းမစိုးမော်လိပ်ကုလားတစ်ယောက်ကို ဆေးပေး၍ အင်္ဂါစုံသောကာလ ယဉ်ပါးကြလေသောအခါ မိစ္ဆာနတ်ဝင်၍ ခြောက်လှန့်သည်။ လင်ကောင်ပိုး ငှက်ဆိုးမင်း စက်တော်ခေါ်သော အဆောင်တော်သို့ဝင်၍ မြည်သည်။ မင်းသုံးမင်းဆောင် ကျိုးပျက်သည်။ ထိုအကြောင်းကို မင်းကြီးမေးတော်မူရာ အမတ်ကြီး လျှောက်ထုံးသော်ကား---

အရှင်မင်းမြတ် ဘေးတော်ဖြစ်သော ရာဇိန္ဒမင်းသည် ဥယျာဉ်သို့ ထွက်တော်မူရာ ရထားဝင်ရိုး ကျိုးလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို အမတ်ကြီးစိတ္တဝရ လျှောက်လေသည့်ထုံး၌ အဆိုသော်ကား---

ရာဇဒေဝီ မင်းမိဖုရားတို့သည်လည်းကောင်း။ ရာဇပုတ္တိ၊ မင်းသမီးတို့သည်လည်းကောင်း။ ဟီနေန၊ ယုတ်သော။ ကုလေန၊ အမျိုးနှင့်။ သံဝါသေတိ၊ ရောယှက်ပေါင်းဖော်မိအံ့။ ရညော၊ မင်း၏။ ပရိဘောဂေါ၊ အသုံးအဆောင်သည်။ ဘိဇ္ဇတိ၊ ကျိုးပျက်ယွင်းယိုတတ်၏။ မိစ္ဆာဒေဝါဒယော၊ မသမာသော မိစ္ဆာနတ်ဆိုး လင်ကောင်ပိုးငှက် စသည်တို့သည်။ ရာဇနိဝေသနံ၊ မင်း၏နေရာ နန်းတော်တိုက်ခန်းသို့။ ပဝိသတိ၊ ဝင်ရောက်တတ်၏။

ဤသို့လျှောက်လေမူ ရာဇိန္ဒမင်းကြီးသည် မည်သို့မဆို နေတော်မူ၍ မင်း၏ပရိယာယ်ဖြင့် စူးစမ်းတော်မူသော် သမီးတော် သုဝဏ္ဏကုမ္မာရီသည် စောင်းသမားနှင့် ယဉ်ပါးကြောင်းကို သိတော်မူလေသည်။

ဤသို့ထုံးဟောင်းလာသည်ကို ထောက်လျှင် ယခုလည်း အကြောင်းထင်လာပြန်သည်။ နန်းသူတို့ သိက္ခာမထိန်းဆိုရန် ရှိချေပြီ ထင်ပါသည်ဟု လျှောက်လေသော် မင်းကြီးလည်း ခပ်မဆိတ်နေတော်မူ၍ စူးစမ်းတော်မူသောအခါ မိဖုရားနှင့် ကုလားမှားကြောင်းကို သိတော်မူ၍ အမတ်ကြီးသို့ ပြန်တော်မူလေရာ အမတ်ကြီးလျှောက်သော ထုံးမူကား---- ဘုန်းကျက်သရေ ကြီးမြတ်တော်မူသော အရှင်မင်းကြီး၊ ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သော ကျမ်းဂန်၌ လာရှိသည်မှာ-

ထီနံ၊ မိန်းမတို့၏ အာဟာရော၊ အစာစားခြင်းသည်။ ပုရိသာနံ၊ ယောကျ်ားတို့ထက်။ ဒွိဂုဏော၊ နှစ်ဆလွန်သည်။ ဘဝေ၊ ဖြစ်ရာ၏၊ ဗုဒ္ဓိစာမိ၊ ဉာဏ်ပညာသည်လည်း။ စတုဂုဏော၊ လေးဆလွန်သည်။ ဘဝေ၊ ဖြစ်ရာ၏၊ ဝါယာမော၊ လုံ့လအားထုတ်ခြင်းသည်။ ဆဂုဏော၊ ခြောက်ဆလွန်သည်။ ဟောတိ ဖြစ်၏။ ကာမေတု၊ ကာမဂုဏ်ကို တပ်မက်ခြင်းသည်ကား။ အဋ္ဌဂုဏော၊ ရှစ်ဆလွန်သည်၊ ဘဝေ၊ ဖြစ်ရာ၏။

သဗ္ဗာနဒီ၊ ခပ်သိမ်းကုန်သော မြစ်တို့သည်။ ဝင်္ကနဒီ၊ မြစ်ကောက်သာ ရှိကုန်၏။ သဗ္ဗေဝနာ၊ ခပ်သိမ်းသော တောတို့သည်။ ကဋ္ဌမယာ၊ ထင်းဖြင့်သာ ပြီးကုန်၏။ သဗ္ဗိတ္ထိယော၊ ခပ်သိမ်းသော မိန်းမတို့သည်။ နိဝါတကေ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်ကို။ လဒ္ဓာမာနေ၊ ရသည်ရှိသော်။ ပါပံ၊ မကောင်းမှုကို။ ကရေ၊ ပြုမြဲတည်း။

ဤသို့ ကျမ်းဂန်လာပါသည်။ တရားတော်မှာလည်း သစ္စာလေးပါးတွင် သမုဒယ သစ္စာ တဏှာအကြီးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသမုဒယသစ္စာတဏှာမပြတ်နိုင်ကြ၍ သတ္တဝါတို့ သံသရာ၌ ရှည်ကြာပါသည်။ အမိုက်မှောင်တရားတွင်လည်း အဝိဇ္ဇာမောဟမှောင် အကြီးဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာမူလသဘာဝတို့ကြောင့် ပြုကြလေသော ထိုသူတို့အပြစ်ကို ထိုသူတို့နှင့် ပျောက်စေရပါမည်။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ အပြစ်ပြုရိုးမရှိပါ။ သူ့ထိုက်နှင့်သူသာ ရှိသင့်ပါသည်ဟု လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ထိုသူနှစ်ဦးကို မည်သို့အပြစ် မပေး။ မိဖုရားနှင့် ကုလားကို မာန်အောင်ကျွန်းသို့ ပို့ထားတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ သားတော်အလတ် သံတောင်စား ငစုံသည် သံထောင်ရွာ အသည်သားတစ်ယောက်ကို အသေသတ်ကြောင်း ပြည့်ရှင်မင်း သိတော်မူသောအခါ သံထောင်စား ငစုံငယ်သည် ပြည်သူတို့အား နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်လေရာ၌ မည်သို့စီရင်ထုံးရှိသနည်းဟု အမတ်ကြီးသို့ မေးတော်မူလေလျှင် အမတ်ကြီးလျှောက်ထုံးသော်ကား---အရှင်မင်းမြတ် သားတော် သံထောင်စားသည် ခမည်းတော် အာဏာကို ပြိုင်လျက် အာဏာပိုင်အစိုးရပြုသည်လည်း တစ်ရပ်၊ နောင်တော်များတို့ မပြုမကျင့်ဝံ့သောအမှုကို ပြုကျင့်လေသည်ဖြစ်၍ နောင်တော်များကို ကျူးလွန်သည်လည်း တစ်ပြစ်၊ မှူးမတ်ပြည်သူတို့ကို မခန့်မလေးဆိုးသွမ်းသည်လည်း တစ်ချက်၊ ပြည့်ရှင်မင်းမှ တစ်ပါး ပြည်သူတို့ ဇီဝိတိန္ဒြေကို မပိုင်ချေ၊ ရှေးထုံးရှိ လျက်မတည်၊ ရှေးထုံးစံများကို ဖျက်၍ ကျင့်သည်လည်းတစ်ချက်၊ ဤလေးပါးသော အပြစ်ထိုက်သော သားတော်ဖြစ်ပါသည်။ လျှောက်လေသော် စားကျေးမြို့ရွာ ဥစ္စာကျေးကျွန်များကို သိမ်း၍ ဝမ်းဝရုံနှင့် မြို့တို့နေရပ် မရိပ်ချောင်းညာ ဝေလာတောင်သို့ သားတော်သံထောင်စားကို ပို့တော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ မိုးစဲကျွန်းတွင် သူဌေး ခွန်သာကြီးသေလွန်၍ တစ်မိတည်းသားယောကျ်ားငါးယောက်၊ မိကွဲသားသမီး နှစ်ယောက်ရှိ၍ အမွေတရားကို တရားသူကြီးလေးဦး စီရင်ချက်နှင့် မပြီးလိုကြ၍ ပြည့်ရှင်မင်းထံ လျှောက်လာသောအခါ အမတ်ကြီးသို့ အပ်တော်မူလေရာ အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော် စီရင်ထုံးသော်ကား၊ တရားသူကြီးတို့ စီရင်သော ဓမ္မသတ်အတွက် အနိမ့်အမြင့် အခွဲအဝေဟူသမျှသည် အမှားတစေသာများသည်၊ ထိုဓမ္မသတ်စာကိုလည်း ရှေးပညာရှိတို့ စွန့်ခဲ့ကြောင်း ကျမ်းဂန်လာသည်၊ အမှန်ကိုသိဆိုတတ်မှသာ ပညာဓမ္မသတ်ဖြစ်သည်။ ထိုစာဓမ္မသတ်များမှာ သညာအက္ခရာမျှသာ အမှားများ၍ အမှန်နည်းသည်၊ အကြောင်းကိုရှာသော် အကယ်၍ သူဌေးခွန်သာကြီးသည် သူပုန်ပြုလျက် အရှင်မင်းအား ပြစ်မှားသော် မယားကြီးသား၊ မယားငယ်သား အမွေစား ဓမ္မသတ်ထွက်အလိုက် မင်းပြစ်မပေးချေ။ သားချင်းအတူသာ သေလည်းသေချင်း၊ ရှင်လည်းရှင်လျှောက် မင်းပြစ်ရောက်ရာသည်၊ ယင်းသို့ မိဘဆိုးသွမ်းရာ သားသမီးတို့ ဇီဝိန္ဒြေမှ တုံသော်လည်း ကင်းရလေသည်။ ဆိုးမွေခံရသော ထုံးရှိလျက် ကောင်းမွေလည်း ထိုနည်းအတူသာ ခံယူကြစေ၊ စီရင်လေသော် နွေကာလစင်လျက် သည်းထန်စွာ မိုးကြီးရွာလေသောကြောင့် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက အမတ်ကြီးသို့ ပတ္တမြားလက်စွပ်တစ်ကွင်း တရားဆု ပေးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံသောအခါလည်း စစ်တကောင်းမြို့တွင် သူဌေးဦးစီရာလီ သေလွန်၍ အမွေခံသားမြေးမရှိကြောင်းနှင့် စစ်တကောင်းစားက မင်းထံလျှောက်လာသော် ပြည်သူဆင်းရဲသားတို့ အမွေကို မင်းခံစားသင့်သည် မစားသင့်သည်ကို အမတ်ကြီးအား မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား၊ အရှင်မင်းမြတ်၊ ဘုရားအလောင်း မင်းကောင်းမင်းမြတ် သာကီဝင် အနွယ်တော်စဉ်လာအကြောင်း ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်၌ ပြည်သူတို့လုပ်ခွန်ထွက် ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့ မင်းတို့ဘဏ္ဍာ ခံထိုက်ကြောင်းကိုသာ ရှေးအမှာရှိပါသည်။ ပြည်သူတို့ သာမိက ခတ္တိယအမျိုး အစိုးရရေမြေရှင်ဖြစ်လျက် မင်းမျိုးမဟုတ်သော သူတို့၏အမွေကို ခံယူထုံးမရှိပါ။ ရေမြေ့ရှင်မင်းဖြစ်လျက် ဆင်းရဲသားတို့ အမွေခံယူချေသော် ဝိလုပ္ပနွ လုယက်ဖျက်ဆီး၍ မင်းမူသောမင်းမျိုးတို့ ခံယူသောထုံးလည်း ကျမ်းဂန်တွင်ဆိုလျက် ရှိပါသည်ဟု လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းမြတ် အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ငါတို့မှာကား သားမြေးမရှိ မင်းဆွေမင်းမျိုးတို့ မင်းရိုးမပျက် ထီးနန်းတက်ရသည်။ ဆင်းရဲသားတို့မှာလည်း ထိုသို့အလျောက် သားမြေးမရှိမူ ဆွေမျိုးအမွေခံရာသည်။ သူဌေးဦးစီရာလီ အမွေကို ဆွေမျိုးတို့ကခံယူစေ အမိန့်တော်ရှိလေသော် ရာဇပလ္လင်၌ ကနက္ကဒန်ထီး ဖြူပွင့်လေသည်။

တစ်ရံသောအခါ တန်ဆောင်းမိဖုရားသည် ဘိသိက်တော်ဆက်ပုဏ္ဏားကို အနောက်တံခါးကသွင်း၍ ခေါ်ပြီးလျှင် အဆောင်လက်ဖွဲ့တောင်းလေသော် ဘိသိက်တော်ဆက်ပုဏ္ဏားသည် မိဖုရားသို့ လက်ဖွဲ့ပေးလေ၏။ အကြောင်းကို ပြည့်ရှင်မင်းသိလေသော် ဤအကြောင်းအရာများသည် မိဖုရားအင်္ဂါမရှိသူဖြစ်သည်၊ ပုဏ္ဏားဘိသိက်တော်ဆက် မင်္ဂလာပုဏ္ဏားအရာပျက်သည်။ အနောက်တံခါးမှူးနှင့် မိန်းမစိုးမော်လိပ်

တို့သည် ရှေးထုံးမသိ၊ ယင်းသို့ လေးဦးသောသူတို့ အပြစ်ရှိကြောင်းနှင့် အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်ကို မေးတော်မူလေရာ အမတ်ကြီးလျှောက်ထုံးသော်ကား ---- အရှင်မင်းမြတ်၊ မိဖုရားတို့၏အင်္ဂါကို ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သည်မှာ ---- ရာဇဒေဝီ၊ မိဖုရားသည်။ သီလစာရံ၊ သီလအကျင့်မြဲခြင်း။ ကေသမယုံ၊ ဆံပင်နက်၍ကောင်းခြင်း။ ပတ္တပါဒမုဒုကံ၊ ခြေလက်သေးသွယ် နူးညံ့ခြင်းနှင့် အရေအကြောင်းနက်ခြင်း။ ရူပံ၊ အဆင်းလှခြင်း။ သဒ္ဒံ၊ အသံသာယာဖွယ်ရှိခြင်း။ မံသံ၊ အသားနူးညံ့ခြင်း။ ဟောသလ္လံ၊ များစွာသော မောင်းမတို့၏ အရိပ်အခြည်ကို နားလည်လိမ္မာခြင်းဟူ၍ လောကီကျမ်းဂန်ဆိုသည်နှင့်အညီ ပြည့်စုံရာသော အင်္ဂါခုနစ်ပါးရှိလျှင် မိန်းမမြတ် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအရှင်မိဖုရားသည် သီလစာရံ၊ သီလအကျင့်မမှန် သွမ်းသောအမှုရှိချေသည်။ မိဖုရား၊ မင်းသမီး၊ မင်းသားတို့ သွမ်းသောအမှုတို့ကို ပြုရိုးမရှိပါ။ အနောက်တံခါးက မင်းမိန်းမခံယူမသွင်းရာ ထုံးသက်သေရှိလျက် တံခါးမှူးနှင့် မိန်းမစိုးမော်လိပ်တို့ မိဖုရားအလိုသို့ပါသည်မှာလည်း မင်းသုံးသော ကျေးကျွန်တို့သည် မင်းခွင့်မရမူလျက် မင်းမိဖုရားအလိုသို့လိုက်၍ အမှုအပေါင်းတို့ကို မလျှောက်မထားရာ၊ ရှေးပညာရှိတို့ ထုံးရှိလျက် လွန်၍ကျင့်သောသူအား မင်းမသုံးအပ်။

ဘိသိက်တော် ပုဏ္ဏားတို့မှာလည်း ကနံတာတို့အကျင့်၊ သော့သွမ်းသောအမှုဟူးရားဗေဒင်သင်၍ ဟူးရားတတ်ပုဏ္ဏားများကဲ့သို့ အင်းမန္တာန်လက်ဖွဲ့ လုပ်ဆောင်ပေးကမ်းဟောပြောပြုပြန်သည်မှာ ထိုပုဏ္ဏား၌ သိက္ခာပျက်ပါပြီ၊ ထိုပုဏ္ဏားပေးသောဘိသိက်ကို မခံအပ်၊ ရှေးသူကောင်းတို့ ဆိုခဲ့သော လောကီကျမ်းအလာမှာ ဘိသိက်ကိုမခံအပ်၊ ရှေးသူကောင်းတို့ ဆိုခဲ့သော လောကီကျမ်းအလာမှာ အကြင်တိုင်းပြည်၌ မင်းမိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်၊ မှူးတော်၊ မတ်တော်တို့သည် မလျော်မသင့်သောအမှုကို ပြုကျင့်သည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုပြည်၌ တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် ကြီးမားသော ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တွေ့ကြုံရတတ်ပါသည်။ ဥတုရာသီ မညီမဖြောင့်၊ ခါတ်လေးပါး ချောင်ရှားလျက် ယမုန်နာစသော မြစ်ရေ၊ ကမ်းရေ၊ ချောင်းရေ၊ မြောင်းရေ အပေါင်းတို့သည် ခန်းခြောက်၍ ငန်သောအရသာ ရောက်ပါသည်။ မြေလှုပ်ခြင်း၊ တိမ်မိုးကြိုးလောင်မီးကျခြင်း အစရှိသော မင်္ဂလာမရှိသော အနိဋ္ဌရုပ်အပေါင်း မကောင်းသော အကြောင်းတို့သည် စုပေါင်းဖြစ်ရောက်တတ်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေသော် ပြည့်ရှင်မင်းမိန့်တော်မူသည်ကား----- ငါတို့၏ မင်းမျိုးသည် နိဇင်္ဂလမင်းမျိုးမဟုတ်၊ မဟာသမ္မတဝံသ သကျသာကီဝင်၊ သန့်စင်မြင့်မြတ်သော မင်းရိုးမှန်ပေသည်။ အမတ်ကြီးလျှောက်သော စကားလည်း ရှေးပညာရှိတို့ ထားခဲ့သော ထုံးဟောင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့စကား မှန်ပေသည်။ သူတော်ကောင်းတို့ ထုံးဟောင်းကိုယူသော် အကျိုး၊ သူမိုက်တို့ထုံးဟောင်းကိုယူသော် အပြစ်ရောက်ကြောင်းကိုလည်း အဇာတသတ်မင်းသည် ဒေဝဒတ်နှင့် ပေါင်းမိချေ၍ အဖကိုအသေသတ်ပြီးမှ မြတ်စွာဘုရားအား ပြစ်မှားလေသည်၊ နောက်မှ ပညာရှိ ဇီဝကစကားကို နာခံမိ၍ ဘုရားနှင့်တွေ့လေရာ ကံကြီးမှအနည်းငယ်ချမ်းသာလေကြောင်း ကျမ်းဂန်လာရှိပေသည်။ မိဖုရား၊ ပုဏ္ဏား၊ တံခါးမှူး၊ မော်လိပ်တို့သည် သူယုတ်အကျင့်အကြံကို ပါဝင်ကျင့်ကြံကြသူဖြစ်၍ မင်းမသုံးအပ်ပြီအမိန့်တော်ရှိ၍ မိဖုရားကို ဥယျာဉ်မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။ ပုဏ္ဏားကို ပန်းတင်အစို့မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။ မိန်းမစိုးမှာ သစ်ခုတ်ဟရာအစို့မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။ တံခါးမှူးကို ရေခပ်စီရီအစို့မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။ ယင်းသို့ ဖြည့်တော်မူပြီးမှအမတ်ကြီးသို့ ငွေထွေးခံ သနားတော်မူလေသည်။

တစ်ရံသောအခါ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးသည် မဟာမုနိဘုရားကို အဖူးထွက်တော်မူလေသော် ဝတ်ဆင်တော်မူသော ပတ္တမြားလက်စွပ်သည် ကျွတ်၍ ရေထဲသို့ကျလေရာ ငါးတစ်ခုရ၍ မျိုလေသည်နှင့် တစ်လရှိမှ ထိုငါးကို တံငါတစ်ယောက်ရလေရာ ထိုငါးဝမ်း၌ လက်စွပ်ကိုရလေလျှင် တံငါကြောက်လန့်၍ လက်စွပ်ကို ငါးနှင့်အတူဆောင်ယူခဲ့၍ မင်းထံဆက်သလာလေလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော်ကို မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီးလျှောက်ထုံးသော်ကား-----

အရှင်မင်းမြတ်၊ လက်စွပ်သည် ရေသို့ကျသောအခါ၌ ငါးသည်မျိုသိမ်းထားလေလျှင် ထိုငါးမှတုံလည်း အသက်ကို အသေခံလျက် တံငါထံ ဝင်ရောက်သည်။ တံငါလက်စွပ်ကိုရ၍ ဆက်သလာရသည်။ ဤအလိုကိုထောက်၍ မှန်တိုင်းလျှောက်သော် ဉာဏ်နည်းသူတို့ ငြိငြင်လေရာသောအကြောင်း ရှိပါသည်။ အရှင်မင်းကြီး ဘုန်းကျက်သရေကြီးကျယ်ကြောင်းကို ပြည်သူတို့ သိထင်စေပြီးမှ ခုနစ်လနှင့်ပြီးအောင် စီရင်ပါမည်မင်းအားလျှောက်ပြီးသော် လက်စွပ်မှ ပတ္တမြားကိုယူလျက် သားတစ်အတွင်း မြှုပ်၍အလုံးငယ်အောင် အတန်ငယ်လှီးလျက် ထိုပတ္တမြားရှိ သားတစ်နှင့်အတူ သားတစ်အများကို ကြဲထားလေလျှင် ကျီး၊ စွန်အများလာ၍ ချီယူကြလေရာ ထိုပတ္တမြားရှိသောသားတစ်သည်ပါလေ၍ ဆယ်ရက်ခန့်ရှိလျှင် ထိုပတ္တမြားရှိသားတစ်ကို ချီယူမျိုချထားသော စွန်ကို ငှက်ခတ်သားတစ်ဦးရလေသဖြင့် စွန်ဝမ်း၌ ပတ္တမြားကို တွေ့လေလျှင်ငှက်ခတ်သား စွန်ကောင်နှင့်တကွ မင်းထံပတ္တမြားကို ဆက်သလာပြန်သည်။

ထို့နောက် မထင်ရှားသော သူတစ်ယောက်အား ပတ္တမြားကို အပ်၍ရောင်းစေရာ အသပြာတစ်ရာပေး၍ ကုလားတစ်ယောက်ဝယ်ယူပြီးလျှင် ကုလားရွှေနှင့်ကွင်းမည်၊ ပန်းထိမ်ထံအပ်လေသော် လက်စွပ်ကို ကွင်း၍အပြီး ကုလားသို့ မအပ်မီ ပန်းထိမ်အိမ်မှ သူခိုးတစ်ယောက်ယူသွားလေသည်။ ကုလားက လက်စွပ်ကို ရလိုကြောင်းနှင့် မင်းထံလျှောက်ရာ အမတ်ကြီးသို့ အပ်ပြန်လေသည်။ အမတ်ကြီးလည်း အမှုစစ်ဆေး၍ လက်စွပ်အကြောင်းကို သိလေရာ ပြီးအောင်စီရင်မည်ဟူလျက် နေသည်နှင့် ထိုလက်စွပ်ခိုးသောသူသည် မြစ်ဆိပ်၌ ရေချိုးသောအခါ လက်စွပ်ကိုချွတ်ထားခိုက် တွင်းကကြွက်ထွက်၍ လက်စွပ်ကိုယူပြီးလျှင် တွင်းသို့ဝင်လေသည်။ တရားသူကြီးကျွန်တစ်ယောက်သည် ကြွက်သားစားလို၍ ကြွက်တူးသွားလေရာ ထိုကြွက်တွင်းကိုမြင်၍ တူးလေလျှင် ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုရလေ၍ ထိုသူမထားဝံ့သဖြင့် တရားသူကြီးသို့ အပ်လေသည်။ တရားသူကြီးလည်း လက်စွပ်ကိုမြင်လျှင် ပြည့်ရှင်မင်းလက်စွပ်ကို သိ၍ အမတ်မဟာပညာကျော် ခုနစ်လနှင့် တံငါမူ၊ ပန်းတိမ်မူ၊ ကုလားမူ၊ ငှက်ခတ်သားမှုကို စီရင်မည် မင်းထံလျှောက်သူဖြစ်သည်။ အထက် အမွေမှုတွင်လည်း ဓမ္မသတ်ကိုပယ်၍ ငါတို့စီရင်သော တရားကိုဖျက်သူ ဖြစ်သည်။ ခုနစ်လလွန်မှ မင်းထံဆက်မည်ကြံလျက် လုံခြုံစွာ လက်စွပ်ကိုထားလေရာ တရားသူကြီး တခြားအိမ်သို့သွားခိုက် ထိုလက်စွပ်ကို မယားထုတ်၍ ကြည့်သောအခါ လက်စွပ်ကို အနီးတွင်ထား၍ အိပ်ပျော်သွားလေသည်။ လက်စွပ်ကို ကျီးတစ်ခု ချီယူသွား၍ မိမိအသိုက်၌ ထားလေသည်။

တရားသူကြီး ရောက်လတ်သော် လည်စွပ်နေရာတွင် မရှိသောကြောင့် မယားအား မေးလေလျှင် မယားလည်းကွယ်သဖြင့် ရန်ရှက်တင်၍ ကွာလိုကြောင်း မင်းထံလျှောက်လေသော် အမတ်ကြီးသို့အပ်၍ စီရင်စေရာ အမှုရင်းကို တရားသူကြီးမယားအား အမတ်ကြီးက မေးလေရာ လက်စွပ်ပျောက်သောအကြောင်းကို ပြောဆို၍ သိလျှင် စီရင်မည်ဆိုင်းဦးဆိုလျက် နေလေသည်နှင့် လက်စွပ်ရှိသော ကျီးသိုက်ကို ကျောင်းသားသူငယ်တစ်ယောက် တက်လေ၍ လက်စွပ်ကိုရလေမူ ဆရာဘုန်းကြီးသို့ ပေးလေသည်။ ထိုဘုန်းကြီးလည်း ရတနာဖြစ်သည်။ ငါတို့နှင့် မတန်၊ မင်းနှင့်ထိုက်သော ဥစ္စာ မင်းအားဆက်သမည်ဟူ၍ ပြည့်ရှင်မင်းထံ ဆက်လေသော် မင်းကြီးက အမတ်မဟာပညာကျော်ကိုခေါ်၍ ပြတော်မူလေလျှင် အမတ်ကြီးက လက်စွပ်ကို သားတစ်၌ထည့်၍ ငှက်စာပေးသော ရက်ကစ၍ စစ်သော် ရက်ပေါင်းတစ်ရာ့ကိုးဆယ်ရှိကြောင်းကို သိလတ်မူစီရင်ရန် ရက်နှစ်ဆယ်သာ လိုတော့သည်။ စီရင်ပါမည် မင်းထံလျှောက်၍ လက်စွပ်ကို ဆက်သောဘုန်းကြီးအား မေးလျှောက်လေသော် တပည့်သူငယ်ရကြောင်းနှင့် ပြောဆို၍ ထိုသူငယ်ကို မေးမြန်းရာ ထန်းပင်တွင် ကျီးသိုက်၍ရကြောင်းကို အမတ်ကြီးအား လျှောက်၍ ကျီးသိုက်ကိုပြလျက် သိလေလျှင် ညအခါ ထိုကျီးမကို ရအောင်ဖမ်းစေ၍ ထိုလက်စွပ်နှင့် တူအောင် လက်စွပ်တစ်ကွင်း လုပ်ပြီးသော် ကျီးနှုတ်သီး၌ စွဲမြဲချည်လျက နံနက်ကိုလွှတ်၍ အသီးအသီး မင်းစေတမန်များကို လိုက်၍ကြည့်ရှုစေရာ ထိုကျီးမသည် တရားသူကြီးအိမ်၌ စားနေကျဖြစ်၍ နားလေသော် တရားသူကြီးမယားက ပျောက်သောလက်စွပ် ကျီးနှုတ်သီးတွင် ပါလာသည်ဟူလျက် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် လိုက်၍ဖမ်းသောအကြောင်းကို မင်းစေတမန်တို့ အမတ်ကြီးထံ လျှောက်လာသော် တရားသူကြီးလင်မယားကို ခေါ်၍ မေးလေသော် ကြွက်တွင်းတူးရာ၌ ရကြောင်း လျှောက်လေ၍ ထိုကြွက်တွင်းကိုပြသောကြောင့် ထိုအရပ်၌ လူမပြတ်အစောင့်ထားလေသည်။

အထက်လက်စွပ်ခိုးသူသည် ရေချိုးအလာတွင် သည်အရပ်၌ လက်စွပ်ကိုချထားရာ ပျောက်သွားလေသည်ဟူလျက် ပြောဆိုသောစကားကို မင်းစေတမန်တို့ကြားလျှင် ခေါ်ယူသွား၍ အမတ်ကြီးအား အပ်လေသော် သည်အရပ်တွင်ထားရာ ပျောက်သော ထိုလက်စွပ်ကို အဘယ်မှာရသနည်း၊ မှန်စွာဆိုရမည် မေးလေသော် ပန်းထိမ်အိမ်တွင် ခိုး၍ ရသောလက်စွပ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် ပန်းထိမ်ကိုခေါ်၍ မေးမြန်းရာ သဘော်ကုလားက အပ်လာရာတွင် ရကြောင်း၊ ကုလားသည် အသပြာတစ်ရာပေးရကြောင်းများတို့ကို အမတ်ကြီးသိလေ၍ အကြောင်းမျိုးစုံလင်သောအခါမှ မင်းထံသို့ ဝင်လျက် အလုံးစုံသော အကြောင်းကို လျှောက်ထားပြီး၍ အမှုကို စီရင်သော ထုံးသော်ကား---

လက်စွပ်ရေသို့အကျတွင် မြေလက်မခံဝံ့၍ ငါးသိမ်းထားပြီးသော် ထိုငါးကို တံငါရလေသည်။ ထိုတံငါ လက်စွပ်ကိုမြင်လျှင် မထားဝံ့၍ မင်းထံဆက်လာသည်များမှာ မြေပိုင် ရေပိုင် တိုင်းနိုင်ငံအတွင်း၌ ရှိသောသူတို့သည် အစိုးရအရှင့်ကျွန်တစေသာ ဖြစ်ကြသည်။ လက်စွပ်တော်ကို တံငါဆက်သည့်နောက် လက်စွပ်မင်းလက်သို့မရောက် ပျောက်လေမူ တံငါကပေး၍ရသောကြောင့် မင်းဘုန်းသီလတရားမရှိ၊ လက်စွပ်တန်ဖိုးကို တံငါသို့ မင်းက ပေးသင့်သည်။ တံငါဆက်လာသည့်နောက် ထိုလက်စွပ်သည် သတ္တဝါမျိုးစုံထံရောက်၍မှ မပျောက်မဆုံး ဆက်သလာရောက်ပြန်ရသည်။ တရားကျမ်းဂန်၌ သူတော်ကောင်းတို့ ဥစ္စာကို ရေမှာပစ်လည်း မနစ်၊ မီးမှာပစ်လည်း မခြစ်ဟူ၍ ဆိုအပ်သော စကားရှိသည်၊ အရှင်မင်းတရားကြီး ဘိသိက်ခံတော်မူသော

အင်္ဂါပြည့်စုံလျက် တရားစောင့်ထိန်းသည်ဖြစ်၍ လူလည်းကြည်ညို၊ နတ်လည်း လိုသောကြောင့် သုံးကြိမ်တိုင်အောင် လက်စွပ်တော်ကို နတ်တို့ပို့ညွှန်ရာ လူလာ၍ ဆက်လာရသည်။ ရဟန်းသော်ကား တရားနှင့်လျော်ညီသည်ဖြစ်၍ ပစ္စည်းလေးပါး မြဲစေသင့်ပါသည်။ တံငါနှင့် ငှက်ခတ်သမားမှာ ကိုယ်နှင့်မထိုက်တန်သော အရာကို သိတတ်သောသူဖြစ်၍ မင်းဘဏ္ဍာထိန်းအပ်သော ကျွန်ကောင်းလက္ခဏာ ဝင်သည်။ တရားသူကြီးမှာ ကြွက်နှင့်တူသည်၊ ပန်းထိမ်မှာ စွန်နှင့်တူသည်။ ကုလားမှာ ငါးနှင့်တူသည်၊ သူခိုးမှာ ကျီးနှင့်တူသည်၊ ထိုငါးစသော သတ္တဝါ လေးကောင်တို့ ဒဏ်ရောက်သည့်နည်းတူ ကုလားစသောသူလေးဦးတို့ မင်းပြစ်သင့်ရာသည်။ စီရင်လေသော်နေ့ကာလစင်လျက် သည်းထန်စွာ မိုးရွာသောကြောင့် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း အားရတော်မူ၍ ဆင်တော်မူသော လက်ကောက်ကို မဟာပညာကျော်အမတ်သို့ တရားဆုပေးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ကျောင်းနေပုဂ္ဂိုလ်ရဟန်းတစ်ဦးသည် သေလွန်ရာ၌ ငွေသပြာနှစ်ထောင်၊ ရွှေသပြာတစ်ရာ ကျန်ရှိရစ်သည်ဖြစ်၍ ရဟန်းမိဘဆွေမျိုးတို့လည်း ရလိုသည်။ ကျောင်း၌ရှိသော ရဟန်းသာမဏေတို့ကလည်း ရလိုသည်၊ ကျောင်းဒကာကလည်း ရလိုသည်၊ သုံးဦးသားတို့ အလုအယက်အငြင်းအခုံနှင့် မင်းထံရောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်မဟာပညာကျော်သို့အပ်၍ ဆုံးဖြတ်စီရင်သောထုံးမှာ ရဟန်းသံဃာတို့အား ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ စတုမဓူစသော ဆေး၊ ဤလေးပါးကိုသာ ဘုရားခွင့်မပြုလျက် အာဏာကိုဆန်၍ ပြုသော သာသနာတော်ရန်သူဖြစ်၍ ရတနာသုံးပါးအဝင်မဟုတ်၊ လူဖြစ်လေပြီ၊ လူကဲ့သို့ သင်္ဂြိုဟ်မည်။ ရွှေငွေကို ပေးလှူသော်လည်း အမှုမမြောက်၊ လူချင်းပေးသကဲ့သို့ဖြစ်၍ ပေးရင်းလူများရှိလျှင် ပြန်ယူစေ၊ ထိုသူအလျောက် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရသော ပစ္စည်းဖြစ်လျှင် ထိုသူနှင့်အတူနေရဟန်း တို့လိုမူ လူဝတ်လဲ၍ ထိုသူမိဘဆွေမျိုးတို့နှ ညီမျှခွဲယူကြစေ၊ ပစ္စည်းလေးပါးမှာ ရဟန်းများရစေ၊ ကျောင်းဒကာမှာ ပလပ်စေဟု စီရင်သောအခါ မင်းကြီးရှေ့မင်းရင်ပြင်၌ ပန်းပေါက်ပေါက်တို့သည် ကြဲမြောက်ကျလတ်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကအလွန်ကြည်ညို၍ ထွက်စည်ဝင်စည်ကို အမတ်ကြီးသို့ တရားဆုပေးတော်မူသည်။

(ဤအရာတွင် ပါရာဇိက ကျရောက်မှ အသမဏ အသကျပုတ္တိယဖြစ်ကြောင်း ဘုရားပညတ်တော်မူသည်။ ပရိစ္စာဂစေတနာပြဋ္ဌာန်းလျက် လှူမှုမည်သူမဆို ဒါနမြောက်ထိုက်ကြောင်း အဋ္ဌကထာ ဋီကာအရပ်ရပ် ဖွင့်ပြတော်မူလျက်ရှိသည်။ သံသရာရေးကိုလို၍ ပေးခြင်း၊ ချစ်၍ ပေးခြင်း၊ ကြောက်၍ ပေးခြင်း၊ မိုက်၍ ပေးခြင်း၊ ပညာကိုလို၍ ပေးခြင်း၊ ကာမဂုဏ်ကိုလို၍ ပေးခြင်း အားဖြင့် ခြောက်ပါးတွင် သံသရာကိုလို၍ပေးရာ ပြန်မယူအပ်ကြောင်းနှင့် ရွှေမျဉ်းမမွသတ် လာရှိသည်။ သို့ကြောင့် ယခင်စီရင်ထုံးကို ဆင်ခြင်ရမည်)။

တစ်ရံရောအခါ လူတစ်ဦးသည် ငွေအိုးရှိသည် စာညွှန်းကိုတွေ့၍ တစ်ယောက်ကို ပြောဆိုလေရာ ထိုသူလည်း တစ်ဦးသောသူအား ဆေးမြစ်တူးရန် လိုက်ခဲ့၊ ငါးသပြာပေးမည်ဆို၍ ခေါ်သွားတူးကြလေရာ ငွေသပြာသုံးထောင်ရလျှင် ထိုသူသုံးဦး မညီမညွတ်လေသဖြင့် မင်းထံရောက်၍ အမတ်ကြီးအား စီရင်စေရာ၌ မြေပိုင်ရေပိုင်တွင်ရသမျှမင်းနှင့် မကင်း၊ ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့မင်းသို့ ဆက်စေ၊ ငါးသပြာလို၍ လိုက်သောသူမှာ ကျွန်နှင့်တူသည်၊ တစ်ကိုယ်ဖိုးငါးသပြာသာရစေ၊ ညွှန်သောသူနှင့် သွားတူးလေသောသူမှာ လင်မယားနှင့်တူသည်။ အညီအမျှ ခွဲယူကြစေ စီရင်လေသော ကနက္ကဒန်ထီးဖြူ အလိုလိုပွင့်လေသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်ကြီး မိဖုရားလတ်အဆောင်အရွက်ကို တရားဆု ပေးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ သီဟိုဠ်ကောလမ္ဗမင်းက ရွှေပေကိုလိပ်ပြီးမှ အနားတွင် မီးရေဟူသော အက္ခရာနှစ်လုံးကို ရေး၍ ရွှေပေကိုဖြန့်လျက် သေချာစွာထည့်ပြီးမှ သံစေလွှတ်လိုက်သော ထိုရွှေပေကိုကြည့်ရာ စာတစ်လုံးမျှ မပါလတ်မူ ပြည့်ရှင်မင်းကထိုရွှေပေကို အမတ်ကြီးသို့ အပ်တော်မူလေသည်။ အမတ်ကြီးလည်း သီဟိုဠ်မင်းသည်ပညာဖြင့် စမ်းသောအကြောင်းသာ ဖြစ်ချေမည်ကြံလျက် ရွှေပေကိုလိပ်၍ ပွတ်လေရာစာလုံးညီလတ်လျှင် နှစ်လုံးသောအက္ခရာကို တွေ့လေသည်။ ယင်းသို့တွေ့လေသော်မင်းထံတင်လျက် ဆက်လေ၏။ စာနှစ်လုံးမှာ “မီး”၊ “ရေ” သာ ပါလာသည်။

ထိုအကြောင်းကို အမတ်ကြီး အဓိပ္ပာယ်ကောက်၍ လျှောက်သည်မှာ---အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးပညာရှိတို့စကား သုံးပုံရပ်အဆို၌ “မီး” လွန်သော် = ချစ်သည်၊ “ရေ” လွန်သော် = ပျစ်သည်။ ရာဇပျို့တွင်လည်း---- ပြည်ကြီးဝန်ကို၊ အိုးတန်ဆန်ခတ်၊ မင်းကျင့်ဝတ်နှင့်၊ လျှောက်ပတ်သင့်စွာ၊ စီရင်ရာသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်းသို့ဆိုသည့်အလို သီဟိုဠ်မင်းကပေးသော အက္ခရာနှစ်လုံးသည် ပြည့်ရှင်မင်းကို အမေး “မီး” ကဲ့သို့ ကျင့်သည်။ “ရေ” ကဲ့သို့ ကျင့်သည်။ ပြည့်ရှင်မင်း “မီး” ကဲ့သို့ ပြင်းစွာအာဏာရှိမူ ပြည်သူပင်ပန်းရာသည်။ “ရေ” ကဲ့သို့ကျင့်သော် မှုးမတ်ပြည်သူတို့ မလေးမခန့်ပြုရာသည်။ “ရေ” မကြီး၊ “မီး” မလွန်ကျင့်ရာသောအကြောင်းပေးသောစာ ဖြစ်ပါ

သည်။ အမတ်ကြီး လျှောက်လေရာ သီဟိုဠ်တမန်တို့လည်း အလွန်ကြည်ညို၍ ပြည့်ရှင်မင်းကို လက်စွပ် ၁၀ ကွင်း၊ အမတ်ကြီးသို့ ၅ ကွင်း ဆသပူဇော်လေသည်။ သီဟိုဠ်တမန်တို့အပြန်၌ ထိုရွှေပေတွင် "နေ" "လ" ဟူသော အက္ခရာနှစ်လုံးကို အမတ်ကြီးက ရေး၍ ပေးလိုက်ရာ ဆောင်ယူပြန်သွားကြလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ သီဟိုဠ်ကျွန်း တမ္ဗူလသူဌေးမြေး ဂုမ္ဘိသတ် လာရောက်၍ ဘိုးတော်တမ္ဗူလသူဌေးသည် မြောက်ဦးမြို့သို့ ဘေးတော်စလက်ာသူမင်းလက်ထက် သဘော်နှင့် အရောင်းအဝယ်ရောက်သောအခါ ပေါင်းထွတ်သဘော်ဆိပ်သူဌေး အုန်းအာသန်နှင့် ချစ်ကြည်ယုံမှတ်ကြ၍ အသပြာတစ်သိန်း အပ်နှံထားခဲ့သည်။ သူဌေးအုန်းအာသန် အမွေကို ဆက်ခံရှိသူ မြေး ဒေါ်တလီပေးသင့်ကြောင်းနှင့် ပြည့်ရှင်မင်းထံလျှောက်လေသော် မဟာပညာကျော်သို့ အပ်၍ စီရင်သောထုံးမှာ--- အုန်းအာသန်မြေး သူဌေး ဒေါ်တလီကိုမေးလျှင် အပ်သည် မအပ်သည်ကို မသိ။ မင်းဆယ်ဆက်မြောက်၊ နှစ်တစ်ရာကျော် အစဉ်အဆက်လည်း မကြားဖူးပါဆိုလတ်မူ ဂုမ္ဘိသတ်က လူကြီးနှစ်ဦး ယုံမှတ်ပေးအပ်ကြသောကာလ၊ သဝန်သကာလဟူသော တောင်ထိပ်၌ ညောင်ပင်ရင်းတွင် နှစ်ဦးလက်မှတ်စာ ကျောက်ဖျာကြီး၌ ရေး၍ ညောင်ပင်ရင်းမြောက်ဘက်နားတွင် မြှုပ်နှံထားခဲ့ကြောင်း၊ အဘိုးသူဌေး မှတ်ထားသော မှတ်စာပါကြောင်းနှင့် ပြပေသော် ထိုညွှန်ရာသို့ သွားကြည့်ရှာဖွေစေရာ ကျောက်ဖျာမရှိ၊ ညောင်ပင်သည်ကား ခုတ်ညှိ့အငုတ်ရှိလျက် တွေ့လေသည်။ ယင်းသောအခါ ပေါင်းထွက်သဘော်ဆိပ်အကြီးကိုခေါ်၍ သဝန်သကာလတောင်ထိပ်၌ညောင်ပင်ကို မည်သည့်ကာလ မည်သူခုတ်လှဲသည်။ ထိုတောင်က ကျောက်ခဲကျောက်ဖျာကို မည်သူယူဖူးသည်ကို မေးလေရာ သူဌေးဒေါ်တလီ အဖ ရှာအလင်တိုက်သည်သော ကာလ ကျောက်ဖျာကြီးတစ်ခုယူဖူးပါသည်။ ညောင်ပင်မှာ သဘော်သားတို့ ထင်းခုတ်ယူကြ၍ သေကြောင်း ထွက်ဆိုလျှင် ထိုကျောက်ဖျာကို အဖအဘယ်မှာ ထားခဲ့သနည်း။ သူဌေးဒေါ်တလီသိရာသည် မေးလေသော် အဖလက်ထက် သဘော်ဆိပ်တွင် ကျောက်ဖျာခင်းလျက်ထားခဲ့သည် ညွှန်လေရာ ကျောက်ဖျာကိုလှန်၍ ကြည့်လတ်သော် သူဌေးနှစ်ဦး လက်မှတ်စာကို တွေ့လေသည်။ ယင်းသို့အခါ အပ်ထားခဲ့သည် မှန်ပြီ။ မင်းဆယ်ဆက်၊ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော် ကြာသော်လည်း မင်းရိုးမင်းဆက်သာ ဆက်တော်မူသည်။ ထီးကျိုးစည်ပေါက် မဟုတ်၊ ကျမ်းဂန်လာသည်မှာ---

ကပိလဝတ်ပြည်၌ ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော မင်းတို့သည် ထီးကျိုးစည်ပေါက်မရှိ စိုးစံတော်မူကြောင်း၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၊ မိဓိလာပြည်၌လည်း ထို့အတူ ထီးကျိုးစည်ပေါက် မရှိကြောင်း၊ ဝေသာလီပြည်၌ အဇာတသတ် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါဋလိပုတ်ပြည်၌ ပဉ္စမကမင်းကို ခိုးမှူးငနန္ဒာတိုက်ခိုက်လုယက်ဖျက်ဆီးသဖြင့် လည်းကောင်း ထီးကျိုးစည်ပေါက်ရှိကြောင်းနှင့် လာသည်။ ငါတို့ ရက္ခပူရတိုင်း၌လည်း ရှေးမင်းတို့လက်ထက် လုယက်ဆိုးသွမ်းမင်းကြမ်းမျိုးခြား ဆယ်ဆက်ဖြစ်ဖူးသည်။ ဘေးတော် မင်းစောမွန်လက်ထက်လည်း ပြည်ထမ်းပိုးကျိုး လေသည်။ ယင်းသို့အကြောင်း ကြိမ်သောကာလ၌ ကြုံချေမှု လွတ်လပ်စေရာသည်။ မင်းရိုးမင်းမျိုး မပျက် စိုးဆက်ရှည်ကြာ ကမ္ဘာပတ်လုံး တည်လျှင် ထိုပြည်၌ ထီးကျိုးစည်ပေါက်မရှိ။ သာကီဝင်မင်းမျိုး မှန်သည်။ အပ်နှံလုယက် ခိုးဝှက်သမျှ ပလပ်စေ မဆိုသင့်။ သို့ရာတွင် ထိန်းသူထင်ရှားရှိ၍ တောင်းကြပေးကြလျှင် သဘောတူ အပေးအယူနှင့်နေစေသင့်သည်။ ထိန်းရင်း အပ်ရင်း သူချင်းမဟုတ်လေ။ သားတစ်ဆက်၊ မြေးတစ်တန် ထိန်းသိမ်းလျက် နှစ်တစ်ရာကျော် ထိုဥစ္စာပျောက်ဆုံးလျှင်လည်း ပေးလျော်ရမည်ပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်သောင်းသပြာကို ထိန်းသူရစေ။ ကိုးသောင်းသပြာကို သီဟိုဠ်သူဌေး ဂုမ္ဘိသတ်သို့ပေး၍ အထက်အဘိုးနှစ်ဦး ထားခဲ့သော သက်သေလက်မှတ်ကျောက်စာကို ဖျက်သိမ်းကြစေ စီရင်လေသော် သည်းထန်စွာ မိုးရွာလတ်၍ သူဌေးနှစ်ဦး ကြည်လင်စွာ သပြာတစ်ထောင်စီ အမတ်ကြီးသို့ ပူဇော်ကြလေသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးကလည်း ပတ္တမြားလက်စွပ်တစ်ကွင်း တရားဆုအမတ်ကြီးသို့ ပေးတော်မူပြန်သည်။

(ဤအရာတွင် မင်းသုံးဆက်၊ နှစ် တစ်ရာကျော်ဟူ၍ ပါ၏။ မင်းဆယ်ဆက်၊ နှစ်ပေါင်း တစ်ရာကျော်ဟူ၍သာ အမှန်ယူရမည်။ ဤကား စကားချပ်)။

တစ်ရံရောအခါ သူဌေးတစ်ဦးက မြေ၌ သပြာတစ်သောင်း မြှုပ်ထားသည်ကို သိသူတစ်ဦး တူးဖော်ယူသွားလေရာ သူဌေးကြည့်မြဲကြည့်၍ မမြင်လျှင် ချောင်းတွင် ငါးရှာနေသူ နှစ်ယောက်ကို ဖမ်း၍ ရိုက်နှက်စစ်မေးလေသော် ယူသည်မှန်၏။ မြစ်လယ်သို့ ချမိပါသည်အဆိုနှင့် မင်းထံဆက်ပို့ရာ မင်းကြီးလည်း ရိုက်နှက်သည့်ဒဏ်ကို မြင်တော်မူလျှင် သူဌေးထံ ထိုသူတို့ဆိုခဲ့သည့် စကားအမှန် မယူသာ။ ဆင်ခြင်တော်မူ၍ အမတ်မဟာပညာကျော်သို့ အပ်လေသော် အမတ်ကြီး စီရင်သော်ထုံးသည်ကား ---

ထိုသူနှစ်ယောက်ကိုထားသော နှောင်အိမ်သို့ အရေးအရာ၌ လိမ္မာသူတစ်ယောက်ကို ပြောဆိုမှာထားလျက် အပြစ်ရှိသည်ဆို၍ သွင်းထားလေသည်။ ဆယ်ရက်ခန့်ရှိမှ လွှတ်စေ၍ အမတ်ကြီးမေးလေရာ ထိုသူနှစ်ယောက်တို့ မဟုတ်ကြောင်း သိလေသော် ထိုသူနှစ်ဦးကို ယုံလောက်သော သူထံအပ်၍ လွှတ်ပြီးလျှင် သူဌေးနေသော အရပ်ဝန်းကျင်ရွာ ကျေးလက်သို့ မင်းစေတမန်လွှတ်လျက် ကြည့်စေသော် လူတစ်ဦးသည် အလှူပွဲသဘင်နှင့် အလှူပေးနေသည်ကိုတွေ့ရာ ခေါ်၍မိတ်ဆွေဖွဲ့ပြီးလျှင် သပြာတစ်ထောင်တန်သော လက်စွပ်တစ်ကွင်းကို သပြာငါးရာနှင့် ရောင်းလေပါဟု အပ်လေလျှင် ထိုသူယူသွား၍ အခြားမှာ ပြလေသော် သပြာတစ်ထောင်တန်သည် ဖြတ်ဆိုကြလျှင် အဖိုးသက်သာနှင့်ရပြီအထင်နှင့် သူဌေးငွေခိုးရဥစ္စာမှ သပြာငါးရာ ယူပြီးလျှင် ရောင်း၍ သပြာငါးရာ ရသည်ဟုလျက် အမတ်ကြီးထံပေးလာသော် အမတ်ကြီးက ဥစ္စာရှင်သူဌေးကိုခေါ်၍ ပြလေရာ သူဌေးက ကျွန်ုပ်ဥစ္စာမှန်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်လေလျှင် ထိုသူကိုခေါ်၍ မေးစစ်လေရာ ယူမိသည်မှန်ပေကြောင်း ထွက်ဆိုလေလျှင် စီရင်ထုံးသော်ကား-

ငါးရွာသူနှစ်ယောက်ကို သူဌေး နာကျင်စွာရိုင်နှင်လျှင် ခိုးသူဖြစ်ကြောင်း အပ်လာသည့်အပြစ်၊ သပြာတစ်ထောင် သဌေးက လျော်ပေးစေ။ ခိုးသူသည် အလှူပေးမည်ရှိလျှင် ထိုသူလက္ခဏာ ရှေးနောက်ကို ညှိနှိုင်းဆင်ခြင်၍ ဤသို့သောဥစ္စာကို အဘယ်မှာရသည်။ ကုန်ရောင်းကုန်ဝယ်ပြု၍ နှစ်လမကြာ မြတ်စွန်း၍ ရသည်။ မိဘဆွေမျိုး အရပ်အိမ်နီး အကြီးဦးကိုင်တို့ မစစ်မဆေး နေကြသည်မှာ အလိုပါရာရောက်သည်။ လှူ၍ကုန်သမျှကို လက်သည်လုပ်သူကိုင်သူ စားသောက်သမျှသော ပရိသတ်တို့က ပေးလျော်စေ။ ခိုးသူမှာ ဒဏ်ခံစေ စီရင်သောအခါ မြောက်ဦးနတ်သမီးနေသော ညောင်ပင်၌တစ်ရွက်မလွတ် ကန်တော့လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက တရားဆု ဆင်ပေါက်နှစ်စီး အမတ်ကြီးသို့ ပေးတော်မူသည်။

အခါတစ်ပါးတုံမူလည်း သမက်တော် သံတွဲစားသေလွန်၍ သံတွဲမြို့ကို ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက အမတ်သံကိုင်နှောင်သို့ ပေးမည်ရှိသောအခါ အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား---

သံတွဲမြို့သည် အစွန်အဖျား ပျူတလိုင်းတို့နှင့် အနီးအစပ် အမတ်သံကိုင်နှောင်မှာလည်း လက်ရုံးရည်သာ ရှိသည်။ ကောက် လိမ် ဆန်းကြယ်သော ဉာဏ်မရှိ။ ရှေးသူဟောင်း စကားတွင်လည်း ပျူကို အမြောက်၊ တလိုင်းကို အကောက်၊ ကုလားကို မီးပေါက် ဆိုရိုးစကား ရှိပါသည်။ တစ်တိုင်းတစ်ပြည် သံတမန်စေသော အမတ်၊ တိုင်းစွန်ပြည်ဖျား ထားသောအမတ် ထိုနှစ်ဦးတို့သည် လက်ရုံးရည်မှာ အတန်သာလိုပါသည်။ လက်ရုံးရည်လွန်ခဲ့သော် နှစ်ပြည်ရန်စစ်ကြီးစွာ ထိုသူတို့ကြောင့် ဖြစ်တတ်ပါသည်။ နှလုံးရည်သော်ကား လွန်တိုင်းအကျိုးရှိပါကြောင်း ကျမ်းဂန်တွင် လာရှိသည်။ ဗာဟုဗလဟူသော စစ်သည်ဗိုလ်ပါအား ဘောဂဗလဟူသော ဥစ္စာပစ္စည်းအား၊ အမစ္စဗလဟူသော အမတ်လိမ္မာအား၊ အဘိဇစ္စဗလဟူသော မင်းမျိုးမင်းရိုး မှန်သောအား၊ ပညာဗလဟူသော ပညာအားဟူ၍ ပြည့်ရှင်မင်းတို့၏ အားငါးပါးတွင် ပညာအဆင်အခြင်နှင့် ပြည့်စုံသော အမတ်အားတစ်ပါး ပါဝင်ပါသည်။ သူက အကောက်အကွေ့လာခဲ့သော် ကောက်လိမ်ဆန်းကြယ်သောဉာဏ်ဖြင့် နှိပ်နင်းချိုးဖျက်နိုင်မှ အောင်ရာသည်။ နှလုံးရည်ရှိသောသူ၌ လက်ရုံးရည်မှာ အလွန်ရှိသော ပြုနိုင်ကြောင်းမှာ အဿကမင်းအမတ် နန္ဒိသေနကကို ဆိုသော စတုက နိပါတ်တော်၌ ထင်ရှားရှိပါသည်။

သံတွဲမြို့မှာ ထားရန် အမတ်တော် လေးမြို့စားသည် လေးထုတောင်ပေါ်သားတရားမရှိ။ သူ့စည်းစိမ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်လျက် အလွန်ဆိုးသွမ်းယုတ်မာ နိုင်မိနိုင်ရာ သတ်ညှစ်နှိပ်စက်ပြုတတ်သော အမျိုးတုံသော်လည်း ယဉ်ကျေးစေမှု နှလုံးရည် လက်နက်တို့ဖြင့် ယဉ်ကျေးစေတတ်သော ပညာဗလ ရှိသူဖြစ်ပါသည်။ လေးမြို့စား ဝန္နသူကို သံတွဲစားပေ၍ ဝန္နသူသားကျော်ကို လေးမြို့စားပေးတော်မူလျှင် သင့်လှပါသည် အရှင်မင်းမြတ်။ လက်ရုံးရည်မှာ လူမိုက်အတတ် နှလုံး၏ အစေကျွန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ နှလုံးရည်ရှိသောသူအား အမှုအပေါင်း ပြီးကုန်ပါသည်လျှောက်လေသော် မင်းကြီးလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ လေးမြို့စားဝန္နသူကို သံတွဲမြို့စားအရာ ပေးတော်မူလေရာ တစ်နှစ်ခန့်ရှိလျှင် ဟိုင်းကြီးကျွန်းတွင်ရှိသော တလိုင်း၊ ပျူ ကုလား၊ လူဆိုးငါးထောင်၊ ကျွန်ခံသံတွဲမြို့သို့ ဝင်ရောက်လာရလေသည်။

အခါတစ်ပါး၌ သားတော်သံထောင်စား ငစုံသည် မြို့တို့အရပ်က လင်းကဲ၊ မြို့သက်တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ ခြားနားပြီးသော် ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူကို အလိုသို့ပြည့်လျှင် ပြည်ပိုင်အမတ်ကြီး ခန့်မည်။ ဒါဂါမြို့သို့ စေလွှတ်ပြောဆိုစေရာ ကောင်းညွန့်သူ ကြံသည်ကား တောသတ္တဝါကိုလိုလျှင် အိမ်သတ္တဝါနှင့် ရင်းနှီးဖမ်းရမည်။ သားတော်ငစုံ ဆိုသွမ်းသောအကြံဖြင့် ကျင့်ကြံပြန်သည်။ အလိုပါလိုက်၍ ဖမ်းမည်ကြံလျက် သံထောင်စား ငစုံက စေသောသူအား သင့်လှပါသည်။ ရဲမက်လက်နက်များမှာ အသင့်ရှိပါပြီ။ မည်သည်ကိုမျှ စိုးတော်မမူပါနှင့်။ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာလျှောက်စာနှင့် လူထည့်လိုက်သည်။

ထိုအကြောင်းကို ပြည့်ရှင်မင်းကြီး ကြားသိတော်မူ၍ အမတ်မဟာပညာကျော်ကို မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီး လျှောက်ထုံးသော်ကား ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူ ဘီ၊ ဘိုး၊ အစဉ်အမျိုး မျိုးရိုးမတ်ရိုး ဖြစ်ပါသည်။ ထီးနန်းမင်းဆက် အဝေးအနီးထားသမျှ မည်သည့်ကာလတွင်မျှ သူပုန်သူကန် လူဆိုးလူသွမ်းနှင့် ပေါင်းဖက်၍ အရှင်မင်းအား မိုက်မှားဖူးသည် မရှိ။ ခမည်းတော်ဘုရားလက်ထက် ကုလားပြည်ကို သိမ်းယူပြန်တော်မူသောအခါ ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူ အဖ၊ သတိုးဖြူအမတ်သည် စီးသောလှေ၌ စစ်ချီစဉ်က ပေးသနားတော်မူသော ဗောင်းဖြူကိုဆင်လျက် စီးသည်ကို မြင်တော်မူလေသော် စစ်ချီကိုသာ ငါပေးသနားတော်မူသည်။ စစ်ပြန်လျှင် သိမ်းသင့်လျက် သတိုးဖြူလည်း မာန်မြောက်လွန်းသူ ဖြစ်သည်။ မျက်တော်မူလျက် အပြစ်တော်နှင့် မာန်အောင်သို့ ပို့ထားတော်မူ၍ တစ်နှစ်ကျော်နေရသောအခါ အရှေ့ပျူ တလိုင်းမင်းတို့ စေလွှတ်ခေါ်စေရာ မျိုးကောင်းမတ်ကောင်းတို့ အင်္ဂါနှင့် စုံညီစွာပေးလိုက်သောစာမူလည်း ဝိဒေဟရာဇ်အမတ် မဟောသဓာကို ပဉ္စာလရာဇ်မင်းက ခေါ်သော ကျေးဇူးသစ္စာရှင်မှုစ၍ သားမြေးဆက်ကာမှန်သမျှ စိုးမိုးလျှင် ကျေးဇူးသစ္စာစောင့်အပ်ကြောင်း ထုံးဟောင်းနှင့် ညီအောင် စာပေးလိုက်ပါသည်။ အမျိုးအရိုးကို ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူ ဖျက်မည်မဟုတ်ပါ။ အကြောင်းဆိုက်ရာကို ဉာဏ်ရှာ၍ ဒါဂါစားကြံသည့်အမှုသာ ဖြစ်ပါသည်။ အပြစ်ပေးထားသော သားတော်သံထောင်စား လင်းကဲ၊ မြို့ သက်တို့နှင့်ပူးပေါင်း ဆိုးသွမ်းသည့် အရေးမှာလည်း အရေးမဆိုလောက်ပါ။ အမတ်တော် ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူတစ်ယောက်နှင့် ပြီးကုန်ပါလိမ့်မည် လျှောက်လေရာ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း မည်သို့မဆို နေတော်မူလေသည်။

ယင်းသို့အမတ်ကြီး လျှောက်ထားသော စကားကို ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူ ကြားလေရာ ငါ၌ အရေးရောက်ပြီကြံလျက် သံထောင်စားမှာသောနေ့ ရောက်လတ်သော် ရဲမက်လက်နက်ဗိုလ်ခြေ စည်းကြပ်လျက် သံထောင်စားရှိရာသို့ ချီသွားလေသည်။ တွေ့ကြုံလေကြသောအခါ ဒါဂါစားဆိုသည်ကား အရှင်မင်းသား တပ်ဦးချီတော်မူပါ။ ကျွန်တော်နောက်က ကွပ်စစ်အားပေးပါမည်ဆိုလေသော် သံထောင်စားကလည်း အားရ၍ ချီသွားကြသည်နှင့် သက်၊ မြို့ လင်းကဲ့သို့ တောင်ခြေသာကျွမ်း၍ လှေမှု၊ ရေမှုမကျွမ်းသည်ဖြစ်လေလျှင် မယူမြစ်ဝသို့ရောက်ကာလ တပ်တောင်တာလှေတက် အသင့်ထားပြီးသော် မြို့နှင့်နီးပြီဖြစ်သည်။ သံထောင်စားနှင့်တိုင်ပင်ရန်ရှိသည်ဆိုလျက် တပ်ဦးသို့ လာခဲ့၏။ သံထောင်စားလည်း ယုံမှတ်သောနှလုံးဖြင့် နောက်ပါလူ အတန်သာခေါ်၍ ဒါဂါမြို့စားလှေသို့ တက်လေသော် ဒါဂါစားက ရှေ့နောက်လှေပိတ်ဆို့စေပြီးမှ ဖြားရေအတက် ကြိမ်လေရာ သောင်းသောင်းညာလျက် သံထောင်စားကိုဖမ်း၍ ရေတက်ကို ဝင်သွားလေသော် နံနက်မြို့တော်သို့ ရောက်လေလျှင် သံထောင်စားကို မင်းထံဆက်လေသည်။ သက်ခေါင်းအကြီး၊ မြို့ လင်းကဲ ခေါင်းအကြီး၊ သံထောင်စား အပါအဝင် လူတို့ကိုလည်း ဒါဂါစားအမတ် သောင်းတီးစားဖမ်း၍ ဆက်လာပြန်သည်။

ယင်းသောအခါ အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်သောထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ဘုရားရှင်ဒါယကာ ဖြစ်တော်မူသော ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး မိဖုရား၌ အဇာတသတ်မင်းကို ပဋိသန္ဓေစွဲနေသောကာလ မကောင်းသော တိတ်နိမိတ်ထင်သဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် သန္ဓေကိုဖျက်ကြောင်း မင်းကြီးသိတော်မူလေရာ မိဖုရားကို တားမြစ်၍ မဖျက်ဆီးရကြောင်းနှင့် ကျမ်းဂန်လာပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ ပြည့်ရှင်မင်းတို့သည် ဇီဝိတိန္ဒြေမှ မချအပ်သောသူ ခုနစ်ယောက် ရှိပါသည်။ ခုနစ်ယောက်ဟူသည် အမိ၊ အဖ၊ ဆရာ၊ ဆွေမျိုး၊ မင်းအကျိုးကို ပြီးစီးအောင် စီရင်တတ်သော အမတ်၊ ရှူးသွပ်သောသူ၊ ရဟန်းသံဃာ ပညာရှိသောသူ၊ ဤခုနစ်ယောက်တို့ကို ဇီဝိတိန္ဒြေမှ မချအပ်ကြောင်းနှင့် ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်လာ ရှိသည်ဖြစ်၍ သားတော်သံထောင်စားမှာ ဇမ္ဗုပတိမင်းနှင့်တူသည်။ သားတော်ကို ပါအောင်ခေါ်ဆောင်ယူနိုင်သော ဒါဂါစားမှာ သိကြားတမန်နှင့် တူပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ် တုံသော်ကား ဘုရားသခင်နှင့် ဥပမာတူပါသည်ဟု ထုံးဟောင်းအတွက်နှင့် ပြည့်ရှင်မင်းမတိမ်းမပါး စေရ။ ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းစေရာ မျိုးကောင်း မတ်ကောင်းအင်္ဂါပြည့်စုံစွာ ပညာဗလအားကြီးသော အမတ်ကြီးလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက ငစုံငယ်သည် အလိမ္မာမရှိသောသူ ဖြစ်သည်။ လိမ္မာအောင် သွန်သင်ပြသဆုံးမစေခိုင်း သိမ်းထားလေတော့ အမိန့်ရှိတော်မူ၍ အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်သို့ အပ်တော်မူသည်။

ဒါဂါမြို့စား ကောင်းညွန့်သူကိုကား သားတော်သံထောင်စား အဆောင်အရွက် အဝတ်တန်ဆာကို ပေးတော်မူသော် ဒါဂါစားလည်း အသနားတော်မြတ်ကိုသာခံ၍ မဆောင်မသုံး ပြည့်ရှင်မင်းသို့ ပြန်အပ်၍ ဒါဂါစားလျှောက်ထားသည်မှာ အရှင်မင်းမြတ်၊ မျိုးမတ် ကျေးကျွန်ကို သဒ္ဓါတော်မူ၍ သားတော် သမီးတော်တို့နည်း ပေးသနားတော်မူသော်လည်း မသုံးမဆောင်အပ်ပါ။ မျိုးမတ်အသုံးအဆောင်ကိုသာ သုံးဆောင်အပ်ပါသည်။ လွန်၍ပြုချေသော် အလိမ္မာမရှိသူတို့ ထိုတန်ဆာကိုဆောင်၍ မာန်မြင့်တတ်ပါသည်။ သနားခံတော်မူရလျှင် သုံးဆောင်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။ လျှောက်လေ

လျှင် မင်းသားအဆောင်အရွက်ကို သိမ်းတော်မူ၍ အမတ်တို့နည်း အဆောင်အရွက်ကို သိမ်းတော်မူ၍ အမတ်တို့နည်း အဆောင်အရွက်ကို ပေးသနားတော်မူလေသည်။

သားတော် သံထောင်စားအပါအဝင် သက် လင်းကဲ မြို့တို့အကြီးခေါင်းများကိုလည်း အသက်မသတ်။ ကုသိုလ်တော် ရတနာပုံဘုရားမှာ လှူတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ ရုံပြည့်ပသီကုလားမင်းက ရက္ခပူရတိုင်း၌ သာကီဝင် မင်းဖလောင်းကြီးသည် ဘုန်းကျက်သရေ ပညာနှင့်ပြည့်စုံ၍ အမတ်ပညာရှိများကြောင်း ကြားသိသည့်အတိုင်း မှန်သည်မမှန်သည်ကို သိစေရာသောအကြောင်း စုံစမ်းရမည်။ အရေး၌လိမ္မာသော ကုလားတစ်ယောက်ကို သင်္ဘောနှင့် စေလွှတ်လိုက်ရာ ရောက်လာ၍ ထိုကုလားအမတ် ဒါကုစီက ဆက်ရန် လက်ဆောင်တော် ပတ္တမြားခုနစ်လုံး ပါသည်ဆို၍ ထိုအထုပ်ကိုပြလေသော် အမတ်မဟာပညာကျော်က ငါတို့အရှင်ကို အတိုင်းတိုင်း အပြည်ပြည်က ဆက်ရောက်လာသမျှ သဘင်ကြီးကျယ်စွာခံပြီးမှ သွင်းမြဲဖြစ်သည်ဆို၍ ထိုပတ္တမြားထုပ်ကို သံတဲပေါ်၌ အစောင့်အနေနှင့်ထားလျက် နေစေပြီးသော် အမတ်မဟာပညာကျော် မင်းထံလျှောက်လေသည်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ကုလားမျိုးတွင် ပသီကုလားမျိုးသည် အကောက်အလိမ် အဆိုးအညစ် ထူလှပါသည်။ ယခုလာသည့် ဒါကုစီလည်း ပသီကုလား၊ သင်းတို့ အရှင်လည်း ပသီမင်းဖြစ်ပါသည်။ မည်သို့စေကြောင်း၊ ဆက်ရန် လက်ဆောင်တော်လည်း မည်သို့ပါကြောင်းကို သိအောင် စူးစမ်း၍ ပြီးမှ ရှေ့တော်သို့ ဝင်စေရပါမည် လျှောက်လေသော် မင်းကြီးကလည်း ကြိုက်တော်မူလေသည်။

ယင်းသောအခါ အမတ်ကြီးက ထိုအထုပ်ကို ကြည့်လေရာ ရွှေချည်ဖြင့် ရက်သည့်ပမာ လုံစွာထုပ်၍မြင်လတ်မူ အမတ်ကြီးကြံသည်ကား ဤကဲ့သို့ ထည့်ရိုးမရှိသည်ကို ထည့်ခဲ့သော် ထိုအထုပ်၌ အကြောင်းပါသည် ဆင်ခြင်လျက် အဖိုးတစ်ထောင်တန်သော ပရိကပါရာဟူသော ပိတ်အုပ်ကို ခဝါသည်ကို အစုတ်အပြတ်မပါ ပြပြီးသော် အခေါက်အတွင်း ခဝါသည် မမြင်သောအရပ်၌ တိတ်တဆိတ် ကတ်ကြေးနှင့် ကိုက်ပြီးသော် ခုံညင်းခန့် ထားလိုက်၍ ထိုအထည်ကို ခဝါထည်သို့ ပေးလိုက်လေသည်။

ခဝါသည်လည်း အိမ်သို့ရောက်လျှင် ထိုပိတ်အုပ်ကို ရေဆွတ်လျက် ဖွပ်လျှော်၍ လှန်းသောအခါ ထိုအပေါက်ကို မြင်လေသော် အလွန်ကြောက်လှသည်နှင့် သင်္ဘောဆိပ်သို့ သွားပြီးမူ ထိုအပေါက်ကို ဖာတတ်သော သူအား ရှာလေသော် သင်္ဘောက အပ်လျှိုသမားကို ရခဲ့၍ ဖာစေရာ ထိုအထည်သားနှင့်အတူ အပ်လျှိုသမား ဖာပြီးမှ ခဝါသည်သည် အမတ်ကြီးသို့ အပ်လေလျှင် အမတ်ကြီးလည်း ထိုပိတ်အုပ်ကို ဖြန့်၍ ကြည့်လေရာ အစုတ်အပေါက်မရှိ၍ ရှာမရရှိသောအခါ၌ အမတ်ကြီးလည်း ကိုက်ယူထားလိုက်သော ပိတ်ကို ခဝါသည်သို့ပြလျက် မေးလေမူ ခဝါသည်က ဖာသူကို ဆိုလေသော် အမတ်ကြီး ကြံပြန်သည်ကား မြန်မာကို=ပြဒါး၊ ကုလားကို=မည်းနာ ရှေးသူဟောင်း ဆိုရိုးရှိသည်။ ထိုကုလားကိုခေါ်၍ မေးရမည် ခဝါသည်ကိုဆိုလျှင် ခဝါသည်လည်း ထိုကုလားကို ခေါ်၍ မေးရလေရာ အကြောင်းကို မေးမြန်းသည့်ကာလ သူချုပ်သော အထုပ်မှန်ကြောင်း၊ ထိုအထုပ်တွင် အဖိုးမထိုက်သော ပတ္တမြားအမျက်ခုနစ်လုံး ပါကြောင်းကို ပြောဆိုလေသော် တစ်ပါးသောသူအား ယင်းသို့မေးကြောင်းကို မသိစေနှင့် ပိတ်ပင်လျက် သပြာတစ်ရာ ကုလားသို့ပေးပြီးမှ ထိုကျောက်ထုပ်ကို တိတ်တဆိတ် ယူစေပြီးသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးထံ ဝင်လေ၍ ကျောက်ထုပ်ကို ဖွင့်ကြည့်လေရာ ချက်ကျောက်ပတ္တမြား ခုနစ်လုံးပါသည်ကိုမြင်လတ်သော် အမတ်ကြီးက သပြာတစ်ထောင်စီတန်သော ပြည့်ရှင်မင်း ပတ္တမြားကျောက်ကောင်း ခုနစ်လုံးကို ထိုအထုပ်၌ထည့်၍ ချက်ကောက်ခုနစ်လုံးကို ယူထားပြီးလျှင် အထက်အတိုင်း သေချာစွာ ထိုကုလားကို ထုပ်စေပြီးမှ ထားမြဲသောနေရာ သံတဲပေါ်၌ ထားလေစေသည်။

ထိုသို့ အကောက်လာသောအမှုကို အကောက်ဉာဏ်ဖြင့် အောင်စေပြီးမှ ကုလားအမတ် ဒါကုစီကို မင်းထံသို့ လက်ဆောင်တော်နှင့် ဝင်စေသည်။ ရှေ့တော်သို့ ရောက်၍ ကျောက်ထုပ်ကို ကုလားအမတ် ဒါကုစီသို့အပ်၍ ဖွင့်စေသော် အဖိုးများစွာ ထိုက်သော ကျောက်ခုနစ်လုံးကို ကုလားအမတ်မြင်လတ်သော် ခိုဒါအရှင်အမှန်ဖြစ်ပေသည်ဟူ၍ ကုလားအမတ် အလွန်ကြောက်လန့်ရိုသေစွာနှင့် မကာဘုရား ကုလားတို့အထွတ်အထိပ်မှန်ပေသည်ဆိုလျက် အကြိမ်များစွာ ဘာသာရှိခိုးခြင်းဖြင့် ရှိခိုးလေသည်။

ထိုကုလားအမတ် ဒါကုစီပြန်သောအခါ၌သော်ကား မင်းကြီးက အစ်ကိုတို့အရှင်ရုံးမင်းသို့လည်း ပတ္တမြားကျောက် ခုနစ်လုံးပေးလိုက်မည်။ ကျောက်ကောင်းခုနစ်လုံးကို ကုလားသို့ပြလျက် အမတ်ကြီးသို့ ကျောက်ကို အပ်တော်မူလေသည်။

အမတ်ကြီးလည်း မင်းကြီးပေးအပ်သော ပတ္တမြားခုနှစ်လုံးကို ထိုကုလားအမတ် ဒါကုစီရှေ့ ကောင်းမွန်စွာ ထုပ်လေ၍ ထိုကုလားအမတ်မရှိနောက် ကုလားတွင်ပါရင်း ချက်ကျောက်ခုနစ်လုံးကို ထိုအထုပ်နှင့်တူအောင် ထုပ်စေပြီးမှ ကုလားအမတ်သို့ အပ်လေသည်။ ကုလားအမတ်သည် ကောင်းမွန်ရိုသေစွာ ဆောင်ယူပြန်သွားလေ၍ မိမိအရှင်ရုံးမင်းထံ ဆက်လေသော် ထိုအထုပ်ကို ဖြေ၍ကြည့်သောအခါ ပေးလိုက်ရင်း ချက်ကျောက်ခုနစ်လုံးကို မြင်လတမူ ကုလားမင်းကအကြောင်းကို မေးသောအခါ

ကုလားအမတ် ဒါကုစီ သိတိုင်းမြင်တိုင်း အရပ်ရပ်စကားကို လျှောက်လေသော် ကုလားမင်းက မဟာဘုရား ခိုဒါရှင်အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။ ဖူးမြော်သင်သည်ဆိုပြီးလျှင် ရုံးမင်းကိုယ်တိုင် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ သဘော်အစင်းတစ်ရာနှင့် လာရောက်ဆက်သပြီးသော် မြန်မာဘာသာစာများကိုသင်၍ ခြေတော်ရင်းတွင် ကျွန်ခံထားပါမည်လျှောက်ပြီးမူ ရုံးမင်းသားအလတ် ရှာအလင်းကိုစေသုံးရန် ကျွန်တစ်ထောင် ပေးအပ်ထားခဲ့ပြီးမှ ရုံးမင်းပြန်လေသည်။

ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ရုံးမင်းသားအလတ် ရှာအလင်းကို စားကျေးကုလားရွာ ဂေါ်တော်ပလွှင်ကို ပေးတော်မူပြီးမှ အမတ်ကြီးသို့ အပ်တော်မူ၍ မြန်မာဘာသာ အက္ခရာများကို သင်စေလေသည်။ (ရုံပြည်ဟူသော ယခုအခါ ကလ္ကတာလီယန်ပြည် ဖြစ်သည်။)

တစ်ရံရောအခါ အရှေ့ပုဂံမြို့နေ ရဟန်းတစ်ဦးလာရောက်၍ ရိုးကျွန်းအမရာတောင်တွင် နေလာသည်။ ထိုရဟန်းကို ရိုးကျွန်းသားတို့ ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်လျက်နေရာ စည်းချောင်းစား သတိုးအောင် တွေ့မြင်၍ ကြည်လင်မြတ်နိုးလျက် ရဟန်းကောင်းဖြစ်ကြောင်း မင်းထံလျှောက်တင်လေရာ အမတ်မဟာပညာကျော်သို့ မေးတော်မူသောကြောင့် လျှောက်ထားသည်မှာ---

အရှင်မင်းမြတ်၊ စည်းချောင်းစား၊ သတိုးအောင်သည် သူတော်ကောင်းကို သိတတ်သော ဉာဏ်ပညာမရှိပါ။ မေထုန်မှီဝဲမှု၊ ဝစ္စာစားမှု၊ အိပ်စက်မှု၊ အသက်မွေးရန် ဥစ္စာရှာမှု ဤသူမိုက်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်ပြည့်စုံသောသူသာ ဖြစ်ပါသည်။ သူမိုက်တို့မှာ အစားမတတ် အဝစားလေရာသည်။ ခရီးမသိ အရောက်သွားလေရာသည်။ စကားမတတ် စရိုက်ပြောလေရာသည်။ ကျိုးပြစ်မသိ ဆိုမိဆိုရာဆိုလေရာသည်။ ယင်းသို့ ထုံးဟောင်းရှိပါသည်။ စည်းချောင်းစား သတိုးအောင်သည် ပညာရှိထံ ဆည်းကပ်သည် မရှိ။ သူယုတ်တို့နှင့် ရောပွမ်း၊ ပေါင်းဖက်၊ သောက်စား၊ မူးယစ်၊ သားငါး၊ ဟိုးသက် ပျော်ရွှင်မှုကိုသာ အားပြုလျက် နေသူဖြစ်ပါသည်။ စည်းချောင်းစားတွေ့သူသည် စည်းချောင်းစားနှင့်တူသော သူသာဖြစ်တန်ရာပါသည် လျှောက်လေသော် မင်းကြီးလည်း မည်သို့မဆိုနေတော်မူလေသည်။

ကာလမမြင့်မီ ထိုရဟန်းသည် အမရာတောင်ထိပ်၌ရှိသော ဓာတ်တော်စေတီတော်ကို ဖောက်တူးပြီးလျှင် ရှေးမင်းတို့ ဌာပနာထားခဲ့သော ရွှေငွေကို အားလုံးယူ၍ ထွက်ပြေးလေရာ ရိုးကျွန်းသားတို့ လိုက်လံဖမ်းလေမူ ဆားပြင်ကမာ တောင်ကြားလမ်း၌ တွေ့မိရခဲ့၍ ထိုရှင်ယောင်ကို ရွှေငွေပါ မင်းထံဆက်လာလျှင် ထိုအကြောင်းကို အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်ပြန်သည်မှာ------

အရှင်မင်းမြတ်၊ တရားကျမ်းဂန်လာသည်မှာ ဗုဒ္ဓပဒုဋ္ဌ၊ ဓမ္မပဒုဋ္ဌ၊ သံဃပဒုဋ္ဌ ဤရတနာသုံးပါးကို ပြစ်မှားဖျက်ဆီးသောသူသည် သံသရာဝန်အပြစ်လေးစွာ သူယုတ်မာဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူယုတ်မာအား ပညာရှိတို့သည် ရှောင်ကြဉ်အပ်ကြောင်း ကျမ်းဂန်လာပါသည်။ ထိုသူယုတ်မာကို သူတော်ကောင်း ထင်မှား၍ ရိုးကျွန်းသားတို့ပြုလေရာ အရှင်မင်းတို့ ကောင်းမှုပျက်စီးရပါသည်။ သင်တို့လည်း သံသရာဝန်အပြစ်ထိုက်လေရာသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ မိမိတို့ဆရာဖျက်ဆီးသော ဓာတ်တော်စေတီကို အထက်နည်းတူအောင် ကောင်းမွန်စွာ ထိုရှင်ယောင်ယူခဲ့သော ရွှေ၊ ငွေကို ဌာပနာများထည့်၍ တည်စေရပါမည်။ ဓာတ်တော်စေတီ ပြီးအောင်ကိလည်း စည်းချောင်းစား ကြီးကြပ်ရမည်။ ထိုပုဂံသား ရှင်ယောင်ကို အများသိထင်စိမ့်သောငှါ စာထိုးပြီးလျှင် မိမိနေရပ်သို့ နှင်ထုတ်ရပါမည် လျှောက်လေလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ အမတ်ကြီးလျှောက်တိုင်း အသီးအသီးစီရင်တော်မူလေသည်။ စည်းချောင်းစားသတိုးအောင်လည်း နောက်နောင် အမတ်ကြီးမင်း မတော်သမျှကို ဆုံးမတော်မူပါဝန်ချ၍ ဝတ်စုံတန်ဆာနှင့် ပူဇော်လေသည်။

တစ်ရံရောအခါ မီးချောင်းစားသေလွန်ရာ ပေါင်းထုပ်ကျွန်းနေ ကုလားမျာလီက သပြာတစ်ထောင် မိဖုရားကြီးသို့ဆက်၍ မီးချောင်းစားအရာကို ခံလေသော် မိဖုရားကြီးက ပြည့်ရှင်မင်းထံ လျှောက်လေသော် မင်းကြီးက နံနက်မင်းပွဲခံရာ၌ လျှောက်စေတော့ မိန့်တော်မူသည်နှင့် နံနက်မင်းပွဲခံရာ၌ ကုလားမျာလီ လျှောက်လေရာ အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား-----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရခိုင်တို့ မိရိုးဖလာ အယူအကျင့်မှာ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာသုံးပါးကို ကြည်ညိုမြဲမြဲစောင့်ထိန်းမှုသာ သာသနာတော်တည်ပါသည်။ ယင်းသို့ ရခိုင်အယူနှင့် ကုလားအယူ မတူချေ။ ရုပ်ပွားဆင်းတု ဓာတ်တော် မွေတော်များကို အဥ္စလီ လက်အုပ်ချီမိအံ့၊ လက်ကိုဖြတ်၍ ပစ်စေ၊ ယင်းသို့ ကုလားဘုရားအမှာ ကျမ်းဂန်ရှိသည်ဆို၍ အယူနှင့်နေသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်တို့ မင်းကျင့်ဝတ်သင်္ဂဟတရားလေးပါး၌လည်း ဘုရားအယူကို ပြည်သူတို့အား ညွှန်ပြဆုံးမတတ်မှ မင်းကောင်းမင်းမြတ်ဟူ၍ ရခိုင်တို့ဘုရားကျမ်းဂန်လာပါသည်။ ကုလားနေရပ်များမှာ ရခိုင်ကို မှူးမတ်တင်လျှင် ကုလားအယူပျက်ကွယ်၍ ရခိုင်အယူသို့ရောက်အောင် သွေးဆောင်

ပါသမျှသည် မင်းမှူးမတ်တို့၌ အကျိုးလိုရာ ရောက်ပါသည်။ မင်း၌လည်း သင်္ဂဟတရား တည်ရာသည်၊ ယင်းသို့မဟုတ် ရခိုင်တို့နေရပ်များမှာ ကုလားကို မှူးမတ်ထားလေသော် ကုလားတို့ အယူသို့ပါဝင်အောင် သွေးဆောင်၍ ပြုလေရာ ရခိုင်တရားကွယ်ပျက်လျက် ကုလားအယူအကျင့်သို့ ပါလေသော် ပြည်သူအား သနားခြင်းမရှိ၊ ထိုမင်းအစိုးရသော နိုင်ငံ၌ မိုးမမှန်၊ အသီးအပွင့်မညီ၊ အရသာမရှိ၊ ဥတုရာသီမဖြောင့် ခေတ်လေးပါး ရှောင်ရှားကြောင်း ရှေးပညာရှိတို့ အမှာရှိပါသည်။

မျာလီကို ကျေးရွာစား ပေးတော်မူလိုလျှင် တိုင်းပြည်တော်အတွင်း ကုလားမြို့ ရွာအများ ရှိပါသည်။ မိမိတို့အကျင့် အယူတူရာ သဘာဝချင်းဖြစ်သော ရပ်ရွာများကို ကျေးစားရွာစား ပေးရပါမည်။ အရှင်မိဖုရားလည်း သိက္ခာတော်ခုနစ်ပါးစသော သာ ဓုနရတရားကို လွှတ်တော်မမူသင့်ပါ လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးကလည်း မိဖုရားကြီး၊ သည်တစ်ခါ တရားလွတ်ချေသည်၊ အမတ်ကြီးက အကျိုးအပြစ်ကိုပြ၍ ဆုံးမလျှောက်ထားရမည် အမိန့်တော်ရှိလေသော် မိဖုရားကြီးသည် အလွန်ရှက်လှ၍ ကုလားများလီသို့ ငွေတစ်ထောင်ကို ပြန်ပေးတော်မူပြီးလျှင် အမတ်ကြီးကိုခေါ်စေ၍ နောက်နောင်မလျော်သမျှ သမီးအမှတ်ထား၍ ဆုံးမပါ အမိန့်တော်ရှိပြီးသော် အမတ်ကြီးသို့ ဝတ်စုံတန်ဆာဆုပေးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ တောနေရဟန်းတစ်ဦးကို မိန်းမတစ်ယောက် ဆွမ်းမပြတ်ပို့၍ အပြန်တွင် သစ်ပင်အောက်၌ အိပ်နေပြီးမှ အိမ်သို့ပြန်လေသည်၊ ရှည်ကြာလတ်သော် ထိုမိန်းမ၌ သန္ဓေရှိ၍ ရဟန်းကိုစွဲမိလေရာ ရဟန်းက မဟုတ်ကြောင်း အဆိုနှင့် မင်းထံရောက်၍ အမတ်ကြီးထံအပ်လေလျှင် စီရင်ထုံးသော်ကား----

ပဒုမနီ၊ စိတ္တရနီ၊ သခ်ရနီ၊ ဟတ္တရနီအားဖြင့် မိန်းမလေးမျိုးတွင် စိတ္တရနီမိန်းမမျိုးသည် ကျားစိတ်နှင့်တူ၍ အအိပ်လွန်သည်၊ ဟတ္ထရနီမိန်းမမျိုးသည် ဘီလူးစိတ်နှင့်တူ၍ အစားလွန်သည်၊ လောကီကျမ်းဂန်ဆိုသည်ကို ထောက်လျှင် အအိပ်လွန်သော စိတ္တရနီ မိန်းမမျိုးနှင့် တူသည်၊ ဆင်ခြင်၍စီရင်မည်၊ ဆွမ်းပို့မြဲပို့စေ၍ ဆွမ်းပို့လေရာ စုံထောက်ကြည့်ရှုစေသော် ဆွမ်းပို့၍အပြန် အိပ်မြဲ သစ်ပင်ရင်း ကျောက်ဖျာ၌ အိပ်နေရာ ထိုသစ်ပင်မှ မျောက်ကြီးဆင်း၍ စပ်ယှက်ပေါင်းဖော်သည်ကို မြင်၍ စုံထောက်တို့ အမတ်ကြီးကိုလျှောက်လေသော် ထိုမိန်းမကိုခေါ်၍ ဟယ်----မိန်းမ၊ ကျောင်းမှ အပြန်တွင် အိပ်သောသစ်ပင်ထက်၌ သင့်လင်ရှိသည်၊ သူငယ်ဖွားလျှင် မျက်နှာတွင် မျောက်မွေးပေါက်လျက် မျောက်ဦးခေါင်းနှင့် တူလိမ့်မည်ဆို၍ လွှတ်လိုက်လေလျှင် ---- သူငယ်ဖွားမြင်သောကာလ ဦးခေါင်းမှာ မျောက်၊ လက်ခြေမှာ လူလက်လူခြေ ဖွားမြင်လေကြောင်း ပြည့်ရှင်မင်းသိတော်မူသော် အမတ်ကြီးသို့ တရားဆုသပြာတစ်ထောင် ပေးတော်မူ၍ အမတ်ကြီးသို့ တရားဆုသပြာတစ်ထောင်ပေးတော်မူ၍ ထိုတောနေရဟန်းအားလည်း ပစ္စည်းလေးပါးဒါယကာ ပြည့်ရှင်မင်းခံတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးကျော်ထင်နော်ရထာသည် ယိုးဒယားမြို့ကို ချီသွားတိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလေ၏။ ယိုးဒယားမင်း ပြသာတိရာဇာ အမတ်ဘွန်စောမှိုင်း လက်လွတ်ထွက်ပြေးခဲ့၍ မြောက်ဦးမြို့ ခြေတော်ရင်းသို့ရောက်လာသော် ပြည့်ရှင်မင်းက အဝတ်အစား နေအိမ်များကိုပေးပြီးလျှင် အမတ်မဟာပညာကျော်နှင့်အတူ ထွက်ဝင်စေ အမိန့်တော်ရှိလေသည်။ နောက်ငါးလခန့်ရှိလတ်မူ ယိုးဒယားအမတ် ဘွန်စောမှိုင်း အရည်အချင်းကို သိတော်မူလေလျှင် အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ အမတ်ဘွန်စောမှိုင်းသည် လက်ရုံးရည်ထက် နှလုံးရည်အလွန်ရှိပါသည် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက ငါလည်း ထိုသူ့နှလုံးရည်ကို သိပြီးဖြစ်သည် အမိန့်တော်ရှိ၍ အမတ်ဒါဂါစားသမီးကိုယ်လုပ်တော် မင်းညိုကိုထုတ်၍ ပေးမြားတော်မူပြီးသော ကံသာမြို့ကို ပေးတော်မူလေသည်။ တစ်နှစ်ခန့်လျှင် ကံသာမြို့မြောက် တစ်လက္ခာတွင်ရှိသော ကပ္ပိရူပီမင်းကို ယဉ်ကျေးအောင် နှလုံးရည်ဖြင့်လှည့်ဖြား၍ ကံသာစား ဘွန်စောမှိုင်းနှင့် မိတ်ဝင်လေကြရာ ကပ္ပိရူပီမင်း မာရကွန်သမီး နာလီမလ္လာကိုဆက်သွင်း၍ ခေးမကျိုး၊ လှံမကျိုးဘဲ ကပ္ပိရူပီမင်း ခြေတော်ရင်းသို့ ဝင်ရောက်လာရလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးမင်းကျော်ထင်နော်ရထာကစေဟန်နှင့် လူနှစ်ယောက် ကြိမ်သလီလမ်းကလာရာ တောင်ခွင်စားက ခေါ်စေသော် အတွေ့မခံ၊ စာကို ချပစ်ထားခဲ့၍ ပြေးလေသည်။ ထိုစာကို တောင်ခွင်စားယူခဲ့လျက် ပြည့်ရှင်မင်းထံ ဆက်လာသော် စာထုပ်တံဆိပ်လက်မှတ်ကို ဖြေ၍ဖတ်ကြည့်ရာ စာမှာပါသည်ကား----

အမတ် ဘွန်စောမှိုင်းသည် ကျေးဇူးသစ္စာကို စောင့်သိရိုသေစွာဆောင်၍ ရက္ခပူရတိုင်းကို အလိုပြည့်လျှင် မိတ်ကလုံမြို့ကို အပိုင်စားသနားတော် မူလိမ့်မည်။ ကတိထားတော်မူ၍ စေတော်မူလိုက်သည်။ သုံးနှစ်ကျော်ရှိပြီ။ မည်သို့ အကြောင်းအရာ၊ မည်သည့် ရက် လ ချီတော်မူလာလျှင် အရေးကုန်မည်။ မှူးမတ်မည်သူတို့နှင့် ပေါင်းဖက်ညီညွတ်မိသည်များကို စေသူရောက်ချိန်သင့်လျက် မရောက်ကြန့်ကြာလေသည်။ ယိုးဒယားမင်း အမတ်ဖြစ်သော်လည်း မှူးမတ်ကောင်းအင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ယုံ

ကြည်သုံးတော်မူသည်။ အမှုကိုဉာဏ်ဖြင့် ကြံပြီးသော် မှာတော်မူရင်းစကားရောက်အောင် လျှောက်ရန် စေလွှတ်မှ ပညာရှိ အင်္ဂါမြောက်မည်။ အကြောင်းပါလာသည်ကို ကြားသိတော်မူလေရာ အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ မင်းနှင့်အမတ်တို့၌ ဝက်တရိဘေဒ ကြံနည်းဖြင့်ကြံရာသောအကြောင်း၊ ဥပကပ်ဉာဏ်ဖြင့် ကြံစည်၍ အမှာအထားစကား ရောက်ပေါက်သည်ဟူလျက် တစ်ပြည်၌ရှိသော မလိုသူတို့ကို သေစေကြောင်း အမှာစကား စာပေချ၍ ကြံခြင်း၊ ပယောဂဉာဏ်ဖြင့် အင်း မန္တန် ဆေးဝါး ယတြာပြု၍ သေစေမှုကြံခြင်း နှစ်ပါးရှိပါသည်။ တစ်ကြောင်းမူလည်း အကြည်တော် ကျော်ထင်နော်ရထာမင်းသည် တလိုင်းတို့နိုင်ငံ၌ မင်းပြုလျက် စစ်မက်အလိုကြီးစွာ သတ္တဝါအပေါင်း သေကျေပျောက်ဆုံး လက်ရုံးမာနထောင်လွှား မတရားအကျင့်အကြံနှင့်သာ ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ မနှစ်လိုသောအမှုနှင့် နေလေသည်။ ထိုမင်းသည် မိမိတိုင်းသူပြည်သားတို့အား လည်းကောင်း၊ အခြားတိုင်းတစ်ပါးပြည်သားတို့အား လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲငြိုငြင် ပူပင်ပျက်စီးစေလိုသော နှလုံးဖြင့် သုံးဖန်လှုဉာဏ်၊ ချုံထဲခဲပစ်ပြုသောအကြောင်းလည်း ရှိရသည်။ ယင်းသို့ အကြောင်းတစ်ခုနှင့်လာသောစာသာ ဖြစ်ပါမည်။ ကံသာစား ဘွန်စောမှိုင်းသည် ကျေးဇူးသစ္စာတော်ကို ဖောက်ပြန်စဉ်းလဲ ပြုမည့်သူမဟုတ်ပါဟု လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်း ကြိုက်တော်မူ၍ ဘွန်စောမှိုင်းကိုခေါ်၍ မေးတော်မမူ။ သမီးသံဟူသောအမည်ကိုသာ ထပ်၍ ပေးသနားတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ အမ်းစားချစ်သူ သေလွန်၍ ပြည့်ရှင်မင်းငယ်ကျွန် ငလုံးတင်က အမ်းစားအရာကို မင်းထံလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်ကို ဆိုချေတော့ အမိန့်တော်ရှိလေရာ ငလုံးတင်လည်း အမတ်ကြီးထံလာ၍ အကြောင်းကို ဆိုလာသော် အမတ်ကြီးက ယခုစားနေသည့် ခွန်သေရသဘော်ာကင်းသာ ကောင်းသည်။ အမ်းစားအရာနှင့် မတော်ဆိုလိုက်သည်ကို ငလုံးတင် မနေ။ ငယ်ကျွန်ဖြစ်သော ဂုဏ်ကို ကိုးစားလျက် နံနက်မင်းပွဲခံရာ၌ လျှောက်၍ ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်ကြီးကို မေးတော်မူရာ အမတ်ကြီးလျှောက်သည်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရေမြေကို အစိုးရသော မင်းတို့၌ အနီးအဝေးမရွေးသာ၊ ပြည်ကျိုးမင်းကျိုး နှစ်မျိုးသိတတ်သောသူအား မင်းနီးပါး၌ လည်းကောင်း၊ အဝေးကျေးစား မြို့စားပေးရာ၌လည်းကောင်း ပြည်ကျက်သရေရှိ၍ ပြည့်ရှင်မင်း၌ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာနှစ်ဖြာသော အကျိုးလှုသည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ မလိမ္မာသောသူတို့ ကျိုးပြစ် မသိ။ မိမိစိတ်ကြိုက်၊ မင်းလိုလိုက်သည်ဟူလျက် ပြည်သူတို့ထံ တုတ်ခွန်ပဏ္ဏာများစွာ ယူငင်၊ ပြည့်ရှင်နှလုံးသင့်၊ ချီးမြှင့်ခြင်းပြုလေရာ ပြည်ရွာမသာ သတ္တဝါပင် ပန်ချေက ထိုသူကြောင့် မင်းအပါယ်လားလေရာသည်။ တစ်ကြောင်းမူလည်း သူတစ်ယောက်ကို သဒ္ဒါတော်မူ၍ ပြည်သူရွာသားတို့ အပျက်အပြား မခံကောင်းပါ။ ကျွန်တော်ငလုံးတင်သည် ပညာရှိတို့နှင့် ပေါင်းဖက်ခြင်း မရှိ။ ကြက်တိုက်၊ အန်ခတ်၊ စောင်းညင်းပတ္တလား၊ သောက်စားပျော်ရွှင်မှုနှင့်သာ နေမိနေရာ ဆိုမိဆိုရာ ပညာရှိသူ မဟုတ်ပါ။ ထိုသူကို တစ်မြို့တစ်ရာထားချေသော် မြို့ရွာပျက်၍ သတ္တဝါတို့ ပင်ပန်းခြင်းသို့ ရောက်မည် အမှန် ဖြစ်ပါသည်။ လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးကလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ ငလုံးတင်ကို စားမြဲသဘော်ာကင်းခွန်နှင့်သာ ထားတော်မူလေသည်။ အမ်းစား အရာကို မူကား ကံသာမြို့စား သမီးသံ ညီပြကွန်းဆိုင်ကို ပြသမွန်အမည်နှင့် ပေးတော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ထားဝယ်သားအလောမှုတက်ညွန့်သည် လူပေါင်းယောကျ်ားမိန်းမတစ်ထောင်နှင့် ဝင်ရောက်လာသောအခါ အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော် လျှောက်သည်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ တက်ညွန့်တို့သည် ရှေးဘေးလောင်းတော် မင်းများလက်ထက် ပရိမ်ချောင်းနေ မြုံကိုးခေါင်းသားအမျိုးတို့ ငြိမ်သက်စွာ မနေ၊ တစ်မြို့တစ်ရွာ ဖျက်ဆီးတတ်၍ အစဉ်ဆိုးသွမ်းသောကြောင့် ထိုအရပ်မှ သင်းတို့ကိုသိမ်းခေါ်၍ ဘေးတော် ဒသရာဇာမင်းက မာန်အောင်ကျွန်းတွင် ချထားတော်မူရာ တစ်နှစ်ခန့်ရှိသော် ထွက်သွားလေ၍ ယိုးဒယားနှင့် ပဲခူးနှစ်ပြည်အကြားတွင် နေလေရာ မြုံကို ထားဝယ်တွင်လေသည်။ ယင်းသို့ ဇာတိရင်း ပမာသော်ကား တော၌ကြီးပြင်းသော သတ္တဝါတို့ကိုယူ၍ မွေးထားလေသော် တစ်ပါးသော သတ္တဝါတို့ဖြစ်လျှင် ယဉ်ကျေးပျော်ပိုက်ကြသည်ပင်။ တောကြက်အမျိုးသည်ကား လုံစွာထားနိုင်မှ နေပါသည်။ မလုံလွတ်ချေမူ တောသို့သာ သွားလေသည်။ ထိုအတူ မြုံထားဝယ်၊ ပသျှူး၊ လေးထု၊ ချင်း၊ လင်းကဲ၊ ကချင်အမျိုးသားတို့သည် တောကြက်နှင့် တူပါသည်။ တိုက်ယူလုယက် မပြုရသော် အရှည်နေမည့်လူမျိုး မဟုတ်ပါ။ လုယက်တိုက်ဖျက်နေရမှသာ ပျော်ပိုက်ကြသော လူမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ လူရှိသော မြို့ရွာအနီးအပါးမှာ ချထားချေမူ ထိုသူတို့ သွေးဆောင်ရာပါ၍ လူဆိုးကြောင့် လူကောင်းပျက်တတ်ပါသည်။ သင်းတို့ချည်း တစ်စုတည်း အုန်းကျွန်းမှာချထား၍ အုန်းသီးဘဏ္ဍာကိုသာ နှစ်စဉ်သင်းတို့က ဆက်သွင်းစေရမည်

လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ မြို့ထားဝယ်တို့ကို အုန်းကျွန်းမှာ ချထားလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ၌ ဒါဂါစားသို့ ကုလားသူဌေးအစလင်ဆိုသူက အထက်မင်းပါးကြီး ကုလားဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို သိမ်းယူတော်မူသောကာလ ဒါဂါမြို့တွင် နေတော်မူခဲ့သော နန်းတော်ရာ၌ တိုက်တည်လိုကြောင်းနှင့် ရွှေသပြာတစ်ထောင် လက်ဆောင်ပေး၍ ပြောဆိုလာသော် ဒါဂါစားက ဘုရားခမည်းတော်နေတော်မူခဲ့သော နန်းတော်ရာ ဖြစ်သည်။ နေလေတော့ မဆိုဝံ့သေး။ သူဌေး ရွှေသပြာတစ်ထောင်ကို မင်းထံဆက်၍ လျှောက်တင်စေဦးမည်ပြောဆို၍ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးထံ လျှောက်တင်လာသော် မင်းကြီးလည်း မည်သို့မဆို အမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်ကိုသာ ကြည့်တော်မူလေလျှင် အမတ်ကြီး လျှောက်တင်သည်မှာ----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးကာလ၌ ဝါသုဒေဝမင်းသည် အယုဇ္ဈပူရတိုင်း ဒွါရာဝတီမြို့တွင် မင်းမူ၍ ဇမ္ဗူဒီပါ တစ်ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသောမင်းဖြစ်လျက် ထိုမင်းပျက်ချိန်နီးလတ်မူ အမျိုးစောင့်ခြင်း မရှိ။ မင်္ဂလာတရားလွတ်လေခြင်းကြောင့် ထိုမင်းသေခြင်းမလှ သေရလေသည်။ ဝေသာလီမြို့တွင်လည်း ဗြဟ္မာဏရာဇာမင်း၏အနွယ် ခြောက်ဆက်နောက်သရဘန်မင်း၏ အနွယ် တစ်ဆယ့်ခြောက်အဆုံး ဗြဟ္မသိဒ္ဓိမင်းသည် ပျက်စီးချိန်နီးလတ်သော် မိဘ၊ ဘိုး၊ ဘေး၊ အသုံးအဆောင်ကိုဖျက်၍ ရှေးမင်းတို့ အသွား အနေ အစား အပြော မတူ၊ ရှေးထုံး လွတ်သောကြောင့် ကပ်ဥပဒ်ဆိုက်ရောက် ပျက်စီးဖူးပါသည်။ ဓညဝတီမြို့တည် မာရယုမင်း၏အနွယ် ငါးဆယ့်လေးဆက်တို့အဆုံး မင်းငယ်ပျော်လှစည်သူသည် အကျိုးအပြစ်ကို မသိ။ သူယုတ်အမတ်သုံးယောက်တို့ စကားကို နားထောင်၍ ဘေးတော်၊ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်တို့ကို ပြစ်မှားလျက် ကန်သုံးဆင့်မြို့ဟူ၍ တည်ပြီးသော် ရှေးမင်းတို့လုပ်ခဲ့သော အခမ်းအနား ဘုရား ပုထိုး ဂူ ကျောင်း ဇရပ်ကိုဖျက်ဆီး၍ အမတ်မိုက်တို့နှင့် ပေါင်းဖက်ပျော်ပါးနေလေသည်။ အမျိုးစောင့်ခြင်း တရားမရှိ လွတ်လေသောကြောင့် ပြည်သူတို့ ငြိုငြင်ခြင်းရှိသောအခါ အမတ်သုံးယောက်ပုန်စား၍ ထိုမင်းသေလွန်လေလျှင် အမတ်သုံးဦး မင်းမူကြလေသည်။

ဤသည်ထုံးများကို ထောက်၍ လူတို့၌ မိကြီး ဖကြီးလုပ်ဆောင်ထားခဲ့သော အခမ်းအနား အဆောက်အအုံတို့ကို မဖျက်ကောင်းပါ။ ဖျက်စီးချေသော် အကျိုးမရှိ။ အပြစ်သာရောက်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ခမည်းတော်ဘုရား ကုလားပြည်သို့ ချီသောကာလ စံတော်မူခဲ့သော စခန်းရာများတွင် ကျေးရွာချထားတော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း မပျက်စေရ။ ကြီးကျယ်အောင်ပြုစုစေ ၊ စစ်တကောင်း ဒါဂါများတွင် တည်ထားတော်မူခဲ့သည့် မြို့နန်းများကိုလည်း မပျက်မစီးစေရ။ ကောင်းမွန်စွာ အစောင့်အနေနှင့် ထားစေ။ ယင်းသို့အမိန့်တော်နှင့် ပညတ်တော်မူ၍ ဒါဂါစားက ဆက်သော ရွှေကိုလည်း ပြန်ပေးတော်မူလေသည်။ ဒါဂါစားကလည်း ထိုရွှေကို သူဌေးအားပေးပြီးမှ အခွန့်ရှည်အောင် နန်းတော်ရာတွင် ကျောက်မော်ကွန်းတိုင် စိုက်ထားလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးမင်း ကျော်ထင်နော်ရထာ ချီလာသည်ဟု ကြားလေသော် ပြင်မြို့ကြီးကို ကောင်းစွာလုပ်၍ တံခါး၊ ပြအိုး၊ ကျုံး၊ မြောင်းများကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရသည်။ ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိ၍ လုပ်ဆောင်ရသောအခါ လက်ဆေးကန်နှင့် အိုင်တို့အကြား မြို့တစ်ထပ်ဆီးကာလျက် လုပ်ရလေသည်။ ကျောက်အုတ်မလောက် ၆ရှိလတ်မူ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက ပန်းဆေးမြောင်းများ တောင်ဘက်၌ မြို့နှစ်ထပ်ရှိသည်မှာ ပြင်မြို့သည် ရေကာလုပ်ဆောင်ထားခဲ့သော အရာသာ ဖြစ်သည်။ မြို့တံတိုင်းအဝင် မဟုတ်။ ပြင်မြို့ကိုဖျက်၍ လုပ်စေ အမိန့်တော်ရှိလေသော် အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော် လျှောက်သောထုံးမူကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ဘေးတော် ဘိုးတော် ခမည်းတော်တို့ သင့်လျော်တင့်သမျှ လုပ်ဆောင်ထားခဲ့သမျှကို မဖျက်ဆီးကောင်းပါ။ တစ်ကြောင်းတုံလည်း လူတို့၏ အရှင်အထွတ်အထိပ်ဖြစ်တော်မူသော မင်းဧကရာဇ်တို့ စံတော်မူရာ မြို့နန်း ထီး ပဟိုရ်စည် နာရီ ထိုလးပါးသည် စတုစက်ထွန်းရာ မင်္ဂလာချည်းဖြစ်၍ အဟောင်းအနွမ်းဟူသမျှကို ရှေးမင်းတို့ သုံးဆောင်ဖူးသည်မရှိ၊ မသုံးဆောင်သင့်ပါ။ ဥပမာသော်ကား အပင်ထက်ပွင့်သော ပန်းသည် ထိုအပင်မှ ကြွေကျလေမူတစ်ဖန် ထိုအပင်သို့ ထိုပန်းပြန်၍ မရောက်နိုင်သကဲ့သို့ ရှေးသူတို့ လုပ်ဆောင်ထားခဲ့သမျှ မိမိနေရာတွင်သာ ဟောင်းနွမ်းဆွေးစေရာသည်။ နောက်သားယူ၍ မင်္ဂလာမပြုအပ်ပါ။

တစ်ကြောင်းမူလည်း ရေမြေသနင်းမင်းတို့ ကျင့်အပ် အဓိပတိသုံးပါး ရှိပါသည်။ မင်းစက်တော်မူသော ကျက်သရေနန်းဆောင်၊ သဘင်ခံရာ ရာဇပလ္လင်ရှိသော နန်းဆောင်၊ ဘေရီစည်ကြီး ပဟိုရ်စည်ရှိသော နန်းဆောင်။ ထိုသုံးရပ် အဓိပတိတို့သည် ပြည့်ရှင်မင်းရှိလျက် မဆိတ်ညံ့အပ်ပါ။ ယင်းသို့ ထုံးဟောင်းနှင့်လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး ကြိုက်တော်မူ၍ ထင်းမီးသမား ကုလားတစ်သောင်း၊ ဟရာသမား

ကုလားတစ်သောင်းတို့ကို အဥ္စနနဒီမြစ်ဖျား၌ရှိသော ကျောက်တို့ကို ဆောင်ယူစေပြီးမှ လက်ဆေးကန်နှင့် အိုင်နှစ်ခုအကြား မြို့ရိုး၊ သူရဲပြေး၊ သူရဲခို၊ ပြအိုး တံခါးရှိသမျှ မကောင်းဟောင်းနွမ်းပျက်စီးသည်များကိုလုပ်ဆောင်၍ သူရဲလက်နက်အစုံ ကြည်းရေအပြည့် စည်းကြပ်ပြီးမှ မော်တင်ချောင်းတွင်လည်း ဂါဒါစားနှင့်သင်္ဘော ၂၅စင်း စောင့်နေလေသည်။ ညီတော် ကုလားတန်စားကိုလည်း သင်းတော်ကိုယ်ရံတော်သူရဲငါးသောင်း ပေးတော်မူ၍ အမတ်ကိုယ်ရံကြီးနှင့် တောင်စဉ်ချောင်းပေါက်တိုင်း ဆို့ပိတ်နေရသည်။

တစ်ရံရောအခါ၌ မောက်သူဇာမြို့စား ဥတ္တမကျော်ခေါင်က ဒီလီမြို့ ကုလားပသီမင်းသည် ပြည်သူတို့ကို နှိပ်စက်ပြုကျင့်၍ တိုင်းပြည်မငြိမ်းမသာ မြို့ရွာပျက်ပြားလျက် အလိုလိုသောင်းကျန်းရှိပါသည်။ တိုက်သိမ်းတော်မူလျှင် အလွယ်ရပါမည် အကြောင်းနှင့် ပြည့်ရှင်မင်းထံလျှောက်သောအခါ အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးသော်ကား---

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးဘေးတော် ဘိုးတော် အရှင်မင်းများလက်ထက် ကုလားနိုင်ငံဖြစ်သော ဒီလီမြို့သည် ရက္ခပူရတိုင်း မဟုတ်ချေ။ အနောက်မျက်နှာ မောက်သူဇာမြို့တွင် အနောက်မြောက်ဘီလက်မြို့တွင်အဆုံးဟူ၍ ကျောက်စာသမိုင်း ရာဇဝင်အထင်အရှား ဖြစ်ပါသည်။ ဘေးတော်မင်းစောမွန်လက်ထ် အရှေ့သက်မင်း စောကဲကြီးသား မင်းဆွေသည် မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်မှ အပဖြစ်သော အကျင့်အယူကိုသာ နှစ်လိုသောမင်းဖြစ်၍ သူတော်ကောင်းပညာရှိတို့စကားကို မနာမယူ၊ သူယုတ်မာတို့ စကားကိုသာ လိုက်နာခြင်းကြောင့် တရားလွတ်လေရာ ရှေးက အငြိုးမပြေ မကုန်သည်ဖြစ်၍ မင်းဆွေသား မင်းရဲကျော်စွာ ဖျက်ဆီးလာသောအခါ ဘေးတော်မင်းစောမွန် ထွက်ရှောင်၍ အနောက်ဘင်္ဂါ တစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကိုသာရ၍ နေရလေသည်။ ကာလဒီလီမင်းပင်က အရှေ့ဘက် ပျူ တလိုင်းတို့ကို တိုက်ခိုက်စေ၍ မင်းစောမွန်ကို နန်းတင်လေရာ ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို ကျေးဇူးအလျောက် ဒီလီမင်းပိုင်နိုင်လေတော့ ပေးအပ်၍ မင်းတစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်၊ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော် ကုလားအပိုင်ခံ၍ နေရပါသည်။

ဘုရားခမည်းတော်လက်ထက်ရောက်မှသာ ရှေးရိုးအတိုင်း ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို သိမ်းယူတော်မူသောကာလ တရားမရှိသောမင်းကဲ့သို့ အလွန်ပြုတော် ဒီလီမြို့တိုင်အောင် အလွယ်နှင့်ရမည်ကို သိတော်မူလျက် ဝိလုပ္ပန္န၊ နိဇင်္ဂလမင်းကဲ့သို့ မပြုသင့်အမိန့်တော်မူ၍ ရှေးအစဉ်နိုင်ငံတော်ကိုသာ သိမ်းယူပြန်ခဲ့ပါသည်။

အရှင်မင်းမြတ်၊ လုယူတိုက်ဖျက် သတ်ညှဉ်းဆဲ လက်နိုင်ပြုသမျှ အမှုတို့သည် သူတော်ကောင်း မင်းကောင်းအမတ်ကောင်းတို့ ဓလေ့မဟုတ်ပါ၊ သူယုတ်မိစ္ဆာပညာကင်းသောသူတို့ အလေ့သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာထုံးမူကား သူယုတ်တို့အကျင့်အကြံသည် ခွေးနှင့်တူပါသည်။ သို့သော် ကောင်းပညာရှိသော အမျိုးသည် ကျီးနှင့်တူပါသည်။ ခွေးတို့သည် မိမိတပ်အပ်သောအမှုကို မြင်လတ်မူ ရှက်ခြင်း၊ ကြောက်ခြင်းကင်း၍ အမျိုးစောင့်သောအကြောင်း ခင်မင်သော အကြောင်းမရှိ၊ ဒေါသပြင်းစွာနိုင်ထက်နှိပ်စက်တတ်သော အလေ့ရှိခြင်း၊ ကျီးတို့မှာမူကား အကြောင်းရှိရာ ဆိုက်လတ်မူ မိမိတို့အမျိုးဝန်းအုံစုံရုံးလျက် အမျိုးသားချင်း နှိပ်စက်လေ့မရှိ၊ ကောင်းလည်းအတူ ဆိုးလည်းအမျှ ပြုလေ့ရှိခြင်း၊ ယင်းသို့ပမာ လူမိစ္ဆာမျိုးတို့သည် ခွေးကဲ့သို့ နိုင်ထက်နှိပ်စက်လေ့ ရှိပါသည်။ ရှေးပညာရှိစကား ဆိုခဲ့သည်အကြောင်းမှာလည်း ရေမရှိသော ကန်၊ ဆန်မရှိသော စပါး၊ တရားမရှိသော မင်းမျိုး၊ အဖိုးမရှိသော မီး၊ ဤလေးခုသည် အလားတူလေကြောင်း ထုံးဟောင်းအလာတွင် ရေမရှိသော ကန်သည် သတ္တဝါတို့၏ မှီခိုရာမရခြင်းကြောင့် မစည်ကားရာ။ ဆန်မရှိသော စပါးဖျင်းသည် အသုံးမရ စွန့်ရသည်၊ တရားမရှိသော မင်းမျိုးသည် ဆိုမိဆိုရာနှင့် တိုင်းပြည် မစည်ကားရာ၊ သတ္တဝါတို့ သေကျေပျက်စီးပင်ပန်းခြင်းများရာသည်။ အဖိုးမရှိသော မီးဟူသည်ကား လူတို့၏ အသုံးအဆောင် မှန်သမျှသည် အဖိုးနှင့်ချည်း၊ မီးမှာ အဖိုးမရှိ၊ အကောင်းအဆိုးလည်း မသိ၊ လောင်မိလောင်ရာ လောင်တတ်ခြင်း၊ ယင်းသို့ သဘောတူလေးပါးရှိကြောင်း ထုံးဟောင်းထွက်ရှိပါသည်။

တစ်ကြောင်းမူလည်း ဥတ္တမကျော်ခေါင်နေရပ်နှင့် ဒီလီကုလားမင်းနယ် အနီးအစပ်ဖြစ်ကြ၍ ကိုယ်နှင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကျေးကျွန်ချင်းသော် လည်းကောင်း ရန်ယှက်တင်ကြရာ ဒေါသအလျောက် ပျက်စီးစေလို၍ လျှောက်လာသောအကြောင်းလည်း ဖြစ်ရာပါသည်။ မောက်သူဇာမြို့စားမတရားသောစကားကို လျှောက်လာသောသူအား ထိုအရပ်၌ထား၍ သင့်မည်မဟုတ်ပါ အမတ်ကြီးလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ တောင်ခွင်စား ဇော်တသူကို တောင်ခွင်ကနုတ်၍ မောက်သူဇာမြို့စား ပေးတော်မူလေသည်။ ကင်းခြေစား ချင်းဖိုကိုလည်း ကင်းခြေကနုတ်၍ တောင်ခွင်စားအရာပေးတော်မူသည်။ ကင်းခြေသော်ကား ထားတိုင်နေဆိုတိုင်းနာသောအရပ်ဖြစ်၍ မောက်သူဇာမြို့စား ဥတ္တမကျော်ခေါင်ကို ကင်းခြေစားအရာ ပေးတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ၌ အမတ်တော်ဆင်ကဲကြီး ဇေယျဗိုလ်သေလွန်ရာ မှူးမတ်တို့ အကြောင်းကို ပြည့်ရှင်မင်းသိလို၍ ဆင်ကဲကြီးအမတ်တွင် သက်ရှိသက်မဲ့ကို စာရင်းယူရမည် အမိန့်တော်ရှိ၍ မသဂြိုဟ်မီ စာရင်းယူလေရာ ကျေးကျွန်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ လယ်ယာ ဥယျာဉ်၊ မှူးမတ်အဆောင်အရွက်များပြင် ရွှေအသပြာ ၇၀၊ ငွေအသပြာ ၁၀၀၀ သာရကြောင်းနှင့် ပြည့်ရှင်မင်းထံ လျှောက်လေသော် အမိန့်တော်ရှိသည်ကား---- ဆင်ကဲကြီး ဇေယျဗိုလ်သည် ဘေးဘိုးဆင်းသက်၍ ဆင်ကဲကြီးအမတ် ခမည်းတော် ဘုရားလက်ထက်တော်ကလည်း ယခုတိုင် အသက်ရှစ်ဆယ်ကျော်မှ သေလွန်သည်၊ ဥစ္စာမရှိသည့်အရာမှာ မည်သို့အကြောင်းအရာရှိသည် လျှောက်ရမည် အမိန့်တော်ရှိလေသော် အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်ထုံးကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ သာကီယဝံသ ဓမ္မရာဇာပညာရှိသောမင်းတို့သည် မသန့်ရှင်း မစင်ကြယ်သော ရွှေငွေရတနာတို့ကို ရှာကြံသိမ်းယူခြင်းမရှိပါ၊ ပွဲလမ်းသဘင် ပျော်ရွှင်သော့သွမ်းသောအမှု၊ မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုသောအမှု၊ ပညာမရှိ အကျင့်မမှန်သော မှူးမတ်တို့နှင့် ပေါင်းဖက်ယှဉ်တွဲသောအမှုတို့ကို မပြုမကျင်ပါကုန်၊ ပညာရှိမင်းကောင်း ထွန်းကားသော တိုင်းပြည်၌ မှူးမတ်တို့သည်လည်း မင်းအလိုနှင့်ညီအောင် ဖြောင့်မတ်တည်တံ့စွာ သမ္မာအာဇီဝဖြင့်သာ မျှတနေထိုင်ပါသည်။ မတရားသော ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို မရှာမထားမစုပါ၊ လောကဓမ္မတာ၌လည်း ပညာရှိသူသည် ပညာရှိသူချင်း၊ မိုက်သောသူလျှင် မိုက်သောသူချင်း၊ သူတော်ကောင်းလျှင် သူတော်ကောင်းချင်း၊ သူယုတ်လျှင် သူယုတ်ချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံကြပါသည်။ ဆင်ကဲကြီးသည် မှူးကောင်း မတ်ကောင်းအင်္ဂါနှင့် ညီညာသည်ဖြစ်၍ မတရားသော ရွှေ ငွေကို မရှာမှီးသောကြောင့် ဥစ္စာပစ္စည်း အရှိနည်းပါးသည်ထင်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းလည်း ကြိုက်တော်မူ၍ အမတ်တော်ဆင်ကဲကြီးကို တိုက်တော်မှ ငွေထုတ်၍ သဂြိုဟ်တော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ အင်းဝမင်းစည်သူကျော်ထင်ကို ပဲခူးမင်းကျော်ထင်နော်ရထာ တိုက်ခိုက်ဖမ်းယူလေရာ အင်းဝမင်း စည်သူကျော်ထင်အမတ် လောင်းရှည်စား ဗလရဲကျော်၊ အမြင့်စား ဘုရင်မဏိသူ နှစ်ယောက် ထွက်ပြေး၍ လာရောက်လတ်မူ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက စားရန်ရိက္ခာနေအိမ် ပေးကမ်း မစတော်မူ၍ ထားလေသည်။

(ဤအရာတွင် ပဲခူးကျော်ထင်နော်ရထာ အင်းဝမင်း မင်းနရပတိ စည်သူကျော်ထင်ကို တိုက်ခိုက်ဖမ်းယူသည်မှာ သက္ကရာဇ် ၉၁၆-ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၄ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ ညရီမှောင်အချိန်တွင် ဖမ်းရကြောင်းနှင့်သာ မှန်နန်းရာဇဝင်ဒုတိယတွဲ၊ ၃၀၆ နံပါတ်၌ဆိုသောကြောင့် ထိုစစ်ပွဲတွင် ထွက်လာသည်မှန်က မင်းဖလောင်းလက်ထက်မဟုတ်၊ မင်းတိက္ခာ လက်ထက်သာ ဖြစ်သင့်သည်။

စစ်ပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၉၃၄-ခု၊ ၅ ရက်တွင် ရောက်လာသည်ဟူသော်ကား မင်းဖလောင်းလက်ထက်ပင် ဖြစ်သင့်သည်။ ဤကား စကားချပ်)။

ရောက်လာ၍ တစ်လခန့်ရှိလတ်သော် အင်းဝအမတ်နှစ်ယောက် အရည်အသွေးကို အမတ်မဟာပညာကျော်အား မေးတော်မူ၍ လျှောက်ထားသည်မှာ---

အရှင်မင်းမြတ် လောကေ၊ လောက၌၊ ပတ္တာနုရူပကံ၊ အရေးအခွင့်ရောက်သည်နှင့်လျော်သော။ ဝါကျံ၊ စကားကိုလည်းကောင်း။ သဘာဝရူပကံ၊ ကိုယ်အားလျောက်ပတ်သော။ ပိယံ၊ ချစ်အပ်သောသူကို လည်းကောင်း။ အတ္တာနုရူပကံ၊ ကိုယ်နှင့် တန်ရုံသော။ ကောခံ၊ အမျက်ထွက်ခြင်းကို လည်းကောင်း။ ယော၊ အကြင်သူသည်။ ဇာနာတိ၊ သိတတ်၏။ သော၊ ထိုသူသည်။ ပဏ္ဍိတော၊ ပညာရှိမည်၏။ ဟူ၍ ကျမ်းဂန်လာသောကြောင့် လည်းကောင်း ----

သုဘာသိတံ ဥတ္တမ မာဟု သန္တော၊
ဓမ္မံ ဘဏေ နာ ဓမ္မံ တံ ဒုတိယံ။
ယမ္ပိ ဘဏေ နာ ပိယံ တံ တတိယံ၊
သစ္စံ ဘဏေ နာ လိကံ တံ စတုတ္ထံ။

သုဘာသိတံ၊ ဝါကျ ပုဒ် ပါဠိ လိန် ဓာတ် ကိရိယာစသည်နှင့် ပြည့်စုံစွာ ဆိုခြင်းကို။ ဥတ္တမံ၊ ပထမစကားအင်္ဂါဟူ၍။ သန္တော၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ အာဟု ဆိုကုန်ပြီ။ ဓမ္မံ၊ တရားနှင့်ယှဉ်သော စကားကို။ ဘဏေ၊ ပြောဆိုရာ၏။ အဓမ္မံ၊ တရားနှင့်မယှဉ်သော စကားကို။ နဘဏေ၊ မပြောမဆိုရာ။ တံ၊ ထိုသို့ တရားနှင့်ယှဉ်သော စကားကို။ ဒုတိယံ၊ နှစ်ခုမြောက်သော စကားအင်္ဂါဟူ၍၊ သန္တော၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ အာဟု၊ ဆိုကုန်ပြီ။ ပိယံ၊ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကို။ ဘဏေ၊ ပြောဆိုရာ၏။ အပိယံ၊ မချစ်မနှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကို။ ဘဏေ၊ ပြောဆိုရာ၏။ အပိယံ၊ မချစ်မနှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကို။ နဘဏေ၊ မပြောမဆိုရာ။ တံ၊ ထိုသို့ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကို ဆိုခြင်းကို။ တတိယံ၊ သုံးခုမြောက်သော စကားအင်္ဂါဟူ၍။

သန္တော၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ အာဟု၊ ဆိုကုန်ပြီ။ သစ္စံ၊ ဖြောင့်မှန်သောစကားကို။ ဘဏေ၊ ပြောဆိုရာ၏။ အလိကံ၊ မဖြောင့်မမှန်သော စကားကို။ နဘဏေ၊ မပြော မဆိုရာ။ တံ၊ ထိုသို့ ဖြောင့်မှန်သော စကားကို ဆိုခြင်းကို။ စတုတ္ထံ၊ လေးခုမြောက်သော စကားအင်္ဂါဟူ၍။ သန္တော၊ သူတော်ကောင်းတို့သည်။ အာဟု၊ ဆိုကုန်ပြီ။ ဤသို့ ဟောတော်မူအပ်သော စကားအရာ အင်္ဂါလေးတန်နှင့် ဆင်ခြင်သော် လောင်းရှည်စား ဗလရဲကျော်သည် အင်္ဂါမရှိ။ မှူးရိုးမတ်စဉ် အနွယ်မဝင်။ တဒင်္ဂဖြစ်သော သူ၏လက္ခဏာ မြင်ပါသည်။ အမြင့်စား ဘုရင်မဏိသူမူကား ပညာဉာဏ်လျှောက်ပတ်စွာ မှူးရိုးမတ်ရိုးလက္ခဏာရှိပါသည်။ ယင်းသို့အကြောင်း ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်လာသည်နှင့် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား လူနှစ်ယောက်အရည်ကို ငါလည်း သိတော်မူသည်ပင်။ သို့ရာတွင် ချမ်းသာလို၍ မှီခိုလာသောသူအား ချမ်းသာစေရာသည်။ သူမကောင်းမှုသူ၌သာ အပြစ်၊ ငါမှုကား အကျိုးသာဖြစ်မည် အမိန့်တော်ရှိ၍ ဘုရင်မဏိသူမှာ မင်းပြားကင်းစား၊ ဗလရဲကျော်ကို ပြွန်ရှည်ကင်းစားစားအရာပေးတော်မူသည်။

တစ်နှစ်ခန့်ရှိမူ ဗလရဲကျော် ကင်းခွန်ငွေကို ခိုးယူပြီးလျှင် တရွေချောင်းလမ်းက အရှေ့ပြည်သို့ ထွက်ပြေးလေရာ ချင်းတို့က ဖမ်းမိပို့ဆက်လာသည်တွင် အမတ်ကြီးလျှောက်ပြန်သည်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ သူယုတ်တို့အား ဘေးရန်ရှိသောခရီးကို ကြဉ်ရှောင်ဘိသကဲ့သို့ ပညာရှိသောသူတို့သည် ကြဉ်ရှောင်ရမည့်အကြောင်းနှင့် ကျမ်းဂန်လာ ရှိပါသည်။ အပြစ်မပြုသင့်ပါ လျှောက်လေသော် ပျော်ရာသာနေလေတော့ အမိန့်တော်ရှိ၍ စားသုံးရန် အသပြာတစ်ရာ ပေးတော်မူပြီးလျှင် ပြည်က နှင်ထုတ်လိုက်လေသည်။ ဘုရင်မဏိသူကိုမူကား ကိုယ်လုပ်မောင်းမ သဇင်ညိုကိုထုတ်၍ ပေးမြားတော်မူပြီးလျှင် ဥဿလင်ချောင်းစား ပေးတော်မူ၍ မှူးမတ်အရာနှင့် ထားတော်မူလေသည်။

အခါတစ်ပါး၌ ဘုရင်မဏိသူ၊ ဥဿလင်သို့ ထွက်ရာ၌ မြို့တို့အရပ်တွင် ထူးဆန်းသော ဘဘော်ပင်ကြီးတစ်ပင်ကို တွေ့လေမူ ထိုအပင်နှင့်တကွ အသီးများကို ရွှေချ၍ ရွှေပဒေသပင် ရခဲ့သည်ဟု လက်ဆောင်ယူခဲ့ရာ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးက အသုံးကင်းစား ငလုံးတင်ကို စေလွှတ်တော်မူ၍ ကြိုစေရာ ရလာကင်းဆိပ်တွင် ငလုံးတင်နှင့် တွေ့လေမူ ငလုံးတင်ရှေ့တွင် သဘော်သီးတစ်လုံး ကြွေ၍ကျသည်မြင်သော် ကင်းစားငလုံးတင် ဆိုသည်ကား ပေါက်ကံပြည်သား စကားမတည်၊ မျက်လှည့်သည်သို့ ရှေးသူဟောင်းတို့ ဆိုခဲ့သော ပြောင်းပြာစားတွင်သာ ကြားရသည်။ ယခုမှာ ကိုယ်တွေ့ပင်မြင်ရပြန်သည်။ ကင်းစားငလုံးတင် ရောက်ကြောင်းကို အမတ်ကြီးသိလျှင် ငလုံးတင်သည် ရှေးထုံးတမ်းကို ကျွမ်းသူမဟုတ်။ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကိုလည်း မသိသူ ဖြစ်သည်။ မင်းရှေ့တော်သို့ မဝင်မီခေါ်စေ၍ ရောက်လတ်သော် ငလုံးတင်မြင်ခဲ့သည့်အတိုင်း အမတ်ကြီးသို့ ပြန်ဆိုလေမူ အမတ်ကြီးက ဆိုသည်ကား တိုင်းရေးပြည်မှု မဟုတ်၊ မင်းဂုဏ်သာ ဖြစ်သည်။ မင်းထံမလျှောက်လင့်။ သွား၍ကြိုမြဲကိုသာ ခန့်တော်မူရင်းအတိုင်း ကြိုဆိုချေ။ အမတ်ကြီးဆိုသော စကားကို ငလုံးတင်မနာမယူ။ မင်းထံဝင်၍ ထိုသဘော်သီးကို ဆက်လေရာ ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား ငလုံးတင်ကို ငါ အကြိုသာလွှတ်သည်။ ထိုအပင်အသီးကို အယူလွှတ်သည်မဟုတ်။ မင်းအာဏာကို လွန်၍ ကျင့်သူဖြစ်သည် အမိန့်တော်ရှိ၍ ငလုံးတင်ကို မာန်အောင်ကျွန်းသို့ ပို့လေသည်။ ဥဿလင်စားဆက်သော သဘော်ပင်ကိုကား နန်းဦးမြေတလင်းတွင် စိုက်ပြီးမူ ရွှေဒေါင်းပြန် ကာလျက်ထားတော်မူရာ ပြည်သူအပေါင်းတို့ ပူဇော်၍ မင်းဖလောင်းလက်ထက် နန်းဦးတွင် ရွှေပဒေသာပေါက်သည်ဟူလျက် ရာဇဝင်တွင်ဆိုလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးမင်းကျော်ထင်နော်ရထာက စကားတောင်စားကို သံစေ၍ သမီးတော် မြတ်ရှင်စောကို ပဲခူးမင်းသားတော် မင်းသစ္စာသို့ ပေးပါမည့်အကြောင်းနှင့် စေရောက်လာရာ ပြည့်ရှင်မင်းက အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော်ကို မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီး လျှောက်သည်မှာကား-----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ပဲခူးမင်း ကျော်ထင်နော်ရထာ အနွယ်သည် မူလအစ ဆွာချောင်းနား ကမ်းပါးမြင့်ရွာစား၏သား သဝန်ကြီး သဝန်ငယ်နှစ်ဦးတို့သည် တောင်ငူမြို့ကိုတည်၍ မင်းပြုလေရာ ထီးလိုင်ရှင်ဘက်တွင် အသည်သားတစ်ယောက် ယာထွန်နေခိုက် ချွတ်ထားသော အင်္ကျီပေါ်တွင် မြွေငန်းကြီးအခွေပြုပြီးလျှင် တောင်အရပ်သို့ သွားလေသည်ကို ထီးလိုင်ကျောင်းပုဂ္ဂိုလ်က တောင်ဘက်မှာ ကောင်းစားမည်ဆို၍ တောင်ဘက်သို့ သွားလေ၍ ကင်းသားအရပ်တွင် နေလေရာ မိဘမရှိသော ကရင်မငယ်ကို မွေးစားသောကြောင့် ကရင်ဘခေါ်ကြလေသည်။

ထိုကရင်ဘ၌ လူသူအပေါင်းများလျှင် တောင်ဘက်သို့ သွား၍ ပေါင်လောင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းရံတွင် ရွာတည်၍နေလေ၏။ ထိုရွာစည်ပင်ကြောင်းကို ကြားလျှင် သဝန်ကြီး သဝန်ငယ်တို့ခေါ်၍ ထောင်မှူးခန့်လေ၏။ ထိုမှဆင်းသက်၍ မင်းတရားရွှေထီး အနွယ်သည် ပဲခူးမင်းကျော်ထင်နော်ရထာ ဖြစ်ပါသည်။ သာကိယဝံသ၊ မဟာသမ္မတ၊ စူဠသမ္မတ သားတော်ဖြစ်သော သရေခေတ္တရာပြည့်ရှင် ဒွတ္တဘောင်

မင်းကြီး အနွယ်တော် မဟုတ်ပါ။ ယင်းသို့ ကာကီဝင်မင်းမျိုးမဟုတ်သော နိဇဂ်လ အမျိုးမင်းတို့သည် တရားမစောင့်။ ဝိလုပ္ပန္န၊ လုယက်ဖျက်ဆီး ကြမ်းတမ်းဆိုးသွမ်းလျက် မကောင်းမှုကိုပြုခြင်း၌ ကြောက်တတ်သော သဘောမရှိပါ။ ယခုအကြည်တော်တောင်ငူမင်း၏တမန် စကားတောင်စားသည်လည်း တရားအလွတ် စကားတတ် ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးပညာရှိတို့ အမှာကျမ်း၌လာသော ရန်အောင်ရာသော အကြောင်းမှာ ဇပ္ပေန၊ အင်းအိုင်၊ ဆေးဝါး၊ မန္တရာဖြင့်လည်းကောင်း။ မန္တေန၊ ပညာရှိတို့နှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း။ သုဘာသိတေန၊ ချစ်ဖွယ်နူးညံ့သောစကားကို ဆိုခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း။ အနုပ္ပါဒေန၊ တံစိုးအသပြာ ဥစ္စာရွှေငွေပေးခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း။ ဇိနေ၊ အောင်ရာ၏ ဟူ၍ လာပါသည်။ တမန်တို့ရောက်လာသည်ကို ဆိုသော အခန်း၌လည်း ----

ရာဇဝသတီ၊ အညီကျဉ်းရုံး၊ နိဒါန်းကုံးပိမ့်၊ ရှေးထုံးစဉ်လာ၊ ပြည်အချာ၊ မဟာဓမ္မရာဇ်၊ တက်သစ်နေနွယ်၊ ဘုန်းတော်ကြွယ်၍၊ အံ့ဖွယ်မကုန်၊ သိမ်းပိုက်ချုံသည်၊ ဗိုလ်ပုံတိုင်းလုံး ချစ်၏။ ဆန်းသစ်စ လပမာ၊ ကျက်သရေမျိုး၊ စုံပြည့်ဖြိုးသည်၊ တန်ခိုးမင်းအာဏာတည်း၊ ပညာမြေအထု၊ စုံစေ့မြောက်မြား၊ မှူးမတ်အားလည်း၊ ရည်သွားသိအောင်ပြုလော၊ လူမှုအလွန်ခက်လှစွာ၊ ပြည်သူကိုယ်သား၊ ယွင်မမှားအောင်၊ ထားရသည့် မေတ္တာနှင့်၊ ရှေးထက်စဉ်လာ၊ မင်းတို့တမ်း၊ တစ်တိုင်းတစ်ပြည်၊ အတည်တည်ကို၊ လှည့်လည်သံစေခန်း၌၊ ထောက်လှမ်းမျှော်ရှု ပြုအုပ်ရာ၊ သူကစေပြန်၊ အတန်တန်သည်၊ တမန်ရောက်တို့လာက၊ အင်္ဂါမူလ လူအနေ၊ မင်းတို့ဓလေ့၊ သိစုံစေ့မှ၊ အတွေ့ခံသင့်ပေ၏၊ စာပေမပါလူ၏ချည်း၊ များမြောင်ပဏ္ဏာ၊ မင်းကိုသာလျှင်၊ ဆက်ရာအနည်းနည်းနှင့်၊ ကပ်ဆည်းလိုကြောင်း ဆိုပစေ၊ မင်းတို့ကျင့်ဝတ်၊ ယွင်းမချွတ်က၊ လပ်မင့်သာ၊ သဝဏ်စာမူ၊ မပါမှန်တို့ချေက၊ မင်းစေတမန်သင်းမဟုတ်၊ နှုတ်ပရိယာယ်၊ အသွယ်သွယ်လျှင် ဥပါယ်ဉာဏ်ဝေဝုတ်နှင့်၊ သူယုတ်မှန်တည့်သောခါ၊ ထိုက်ရာပစ်ထား၊ ဖြောင့်ပေငြားမူ၊ ပြန်သွားစေတို့ရာ၏၊ တမန်အင်္ဂါစုံစေ့လှ၊ သဝဏ်လည်းပါ၊ ဖြစ်ပေလာသော်၊ ပညာပဏ္ဍိတနှင့်၊ ညှိနှိုင်းယူဆ မေးမြန်းစေ၊ မင်းချစ်စုံမက်၊ မိတ်ဆွေဆက်သည်၊ ရန်ဖက်ရန်အပြေဟု၊ တမန်သုံးေထရှိစရိုး၊ ကောင်းကျိုးအမှန်၊ စေသည့်သံမူ၊ မင်းထံဝင်ထွက်၊ စဉ်မပျက်အောင်၊ နှုတ်ဆက်ပြုရမျိုးတည့်၊ ရန်ပျိုရန်စ၊ ရောက်ပေလာ၊ ပြူစူအမျက်၊ ပြင်မထွက်ဘဲ၊ ချစ်လျက်ကဲ့ ပမာသို့၊ ကောင်းမွန်လှစွာ ကျွေးမွေးနည်း၊ သူရဲသူခက်၊ ဗိုလ်လက်နက်ကို၊ ဝင်ထွက်သိစေတည်းမှ၊ နှစ်လည်းနေ့လ ရှည်မကြာ၊ တာရှည်မညောင်း၊ ပြန်သင့်ကောင်းသည်၊ ထုံးဟောင်းမှန်ဘိ ဉာဏ်ကဝိ။

ဤသို့ ရှေးပညာရှိတို့ အမှာလာသည်နှင့်အညီ ယခုရောက်လာသော တမန်စကားတောင်စား၌လည်း သဝဏ်ရွှေပေပါလျက် အစုံနှင့် ဖြစ်ပါသည်။ အတွေ့ခံတော်မူ၍ အကြည်တော်ကပေးသော သဝဏ်ရွှေပေပါသည့်အတိုင်း အမျိုးအနွယ်တော်ဆက်ကြမှ နှစ်ပြည်ထောင် သတ္တဝါ ငြိမ်းချမ်းပါမည်။ ထုံးဟောင်းသက်သေနှင့်အမတ်ကြီး လျှောက်လေရာ ပြည့်ရှင်မင်းမြတ်လည်း ကြည်လင်တော်မူလေ၍ တမန်စကားတောင်စားနှင့် အတွေ့ခံတော်မူသောအခါ၌-----

ပြည့်ရှင်မင်းက တမန်စကားတောင်စားကို ဟံသာဝတီပြည့်ရှင် အကြည်တော်ကျန်းမာပါ၏လော မေးတော်မူရာ ပဲခူးမင်းတမန် စကားတောင်စားက ရာဇာဓိရာဇာဖြစ်တော်မူသော အကြည်တော်ကျန်းမာတော်မူပါ၏ဟု လျှောက်ထားသောစကားကိုကြားတော်မူလေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား----တမန်စကားတောင်စားသည် မောဟဖုံးလွှမ်းသော ကေဝဋ္ဋပုဏ္ဏားဒေါ်သလွန်၍ အယုတ်အမြတ်ကိုမသိတတ်သောသူ ဖြစ်သည်။ လာရင်းအတိုင်း ပါရင်းရိက္ခာကိုစား၍ ပြန်စေ အမိန့်တော်ရှိလေလျှင် အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော် လျှောက်ထားသည်မှာ----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ဘုရားသခင် ဆုံးမတော်မူအပ်သော သာသနာ မတည်သောသူအား တရားလွတ်ကင်းလေ၍ အဓမ္မပြုခြင်း၊ အဓမ္မပြောဆိုတတ်ခြင်း အလေ့ရှိကြောင်း၊ နှလုံးလှဆိုသော်လည်း လက်ရုံးအားကိုး စကားပါလျက်ရှိကြောင်း ထုံးဟောင်းလာရှိပါသည်။ စကားေတာင်စား အရှင် ပဲခူးမင်းလည်း နှလုံးရည်ကိုသုံးသော မင်းမဟုတ်ပါ။ လက်ရုံးရည်ကိုသာ ကြိုက်သောမင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား ဆုံးမတော်မူအပ်သော တရားသာသနာတော် တည်သောမင်းတို့ စေသုံးအပ်သော အမတ်ကောင်းတို့သည် သုဘာသိတ၊ ပိယဝါစာ၊ သစ္စာဖြောင့်မှန်၊ အင်လေးတန်နှင့်အညီ လျှောက်ထားပြောဆိုလေ့ရှိပါသည်။ မသူတော်တို့ စိုးမိုးသောအရပ်၌ ပညာရှိသူတော်ကောင်း မထွန်းကားနိုင်ရာ။ သူတော်ကောင်း မထွန်းကားသောအရပ်၌ တရားစောင့်သော ထုံးမရှိ။ တရားမရှိချေက သာသနာတော် မတည်နိုင်ရာ။ သာသနာတော်မတည်သော အရပ်ဒေသသည် ရက်ရောကြမ်းတမ်း ဆိုးသွမ်းလုယူ ကလူနှိပ်စက်လက်ရုံးထောင်လွှား ပြုလေ့ရှိသောကြောင့် သတ္တဝါတို့ သေကြေပျက်စီးများ၍ ရန်သူမျိုးငါးပါး ဆက်ဆံရာ ဖြစ်လျက်နှင့် စည်းစိမ်မတည် ရှိလေရာသည်။ သူတော်ကောင်းပညာရှိတို့ ထွန်းကားသော တိုင်းပြည်သည် ငြိမ်သက်ချမ်းမြေ့ရှိကြောင်းကို ထုံးဟောင်း

နိဒါန်း၌ ညွှန်ပြလာရှိတော်မူသည်မှာ-----

မင်းတို့သိက္ခာ၊ စောင့်အပ်ရာသည်၊ သာသနာရေး၊ မထွေးစေရ၊ သင်္ဂဟကို၊ နိစ္စပြုပေ၊ များဝေနေအား၊ တရားမှန်ကြောင်း၊ ကောင်းသောလုံ့လ၊ အားထုတ်မှတည့်၊ လောဘတဏှာ၊ အဝိဇ္ဇာဖြင့်၊ မိစ္ဆာကျင့်ဆိုး၊ စစ်မထိုးအပ်၊ ပညတ်တစ်ချက်၊ အိပ်စက်ရုန့်ကြမ်း၊ ပွဲလမ်းပျော်ရွှင်၊ ထွက်ဝင်သွားလာ၊ မများစေရာ၊ မူတကာကို၊ ယုတ္တာယုတ္တိ၊ ဆင်ခြင်ညှို၍၊ ဇာတိမြောက်မြား၊ သူ့စကာကို၊ ကြားကထိုးထွင်း၊ ချက်ချင်းသိပေ၊ ဆိုတတ်စေတည့်၊ ပရမေထူး၊ ကျေးဇူးမြတ်လှ၊ မိဘ ဆရာ၊ သူန သူမွန်၊ တမန်တလိုက်၊ နှုတ်ပိုက်တစ်သွယ်၊ သူငယ်တစ်ဦး၊ အရှုးကျိုးကန်း၊ ရှေးလမ်းသက်သေ၊ ရေမြေသခင်၊ မင်းမာန်ဝင်၍၊ ပြစ်တင်ကျူးလွန်၊ မင်းဒဏ်အာဏာ၊ မပေးရာတည့်၊ ဉာတကာသာချင်း၊ သင်းပင်းတစ်ဖော်၊ ဆွေမျိုးတော်ကို၊ မလျော်နှိပ်စက်၊ ရမွက်ဖုံးလွှမ်း၊ မညှဉ်းပန်းကောင်း၊ တစ်ကြောင်းတစ်မူ၊ သူ့လူကိုယ်သား၊ မမှားဂတိ၊ မငြိမ်စေရာ၊ ဘဏ္ဍာတုတ်ခွန်၊ မလွန်ရှေးမှီး၊ အသီးအပင်၊ သည်တွင်ခံမူ၊ ဆယ်စုတစ်ပုံ၊ လုံးစုံပြီးပြေ၊ အစအသုံး၊ ပြည်ပခုံးက၊ စသည်ရံပတ်၊ အမတ်တို့မှာ၊ အင်္ဂါရှစ်ပါး၊ ရေသွားနက်တိမ်၊ စည်းစိမ်နိမ့်မြင့်၊ ထားသင့်တတ်ငြား၊ ဂုဏ်ကိုးပါးသည်၊ မင်းအားအလုံး စောင့်သည်ထုံး။ ဟူ၍လည်းကောင်း။

ပြည်ကြီးအချာ၊ ရာဇာပဝရ၊ နရိန္ဒတို့၊ ပြည်မှုမှုကွပ်၊ ယုံအပ်သူအား၊ ဂုဏ်ရှစ်ပါးမှာ၊ ပညာဆန်းကြွယ်၊ ပရိယာယ်လည်း၊ ဆိုဖွယ်မရှိ၊ ကတိမြောက်မြား၊ စကားကွေ့ကောက်၊ သူတစ်ယောက်လည်း၊ ထွင်းဖောက်သိတတ်၊ တည့်မတ်သစ္စာ၊ ပဏ္ဍာမကြိုက်၊ ရင်၌တစ်ပါး၊ မခြားမှန်စွာ၊ အာဏာတန်ခိုး၊ မိုးသို့ထစ်ထစ်၊ ပစ်လိမ့်လန့်ကြောက်၊ တစ်ယောက်မှုကုန်၊ ပိုက်ချုံတိုင်းရေ၊ မထွေးထင်ပေါ်၊ ရှစ်ရပ်ကျော်၍၊ ပြည်တော်သာဘိ၊ မြတ်ကဝိသည်၊ အသိပြည့်စုံ ဂုဏ်ရှစ်ပုံ၊ ဟူ၍လည်းကောင်း

မင်းနှင့်အမတ်၊ ညီညွတ်တစ်မူ၊ အကျင့်တူသော်၊ လူလည်းကြည်ညို၊ ပဟိုရ်အောင်ချက်၊ ထီးကနက်လည်း၊ မပျက်စည်ထွန်း၊ ရွာသွန်းပဇ္ဇုန်၊ လုံသည်မထောင့်၊ မအောင့်နိုင်ငံ၊ ရေဆန်မရှား၊ တောသားမရဲ၊ ခပဲသတ္တဝါ၊ အနာမထူ၊ မပူငြိမ်းချမ်း၊ မသွမ်းစစ်မက်၊ ခိုးဝှက်မရှိ၊ ဇာတိစင်ကြယ်၊ မြက်နွယ်သစ်ပင်၊ မြင်မြင်သမျှ၊ ဆေးရသည်သာ၊ လူ သစ္စာကြောင့်၊ အနာပျောက်ကင်း၊ ဥပဒ်ရှင်း၏၊ မင်းလည်းသက်ရှည်၊ ပြည်လည်းကြာညောင်း၊ ခန္ဓာပြောင်းလည်း၊ မကောင်းပါယ်ရပ်၊ မကပ်နိုင်ဘိ၊ ပညာရှိသည်၊ ဇာတိမသုံ နတ်ခြောက်ဘုံ။

ဟူ၍လည်းကောင်း ထုံးဟောင်းလာ ရှိပါသည်ဟု အမတ်ကြီးလျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်း ချမ်းမြေ့ကြည်လင်တော်မူ၍ အမတ်စကားတာင်စားကို ကောင်းမွန်စွာ ထားမြဲပေးကမ်းပြီးသောအခါ နှစ် လကိုဆိုတော်မူပြီးမှ လောကဓမ္မနှစ်ပါး နားလည်တတ်ကျွမ်းသူ သံထောင်စားနှင့် အခါပေးပုဏ္ဏားတော် စကြဝတေးကို သံဖက်၍ ထည့်တော်မူလျက် ပြန်စေတော်မူသည်။

ဤအရာတွင် ပဲခူးမင်း ကျော်ထင်နော်ရထာက စကားတောင်စားကို သံစေလွှတ်သည်ဆိုသော အချက်သည် ရှေး၌ကျော်ထင်နော်ရထာချီလာကြောင်းကို ကြား၍ မြို့ကိုထပ်လျက် ပြင်ရသည်ဆိုသော မိမိစကား ရာဇဝင်ဟောင်းတို့၌ ကျော်ထင်နော်ရထာ လာရောက်တိုက်ခိုက်စေလာသည် ဆိုသော စကားများကိုထောက်လျှင် ယုတ္တိမတန်သကဲ့သို့ ရှိပေသည်။ သို့သော်လည်း ပုံပြင်ထုံးဟောင်း မှတ်ကောင်းသင့်ရာ ရေးသားလျက်ပါသောကြောင့် ရေးပြကာ သွင်းလိုက်သည်။

(စကားတောင်စားအမတ် အပြန်တွင် ဘထွေးတော်စကြဝတေးကို သံတွဲကနုတ်၍ ရမ်းပြည့်စားပေးထားရာမှ ဘထွေးလိုက်သွားကြောင်းနှင့် ဆိုသောအချက်သည် ရာဇဝင်ဟောင်းအထွက်တို့နှင့် မညီညာသောကြောင့် ကြွင်းချန်ကာထားခဲ့သည်။)

ထိုမှတစ်ပါး ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်း၌ တည်ထွန်းသော တိုင်းပြည် မြို့ရွာ၊ ရာဇာမျုးမတ်၊ ပရိသတ်တို့ ကျင့်အပ်သော ဝတ္တရားတို့ကို ရှေးဖျားမဆွ ပထမတွဲ၊ မျက်နှာနံပါတ် ၈၄၊ ဦးရေနံပါတ် (၇၃)မှစ၍ ရေးပြအပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဖွင့်လှစ်မရေးသားလိုက်ပြီ၊ မှတ်သားရန်ကောင်းသော လင်္ကာတစ်ပုဒ်မျှ သွင်းပြလိုက်ပေအံ့။

ဇေယျကြွင့်နှန်း၊ စိုးစံမြန်းသည်၊ ရွှေနန်းရှင် ----- ဂုဏ်ကိုးအင်မင်းတို့မှာ၊ တရားမစောင်း၊ ထီးဖြူဆောင်းတို့၊ အကြောင်းကိရိယာကား၊ သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား၊ အနီးအဝေး၊ မရွေးပညာများကို၊ လက်သုံးခါးပမာ၊ ထက်အောင်သွေး၍၊ ဆိုရေးရှိလတ်ရာလည်း၊ ယုတ္တာ ယုတ္တိညှို၊ ဂတိမလိုက်၊ တိမ်တိုက်ချွန်းလွှား၊ မိုးကြိုးသွားသို့၊ စကားတည်ကြည်၊ အရှည်ထွန်းလင်းဘိအောင်၊ ကဝိလူသမ္မာ၊ ကြားသော်နှစ်မြို့၊ သမ်းမညို့သည်၊ မင်းတို့လက္ခဏာတည့်၊ ရတနာစုံပြည့်ဖြိုး၊ နဝရတ်ဂုဏ်၊ ကိုးပါးခြုံသည်၊ လောက်လုံမင်းကောင်းမျိုးတို့၊ ကျင့်ရိုးဖြည့်အင်္ဂါ၊ အပရိဟာနိ၊ ကျေးဇူးရှိသည်၊ သတိမလွတ်သာတည့်၊ ကျမ်းအမှာသင်္ဂဟ၊ မခွစေလို၊ ပြဟ္မစိုရ်မူ၊ နှလုံးဖြူ၍၊ အယူတည့်မတ်ရာ၏၊ ဗဟုသုတဆိုသည်မှာ၊ စကားနဂ္ဂိ၊ ကြားတိုင်းသိစေရာသား၊ မေးပုစ္ဆာလာသမျှ၊ ရွှရွှပြီး

ပြေ၊ သူ့အနေကို၊ ရိပ်ခြည်သိတတ်မှတည့်၊ ဉာဏာဉာဏ်မတ္တိုင်၊ ဒသဆယ်ချက်၊ ယွင်းမကွက်အောင်၊ ရွှေလက်မြဲစွာကိုင်၍၊ ခရိုင်တိုင်းတစ်ပါး၊ စကားနှုတ်ဆက်၊ မေတ္တာယှက်အောင်၊ အမျက်မလွန်၊ ထုံးနည်းညွှန်လျက်၊ မတ်မွန်စေလွှတ်ထားရှင်၊ မိုက်မမှားအဝိဇ္ဇာ၊ မိစ္ဆာဖုံးလွှမ်း၊ မင်းကြမ်းမင်းဆိုး၊ နည်းကိုခိုး၍၊ စစ်ထိုးမပြုရာတည့်၊ လုပ်စာသီးပွင့်မျိုး၊ ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့၊ မင်းတို့အခွန်၊ မလွန်ခံစားရိုးက၊ တိုး၍မယူသာ၊ သူလျောင်လျှောက်ထား၊ ကုန်းစကားကြောင့်၊ မမှားမဆိုရာသည်၊ မဟာဓမ္မရာဇ် တို့စောစစ်။

ဟူ၍ လျှောက်ထားလေကြောင်းနှင့် လာသည်။ ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော မင်းဖလောင်းအကြောင်းတည်။

ထိုမင်းဖလောင်း နတ်ရွာစံတော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း သတိုးဓမ္မရာဇာသည် မျောက်သားတော် ဝိဇလာနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၉၅၅ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၆ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၊ ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။

ထိုမင်းသည် အလွန်ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသောကြောင့် ခပ်သိမ်းသောပြည်ထောင်ချင်း မင်းအပေါင်းတို့သည် အာဏာလက်ရုံး ဘုန်းတန်ခိုး အရှိန်အစော်သတင်းကို ကြားလေလျှင် ရွှေပေဆက်စာ များစွာသော ပဏ္ဏာကာရနှင့်တကွ နှိမ့်ချရိုညွတ်ဆက်ကပ် ပူဇော်လာကုန်၏။

ထိုသတိုးဓမ္မရာဇာမင်းသည် ရွှေနန်းစိုးအုပ်တော်မူလျှင် မင်းရာဇာဟူသော ရှေးဘေးတော်၏ အမည်ကို ခံယူတော်မူသည်။ တစ်ရံရောအခါ ဘုရင်မင်းရာဇာသည် ညီတော်ရင်းဖြစ်သော အနောက်ဘုရင် သတိုးမင်းစောလှကို စစ်တကောင်းမြို့စား ပေးတော်မူလေသည်။ နှစ်နှစ်ရှိလျှင် ကုလားဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့၊ သက်မင်းကောင်းလှဖြူ မြို့ လင်းကဲ့တို့နှင့် ပေါင်း၍ သောင်းကျန်းလေသော် သက္ကရာဇ် ၉၅၇ ခုတွင် ပြည့်ရှင်မင်းကိုယ်တိုင် ချီတော်မူသောအခါ ညီတော်စစ်မပြိုင်ဝံ့၍ ကျိုးနွံဝင်ရောက်လာပေသည်။ စစ်တကောင်းမြို့စားက ချီသွားလေ၍ ဒါဂါမြို့သို့ ရောက်သောကာလ သင်းတို့မြို့ရွာသည် အကြိမ်များစွာ ဆိုးသွမ်းသူ ဖြစ်သည်။ ကုလားအကြီးဒေးဝန်းနပတ်ကို သစ္စာမစောင့်သောကြောင့် မျက်တော်ဝင်၍ ဒေးဝန်နပတ် ထာနာလူပေါင်းတစ်ရာကို တန်ဆာသိမ်းပြီးမှ မော်လိပ်အစို့မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။

စစ်တကောင်းမြို့ကိုလည်း ခမည်းတော်နည်း အမတ်မဟာပညာကျော်သို့ ပေးမြဲ ပေးတော်မူ၍ မဟာပညာကျော်သား ကျီးညိုကို ရောင်ဖြူမြို့စား ပေးတော်မူပြီးမှ သားတော် ဒီဃကို မောက်သူဇာတွင် အုပ်ချုပ်စေ၍ ကုလားတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ကို အပ်ထားတော်မူခဲ့သည်။ ထိုသို့ အသီးသီးခန့်တော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၉၅၇ ခု၊ တပို့တွဲလ ပြန်တော်မူခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၉၅၉ ခုတွင် ကျော်ထင်ရာဇာ ညီတော် မင်းခေါင်၏သား မင်းရဲကျော်ထင် အမည်ရှိသော တောင်ငူမင်း သီဟသူသည် ဘကြီးတော် ကျော်ထင်နော်ရထာ၏သား ဟံသာဝတီပဲခူးမင်းကို လုပ်ကြံလို၍ အထူးထူးသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ ရွှေပေလွှာများနှင့် ကြည်းတောင်စား၊ ကသာစားနှစ်ယောက်ကို စေလွှတ်၍ ရောက်လာသောစာတွင် ပါသည်ကား --- ပဲခူးမြို့ကို ကူညီတိုက်ယူ၍ ပေးတော်မူပါ။ ပဲခူးမြို့ရလျှင် သမီးကညာ ဆင်ဖြူရတနာကို ဆက်ပါမည်။

ယင်းသို့စာတွင် ပါလာသည်ကို ကြားသိတော်မူလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းက ချီတော်မူမည်။ အနောက်မျက်နှာ ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့၊ သက်မင်းကောင်းလှဖြူ လင်းကဲမြို့၊ မြို့စားရွာစား၊ ကျေးစားတို့ကို လက်နက်ရဲမက်အစုံနှင့် ပင်လယ်ကြောင်းမှာ ကုလားတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့ သင်္ဘောနှင့် အသင့်ရောက်စေ။ သက်၊ မြို့ လင်းကဲတို့မှာလည်း ကြည်းကြောင်းမျိုးရိက္ခာလက်နက်အစုံ မြို့စားတို့က ကြီးကြပ်ခန့်ထား၍ ရောက်စေ။ မြို့မှာလည်း တတ်သိလိမ္မာသူကို အစောင့်အနေထားခဲ့စေ။ အသီးသီး အမိန့်တော်မြတ် ဆင့်ဆို၍ ချီတော်မူမည်။ စနည်းနာစေသော် အဥ္စနနဒီလေးမြို့ချောင်းတွင် သူငယ်တို့ လှေလှော်၍ဆိုကြသော တြင်းသံမှာ----

ဆင်ဖြူပေါင်ကျိုး၊ ထီးဖြူညှိုး၍၊ ပဲခူးဘုရင်၊ တို့အရှင်ထံ ဝင်လိမ့်မည်။

ထိုသူငယ်တို့အချင်း၊ တြင်းသံအလိုကို အမတ်မဟာပညာကျော် လျှောက်ထားသည်မှာ-----အရှင်မင်းမြတ်၊ ကျမ်းဂန်တွင်လည်း မိတ်ဆွေဝင်သောမင်းတို့၌ အရေးအကြောင်း ဆိုက်ရောက်သော် ကူညီသင့်ကြောင်း ထုံးဟောင်းရှိပါသည်။ ယခု အကြည်တော် တောင်ငူမင်းက ပေးလိုက်သော ရွှေပေတွင်လည်း အရှည်ထွန်းလင်းရာသော အကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ သူငယ်တို့ဆိုသည့် တြင်းအလိုမူ အမှုလွယ်ကာ ပြီးကုန်ပါမည် လျှောက်လေသော် ချတော်မူမည့် တပ်စဉ် အစီရင် ခန့်ရပ်တော်မူသည်ကား---

လက်ဝဲကိုယ်တော်ရံ နှစ်သောင်းမှာ အမတ်ကုလားတန်စား စောနု တစ်ဗိုလ်၊ အမတ် မြို့ချောင်းစား ရဲအောင်နိုင် တစ်ဗိုလ်၊ လက်ယာသင်း ကိုယ်တော်ရံ နှစ်သောင်း

မှာ အမတ်တရွေးစား ဂါမဏိတစ်ဗိုလ်၊ အမတ်မြို့ချောင်းစား တစ်ဗိုလ်၊ ကမ်လေးကိုင် သူရဲတစ်ထောင်မှာ တောင်ကုတ်စား ရန်မျိုးအောင် တစ်ဗိုလ်၊ ခေးကိုင် လေးစွဲ သူရဲတစ်ထောင်မှာ အမတ်သံထောင်စား တုံးညို တစ်ဗိုလ်၊ ကာစွဲဒိုင်းကိုင် သူရဲတစ်ထောင်မှာ အမတ်အမ်းစား တုရင်သူတစ်ဗိုလ်၊ သက်သူရဲသုံးသောင်းမှာ သက်မင်းကောင်းလှဖြူ မှူးမတ်နှင့် သက်မင်းတို့ အစုစု သူရဲတစ်သိန်းတို့ကို အမတ်တော်ကိုယ်ရံကြီး ဓမ္မသောက အချုပ် တပ်ဦးချီရသည်။

မောက်သူဇာ ဘင်္ဂါကုလား သူရဲငါးထောင်မှာ အမတ်တော် ဆင်ကဲကြီး မဟာနုအချုပ် သင်္ဘောသုံးရာနှင့် ပသျှူးကျွန်း၊ မော်တင်ဝက အမတ်ချရပ်၍ ကျွန်းတိုင်းမြစ်ပေါက်တိုင်း စောင့်နေရသည်။

ပြည့်ရှင်မင်းကြီး တပ်တော်မှာ လက်ဝဲသင်း ကိုယ်တော်ရံ သုံးသောင်း၊ လက်ယာသင်း ကိုယ်တော်ရံ သုံးသောင်း၊ ဒိုင်းနက်သူရဲတစ်သောင်း၊ သက်သူရဲ တစ်သောင်း၊ ထီးလောင်းကာ မီးပေါက် ပြောင်းဒိုင်းလွှဲစွဲ သူရဲနှစ်သောင်း၊ ရဲမက်တစ်သိန်း တပ်မတော်တွင် ပါသည်။ ကမ်းရံသူရဲ သုံးသောင်း၊ ကုလားထီးလောင်းကာ မီးပေါက် ပြောင်းဒိုင်း လွှားစွဲ သူရဲနှစ်သောင်း၊ သူရဲပေါင်း ငါးသောင်းနှင့် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းကို စိန်တင်စား ဥက္ကာပျံတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၉၆၀ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၁ ရက်နေ့၊ မော်တင်ကိုလှည့်၍ သန်လျင်မြို့သို့ ချီတော်မူစေသည်။

ပြည့်ရှင်မင်းလည်း ၎င်းသက္ကရာဇ် ၎င်းလပင် နောက်ကချီတော်မူ၍ ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် အံတော်စေတီသို့ တက်တော်မူ၍ များစွာသော ပန်းပေါက်ပေါက် ဆီမီးတို့ဖြင့် ညို့ထွန်းပူဇော်ရှိပြီးလျှင် သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြုတော်မူလေက အံတော်စေတီ အထွဋ်သံတိုင်သည် မင်းထံသို့ညွတ်လျက် ရောင်ခြည်တော်ကွန့်မြူး၍ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြတော်မူပြီးမှ နေမြဲအတိုင်း သံတိုင်နေတော်မူသည်။ ဤသို့သော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို မင်းရာဇာကြီး မြင်တော်မူလေလျှင် ကြည်လင်ဝမ်းမြောက်တော်မူ၍ လှေဖောင်သို့ ဆင်းတော်မူခဲ့၏။

ထိုအခါဝယ် လှေဖောင်တော်ဦးတွင် သိမ်းနား၏။ ဗဟိုတွင် ဗျိုင်းနား၏။ ပဲ့တွင် လင်းတနား၏။ ဤသို့သော တိတ်နိမိတ်ကို သံတွဲမြို့တွင် သီတင်းသုံးနေသော ရဟန်းတော်တစ်ဦးကို ပင့်ဖိတ်လျှောက်ထားရာ ----

ဦးတွင် သိမ်းနားသည့်အလို = ဟံသာဝတီ ပဲခူးမြို့ကို သိမ်တော်မူအံ့။ ဗဟိုတွင် ဗျိုင်းနားသည့်အလို = ဆင်ဖြူရတနာရအံ့။ ပဲ့တွင် လင်းတနားသည့်အလို = လင်ကိုတသော မိန်းမရတနာ ရအံ့ဟူ၍ ဖတ်လျှောက်လေ၏။

မင်းရာဇာလည်း ဟောတိုင်းမှန်ပါမူ ရွှေကျောင်းဆောက်၍ လှူပါမည်လျှောက်၍ ပဲခူးပြည်သို့ ချီတော်မူ၍ အမတ်ကိုယ်ရံကြီးတပ် မုတ္တမမြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လေရာ မုတ္တမမြို့အရှေ့ ကျွန်းကြီးမြို့တွင် လက်ဝဲသင်းကိုယ်တော်ရံ သူရဲတစ်သောင်းနှင့် ကုလားတန်စား စောနုကို တပ်နှင့်ထားလေသည်။ ချုံးချုံးကျမှာ လက်ယာသင်း ကိုယ်တော်ရံ သူရဲတစ်သောင်းနှင့် တရွေးစားကို တပ်နှင့်ထားလေသည်။ လက်ယာသင်း ကိုယ်တော်ရံ တစ်သောင်းနှင့် မြို့သစ်စား ဗလတင်ကို အလံတရချောင်းတွင် တပ်နှင့်ထားလေသည်။ ဖောင်ဆိပ်တွင် သူရဲတစ်သောင်းနှင့် သံထောင်စားတုံးညိုကို တပ်နှင့်ထားလေသည်။ မုတ္တမမြို့ အရှေ့မြောက်ထောင့် သရောမြစ်ညာလမ်း မြရာဝတီမြို့ကသည် ကမော်ကလိုတောင်ထိ သက်မင်း ကောင်းလှဖြူကို သူရဲသုံးသောင်း အဖြီးအခိုင် ထားလေနှင့်သည်။

သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း သန်လျင်သို့ရောက်လေလျှင် သန်လျင်မြို့ကို လုပ်ကြံလေသည်။ မခံနိုင်၍ ပြေးထွက်လေလျှင် စစ်သည်အလုံးအရင်းနှင့် မြို့တွင်းသို့ဝင်၍ အခိုင်အလုံ နေကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၉၆၀ ပြည့်၊ တန်ခူးလ၊ တောင်ငူဘုရင်က မြို့ကြီးစား တစ်တပ်၊ မြို့လှစား တစ်တပ်၊ ဘယနန်သူ တစ်တပ်၊ အဲမြပိုက်တစ်တပ်၊ ညီတော်မင်းရဲကျော်ထင် တစ်တပ်၊ သားတော် နတ်ရှင်နောင် တစ်တပ်၊ တောင်ငူဘုရင်တပ်မပြု၍ ပေါင်းခုနစ်တပ်၊ စစ်သည်သူရဲ ငါးသောင်းနှင့်ချီ၍ ကောလီယတွင် အခိုင်နေသည်။

သက္ကရာဇ် ၉၆၀ ပြည့်တွင် ဟံသာဝတီသို့ ချဉ်း၍ တောင်ငူဘုရင်မြို့အရှေ့က ရံသည်။ တောင်ငူဘုရင်သား နတ်ရှင်နောင် မြို့မြောက်က ရံသည်။ အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်း တောင်ကရံသည်။ မင်းရာဇာကြီး အနောက်က ရံသည်။ ယင်းသို့ နှစ်ပြည်ထောင်မင်းတို့ မြို့ကိုရံကြသည်တွင် မြို့တွင်းသားတို့ အစားရိက္ခာ ရှားပါးငတ်မွတ်သည်ဖြစ်၍ အချို့လည်း တောင်ငူဘုရင်တပ်သို့ ဝင်သည်။ အချို့လည်း မင်းရာဇာကြီး တပ်သို့ ဝင်သည်။ အချို့လည်း လွတ်ရာထွက်ပြေးလေသည်။ ထိုအခါ ဟံသာဝတီ ပဲခူးမင်းသားတော် မင်းရဲကျော်စွာလည်း တောင်ငူမင်းတပ်သို့ ဝင်လေသည်။ ယင်းသို့ ဝင်ကြောင်းကို ဟံသာဝတီပဲခူးမင်းကြီး ကြားလေသော် ငါကား သားဖို့စုသည်။ ငါ့

သားပင် တစ်ဖက်ပြချေသော် ငါ့စည်းစိမ်ကို ငါ့ညီယူပါစေတော့ဆို၍ အပ်ရလေလျှင် ဟံသာဝတီပြည့်ရှင်မင်း မြောက်နန်းမိဖုရားနှမတော်သမီး တူမတော် ခင်မရွှေတုံးနှင့် ဟံသာဝတီပဲခူးပြည်ကို စိုးအုပ်တော်မူလေသည်။ ဤသည်ကား မှန်နန်းရာဇဝင် အလိုတည်း။

ဆရာမည် ရာဇဝင်၊ ဧဒဝတီအရေးတော်ပုံတို့၌ကား ၉၆၀ ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၁ ရက်မှ ချီတော်မူကြောင်း၊ ဟံသာဝတီဘုရင်လည်း တောင်ငူသို့ ပြေးလေကြောင်းနှင့် ဆိုကြလေသည်။ ဆရာမည် ရာဇဝင်၌ ဟံသာဝတီပဲခူးဘုရင်သည် မင်းရဲကျော်စွာ ဖြစ်ကြောင်း၊ မင်းရဲကျော်စွာပင် ငါတို့မင်းရာဇာသို့ စစ်ကူတောင်းကြောင်း၊ ၎င်းမင်းရဲကျော်စွာပင် တောင်ငူသို့ ထွက်ပြေးလေကြောင်း ကဲ့သို့ဆိုသည်။ ရှေ့နောက် ဆင်ခြင်လေ။

ယင်းသို့ စိုးအုပ်တော်မူပြီးလျှင် ဆွေတော်၊ မျိုးတော်၊ မှူးတော်၊ မတ်တော် အပေါင်းတို့က အထူးထူးသော ပုဆိုးကောင်း၊ ခါသာ၊ ပင်ကာ၊ ဇော်ကရက်၊ မူရီ၊ ပတ္တူနီ၊ သဟန်၊ ဖဲ၊ မှိုင်းလုံး၊ သက္ကလတ်၊ ဇာပယင်းစသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ ဆက်သတော်မူရသည်။

ဆက်သစေပြီးနောက်မှ ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးတပ်သို့ အထူးထူးသော ပုဆိုးကောင်း၊ ခါသာကောင်း၊ မှိုင်းလုံး၊ ရွှေဖျင်၊ မုန့်၊ ယို၊ သနပ်များကို လူသုံးထောင်ကိုင်စေ၍ မင်းညီမင်းသားမှူးမတ်အပေါင်း ကြပ်မတ်စေလျက် ပို့ဆက်တော်မူရသည်။ နောက်မှ ဆင်ဖြူတော်တစ်စီးနှင့်တကွ ဟံသာဝတီ ရှင်ဘုရင်သမီးတော် မင်းသမီး ခင်မနှောင်းကို မိဖုရားကြီးတို့ အဆောင်အယောင်နှင့်တကွ အထိန်းအချီ ကတော်လေးယောက်၊ ကိုယ်လုပ်သုံးကျိပ် ပေးတော်မူ၍ မှူးမတ်အပေါင်း ဝန်းရံစေလျက် ဝေါနှင့်ထမ်းဆောင်၍ ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးအား ဆက်သတော်မူစေသည်။

ယင်းသောအခါ ယိုးဒယားဘုရင် ဖြနရာဇ်သည် ဟံသာဝတီပြည်သို့ ချီလာ၍ တောင်ငူဘုရင်သည် ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာအား ဟံသာဝတီကို အပ်နှင်းတော်မူခဲ့၍ တောင်ငူသို့ ပြန်လေသည်။ ယိုးဒယား ဘုရင်လည်း တောင်ငူသို့ချီ၍ ဝန်းရံလျက် လုပ်ကြသော်လည်း မရနိုင်ရှိလေသည်။

ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးလည်း ယိုးဒယားဘုရင်ဖြနရာဇ်ချီလာကြောင်းကို ကြားတော်မူလျှင် ဟံသာဝတီပြည်မှ ရခိုင်ပြည်သို့ သွားလိုသော ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် ဘုရားရုပ်တု၊ ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်တို့ကို လှေနှင့်တင်၍ ပို့တော်မူရသည်။ ကျမ်းဂန်တတ်သိလိမ္မာတော်မူသော ပိဋကတ္တယဘုန်းတော်ကြီးကိုလည်း ရခိုင်ပြည်သို့ လှေနှင့် ပို့တော်မူလိုက်သည်။

အိမ်ရှေ့မင်းခမောင်းလည်း အလုံးအရင်းနှင့် တောကနေ၍ ယိုးဒယားက ရေကြောင်းရိက္ခာပို့လာသော လှေတက်တို့ကို ဆီးကြို၍ တိုက်လေသည်။ လာသမျှပျက်လျှင် ယိုးဒယားမင်းသို့ ရိက္ခာမရောက်၍ ဝတ်မွတ်လေသောကြောင့် တစ်လခန့်ရှိလျှင် ယိုးဒယားမင်း တောင်ငူက ခွာ၍ ပြန်လေသော် သက်မင်းလမ်းကဆို၍ တိုက်လေရာ ယိုးဒယားမင်းညီ ဖြသမွန်ကိုရ၍ ပြည့်ရှင်မင်းရာဇာသို့ ဆက်လာသည်။ ပင်လယ်ကြောင်း ယိုးဒယားက ချီလာသည့်တပ်ကိုလည်း သင်္ဘောကြောင်း ဖိစီးတိုက်လေရာ ပျက်စီး၍ လက်နက်လူသူအများ ရလေသည်။ ယိုးဒယားမင်းညီ ဖြသမွန်ကို ကောင်းစွာထားတော်မူ၍ ယိုးဒယားပြည်ရှိ လက်နက်ဘဏ္ဍာများကို တောင်းရာ ပြောင်းမီးပေါက်သုံးထောင်၊ နားမဖောက်သော ပြောင်းကြီး၊ ဖြရွတ္တသိဟူသော ပြောင်းများကို ဆက်သတော်မူလာသည်။ ယိုးဒယားမင်း ညီတော်ကိုလည်း ပြန်ပေးတော်မူလိုက်သည်။ တောင်ငူမင်းကလည်း ဟံသာဝတီသို့ ဘကြီးတော်ကျော်ထင်နော်ရထာလက်ထက် ယူဆောင်ခဲ့သော ယိုးဒယားမင်း ဖြသာဓိပတိရာဇာအရုပ်၊ မိဖုရားကြီးအရုပ်၊ ယိုးဒယားမင်းဆရာအရုပ်၊ ဧရာဝဏ်ဆင်ရုပ်၊ ယိုးဒယားတို့ ကိုးကွယ်သော ရာမရုပ်၊ ဟနုမန်မျောက်ရုပ်၊ အလမ္ဗာယ် မြွေသမားအရုပ်အစရှိသော ကြေးရုပ်များနှင့်တကွ ရွှေငွေဘဏ္ဍာတို့ကို ဆက်သတော်မူလေသည်။

မင်းရာဇာကြီးလည်း ယိုးဒယားမင်း၊ တောင်ငူမင်းတို့ ဆက်သအပ်သော ပဏ္ဏာလက်ဆောင်နှင့်တကွ ဟံသာဝတီမြို့ရှိ ယိုးဒယား အိမ်ထောင်စု သုံးသောင်း၊ တလိုင်းအိမ်ထောင်စု သုံးသောင်း၊ လူပေါင်းခြောက်သောင်းတို့ကို သိမ်းခေါ်တော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၉၆၁ ခုတွင် ပြန်တော်မူခဲ့သည်။ လမ်းခရီးအကြား မော်တင်သို့ ရောက်သောအခါ အမတ်မဟာပညာကျော် သေလွန်လေသော် ကြီးကျယ်စွာ သင်္ဂြိုဟ်တော်မူ၍ အမတ်ကြီးကို သင်္ဂြိုဟ်သော သင်္ချိုင်းရာပေါ်တွင် ဘုရားစေတီ တည်ထားတော်မူခဲ့လေသည်။ ထိုစေတီကြီးကို ယခုတိုင် မော်တင်စေတီဟု ထင်ရှားစွာ ခေါ်ဝေါ်လျက်ရှိကုန်၏။

ထိုမှသည် စခန်းသင့်အစဉ်အတိုင်း ချီလာတော်မူ၍ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့သို့ ရောက်တော်မူလာလျှင် စစ်ချီစဉ်အခါ၌ နိမိတ်ဟောဖတ်လိုက်သော ရဟန်းတော်

အား နှုတ်ကတိရှိတော်မူသည့်အတိုင်း ရွှေကျောင်းဆောက်၍ လှူတော်မူလေသည်။ ထိုအရပ်ကို ရွှေကျောင်းပြင်ဟူ ယနေ့တိုင်အောင်ခေါ်တွင် သမုတ်ကြလေသည်။

ဘုရင်မင်းရာဇာလည်း အလွန်တင့်တယ်လျောက်ပတ်သော ရွှေငှက်ဖောင်တော်ကို ပြုပြင်စေပြီးလျှင် ရွှေပြောင်ပြောင်ဆင်လျက် ရတနာဆင်ဖြူကို တင်တော်မူ၍ ရွှေလှေ၊ ငွေလှေ အစရှိသော လှေရုံအပေါင်းတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ လှော်ခတ်ချီလာတော်မူ၍ ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်ရောက်တော်မူလေလျှင် ယိုးဒယားတို့ကို အတီးအက၊ စကျောအစို့၊ ၎င်းပြင် ကြွေတဲတပ်၊ ကြွေမသိတပ်၊ ရာဇဂြိုဟ်တပ်၊ တောင်ဘက်တပ်၊ မြို့သစ်တပ်၊ မှိုင်းတပ်၊ တောင်ငူတပ်၊ ကျွန်းကောင်းတပ်၊ ရှစ်တပ်အစု ဖွဲ့တော်မူ၍ ကစ္ဆပနဒီအရှေ့ဘက် ဖွဲတားကျွန်း၊ တောင်ရင်းကျွန်း၊ မြစ်အနောက်ဘက်၊ ပေကျွန်း၊ ဦးရစ်တောင်ကျွန်၊ မရိုးကျွန်း၊ ရမောင်ကျွန်းများမှာ ချထားတော်မူသည်။

ထို့ပြင် တလိုင်းသုံးသောင်းကို ဆင်အောက်မသင်းများမှာ ဖြည့်တော်မူ၍ ငါးဇင်ရိုင်းကျွန်းတွင် ချထားတော်မူသည်။

ယိုးဒယားသဘင်အက၊ လေးစို့သားတို့ကို အမတ်သူငယ်တော်သွေးသောက်သို့ အပ်တော်မူလေသည်။ စစ်တကောင်းမြို့စားအမတ်ကြီး မဟာပညာကျော်သား ကျီးညိုကိုလည်း အဖနည်း သူကောင်းပြုတော်မူ၍ စစ်တကောင်းမြို့ကို မြို့စားပေးတော်မူပြီးလျှင် ပညာဝံသအမည်ကို ပေးတော်မူလေသည်။

ဤသည်ကား ဆရာငမည် ရာဇဝင်၊ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၊ မှန်နန်းရာဇဝင်တို့ကို ထောက်ဆ၍ ရေးပြအပ်သော မင်းရာဇာ ပဲခူးသို့ ကြွချီခန်းအကြောင်းတည်း။ ရာဇဝင်ချင်း မညီညွတ်သည်ကို ညှိ၍ရေးလိုက်သည်။

ထိုမှတစ်ပါး ဘုရင်မင်းရာဇာသည် ရေအုန်းမျိုးကို ယူခဲ့စေ၍ ငှက်ကြီးချောင်းတွင် ကောင်းစွာ စိုက်ပျိုးလျက် ထားတော်မူစေသည်။ ယင်းကစ၍ ယခုတိုင် ရှိကြလေသည်။

ဟံသာဝတီပဲခူးပြည့်ရှင်သမီးတော် ခင်မနှောင်းကို တန်ဆောင်းမိဖုရားမြှောက်တော်မူလေသည်။ တစ်ရံရောအခါ တန်ဆောင်းမိဖုရားခင်မနှောင်းသည် မြောက်ဦးမြို့နန်းတော်ကိုကြည့်ရှုတော်မူလျက် ချီးမွမ်းတော်မူသည်မှာ-

(၁) တက်ထွန်လတ်နေ၊ လယ်ယာခွေ၍၊ ဥဒေတောင်ထွတ်၊ သောင်းကျွန်းပတ်၍၊ တွန်းတတ်သောင်းသောင်း၊ မောင်းလည်း ပြန်ခေါက်၊ သောက်ခြည်ရောက်က၊ ထွန်းတောက်ပြောင်သူ၊ နေနှစ်ဆူလျှင်၊ ထွက်ပြုသည်လော၊ တွေးထင်မောစွ၊ ပေါပေါတောင်ညို၊ လယ်ထိပ်ပိုထက်၊ ပဟိုရ်ရွှေနန်း၊ ခေါင်စွန်းငါးဆင့်၊ ခြသေ့်သင့်လျက်၊ ယပ်နှင့်စမြင်၊ မိုးပြင်ကြွားကြွား၊ သိကြားလျှပ်စွဲ၊ ပျံ့ဝဲဘနန်း၊ မကရ်းကွက်စုံ၊ ပွင့်ငုံချပ်ကြာ၊ ကိန္နရာသွင်၊ ထောင့်တွင်ယွင်းမို့၊ ရို့ရို့ရွှားရွှား၊ စောင့်နတ်သားနှင့်၊ ယပ်မာဆင့်တန်း၊ ဒေါင်းလျှပ်ပန်းရုံ၊ ပဒုံကြာလျောက်၊ ကြက်မောက်ကြက်တိုက်၊ ထီးစိုက်ထောင်တန်၊ ရွှေဒေါင်းတွန်သို့၊ လုံ့ချွန်မှန်ဖူး၊ လင်းရောင်မြူးသည်၊ စည်ရှုးထွန်းချက်ဟန်တကား။

(၂) စက်ဝန်းပတ်ခွေ၊ ကျွန်းလုံးမွေမျှ၊ ဥဒေခေါ်မှန်း၊ ဗွေယွန်းများမြောင်၊ ကုဋေထောင်ထိ၊ မြင့်တောင်ထိပ်မှာ၊ ဝေယန္တာနှင့်၊ ပမာတမျှတူမောလှရှင့်၊ ပါဒနက်သန်၊ ဗိတာန်ညောင်ရွက်၊ ကွမ်းချက်တောင်တဲ အောင်ဆွဲလူလူ၊ ချူလည်းသွင်သွင်၊ ကြယ်လပြင်တိ၊ ပျံဝင်ကိုးပါး၊ မျက်စုံနားလျက်၊ ချူးသားပြောက်နွယ်၊ ဆန်းကြယ်ပေါ်ထုတ်၊ ဖွေနုတ်ညွတ်ညောင်း၊ စုံပေါင်းများဖျင်၊ လည်တင်ရင်ဘက်၊ စိန်ရွက်ငုံချွန်း၊ ပန်းလည်းချိန်သင့်၊ ဆိုင်၍ပွင့်သို့၊ ဝတ်ရင့်ချိုပျား၊ ယူစာကျေးငှက်၊ တောင်ယှက်စာပြန်၊ ခွံ့ဝယ်ဟန်လည်း၊ သဏ္ဍာန်မခြား၊ ထွေထွေများကို၊ သိကြားဘုံမှာ သာကြပါလိမ့်၊ ဘယ်မှာခွဲခြမ်း၊ ရေနိုင်စွမ်းချိမ့်၊ မှောင်ထွန်းညဥ့်တွင်း၊ မီးသို့ဝင်သည်၊ လျှံလင်းမချွတ်ဟန်တကား။

(၃) ဘက်ကျွန်းလွတ်ထွေ၊ ဇမ္ဗူမြေ၌၊ မင်းနေဘုံသာ၊ လောကနာ၏၊ ရတနာစုံ၊ ရောင်ဟုံလျှံမြေ့၊ ကွေ့ကွေ့လက်လိမ်၊ မွမ်းထိမ်လက်တန်၊ ငုံဟန်စံကား၊ ဆတ်သွားရိုးစိုင်၊ မြင့်ဆိုင်ပလ္လင်၊ ဥက္ကာသ်လုံး၊ ကုံးသို့အဟန်၊ မျက်ပျံချယ်ပြီး၊ စံထီးရောင်ရွှန်း၊ ကြငှန်း ဥရူ၊ နှစ်ဆူပြိုင်တောက်၊ ထီးဖြူအောက်ဝယ်၊ ပြိုးပြောက်ပျံ့ထွား၊ ဝေပူဖျားဝယ်၊ အုန်းတားလက်တင်၊ မျက်ရှင်မြနှစ်၊ နားရစ်ခြည်သန်း၊ ခါးပန်းသွယ်မျောင်၊ စိန် ကြောင်မျက်မြတ်၊ နဝရတ်တိ၊ ရုပ်ခတ်ဆင့်ပွား၊ မိုးသားပဇ္ဇုန်၊ စမြုံကြာပြန်၊ ရွှေသလွန်ထက်၊ မိုးစွန်တိမ်သွင်၊ ဇာဘုရင်ကို၊ ပုံပြင်လွှမ်းထား၊ အုန်းသားရွှေပြောက်၊ ခနဲဖောက်လျက်၊ ရိုက်ခေါက်သံတောင်း၊ အနီမောင်းသည်၊ ညောင်စောင်းနတ်စက်ဟန်တကား။

ဟူ၍ ကဗျာသုံးပိုဒ်စီလျက် နန်းတော်ကို ချီးမွှမ်းတော်မူသည်။

ဤသို့လျှင် တောင်ငူဘုရင်က နောင်တော်ဟံသာဝတီဘုရင့်သမီးတော် ခင်မ

နှောင်းကို လက်ဆောင်ဆက်သလိုက်သဖြင့် တောင်ငူမင်းက ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာကို တူတော်ဟု ခေါ်တော်မူသည်။ ငါတို့ ဘုရင်မင်းရာဇာကလည်း တောင်ငူဘုရင်ကို ဦးရီးတော်ဟု ခေါ်တော်မူ၍ မပြတ်မင်းစေတမန်လွှတ်၍ သင့်မြတ်ချစ်ကြည်စွာ ရှိကြလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ခရီးတွင်နေ သူပြေးလူပုန်းတို့သည် ဖျက်ဆီးလုယက် ပြုလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာ ကြားတော်မူလေလျှင် လူသုံးရာကျော်ခန့်ကို လက်နက်ကိရိယာနှင့် အလုံအခြုံ ပြုစေ၍ တောင်ငူဘုရင်သို့ စေလိုက်သည်မှာ-

ကေတုမတီနှင့် ဓညဝတီအကြားတွင် လူပြေး သူပုန်တို့ ဖျက်ဆီးလုယက်သော် သံတမန် အစေအပါး မရောက်နိုင်ရှိရသည်။ ကျွန်ုပ်အလုံးအရင်းနှင့် သန်လျင်မြို့တွင် နေစေရသည်ဖြစ်မှ နှစ်ပြည်ထောင်သံတမန်အရောင်းအဝယ် ရောက်ပေါက်လွယ်၍ ရွှေတစ်ပြားတည်းကဲ့သို့ ဖြစ်မည်ဟူ၍ စေလိုက်လျှင်-

တောင်ငူဘုရင်လည်း ငါတို့ဘုရင် မင်းရာဇာက စေလိုက်သည့်စကားကို နှစ်သက်သည်ဖြစ်၍ တူတော်အလိုရှိရာ အလုံးအရင်းနှင့်သန်လျင်တွင် နေပါစေဟူ၍ မှာတော်မူလိုက်သည်။

ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာလည်း ဘိုးတော်မင်းပါကြီးသားကုလားငအော်ဂါကို သင်္ဘော သုံးစင်း၊ လွမ်းကျင်လှေ တစ်ရာကျော်၊ လူနှစ်ထောင်ကျော်ခန့်နှင့် သန်လျင်တွင် အခိုင်အလုံနေစေသည်။ ငအော်ဂါလည်း သန်လျင်သို့ရောက်လျှင် မြို့ပြ၊ ကျုံး၊ မြောင်းတို့ကို ခိုင်လုံအောင် လုပ်ဆောင်ပြင်ဆင်ပြီးလျှင် သင်္ဘောသားကုန်သည်များနှင့် မသင့်သင့်အောင် ဖြားယောင်းခေါ်ငင်၍ ရောင်းဝယ်ခြင်း ပြုလေသည်။

ငါတို့ဘုရင်သို့လည်းကောင်း၊ တောင်ငူဘုရင်သို့ လည်းကောင်း၊ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ မပြတ်ဆက်သရသည်။ အရှေ့ဘက်မုတ္တမကို မင်းပြုသော ဗညားဒလနှင့်လည်း အထပ်သင့်အောင် မိတ်ဆွေခင်ပွန်းပြုသည်။ နောက်ဗညားဒလသား ဗညားနွယ်နှင့် ငအော်ဂါသမီးကို ပေးမြား၍ သမီးခမက်ဖြစ်ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၉၆၅ခုတွင် သန်လျင်၌နေစေသော ငအော်ဂါသည် မုတ္တမမင်း ဗညားဒလကို အမှီပြုရလျှင် ငါတို့ဘုရင်ကိုလည်း မကျိုးနွံ၊ တောင်ငူဘုရင်ကိုလည်း မကျိုးနွံ၊ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ မဆက်၊ အခိုင်နေလေသည်။ ငါတို့ ရခိုင်ပြည်မှ တောင်ငူသို့ တောင်ငူမှ ငါတို့ရခိုင်ပြည်သို့ အစေအပါ အရောင်းအဝယ်လူများကို ချုပ်ထားလေ၏။ ယင်းသို့ အကြောင်းကို ပြည်ထောင်မင်း နှစ်ပါးတို့ သိတော်မူလေလျှင် တောင်ငူဘုရင်က သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းစသော စစ်သည်သူရဲငါးသောင်း၊ ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာက သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းကို ကတ္တူလွမ်းကျင်တိုက်လှေကြီးတစ်ရာ၊ တံစွက်လှေငယ်တစ်ရာကျော်ခန့်နှင့် သန်လျင်သို့ ချီစေသည်။

ငအော်ဂါလည်း ပြည်ထောင်မင်းနှစ်ပါးချီလာလျှင် ခံနိုင်မည်မဟုတ်၊ အကြံရှိလျှင် ကတ္တူလွမ်းကျင်သင်္ဘောတွင် ပြောင်းသေနတ် အပြည့်စီစဉ်၍ သင်္ဘောမှာ စားနပ်ရိက္ခာအပြည့်အစုံနှင့် ထွက်ပြေးမည်ဟု ထွက်လေရာ ငါတို့အိမ်ရှေ့မင်းသားတပ်နှင့် တွေ့၍တိုက်ကြလေသော် အိမ်ရှေ့မင်း၏လှေသည် သင်္ဘောကို အားမတန်၍ ကွဲပေါက်ပျက်စီးချေ၍ အိမ်ရှေ့မင်းကို ရှေ့မင်း၏လှေသည် သင်္ဘောကို အားမတန်၍ ကွဲပေါက်ပျက်စီးချေ၍ အိမ်ရှေ့မင်းကို ငအော်ဂါတို့ရလေသည်။

ငါတို့ဘုရင်မင်းရာဇာလည်း ပြေးလာသူတို့လျှောက်ထားလေလျှင် အလုံးအရင်းနှင့် ကိုယ်တိုင်ချီလာ၍ တောင်ငူအိမ်ရှေ့မင်းနှင့်အတူ သန်လျင်ကိုလုပ်ကြံသော်လည်း မရနိုင်ရှိလေရာ မင်းနှစ်ပါးတိုင်ပင်၍ အိမ်ရှေ့မင်းကိုတောင်းလေသော် သန်လျင်စား ငအော်ဂါလည်း မလေးမစား ငါတို့ကျွန်ဟူ၍ မဆိုနှင့်၊ ပြည်ထောင်ချင်းမင်းဟူ၍ဆိုမှ ပေးမည်ဆိုလေလျှင် မင်းနှစ်ပါးလည်း တိုင်ပင်လျက် ငအော်ဂါအလိုသို့လိုက်၍ အရေးပြီးငြိမ်းလျှင် နောက်နောင်သန်လျင်မြို့ကို မလုပ်မကြံပြီ ကတိကဝတ်ထားလျက် မင်းနှစ်ပါးပြန်သွားလာရောက်ကြလေသည်။ ဤသည်ကား မှန်နန်းရာဇဝင်အလိုတည်း။

ဆရာငမည်ရာဇဝင်၌ကား အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းသည် သရေခေတ္တရာပြည် ဆံတော်ဓာတ်ကို အဖူးအမြော်သွား၍ ဖူးမြော်နေခိုက်မင်းရာဇာ၏ ကျွန်တော်ဖြစ်သော ဘရင်ဂျီစီကာငယ် လာရောက်ဖမ်းယူလေသည်ကိုကြား၍ ချီတော်မူမည်ကြံရာ ရှစ်သောင်းဘုန်းတော်ကြီး အဂ္ဂသိဒ္ဓေယျက တောင်သူဓားမ၊ ရေဝယ်ကျ၊ ရှာ၍မရ၊ ‘မှို’ ကိုးလဟူ၍ သိုက်နိဒါန်းရှိပါသည်။ ကိုးလလွန်လျှင် ပြန်ရောက်မည့်အကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားဟန် ဆိုသည်။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ ပညာဝံသအမတ်က ကျောက်သလင်း ဖြူဆွဆွ၊ ရေတွင်ကျ၊ ရှာ၍မရ၊ ‘မှို’ ကိုးလ၊ ဟူ၍ တြင်းသံရှိသောကြောင့် ကိုးလလွန်လျှင် ပြန်ရောက်ပါမည် လျှောက်ကြောင်းဆိုနှင့်သည်။

ငအော်ဂါကိုလည်း ပဲခူးကအပြန် ၉၆၃ ခုနှစ်ကပင် သန်လျင်တွင် ထားခဲ့ကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ ထိုငအော်ဂါလည်း မင်းပါကြီးသားဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ အောက်၌ မင်းဖလောင်းလက်ထက် ငအော်ဂါသည် သံတွဲစားနှင့်ပင်း၍ တောင်ငူဘုရင် မင်းတရားရွှေထီးထံ ရောက်ကြောင်းနှင့် ဆိုသော မိမိစကားနှင့်ပင် မညီလေ၊ ပညာရှိတို့ သတိထားတော်မူပါလေ။ မှန်နန်းရာဇဝင်မှာ ငအော်ဂါကို ဘရင်ဂျီကုလားဖြစ်ကြောင်းမျှသာ ဆိုသည်၊ အခြေအမြစ် မပါလေ။

သက္ကရာဇ် ၉၆၆ ခုရောက်လတ်သော် ကြွေထဲတပ် တလိုင်းတစ်ထောင်ထွက်ပြေး၍ တောင်ခွင်စား ဆီးကြိုဖမ်းမိရကြောင်းနှင့် မင်းထံလျှောက်လေရာ ဘိုးတော်မင်းပါကြီး ကုသိုလ်ဆံတော်၊ အံတော်၊ နံတော်၊ ဘုရားသုံးဆူမှာ ထပ်၍ ကျောက်စာထိုးပြီးလျှင် လှူတော်မူသည်။ ဘိုးတော်လှူခဲ့သော ကုလားလေးထောင်ကိုလည်း နောက်ထပ်လှူတော်မူသည်။ တလိုင်းတစ်ထောင်ဘုရားအသည်၊ သင်္ဃာတို့စားရန် မြေများကိုလည်း ကြိမ်သလီ၊ မီးကျောင်းရဲ၊ သလူ၊ ကမျစ်၊ မော်တင်ထိ လယ်ချည်းနှစ်သောင်းဝတ်မြေထပ်၍ လှူတော်မူပြန်သည်။

သက္ကရာဇ် ၉၆၇ ခုရောက်သောအခါ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်း ဘေးတော်ကုသိုလ် ဆံတော်၊ အံတော်၊ နံတော်ဘုရားသုံးဆူကို အဖူးအမြော်သွားလိုကြောင်းနှင့် ခမည်းတော်အား လျှောက်လေရာ ခွင့်ပေးတော်မူလေ၍ သံတွဲသို့ သွားလေသည်။ သံတွဲမြို့သို့ ရောက်သောကာလ ဘုရားသင်္ဃာတလိုင်းခေါင်းတော်ကျွန်၊ ကုလားခေါင်း၊ အင်ရွှာ၊ မတူလာ၊ နောပံ၊ ကခ်ါ၊ ထိုငါးယောက်က ခမည်းတော်လည်း ကြီးရင့်ပြီဖြစ်၍ သားတော်သမီးတော်လည်း အများရှိသည်။ နောင်သောအခါ နန်းလုပွဲ ဖြစ်ရာသည်။ ခမည်းတော် ထင်ရှားရှိစဉ် ထီးနန်းတက်၍ ခမည်းတော်ကို သက်န်းနှင့်ထားရလျှင် သံသရာ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှစ်ပါးပင် လှသည်ဖြစ်ပါမည်။ လှည့်ဖြား၍ လျှောက်လေသော် အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်း မှောက်မှား၍ ခမည်းတော်ကို နန်းချမည်အကြံနှင့် သင်းပင်းစည်းကြပ်၍ ဘုရားသင်္ဃာငါးထောင်ကို သူရဲအစို့ဖွဲ့လေ၍ တပ်ဦးထားသဖြင့် ချီလာခဲ့သော် ထိုအကြောင်းကို ခမည်းတော်ကြားသိသဖြင့် ကြည်းရေအပြည့် သူရဲလက်နက်ကိုင်အသင့်ထားပြီးမှ ငါးဇင်ရိုင်းကျွန်း ဘားမြို့က ဆီးဆို့တိုက်ခံ ဖမ်းဆီးလေရာ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းကို ဖမ်းမိရလေသည်။ သင်္ဃာအကြီးခေါင်း လူပေါင်းသုံးထောင်တို့သော်ကား သက္ကရာဇ် ၉၆၇ ခုတွင် အရှေ့ပြည်သို့ သားမယားကို ဆောင်ယူ၍ သန္တိချောင်းဖျားက ထွက်ပြေးလေသည်။ ကျန်ကုလားငါးရာ၊ တလိုင်းငါးရာတို့မှာ အလှည့်နှင့်သာ စောင့်နေစေ၊ သင်းတို့ကို သံတွဲမှာ မနေစေနှင့်၊ သိမ်းခေါ်ပြီးလျှင် ရတနာပုံဘုရားမှာ ငါးရာ၊ မဟာမုနိဘုရားမှာ ငါးရာထပ်၍ လှူတော်မူလေသည်။

ဤအရာတွင် ဥဂ္ဂါပျံအမတ်ကြီးကို လက်ဖြတ်၍ မဟာမုနိဘုရားမှာ လှူတော်မူကြောင်းနှင့် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ဆိုသောစကားသည် ပြလတ္တံ့သော ရာဇဝင်တို့နှင့် မညီထင်၍ ချန်ခဲ့သည်။

သားတော်ကို အပြစ်ပေးမည်ရှိလေရာ အမတ်ပညာဝံသ လျှောက်ထားသည်မှာ--- အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးသောအခါ ဘုရားလောင်းဆင်မင်းသည် အရံတစ်ထောင်သော ဆင်တို့နှင့် သစ္စာပြုလျက် နေတော်မူသည်။ အဂေါလဟတ္ထိဆင်လည်း ဆင်ပေါက်တစ်ထောင်နှင့် နေလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းဆင်မင်းတွင် အမိန္နကဟူသော ညီတော်ရှိသည်။ အဂေါလဆင်က လှည့်ပတ်လျက် အရွယ်ကောင်းစွာ သန်မာသော ကာလ၌ မင်းမူရမှသာ ကျေးဇူးထွန်းရန်ရှိနိုင်မည်။ အိုသောအခါ ပဇာအကျိုးရှိအံ့နည်း။ နောင်တော်ဆင်မင်းကို ပြစ်မှားစေမူဆိုလေသော် ညီတော်အမိန္နကလည်း အဂေါလပေးသော ဆင်ရံငါးရာကို သင်းပြလျက် ချီလာသော် ဆင်မင်းက သင်းပင်းဆင်တို့အား ငြိမ်စွာနေစေ၍ စီးချင်းထွက်ခံတိုက်သောအခါ ငါးရာသောဆင်တို့အား ငြိမ်စွာနေစေ၍ စီးချင်းထွက်ခံတိုက်သောအခါ ငါးရာသောဆင်တို့ မခံနိုင်ခြင်းကြောင့် ထွက်ပြေးရှောင်ရှားကြလေသော် ညီတော်ကို ရလေသည်။ အကြံပေးသောသူ အဂေါလဆင်မင်းလည်း ကြောက်လန့်၍ နေရာလွှဲပြောင်းပြေးလေလျှင် အဂေါလဆင် သင်းပင်းတစ်ဝက် ဘုရားလောင်းဆင်မင်းထံ ရောက်လာသည်တွင် ထိုတောင်ကို မှီတင်းပြုလျက်နေသော ဆင်တို့သည် ကြောက်လန့်၍ ဝင်ရောက်လာကြပြန်သည်။

ထိုအခါ ညီတော်အား ဆင်မင်းမိန့်တော်မူသည်ကား ငြိမ်စွာနေသောကာလ ငါ့ဘုန်းလက်ရုံးကို အများဆင်တို့မသိ၍ မကြောက်မလန့်။ ငါ့ညီတော် အမိန္နက နောင်တော်ခွန်အားဗလကြီးကျယ်ကြောင်း အများသိအောင် ပြသည်တွင်မှ ဆင်အပေါင်းတို့ ဝင်ရောက်သည်မှာ ညီတော်အမိန္နက ကျေးဇူးပင်ဖြစ်သည်။ ညီတော်မင်း ဆင်မင်းချီမွမ်းကြောင်း ထုံးဟောင်းရှိပါသည်။

ယခုလည်း သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းသည် အယုဇ္ဈပူရတိုင်းဒွါရာဝတီမြို့က သူရဲလက်နက်ဆင်လုံးမြင်းရံနှင့် ချီလာခဲ့၍ ခမည်းတော်ဘုရား ဘုန်းလက်ရုံးကို ထင်ရှား

စွာပြသည့်အမှုမှာ ပြည်ထောင်မင်းတို့ တိုး၍ကြောက်လန့်စေရာသော အကြောင်းသာ ဖြစ်ပါသည်ဟူ၍ လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး အမိန့်တော်ရှိပြန်သည်ကား- ---ပဲခူးမင်း ရာဇာဓိရာဇ်သည် သားတော် ဗောလောကြမ်းတောသည် အဖအာဏာ ပြစ်မှားမှုလည်း မရှိသေးစဉ်လျက် ဆင်အစွယ်ကို ချွန်သည့်အမှုနှင့် စီရင်ကြောင်း ထုံးဟောင်းသက်သေနှင့် ထင်ရှားထွက်ရှိသည် မိန့်တော်မူလေသော်----

အမတ်ကြီး လျှောက်ပြန်သည်ကား ---- မြင့်မြတ်သော တရားကိုသာ အနွယ်တော်မင်းဆက် စောင့်ထိန်းတော်မူပါသည်။ လက်ရုံးအားကို ပြုသောမင်းများကို ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ကြိုက်တော်မမူပါ။ ကမ္ဘာအစ၊ မဟာသမ္မတ၊ ဝံသစဉ်လာ သာကီယအနွယ်ဝင်မင်းတို့ အမျိုးစောင့်သောတရားကို ဖျက်မြဲမဟုတ်ပါ။ သာကီဝင်မင်းဖြစ်လျက် သာကီဝင်မင်းမျိုး မမှန်သောမိန်းမနှင့် စုံဖက်လေရာ ဖွားမြင်သော သားသမီးသော်လည်းကောင်း၊ သာကီဝင်မင်းသမီးနှင့် ယောကျ်ားတစ်ပါးစုံဖက်လေရာ ဖွားမြင်သော သားသမီးသော်လည်းကောင်း၊ လက်ရုံးအားကို မင်းမျိုးခြား မင်းမူသော်လည်းကောင်း တရားမစောင့်၊ မဖြောင့်မမှန်၊ ဖောက်ပြန် ဆိုးသွမ်းတတ်ကြောင်း ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်ရှိပါသည်။ မုတ္တမမြို့ကို သမုတ်၍ အစတည်လာသူ မကတူးလည်း ဇဂ်လမျိုး၊ ထိုသူကို အကြောင်းပြုလျက် ပဲခူးမင်း ရာဇာဓိရာဇ်တိုင်အောင် ဆိုခဲ့သော ထုံးရာဇဝင်တို့သည် ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းဖွယ်ရာ မပါ။ ရာဇာဓိရာဇ်ကဲ့သို့ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒလွန်ကျူး၍ သူတထူးကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသတ်ဖြတ်သော မင်းသုညတို့သည် ကိုယ့်အသက်စည်းစိမ်ကိုသာ စုံမက်၍ သူတစ်ပါးအား သနားခြင်းကင်းလျက် ရက်ရောစွာ ပြုကျင့်လေသော ထုံးဆိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ ထုံးကောင်းမဟုတ်၊ ထုံးဆိုးထုံးသွမ်းသည် သာသနာတော်မှအပဖြစ်သော မင်းသုညတို့၏ ထုံးသာဖြစ်၍ မင်းကောင်းမင်းမွန်တို့ မလိုက်အပ်ပါကြောင်းနှင့် အမတ်ပညာဝံသ လျှောက်လေရာ အမျက်ပြေ၍ သားတော်ကို အမတ်ကြီးသို့ အပ်တော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ မြောက်ဦးရွှေမြို့တော်၏ အနောက်ဘက်အဖို့ဖြစ်သော ရွှေဆည်ဝ၏ ကမ်းထိပ်အနီးရေပြင်ဝယ် မြတ်စွာဘုရား၏ ရုပ်တုတော်သည် အလိုလိုပေါ်လတ်သည်ဟု ကျော်စောလေလျှင် ဘဝရှင်မင်းရာဇာသည် ဆန်းကြယ်စွာသော ပွဲလမ်းသဘင်ကို စီရင်တော်မူလျက် မှူးတော်၊ မတ်တော်တို့နှင့်တကွ သိန်းသန်းမကသော ဗိုလ်ပါတို့စုရုံးညီညွတ် ဆွဲငင်ပင့်ဖိတ်အပ်သော်လည်း ရုပ်တုတော်သည် ရေပေါ်က မကြွ မတက်ရှိလေသော် ဘုရင်မင်းရာဇာသည် များစွာသော ပန်းပေါက်ပေါက်တို့ဖြင့် ကြဲမြှောက်ပူဇော်၍ ဤသို့သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြုတော်မူ၏။ ငါသည် မြတ်စွာဘုရားရုပ်တုတော်အား ပူဇော်ထိုက်သည်ဖြစ်အံ့၊ သိကြားနတ်မင်းသည် ကူညီထောက်ပံ့လာစေသတည်းဟု ဓိဋ္ဌာန်တော်မူ၏။

ထိုသို့ ဓိဋ္ဌာန်ပြုသောခဏဝယ် အာကာသကောင်းကင်မှ ပဥ္စင်တူရိယာ၊ သာယာချေင်၊ တီးမှုတ်သံတို့ဖြင့် စီမံချင်းကျင်းလျက် သိကြားမင်းကူညီလာမှ မြတ်စွာဘုရားရုပ်တုတော်သည် ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်တော်မူလေသည်။ ကမ်းပေါ်သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် ဘုရင်မင်းရာဇာနှင့်တကွ တိုင်းသားပြည်သူအပေါင်းတို့သည် သောင်းသောင်းနုမော်သာခုခေါ်၍ ပူဇော်လျှုဒါန်းကြလေသည်။

ဘုရင်မင်းရာဇာလည်း ရုပ်တုတော်အရှင်မြတ်အား ရွှေဆည်ဝကမ်း မြောက်ဘက်နားဝယ် ကြီးမားလျောက်ပတ်စွာ မဟာရံတံတိုင်းနှင့်တကွ သိမ်ကျောင်းတော်ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ ဆွမ်း၊ ပန်း၊ ဆီမီး၊ ထီး၊ တံခွန်၊ ကုက္ကား၊ မုလေးပွားကြက်လျှာစုံလင်စွာတို့ဖြင့် ပူဇာဝိသေသပြုတော်မူပြီးလျှင် သချီလယ်မြေ ဥယျာဉ်ပန်းမန် အရံစောင့်များကို ချထားပေးလှူတော်မူလေသည်။ ထိုရုပ်တုတော် အရှင်ဘုရားကို ရေထဲမှ ပေါ်တော်မူလာသောကြောင့် ဘုရားပေါ်ဟု ယခုတိုင်အောင် ခေါ်ကြလေသည်။ ထိုရုပ်တုတော် ဘုရားပေါ် အရှင်မြတ်သည် မင်းရာဇာကြီးလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၉၆၇ ခုအတွင်း ပေါ်ထွန်းတော်မူသည်ဟု ယူသင့်သည်။

ဘုရင်မင်းရာဇာသည် မြောက်ဦးမြို့ အရှေ့ဘက် ဆင်ကျုံးအရပ်ဝယ် ခာတ်မွေတော်တို့၏ ကိန်းဝပ်တော်မူရာ စေတီအိမ်နှင့်တကွ ကိုးသောင်းသော ရုပ်တုတော်ဆင်းတုတော်တို့ကို ကောင်းမွန်ဆန်းကြယ်စွာ ပြုပြင်စီမံ၍ တံတိုင်းမီးတားနှင့်တကွ တည်ထားပြုစုတော်မူ၍ ရဟန်းသံဃာတို့၏ နေတော်မူရန် ရွှေငွေရတနာတို့ဖြင့် ခြယ်လှယ်မွမ်းမံလျက် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ဥယျာဉ်ရေကန် ပန်းမန်စုံစွာ မွေ့လျော်ရာတို့ကို များစွာပြုစုလှူဒါန်းတော်မူလေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး မြတ်စွာဘုရားကြွလာတော်မူစဉ်အခါ ရုပ်တန့်တော်မူခဲ့သော သေလာဂိရိတောင်၌ ကျောက်တော်စေတီနှင့်တကွ လေးဆယ့်ခုနစ်ဆူသော စေတီတော်တို့ကိုလည်း ထပ်မံပြုပြင်၍ တည်တော်မူလေသည်။

ဇရပ် တန်ဆောင်း ကျောင်း ကန် သိမ် ပုထိုး ဥယျာဉ် လယ်မြေအထွေထွေတို့ကိုလည်း ခွဲဝေပိုင်းခြား၍ တည်ထားလှူဒါန်းတော်မူသည်။

ဂါမဝါသီ၊ အရညဝါသီ ရဟန်းသံဃာတော် အရှင်မြတ်တို့အား ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် မပြတ်လှူဒါန်းအပ်သည်ဖြစ်၍ ရဟန်းသံဃာတော်တို့သည် ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်တရားကို ကြိုးစားအားထုတ် ဖြည့်ကျင့်တော်မူရသဖြင့် သာသနာတော်သည် အလွန်တောက်ပ ထွန်းလင်းတော်မူ၏။

ယင်းသို့ သာသနာတော် စည်ပင်ထွန်းလင်းတော်မူကြောင်း သတင်းစကားကို လင်္ကာဒီပ သီဟိုဠ်ကျွန်းကို အစိုးရသော ဝိမလဓမ္မသူရိယမင်း ကြားလေလျှင် များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို စီရင်၍ သာမဏေကြီးတစ်ပါး နောက်လိုက်နောက်ပါ အခြံအရံတို့ကို သင်္ဘောကြီးတစ်စင်းနှင့် စေလွှတ်လိုက်ရာ ဆက်စာ၍ပါလာသည်မှာ---

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာတော် ညစ်နွမ်းပျက်စီး၍ သာမဏေကြီးတို့သာ ပေါ များနေပါသည်။ အဆွေတော် မင်းမြတ်က ဆရာတော်သံဃာတော်များကို လျှောက်ထားတောင်းပန်၍ သာသနာပြုစေလွှတ်တော် မူစေချင်ပါကြောင်း ပါလေသည်။

ယင်းသို့ ပါလာသည်ကို မင်းရာဇာကြီး ကြားတော်မူလေလျှင် မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် တိုင်ပင်၍ မြောက်တန်ဆောင်းဆရာတော် စန္ဒဝိလာသအား လျှောက်ထားတောင်းပန်၍ အရံသံဃာ နှစ်ဆယ်နှင့်တကွ သက္ကရာဇ် ၉၆၈ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလ သင်္ဘောနှင့် ကြွတော်မူလျက် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်တော်မူလျှင် မောင်ရှင်သာမဏေစသော သူတို့အား ရဟန်းပဉ္စင်းခံစေတော်မူသဖြင့် သာသနာတော်ကို တည်စေပြီးမှ ပြန်ကြွရောက်တော်မူလာသည်။

ဘုရင်မင်းရာဇာသည် ဘေးတော်ဒသရာဇာမင်း ဆောက်လုပ်တော်မူခဲ့သော မဟာမုနိသိမ်တော်ကို အသစ်ထပ်မံ၍ ကောင်းမွန်စွာ ဆောက်လုပ်တော်မူလျက် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ရဟန်း သံဃာတော်တို့ကို ပင့်ဖိတ်တော်မူ၍ ပဉ္စင်းတစ်သောင်း ခံတော်မူသည်။ အဉ္စနနဒီမြစ်နားတွင် ကြီးကျယ်စွာသော ဇရပ် ပြာသာဒ်တန်ဆောင်းတို့ကို ကောင်းစွာဆောက်လုပ် ပြုပြင်စီရင်ဖန်ဆင်းစေလျက် ကမ်းရံနှစ်ဖက်တို့၌ အထူးထူးသော အရုပ် အထပ်၊ ကခြင်း၊ သီခြင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်စေလျက် မှူးကြီး မတ်ကြီးအစရှိသော မြို့စားရွာစားတို့အား သားမယားတို့နှင့်တကွ အထူးထူးသော အဝတ်တန်ဆာတို့ကို ဝတ်ဆင်၍ အသီးသီးနေစေ၏။

ဘုရင်မင်းရာဇာသည် မိဖုရားမောင်းမမိဿံ၊ မင်းသား မင်းသမီးတို့အားလည်း အထူးထူးသော အဝတ်တန်ဆာတို့ကို ဆင်ယင်လျက် ခြံရံ၍နေကြစေပြီးသော ဆရာတော်၊ သံဃာတော်အပေါင်းတို့ကို ပင့်ဖိတ်တော်မူစေ၍ သက္ကရာဇ် ၉၆၉ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၂ ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဆွမ်းစသော အလှူကြီးကို ပေးလှူတော်မူသည်။

ထို့နောက် နှစ်နှစ်ခန့်နီးအခါ အရှေ့ပြည်အင်းဝဘုရင် အနောက်ဘက်လွန်မင်းတရားက လက်ဆောင်ပဏ္ဏာကာရတို့ဖြင့် မေတ္တာဆက်ပေါင်းဖက်လိုပါကြောင်းနှင့် တမန်စေလွှတ်ရောက်လတ်သော ငါတို့မင်းရာဇာကလည်း အမတ်ကြီးဥဂ္ဂါပျံကို ရာဇသကြဲန်အမည်ဖြင့် သံတမန်အဖြစ်ခန့်လျက် သက္ကရာဇ် ၉၇၁ ခု၊ နတ်တောလဆန်း ၅ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့သံဖက်၍ ထည့်တော်မူလိုက်သည်။ အင်းဝသို့ရောက်လျှင် မြန်မာမှူးမတ်တို့နှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်ပြောဆိုပြီးနောက် အတန်ကြာလျှင် မြန်မာအမတ်တို့က ဥဂ္ဂါပျံအမတ်၏ သတ္တိဗလကို သိကြလိုသောကြောင့် ရတုနှစ်ပိုဒ်ကို ထောင်သင်းမှူးမတ် ရေးသားလျက် အဖြည့်ခံလေသည်။ ရတုနှစ်ပိုဒ်မှာ---

(၁) မမျှသောင်းထောင်၊ နန်းညာတောင်ဝယ်၊ အခေါင်စံထား၊ နတ်မင်းသားလျှင်၊ နောင်ဖွားကြင်ဖော်၊ မျောက်သားတော်ကြောင့်၊ မူးမော်သေပြတ်၊ ဖိုမှလွတ်သို့၊ မချွတ်ဇကန်၊ နောင်မှာဟန်ကား၊ ဖြည့်သွန်လေညင်း၊ စိမ့်စိမ့်ချင်းလျက်၊ အင်ကြင်းဝါးနွယ်၊ အလှယ်လှယ်ကို၊ စံပယ်ပျော်ပါး၊ ရှေ့ဝယ်ထား၍၊ ဦးနားထိပ်ပြင်၊ ပန်ဆင်မတတ်၊ လေးမြတ်ယုယ၊ ပေးချင်လှ၏၊ ဆယ်ဆရွှေထက်၊ ပြစ်မစက်သည်၊ ဖြူညက်ထွတ်လောပြာလတ်။

(၂) မလှတောင်းအောင်၊ ခန်းသာချောင်ဝယ်၊ မြူမှောင်မသန်း၊ ခြည်မတန်းတည့်၊ လဝန်းတန်ဆောင်၊ နေမပြောင်တည့်၊ ကိုယ်ရောင်လျှံလည်၊ ထွန်းတောသည်ဟု၊ မွှေးကြည်ပျံ့ရှား၊ ကျွန်ုပ်နားဝယ်၊ စကားကိုသာ၊ မူးမော်ရှာမျှ၊ ကြံကာတွေးတော၊ သိချင်မောစွ၊ သဘောဆက်ဆက်၊ မေးကာမြွက်သည်၊ ဖြူညက်ထွတ်လော ပြာလတ်လေ။

ဤရတုနှစ်ပိုဒ်ရေး၍ အဖြည့်ခံထားသည်ကို ဥဂ္ဂါပျံအမတ်ကြီး ဖြည့်ဆိုအပ်သော ရတုတစ်ပိုဒ်ကား----

(၃) မရကြောင်းဆောင်၊ ပန်းရှာအောင်လည်း၊ နောင်မူကြံထွေ၊ စိတ်သာဝေမျှ၊ မြောက်ဇသန်စွန်၊ သရက္ခန်မွှေး၊ လေသွေးပျံ့ကြူ မဥ္ဇူနံ့ရွှင်း၊ ဖြည့်လေသွင်းက၊ အင်

ကြင်းသန္တေ၊ သံသေဒဇ၊ ဂဗ္ဘလည်းဟူ၊ လူဟုဆိုရေး၊ ဝေးကြီးဝေးခဲ့၊ မာန်သွေးရာဂီ၊ ဣရန္တိနတ်၊ ဥပပတ်လျှင်၊ ဟုတ်မောထင်၏၊ စုံအင် စုံဖက်၊ ချစ်ဖို့သက်သည်၊ ဖြူရွက်ထွက်လော ညာဝတ်လော။

ဟူ၍ ဖြည့်ဆိုလေသည်။ ထို့နောက်လည်း အမတ်ကြီးဥဂ္ဂါပျံသည် ရတုပိုဒ်စုံ ပေါင်း ၅ ပိုဒ်ကိုလည်း ရေးသားလေသည်။ စပ်ဆိုရေးသားသော ရတုများကား---

(၁) မယ်ဖွဲ့ပိုဒ်စုံ

(၁) ချိန်ဆတွက်သည်၊ နှစ်ဝက်အပ၊ လလည်းကျူ၊ ထွေ၊ နေဗိမာန်လည်း၊ ယုဂန်အနား၊ ဆင်လမ်းသွား၍၊ ဖဝါးစထွန်း၊ တည့်မွန်းမထင်၊ ကိုယ်ရိပ်ဝင်က၊ စုံပြင်မြိုင်ကြောင်း၊ ဥဒေါင်း ဟသ်ာ၊ ငှက်တကာလည်း၊ မကွာယှဉ်နွဲ့၊ သိုက်ဝင်မြဲ၏၊ ဖော်ရှဲကိုယ်ထူး၊ မိန်းမူးမပြေ၊ ပျော်ထွေမသာ၊ နေလှည့်ရာကို၊ နောင်မှာမြဲချေ၊ မယ်ကစေသို့၊ ဆော်ထွေရင့်ကြွေး၊ တချေးချေးသည်၊ ရစ်ထွေးနှုတ်သံညင်းသည်လော။

(၂) ထိန်မျှပြက်သည်၊ လျှမ်းစက်ရွှေရည်၊ နတ်ပြည်မဆံ့၊ ဆယ်ရပ်နှံ့မျှ၊ လောင်းအံ့တနန်း၊ မြတိမ်စွန်းက၊ သွန်းသွန်းရစ်ဆင့်၊ ဘုန်းမြောင်တင့်သား၊ ကျူးရင့်သံညောင်း၊ တချောင်းချောင်းလျှင်၊ ရှင်နှောင်းလည်း-ရ၊ အလှလွန်ကျူး၊ ရှင်ဦးလည်း-မည်၊ နီးသည်သားချင်း၊ စိုးမင်းနေရာ၊ ဆီကသာလျှင်၊ လှစ်ခွာတိမ်မှုန်၊ မြူးက ခုန်သည်၊ ပဇ္ဇုန်မယ်က ပင်းသည်လော။

(၃) စိန်ကဆက်သည်၊ ဖိုးနဂီသိန်းခန့်၊ တိမ်နှယ်ညွန့်မျှ၊ ကွေးရွန့်ချူစား၊ နဂါးဆိုင်မျိုး၊ မီးခိုးတသွယ်၊ အလှယ်လှယ်ကို၊ စိတ်ဝယ်အလျှောက်၊ ချုံထပ်လှောက်လည်း၊ လွမ်းအောက်မေ့ထွေ၊ ချမ်းမပြေတည့်၊ ဖျော်ဖြေသက်မျှ၊ သခင်ကလျှင်၊ ကြောင်းစထွေလာ၊ သဝဏ်စာနှင့်၊ စေပါတမန်၊ ရောက်ကောင်းတန်လျက်၊ ပြင်းထန်ရေးကြီး၊ ချောင်းမြောင်းဆီး၍၊ ခရီးလမ်းမှာ၊ ဖင့်နွဲ့ကြသည်။ ကျွန်သာမိုးကြောင့်ထင်သည်လော။

(၂) အရိမေတ္တယျဘုရားဖွဲ့ပိုဒ်စုံ

(၁) တစ်သောင်းနေပြောင်၊ ညီးလျှံဆောင်သား၊ တင့်ခေါင်သွယ်ညွတ်၊ ဂီရိထွင်၌ဝယ်၊ လူနတ်များစွာ၊ ပြဟ္မာအပေါင်း၊ ဆယ်ချောင်းလက်ဖျား၊ ဦးထိပ်ထား၍၊ ခစားမှီခို၊ တောင်းဆုဆိုက၊ မငြိုလျှင်လှည့်၊ သျှင်ချစ်ဖြည့်လော၊ မိတေည့်နောင်တော်၊ မြတ်ဘုန်းကျော်၊ ကြင်ဖော်သက်ပေး၊ ပျိုငြိမ့်လေးလျှင်၊ ရှည်ဝေးမြင့်ကြာ၊ ဆီးသာဝေမျှကြွေပြိုက်ကျလျက်၊ နတ် လ က ပေ၊ ရင်ရွှေခွာပြောင်း၊ မြစ်ကြောင်းဧရာ၊ စုန်ရလာသော်၊ မြင့်ကြာမနှေး၊ ရှည်ဝေးမညောင်း၊ ခြိမ့်မောင်းသံပြိုင်၊ ကျူးရင့်ဆိုင်သည်း၊ တော်လည်းငလျင်၊ ဆယ်ခွင်ရပ်လုံး၊ မဖုံးခင်မီ၊ ပြည်လည်ချီအောင်၊ ဘုန်းခေါင်ရှင်တိ၊ ဉာဏ်တော်သိလော၊ မုနိရတနာ၊ မြတ်သကျာသည်။ တေဇာလျှံတက်မြူးလှည့်သောဝ်။

(၂) အမောင်းရွှေရောင်၊ တောသုံးထောင်လည်း၊ ကွာရှောင်ရွှက်ပြောင်း၊ ဖူးညောင်းသန္တာ၊ စိမ်း ပြာ ညိုလဲ့၊ ချစ်ဖွဲ့အပ၊ ငှက်မျိုးစုံနှစ်၊ လည်ရစ်ယှက်တင်၊ လူတွင်စတေ၊ တူနေရွှင်လန်း၊ ချူခက်နန်းထက်၊ အဆန်းထူးလည်၊ ရင်ရှုမြည်က၊ မြိုင်စည်တောယံ၊ ငှက်ပေါင်းသံကို၊ တစ်ရံမောင့်နား၊ ဆွတ်မျှကြားသော်၊ သည်းဖျားလန့်ယောင်၊ လိပ်ပြာရောင်ကြောင့်၊ သန်ခေါင်သန်လျှမ်း၊ လွမ်းပန်းခွေ့ခွေ့၊ အောက်မေ့မတည်၊ ဖြေဆည်မတတ်၊ ကြာနှယ်ညွတ်ခဲ့၊ တို့နတ်ဘုန်းခေါင်၊ ရန်မှောင်ပယ်ခွင်၊ ဆဒ္ဒန်ရှင်ကား၊ ကြာတင်လှဘိ၊ တရိနာမ၊ ဒွေသတ္တနှင့် သုညအလယ်၊ ပစ်ပယ်အဌ၊ ဧကအက္ခရာ၊ ကျမ်းလာဗေဒင်၊ သိမြင်သသူ၊ ကြံ၍ယူလော၊ ဖြိုးထူးများမြောင်၊ ရာထောင်ကုဋေ၊ ရံဗိုလ်တွေလည်း၊ ဘုံရွှေနန်းမြင့်၊ ပြန်ချိန်ခွင့်ကို၊ လင့်စပကာ၊ တင်းသံနာ၍၊ ထိုမှာတစ်စု၊ မှာတစ်ခုလျှင်၊ ရောရုတိုင်ပင်၊ ဆိပ်ပြင်လမ်းကြောင်း၊ ဂူကျောင်းရှိရာ၊ ထိုင်ကာရေရွတ်၊ တတွတ်တွတ်သည်၊ ရင်ဘတ်သတ်ကားမူလှည့်သောဝ်။

တရိနာမ အဓိပ္ပာယ်မှာ- မင်းရာဇာလက်ထက် ၉၇၂ ခုနှစ်တွင်ဟု ဆိုလိုသည်။

(၃) မသောင်းစေအောင်၊ နှုတ်ရွှေစောင်နှင့်၊ ချစ်ယောင်သာဖြား၊ ဆိုသည်များကို၊ နောင်နားကြာတင်၊ စစ်ပွဲခွင်က၊ မရွှင်ပျောင်းရိ၊ မရှိတတ်ပဲ၊ ဝမ်းကွဲပူဆာ၊ နေလှည့်ရာ၌၊ အာကာလုံးဝယ်၊ မြူနှယ်အဆင်း၊ ဝါဝင်းတစ်ရပ်၊ ဝင်းလျှပ်ချက်ထင်၊ ပတ်ကုံဆင်၍၊ သံတင်ရင့်မြည်၊ ရှာလတ်သည်ကား၊ ရွှေပြည်ရပ်သူ၊ ပြာဖြူထွားပျို၊ လဲ့လဲ့ညိုလျှင်၊ နဂိုရ်ခြောက်ထိပ်၊ စိုးမိုးနှိပ်သည်၊ ဘုန်းရိပ်လျှံပြောင်၊ သူဇာ့မောင်ကို၊ လက်ဆောင်ဆယ်မွန်၊ ဆယ်စုံကြာနှင့်၊ ပန်ထွာကြားချေ၊ နှုတ်ရွှေချိုမြ၊ ဗျာဒိတ်ရ၍၊ ရှာကြသည်လော၊ တွေးတောလှည့်ကာ၊ အောက်မေ့ရှာသော်၊ ဒေဝါမာဃ၊ ဝသက္ကန္ဒာ၊ မေခလာတို့၊ လွမ်းရှာလှောက်ကူ၊ နားပူနားဆာ၊ အာကာဗွေချက်၊ ပြိုအက်ဘနန်း၊ ခေါ်မှန်းမသိ၊ စိတ်ရှိတိုင်းသာ၊ ထောက်မစာသည်။ ချိန်ခါကိုမဲ့ ကျူးလှည့်သောဝ်။

အမတ်ကြီးဥက္ကါပျံသည် ကိုယ့်ပြည်သို့ပြည်ခါနီး၌ ရေးသားထားခဲ့သည့်အတိုင်း

(၁) အထူး အထူး၊ ဥဒါန်းကျူးပိမ့်၊ စန္ဒကူးပင်မွှန်၊ သရက္ခန်ကို၊ မချန်လုံးကျွတ်၊ အကုန်ဖြတ်၍၊ ပြုမှတ်ဝေပူ၊ မြနှင့်တူဟု၊ ကြက်ဆူညွန့်ရှင်၊ ပန်းတိုင်းပင်ကို၊ စီရင်တတ်မှု၊ စောင်ရန်းပြုသို့၊ ချစ်မှုညွတ်ပျောင်း၊ တွန်သံညောင်းလျက်၊ ဥဒေါင်းကြိုးကြာ၊ ရွှေဟင်္သာကို၊ မတာညဉ်းဆဲ၊ ကလူမဲ၍၊ စွန်ရဲကျီးနက်၊ ခပ်ပုပ်ငှက်ကို၊ နှစ်သက်ရွှင်ပျမွေးယုယသို့၊ မုန်ဝရဲခေါင်၊ ဆင်ပြောင်မြေခွေး၊ ပုံသွေးနှိုင်းချိန်၊ ဘုမ္မသိန်-ပြာ၊ အမျှသာဟု၊ ပမာပြုအပ်၊ ထိုအရပ်ကို၊ လျှပ်လျှပ်လျင်စွာ၊ စွန့်အပ်ရာဟု၊ ပညာရှိများ၊ ကျမ်းစကားကို၊ မှတ်သားကြကုန် လျှုအပုံ။

(၅) ဂင်းအမတ်ကြီး ဥက္ကါပျံရေးသားအပ်သော ရတုကေပိုဒ် မိုးဖွဲ့၊ မဏီဦးပြည်းချ။

(၁) အောက်အာကာ- ဗွီ၊ ဝါယော- ထွီ၍၊ လွီထက်ကား-ရီ၊ ရီထက်မြီနှင့်၊ ပထဝီဟု၊ ထုထုနှစ်သိန်း၊ လေးသောင်းကိန်းထက်၊ ရံထိန်းစကြဝဠာ၊ ညီစွာဝန်သည်၊ ကျောက်တိတည်သား၊ လှည့်လည်ပတ်ရစ်၊ သမုဒ်မြစ်မှ၊ တက်သစ်ဖျိုးမျှ၊ ပဇ္ဇုန္နနတ်၊ တန်ခိုးမြတ်ကြောင့်၊ ရဟတ်နှင့်တင်၊ စက်နှင့်ငင်သို့၊ ကောင်းကင်ကသာ၊ နတ်တေဇာဖြင့်၊ သီတာရေခဲ၊ လုစ်ခဲ့တိမ်ကြား၊ ယန္တရားစက်၊ သန်လျက်လှည့်ဝန်း၊ လည်၌ထွန်းမျှ၊ ရစ်သန်းပြိုးပြောင်၊ ဘယက်ရောင်နှင့်၊ စက်ရောင်လျှံတက်၊ တလက်လက်လင်း၊ တဝင်းဝင်းလျှင်၊ အုန်းအင်းထစ်မောင်း၊ ရိုက်ချောင်းပဲ့တင်၊ ကောင်းကင်အလုံး၊ မည်းမည်းဖုံးမျှ၊ ရွာလတ်ကလျှင်၊ အလှကြင်တန်၊ သည်ရန်မွေးမိ၊ မသိပါလေ၊ ရစ်ခွေဗျာပါ၊ မယ်မှာကိုယ်လွမ်း၊ နောင်မှာချမ်းခဲ့၊ ညိုသမ်းဝါလ၊ မရရိပ်ပွတ်၊ နတ်လည်းမနိုး၊ ရက်ကိုးဆယ်လုံး၊ မကျုံးရာသီ၊ လင့်ကာလီသည်၊ သန်နှီကုန်၍ ပဇ္ဇုန်ဝဿကာလငံ့ရဦးမည်လော။

ဟူ၍ရေးသားခဲ့လေသည်။ နောင်လာနောက်သားတို့ သိကြားစေခြင်းအကျိုးငှာ အစိုးရတို့ထုတ်ဝေသော မြန်မာစာညွှန့်ပေါင်းကျမ်းမှ ရေးသားထုတ်ပြလိုက်သည်။

ဤသို့လျှင် မိမိကြားလွယ်ခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို ကြားလွယ်အောင် ဆိုတတ်ခြင်း၊ အားထုတ်၍ မှတ်တတ်ခြင်း၊ အမှတ်မြဲခြင်း၊ အရိပ်အခြည်ကို သိခြင်း၊ သူတစ်ပါးတို့ကို သိလွယ်စေတတ်ခြင်း၊ အစီးအပွားရှိသည် မရှိသည်၌ လိမ္မာခြင်း၊ အငြင်းအခုံမပြုတတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော တမန်တို့၏ အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံညီညွတ်သော အမတ်ကြီးဥက္ကါပျံသည် ရွက်ဆောင်ရန်ကိစ္စဟူသမျှတို့ကို လောက်ပြေည့်စုံစေပြီးလျှင် ကိုယ့်တိုင်းခွင်ဌာနသို့ ပြန်လာခဲ့ရပေသည်။

ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးသည် မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါး၊ သင်္ဂဟတရားလေးပါးတို့နှင့်အညီ တိုင်းသားပြည်သူရှင်လူရဟန်း အပေါင်းတို့အား ဝမ်းထွက်သားကဲ့သို့ သနားကြင်နာ သာယာသိမ်းအုပ်တော်မူသောကြောင့် ပြည်သူအပေါင်းတို့ ငြိမ်းချမ်းသာယာဝပြောစွာ ရှိလေသည်။ ပညာအမြော်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော မှူးကြီးမတ်ကြီး၊ သူဌေးသူကြွယ်တို့သည် ပေါများကုန်၏။ ပိဋကတ်ဗေဒင်အရာ၌ လိမ္မာတတ်မြောက်တော်မူသော ရဟန်းသံဃာအပေါင်းလည်း များစွာရှိကုန်၏။

ရှေးဘေးလောင်းတော် ဘိုးလောင်းတော်တို့ ပြုလုပ်ထားခဲ့သော မြို့ပြ ကျုံးမြောင်း ရေလောင်း ပစ္စင် ရင်တား အဆောက်အအုံများကိုလည်း ထပ်ဆင့်ပြုလုပ်တော်မူသည်။

ထိုမင်းရာဇာ၏ မိဖုရားတို့သည်ကား စကြဝတေးမင်း သမီးတော်နန်းထက်ဖွားလည်း တစ်ယောက်၊ မင်းစောသမီး ပဥ္စာလစန္ဒာလည်း တစ်ယောက်၊ နှမတော် သုပဘာဒေဝီလည်း တစ်ယောက်၊ နှမတော် နန်းထက်မိဖုရားလည်း တစ်ယောက်၊ နှမတော်အလတ် ဇလာကဒေဝီလည်း တစ်ယောက်၊ ပဲခူးမင်းသမီး ခင်မနှောင်းလည်း တစ်ယောက်၊ မိဖုရားဖြူလည်း တစ်ယောက်၊ ဤသို့အားဖြင့် ကိုးယောက်တည်း။

မိဖုရားငယ်တို့မူကား မင်းခေါင်သမီး ဝင်းဖြူ စလင်းစားအောင်လှ သမီးတန်ဆောင်မိဖုရား စောကြွမ္မာ၊ စစ်တကောင်းစား မင်းညိုသမီး အောင်ဖြူ ရာဇသင်္ကြံသမီး ဒေါ်ဖြူ သားများမိသမီး ရှင်ထွေး၊ မိဖုရားအဖြူ ညီမကောက်ဖြူ အကျာမင်းသမီး၊ မြို့မင်းသမီး၊ သီရိပုတ်စား ရတ္တာရေနှမ သုန္ဒရေ မွဲသိသခင်သမီး သျှာပါမုတ်မင်းသမီးနှင့်သော် မိဖုရားငယ် တစ်ဆယ့်တစ်ယောက်တည်း။

မင်းစောသမီး မိဖုရားပဥ္စာလစန္ဒာတွင် သားတော်မာန်ကြီးမျက်နှာလှ၊ သားတော် ဥပရာဇာဟူ၍ နှစ်ယောက်တည်း။ မိဖုရားခေါင် ဝိဇလတွင် သမီးတော်နန်းထက်ဖွား တစ်ယောက်သာတည်း။ ရှင်ထွေးတွင် သားလတ်အလတ် စကြဝတေး၊ တောင်ဘက်စား မင်းဖြူ သမီးတော်ကား အနောက်ဘက် ဘုရင်မင်းညို မျောက်သားတော်ခေါင် ပေါက်မ၊ ဦးရာဇ်တောင်စား နတ်ရှင်နောင်မယား သုရာဒေဝီ၊ နတ်ရှင်နောင်ညီမင်းလတ်မယား အတုလသီရိ ပေါင်း ငါးယောက်တည်း။ တန်ဆောင်းမိဖုရားတွင် စစ်တကောင်းစား မာန်ကြီးမိုးပေါက်၊ မယား ပရိဝတ္တနသင်္ခါရဒေဝီ တစ်ယောက်၊ ကိုယ်လုပ်တော် အထွတ်တွင် သားတော်တောင်ဘက်စားမင်းကာစော တစ်ယောက်တည်း။ ကိုယ်လုပ်တော်အဖွားတွင် မင်းကြီးဖြူ မင်းကြီးညို နှစ်ယောက်တည်း။

ဤမှတစ်ပါး မောင်းမမိဿံတို့တွင် ဖွားမြင်သော သားတော်တို့သည်ကား ဥက္ကာမုခ၊ သမ္မတ၊ နရိန္ဒ၊ သီဟပတိ၊ ကလမဿာ ငါးယောက်တည်း။ သမီးတော်တို့သည်လည်း များစွာရှိလေသေးကုန်၏။

တစ်ရံရောအခါ သားတော် အနောက်ဘုရင်သည် မဖျိုမဒေသ အရပ်သားတို့နှင့် ကျွန်တော်သောင်းတီးစား ဘရင်ဂျီတို့သည် ညီညာ၍ သောင်းကျန်းလေသည်ဟု ကြားတော်မူလတ်လျှင် များစွာသော အလုံးအရင်းနှင့်တကွ သားတော်ဥပရာဇာကို စေလွှတ်တော်မူ၍ ချီသွားလေသော် သားတော်အနောက်ဘုရင် မင်းညိုသည် အာမာနက်အနာဖြစ်၍ လွန်နှင့်လေ၏။ သမီး အနောက်မိဖုရားခေါင်ပေါက်မသည် များစွာသော အလုံးအရင်းနှင့် ဦးရီးတော် စစ်တကောင်းစားထံဝင်၍ ခံနှင့်၏။ ဥပရာဇာ ချီသွား၍ ရောက်သွားသော် စစ်တကောင်းစား အလိုလိုပင် ခန္ဓာပြောင်းလေ၏။ ညီတော်မိဖုရားခေါင် ပေါက်မနှင့် အလုံးအရင်းကို ရတော်မူလေ၏။ စစ်တကောင်းမြို့ကိုလည်း သားတော်အလတ် စကြဝတေးကို မြို့စားပေးတော်မူလေသည်။

ဤသို့လျှင် ပြည်သူတို့၏ အကျိုး၊ သာသနာတော်အကျိုး၊ သားတော်၊ မြေးတော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်တို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ရွက်ဆောင်တော်မူလျက် အိမ်နိမ့် ၃၆၊ သုံးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၁၉၊ တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၅၊ ငါးဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၇၄ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း၊ ရှစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၆။ (အရေးတော်ပုံမှာ ၉၉၀ ပြည့်တွင် လွန်ကြောင်းနှင့်ဆိုသည်)

ထိုမင်းရာဇာ လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းခမောင်းသည် မျောက်သားတော် ဓမ္မာဒေဝီနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၉၇၄ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၁၀ ရက်၊ သောကြာနေ့ဝယ် ပြည်ကြီးစည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။

ထိုမင်းခမောင်းသည် ရွှေထီးရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးအုပ်တော်မူလေလျှင် နရာဓိပတိရဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။ မင်းခမောင်းဟူ၍ တွင်ခြင်းသည်ကား ဘိုးတော်မင်းဖလောင်းသည် အဥ္စနနဒီမြစ်ညာသို့ ဆန်တော်မူသောအခါ အဥ္စနနဒီမြစ်ကမ်းရံ ခမောင်းဆိပ်၌ ရတနာတဲနန်းတော်ဝယ် ဖွားမြင်တော်မူသောကြောင့် မင်းခမောင်းဟူသော အမည်တွင်သည်ဟူ၏။

ဖွားမြင်တော်မူသောအခါ ကြီးစွာသော ကြယ်အလုံးသည် မီးရှူးရောင်ကဲ့သို့ ပြောင်ပြောင်ထွန်းပကြကုန်၏။ ထိုသို့ထွန်းတောက်ပသော တိတ်နိမိတ်ကိုထောက်၍ ပညာရှိတို့သည် ဤမင်းသား မချွတ်ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသော မင်းတရားဖြစ်လတ္တံ့ဟု နိမိတ်ဖတ်ကြလေကုန်၏။

တစ်ရံသောအခါ ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် ထူပါရာမစေတီကို တည်အံ့ဟု နေရာရှာလေသော် ရွှေနန်းတော်၏ မြောက်မျက်နှာအဖို့ဝယ် ရတော်မူ၍ စည်မျက်နှာကဲ့သို့ သုတ်သင်စီရင်တော်မူပြီးသော် အထောင်မကသော ပန်းရန်သမားတို့အား များစွာသော ဆုလာဘ်ကို ပေးတော်မူလျက် တံတိုင်းမီးတားနှင့်တကွ သက္ကရာဇ် ၉၇၅ ခုတွင် ဓာတ်တော် မွေတော်တို့ကို ဌာပနာလျက် တည်စေတော်မူသည်။ စေတီအနီးတွင် သိမ်တော်ကြီးနှင့်တကွ ရတနာဗိမာန်ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ သံဃရာဇာ ဆရာတော်အား သက္ကရာဇ် ၉၇၅ ခု၊ ဝါဆိုလပြည့်၊ စနေနေ့တွင် တင်လှူတော်မူသည်။

အရညဝါသီ၊ ဂါမဝါသီ ရဟန်းသံဃာတို့အားလည်း ပရိက္ခရာရှစ်ပါးအစုံ လှူတော်မူသည်။ အလိုတော်မပြည့်မီ တည်လုပ်တော်မူခဲ့သော ကောင်းမှုတော် ရန်အောင်မြင် စေတီတော်ကိုလည်း ထပ်မံ၍ ပြုလုပ်တော်မူပြီးလျှင် ကြီးကျယ်စွာသော ပွဲလမ်းသဘင်ဖြင့် အလှူကြီးကို ပေးတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ အနောက်ပြည်သို့ ချီတော်မူသည်ဖြစ်၍ များစွာသော သင်္ဘောကျွတ်လှေ ဆင် မြင်း လက်နက်ကိရိယာတို့ကို စီရင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၇၆ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ခုနစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ချီလာတော်မူကြောင်းကို မောင်း

ကွပ်မင်း၊ ပထန်မင်းတို့ ကြားလေလျှင် များစွာသော ဆင် မြင်း လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရုံးစု၍ တက္ကတျာကခံလာကုန်၏။

ဘဝရှင်မင်းခမောင်းလည်း တက္ကတျာသို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် ကျွန်တော်သောင်းတီးစား ဘရင်ဂျီကို ရေကြောင်း စေလွှတ်တော်မူသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့အား မောင်းကွပ်သတ်လေသည်ဟု ဘဝရှင်မင်းခမောင်းအား လျှောက်လာသော ခဏဝယ် ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့သည် ချုပ်တည်းကွပ်ညှပ်၍ မနိုင်ဘဲ ပြိုကွဲလန့်ဖျပ် ရွေ့လျားကြသော အကြောင်းကို မောင်းကွပ်၊ ပထန်မင်းတို့သိလေလျှင် များစွာသော ဆင် မြင်း ရဲမက်ဗိုလ်ပါ ကိရိယာတို့နှင့် လာရောက်တိုက်ခိုက် ယှက်တင်သတ်ဖြတ်ရှိနေကြစဉ် ဘဝရှင်မင်းခမောင်းသည် ဆင်တော်ရတနာ ရန်အောင်ထက် ထက်စီးပြီးသော် ရတနာချွန်းကို လက်စွဲတော်မူလျက် ဖြိုဖျက်တိုက်နှင်တော်မူလေမှ မောင်းကွပ်၊ ပထန်မင်းတို့သည် အပြင်းဆုတ်ခွာလျက် ပြေးကြလေသည်။ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့လည်း များစွာသေကျေကြလေသည်။ လက်နက်ဗိုလ်ပါတို့ကိုလည်း များစွာရတော်မူလိုက်သဖြင့် ရန်စစ်အောင်ပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့ပေသည်။

ယင်းသို့ ပြန်လည်တော်မူခဲ့သည်ကို စစ်သည်ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့ သေကြေပျက်စီးသည့်အကြောင်းကို အမှတ်ပြုလျက် သက္ကရာဇ် ၉၇၇ ခု၊ ဝါကျွတ်လပြည့်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် သဘော်ကြီး၊ လှေကြီး၊ လှေငယ်တို့နှင့်တကွ ကျွန်တော်သောင်းတီးစား ဘရင်ဂျီငယ်သည် ဘရင်ဂျီစစ်နှင့်တကွ ဦးရာဇ်တောင်တိုင်အောင် ရောက်လာ၏။ ယင်းသို့ ရောက်လာသည်ကို ကြားသိတော်မူလျှင် စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့်တကွ ကိုယ်တိုင်ချီတော်မူ၍ တိုက်ဖျက်လေရာ များစွာသော ဘရင်ဂျီစစ်သည် ရဲမက်တို့သည် ပျက်စီးသေကြေခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ရွံ့ကြောက် ဆုတ်သွားကြလေသည်။ ဘဝရှင်မင်းခမောင်းလည်း နောက်ထပ်ချီလိုက်တော်မူလျက် သောင်းတီးတိုင်အောင် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးတော် မူလေသည်။

ထိုအခိုက်တွင် ဘေးတော် ဘိုးတော်ခမည်းတော်တို့ လက်ထက်က ကျွန်ရင်းခံကြသူ ဥတေပုတ်၊ မြို့စောင့်သျှောက်မဏီတို့သည်လည်း ပုန်ကန်သောင်းကျန်းပြုကြသည့်အဖြစ်ကို ကြားသိတော်မူလေလျှင် သောင်းတီးကသည် ဥတရစ်သို့ ချီတော်မူလေသော် ဥတေပုတ်၊ မြို့ကို အကြေအညက် ဖျက်ဆီးတော်မူပြီးလျှင် ဆင် မြင်း ဗိုလ်ပါ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို များစွာသိမ်းယူတော်မူလျက် နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့လေသည်။

ဤသို့ သောင်းတီးဥတေပုတ်တို့ကို ဖျက်ဆီးနှိမ်နင်းတော်မူလာကြောင်းကို ပြုတုကာမင်း၊ ပိတ်တရစ်မင်းတို့သည် ဝပ်စင်းရိုသေစွာ ပဏ္ဏာကာရ များစွာတို့ဖြင့် နှစ်စဉ်မပျက် ဆက်သလာကြကုန်၏။

တစ်ရံရောအခါ ဘုရင်မင်းခမောင်းသည် ခမည်းတော်လက်ထက် မီးကြီးလောင်၍ ပါလေသော ရွှေဆင်းတု ငွေဆင်းတုတို့ကို ရွှေငွေထပ်လောင်း၍ ဆန်းကြယ်စွာ ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတုတို့ကို သွန်းလုပ်တော်မူပြီးလျှင် နန်းတော်မြောက်ဘက် တောင်ခေါင်းဝယ် ခိုင်ခံ့စွာသော တံတိုင်း၊ မီးတားတို့နှင့်တကွ ဆန်းကြယ်စွာသော ရတနာပြဿဒ်ကျောင်းတော် ဆောက်လုပ်တော်မူလျက် သက္ကရာဇ် ၉၈၃ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၆ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ဝယ် တည်ထားတော်မူ၏။

မျောက်သားတော် မိဖုရားခေါင် ကောင်းမှု၊ ရွှေဘုရားကိုလည်း ရတနာ ပြာသာဒ်ကျောင်းတော်ဝယ် တည်ထားတော်မူ၏။

မျောက်သားတော် မိဖုရားခေါင်သည် ဒါန သီလ ဥပုသ်သီတင်း သုံးခြင်းတို့၌ မြဲမြံစွာ ဆောက်တည်တော်မူ၍ ဘဝရှင်ကောင်းမှုတော် ထူပါရာမ စေတီနှင့်အတူ ပြိုင်လျက် ထူးဆန်းလျောက်ပတ်စွာ ရတနာရွှေကျောင်းတော်ကိုလည်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူ၏။

ဘဝရှင်မင်းခမောင်းသည် ကောင်းမှုတော် ရန်အောင်မြင်စေတီတော်အနီး၌ ဆန်းကြယ်လျောက်ပတ်သော ရွှေကျောင်း ဗိမာန်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ အရိယာသံဃာတော် သီလဝန်၊ ဂုဏဝန် ပုဂ္ဂိုလ်မွန် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့အား အပ်နှင်းလှူဒါန်းတော်မူ၍ ကြီးစွာသော အလှူကောင်းမှုကို ပြုစုအားထုတ်တော်မူသည်။

ထိုဘဝရှင်မင်းခမောင်း၏ သားတော်၊ သမီးတော်တို့သည်ကား မျောက်သားတော် မိဖုရားဆင်ဖြူရှင်မြစ် ရှင်ထွေးတွင် သမီးတော် နတ်ရှင်မယ်၊ သမီးတော် မျောက်တော်၊ သမီးတော် ကြောင်မ၊ သားတော် မာန်ကြီးမင်းကောင်းအားဖြင့် လေးယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ကိုယ်လုပ်တော် သောက်ရေစိုး ဒေါ်ဖြူတွင် သားတော်တောင်ဘက်စား သတိုးမင်းထွေးတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စားတော်ခံအကြီး မိထွေးတွင် သားတော် ကျောက်လှေကားစား ရွှေဥဒေါင်း တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စားတော် ကွမ်းစိုးမိမင်းတွင် သားတော် မာန်ကြီးဟရိဖြူ တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

သောက်ရေတော်စိုး ကြမီးမတွင် မာန်ကြီး သတိုးဖြူ မာန်ကြီးမင်းလတ်၊ မာန်ကြီးမင်းမျိုး၊ သမီးတော် ရတနာရွှေဆိုင်း လေးယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

သောက်ရေစိုးမင်းလှထွတ်တွင် တန်းလွဲစား မင်းဖြူတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စားတော်ကွမ်းစား သန္တာမတွင် သမီးတော်ကြီး အဖြူ သမီးတော်အလတ် မာန်ကြီးမိညိုနှစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

မင်းပြောင်ကဲ့သို့ထားသော မင်းလှတွင် သမီးတော်မယ်ကြီးတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စားတော်ကွမ်းစိုး ဒေါ်ဖြူမတွင် သမီးတော် ရှင်မင်းတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စားရေးတော်စိုးအလတ်တွင် မင်းကြီးဥက္ကါစာရတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ဓားစွဲသူကြီး ငပင်သမီးတွင် မင်းကြီးမင်းပုတစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

မျောက်သားတော်ရင်း သုပဘာဒေဝီတွင် မင်းကြီးမင်းဟရိ တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူ၍ ဆင်ဖြူရှင်မြစ် မျောက်သားတော် မိဖုရားရှင်ထွေးတွင် ဖွားမြင်တော်မူသော နတ်ရှင်မယ်နှင့် ထိမ်းမြားတော်မူ၍ အိမ်ရှေ့အရာ ပေးအပ်တော်မူလေသည်။ ပေါင်းသားတော်၊ သမီးတော်တစ်ဆယ့်ကိုးယောက် ရှိတော်မူ၏။

ဤမှတစ်ပါး ကိုယ်လုပ်တော် မောင်းမမိသံတို့မှာ ဖွားမြင်တော်မူသော သားတော်၊ သမီးတော်တို့သည်ကား များစွာရှိလေကုန်သေး၏။

တစ်ရံရောအခါ အနောက်ပြည် ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့တို့သည် ပုန်ကန်သောင်းကျန်းလေကြောင်း ကြားသိတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၃ ခု၊ နတ်တော်လတွင် စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ချီကြွသိမ်းအုပ်ငြိမ်ဝပ်စေပြီး၍ ပြန်ရောက်တော်မူလတ်လျှင် သည်းစွာသော ရောဂါဝေဒနာတို့သည် ကပ်ရောက်တော်မူသည်ဖြစ်၍ မိဖုရာခေါင်နှင့်တကွ သားတော်၊ မြေးတော်၊ အမတ်၊ သေနာပတိ၊ သက်ရှည်ကျော်ထင်၊ နန္ဒကျော်ထင်၊ လက်ယာရာဇသင်္ကြံ၊ သီရိဇေယျကျော်ထင်တို့အား တိုင်းပြည်ဝန်ကို ဆောင်ရွက်ကြလေဟု မှာထားတော်မူပြီးလျှင် အိမ်နိမ့် ၃၅၊ သုံးဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၁၀၊ ဆယ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၄၅၊ လေးဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၉၈၄ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၄ ရက်၊ စနေနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၇။

ထို မင်းခမောင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မင်းဟရိသည် နတ်ရှင်မယ်မိဖုရားနှင့် အဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၄ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁၀ ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ပြည်၏စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ သီရိသုဓမ္မရာဇာအမည်ကို ခံတော်မူ၏။ ငယ်မည်ဖြင့် မင်းဟရိဟူ၍ ခေါ်ခြင်းသည် ဟရီတောင်၏ အရှေ့ဘက်က ခမည်းတော် ရွှေနန်းဗိမာန်ဝယ် ဖွားမြင်တော်မူသောကြောင့် မင်းဟရိဟူ၍ ခေါ်လေသည်။

ထိုသီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဘေးလောင်းတော် မင်းပါကြီးပြုလုပ်တော်မူခဲ့သော မြို့တော်၊ ကျုံး မြောင်း ရေလှောင် ပစ္စင် ရင်တား တံခါး ပြအိုး တန်ဆောင် ပြာသာဒ် ဇရပ် တံတား ရေတွင်း ရေကန် ကျောင်းကန်ဘုရားစသည်တို့ ပျက်စီးဟောင်းနွမ်းရှိသော အရာများကို ထပ်မံပြုပြင်၍ လုပ်ကိုင်တော်မူသည်။ လက်နက်မီးပေါက်၊ အမြောက်စိန်ပြောင်းတို့ဖြင့် ပတ်လည်ဝန်းကျင်ရံကာလျက် အသင့်စီမံတော်မူသည်။

ဘုရင်သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် များစွာသော လှေရံအပေါင်းနှင့် ဆင် မြင်း ဗိုလ်ပါ လက်နက်ကိရိယာ စစ်အင်္ဂါလေးပါးတို့ကို စီရင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၄ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၀ ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် အနောက်ပြည် ဘင်္ဂါတစ်ဆယ့်နှစ်မြို့သို့ ချီတော်မူ၍ မိမိ၏တိုင်းနိုင်ငံ အပိုင်းအခြားကို မှတ်သားထားတော်မူခဲ့ပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်တော်မူ၍ ရွှေနန်းတော်သို့ ရောက်တော်မူပြီးလျှင် မကြာမမြင့်မီဝယ် ဘဝရှင်မင်းကြီး မိဖုရားမောင်နှံ နှစ်ပါးတို့သည် ပစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်း သေလာဂိရိအမည်ရှိသော ကျောက်တော်တောင်ထိပ်ဝယ် စေတီတော်ကို ဖူးမြင်အံ့ဟု ကြွသွားဖူးမြင်တော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၉၈၅ ခု၊ တန်ခူးလဆုတ် ၇ရက်၊ သောကြာနေ့၌ ရွှေငွေရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ ဆောက်လုပ်အပ်သော ရတနာမဏ္ဍပ်အတွင်း အရိယာသံဃာပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အပေါင်းတို့အား များစွာ

သော အလှူကြီးပေးလှူစွန့်ကြဲတော်မူပြီးလျှင် ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကို စုန်ဆင်းတော်မူ၍ ပြန်လည်တော်မူခဲ့ပြီးလျှင် ရွှေမြို့တော်၏အရှေ့ဘက် အဥ္စနနဒီမြစ်ကို ဆန်တက်တော်မူ၍ ဘိုးတော်မင်းဖလောင်း ပဥ္စင်တစ်တောင် ခံတော်မူခဲ့သော ဆိပ်ကမ်းအရပ်ဝယ် ကြီးကျယ်စွာသော အလှူမဏ္ဍပ် ဇရပ် တန်ဆောင်းကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ အလှူကြီး ပေးတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၉၈၆ ခု၊ ကဆုန်လတွင် ငွေစင်အဆင်းနှင့်တူသော ဆင်ဖြူမတစ်စီးကို အနောက်မြို့သစ်က ဆက်သတော်မူ၍ ရတော်မူသည်။ ထိုဆင်ဖြူမရတနာကို နန်းတော်အရှေ့တောင်ထောင့်ဝယ် တန်ဆောင်းပြသာဒ်ဆောက်လုပ်တော်မူ၍ ထားတော်မူသည်။

တစ်ရံရောအခါ ဒါဂါမြို့သည် သောင်းကျန်းလေကြောင်း ကြားသိတော်မူသဖြင့် စစ်အင်္ဂါလေးပါးတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၉၈၇ ခု၊ နတ်တော်လတွင် ချီတက်တော်မူ၍ တိုက်ဖျက်လေလျှင် ဒါဂါစားသည် မခံနိုင်၍ ထွက်ပြေးလေ၏။ ရဲမက်ဗိုလ်ပါ လက်နက်ကိရိယာ ဆင်မြင်းနှင့်တကွ မြို့အလုံးတွင်ရှိသော ရွှေ ငွေ သတ္တု ဝန်ဆန်တို့ကို ရတော်မူလေသည်။ ထိုအကြောင်းကို အနောက်ဘင်္ဂါတစ်ရိုးမင်းတို့ ကြားလေလျှင် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ခန့်ညားရိုသေစွာ ပဏ္ဏာလက်ဆောင်အများတို့ဖြင့် ညွတ်တွားဖူးမြင်ဆက်သလာကြကုန်သည်။

ယင်းသို့ ရွှေ ငွေ ဘဏ္ဍာ ဆင်မြင်း လက်နက်ကိရိယာ ပဏ္ဏာလက်ဆောင်တို့ကို သိမ်းပိုက်ခံယူတော်မူပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်တော်မူခဲ့လေသည်။

တစ်ရံရောအခါ သန်လျင်၊ ဟံသာဝတီပြည်တို့သည် သောင်းကျန်းလေကြောင်းကို ကြားသိတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၉၈၈ ခု၊ နတ်တော်လတွင် ဘုရင်သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့နှင့် ချီကြွတော်မူ၍ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့သို့ ရောက်တော်မူလျှင် ဆင်ကဲကြီး နန္ဒကျော်ထင်က အမှုတော်ကို ပြီးစီးအောင် ထမ်းရွက်ပါမည်။ ဘုန်းကြီးသောအရှင်သည် ဆင်ကဲကြီး နန္ဒကျော်ထင်သည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့နှင့် ချီတက်လေ၍ သန်လျင်၊ ဟံသာဝတီမြို့များကို အကြေအညက် တိုက်ဖျက်သိမ်းယူလျက် အခွန်အတုတ်လက်ဆောင်ပဏ္ဏာကာရတို့ကို များစွာ သိမ်းယူခဲ့၍ ဘဝရှင်မင်းကြီးအား ဆက်သတော်မူလာလျှင် ဆင်ကဲကြီး နန္ဒကျော်ထင်အား မှူးမတ်အဆောင်အယောင်ကို ထပ်လောင်း၍ ပေးတော်မူလေသည်။

ယင်းသို့ ဆက်သတော်မူသော လက်ဆောင်တို့ကို သိမ်းယူခံယူတော်မူပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်တော်မူခဲ့လေသည်။

ဤသီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းကြီးသည် ဒွါရာဝတီသံတွဲနယ်က ဆင်နီတစ်ဆင်း၊ အနောက်မြို့သစ်က ဆင်ဖြူတော်မတစ်စီး ရတော်မူသောကြောင့် ဆင်ဖြူသခင်၊ ဆင်နီရှင် ဟူ၍ ခေါ်တွင်တော်မူလေသည်။

ထိုဆင်ဖြူသခင်၊ ဆင်နီသခင်ဖြစ်တော်မူသော ငါတို့ရခိုင်ရွှေနန်းရှင်ဘုရင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းကြီးနှင့် အရှေ့ပြည် အင်းဝမြို့ ရွှေနန်းသခင်ဘုရင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမဟာဓိပတိ ဘွဲ့ခံသာလွန်မင်းတရားကြီးသည် မင်းစေတမန် ရာဇသံရေးသားမှာကြားပို့ကြသဖြင့် သဟာယမိတ်စစ်ဖြစ်တော်မူကြလေသည်။ ဤသို့ဖြစ်တော်မူကြသောအရာကို သိသာရုံ ညွှန်ပြလိုက်ပေအံ့။

သက္ကရာဇ် ၉၉၆ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ဇေယျတမန်၊ ဂုန္နရာဇတမန်၊ ဒေဝတမန်နှင့် လူအပေါင်းတစ်ကျိပ်နှစ်ယောက်တို့ကို ငါတို့ရခိုင်ရွှေနန်းရှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းက ရာဇသံဖြင့် စေလွှတ်တော်မူလိုက်သည်။ ရာဇသံကား ----

မဇ္ဈိမဒေသအနောက်တစ်ရိုးပြည်ကြီးများကို အစိုးရသော အယုဇ္ဈပူရတည်းဟူသော ရခိုင်ရွှေနန်းသခင် ဆင်ဖြူများသခင် ဘဝရှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာ ချစ်ကြည်သဖြင့် မြတ်နိုးစွာ ကြားရောက်လိုက်သော အရှေ့တစ်ရိုး သုနာပရန္တအစရှိသော ထိုထိုသောအတိုင်းတိုင်းများကို အစိုးရသော ရတနာရွှေတွင်းများသခင် အဝရွှေနန်းသခင်၊ အချစ်တော် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးက လက်ဝဲ သိဥ္စည်း၊ ဝေလုသမန်၊ ပိုက်နရဲတို့ ရွှေပေစာကို ဦးထိပ်ထက်ရွက်ဆောင်လျက် ရောက်လာ၍ ဇင်းမယ်ပြည်ကြီး၌ အချစ်တော် ကိုယ်ချမ်းသာခြင်း၊ နှလုံးချမ်းသာခြင်းဖြင့် သာသနာတော်ပြန့်ပွားစည်ပင်ကြောင်း သုတ်သင်ချီးပင့်သည်အဖြစ်ကို ကြားရလျှင် အလွန်ဝမ်းမြောက်သည်။ အချစ်အက္ခရာစာဝယ် ပါလာသည့်စကားကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း သိကြားရပြီ။ ဆိုဖွယ်မဲ့ မှန်တော့သည်ချည်း။ အချစ်တော်သို့ ပို့ရောက်လေသည့် အက္ခရာ၌ ဘိုးတော်ဘုရား ဆင်ဖြူသခင် သနားမေတ္တာရှိခြင်းသည်လည်း သင့်လှသည်ပင်။ ထိုသို့မင်းသုံးပါး သင့်တင့်ရာတွင် တောင်ငူမင်းအကြီးနှင့် ဘိုးတော်ဘုရားသည် ကိုယ်တော်ချင်း မြဲမြံခြင်း၊ သဘောတော်ချင်း မြဲမြံခြင်းအဖြစ်ဖြင့် သင့်တော်မူလေသည်ကား ပြည်ထောင်ချင်းမင်းတကာတို့သည် လည်းကောင်း၊ တိုင်းကားနိုင်ငံ ပြည်သူတို့သည် လည်းကောင်း မင်းနှစ်ပါးသည် ရာဇဝတ်ဖြင့်သာ ဆက်ဆံချစ်ခင်တော်မူကြသည်

မဟုတ်၊ သဘောချစ်ပင်ဟူ၍ စိတ်နှလုံးအဝပ်ချချ မှတ်သည့်အကြောင်း ဖြစ်ပလေသည်။ သဘောရိုးကို သိမည်သူကား အလွန်သိခဲလှသည်။ ထိုအကြောင်းနှစ်ရေးတွင် အချစ်တော်အကြိုက်ကို သိချင်သည်ဟူ၍ ပါလေသည်။ အချစ်တော်ကမူကား ဘိုးတော်ခမည်းတော် တောင်ငူမြို့တည်း မင်းသုံးပါး အချစ်ဖွဲ့ခြင်းသည်လည်း သင့်သည်ပင်။ ယင်းသို့ရာဝယ် သာသနာတော် အရှည်ပွားပြန့်ကြောင်း၊ ပြည်သူလူရဟန်းတို့ အကျိုးစီးပွားများကြောင်း၊ သားတော် မြေးတော် မြစ်တော် အစဉ်အဆက် ရှည်မြင့်စွာ အချစ်မြဲအောင် ဆွေတော်မျိုးတော်အဖြစ် မြဲနှောင်ခြင်းသည် လျော့မေ့လေ၏ဟူ၍ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ ဆိုပါလေဖွယ်သည့် အကြောင်းများကို ထောက်သဖြင့် ချစ်သောသဘောရှိသော်ကား ပစ္စုပ္ပန်အနာဂတ်ကို သိနိုင်သော ဖြောင့်ဖြောင့်စိုက်စိုက်ဖြစ်သော နှလုံးရှိသော ပညာရှိ အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်သော အမျိုးဟူ၍ မှတ်စေလိုသည်ဟူ၍ ပါလတ္တံ့။ သည်အကြောင်းမူ ရတနာရွှေပေထက် အချစ်ဟူသော အက္ခရာစာရေးလိုက်သည့်နေ့ကပင် အဆွေမှတ်တော့သည်။ အမျိုးမှာ တုံလည်းမှတ်သည် မဟုတ်။ အမျိုးပင် ဖြစ်ကြတော့သည်။ သို့ကိုလည်း အချစ်တော် စိတ်ဝယ် မိတ်အပြားတို့တွင် မဟာမိတ်ဖြစ်ကြောင်း၊ အမျိုးထက်မြဲကြောင်းကို မှတ်ပိုက်လေဟန်ရှိသည်လည်း သင့်လှသည်။ အရေးမူကား လောဘမှန်ကင်းတည်းဟူသော အဆက်ဆက်သော မြတ်စွာဘုရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ၌ အကျိုးစီးပွား၏ အကြောင်းကို မစကယ်တင် ချီးမြှောက်တော်မူလေသည်။ အဆွေကိုသာလျှင် အလွန်ချီးမွမ်းခြင်း အားထုတ်တော်မူကြသည်။ မဟာမိတ်တည်းဟူသော မြစ်သက်ပင်စည်းပွားပြန့်ခိုင်ဖြိုးလေက သတ္တဝါအစရှိသော အရိုင်းမျိုးတို့၌ကား မင်းတကာမင်းသားတို့ အကျိုးစီးပွားရှိရာ တစ်မင်းအကျိုးစီးပွားမရှိသော်လည်း လူတကာတို့ အပြစ်တင်ခြင်းမှ လွတ်မည့်အကြောင်းကို လည်းကောင်း၊ ပညာရှိတကာတို့ ချီးမွမ်းထောပနာမည့်အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သာသနာတော်တိုင်းကား နိုင်ငံတော်ကာလရှည်မြင့်စွာ ပွင့်လင်းသာယာမည့်အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုမင်းနှစ်ပါးသည် စိစစ်ဖွေရှာ ကြံစည်ကြမည့်အရေးသာ ထင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မင်းနှစ်ပါးသည် စိုက်စိုက်မတ်မတ် စိတ်တစ်ဝမ်းတည်း ကြည်လင်သန့်ရှင်းစွာ အချစ်မေတ္တာရှိရာသည်ကို ထောက်သဖြင့် ရတနာရွှေပေ၌ ရေးကြားလိုက်သည်။ အချစ်တော် ရွှေနန်းရှင်၏ မြတ်သော ဉာဏ်ဖြင့်ထင်သည့်အတိုင်းကိုသာ သိကြားပြန်စေချင်တော့သည်။ အချစ်တော်မင်းစေတို့ ကြားပလေသည့်အကြောင်းမူကား တို့နားဝယ် မကြားဝံ့သည့်သတင်းကို ကြားခြင်းကြောင့် စူးစမ်းရာတွင် ကြားပလေသည်။ ဇေယျတမန်၊ ဂုန္နရာဇတမန်၊ ဒေဝတမန်တို့ အလျင်ရောက်လာလွယ်မှ အချစ်တော် ဤကျွန်းခံ့သည့်သတင်းနှင့် အရေးခပ်သိမ်းကို ကြားသိမည်ဟူ၍ ရာဇသံတွင် ပါလေသည်။

စေလွှတ်အပ်သော ဇေယျတမန်၊ ဂုန္နရာဇတမန်တို့သည် ဂင်းသက္ကရာဇ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း တစ်ရက်၊ သောကြာနေ့ အင်းဝဘုရင် သီရိသုဓမ္မရာဇာ မဟာဓိပတိဘွဲ့ခံ သာလွန်မင်းတရားကြီးအား ဖူးမြင်ရသဖြင့် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာဆက်သ၍ မေးမြန်းတော်မူပြီးလျှင် ရွှေ ငွေ ဘဏ္ဍာစသော ဆက်သရန် လက်ဆောင်နှင့်တကွ ရာဇသံရွှေပေရေး၍ နန္ဒဇေယျအမတ်တို့ကို ငါတို့ရခိုင်ဘုရင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းကြီးထံ စေလွှတ်တော်မူလိုက်သည်။ ရာဇသံကား ----

သုနာပရန္တတိုင်း၊ တမ္ပဒီပတိုင်း၊ ကမ္ဘောဇတိုင်း၊ ရာမညတိုင်း၊ ခေမာရဋ္ဌတိုင်း၊ ဇောတိနဂရတိုင်း၊ ရတနာပူရရွှေပြည်ကြီး၊ သရေခေတ္တရာပြည်၊ အရိမဒ္ဒနပြည်၊ ကေတုမတီပြည်၊ ဟံသာဝတီပြည်၊ သာယာဝတီပြည်၊ မြဝတီပြည်၊ မုတ္တမပြည်၊ ထားဝယ်ပြည်၊ ဇင်းမယ်ပြည်၊ ကျိုင်းသေည်ပြည်၊ ကျိုင်းတုံပြည်၊ အနန်းပြည်၊ ကျိုင်းရုံးပြည်၊ သေည်ဝီပြည်၊ မိုးမိတ်ပြည်၊ သီပေါပြည်၊ မိုးနဲပြည်၊ ညောင်ရွှေပြည်၊ ဗန်းမော်ပြည်၊ မိုးကောင်းပြည်၊ မိုးညှင်းပြည်၊ ကလေးပြည်၊ မိုင်းလျည်းပြည်၊ ကိုင်းမားပြည်၊ မိုင်းမော်ပြည် တိုင်းကြီးများ အပေါင်းနှင့်တကွ ပြည်ကြီးများ အပေါင်းကို အစိုးရသော ငွေတွင်းသခင်၊ ရွှေတွင်းသခင်၊ ပယင်းတွင်းသခင်၊ ပတ္တမြားတွင်းသခင်၊ ရွှေနန်းသခင် ဘဝရှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာ မဟာဓိပတိ ချစ်ကြည်စွာ ကြားရောက်လိုက်သော မဇ္ဈိမဒေသ အနောက်တစ်ရိုးပြည်ကြီးများကို အစိုးရသော ဆင်နီသခင် အချစ်တော် ဘဝရှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာဟူ၍ ပါလေသည်။ (ရှည်အံ့စိုး၍ မရေးလိုက်ပြီ။ ဤသည်ကား ရာဇသံပေးတော်မူကြသည့် အကြောင်း)။

ထိုသီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း၏ မိဖုရားတို့သည် နှမတော်ရင်းဖြစ်သော မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်လည်း တစ်ယောက်၊ ညီမတော်ဖြစ်သော မိဖုရားမှောက်တော်မလည်း တစ်ယောက်၊ ရာဇသူသမီးဝင်းလုံးလည်း တစ်ယောက်အားဖြင့် မိဖုရားသုံးယောက်ရှိသတည်း။

ကိုယ်လုပ်မောင်းမတို့သည်ကား များစွာရှိလေ၏။ သားတော်သမီးတော်တို့သည်ကား နှမတော်ရင်း မိဖုရားခေါင်နတ်ရှင်မယ်တွင် အိမ်နိမ့်သားတော် မင်းစနေ၊ မာန်ကြီးစွာနှင့် သမီးတော် ရွှေကြင်စွာ သုံးယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ဤမှတစ်ပါး သားတော်၊ သမီးတော်တို့သည် တစ်ဆယ့်ခြောက်ယောက်ရှိသေးကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ အမည်နာမ မဖော်ခဲ့လေ။

ထိုမင်း၏ ကောင်းမှုတော်ဘုရားမှာ သကျမဥ္ဇူအမည်ရှိတော်မူ၏။ ထိုမင်းမိဖုရားတို့သည် ဒါန၊ သီလစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုစုအားထုတ်တော်မူ၏။

မိဖုရားခေါင် နတ်ရှင်မယ်သည် မင်းခေါင်ရွှေဂူကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်၍ ရဟန်းသံဃာတော်တို့အား လှူဒါန်းတော်မူ၏။

ထိုမင်းသည် အိမ်နိမ့် ၂၀၊ နှစ်ဆယ်။ နန်းစံ ၁၆၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၆၊ သုံးဆယ့်ခြောက်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၀၊ တစ်ထောင်ပြည့် နယုန်လဆုတ် ၂ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် အင်္ဂါသားတည်း။ ၈။

ဤသည်ကား ဆရာငမည် ရာဇဝင်၌ပြဆိုအပ်သော သီရိသုဓမ္မရာဇာ အခန်းတည်း။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံတွင် လာသည့်အကြောင်းမှာ မင်းခမောင်းသားတော်သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းလက်ထက်တွင် အမတ်ပညာစံသသားလေးမြို့စား ငလက်ရုံးလည်းတစ်ယောက်၊ လောင်းကြက်စား ငကုသလလည်း တစ်ယောက် ရှိသည်။ လောင်းကြက်စား ငကုသလနှင့် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ် ချစ်ကြိုက်လေသော် လောင်းကြက်စားယတြာအလွန်တတ်သည်ဖြစ်၍ ပြည့်ရှင်မင်းနံကိုနှိပ်လျက် အင်းအိုင် ယတြာဖြင့်လုပ်ပြီးမှ မင်းထံလျှောက်သည်ကား အရှင်မင်းကြီး၊ ဆင်ဖြူတော်ရောက်လိမ့်မည်လျှောက်၍ ဆင်စာစပါးဟိန်းစွကို ရေကူးတူး၍ ချထားစေသည်။ ယင်းသို့ပြီးမှ သူငယ်တို့ကို ငကုသလကသင်၍ ဆိုစေသည်ကား ----

ညောင်ပင်ကြီးရင်း၊ ဟိန်းစွချင်း၊ မင်းထီတို့ရှင်၊ ဘုရင်နန်းရ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟူ၍ဆိုလေသည်။

ယင်းသို့ သူငယ်တို့ဆိုသောစကားကို ပညာရှိငလက်ရုံးကြားလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းသီရိသုဓမ္မရာဇာထံ လျှောက်သည်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ဟိန်းစွသည် အင်္ဂါနံ၊ ဟိန္နဟူသော အမှုသည် ယုတ်သောစကား၊ အရှင်မင်းကြီးလည်း အင်္ဂါသား၊ နံကိုဆင်စီးနင်းသည်။ ဗုဒ္ဓဟူးသားအမတ် လောင်းကြက်စား ငကုသလ ဖြစ်ပါသည်။ ဆင်ကားရောက်မည် မဟုတ်၊ ဆင်နံ ဗုဒ္ဓဟူးသား မင်းဖြစ်လိုသောကြောင့် တဘောင်ကို ငကုသလဖော်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အင်းအိုင်ယတြာဆေးဝါး ပယောဂနှင့် လောင်းကြက်စား ငကုသလလုပ်ထား၍ အရှင်မင်းကြီး ကိုယ်တော်၌ ဝေဒနာကပ်ရောက်လျက်ယခုရှိပါသည်။ ခုနစ်လနှင့် အရှင်မင်းကြီး နတ်ရွာလွန်မည် အမှန်ဖြစ်ပါသည် လျှောက်လေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကြီး မယုံ၍ ငါ့ကိုထင်မြင်အောင်ပြရဦးမည် အမိန့်တော်ရှိလေသော် လူတစ်ယောက်ကို မြို့တွင်းမြို့ပြင် တြင်းနာချေအမတ် ငလက်ရုံးက စေလွှတ်လိုက်ရာ ကြားခဲ့သော တြင်းသံတော်ကား----

(ပထမတြင်း) မင်းဟာရီမှောက်မှား၊ အလားလား၊ ဟာရီလည်းသေ၊ ပြည်လည်းကြေ။

(ဒုတိယတြင်း) ဖွတ်က မိကျောင်းဖြစ်လျှင်၊ ချောင်း မြစ်မခံသာ၊ ကျွန်က သူကောင်းဖြစ်လျှင်၊ တိုင်းပြည် မစည်ရာ။

ယင်းသို့ကြားခဲ့သော တြင်းသုံးရပ်အရကို ပညာရှိအမတ် ငလက်ရုံးလျှောက်သည်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ အရှင့်ငယ်မည်တော်သည် မင်းဟာရီ ဖြစ်ပါသည်။ အရှင်မင်းလည်း သေ၊ ပြည်လည်း ကြေပါမည်။ ကျွန်က သူကောင်းဖြစ်မည်မှာ ငကုသလဆင်နံမင်းဖြစ်မည့်အကြောင်း ထွက်ပါသည်။ ငကုသလလက်ထက် နိုင်ငံသူသတ္တဝါတို့မီးကဲ့သို့ ပူပါမည်ဟု လျှောက်ထားလေရာ ----

သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းကြီးအား မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်က လှည့်ဖြားလျက် ပြောဆိုလျှောက်ထားလေ၍ လောင်းကြက်စား ငကုသလမှာ အပြစ်မည်သို့ မရှိ၊ ချမ်းသာစွာအရာမပျက် ထားလေရာ အမတ်ပညာရှိ ငလက်ရုံးလည်း ပညာနည်းသောမင်းထံဆည်းကပ်၍နေချေသော် နောင်အပြစ်ကြီးစွာ ဖြစ်ရာသည်ကြံလျက် မင်းထံခွင့်တော်းပြီးလျှင် ရဟန်းပြု၍ နေလေသည်။ ခုနစ်လစေ့သောကာလ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည်ပြင်းစွာဝေဒနာတိုးလတ်၍ လွန်တော်မူလေသည်ဟု ဆိုသည်။ ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းအကြောင်းတည်း။

ရာဇဝင်ဟောင်းမြို့တည်ခန်းတွင် မင်းဖလောင်းလက်ထက်တော်၌ သိုက်၊ ဓာတ်နိဒါန်း ကျွမ်းကျင်လိမ္မာတော်မူသော ပိန္နဲတောင်ဘုန်းတော်ကြီး ဟူးရားသူကြီး ငကု၊ ဆင်ကဲကြီးအမတ် ငပုတို့အား ငါ၏အနွယ်တော်သည် မည်မျှဖြစ်ထွန်းမည်နည်း တွက်ချက်၍ လျှောက်ရမည် အမိန့်တော်ရှိ၍ တွက်ချက်လျှောက်ထားကြသည်မှာ----အရှင်မင်းကြီး အနွယ်တော်သည် ကိုးဆက်တွင် ပြတ်ပါမည်။ ပြတ်မည်ကား သက္က

ရာဇ်တစ်ထောင်စေ့တွင် စနေသားလက်ထက် ပြတ်ပါလိမ့်မည်ဟူ၍လည်းကောင်း

အရှင်မင်းကြီးအနွယ်တော် စနေသားလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၉၉၉ ခုကပင်စ၍ အကျွန်ုပ်တို့ လက်ငုတ်လက်စကို ဖျက်ပါလိမ့်မည်။ တစ်ထောင်စေ့တွင် ယင်းစနေသားကို ဗုဒ္ဓဟူးသား ဟိန္ဒဝင်မင်းဖြတ်ပါလိမ့်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း----

လျှောက်ထားဟောပြောခဲ့ဖူးသည့်အတိုင်း ခမည်းတော်မင်းခမောင်းသည် သက္ကရာဇ် ၉၈၄ ခု၊ နယုန်လဆန်း တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ သောကြာနေ့ လွန်တော်မူလေလျှင် ၎င်းနေ့ ညဦးသန်ခေါင်လွဲ သုံးနာရီအချိန်တွင် သားတော်မင်းဟရီသည် မင်းဖြစ်တော်မူလေ၏။ အမည်တော်ကို သီရိသုဓမ္မရာဇာဟူ၍ အမည်ခံတော်မူ၏။ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် ဘိုးတော်ခမည်းတော်တို့ ပြုလုပ်တော်မူခဲ့သော ပြည်ထဲအရေးကို မပြုလုပ် မရွက်ဆောင်၊ စည်းစိမ်ချမ်းသာကိုသာ ခံစားလျက် နေတော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါ၌ အောက်မေ့တော်မူလျက် သိုက်တတ်လက်ရုံးနှင့် ဟူးရားသူကြီး မင်းကျော်တို့ကို ခေါ်တော်မူ၍ မေးတော်မူ၏။ ငါတို့အနွယ်သည် ဘယ်သူ့အဆက်တွင် ပြတ်မည်နည်း၊ အဘယ်သူလျှင် အဘယ်အရပ်က အဘယ်ရက်သားဖြစ်လတ္တံ့မည်နည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ် လက်ရုံးနှင့် ဟူးရားသူကြီးမင်းကျော်တို့ လျှောက်ထားကြသည်မှာ --- အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်မင်းကြီး အနွယ်တော်သည် စနေသားလက်ထက်တွင် ပြတ်ပါမည်။ အဘယ်အရပ်က အဘယ်ရက်သားဖြစ်မည်နည်းဟု မေးတော်မူသည်မှာ တောင်ဘက်အရပ်ကလျှင် ဗုဒ္ဓဟူးသားဖြစ်ပါလတ္တံ့ဟု လျှောက်ကြကုန်၏။

သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းလည်း ငါ့လက်ထက်တွင် ဖြစ်လတ္တံ့လော မေးတော်မူပြန်၏။ သိုက်တတ် လက်ရုံး၊ ဟူးရားသူကြီးမင်းကျော်တို့က လျှောက်ကြားသည်မှာ အရှင်မင်းကြီးလက်ထက်၍ မဖြစ်ပါသေး၊ အရှင်မင်းကြီး လွန်တော်မူပြီးမှ သားတော်မင်းစနေလက်ထက်တွင်သာ ဖြစ်လတ္တံ့ရှိပါမည်ဟု လျှောက်ကြကုန်၏။

သီရိသုဓမ္မာမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လက်ရုံး၊ ငါ၏အနွယ်တော်ပြတ်လျှင် အဘယ်အနွယ်က အဘယ်ရက်သားဖြစ်လတ္တံ့နည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး အနွယ်တော်ကို ကျွန်မျိုးဗုဒ္ဓဟူးသား ဖြစ်လတ္တံ့မည်ကို ----

ငှက်တွင် ငှက်ယုတ်၊ ငှက်ခေါင်ပုတ်ကို၊ ငှက်များ ခြံရံပြုလိမ့်မည်။

လူတွင် လူယုတ်၊ လူစက်ဆုပ်ကို၊ လူများရိုသေပြုလိမ့်မည်။

ဟု သိုက်ကျမ်းလာကြောင်းနှင့် လျှောက်ပြီးလျှင် အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်မင်းကြီး၏ အနွယ်ကို ဖြတ်လတ္တံ့သော မင်းတို့၏ ရက်စဉ်မှာ စနေသားကို ဗုဒ္ဓဟူးသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓဟူးသားကို စနေသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ စနေသားကို တနင်္လာသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ တနင်္လာသားကို သောကြာသားဖြစ်လိမ့်မည်။ သောကြာသားကို ဗုဒ္ဓဟူးသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓဟူးသားကို စနေသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ စနေသားကို အင်္ဂါသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ အင်္ဂါသားကို ကြာသပတေးသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ ကြာသပတေးသားကို တနင်္လာသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ တနင်္လာသားကို စနေသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ စနေသားကို ရာဟုသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ တစ်ရာ့ရှစ်ဆယ်တိုင်ပြီးမှသာ စနေသားတစ်ယောက် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု သိုက်တတ်လက်ရုံး လျှောက်ပေ၏။ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းကြီးလည်း ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူ၏။ ဤသို့ လျှောက်ထားကြပြီးနောက် ဟူးရားသူကြီးမင်းကျော်သည် သေလွန်သဖြင့် သိုက်တတ်လက်ရုံးတစ်ယောက်တည်းသာ ရှိသည်ဖြစ်၍ တိုင်ပင်ဖော် တိုင်ပင်ဖက်မရ ဖြစ်လေသည်။

ထိုအခါ မင်းပါ၏မြစ်တော်ဖြစ်သူ လောင်းကြက်မြို့စား အမတ်ကုသလသည် မိမိမင်းဖြစ်စေရန် မန္တန်ယတြာအဖြာဖြာတို့ကို များစွာအားထုတ် ပြုလုပ်စီမံလေ၏။

သိုက်တတ် လက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး ဘိုးတော် ကုသလကား ဗုဒ္ဓဟူးသားနံပေါ်ဖို့သာဟု လျှောက်၏။ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းလည်း သိုက်တတ်လက်ရုံးစကားကို မနာမယူမူ၍ ရွှေလူးမီးပေါက် သုံးချက်နှင့် ထီးဖြူဆင့်လျက် မြှင့်တော်မူ၍ တောင်တက်တွင် နန်းထိုင်တော်မူ၏။

မိဖုရားနှင့် ကုသလသည် သင့်တင့်ကြလေ၏။ လောင်းကြက်စား ကုသလသည် ကိုယ်နံပေါ်ဖို့၊ ဆင်အိုးတည်ဖို့၊ ဗုဒ္ဓဟူးနံပေါ်ဖို့၊ မိမိ မင်းဖြစ်ဖို့တို့ကို ကြံပါသည်ဟု လျှောက်၏။ လျှောက်သည့်စကားကို မနာမယူမူ၍ ဆင်အိုးကို သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း တည်ပြုတော်မူစေသည်။ ဆင်အသစ်ဝင်သောအခါ ရေအိုင်တို့ဝယ် ကစားသာအောင် ကန်တူးစေ၏။ ကျောက်စာတိုင်၌ ဘီလူးရုပ်၊ နတ်သားရုပ် ထုလုပ်စေ၍ ကန်လေးထောင့်တွင် စိုက်စေ၏။ ဆင်ကိုလည်း နယုန်လဆင်းစေ၏။ ဆင်ဝင်သောအခါ ဆင်စားဖို့ ဟိန်းစောစပါးခင်း ကန်မြောက်က စိုက်ပျိုးစေ၏။

ဤသို့သော အခြင်းအရာစကားများကို ပရက္ကမတိုက်နေ ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးနှင့် စစ်ကွပ်ဆရာတို့ ကြားလေလျှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းအား သိုက်စာကို ဆက်လေ၏။ သိုက်စာဆက်ကြောင်းကို လောင်းကြက်စား ငကုသလအား ခေါ်၍ပြတော်မူလေလျှင် လောင်းကြက်စားလည်း အကျွန်ုပ်အဘိုးကိုမကြိုက်သဖြင့် သံတော်ဦးတင်ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည် လျှောက်၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးက အရှင်မင်းကြီး၊ ဤလောင်းကြက်စားလျှင် မင်းဖြစ်လတ္တံ့မည်ဟု လျှောက်၏။ သီရိသုဓမ္မရာဇာလည်း အနည်းငယ်ယုံမှားလျက်နေ၏။ လောင်းကြာက်စားသည် ဆင်အိုးကို အားအန်ထုတ်လျက်လုပ်၏။ သိုက်စာဆက်သော ဘုန်းတော်ကြီးကို ရှာစေသော် ပရက္ကမတိုက်တွင်တွေ့၍ လောင်းကြက်စားထံ ပင့်၍ ပေးလေ၏။ ရောက်လတ်လျှင် လောင်းကြက်စားသည် ဤသို့လျှောက်၏။ အရှင်ဘုရား၊ ဤပြည်တွင် အရှင်ဘုရားနှင့်အကျွန်ုပ်တို့နှယ် နှစ်ယောက်ထက် မရှိပါ။ သို့ဖြစ်၍ အရေးအရာတို့ကို ကြံတော်မူပါဟု ဒင်္ဂါးငါးရာယူလျက် အရှင်၏လက်တောင့်ကြားတွင်ထိုး၍ လှူလိုက်၏။ ယင်းသို့ပြုပြီးလျှင် စစ်ကွပ်ဆရာဘုန်းတော်ကြီးကို အိမ်သို့ပင့်စေ၍ အတိုင်အပင် ပြုပေ၏။

စစ်ကွပ်ဆရာဘုန်းတော်ကြီးလည်း ဤသို့ဆို၏။ မင်းကြီး၊ မင်းဖြစ်လျှင် ပြည်ကားပျက်လိမ့်မည်။ အနွယ်တော် တစ်ဆယ့်တစ်ဆက် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ဆို၏။ လောင်းကြက်စားလည်း ဤသို့လျှောက်၏။ အရှင်ဘုရား၊ ဆင်အိုးပြီးလျှင် ဆင်တို့ဝင်လျှင် ဆင်စာသည် အဘယ်သို့ပေးရအံ့နည်းဟု လျှောက်၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးလည်း မင်းကြီး၊ ဆင်စာစပါး ဟိန်းစောကို နတ်သားကန် မြောက်ဘက်က ကြဲပြီးသော် အရှေ့တံခါးဖြင့် ထွက်လတ်လျှင် တြင်းတစ်ခုကြားလိမ့်မည်။ ယင်းတြင်းအတိုင်းလျှင် မင်းကြီးမင်းဖြစ်လတ္တံ့မည်ဟု စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီး ဆိုပေ၏။ ဆိုသည့်နေ့၌ပင်လျှင် ဆင်စာစပါးကြဲလေ၏။ ကြဲ၍လာလတ်လျှင် အရှင်စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးဆိုသည့်အတိုင်း အရှေ့တံခါးဝတွင် ရပ်၍ ကြင်းနာခံသော် သူငယ်တို့ တြင်းဆိုလတ်သည်ကား----

တောင်ပြိန်းပြိန်းပြောင်၊ ဝန်လယ်ကောင်၊ ကန်ပေါင်ကန်ရင်း၊ ဟိန်းစောခင်း၊ နင့်ဘလယ်လုပ်၊ အကြံထုတ်၍၊ လယ်လုပ်ဟန်လို၊ ထိုသူအိုနှင့်၊ ဝါဆိုလတွင် စမ်းကြမည်။

ဟူသောစကားကို လက်ဝဲဘက်ကကြားခဲ့၍ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးအား ကြားခဲ့ကြောင်းကို လျှောက်၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးလည်း ဤစကားတြင်းအတိုင်းဖြစ်လတ်မည် မချွတ်ဟု ဆိုပေ၏။ လောင်းကြက်စားလည်း ဒင်္ဂါးငါးရာကိုယူလျက် အရှင်ဘုရား လက်တောင့်ကြားတွင် ထည့်လိုက်၏။ အရှင်ဘုရားလည်း ကျောင်းသို့သွားလေ၏။

သိုက်တတ်လေက်ရုံးက ထိုစကားကိုကြားလေလျှင် သီရိသုဓမ္မာရာဇာအား ကြားလျှောက်လေ၏။ အရှင်မင်းကြီး၊ ဘိုးတော် လောင်းကြက်စားသည် မင်းဖြစ်လတ္တံ့မည်မချွတ်ဟု လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း ငါ့လက်ထက်ဖြစ်မည်လောဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး သားတော်လက်ထက်တွင်သာ ဖြစ်ပါမည်။ သိုက်စာကျမ်းတွင် ဆိုသည်မှာ -----

နဂါးအနွယ်၊ အကယ်ကိုးဆက်၊ မြောက်လိမ့်မည်။
အဆုံးနဂါး၊ တိုင်လေငြား၊ နဂါးအနွယ် ပြတ်လိမ့်မည်။

ဟူ၍ သိုက်စားကျမ်းဂန် ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဟူးသား ဘိုးတော်လောင်းကြက်စား ငကုသလသည် အနွယ်တော်ကို ဖြတ်ပါလိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

မင်းကြီးလည်း ဖြစ်ပေါ်လတ်မည့်သူ အမှန်ဖြစ်၍ နေ့လုံးကုန်လေသော်လည်း နှလုံးမသွင်းမိလေ။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်ယတြာပြုပေအံ့ဟု လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း ဆိတ်ဆိတ်သာနေတော်မူ၏။ သိုက်တတ် လေက်ရုံးလည်း ခေါသုံးဆယ်၊ ပန်းဖွားသုံးဆယ်နှင့် လောင်းကြက်စားအိမ်တွင် ယတြာပြုချေ၏။ လောင်းကြက်စားသိလေလျှင် ယတြာကို ပတ္တရာပြုမည်အခြင်းအရာကိုကား သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် အင်္ဂါသားဖြစ်သောကြောင့် စေည်ဟူသော ပတ္တရာကို ဆို၏။ ဆိုသည်စကားမှာ ----

ကိုးရာကိုးဆယ်၊ ကိုးခုဝယ်ပင်၊ တွေင်စရေ၊ ညရေ တန်းခွ၊ ပြည်မ မတ်ကျွန်၊ ဟန်ပန်ကောင်းစွ၊ ကျွန်ရည်ကောင်းသည်ပါရဲဘ။

ဟုတ်တည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စေည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ မရတကားပါရဲဘ။

ဘီ ဘိုးနန်းသုံး၊ လမန်တုန်းတွင်၊ အခြင်းသုံးဆယ်၊ ပြုလတ်မည်လည်း ပါရဲဘ။

အင်းဝပုဂံ၊ နိုင်ငံဒေသ၊ ပြည်သုံးခွတွင်၊ ဣပေါက်တစ်ခုရှိလေသည်လည်း ပါရဲ

ဘာ။

ဟုတ်တည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စေည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ မရတကား ပါရဲဘာ။

မာန်အောင်အဆုံး၊ ကျောက်တစ်လုံးမှာ၊ ဣပေါက်တစ်ခုရှိလေသည်လည်း ပါရဲဘာ။

ဟုတ်တည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စေည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍မရတကား ပါရဲဘာ။

ကုလားတန်အများ၊ ကုလက်နားတွင်၊ ဣပေါက်တစ်ခု ရှိလေသည်လည်း ပါရဲဘာ။

အနောက်မှာလည်း၊ ပစရာအကြား၊ အူချာများတွင်၊ ဣပေါက်တစ်ခုရှိလေသည်လည်း ပါရဲဘာ။

ဟင်းမစားသမီး၊ ဟန်လုံးကြီးနှင့်၊ နားတောင်းဝတ်ကာ၊ က၍လာသည်၊ ငါလည်းတစ်ချက်၊ လမန်တောတွင်၊ ပြောလိုက်လျက်၊ ဟုတ်တည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စေည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ မရတကား ပါရဲဘာ။

ခေါင်းကိုကိုင်လည်း၊ ရမ်းရမ်းတကား၊ အမြီးကိုင်လည်း၊ ရမ်းရမ်းတကား ပါရဲဘာ။

စေည်သားကို၊ တန်အောင်မစား၊ အလွန်စားလို့၊ ကံကောက်ချေးရည်၊ ယိုလတ်မည်လည်း ပါရဲဘာ။

ဟုတ်တည့်လင်ချာ၊ လင်နွဲ့နှောင်း၊ လင်ကောင်းဆိုသည်၊ ကောင်းလတ်မည်၊ စေည်ယူယူ၊ နှာရောင်ဖြူကို၊ မောင်ဖြူကျုံး၍ ရသတည့်လေ ပါရဲဘာ။

ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ ဤသို့ဆိုသော စေည်အခြင်းအရာကို သိုက်တတ်လက်ရုံးကြားလျှင် အရှင်မင်းကြီး၊ ဘိုးတော်လောင်းကြက်စား ဂေုသလသည် ဘိုးတော်ကိုယ်ရုံကြီး လေုံးတင် လွန်တော်မူလေလျှင် အထူးထူးယတြာ ပတ္တရာကို ကြံစည်ပါသည်။ အရှင်မင်းကြီး မသိပါလော။ သိကြားမင်း စည်းစိမ်ကဲ့သို့သော စည်းစိမ်ကို ခံစား၍သာနေတော်မူဘိသည်။ အန္တယ်တော် ပြတ်ပါလတ်မည် ကြံသည်။ ဘိုးတော်ဂေုသလမင်းဖြစ်ဆစ်ရှိပါသည်။ အရှင်မင်းကြီးအား ဖိစား၍ မနိုင်ပါလျှင် အကျွန်ုပ်လည်း တစ်ပြည်တစ်ရွာသို့ ပြေးရပါမည်သာ။ အရှင်မင်းကြီး စဉ်းစားတော်မူပါလေ။ ကျောက်ဆိပ်နှင့် စိုးရွှေပန်းနတ် ကျောက်ဗီလာတွင် တြင်းနာပါလေဟု သိုက်တတ် လေက်ရုံးလျှောက်၏။

သီရိသုဓမ္မရာဇာလည်း နန်းရှင်လုလင်ထောင်စားနှင့် ဘုန်းတော်စားတို့ကိုကြင်နာစေတော်မူသော် ကျောက်ဆိပ်နတ်သည် မင်းဟရီကို ပြည်စောင့်ထားသည်။ ဟရီလည်း သေ၊ ပြည်လည်း ကြေဟု ငိုသံကို ကြားခဲ့၏။

စိုးရွှေပန်းနတ်တွင် တြင်းနာသော်စိုးရွှေပန်းနတ်လည်း ကျွန်ကလူသည်၊ အကယ်တန့်တန့်၊ တစ်ထောင်စေ့တွင် ဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ ဆိုသံကို ကြားခဲ့၏။

ကျောက်ဗီလာတွင် ကြားနာသော် ဖွတ်က မိကျောင်းဖြစ်သော် ချောင်းမြောင်းမချမ်းသာ၊ ကျွန်က သူကောင်းဖြစ်သော် ပြည်ရွာမချမ်းသာဟူသော တြင်းသံကို ကြားခဲ့၏။

ကြားခဲ့သည့်အတိုင်း နားတော်လျှောက်ကြလေလျှင် မင်းကြီးသည် ကြောက်သဖြင့် သိုက်တတ်လက်ရုံးကိုခေါ်၍ မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လက်ရုံးသည် အရှင်မင်းမြတ်၊ ကျောက်ဆိပ်နတ်ငိုသည့်အလိုမှာ အရှင်မင်းကြီး ပျက်စီးအံ့သောအကြောင်း၊ စိုးရွှေပန်းနတ်ဆိုသော တြင်းအရမှာ ကျွန်က မင်းဖြစ်အံ့သောအကြောင်း၊ ကျောက်ဗီလာတြင်းအရမှာ ကျွန်က မင်းဖြစ်လျှင် ပြည်ရွာမချမ်းသာ ပျက်စီးသိမ်ဖျင်းအံ့သောအကြောင်း ဖြစ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

သီရိသုဓမ္မရာဇာလည်း သိုက်တတ်လက်ရုံးကို သိုက်ဓာတ်ကိန်းခန်းတို့နှင့် တွက်ချက်၍ ကြည့်ပါဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်ဓာတ် ကိန်းခန်းတို့နှင့် တွက်၍ကြည့်ရှုသော်သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်စေ့တွင် တောင်က ဗုဒ္ဓဟူးသားအန္တယ် တစ်ဆယ့်တစ်ဆက်မင်းတို့ ဖြစ်လိမ့်မည်။ ပြည်ရွာပျက်လိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူ၏။

မင်းဖြစ်လတ္တံ့မည်ကြံသော ဂေုသလမှာလည်း ပတ္တရာစေည်ကို ဆိုစေ၏။ ဆိုစေသောစကားကို ပြည်သူပြည်သားတို့သည် တစ်ခါမျှ မကြားဖူးသောကြောင့် ပြည်အလုံးသည် လက်ခုပ်တဖြောက်ဖြောက်တီးလျက် ဆိုကြလေကုန်၏။ သိုက်တတ်လက်ရုံးလည်း စေည်အခြင်းအရာနှင့် ပတ္တရားဆိုသော စကားကိုကြားလျှင် အရှင်မင်းကြီး၊ ဘိုးတော်လောင်းကြက်စားသည် အင်္ဂါနက်ကိုနင်း၍ စေည်ခြင်းကို ဆိုပါသည်။ အရှင်

မင်းကြီး နာခံတော်မပြုသင့်ပါဟု လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါ လောင်းကြက်စား ငကုသလသည် ငစည်နှစ်သားကို ခေါ်လျက်နှုတ်ထည့်၏။ ယောကျ်ား၊ ငါသည် မနက်စောစော မင်းအိမ်သို့ တက်မည်။ နင်သည် ဆည်ဝတွင် လေှရုံ၌ ငစည်အခြင်းအရာကို ပြနေနှင့်ဟု မှာလိုက်၏။ လောင်းကြက်စားလည်း မနက်စောစောကသည် မင်းအိမ်သို့ တက်လတ်၏။ ဆည်ဝလှေရုံတွင် ငစည်ဆိုသော စကားကိုကြားလျှင် ထမ်းစင်နှင့်ရပ်၍ နားခံ၏။ နားခံသော စကားကို မင်းအိမ်သို့တက်လျှင် သီရိသုဓမ္မာရာဇာမင်းကြီးကို လျှောက်၏။ အရှင်မင်းကြီး၊ ငစည်ဟူတုံ၏ ရှင့်၊ အကျွန်ုပ်အသက် တစ်ဖို့တွင်သည်သာ ကြားဖူး၏ရှင့်ဟု လျှောက်၏။ ယင်းအခါတွင် ရှစ်သောင်းဘုန်းတော်ကြီး ဂုဏမဥ္ဇူနှင့် သိုက်တတ်ငလက်ရုံးတို့ ရှိကြ၏။

ရှစ်သောင်းဘုန်းတော်ကြီး ဂုဏမဥ္ဇူက ဤသို့ မိန့်တော်မူ၏။ ဤငစည်စကားကို မင်းကြီးကြားက ခုနစ်ရက်အတွင်း ပျက်စီးအံ့ဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း ဤသို့လျှောက်၏။ အရှင်မင်းကြီး၊ ဤငစည်စကားကိုကြားက ခုနစ်ရက်အတွင်း ပျက်စီးအံ့ဟု ဆရာတော်မိန့်တော်မူပါသည်။ မိန့်တော်မူသည့်အတိုင်း မှန်ကောင်းမှန်မည် ထင်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

မင်းကြီးလည်း မနာမယူမူ၍ နန်းရင်ပြင်သို့ သွင်းပြီးလျှင် မြေတလင်းတွင် ငစည်နှစ်၍ ပြစေ၏။ မင်းကြီးသည် မိဖုရားမောင်းမမိသံတို့နှင့်တကွ ထွက်၍ကြည့်တော်မူ၏။ ငစည်စကားကို ကြားတော်မူလျှင် သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်ပြည့်တွင် နယုန်လဆုတ် ၂ရက်၊ တနင်္လာနေ့ သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် လွန်တော်မူလေသည်ဟု ဆိုတော်မူသည်။ ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်းမြို့တည်ခန်း၌လာသော သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း၏ အခန်းတည်း။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်းလွန်တော်မူသော တနင်္လာနေ့၌ပင် အိမ်နိမ့်မှ မွေးဖွားတော်မူသော သားတော် မင်းစနေသည် နန်းထက်မိဖုရားနှင့် မင်းပြုတော်မူလေ၏။ မင်းပြုတော်မူစဉ် ကျောက်ရောဂါပေါက်လတ်၍ မယ်တော်မိဖုရား နတ်ရှင်မယ်သည် လောင်းကြက်စားငကုသလနှင့် ဟူးရားတတ် ရဲထွတ်တို့နှင့် တိုင်ပင်၍ နန်းတော်အရှေ့မြောက်ထောင့် ကမ်းနားဝယ် ဝင်းစားမအရပ်သို့ ယာယီပြောင်း၍ နေစေသော် ရောဂါချမ်းသာပါမည်ဟု ဟူးရားတတ်ရဲထွတ် လျှောက်သောစကားကို လိုက်နာယုံကြည်၍ ယာယီပြောင်းနေရာ မယ်တော်နတ်ရှင်မယ် အဆိပ်ဆေးခတ်၍ ပေးသဖြင့် အိမ်နိမ့် ၁၈၊ တစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်။ နန်းစံ အရက် ၂၀၊ အရက်နှစ်ဆယ်။ နှစ်စုသက်တော် တစ်ဆယ့်နှစ်နှင့် အရက်နှစ်ဆယ်၊ သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်ပြည့်၊ ဝါဆိုလဆန်း ၆ ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် စနေသားတည်း။ ၉။

ဤမင်းစနေတွင် သာကီဝင်မင်းဆက် ပြတ်လေပြီ။ ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီးအစ၊ မင်းစနေ အဆုံးရှိသော မင်းကိုးဆက်တို့၏ နန်းစံနှစ်ပေါင်း ၁၀၇ နှစ်တည်း။

ဤသည်ကား ဒုတိယအမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီး အစ၊ မင်းစနေ အဆုံးရှိသော မင်းကိုးဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်းတည်း။

(ဤမင်းပါကြီးအဆက် ကိုးဆက်တွင် မင်းပါကြီး နန်းတက်သက္ကရာဇ်ကို ၈၉၃ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁ ရက်၊ စနေနေ့တွင် နန်းတက်ကြောင်းနှင့် ရာဇဝင်ဟောင်း၊ ရာဇဝင်လင်္ကာ၊ ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့၌ ဆိုကြလေသည်။ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား သက္ကရာဇ် ၈၇၈ ခုတွင် နန်းတက်တော်မူပြီးမှ သက္ကရာဇ် ၈၇၉ ၊ တပေါင်းလဆန်း ၅ ရက်၊ နံတော် စနေနေ့ သဘင်ကြီးစွာနှင့် ဗောဓိပင်မှာ အလှူတော်ကြီးစွာ ပေးလှူတော်မူကြောင်းစသည်ဖြင့် ဆိုလေသည်။

အချို့ရာဇဝင်သစ်၌မူ နန်းတက်သက္ကရာဇ်ကို ၈၉၃ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁ရက်၊ စနေနေ့ တက်ကြောင်းနှင့် ၁၄၃ နံပါတ်တွင် ဆိုပြီးလျှင် မင်းပါကြီး အနောက်သို့ စစ်ချီခန်း၌ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံအတိုင်း ၈၇၉ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၉ ရက်နေ့၊ အောင်တပ်ထွက်တော်မူကြောင်းနှင့် ၁၄၆ နံပါတ်တွင် ဆိုပြန်လေသည်။ နံပါတ် ၁၅၀ တိုင်ရောက်သည်ကာလ သက္ကရာဇ် ၈၇၈ခုတွင် ထီးနန်းတက်တော်မူကြောင်း စသည်ဖြင့် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံသို့ လိုက်၍ ဆိုလေသည်။ ရှေ့နောက်ဆင်ခြင်၍ ယူလေ။

ဤမှတစ်ပါး မင်းဖလောင်းအခန်းများတို့၌လည်း ရာဇဝင်ဟောင်းတို့နှင့် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံတို့ စကားသည် ကွဲပြားချွတ်ယွင်းရှိလေသည်။ ရှိကြောင်းများ

ကို ၎င်းမင်းတို့၏အခန်း၌ ရေးညွှန်ပြဆိုအပ်လေပြီ။ ပြဆိုအပ်သည့်အတိုင်းသာလျှင် လိုက်နာမှတ်သား နှလုံးထားကြပါလေ ပညာရှိသူ အပေါင်းတို့။ ဤသည်ကား စကားချုပ်)

ဤတွင်ရွှေ့ကား ရမ်းပြည့်မြို့ တောင်ကျောင်းဆရာတော် ဦးစန္ဒမာလာသည် ကောင်းစွာပြုပြင် စီရင်ရေးသားအပ်သော ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၌ မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန်အနွယ်တော် တစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်၊ ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီးအနွယ်တော် ကိုးဆက်၊ မင်းပေါင်း နှစ်ဆယ့်တစ်ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ထောက်ထားစာနာကျမ်းဂန်လာတိုင်း သေချာပြုပြင်စီရင်ရေးသားအပ်သော ပဉ္စမတွဲသည် ပြီးစီးခြင်းသို့ ရောက်ပြီ။

ပု၊ ဒိ၊ အာနှင့် ပြည့်စုံရပါလို၏။

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း ပဉ္စမတွဲ ဤတွင်ရွှေ့ပြီးပြီ။

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း

ဆဋ္ဌမတွဲ

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဤသို့လျှင် ပဉ္စမတွဲဖြင့် မင်းစောမွန် အစ၊ မင်းစနေအဆုံးရှိသော မင်းနှစ်ဆယ့်တစ်ဆက်တို့၏အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဆဋ္ဌမတွဲဖြင့် ကုသလနရပတိမင်း အစ၊ သမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းနှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုလိုက်ပေအံ့။

(၁၆၄) နရပတိမင်း အစ သမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းနှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်တို့ ၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုအပ်သောအကြောင်း

မင်းစနေလွန်တော်မူလေလျှင် မင်းပါကြီး၏မြစ်ဖြစ်တော်မူသော လောင်းကြက်စား ငကုသလသည် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်နှင့် ဘိသိက်ခံ၍ မှူးမတ်တို့ ညီညွတ်လျက် သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်ပြည့်၊ ဝါဆိုလဆုတ် နှစ်ရက်၊ စနေနေ့ နံနက် တစ်ပဟိုရ်ကျော်တွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူ၍ နရပတိကြီး ဟူသောအမည်ကို ခံယူတော်မူသည်။

ထိုမင်းကား မင်းသား၊ မင်းမြေး၊ မင်းမျိုး၊ မင်းဆွေ၊ မှူးမတ်တို့ကို နေ့တိုင်း ညဉ့်၌ခေါ်လျက် သတ်ပစ်လေ၏။

ဤသို့ သတ်ပစ်လေသည်မှာ လောင်းကြက်မြို့၌ ထီးနန်းစံတော်မူသော နန်းကျကြီးမင်းဖြစ်သောအခါ စိတ္တရ၊ နာရဒရှင်ငယ်တို့ သတ်ခါနီးတွင် လက်ယာနားမှ ယိုကျသောသွေးကို လက်ယာလက်ဝါးဖြင့် ခံ၍ မြတ်စွာဘုရားရုပ်တု ပေါင်တော်တွင် လက်ဝါးစုံဟပ်ပြီးလျှင် အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်သည် ဤပြည်၌ မင်းတစ်ဖန်မင်းဖြစ်လျှင် အကျွန်ုပ်ရန်သူတို့၏ ဆွေမျိုးစသောသူတို့ကို သတ်ဖြတ်ရလို၏။ သတ်ဖြတ်ရပြီးမှ အကျွန်ုပ်လိမ်းကျံထားခဲ့သော လက်ယာပေါင်တော်၌ သွေးလက်ရာသည် ကြေပျက်ပါစေသတည်းဟု မိဌာန်သစ္စာပြုခဲ့သည့်အတိုင်းဖြစ်၍ သတ်ဖြတ်ရလေသည်။ ယင်းသို့ သတ်ဖြတ်လေပြီးမှ ရုပ်တုတော်၏ လက်ယာပေါင်တော်၌ သွေးလက်ရာသည် ကြေပျက်လေသောဟူ၏။ ထို့ကြောင့် မှော်ကတော်ချင်း၌----

ဧပိမ့် ပြတ်ပြတ်၊ ကျူးရေရွှတ်ပိမ့်၊ ထိုမတ်နှစ်ပါး၊ ကြံစည်ထား၍၊ ဆေးဝါးမန္တန်၊ တတ်ပွန်အန္တိ၊ ဇော်ဂျီဝိဇ္ဇာ၊ ပညာစီရင်၊ ဘီလုံးသွင်သို့၊ ရှင်စိတ္တရ၊ နာရဒတို့၊ မိဖုရားပြစ်၊ ရလစ်မသတ်၊ ဆရာမှတ်၍၊ ကြည်ညွတ်ရိုသေ၊ တောင်းပန်လေမူ၊ ထွေထွေလာလာ၊ နာနာရုပ်ဟန်၊ ဖန်ဖန်ဆင်းဆင်း၊ လိုက်လေလျှင်းသော်၊ လွတ်ခြင်းမထင်၊ ဂူထဲဝင်၍၊ ရှင်တော်ရုပ်တု၊ ကိုယ့်ကောင်းမှုတွင်၊ ပြုတုံသစ္စာ၊ ထိုမိဌာကား၊ ယင်းခါကဝယ်၊ မြောက်ဦးနွယ်၍၊ နှစ်ဆယ်နှင့်ဒွေး၊ နန်းတက်ဝေးမှ၊ ရှင်ဘေးတော်မင်း၊ ရှင်ရင်းခွင်းကာ၊ သွေးလက်ရာမူ၊ ကြေသောဟူသည်။ နတ်လူအံ့မိ မှူးတည့်လေ၊ မှူးတည့်မှော်ကတော်၊ ဟုတ်၏သြော်၊ ရေသော်နှစ်ကျိပ်၊ ဖြူရိပ်ဖွေးဖွေး၊ နှစ်ယောက်ဝေးဝယ်၊ ရှင့်ဘေးတော်ချစ်၊ မင်းခေါင်ဖြစ်မှ၊ ကြေလစ်တည့်နီတွေး၊ လက်ရာသွေး၊ ဧလည်းယဉ်ယဉ်ဧ ဟူ၍ စပ်ဆိုတော်မူလေသည်။

ယင်းသို့ မင်းသား၊ မင်းမြေး၊ မင်းဆွေ၊ မင်းမျိုး မှူးမတ်၊ ပညာရှိတို့ကို သတ်ဖြတ်လေလျှင် သိုက်တတ် ငလက်ရုံးနှင့် စစ်ကွပ်ဆရာတော်တို့သည် အနောက်ကုလားပြည်သို့ ထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။ လိုက်လံ၍ ရှာစေသော် ကံသာရေကြည်ပြည်တွင် သိုက်တက်ငလက်ရုံးကို ရခဲ့၍ ပြည်စိုးကြီးနှင့် မင်းတိုင်ပင်အမတ်ပြု၍ ထားပေ၏။

ထိုနရပတိမင်းသည် ပြည်ထောင်ချင်းမင်းတို့ထံ ရွှေကျေးတမန် စေလွှတ်တော်မူသည်။ ၎င်းစာမှာ ---

နဝပဘာ၊ ကိုးရောင်လာ၍၊ ဖြူ ပြာ ပြုံးပြက်၊ ဘိတ်လက်ရောင်ဆီး၊ ပြောင်ညီးရှုဖွယ်၊ ကိုးသွယ်လည်ရစ်၊ ကျစ်လျစ်ယုယ၊ အိုသူဝ၊ ဒီပကျွန်းညို၊ လုံးကိုစိုးရန်၊ ခါချိန်တန်၍၊ ဝေယန်သခင်၊ သူဇော့လင်ကို၊ မောင်ရှင်ပြောလေ၊ မှာလွှတ်စေ၏။ ဟုတ်ပေသလော၊ သဘောကျူးလွန်၊ မြောက်စွန်မှိုင်းလုံ၊ ကောင်းတုံပရာ၊ သျှမ်းရွှာတစ်ဆွယ်၊ ဇင်းမယ်အုန်းပေါင်၊ မိုးခေါင်အင်းဝ၊ ဟံသာဝတီ၊ နောက်ဆီပဆာ၊ မင်းတို့မှာကား၊ ဖူးလာမည်ကို၊ သာကြည်ဆို၍၊ မောင်ညိုကျေးရွှေ၊ လျင်လတ်စေတည့်၊ ဟုတ်ပေသလော၊ သဘောဆန်းကြယ်၊ ပြယာယ်မာယာ၊ တတ်လိမ္မာသည်၊ သူဇာမွေးလောတောမွေးလော။ ဟူသောစာဖြင့် စေမှာတော်မူလိုက်သည်။

ထိုမင်းနရပတိသည် ရှေးကတည်ထားခဲ့သော ဘုရားရုပ်တု၊ ဆင်းတု၊ ဂူ၊ ကျောင်းတို့ကို ထပ်ဆင့်၍ လုပ်တော်မူသည်။ ချေးချောင်းဖျားတွင်လည်း ထင်ရှားစွာ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုစုပေးလှူတော်မူသည်။ တစ်ရံရောအခါ ကိုယ်တော်မကျန်းမာ မသာယာရှိလတ်၍ ဘဏ္ဍာတိုက်တော်မှ ဥစ္စာပစ္စည်းကို ထုတ်တော်မူစေ၍ အလှူကြီးကို ပေးတော်မူပြီးလျှင် သားတော်သတိုးဥပရာဇာကို သမီးတော် ရတနာကုမ္မာရီနှင့် ပေးမြားတော်မူလျက် ထီးနန်းအပ်နှင်းပါလေဟု မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်အား မှာထားတော်မူပြီးမှ အိမ်နိမ့်သက်တော် ၅၆၊ ငါးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၇၊ ခုနစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၃၊ ခြောက်ဆယ့်သုံးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၇ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၁။ ဤသည်ကား ဆရာငမည် ရာဇဝင်၌လာသော နရပတိမင်းအကြောင်းတည်း။

အင်းစောက်ရာဇဝင်အဆိုမှာ ထိုနရပတိမင်း စိုးစံတော်မူသောအခါ အနောက်မဇ္ဈိမဒေသ ပဆာပြည်၌ မင်းခေါင်းရောင် မင်းပြုတော်မူ၍ အိုမင်းလတ်သော် သားတော်အကြီး အိမ်ရှေ့မင်း တလသောကျူကို တိုင်းပြည်ကို အပ်နှင်း၍ မင်းပြုတော်မူစေ၏။ ထိုမင်းသား တလသောကျူသည် မတရားပြုကျင့်သဖြင့် ညီတော်နှရောင်စီသည် ပုန်ကန်သောင်းကျန်း၍ မနိုင်သဖြင့် နှမတော် သက်သူဇာတို့နှင့်တကွ ထွက်ပြေးဝင်ရောက်လာသည်ကို သာယာငြိမ်းချမ်းနေထိုင်စေ၍ သက်သူဇာကို သိမ်းပိုက်တော်မူလျက် အရောင်အဆင်းစသည်ကို ချီးမွမ်းတော်မူသည်ကား----

ကျော်ဆန်းပြား၍၊ ဘုရားရှင်ပင်၊ ဘုန်းတော်ပွင့်သား၊ နောက်ခွင်ပိစ္ဆမ၊ ဒေသစိုးဆောင်၊ မင်းခေါင်ရောင်လျှင်၊ ပြည်ထောင်ရှည်လျား၊ အိုလတ်ငြား၍၊ သားဩရသ၊ တလသောကျူ မင်းမူသောခါ၊ ကျင့်ရာမသင့်၊ လင့်၍ပြည်သူ၊ လူတို့တညီ၊ နှရောင်စီနှင့်၊ တူပြီစစ်မက်၊ ပုန်ကန်ဖျက်၍၊ ပြေးထွက်သွားရာ၊ သက်သူဇာလည်း၊ နောက်ပါတညီ၊ နှရောင်စီနှင့်၊ တူပြီမကွာ၊ ရဲဗိုလ်ပါနှင့်၊ မတ်ရာခမ်းနား၊ သားမယားတို့၊ ပြေးသွားဝင်မြောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သည်၊ လျှံတောက်စက် ရွှေတော်ဝယ်သောဝ်။

စက်ရွှေတော်ရောင်၊ ထွန်းလျှံပြောင်သား၊ ပြည်ထောင်နောက်မှာ၊ ပဆာထိုမင်း၊ ဝင်လာလျှင်းသော်၊ ဖြည့်တင်းသိမ်းမြန်း၊ ရာနန်းတည်ဆောက်၊ ဝမ်းမြောက်ကြည်ဖြူကြင်တော်မူ၍၊ ရန်သူမမှတ်၊ ပညတ်လေငြား၊ သိမ်းမြန်းထားသည်၊ ဘုရားဆုယူ မျှော်ရွှေသောဝ်။

ဘုရားဆုယူ၊ မျှော်တော်မူ၍၊ သက်သူဇာသွေး၊ အထွေးအကြီး၊ မင်းသမီးကို၊ ထံနီးမကွာ၊ စေပါတော်ထား၊ မိဿံများနှင့်၊ မျက်ဝါးစီမံ၊ မြတံထွေထွေ၊ ရွှေငွေဒင်္ဂါး၊ ရေသော်များ၏၊ တိုင်းသားပြည်သူ၊ လူရဟန်းအား၊ သနားတော်မူ၊ ထိုဘုန်းတူ၏။ မြစ်လူဝေချာ၊ စကြာပြောင်ရွှန်း၊ တင့်ထူးဆန်းသည်၊ ရံဝန်းတော်များ ရွှေလှည့်သောဝ်။

ရံဝန်းတော်ရွှေ၊ ပျော်စံနေ၍၊ တင့်ထွေလှစွာ၊ သိင်္ဂါရောင်ရွှန်း၊ လွန်ထူးဆန်းသည်၊ ရွှေနန်းဥကင်၊ သပလ္လင်ထက်၊ နေသွင်ရှေ့တူ၊ ထွက်တော်မူက၊ လျှံလူပြောင်ဝင်း၊ ရာမင်းဗျာဒိတ်၊ ထိုတံဆိပ်၏၊ ဘုန်းရိပ်တော်သည်၊ လွန်ချမ်းကြည်သား၊ နောက်ပြည်လွန်ကျော်၊ ရာဇာမော်ခါ၊ ဒါဂါပြည်ထောင်၊ တဘောင်သူရတန်၊ မင်းပသန်တို့၊ ရှင်လွန်ကြည်စွာ၊ သိုက်မှာနိဒါန်း၊ ကိန်းခန်းသို့လျှောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သား၊ ဤကြောင်းလျှားကို၊ ရွှေနားလျှောက်တင်၊ မင်းကွန်းဆင်သည်၊ ဝန်းကျင်ကျော် ဆန်းပြားလှည့်သောဝ်။

ပလျှမ်းထင်၍၊ ထိပ်ပြင်ဦးစွန်း၊ လရောင်ထွန်းသို့၊ တို့ကျွန်းအားလုံး၊ ကိုယ်ရောင်ဖုံးသည်၊ တင့်ဆုံးဝင်းပြောင်၊ လှထွတ်ခေါင်မူ၊ ဖြူရောင်ပြာထွား၊ ရွှေအသားနှင့်၊ မြလားစိန်သွယ်၊ လကိုယ်နှယ်သို့၊ ကြင်ဖွယ်လှတင့်၊ ခြောက်ပြစ်လွင့်၍၊ လှချင့်အရည်၊ ခြောက်ထပ်ပြည်လည်း၊ ရှိမည်မထင်၊ မြင်လျှင်ကိုယ်လုံး၊ သက်ဆုံးတိမ်းမတ်၊ ခန္ဓာပြတ်လိမ့်၊ နတ်လည်းမတူ၊ လူလည်းမက၊ ဘယ်ဒါနကြောင့်၊ အလှသို့စင်လွန်သနည်း။

ညဉ့်မှောင်တွင်၌၊ အပြင်ဆယ့်လေး၊ ဝင်းရောင်ပြေးသား၊ ငယ်သွေးရှိန်းရှိန်း၊ ဆင်းမြစိမ်းကို၊ ခပ်သိမ်းရှင်လူ၊ နှလုံးမူလိမ့်၊ မဥ္ဇူပန်းမြတ်၊ ပွင့်ရောင်လွှတ်သို့၊ မိမြတ်ပြာစင်၊ သက်လုံးကြင်မျှ၊ ဥဒက်ရှ၊ တွင်မှုသညာ၊ မြဂေါယာနှင့်၊ ပြုဗ္ဗာရပ်ဘောင်၊ တောင်ညာဇမ္ဗူ၊ ကျွမ်းလေးဆူတွင်၊ ရှင်လူပြိုင်ဘက်၊ ရမည်ခက်၏၊ ပြိုးပြက်ရောင်သွယ်၊ သော်တာနှယ်သို့၊ နှိုင်းဆွယ်မလျော်၊ အစုပေါ်တွင်၊ သဏ္ဌော်ဒေဝ၊ နှုတ်ကပြတ်ပြတ်၊ သံချိုလွှတ်သည်၊ ဘယ်နတ်သင့်ကို ဖန်သနည်း။

လှစံတင့်၍၊ ကေသျှင့်မြနှစ်၊ ထုံးကျစ်လျစ်နှင့်၊ ရေသစ်မွှမ်းဖျင်း၊ မြုတေဝင်းမျှ၊ အဆင်းရွှေရောင်၊ ခန်းလုံးပြောင်သား၊ တန်ဆောင်အတူ၊ ထွားပြာဖြူလျှင်၊ မိုးသူနတ်ရပ်၊ နှိုင်းမစပ်တည့်၊ ခြောက်ထပ်တံခွန်၊ လှတင့်ဟန်နှင့် ယုဂန်ထိပ်ဖျား၊ ဘယ်သိကြားသည်၊ မှတ်သားနောင်ဖို့ရန်သနည်း။

ဟူသော ဤပို့ဂကဗျာတို့ဖြင့် ပဆာမင်းသမီး သက်သူဇာကို သက္ကရာဇ် ၁၀၀၁ ခုနှစ်က နရပတိမင်းကြီး ချီးမွမ်းတော်မူသည်ဟု အင်းစောက်ရာဇဝင်၌ ဆိုသည်။ ဤသည်ကား အင်းစောက်ရာဇဝင်၌လာသော နရပတိမင်းအကြောင်းတည်း။

ရာဇဝင်ဟောင်း မြို့တည်ခန်း၌လာသော အကြောင်းမူကား မင်းစနေ လွန်တော်မူလေလျှင် မှူးမတ်တို့ကို လောင်းကြက်စား အကြံနှင့် ခြေချင်းခတ်လျက် မင်းလျာရွေးစေ၏။ လောင်းကြက်စားလည်း ခြေချင်းခတ်ခံပေ၏။ နောက်မှလောင်းကြက်စားကို လွှတ်၍ မင်းလျာရွေးစေ၏။ မင်းလျာမရရှိလေသည်ကို ဂုဏမဥ္ဇူဆရာတော်မြင်လျှင် အမျက်တော်ထွက်၍ ကျွန်ကိုသာ လင်ပြုလေဟု ဆိုတော်မူလျက် ကမ္ဗလာကို လက်ဖြင့်တက်တက်ခတ်၍ ဆင်းသွားတော်မူလေသည်။

ယင်းသို့ ဆင်းသွားလေလျှင် သက္ကရာဇ်တစ်ထောင်ပြည့် ဝါဆိုလဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ စနေနေ့၊ တက်နေတစ်ပဟိုရ်ကျော်တွင် လောင်းကြက်စား မင်းပြုတော်မူ၏။ လောင်းကြက်စား မင်းပြုတော်မူလတ်လျှင် မှူးမတ်တို့နှင့် မင်းသားမင်းမျိုးတို့ကို ညဉ့်ရောက်လတ်လျှင် ခေါ်၍ သတ်ဖြတ်ဖျောက်ဖျက်ပစ်လေ၏။ ဂုဏမဥ္ဇူဆရာတော်ကိုလည်း တောကျောင်းသို့ လျှိုထားလေ၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးလည်း တောကျောင်းသို့ လျှိုထားလေ၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးလည်း အနောက်သို့ ပြေးလေ၏။ သိုက်တက်ငလက်ရုံးလည်း ကံသာရေကြည်ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။

လောင်းကြက်စားလည်း နရပတိဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးနှင့် သိုက်တတ်ငလက်ရုံးတို့ကို ခေါ်တော်မူစေ၍ ပြေးကြောင်းကို သိလေသော် လိုက်၍ ရှာစေ၏။ ရေကြည်ပြည်မှာ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးကို ရခဲ့၏။ စစ်ကွပ်ဘုန်းတော်ကြီးကိုကား မရခဲ့လေ။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးကို ရခဲ့၍ သွင်းပြလေလျှင် နရပတိမင်းကြီးလည်း သိုက်တတ်ငလက်ရုံးကို မြင်လျှင် ဟယ်-----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ မင်းသည် အဘယ်ကြောင့် ပြေးလေသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီးသည် အကျွန်ုပ်ဆိုသောစကားကို နှလုံးထားတော်မူသဖြင့် အသက်ကိုကြောက်သောကြောင့် ပြေးပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ ဟယ်---သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ ဤပြည်တွင် မင်းတစ်ယောက် ငါတစ်ယောက်သာ ရှိသည်။ ရဟန်းတွင်လည်း စစ်ကွပ်ဆရာတော်တစ်ပါးသာ ရှိတော်မူသည်။ စစ်ကွပ်ဆရာတော်ကိုလည်း ငါရှာစေတော်မူသည်။ ရတော်မမူခဲ့ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ဟယ်----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ အတတ်ပညာသည်ကို အဘယ်မင်းစိုးလျှင် သတ်အံ့နည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။

ဟယ်----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ မင်းသည် သိုက်အရာမှာ ငမှန်ကန်၊ သိကြား၊ ရသေ့ အတတ်မသာပေ။ ဘားမဲ့၊ နတ်သမီး၊ ဗျာဒိတ်ရနတ်သား၊ ဘီလူးမ သိုက်ကျမ်းတို့၌ အတုလွတ်တတ်သည်။ စစ်ကွပ်ဆရာတော်လည်း အတုလွတ်တတ်သည်။ ဘုရားပညာကဲ့သို့ မြော်မြင်သော ပညာရှိပေသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

သိုက်တတ်ငလက်ရုံးကို ဟယ်---သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ ငါ တြင်းနာလိုသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း မွန်းလွဲ ငါးနာရီတွင် တြင်းနာထွက်လေသော် ထွက်ချင်းလျှင် တြင်းကိုမြင်လေ၏။ မြင်သောတြင်းမှာ မိန်းမတစ်ယောက်သည် ဆံပင်သုံးစုခွဲထုံးလျက် ဆန်ကောတစ်ချပ်တွင် ဖွဲတစ်စု၊ ပြာတစ်စု၊ ထမင်းတစ်စု၊ ကျည်တောက်တစ်လုံးတွင် ရေထက်ဝက်လောက်နှင့် လှေကားမှ သက်သည်ကို မြင်လေ၏။ မြင်ပြီးလျှင် နန်းတော်သို့ ပြန်လတ်၍ နရပတိမင်းထံ လျှောက်၏။

အရှင်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် တြင်းနာချေသော် တစ်ခုသော တြင်းကိုမြင်ခဲ့ပါသည်။ မိန်းမတစ်ယောက်သည် ဆံပင်သုံးစုခွဲထုံးလျက် ဆန်ကောတစ်ချပ်တွင် ဖွဲတစ်စု၊ ပြာတစ်စု၊ ထမင်းတစ်စု၊ ကျည်တောက်တစ်လုံးတွင် ရေထက်ဝက်လောက်နှင့် လှေကားမှ သက်လာသည်ကို မြင်ခဲ့ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

မင်းကြီးလည်း ဤတြင်းကို မင်းပင်ဖတ်ဟု သိုက်တတ်လေက်ရုံးကို မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ တြင်းကိုဖတ်သည်ရှိသော် အရှင်မင်းကြီးဖတ်မည်နှင့် တူပါမူကား ကောင်းပါမည်။ မတူပါမူ အမျက်တော်ခံရပါမည်ဟု လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ မင်းဖတ်မည့်စကားကို ငါ့နှလုံး၌ ဝင်မည်ဟု မိန့်တော်မူလေ၏။

သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ တြင်းအလိုကား--- ဆံပင်သုံးစုခွဲ၍ ထုံးသည်မှာ အနွယ်တော်လက်ထက်တွင် သုံးစုခွဲ၍ သတ်ကြလတ္တံ့။

ဖွဲတစ်စု၊ ပြာတစ်စု၊ ထမင်းတစ်စုအလိုမှာ အနွယ်တော်လက်ထက်တွင် ဖွဲပြာကဲ့သို့ လွင့်ပြိုပျက်စီးလတ္တံ့။

ကျည်းတောက်တွင် ရေထက်ဝက်လောက်အလိုမှာ အနွယ်တော်လက်ထက်တွင် တိုင်းပြည်ရှောက်ရှားရှိလတ္တံ့ဟူ၍ ဖတ်လျှောက်ပေ၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ငါလည်း ယင်းသို့ထင်သည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း သိုက်တတ်လေက်ရုံးအား ဟူးရားတတ်တို့နှင့် ငါ၏အနွယ်အဆက်သည် မည်မျှဆက်ဖြစ်မည်နှင့် ပြည်ကိန်းခန်းကို တွက်၍ကြည့်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း တွက်၍ ကြည့်သော် တစ်ဆယ့်တစ်ဆက်မြောက်ရသဖြင့် ပြည်ကိန်းခန်းသည် တစ်ထောင်စေ့ကစ၍ ပျက်လတ်ပြီးလျှင် တစ်ထောင်ငါးဆယ့်ကိုးတွင် ဤမြောက်ဦးမြို့သည် ဖွဲပြာကဲ့သို့ ထောင်းထောင်းပျက်လတ္တံ့၊ တစ်ထောင်ခြောက်ဆယ်စေ့တွင် မုန်တိုင်းထလိမ့်မည်။ လျှင်ကြီးလှုပ်လိမ့်မည်။ သေပျောက်ပျက်စီးများလိမ့်မည်။ သင်းတို့အတွက်က မှူးမတ်ပြုလျက် သုံးစုသုံးဖြာခွဲ၍ သတ်ကြလိမ့်မည်။ အရှင်မင်းကြီးအနွယ်တော်သည် တစ်ဆယ့်တစ်ဆက်မြောက်တွင် သောကြာသားဖြစ်လိမ့်မည်စသည်ဖြင့် လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်---သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ သိုက်စကားကို ငါ့အား သံတော်ဦးတင်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း သံတော်ဦးတင်ပါမည်ဟု လျှောက်၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်-----သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ ဆင်မည်းဆင်ဖြူ ဖြစ်လတ်မူကား ဆင်ဖြူအမျိုးပြတ်လတ္တံ့ဟူသည် အဘယ်ကိုဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်မင်း၏ အနွယ်တော်တွင် အရှင်နှင့်တကွ သုံးဆက်သာအကောင်းဖြစ်လတ္တံ့၊ အရှင့်အနွယ်တော်တွင် ဗုဒ္ဓဟူးသား သုံးဆယ်ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဗုဒ္ဓဟူးသား သုံးခါလည်လျှင် တိုင်းပြည်ပျက်လတ္တံ့၊ ပြတ်လေပြီးမှ သင်းတို့အတွက်က ဆက်လတ်မည်ဟု လျှောက်၏။

အရှင်မင်းကြီး၊ တစ်နည်းတုံသော်ကား ဘေးတော်စောမွန်သည် ပထမဤမြောက်ဦးမြို့ကို တည်လာသည်။ ဘေးတော်စောမွန် ကြာသပတေးသား အဆက်ပြတ်ခါလည်း ကြာသပတေးသား မင်းခေါင်ရာဇာတွင် ပြတ်ပါသည်။ ဘိုးတော်မင်းပါကြီး စနေသား အဆက်ပြတ်မည့်အခါတွင်လည်း စနေသား မင်းစနေတွင် ပြတ်ပါသည်။ အရှင့်၏အနွယ်တော်ကိုလည်း ဗုဒ္ဓဟူးသားဖြတ်ပါလိမ့်မည်။ ဤမင်းတို့ အနွယ်ကို ဖြတ်မည့်အခါ ပဥ္စပြတ်၊ ဆပြတ်သားတို့သာ ဖြတ်ပါလိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

အရှင်မင်းကြီး၊ တစ်နည်းတုံသော်ကား ဤပြည်တွင် အဆုံး၌ စနေသား ဖြစ်လာမည်။ ယင်းစနေသားသည် ဤမြို့ကို ကိုင်တတ်လျှင် မင်းကောင်းဖြစ်လိမ့်မည်။ နန်းထက်သုံးဆယ်နေရလိမ့်မည်။ အနွယ်ခုနစ်ဆက် ဖြစ်လိမ့်မည်။ အစွန်းငါးခုတွင် ဖြစ်လိမ့်မည်။ စနေသားကို ဗုဒ္ဓဟူးသား ဖြတ်လိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓဟူးသား အက္ခရာလေးခုနှင့် ပေါင်း၍ အစွန်းရှစ်ခုထက်တွင် ပျက်လိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်---သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ သိုက်စာကိုသာ သံတော်ဦးတင်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း သံတော်ဦးတင်ပါမည်ဟု လျှောက်၏။

အရှင်မင်းကြီး အတွင်းကန်မှာ ကြာနီထောင်သောင်း၊ ကြာကောင်းထောင်ရာ၊ ပွင့်သောခါလည်း၊ မယ်တို့ပနရာ၊ ပဒုမ္မာလည်း မပါသေး၊ ယင်းကြာပွင့်ကား၊ သာယောင့်သာယာ၊ ရခိုင်မှာသာ ပွင့်စပါမည်၊ ယင်းကြာပွင့်ကို နဂါးအရ ကြိုးလတ်မည်၊ နဂါးမရ၊ တန်ခိုးကြီးစွာ၊ ခြသေ့်သာလျှင်၊ ရလိမ့်မည်၊ ခြသေ့်ဆွတ်ပြီး၊ ဘုရားကြီးမှာ တင်လတ္တံ့၊ ခြသေ့်၊ နှစ်ခု၊ အမျိုးလှုပ်ကာ၊ မဟောက်သာ၊ သင်းလည်းဘာသာ၊ တစ်ခုခြသေ့်၊ အမျိုးလှုပ်ကာ၊ ဟောက်လေကာ၊ ပဋိက္ကရား၊ ခြားနားရွာပြည် ပြုလိမ့်မည်၊ အရှေ့တခြား၊ သံတံခါးကို၊ ခြားလိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ နဂါးဟူသည်၊ ခြသေ့်ဟူသည် အဘယ်ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ နဂါး၊ ခြသေ့်ဟူသည်မှာ အရှင်မင်း၏ အနွယ်တော်တွင် ကြွင်းကျန်ရစ်သော နဂါး၊ ခြသေ့်တို့ ဖြစ်လာမည်။ အရှင့်အနွယ်တော်အဆုံးတွင် သောကြာသား ဖြစ်လာမည့်

သောကြာသားကို ဗုဒ္ဓဟူးသား ဖျက်လာမည်။ ယင်းဗုဒ္ဓဟူးသား ခြောက်ဆက်အဆုံးတွင် အင်္ဂါသား ဖြစ်လာပါမည်။ ယင်းအင်္ဂါသားကို နဂါးအရကြိုးလိမ့်မည်။ နဂါးအဆုံးတွင် အင်္ဂါသား ဖြစ်လာမည်။ အင်္ဂါသားအဆုံးတွင် ကြာသပတေးသား ဖြစ်လိမ့်မည်။ ထိုမင်းလက်ထက် ပြည်ထွားထွားညက်ညက် ပျက်လိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်-----သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ဖြားလည်းပုံးပုံး ပြည့်လတ်မည်၊ တောင်သူအိမ်ပါးချဉ်းလတ်မည်၊ အတွင်းသူငယ်၊ မိမယ်ရင်ခေါင်း ဆာလတ်မည်၊ ထမင်းခဲကို၊ အုတ်ခဲဟူ၍ ပစ်လတ်မည်ဟူသောစကားသည် အဘယ်ကို ဆိုသောစကားနည်းဟု မေးတော်မူ၏။

သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ဖြားလည်းပုံးပုံးပြည့်လတ်မည်ဟူသည်မှာ သက္ကရာဇ်တစ်ထောင်ပြည့်လတ်မည်ကို ဆိုပါသည်။ တောင်သူအိမ်ပါး ချဉ်းလတ်မည်ဟူသည်မှာ အရှင်မင်းကြီးသည် ဆင်နံတောင်သူအိမ်ပါး နန်းပါးချဉ်းလတ်မည်ကို ဆိုပါသည်။ အတွင်းသူငယ်၊ မိမယ်ရင်ခေါင်း ဆာလတ်မည်ဟူသည်မှာ အရှင်၏ နှမတော်သည် အရှင်မင်းဖြစ်မည်လော၊ မဖြစ်မည်လောဟု တွေးတောပူပန် ဆာလောင်ခြင်းရှိသည်ကို ဆိုပါသည်။ ထမင်းခဲကို အုတ်ခဲဟူ၍ ပစ်လတ်မည်ဟူသည်မှာ မင်းသား၊ မင်းမြေး၊ မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့သည် ရေဝယ်ကျလိမ့်မည်ကို ဆိုပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----- သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ မင်းနှင့်စစ်ကွပ်ဆရာ ဘုန်းတော်ကြီးသည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့ သိမြင်ပေသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----- သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ချောင်းရိုးကားတိမ်၊ ကျွန်ရိုးမတိမ်ဟူသည် အဘယ်ကိုဆိုသနည်း မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း ---- အရှင်မင်းကြီး၊ ချောင်းရိုးတိမ်၍ ကျွန်ရိုးမတိမ်ဟူသည်မှာ အရှင်မင်းကြီး၏ အနွယ်တော်သည် ချောင်းရိုးတိမ်သော်လည်း အနွယ်တော်မတိမ်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်------သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး၊ ဆယ်ဆက်စိုး၊ အကျိုးပြည်မှာ၊ မရှိပါဟူသည် အဘယ်ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး၊ ဆယ်ဆက်စိုး၊ အကျိုးပြည်မှာ၊ မရှိပါဟူသည်မှာ အရှင်၏ အနွယ်တော်ဆယ်ဆက် စိုးအုပ်သော်လည်း တိုင်းပြည်သူတို့၌ အကျိုးစီးပွားရှိမည်မဟုတ်ဟု ဆိုပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်---သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ အရှင်မင်းကြီး ရွှေထီးအကယ်ဆောင်းလတ်မည်လည်း တစ်ဦးသာဟူသည် အဘယ်ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်၏ အနွယ်တော်သည် ဆယ့်တစ်ဆက်မြောက်ပါလတ်မည်။ တစ်ဆယ့်တစ်ဆက်တွင် တစ်ဆယ်သာ ရွှေထီးဆောင်းရပါလိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ငါ့အနွယ်တော်သည် အနှစ်ဘယ်မျှတိုင်အောင် ဖြစ်လိမ့်မည်နည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး အနွယ်တော်သည် ၇၂ ခုလောက်တိုင် ဖြစ်လိမ့်မည်။ ၇၃ ခုလောက်တွင် ပြတ်ပါလိမ့်မည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ကျွန်နှင့်မတန်၊ တစ်ပွင့်ပန်၊ တစ်သန်လုံးလုံး၊ တစ်ကုံးကျွန်နှင့် မရာလောဟူသည် အဘယ်ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ကျွန်နှင့်မတန်၊ တစ်ပွင့်ပန်ဟူသည်မှာ အရှင်၏ အနွယ်တော်သည် တစ်သန်လုံးလုံးပြည့်ပါမည် မဟုတ်၊ တစ်ပွင့်ဟူသည်မှာ အရှင်မင်းကြီးအနွယ်တော် တစ်ဆယ့်တစ်ဆက်တို့တွင် ထီးတစ်ယောက်သာ ပြန့်ပါလိမ့်မည်။ ကြွင်းသော မြေးတော်၊ မြစ်တော်တို့လည်း ထီးဆောင်းရလိမ့်မည် မဟုတ်ပါဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ငါ့ကို မြေးတော်သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် ကိုယ်တို့ဟူးရားတတ်၊ သိုက်တတ်တို့နှင့် တိုင်ပင်၍ ငါ့ကိုမင်းမဖြစ်ရအောင် အင်မန္တန်ယတြာတို့ဖြင့် ငါ့အိမ်ကြငှန်းအောက်တွင် ပြုလာသည်။ ငါယခုမင်းဖြစ်လာသည် တကား။ ယင်းကြငှန်းအောက်တွင် တူး၍ရချေသည်တကား။ မင်းဖြစ်ထိုက်သောသူကို အဘယ်နတ်လူဖျက်၍ ပျက်နိုင်အံ့သနည်း။ အလျှုကောင်းမှုကံသာ လိုရင်းတည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။

သိုက်တတ်လေက်ရှုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်မင်းကြီးသည် အလှူကောင်းမှုကံနှင့်သာ နေတော်မမူဘဲ ပတ္တရာပေါ်ကြောင်းနှင့် အဘယ်ကြောင့် ကြံတော်မူပါသနည်းဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရှုံး၊ ယောက်ျားဝီရိယာထွန်းတုံးကသို့ဟူသော စကားရှိသောကြောင့် ငါ့လုံ့လဝီရိယပြုသည်။ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား

သည် လုံ့လအားထုတ်တော်မူပြီးမှ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ငါတုံသော်လည်း လုံ့လပြုပြီးမှသာလျှင် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ လုံ့လဝီရိယသာ အရင်းဟု မိန့်တော်မူ၏။

သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အရှင်မင်းကြီးသည် မြေးတော် သီရိသုဓမ္မာရာဇာမင်းကို စေည်အခြင်းအရာကို ဆိုသောကြောင့် လူ့ပြည်ငြီး၍ နတ်ပြည်စံရသည်။ အရှင်မင်းကြီးလည်း အလိုကုံတန်၊ အကြံလိုရင်းဟူသောစကားဖြင့် ဝီရိယလုံ့လစကားသာမှန်၏ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ မင်းတို့သည် စည်းစိမ်မပျက် အသက်ရှည်ကြောင်း ကျင့်အပ်သောတရားကို ငါ့အားလျှောက်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ အရှင်မင်းကြီး၊ မင်းတို့ ကျင့်အပ်သောတရားမှာ ဒါန၊ သီလစသော မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါးကို ကျင့်ရခြင်းလည်း တစ်ပါး။

ရတနာသုံးပါးကို ညွတ်တွားကြည်ညိုရိုသေလေးမြတ် ဆည်းကပ်ရခြင်းလည်း တစ်ပါး။

ငါးပါးသီလကို အမြဲကျင့်သုံးဆောက်တည်ရခြင်းလည်း တစ်ပါး။

ရတနာသုံးပါးတို့၏ အမှုကြီးငယ်ကို ရွက်ဆောင်လျက် ကျေးကျွန်ပြုလုပ်ရခြင်းလည်း တစ်ပါး။

ရတနာသုံးပါးတို့အား စွန့်ကြဲလှူဒါန်းပြီးမှ သုံးဆောင်ရခြင်းလည်း တစ်ပါး။

ရတနာသုံးပါးတို့၏ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို မင်းကိုထားဘိဦး။ လူသတ္တဝါတို့ သုံးဆောင်စားသောက်သည်ရှိသော် ဖွဲမီးကဲ့သို့ တမွှေ့မွှေ့လျှင် ပျက်စီးလေရာသည်။ အကြင်မိဘတို့သည် သားမြေးရဟန်းဖြစ်လျက် မိမိအမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်စေခိုင်းငြားအံ့။ ထိုမိဘတို့သည် ပျက်စီးလေရာ၏။ မိဘတို့ ဆင်းရဲပင်ပန်းလတ်သော် သားမြေးရဟန်းတို့သည် သလုံးမြင်းခေါင်းဖြင့်ရင်း၍ လုပ်ကျွေးခြင်းကို ပြုအပ်၏။ ရဟန်း ပုဏ္ဏားတို့အား နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းကို မပြုရာ။ မျိုးစဉ်ပြုန်းတီးရာ၏။ သို့ဖြစ်၍ ရေမြေကိုအစိုးရသော မင်းတို့သည် မကျင့်မပြုပေရာ။ ပြုမိမှားမူကား သားစဉ်မြေးဆက် ပျက်စီးရာ၏ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ ငါ့ကို မင်းဖြစ်လတ်မည်ဟု လယ်ပိုင်၊ အုန်းပိုင်ကျေးကို မြေးတော် သီရိသုဓမ္မရာဇာ တည်တော်မူခဲ့သည်။ ယင်းကမူလျက် သချႋလယ်တွင် ဖြည့်သည်။ အုန်းကိုလည်း သချႋမြေရောက်သောအုန်းကိုသာ တည်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်လျက် ငါ မင်းဖြစ်လာသည်တကားဟု မိန့်တော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ မင်းတစ်ဦးသည် နန်းသက်လေးဆယ် ရှည်ရန်ရှိလျက် သချႋကို အပါးတော်တွင်ထား၍ စေစားလေသောကြောင့် ဘုန်းလည်းမကြီး၊ အသက်အတိုင်းလည်း မနေရ၊ သားစဉ်မြေးဆက် မထွန်းကားပါလေ။ အရှင်လည်း ရတနာသုံးပါးတို့၏ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ရှောင်ကြဉ်လေခြင်းကြောင့် အနွယ်အစဉ်တော်သည် ပြန့်ပွားတိုးတက်လေသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီး်လည်း ဟယ်---သိုက်တတ်လေက်ရုံး၊ မင်းကားကိုးနွယ်၊ ကိုးဆယ့်ကိုးဆက်၊ တစ်ထောင်ထက်တွင်၊ မပျက်မကျန်၊ ဖြစ်တုံပြန်အံ့ဟူသည် အဘယ်ကိုဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ဤမြောက်ဦးမြို့ထက်တွင် မင်းစောမွန်အဆက် တစ်နွယ်၊ ညီအလီခင် ငါးဆက် တစ်နွယ်၊ ဘစောညိုတစ်ဆက် တစ်နွယ်၊ စလက်ာသူ တစ်ဆက်တစ်နွယ်၊ မင်းစောအို တစ်ဆက် တစ်နွယ်၊ မင်းခေါင်ရာဇာ တစ်ဆက်တစ်နွယ်၊ မင်းပါကြီး သုံးဆက်တစ်နွယ်၊ စကြဝတေးတစ်ဆက် တစ်နွယ်၊ မင်းဖလောင်း ငါးဆက်တစ်နွယ်အားဖြင့် မင်းပေါင်းကိုးနွယ်အဆုံး ကိုးရာ့ကိုးဆယ့်ကိုးခု အဆက်၊ တစ်ထောင်ထက်တွင် အရှင်မင်း၏ အနွယ်အကျန် မင်းတို့ဖြစ်လာမည်။ မင်းကိုသက်တို့ မြို့ကိုထောင်ပြု၍ တည်လေသော ကြောင့်တစ်ထောင်စေ့တွင် ပျက်မည်ဟု ဆိုပါသည်။ (စာမူရင်းတွင် မင်းကိုးနွယ် ဖြစ်လာမည်။ ကိုးဆယ့်ကိုးဆက် ဖြစ်ပြီးမှသာ ဤမြောက်ဦးမြို့ ပျက်လိမ့်မည်ဟု ဆိုသည်။ မြောက်ဦးမြို့၌ မင်းအနွယ် ကိုးဆက်ဖြစ်သော်လည်း မင်းဆက်ကိုးဆယ့်ကိုးဆက် မဖြစ်မရလေသောကြောင့် လည်းကောင်း ----

မင်းဖလောင်းအား ပိန္နဲတောင် ဘုန်းတော်ကြီး၊ ဟူးရားသူကြီး ငကု၊ ဆင်ကဲကြီ်ငပုတို့ လျှောက်ထားကြရာ အရှင်မင်းကြီး၊ ဤမြောက်ဦးမြို့ အသက်သည် တစ်ရာကိန်းသာ၊ တစ်ဆယ့်နှစ်မြို့နှင့် တွဲဆက်သောကြောင့် မြို့သက်တစ်ထောင်ဟု ဆိုပါသည်။ နောင်လာ ဟူးရားတတ်တို့သည် ဤမြို့ကို ဆက်တတ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါဟု လျှောက်ထားကြသည်ကို လည်းကောင်း----

ကိုးရာ့ကိုးဆယ်ကိုးခုကစ၍ ပျက်လိမ့်မည်။ တစ်ထောင်စေ့တွင် ဟိန္ဒဝင်ဗုဒ္ဓဟူးသား ဖြစ်လိမ့်မည်။ ယင်းအနွယ် ဆယ်ဆက်၊ မြောက်ဦးထက်တွင် ဖြစ်လိမ့်မည်။ မပျက်အကျန် နှစ်ဆက်ထိုခါဖြစ်လိမ့်မည်ဟူ၍ လည်းကောင်း-----

ဟိန္ဒဝင်သည် စည်ပင်ဆယ်ဆက် ဖြစ်လတ္တံ့၊ သုံးဆက်အပ၊ ဖြစ်ကြမရှည်၊ မစည်မထွန်း၊ ဖြစ်လိမ့်မည်လည်း အယွန်းယွန်း၊ နဂါးရင်သွေး၊ ဂဠုန်မွေးသည် မချွတ်ပါ၊ ဂဠုန်ရင်သွေး၊ နဂါးမွေးသည် မချွတ်ရာဟု သိုက်စာအရ လျှောက်ထားသောကြောင့် လည်းကောင်း---

ကိုးဆယ့်ကိုးဆက်ကို မင်းဟူ၍ မယူသာ။ ကိုးရာ့ကိုးဆယ့်ကိုးခုကိုသာ ယူသင့်သည် သဘောရ၍ ရေးပြပြင်ဆင်လိုက်ပေသည်။ နောက်ဟိန္ဒဝင်သည်၊ စည်ပင်ဆယ်ဆက်ဖြစ်လတ္တံ့ဆိုသည်၌လည်း နရပတိမင်းနောက် ဆယ်ဆက်ဟူ၍ယူလေ)။

နရပတိမင်းလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ ငါလည်း အသက် ၅၆နှစ်မှ မင်းဖြစ်လာသည်။ ကိုယ်၏အသက်ကား ဘယ်မျှရှိပြီနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်အသက် ၇၇နှစ် ရှိပါပြီ။ ရက်သော်ကား တနင်္လာသား ဖြစ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ် ငလက်ရုံး၊ သိုက်ဟူသော စကားကို ကြားသိရပြီ။ နိဒါန်းဟူသည် အဘယ်ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ နိဒါန်းဟူသော စကားသည်ကား သူငယ်တို့ဝမ်း၌ နတ်တို့ဝင်၊ နတ်တို့ ပြောဆိုအပ်သောစကားသည် နိဒါန်းမည်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

အရှင်မင်းကြီး၊ တစ်နည်းတုံသော်လည်း လူတို့၌ ပျို့၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ အဲ၊ အန်စကားသည်လည်း နိဒါန်းမည်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ နိဒါန်းစကားလည်း မှန်သည်လောဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ဘုရားဟောတော်မူသော စကားလည်း မှန်ပါသည်။ သမ္မာဒေဝနတ်တို့ ဟောအပ်သော နိဒါန်းစကားလည်း မှန်ပါသည်။ ရသေ့၊ ဆတ်မ၊ ဘီလူး၊ ဘားမဲ့၊ သိကြား၊ ငမှန်ကန်၊ ဂဝမ္ပတိ၊ နတ်သမီး၊ နတ်သား၊ ဗျာဒိတ်ရအစရှိသော သိုက်တို့သည်လည်း မှန်ပါသည်သာ။ ဤသုံးပါးသော စကားတို့သည် မှန်သည်ချည်းဟူ၍ လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်---သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ ပါရာသခင်ကျမ်းတို့၌ ဆိုအပ်သောစကားသည် မှန်၏လောဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ပါရာသခင်ကျမ်းတို့၌ ဆိုအပ်သော စကားသည် မမှန်ပဲရှိမည်လော။ ကမ္ဘာဦးစာသည် မှန်ပါ၏ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----သိုက်တတ်ငလက်ရုံး၊ ပါရာသခင်ကျမ်းတို့တွင် အဘယ်နိမိတ်တြင်းတို့ကို ဆိုသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အထက်အာကာသ ကောင်းကင်၌ ပြသောနိမိတ်မှာ---

လစွန်ထိပ်ဖျား၊ ကြယ်များချင်းနင်း၊ ဖောက်ကြထွင်းမူ၊ မင်းတို့ခန္ဓာ၊ ပျက်စီးရာ၏။ လယ်မှာ၌ကား၊ ကျေးငှက်များတို့၊ ပျံသွားသောင်သဲ၊ လူးလာဝဲသော်၊ ခပဲသတ္တဝါ၊ ပျက်စီးရာ၏၊ မြေမှာသော်ကား၊ ကျွဲ နွား ဆိတ် ဝက် ကြောင် ခွေး ကြက်တို့ ခြေလက်ပွားများ၊ ဖြစ်တုံငြားမူ၊ တိုင်းကားပြည်ရွာ၊ ပျက်စီးရာ၏။ မင်းမှာ ဥပဒ်၊ ဖြစ်တုံတတ်သည်၊ ကျမ်းမြတ်ပါရာ အထွက်တည်းဟူသောစကားသည် ပါရာကျမ်း၌လာသော စကားဖြစ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

ဤသို့စသည်ဖြင့် လျှောက်ထားပြီးနောက် သိုက်တတ်ငလက်ရုံးသည် အသက်ရှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၅ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် တစ်ဆယ့်လေးရက်၊ စနေနေ့မိုးသောက် လေးပဟိုရ်ရုပ်အချိန်တွင် လွန်လေသည်။

နရပတိမင်းကြီးလည်း မဟာမုနိသိမ်တော်တွင် ယင်းစနေနေ့ အလှူကြီးပေးတော်မူ၍နေခိုက် သိုက်တတ်ငလက်ရုံး လွန်လေကြောင်းကို ကြားတော်မူလေလျှင် ငိုယိုတော်မူလျက် ငါသည်အဘယ်သူနှင့် တိုင်ပင်ရပါအံ့နည်းဟု ဆိုတော်မူ၍ မီးပေါက်ခုနစ်ချက် ပစ်ဖောက်စေလျက် မင်းမျိုးကို ဘုတ်ကြည်းသဂြိုဟ်သကဲ့သို့ ဘုတ်ကြည်းသဂြိုဟ်တော်မူသည်။

သားစဉ်မြေးဆက်တို့ကို စစ်ဆေးမေးမြန်းတော်မူ၍ ကျေးရွာပေးတော်မူလျက် အနီးအပါးထား၍ စေစားတော်မူသည်။

သိုက်တတ်ငလက်ရုံးကို အားကျတော်မူလျက် ဂေါတမဘုရားကဲ့သို့ မေးတိုင်းကို မယိုင်မယွင်း သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ အပြည့်ပင်ရှိသည်ဟု ချီးမွမ်းတသတော်မူလေသည်။

သိုက်တတ်ငလက်ရုံးလွန်လေလျှင် အမတ်ပြည်စိုးကြီးကိုခေါ်တော်မူ၍ ဟယ်---- ပြည်စိုးကြီး၊ သိုက်တတ်ငလက်ရုံးသည် သိုက်ခတ်ကိန်းခန်းဟူးရားဗေဒင်အရာ၌ အတုလွတ်တတ်ပေသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ကျွန်တော်ငလက်ရုံးသည် သိုက်ခတ်ကိန်းခန်း၊ ဟူးရားဗေဒင်အရာ၌ အတုလွတ်တတ်ပါသည်။ ဉာဏ်ပညာလည်း အလွန်ကြီးကျယ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----ပြည်စိုးကြီး၊ အစ်ကိုသည်လည်း သိုက်ခေတ်ဟူးရားအရာမှာ အတုလွတ်တတ်သည်ဖြစ်၍ သိုက်တတ်လေက်ရုံးကဲ့သို့သာဟု ငါထင်တော်မူသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးသည် အသက်ကိုကြောက်၍ ဆိတ်ဆိတ်နေ၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----ပြည်စိုးကြီး၊ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း သိုက်ခေတ်ကိန်းခန်းဟူးရားအရာမှာ အတုလွတ်တတ်သည်။ အစ်ကိုလည်း ငါတို့ယောင်နှယ် တတ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အစ်ကိုသည် ငါအတိုင်ပင်ရမည်ဟု ငါမှတ်တော်မူသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း ဦးချ၍နေ၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ခေတ်ကိန်းခန်းနှင့်ပြည်ကိန်းခန်းကို သံတော်ဦးတင်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း ခေတ်ကိန်းခန်းကို သံတော်ဦးတင်ပါမည်ဟု လျှောက်၍ တွက်ကြည့်ပြီးသော် တစ်ထောင်စေ့တွင် အန္တယ်တော်ကို တောင်က ဗုဒ္ဓဟူးသားအရှင်မင်းကြီးဖြစ်လာပါသည်ဟု လျှောက်၏။ ပြည်ကိန်းခန်းကို လျှောက်ဟူသည်မှာကား ကျွန်တော်သိုက်တတ်လေက်ရုံးထက် အကျွန်ုပ်တတ်မည်မဟုတ်ပါဟု လျှောက်၏။

ဟယ်----ပြည်စိုးကြီး၊ သိုက်ဟူးရားအရာမှာ အဘယ်လူနတ်လျှင် ဟောပြော၍ကုန်နိုင်မည်နည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဤသို့ပြောဟောနေစဉ် ဈေးကြီးတွင် မုဆိုးမတစ်အိမ်ကို မီးလောင်လတ်၍ မုဆိုးမကို ဖမ်းယူပြီးလျှင် မင်းကြီးကို ဆက်လာ၏။ မင်းကြီးလည်း ပြည်စိုးကြီးကို မိန့်တော်မူသည်မှာ ဟယ်---ပြည်စိုးကြီး၊ ဘေးတော်ဘိုးတော်တို့လက်ထက်က အိမ်ကိုမီးလောင်လျှင် အိမ်ရှင့်ကို မီးတွင်းပစ်ချသည်မှာ အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ အကျိုးမရှိပါ၊ အပြစ်သာ ရှိပါသည်ဟု လျှောက်၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ယနေ့မှစ၍ မီးတွင်းမပစ်စေနှင့်၊ ကြိမ်၊ သိုင်း၊ တုတ်၊ လှင်ကန်ဖြင့် ဆုံးမ၍ အသက်အန္တရာယ်ကို လွှတ်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါ နရပတိမင်းကြီးက ဟယ်----ပြည်စိုးကြီး၊ သိုက်တတ်လေက်ရုံးသည် ဂေါတမဘုရားကဲ့သို့ ငါ့လက်ကို ကိုင်၍ပြနိုင်လေသည်မဟုတ်လောဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ သိုက်တတ်လေက်ရုံးသည် ဗေဒင်လေးပုံတွင် တစ်ပုံခန့် တတ်ပါသည်။ ပညာဉာဏ်လည်း ကျယ်ဝန်းပါသည်။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးနှယ် ယောင်လူသည် နှစ်ယောက်မရှိပါ။ သိုက်ခေတ်ကိန်းခန်းအရာတွင်လည်း နှစ်ယောက် မရှိပါ။ ရှေ့နောက်ဖြစ်မည်ကို သကတ်၊ ဒြဗ်ကိုင်၍ ပြနိုင်ပါသည်။ အကျွန်ုပ်ကား ဗေဒင်လေးပုံတွင် ပုံခွဲမျှကိုသာ တတ်ပါသည်။ ကျွန်တော်သိုက်တတ်လေက်ရုံးနှယ်ယောင် မတတ်ပါဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ပြည်စိုးကြီးပုံခွဲသော ဗေဒင်အတတ်သည် ဟောပြော၍ကုန်မည်လောဟု မိန့်တော်မူ၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်---ပြည်စိုးကြီး၊ ငါ၏အန္တယ်အဘယ်မျှ အဆက်တွင်ပြတ်မည်နည်း၊ သိုက်ကျမ်းအရလျှောက်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း လျှောက်ပါမည်ဟု ဝန်ခံပြီးလျှင်---

ဆဒ္ဒန်တောင်ထိုး၊ နဂါးမျိုးကို ဖြတ်လတ္တံ့။
အန္တယ်ဆယ်ဆက်မြောက်လတ္တံ့။
ခေးအိမ်ရှဲရှဲ၊ ခေးကိုင်စွဲလျက်၊ သူရဲထောင်သောင်း မြောက်လိမ့်မည်။
မြောက်ဦးမြို့နှယ် လွင့်လိမ့်မည်။
နံမည်းထိုခါများလိမ့်မည်။
အလင်္ကာနှင့်၊ ဒုဿီရှင်ကြမ်းများလိမ့်မည်။
တုတ်၊ ခေးလျှံညီး၊ လက်ကိုင်ပြီး၊ ရှင်ကြီးသူရဲထွက်လိမ့်မ်။
ရှင်ငယ်သေသောက်များလိမ့်မ်။
သုတ်သင်မစ ပြုလိမ့်မည်။
ဟိန်းတုတ် စစ်ချီ၊ အညီသောင်းကျန်းများလိမ့်မည်။
ကင်းခွန်၊ ဆိပ်ခွန်၊ သူ့ထက်လွန်၍ ကောက်လိမ့်မည်။
မြောက်ဦးမြို့နှယ် လွင့်လိမ့်မည်။
သာသနာလည်း၊ ရောင်ဝါထိုခါ ညှံ့လိမ့်မည်။
သင်းတို့အတွက်၊ မှူးမတ်ထိုခါ ပြုလိမ့်မည်။

ဤသို့သိုက်ကျမ်းလာရှိပါသည်ဟု လျှောက်၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ငါ့သားမြေးလက်ထက်တွင် ဖြစ်လတ္တံ့မည်လောဟု မေးတော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်သားတော်တို့လက်ထက် မဟုတ်ပါ။ မြေးတော်တို့ လက်ထက်သာ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်ဟု

လျှောက်၏။ (ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိုက်တတ်လေက်ရုံးနည်းတူ မေးတော်မူသမျှ သိုက်ဓာတ်ကိန်းအရပ်ရပ်ကို ဖြေဆိုလေသည်။ ကျယ်အံ့စိုး မရေးလိုက်သည်)။

တစ်ရံရောအခါ နရပတိမင်းကြီးသည် ပြည်စိုးကြီးကို ဟယ်---ပြည်စိုးကြီး၊ ငါသည် အစ်ကိုသိုက်ဓာတ်ကိန်းခန်းတို့ကို လျှောက်ထားတတ်သည်ဟု သိတော်မမူ။ ယခုမှသာ ငါသိတော်မူသည်။ ငါသည် အများတကာ အလိုက်ပြုမိလေသော် အလူပင်မဆုံးလေလောဟု မိန့်တော်မူ၍ အစ်ကိုနှင့်ငါသည် အတိုင်ပင်ရပေသည်။ သိုက်တတ်လေက်ရုံးလည်း သေခဲ့သည်။ စစ်ကွပ်ဆရာတော်လည်း အနောက်သို့ ပြေးခဲ့သည်။ အစ်ကိုသည် ဆရာပြုလျက် ငါ့ကိုဆုံးမပါ။ ငါသည် မင်းသား၊ မင်းသမီး၊ မှူးမတ်ပညာရှိတို့ကို ဖျောက်ဖျက်၍ ရှစ်သောင်းဆရာကိုလည်း တောကျောင်းသို့ လျှိုထားမိလေသည်။ ငါသည် အဝီစိငရဲသို့ သွားရလိမ့်မည်ဟု ကြံမိသည်။ အစ်ကိုသာလျှင် ငါ့ကို ဆရာပြုလျက် ကွပ်ညှပ်ဆုံးမပဲ့ပြင်ပါဟု မိန့်တော်မူ၏။

ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ သိုက်တတ်လေက်ရုံးနှင့် စစ်ကွပ်ဆရာတော်တို့သည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသကဲ့သို့ ဟောပြောသမျှ မှန်ကန်ပါသည်။ သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ ပညာအမြော်အမြင်ကြီးကျယ်ပါသည်။ သမုဒ္ဒရာ၌ ကျက်စားသော ငါးကြီးအာနန္ဒာနှင့် တူပါသည်။ အကျွန်ုပ်သည်ကား ချောင်းတွင်ကျက်စားသော ငါးစလုံးနှင့်သာ တူပါသည်ဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးလည်း ပြည်စိုးကြီး၊ ငါသည် မှူးမတ်ပညာရှိတို့ကို တွက်စာဆင်ခြင်မပြု လက်လွန်လေသောကြောင့် ပြည်စိုးကြီးနှင့် ပေချောင်းစားသာ ကြွင်းကျန်လေသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်၏ ဖဝါးတော်အောက်တွင် ကျွန်တော်ခံထိုက်၍ ကျန်ရစ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။

တစ်ရံရောအခါ အရှေ့ပြည်အင်းဝမြို့သာလွန်မင်းတရားက မြန်မာအမတ်တို့ကို ရာဇသံနှင့် စေလွှတ်၍ ရောက်လာသည်။ ရာဇသံတွင် ရွှေပေပြင်၌ ရေး၍မပါ။ လိပ်၍ ထောင့်စောင်း၌သာလျှင် ပါရှိလေသည်။ ရွှေပေကို ဖြန့်၍ကြည့်သော် စာကို မမြင်သောကြောင့် အမိန့်တော်ရေးထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့ကို ဂုဏမဉ္ဇူ ဆရာတော်ထံသို့ လွှတ်၍ အသနားခံစေတော်မူ၏။ အရှင်ဂုဏမဉ္ဇူလည်း ဆွမ်းသုံးဆောင်ခါနီးဆဲဆဲတွင် ရောက်ကြလေ၏။ အရှင်ဂုဏမဉ္ဇူလည်း သုံးဆောင်တော်မမူဘဲ ဆိုင်းနေတော်မူ၏။ အမိန့်တော်ရေးထောင်းစားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့သည် အသနားခံဝင်၍ ရာဇသံကို ဆက်ကပ်လေ၏။ ရာဇသံကို ဖြန့်၍ကြည့်သော် စာကိုမမြင်သောကြောင့် ကျစ်ကျစ်လိပ်၍ကြည့်လေသော် ထောင့်စောင်းတွင် ရာဇသံပါလတ်သည်ကား----ဘုရားပလ္လင်ကျသည်၊ ဟုတ်တည်လော၊ ရာဇပလ္လင်မှာ၊ ခွေးသေးဖျန်းသည်၊ ဟုတ်တည်လော၊ ကြယ်များအပေါင်း၊ ရေဝယ်ကျသည်၊ ဟုတ်တည်လောဟူ၍ပါလတ်သည်ကို မြင်တော်မူလေ၏။

မြင်တော်မူပြီးလျှင် ရာဇသံအလိုကိုပြန်ဆိုသည်ကား----နင်တို့အရှင်သည် ငါ့ကို တောကျောင်းသို့ လျှိုထားသည်ကို ဘုရားပလ္လင်ကျသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ကျွန်ကမင်းဖြစ်သည်ကို ရာဇပလ္လင်ကို ခွေးသေးဖျန်းသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ မင်းသား မင်းသမီး၊ မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့ကို သတ်ဖျက်၍ ရေဝယ်ပစ်သည်ကို ကြယ်များအပေါင်း ရေဝယ်ကျသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤစကားအတိုင်း နင်တို့အရှင်ကို လျှောက်လေဟု မိန့်တော်မူလိုက်၏။

အမိန့်တော်ရေး ထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့သည်လည်း လာလတ်၍ နရပတိမင်းကြီးကို လျှောက်ကြလေ၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ရာဇသံအလိုစကားကို ကြားတော်မူလျှင် ရာဇသံပြန်ပေးရန် ငါမကျွမ်းကျင်ပေတကားဟု မိန့်တော်မူ၏။ အမိန့်တော်ရေး ထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့က အရှင်မင်းကြီး၊ ရာဇသံပြန်ပေးရန်ကို ဆရာတော် ဂုဏမဉ္ဇူနှယ်ယောင်ကို အဘယ်သူလျှင် ရှိပါအံ့နည်းဟု လျှောက်၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ဂုဏမဉ္ဇူဆရာတော်ထံသို့ အမိန့်တော်ရေးထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့ကို လျှောက်ထားတောင်းပန်ရန် လွှတ်တော်မူလိုက်၏။ အမိန့်တော်ရေး ထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့ ဂုဏမဉ္ဇူဆရာတော်ထံသို့ ရောက်လေလျှင် ဒကာတော် မင်းတရား လျှောက်ထားအသနားခံ စေလွှတ်ပါသည် ဆရာတော်အရှင်ဘုရား၊ တိုင်းပြည်၏အရေး အကျိုးစီးပွားကို ထောက်ရှုတော်မူသောအားဖြင့် ရာဇသံတစ်စောင်စီမံ၍ ပေးတော်မူပါဟု လျှောက်ထားအသနားခံကြလေ၏။

လျှောက်ထားသည့်စကားကို ကြားတော်မူလျှင် ဂုဏမဉ္ဇူဆရာတော်သည် အမျက်တော်ထွက်၍ နင်တို့အရှင်သည် မင်းသား မင်းသမီး မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့ကို သတ်ဖြတ်၍ပစ်မည်ကိုကား ပြုတတ်သည်။ ရာဇသံပြန်ပေးလိုက်ရန်ကိုကား မတတ်လေလောဟု မေးတော်မူ၏။ အမိန့်တော်ရေးထောင်စားနှင့် ရွှေတော်ဖတ်တို့ လျှောက်ထားကြသည်မှာ အရှင်ဘုရား တစ်မူကား ဘုရားကဲ့သို့ မြင်သိတော်မူပေသည်။ ဒကာတော်တို့ကား မြင်ရာကိုသာ မြင်ပါသည်။ မမြင်ရာကို မမြင်ပါဟု လျှောက်ကြပေ၏။

ဂုဏမဥ္စူဆရာတော်သည်လည်း အမိန့်တော်ရေး ထောင်စားနှင့် ရှေ့တော်ဖတ်တို့ကို မှာထားတော်မူလိုက်၏။ နင်တို့အရှင်ကို ငါမှာလိုက်မည်။ မင်းစေတမန်တို့ကို အဖူး အမြင်ခံလျက် ရာဇသံကိုဖတ်၍ ကြားတော်မူလတ်လျှင် မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းကိုပြုလျက် ကကုသန်မြတ်စွာဘုရားသားတော် ကောဏာဂုံလော၊ ကောဏာဂုံဘုရားသားတော် ကဿပလော၊ ကဿပဘုရားသားတော် ဂေါတမလော။ ဤသို့ မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ရာဇသံကို ဤနည်းအတူ ရွှေပေတွင်ရေး၍ ပေးတောမူလိုက်ဟု မှာတော်မူလိုက်၏။

အမိန့်တော်ရေးထောင်စားနှင့် ရှေ့တော်ဖတ်တို့သည် ပြန်လတ်၍ နရပတိမင်းကြီးကို ထိုစကားအတိုင်း လျှောက်ကြ၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း အလွန်ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာရှိတော်မူ၍ အရှင်ဂုဏမဥ္စူဆရာတော်သည် ငါ၏ဆရာတော်ဖြစ်သည်ကို ထားဘိဦး၊ မန္တာတ်မင်း၏ ဆရာတော်ဖြစ်ခြင်းနှင့်သာ တန်ပေသည်ဟု ချီးမွမ်းတော်မူပြီးလျှင် စိတ်ဆန္ဒကား ဆိုးသည်ဟု မိန့်တော်မူ၏။

ဟယ်---ပြည်စိုးကြီး၊ ငါ မင်းဖြစ်၍ နှစ်နှစ်မြောက် သက္ကရာဇ် ၁၀၀၂ ခုတွင် အရှေ့ပြည် အင်းဝဘုရင် သာလွန်မင်းတရားကြီးက ရာဇသံနှင့် စေလွှတ်၍ မြန်မာအမတ်တို့ ရောက်လာသည်ကို ငါက ရာဇသံဖြင့် ပြန်ကြားလိုက်ရသည်။ ယင်းအခါ ပြည်စိုးကြီး မရှိပါလောဟု မေးတော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ ယင်းအခါ အကျွန်ုပ်အသက်သည် မည်သည်မှာ နေမှန်းကို မသိပါ။ ခြေရင်းတော်တွင်ကား ရှိပါ၏။ ညဥ့်အခါ မျူးမတ်တို့ ပျောက်လေသည်ဖြစ်၍ ကြောက်လန့်ခြင်းနှင့် နေရသောကြောင့် မမှတ်မိပါဟု လျှောက်၏။

နရပတိမင်းကြီးသည် သားတော်အိမ်ရှေ့သတိုးမင်းသားတို့သည် တိုင်းပြည်ကို အုပ်စိုးနိုင်ကြမည်လောဟု ပြည်စိုးကြီးကို မေးတော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီး၊ သိုက်ကျမ်းတွင်---

ဝမ်တိတစ်ဖက်၊ ရှင်ငယ်ထက်၊ နှစ်ဖက်အကြား၊ ဆည်ပေါင်နားတွင်၊ နဂါးစံပယ် လယ်လတ္တံ့။

နဂါးသုံးနွယ်၊ တစ်ခွေသုံးပတ်လယ်လတ္တံ့။

နဂါးစံပြု ရပ်တစ်ထုမှာ၊ မလုသာ၊ သူ့သမီးနှင့်၊ သူ့ကျေးသူ့ကျွန်၊ သူ့ဝန်ဆန်ကို၊ ကြဉ်နိုင်စေ။

ရဟန်းပုဏ္ဏား၊ သက်ကြီးများကို၊ ပူဆောင့်ပူဆာ မပြုရာ။

တတ်သော်ကား၊ နန်းထက်နှစ်ဆယ်၊ အကယ်မချွတ် နေလတ္တံ့။

မတတ်သော်ကား၊ ခြောက်နှစ် ခြောက်လနေလတ္တံ့။

ဟူ၍ သိုက်ကျမ်းပါရှိကြောင်း သံတော်ဦးတင်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။ နရပတိမင်းကြီးလည်း ဟယ်----ပြည်စိုးကြီး၊ ငါ့ကို ခမည်းတော်သတိုးဓမ္မရာဇာသည် ခုနစ်နှစ်ကပင်ယူလျက် မွေးတော်မူသည်။ ငါ့ကို ဘိုးတော်မင်းဖလောင်းသည် ဂေါရိယဘုရားသို့ ယူတော်မူလျက် ညဥ့်အခါ၌ ငါ့ကို သီချင်းသီစေသည်။ ငါ့အသံကိုကြားသဖြင့် ဘိုးတော်မင်းဖလောင်းသည် ငါ့ကို မွေးစားမည်ဟု တောင်းတော်မူသည်ကို မယ်တော်ဘုန်းမရှင်က မပေးနိုင်ဟု လျှောက်ထားလေသောကြောင့် ယင်းအခါ ငါလွတ်လေသည်။ အလျှုကံပါရမီရှိသောသူက အဘယ်သိကြားနတ်လျှင် ဖျက်နိုင်လိမ့်မ်နည်း။

ဟယ်---ပြည်စိုးကြီး၊ ငါ့ကို မြေးတော် သီရိသုဓမ္မရာဇာသည် အုန်းစိုက်လယ်လုပ်အမှုကို ပြုစေပြီးလျှင် ထိုအုန်းခင်းလယ်မြေတို့ကို သချီတည်၍ ငါ့ကို အုန်းခွန်၊ မြေခွန်တို့ကို ခံယူစားသောက်စေလျက် လောင်းကြက်မြို့စားပေးလေသည်။ ယင်းသို့ မင်းမဖြစ်အောင် ကြံဆောင်ပြုပြင်သည်ဖြစ်လျက် ယခု ငါ မင်းဖြစ်လာသည်တကားဟု မိန့်တော်မူ၏။ ပြည်စိုးကြီးလည်း အရှင်မင်းကြီးသည် တတ်သိလိမ္မာတော်မူသည်ဖြစ်၍ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်အောင် ကြံဆောင်တော်မူနိုင်သောကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်ဟု လျှောက်၏။(လိုရာ လိုရာကိုမျှ ရေးပြလိုက်သည်။ အလိုရှိမူ ဋင်းမြို့တည်ခန်း၌ ယူလေ)။

ဤမြို့တည်ခန်းတွင် နရပတိမင်းကို ဝရဓမ္မရာဇာအမည်ရှိသော မင်းခမောင်း ခုနစ်နှစ်ကပင်ယူ၍ မွေးစားကြောင်း၊ မင်းရာဇာသည် ဘိုးတော်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ ယင်းသို့ဆိုသော်လည်း မင်းခမောင်းသည် ၉၃၉ ခုဖွား၊ နရပတိမင်းသည် ၉၄၄ ခုဖွားဖြစ်၍ မင်းခမောင်းသည် နရပတိမင်းထက် ငါးနှစ်သာ ကြီးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သီရိသုဓမ္မရာဇာကို မြေးတော်ဟု ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း မင်းခမောင်းမွေးစားသည်ဟု မယူသင့်။ မင်းရာဇာ မွေးစားသည်ဟူ၍သာ ယူရမည်။

နရပတိမင်း၏ အရင်းအမိအဖတို့ကိုမူ ထိုထိုရာဇဝင် မှတ်စုတို့၌ ရေးပြမှာထားခြင်း မရှိလေ။ ဇေယ်ဆရာတို့ ကပြရာ၌ကား သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဥယျာဉ်သို့ ထွက်တော်မူရာ ကြက်သွန်ခင်းကို ရေလောင်းခိုင်းထားသူ မိကြောင်မနှင့် စပ်ယှက်ပေါင်းဖော်၍ မင်းကုသလ နရပတိကို မွေးဖွားကြောင်းနှင့်ဆို၍ ကပြကြလေသည်။

ၒင်းစကားလည်း သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ၉၆၄ ခုဖွားသာဖြစ်၍ မင်းကုသလနရပတိသည် အနှစ်နှစ်ဆယ်လုံး ကြီးလေသောကြောင့် ယုတ္တိမတန်သော စကားသာဖြစ်သည်။

ရာဇဝင်ဟောင်း မြို့တည်ခန်း၊ ဆရာငမည်ရာဇဝင်၊ အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့ကို ထောက်ထားလျှင် မင်းပါကြီးသား၊ မင်းဖလောင်းညီတော်လောင်းကြက်မြို့စားမင်းရဲရန်အောင်နှင့် ကျွန်မဘုန်းမရှင်သင့်မိကြရာတွင် ကုသလနရပတိမင်းကို ဖွားမြင်လေသည်ဟု ယူသင့်ရန် ရှိပေကြောင်း။ ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်း မြို့တည်ခန်းတို့၌လာသော နရပတိအကြောင်းတည်း။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား သီရိသုဓမ္မရာဇာ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းစနေနန်းတက်တော်မူ၍ သတိုးမင်းလှဟူသော အမည်ကိုခံတော်မူသည်။ နှစ်ဆယ့်ရှစ်ရက်ရှိလျှင် ကျောက်ပေါက်လေ၍ မယ်တော်နတ်ရှင်မယ်က ကျောက်ဆိပ်တက်စေတတ်သော ဆေးကို တိုက်လေရာ လွန်တော်မူပြန်သည်။ ယင်းသောအခါ သားတော်လွန်ကြောင်းကို ပြည်သူမှူးမတ်တို့ မသိစေရအောင်ထားပြီးမှ ရှေးမင်းညီ မင်းသားမှူးရိုးမတ်ရိုးတို့ကို အကုန်နန်းတော်သို့ခေါ်၍ ရောက်စေပြီးမှ အသီးအသီး ခြေချင်းနှင့်ထားစေသည်။ ယင်းသို့ထားပြီးမှ ငါ့လင် ငါ့သား နှစ်ပါးလွန်လျက်ရှိသည်။ ပြည်နှင့်တန်သူကို ရွေးကောက်ထားကြရမည်။ မိဖုရားကဆိုလေသော် သိရင်းဖြစ်ကြ၍ အမတ်လောင်းကြက်စားနှင့်သာ ထိုက်တန်ပါသည်။ ယင်းသို့ အသီးသီးရွေးကောက်ကြလေသည်။

မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်လည်း လောင်းကြက်စားကိုခေါ်၍ ထီးနန်းကို အပ်လေသည်။ လောင်းကြက်စား ထီးနန်းကို တက်ရလေသော် ညဥ့်အခါ၌ ရှေးမင်းညီမင်းသားဆွေတော်မျိုးတော် မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့ကို အကုန်ထုတ်၍ သတ်လေသည်။ ထိုသို့ ကုန်စင်စွာ သုတ်သင်ပြီးမှ နံနက်အခါ ရှင်မိဖုရားသည် သားတော်အလောင်းကို ကိုယ်တိုင်ထွက်၍ ကောင်းမွန်စွာ သဂြိုဟ်စေ အမိန့်တော်ရှိလေသော် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်ထွက်သွား၍ သားတော်အလောင်းကို သဂြိုဟ်ရလေသည်။ လောင်းကြက်စား ငကုသလလည်း နရပတိကြီးအမည်ကို ခံသည်။

ထိုမင်း ကြံပြန်သည်ကား လင်ကိုမတွယ် သားကိုမခင်သော မိန်းမနှင့် ငါပေါင်းရချေလျှင် ထိုအကျင့်အကြံပျောက်မည် မထင်။ ငါ့အားလည်း ပြစ်မှားသဖြင့်ကြံရာသည်၊ မြို့မြောက်တွင် ကြီးစွာအိမ်ဆောက်၍ ကျောက်အုတ်တံတိုင်းနှင့်ဝင်းကာစေပြီးမှ မြို့မြောက်တွင် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်ကို ထား၍ နန်းတွင်းသို့ မသွင်းဘဲ ထားလေသည်။

သီရိသုဓမ္မရာဇာသားတော်အလတ် ငတုံးခင်ကို အနောက်ကံသာ မြို့စားပေးတော်မူ၍ ထားခဲ့သည်။ ကံသာစားလည်း ခြားနားလေသော် နရပတိကြီးမင်း မဖမ်းမီထွက်ပြေး၍ တောတောင် ခိုမှီသမျှ ရှေးမှူးမတ်တို့နှင့် မင်းသားမင်းဆွေတို့ ထွက်သွားကြလေ၍ အနောက်ကံသာမြို့သို့ချည်း ရောက်ကြလေသြည်။ ရှေးသူရဲကောင်းကိုယ်တော်ရံအသင်း တစ်သိန်းအနက် လက်ဝဲငါးသောင်းတို့လည်း ရှေးပညာရှိသူတော်ကောင်းအမျိုးငလက်ရုံးကို ရဟန်းပြုသည့်အရပ် ဘုရားပေါ်တိုက်တွင်ရှိရာမှ ခေါ်ယူပြီးလျှင် ကံသာမြို့သို့ အလုံးအရင်းနှင့် ထွက်သွားကြလေသည်။ ကံသာစားကိုကား ကုလားတို့က မြန်မာကြီးမင်းဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြလေသည်။

အမတ်လောင်းကြက်စား နရပတိကြီးအမည်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၂ ခုတွင် နန်းတက်တော်မူလေသော် မင်းဖြစ်အံ့ဟူသော နောက်အနာဂတ်ကို သိမြင်သည့်အတိုင်း မင်းအဖြစ်သို့ ငါရောက်ပြီ၊ နောင်အရှည်ထွန်းအောင် မြင်တော်မူဘုရား၊ ထင်တော်မူဘုရား နှစ်ဆူတည်တော်မူမည်။ ရှေးဘစောသီရိမင်းပါကြီး တည်ခဲ့သော ရင်ရိုးတော်ဓာတ်စေတီ၊ နံရိုးတော်ဓာတ်စေတီ နှစ်ဆူနေရာသည် လူတို့နေအိမ်နှင့် အနီးအစပ်အရိပ်မဖွဲမလွတ် ရှိလေသည်။ ထိုဓာတ်နှစ်ဆူကို ပင့်ယူ၍ လျောက်ပတ်ရာအရပ်၌ ကောင်းမွန်စွာတည်လိုကြောင်းနှင့် သာသနာပိုင် ဝိနည်းဓိုရ်ဖြစ်တော်မူသော ‘စန္ဒာရာမဆရာတော်’ ‘သကျမဥ္ဇူဆရာတော်’ ‘ဇိနမာန်အောင်ဆရာတော်’ ‘လောကမာန်အောင်ဆရာတော်’ ‘ရတနာနာစံဦး ဆရာတော်’ ‘မဟာဗောဓိဆရာတော်’ ‘မဏိသကျဆရာတော်’ ‘ရတနာမှန်ကင်း ဆရာတော်’ ‘စန္ဒရာရာမ ဆရာတော်’ ပေါင်းတစ်ကျိပ်နှစ်ပါးကို နန်းတော်သို့ ပင့်ခေါ်၍ နရပတိမင်းကြီးကိုယ်တိုင် မေးတော်မူလေရာ ဆရာတော်တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးတို့ ပြည့်ရှင်မင်းတံဆိုသော ထုံးသော်ကား--

သာသနဒါယကာဖြစ်တော်မူသော ဒါယကာတော်မင်းမြတ်၊ သစ္စာလေးပါးတရားကို အလင်းမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် ရှေးဦးစွာ နတ်သားတောင်းပန်အပ်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ သုံးဆယ့်ရှစ်ဖြာမင်္ဂလာတရားကို ဟောတော်မူရာ၌---

ပတိရူပဒေသဝါသ၊ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သောအရပ်၌ နေရခြင်း မင်္ဂလာတစ်

ပါး။ ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာ၊ ရှေးဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသောသူ၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော မင်္ဂလာတစ်ပါး။ အတ္တသမာပဏိဓိ၊ မိမိကိုယ်ကို ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ဆောက်တည်၍ ကျင့်ခြင်းမင်္ဂလာတစ်ပါး။ သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ကို ပေါင်းဖော်မှီဝဲဆည်းကပ်ရခြင်း မင်္ဂလာတစ်ပါး။

ဤလေးပါးသော မင်္ဂလာတရားနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကို သမ္ပတ္တိစက်လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်းဟူ၍ ဆိုပါသည်။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ရှေးဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပုဗ္ဗေစ ကတပုညတာဟူသော သမ္ပတ္တိစက် တစ်ပါးသည် ပတိရူပဒေသဝါသ သမ္ပတ္တိစက်၊ သပ္ပုရိ သုပနိဿယသမ္ပတ္တိစက်၊ သတ္တသမာပဏိဓိသမ္ပတ္တိစက်သုံးပါးကို ပြီးစေနိုင်ပါသည်။ ပတိရူပဒေသဝါသ သမ္ပတ္တိစက်သည် သပ္ပုရိသုပနိဿယသမ္ပတ္တိစက် တစ်ပါးကို ပြီးစေနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ပြီးစေနိုင်သောကြောင့် ရှေးဘဝ၌ ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသည်ဖြစ်၍ တင့်အ်လျောက်ပတ်သော ပတိရူပအရပ်၌ ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော အရှင်စိုးမင်း မှူးမတ်သူဌေး သူကြွယ်တို့သည် သပ္ပုရိသုပနိဿယဟုဆိုအပ်သော သူတော်ကောင်းတို့ကို ပေါင်းဖော်မှီဝဲဆည်းကပ်မေးမြန်းလျက် ပတိရူပတင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ ပြုလုပ်ခြင်းသည် အတ္တဟိတ၊ ပရဟိတ လောကသံသရာ နှစ်ဖြာသော အကျိုးစီးပွားတိုးတက်ထွန်းလင်းရန် ရှိပါသည်။

ပညာရှိတို့ကို နှီးနှောမေးမြန်းခြင်း မရှိ၊ မိမိအလိုရှိရာ မတင့်အပ်မလျောက်ပတ်လူတို့၏ နေရာအရပ်ကို ဖျက်ဆီး၍သော် လည်းကောင်း၊ ရွာသူတို့၏ အိမ်အနီးအစပ် အရိပ်မလွတ်ရာ၌သော် လည်းကောင်း၊ ဓာတ်တော်၊ မွေတော်၊ ရုပ်ပွားတော်၊ ဆင်းတုတော်၊ ဂူ၊ လိုဏ်၊ တန်ဆောင်း၊ သိမ်၊ ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ မဏ္ဍပ်စသော အဆောက်အအုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရဟန်းသံဃာတို့၏ အသုံးအဆောင်၊ သင်္ကန်း၊ သပိတ်၊ ပရိက္ခရာစသည်တို့ကိုလည်းကောင်း တည်ထားပြုလုပ်ခဲ့သည်ရှိသော် လူတို့၏ နေအိမ်နှင့် နီးစပ်လေသောကြောင့် ရောနှောရောက်ပေါက်၊ အိမ်အောက်အိမ်ပါး၊ အလား မနေမသင့်ရှိလေလျှင် ဆူးတွင်ဖက်ကျပမာ ပတိရူပအရပ်မဟုတ်၊ မတင့်မတယ်သော အရပ်၌ ပြုမိလေသောကြောင့် ထိုကုသိုလ်ရှင်တို့သည် အသက်မရှည်၊ စည်းစိမ်မတည် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်လေရာသည်။

ပညာရှိတို့ကို ပေါင်းဖော်မှီဝဲ ဆည်းကပ်မေးမြန်းလျက် ပတိရူပတင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုသည်ရှိသော်ကား လောကီလောကုတ္တရာ ချမ်းသာစီပွား များပြားတိုးတက် အသက်ခန္ဓာမြင့်ကြာခွန့်ရှည် တည်ပေအံ့သော အကြောင်းဖြစ်ရာသည်။

ရေမြေသနင်း မင်းတို့သည်မူလည်း အနေအသွား အစားအအိပ်မှစ၍ ပတိရူပတင့်အပ်သောအရပ်၌သာ နေရာစားရာသွားရာ အအိပ်ချေသည်။ မတင့်အပ်သော အမှုကို ပြုမိလေသော် ကျက်သရေမင်္ဂလာဆုတ်ယုတ်၍ စည်းစိမ်အသက် တိုလေရာသည်။

ရေမြေသနင်းမင်းတို့သည် ဓာတ်တော်၊ မွေတော်၊ ရုပ်တုတော်များကို ဘေးဥပဒ်အန္တရာယ် ဖြစ်အံ့သည်ကိုလည်းကောင်း၊ မတင့်အပ် မလျောက်ပတ်သောအရပ်၌ ကျရောက်နေတော်မူသည်ကို လည်းကောင်း မြင်လျှင် ဘေးအန္တရာယ်လွတ်အောင် လည်းကောင်း၊ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်သို့ ရွှေ့ပြောင်း၍လည်းကောင်း ထားတော်မူကြဖူးသည်မှာ။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသည့်နောက် တစ်နှစ်ကျော်မြောက်ရှိသော အခါ အရှင်မဟာကဿပ ရဟန္တာအရှင်မြတ်သည် ဓာတ်တော်တို့ကို တိတ္ထိတို့ကြောင့် ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်တော်မူအံ့သည်ကို မြင်တော်မူ၍ ရာမရွာ၌ရှိသော ဓာတ်နှစ်ပြည်မှတစ်ပါး ကုသိန္နာရုံ၊ ကပိလဝတ်၊ ဝေသာလီ၊ ပါဝါ၊ ဝေဌဒီပ၊ အလ္လကပ္ပ၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၏ အရှေ့တောင်ထောင့် တင့်အပ်လျောက်ပတ်သောအရပ်၌ အတောင်ရှစ်ဆယ်ဥမင်တူး၍ အထူးထူးသော ရွှေငွေရတနာ ၊ နံ့သာကရမက်ကြုတ်စေတီတို့၌ သွတ်သွင်း၍ ဌာပနာထားခဲ့ကြောင်းကို သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌကထာ မဟာပရိနိဗ္ဗာန်နသုတ်အဖွင့်၌ လာရှိတော်မူပါသည်။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံယူတော်မူသည့်နောက် သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၂၂ ခုနှစ်တိုင်ရောက်သည့်အခါ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် အဇာတသတ်မင်း ဌာပနာသွင်းထားတော်မူခဲ့သော ဓာတ်တော်တစ်ဆယ့်လေးပြည်တို့ကို ထုတ်ဖော်ယူဆောင်လျက် ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းတွင် ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော မြို့ကြီးတို့၌ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သော ပတိရူပအရပ်ဝယ် ဓာတ်တော်များကို ဌာပနာ၍ စေတီတည်တော်မူခဲ့ဖူးကြောင်းနှင့် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာတို့၌ လာပါသည်။

ဒသရာဇာမင်းကြီးသည်လည်း ဘေးလောင်းတော် မဟာစန္ဒသူရိယမင်း တည်ထားတော်မူခဲ့သော သီရိဂုတ်တောင်တွင်ရှိသော မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို လက်ယာမင်းနန်းအား နန်းတင်လာသော ပျူ တလိုင်းတို့သည် ကျောသားနှင့် ပေါင်တော်ကို

ယူလေရာ ပလ္လင်တော်မှ ကျ၍ မလျောက်ပတ်သောချောက်ထဲတွင် မြေမှုန့်ဖုံးလျက် တွေ့ရှိလေသည်ကို ဓညဝတီမြို့၏ မြောက်ဘက်အနီး လျောက်ပတ်သော ကတညုတ တောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းပင့်ဖိတ်တော်မူ၍ “ခ ဆ ပဥ္စာ” ကိန်းကို ဖြိုပြီးနောက် သက္ကရာဇ် ၅၀၀ ပြည့်လောက်က သိမ်တော်ဆောက်လျက် ကိုးကွယ်တော်မူဖူးပါသည်။

မြောက်ဦးမြို့တည်စ ဘေးတော်မင်းစောမွန်လည်း သက္ကရာဇ် ၇၉၄ ခုနှစ်တွင် မျက်မှောက်တော်ဓာတ်ကို မလျောက်ပတ်သောအရပ် လူတို့နေအိမ်အနီးအစပ် ဆည်ဝ တံခါးအတွင်း၌ စေတီတည်ထားခဲ့လေသော် မင်းပါကြီးလက်ထက်ရောက်တော်မူသော ကာလမှ မလျောက်ပတ်သော လူတို့နေအိမ်အရိပ် မလွတ်ဖြစ်သည်။ ပြောင်းပြီးမူ ဓာတ်တော်ကို ပင့်ယူတော်မူလေ၍ သက္ကရာဇ် ၈၉၄ ခုတွင် ပတိရူပ တင့်အပ်လျောက် ပတ်သောအရပ် ဝသဲတောင်ထိပ်တွင် ထိုဘုရားမျက်မှောက်တော်ဓာတ်ကို ဌာပနာ သွင်း၍ ကောင်းမွန်စွာ စေတီတည်ထားခဲ့ကြောင်းနှင့် သမိုင်းရာဇဝင် ထင်ရှားထွက် ရှိပါသည်။

ယခုလည်း မြို့တောင်ဘက် လက်ဆေးကန် လူတို့နေရပ်အိမ်အနီးအပါး၌ ဘစောသီရိမင်းပါကြီး တည်ထားခဲ့သော ဓာတ်တော်ပါစေတီနှစ်ဆူကို ပြောင်းပင့်၍ ပတိရူပ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သောအရပ်၌ ကောင်းမွန်စွာ တည်လုပ်ကိုးကွယ်တော် မူလျှင် ပစ္စုပ္ပန်၊ သံသရာနှစ်ဖြာစည်ကားထွန်းလင်းလျက် ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ အချီးအမွမ်းကို ခံရမည့်အကြောင်းသာ ဖြစ်ပါသည် ဒါယကာတော်မင်းမြတ်။

ဤသို့ ဆရာတော်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူလေသော် ပြည့်ရှင်မင်းလည်း အလွန်ကြိုက် တော်မူ၍ လက်ဆေးကန်နား၌ရှိသော ဘစောသီရိမင်းပါကြီးကောင်းမှု၊ ရင်ရိုးဓာတ် တော်၊ နံရိုးဓာတ်တော် စေတီနှစ်ဆူကို ပြောင်းပြီးမူ ဓာတ်တော်ကို ရတနာပန်းတောင်း ဖြင့် ပင့်ဆောင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၃ ခုတွင် ပတိရူပတင့်အပ်လျောက်ပတ်သော တောင်ထိပ်၌ ရင်ရိုးတော်ဓာတ်ကို မြင်တော်မူစေတီ၊ နံရိုးတော်ဓာတ်ကို ထင်တော်မူ စေတီဟူ၍ တည်တော်မူပြီးလျှင် ဒိုးကုလားတစ်ရာစီ ကျောက်စာထိုးလျက် လှူတော် မူလေသည်။

တစ်ရံသောအခါ၌ အထက်သာကီဝင်မင်း သီရိသုဓမ္မရာဇာရွှေရေးဆောင် မိဖု ရားကို နရပတိမင်းအမတ် သံထောင်စား ငတုံးညို သင့်မြတ်နေကြောင်း ပြည့်ရှင် မင်း နရပတိကြီး သိတော်မူလေသော် ဆရာတော် တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးကို နန်းတော်သို့ ပင့်ခေါ်တော်မူ၍ ပြည့်ရှင်မင်းကိုယ်တိုင် မေးတော်မူသည်ကား ထီးဖြူဆောင်း၊ ရာဇ ပလ္လင်ထိုင်၊ ဘိသိက်ခံသော ဧကရာဇ်မင်းမိဖုရားသားသမီးတို့ကို မှူးမတ်ပြည်သူတို့ အိမ်ထောင်ဖက်ပြုကောင်းပါအံ့လော။ ရှေးထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်အလာနှင့် မိန့်တော် မူပါမည့်အကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေသော် ဆရာတော်တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးတို့ မိန့်ဆို တော်မူကြသည့် ထုံးသော်ကား---

သာသနဒါယကာ ဖြစ်တော်မူသော တရားမင်းမြတ်၊ လူနတ်တို့၏ ဆရာ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓ မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောကြားတော်မူအပ်သော မင်္ဂလာတရားတော်၌ ဂါရဝေါ စ၊ ရိုသေထိုက်သောသူတို့အား ရိုသေရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ နိဝါတောစ၊ မာန် မာနကို နှိမ်ချထိုက်သောသူတို့၌ နှိမ်ချခြင်းသည်လည်းကောင်း။ ကတညုတာစ၊ သူ့ ကျေးဇူးကိုသိတတ်သော သူ၏အဖြစ်သည် လည်းကောင်း။ မင်္ဂလာတရားမည်၏ ဟူ၍ ဟောတော်မူသောကြောင့် လောကုတ္တရာမှုဖြစ်လျှင် သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား မဟာ ကရုဏာတော်ဖြင့် လွန်စွာသနားတော်မူ၍ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်အောင် ထုတ်ဆောင်တော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရားသည် ကျေးဇူးအထူးကြီးမြတ်တော်မူ ပါသည်။

လောကီမှုတွင် မိဘ ဆရာသမားတို့သည် သားသမီး တပည့်တပန်းတို့အား ပစ္စုပ္ပန်သံသရာချမ်းသာစီးပွားများပြားစေကြောင်း ကောင်းမြတ်သော အလေ့အကျင့် ဖြင့် ဆုံးမပဲ့ပြင်တတ်သောကြောင့် ကျေးဇူးအထူးကြီးပါသည်။

ရေမြေသခင် ဘုရင်ဧကရာဇ်မင်းမြတ်တို့သည်လည်း တိုင်းနိုင်ငံသူ ရှင်လူရဟန်း အပေါင်းတို့အား ရင်တော်၌ဖြစ်သော သားကဲ့သို့ အုပ်ထိန်းစောင့်ရှောက်ထောက်မပြုစု ကြည့်ရှုသိမ်းမြန်းနေတော်မူသည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးရှင်ကြီးပင် ဖြစ်ပါသည်။

မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါးနှင့် ဖြောင့်သားညီညွတ်သော ဧကရာဇ်မင်းတို့သည် ပူဇနေယျာနံ၊ ပူဇော်ထိုက်သော မင်းမှန်ချေသည်။ ယင်းသို့ တရားမပျက် ရှေးအထက် က အဆက်ဆက်သော မင်းကောင်းတို့၏ ထုံးနည်းကို မလွန်၊ အခွန်ဘဏ္ဍာကို ဆယ်ဖို့ တစ်ဖို့ ခံယူသုံးဆောင်လျက် ဘုန်းကျက်သရေနှင့်ပြည့်စုံ၍ သာဓုနရတရားလေးပါး၊ သင်္ဂဟတရားလေးပါး၊ နာယကဂုဏ်ခြောက်ပါး၊ အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါး၊ မင်းတို့ ၏ ပြကတေ့တရား ခုနစ်ပါး၊ မင်းတို့၏ ကျေးဇူးရှစ်ပါး၊ ရာဇဂုဏ် ကိုးပါးတို့ကို ဖြည့် ကျင့်တော်မူလျက် ဘိသိက်ခံတော်မူသော မင်းဧကရာဇ်တို့၏ မိဖုရား သားတော် သမီး

တော် မင်းဆွေစိုးမျိုးတို့၌ ပြစ်မှားလွန်ကျူးပြုသောသူသည် ကတညုတ တရားမရှိ၊ သူယုတ်မာ၏ အလေ့ဖြစ်ချေသည်။ ထိုသူ့အား ဘုရားစသော သူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းတော်မမူ။ ခေးသွားဖျား၌ တင်ထားသော ပျားသကာကိုသာမြင်၍ ခေးသွား၏ ဂုဏ်အပြစ် ဥပါဒ်ကို ဖြစ်အံ့သည်ကို မသိ။ အာဟာရ တပ်မက်၍ လျက်မှားသော သူမိုက်ကဲ့သို့ အထိုက်အလျောက် အပြစ်ရောက်သင့်ရာသည်။

တစ်ကြောင်းမူလည်း အန္တရကပ်ဖျက်ခါနီးဆယ်နှစ်တမ်းကျရောက်သောအခါ၌ သတ္တဝါတို့သည် အမိ၊ မိထွေးစသည်ဖြင့် မသိ၊ လွန်ကျူးဘိသကဲ့သို့ ရှိချေသည်။ ထို့ကြောင့်---‘

ဘိက္ခဝေ၊ ရဟန်းတို့။ ဒသဝဿာယုကေသု၊ ဆယ်နှစ်တမ်းသို့ ကျရောက်ကုန်သော။ မနုဿေသု၊ လူတို့၌။ အယံ၊ ဤမိန်းမသည်။ မေ၊ ငါ၏။ မာတာတိဝါ၊ အမိဖြစ်သည်ဟူသော အမှတ်သည်လည်းကောင်း။ မာတုစ္ဆာတိဝါ၊ မိထွေးဖြစ်သည်ဟူသော အမှတ်သည် လည်းကောင်း။ မာတုလာနီတိဝါ၊ ဦးရီးမယားဖြစ်သည်ဟူသော အမှတ်သည်လည်းကောင်း။ အာစရိယဿ၊ ပညာသင်ကြားသော ဆရာ၏။ ဘရိယာတိဝါ၊ မယားဖြစ်သည်ဟူသော အမှတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဂရူနံ၊ အလေးအမြတ်ပြုထိုက်သော ဘကြီးဘထွေးတို့၏။ ဒါရောတိဝါ၊ မယားဖြစ်သည်ဟူသော အမှတ်သည်လည်းကောင်း။ နဘဝိဿတိ၊ ရှိသည်မဖြစ်လတ္တံ့။ လောကော၊ လူအပေါင်းသည်။ သံဘေဒံ၊ ရောယှက်ခြင်းသည်။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတ္တံ့။ အဇေလကာယထာ၊ ဆိတ်တို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ ကုက္ကုဋ္ဌာယထာ၊ ကြက်တို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း။ သူကရာယထာ၊ ဝက်တို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ သောဏသိင်္ဂါလာယထာ၊ အိမ်ခွေး မြေခွေးတို့ကဲ့သို့ လည်းကောင်း။ ဘဝိဿတိ၊ ဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍ သုတ်ပါထေယျ ပါဠိတော်၌ ဟောတော်မူပါသည်။

တစ်နည်းမှာလည်း စကြာမင်းတို့ သားမယားဗိုလ်ပါတို့၌ ကျင့်အပ်သော အန္တောဇန ဗလကာယစသော ကျင့်ဝတ်ဆယ်ပါးတွင် အဓမ္မရာဂနှင့် ဝိသမ လောဘနှစ်ပါးကို ထည့်သွင်းလျက် ကျင့်ဝတ်တရားတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးဖြစ်ကြောင်းနှင့် ပါထေယျအဋ္ဌကထာ၌ လာရှိတော်မူပါသည်။ ထိုတွင် အဓမ္မရာဂဟူသည်မှာ---

အဓမ္မရာဂေါတိ၊ အဓမ္မရာဂဟူသည်ကား။ မာတာ မာတုစ္ဆာပိတုစ္ဆာ မာတုလာနီတိ အာဒိကေ၊ အမိ မိထွေး ဦးရီး၏ မယား အစရှိသော။ အယုတ္တဋ္ဌာနေ၊ မသင့်သော အရာ၌။ ရာဂေါ၊ တပ်နှစ်သက်ခြင်းတည်း။ ဝိသမလောဘောတိ၊ ဝိသမလောဘ ဟူသည်ကား။ ပရိဘောဂယုတ္တေသု၊ သုံးဆောင်သွားလာခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော။ ဌာနေသုပိ၊ အရာတို့၌လည်း။ အတိဗလဝလောဘော၊ အလွန်တပ်နှစ်သက်သောလောဘတည်း။ မိစ္ဆာဓမ္မောတိ၊ မိစ္ဆာဓမ္မဟူသည်ကား။ ပုရိသာနံ၊ ယောက်ျားတို့၏။ ပုရိသေသု၊ ယောက်ျားတို့၌၊ ဣတ္ထီနံ၊ မိန်းမတို့၏။ ဣတ္ထီသု၊ မိန်းမတို့၌။ ဆန္ဒရာဂေါ၊ တပ်နှစ်သက်တတ်သော လောဘတည်း။ ဤသို့ ပါထေယျ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြတော်မူပါသည်။

ဤသို့ အဓမ္မရာဂ၊ ဝိသမလောဘ၊ မိစ္ဆာဓမ္မတို့ပြောသောအခါ မိုးတို့သည် ကောင်းမွန်စွာ မရွာကုန်၊ ကောက်ပဲအသီးအနှံတို့သည် ကောင်းမွန်စွာ မဖြစ်ပွားကုန်။ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်သော ဘီလူးတို့ကို လူတို့၏ သွားလာရာလမ်းခရီးတို့၌ လွှတ်ကုန်သည်ဟူ၍ အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာတိကနိပါတ်၌ လာပါသည်။

ထို့ကြောင့် တိုင်းပြည်မြို့ရွာ နိဂုံး ဇနပုဒ်တို့ကို စောင့်ချုပ်သိမ်းအုပ်တော်မူသော မင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့သည် အဓမ္မရာဂ၊ ဝိသမလောဘ မိစ္ဆာဓမ္မတို့ကို မပြုမကျင့် မလွန်ကျူးရအောင် ဆုံးမတားမြစ်အပ်ပါကြောင်း----။

ယခင်ဆိုအပ်သော မင်းကျင့်တရားနှင့် မညီမညွတ်၊ တင့်အပ်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ အနေအသွားအစားအသောက်ကို မပြု။ မိုက်မှုအလေ့အလာ သူယုတ်မာတို့နှင့်သာ ရောပြွမ်းပေါင်းသင်းလျက် မင်းတို့ခံအပ်သော ဘိသိက်မင်္ဂလာကို မခံမပြု။ လုယက်ဆိုးသွမ်းသော မင်းသုညတို့ စိုးအုပ်သောနိုင်ငံ၌ သတ္တဝါတို့ ချမ်းသာခြင်းမရှိ။ ဝိပရိဖောက်ပြန်၍ ကျင့်ကြံသော မင်းများကို ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အပြစ်သာ များစွာရှိလေသည်။ ယင်းသို့သော မင်းယုတ်မာတို့၏ သားမယားဖြစ်ချေမူကား ကတညုတ ကျေးဇူးတင်ရန်အကြောင်းမပေါ်။ မသူတော်သော မင်းယုတ်မာတို့နှင့် ကင်းကွာရခြင်းသည်ပင် ကောင်းမြတ်ရာသောကြောင့် ထိုမင်းတို့ မရှိသည့်နောက် အလျောက်သဘာဝ စပ်ယှက်ကြသောသူတို့အား လွန်ကျူးသော အပြစ် မရှိသင့်ပါ ဒါယကာတော်မင်းမြတ်ဟူ၍ ဆရာတော်တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးတို့ မိန့်တော်မူကြလေသော်-----

ပြည့်ရှင်မင်း နရပတိကြီး အမိန့်တော်ရှိသည်ကား----ကျေးဇူးရှင် သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် သာကီဝင်မင်းမျိုးစဉ်လာ ဘိသိက်ခံသော မင်းကောင်းမင်းမြတ်။ ပြည်သူတို့အားလည်း တရားသဖြင့် စောင့်ထိန်းတော်မူသော မင်းဖြစ်ချေသည်။ ထို

မင်း၏ မိဖုရားမောင်းမအား အခြားသူမနေသင့်။ သံထောင်စား ငတုံးညိုလည်း ကျေးဇူးမသိတတ်သော သူယုတ်မျိုး ဖြစ်သည်။ စားကျေးကိုနုတ်၍ စီရီရေခပ်အစို့မှာ ဖြည့်တော်မူလေသည်။

ရွှေရေးဆောင် မိဖုရားလည်း သိက္ခာပျက်သောရဟန်းနှင့် တူသည်။ ပြည့်တန်ဆာမဖြစ်စေ မိန့်တော်မူ၍ ယောကျ်ားမိန်းမနှစ်ယောက်ကို ယုတ်သောအစို့၌ ဖြည့်တော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ၌ နရပတိမင်းကြီးသည် သက်တော် ၆၃နှစ် ရောက်သောအခါ သည်းထန်စွာ နာတော်မူလတ်၍ အရိုက်အရာ ထီးနန်းကို သားတော်အကြီး ညိုရောင်ဖြူနှင့် သားတော်အလတ် မြို့သစ်စား အောင်ကျော်စံ နှစ်ယောက်ရှိသည်တွင် သားတော်အကြီး ညိုရောင်ဖြူသည် ပညာရှိတို့နှင့် မနီးနှော၊ ပညာရှိတို့စကားကို မနာယူ၊ သွမ်းသွပ်ပြိန်းဖျင်းသော ကျေးကျွန်တို့နှင့် သဘာဝပြုလျက် နေလေသည်။

သားတော်အလတ် မြို့သစ်စားအောင်ကျော်စံသော်ကား ပညာရှိတို့ကိုရှာ၍ ပေါင်းဖက်ရောနှောပြီးသော် ရှေးထုံးဟောင်း ကောင်းသောအကြံနှင့် ဟိရိဩတပ္ပ တရားကို စောင့်ထိန်းကာ ပညာရှိအင်္ဂါနှင့် ညီလေသည်။

ထိုသားတော်နှစ်ယောက်တို့တွင် ထီးနန်းတိုင်းပြည်ကို မည်သူသို့ အပ်သင်းကြောင်းနှင့် ဆရာတော် တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးကို မေးတော်မူလေရာ ဆရာတော်တစ်ကျိပ်နှစ်ပါးတို့ မိန့်တော်မူသော ထုံးသော်ကား---

သာသနဒါယကာ ဒါယကာတော်မင်းမြတ်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ရှေးဦးစွာ ဟောပြဆုံးမတော်မူအပ်သော မင်္ဂလာတရားတော်၌---

ဒေဝပုတ္တ၊ နတ်သား။ ဗာလာနံ၊ သူမိုက်တို့ကို။ ယာအသေဝနာစ၊ အကြင်မမှီဝဲမဆည်းကပ်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ ပဏ္ဍိတာနံ ပညာရှိသော သူတို့ကို။ ယာသေဝနာစ၊ အကြင်မှီဝဲ ဆည်းကပ်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ ပူဇနေယျာနံ၊ ပူဇော်ထိုက်သော သူတို့ကို။ ယာပူဇာစ၊ အကြင်ပူဇော်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတံ၊ ဤသုံးပါးသော တရားသည်လျှင်။ ဥတ္တမံ၊ မြတ်စွာသော။ မင်္ဂလံ၊ မင်္ဂလာတရားမည်၏ဟူ၍။ တွံ၊ သင်နတ်သားသည်။ ဂဏှာဟိ၊ မှတ်ယူလော။

ဤသို့ဟောကြား ပြသဆုံးမတော်မူရာ မင်္ဂလာတရားတော်၌ ပညာမရှိသောသူကို မမှီဝဲ မဆည်းကပ် မပေါင်းဖော်သင့်ကြောင်း၊ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းကိုသာလျှင် မှီဝဲဆည်းကပ် ပေါင်းဖော်ရမည့်အကြောင်း၊ ပူဇော်ထိုက်သော သူကိုသာလျှင် ပူဇော်ချီးမြှင့်ရမည့်အကြောင်းနှင့် လာရှိတော်မူပါသည်။

သဗ္ဘိရေဝ၊ သူတော်ကောင်းတို့နှင့်သာလျှင်။ သမာသေထ၊ ပေါင်းဖော်မှီဝဲ ယှဉ်တွဲကုန်ရာ၏။ သဗ္ဘိ၊ သူတော်ကောင်းတို့နှင့်။ သန္ထဝံ၊ မိတ်ဆွေပြု၍ ပေါင်းဖော်ခြင်းကို။ ကုဗ္ဗေထ၊ ပြုကုန်ရာ၏။ သတံ၊ ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏။ သဒ္ဓမ္မံ၊ ငါးပါးသီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလ၊ လေးဝသော သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားကို။ အညာယ၊ သိ၍။ သေယျော၊ ပွားစီးသဖြင့် မြင့်မြတ်သည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ပါပိယော၊ ယုတ်မာသောသူတို့အောက် ယုတ်မာခြင်းသည်။ ကုဒါစနံ၊ တစ်ရံတစ်ခါမျှ။ နဟောတိ၊ မဖြစ်။ ဤသို့လည်း ဓမ္မပဒစသောကျမ်းဂန်တို့၌ လာပါသည်။

ဇာတ်နိပါတ်တော်တို့တွင်လည်း သံဝရမင်းသားသည် တစ်ရာ့တစ်ယောက်သော သားတော်တို့တွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်ပါလျက် ပညာရှိသော အမတ်ကောင်းနှင့် ပေါင်းဖော်မှီဝဲ ယှဉ်တွဲနှီးနှောခြင်း ပြုလေသောကြောင့် ခမည်းတော်မင်း၏ အရိုက်အရာ ထီးနန်းတိုင်းပြည်ကို အပ်နှင်းခံရတော်မူဖူးကြောင်းနှင့် သံဝရဇာတ်တွင် လာရှိတော်မူပါသည်။

ယင်းသို့ကျမ်းဂန်အလာ ပညာရှိသဖြင့် ပူဇော်ခံထိုက်သောသူ ဖြစ်မှလည်း တိုင်းနိုင်ငံသူတို့ ပူဇော်ခံလျက် ဆယ်ဖို့တစ်ဖို့ ပြည်သူတို့ လုပ်ခွန်ဘဏ္ဍာကို ခံယူသုံးဆောင်ထိုက်ပါသည်။ ပညာမရှိ မိုက်သော အလေ့အလာကိုကြိုက်သော မင်းတို့စိုးအုပ်သော နိုင်ငံ၌ တိုင်းသူပြည်သားအပေါင်းတို့သည် မာနထောင်လွှားရက်စက်ကြမ်းတမ်းလျက် ကိုယ်နှင့်နီးရင်းသောသူမှတစ်ပါး သနားခြင်းမရှိ၊ အလေ့အသိအမြင် ပညာဖြင့် သတ္တဝါတို့ ညှိုးငယ်ပျက်စီး သေဆုံးများပြား ရှိလေသည်။ ထိုသို့ ယုတ်မာသော မင်းတို့အား ဘုရားအစရှိသော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့ ချီးမွမ်းဖွယ်ရာမရှိသောကြောင့် အသက်စည်းစိမ် တိုလေရာသည်။ ထိုပြည်တို့၌လည်း မြတ်စွာဘုရား ဆုံးမတော်မူအပ်သော တရားမတည်လေ၍ ရန်သူမျိုးငါးပါး ရောနှောဆက်ဆံလျက် နိုင်ငံရွာရှောက်ရှား ပျက်စီးတတ်ကြောင်း ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်အလာမှာ----

ဝေသာလီမင်းတို့သည် အချင်းချင်း မညီမျှ၊ အပရိဟာနိယ တရားကင်းလွတ်အောင် ဝဿကာရပုဏ္ဏား လှည့်ဖြားကုန်ထိုက်ပြုလေရာ ပညာအဆင်အခြင်မရှိ မိမိတို့သဘောထားသည့်အတိုင်း နေမှားကြသည့်အတွက် ပျက်စီးဆုံးပါးရလေကြောင်းနှင့် ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်လာပါသည်။ ဒါယကာတော်မင်းမြတ်ဟု ဆရာတော်တို့ မိန့်တော်မူလေသော် ပြည့်ရှင်မင်းကလည်း ကြိုက်တော်မူလေ၍ သားတော်အကြီးကို ထီးနန်းမအပ်။ သားတော်အလတ် မြို့သစ်စားသို့ ထီးနန်းတိုင်းပြည်ကို အပ်တော်မူလေသည်ဟူ၍ ဆိုတော်မူသည်။ ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော နရပတိမင်းကြီးအကြောင်းတည်း။

(ဤဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ နရပတိမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၀၀၂ ခုတွင် နန်းတက်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်ကို နန်းတွင်းသို့ မသွင်းဘဲ မြို့မြောက်တွင်သာ ထားလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၃ ခုတွင် ထင်တော်မူစေတီတို့ကို တည်တော်မူသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သားအလတ်ကိုသာ ထီးနန်းအပ်သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း ရေးသားပါရှိသော အရာတို့သည် ရာဇဝင်ဟောင်းတို့နှင့် မညီလေ။ အက္ခရာပုဒ်ပုဒ်၊ အသတ်အထား စကားသွားအမှားတို့ကိုမူ ပြင်ဆင်ထည့်သွင်းကာ ရေးလိုက်သည်။

အချို့ရာဇဝင်သစ် ၂၁၉ နံပါတ်၌ မြောက်ဦးမြို့တွင် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်ကို နန်းတွင်းသို့ မသွင်းဘဲ ပြင်၌ထားလေသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောင်းကြက်စားကေသလသည် နရပတိကြီးအမည်ကို ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၂၅ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်တော်မူလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုပြီးလျှင် ဓညဝတီအရေးတော်ပုံအတိုင်း ရေးလေသည်။ အဆုံးရောက်ခါနီး နန်းအပ်ခန်း ၂၂၆ နံပါတ်၌ကား နရပတိမင်းကြီးသည် မိဖုရားနတ်ရှင်မယ်ကို မှာထားပြောဆိုသင့်သော စကားအရပ်ရပ်ကို မှာထားတော်မူပြီးမှ လွန်တော်မူကြောင်းနှင့် ဆရာငမည် ရာဇဝင်သို့လိုက်၍ ဆိုပြန်သည်။ ရှေ့နောက်စဉ်းစား၍ မှားသည်မှန်သည်ကို သိကြလေ။ ဤကား အမှာစကားချပ်။)

ထိုနရပတိမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အကြီးဖြစ်သော အိမ်ရှေ့မင်းသည် နှမတော်ရင်း ရတနာကုမ္မာရီနှင့် အဘိသိက်ခံတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၀၇ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ညလေးပဟိုရ်ရှိရပ်တွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ သတိုးမင်းတရားဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ထိုမင်း၌ မိဖုရားခေါင်သည်ကား နှမတော်ရင်း ရတနာကုမ္မာရီတည်း၊ တောင်မိဖုရားကား ရှင်လတ်တည်း၊ မြောက်မိဖုရားကား စောပို့မယ်တည်း၊ အနောက်မိဖုရားကား မိဖုရားဖြူတည်း။

မိဖုရားခေါင်တွင် စန္ဒာတစ်ယောက်၊ မင်းမဲလုလင်တစ်ယောက်၊ သမီးတော်မယ်ကြီးတစ်ယောက်၊ မယ်လတ်တစ်ယောက်အားဖြင့် လေးယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ မိဖုရားဖြူတွင် သားတော် မင်းချွတ်တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

မိဖုရားပို့မယ်တွင် စန္ဒပဘာမည်သော သမီးတော်တစ်ယောက် ဖွားမြင်တော်မူသည်။

ကိုယ်လုပ်တော်များတွင် ဖွားမြင်တော်မူသော သားတော် သမီးတော်တို့သည်ကား တစ်ကျိပ်မက ဖွားမြင်သည်ဖြစ်၍ သားတော်၊ သမီးတော်အပေါင်းသည် သုံးကျိပ်ကျော်ခန့် ရှိတော်မူသတည်း။

ထို သတိုးမင်းတရားသည် နန်းတက်တော်မူ၍ ရက်ပေါင်းသုံးဆယ်ရှိလျှင် မယ်တော်မိဖုရား နတ်ရှင်မယ်ကို ရွှေဝင်းတော်၏ မြောက်ဘက်ဖြစ်သော ဟရီတောင်အရှေ့ဘက်တွင် နန်းအိမ်ဆောက်၍ ထားလေသည်။ ထိုနေ့ကစ၍ မယ်တော်နန်းဟုအစဉ်ထားကြလေ၏။ ထိုမင်းသည်ကား ကနက္ကဒန်ထီးဖြူကို ဖွင့်၍ ပွင့်တော်မူသောကြောင့် ထီးဖြူပွင့်ဟန် ထီးရစ်ထည့်၍ ဒင်္ဂါးခတ်တော်မူသည်။

ထိုဘုရင်သတိုးမင်းတရားသည် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ဖူးမြော်အံ့ဟူ၍ ချီတော်မူပြီးလျှင် များစွာသော အလှူတော်နှင့် ပူဇော်တော်မူခဲ့၍ မိဌာန်ပြီးသော ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကို စုန်လေ၍ ဦးရစ်တော်ခေတ်ကို ပူဇော်တော်မူပြန်သည်။ ပူဇော်၍ မိဌာန်တော်မူပြီးလျှင် ဦးရစ်တောင်ပေါက်မှ အနောက်သို့ ချီတော်မူလေ၏။ သမီးလှပြင်သို့ ရောက်လျှင် ထိုညတစ်ည စခန်းချတော်မူ၍ ချီတော်မူလေသည်။ ပဲလွန်းဆိပ်သို့ ရောက်လေလျှင် တစ်ညစခန်းချတော်မူ၍ ကြည်းကြောင်း ရေကြောင်း ချီတော်မူလေလျှင် သက်မင်းတို့သည် များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ဖြင့် ဆက်သဖူးမြော်လာကုန်သည်။ ထိုမှသည် တက္ကတျာကစ၍ ခုနစ်ပြည်ထောင်သော မင်းတို့သည် ဝပ်စင်းပူဇော်လာကြကုန်သဖြင့် များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို လက်ခံသိမ်းယူတော်မူ၍ နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၍ ရောက်တော်မူလျှင် ပြင်ဝင်းတစ်ထပ်ကို လုပ်တော်မူ၏။ လုပ်တော်မူလျှင် အရှေ့တောင်ထောင့်က နဂါးဖျက်၍ ကျောက်တို့သည် မမြဲဘဲ နေ့

ချင်းပြိုခဲ့လျှင် ချဉ်း၍ လုပ်တော်မူပြန်၏။ မပြီးစီးခင် အညာအရပ် ငရွှေရွာသို့ သွားချေမှား၍ ပြန်ကြွတော်မူလတ်သော် အနာသည်းစွာဖြစ်၍ များစွာသောအလှူကို ပေးတော်မူ၏။ ထိုအခါ အနာသည် လွန်စွာသည်းလတ်ရာတွင် ငါသွားချေသောအခါ မပါသမျှသောသူတို့ကို ပြည်ရွာတို့၌ စိစစ်၍ ထောင်တွင်ဖြည့်လေဟု အမိန့်ချခဲ့သော အဖြစ်သည် မိစ္ဆာမတရား ပြုတတ်သောသူတို့ ခြောက်လှန့်၍ စားကြလေသောကြောင့် သတ္တဝါတို့ ဆင်းရဲရချေသည်ဟု သံဝေဂယူတော်မူလေသည်။

ထိုမင်းသည် အနာသည်းလတ်၍ သေအံ့သောအကြောင်းကိုသိ၍ ငါ့သားတော်ကို မိဖုရားခေါင်သည် စောင်မကြည့်ရှုလိုက်ပါဟု မှာထားတော်မူ၍ အမတ်တို့ကို ခေါ်ပြီးလျှင် သားတော်အား တိုင်းပြည်ထီးနန်းကို အပ်နှင်းတော်မူ၍ အိမ်နိမ့် ၂၆၊ နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၇၊ ခုနစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၃၊ သုံးဆယ့်သုံးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၁၄ ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် စနေသားတည်း။ ၂။

ထိုမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော် စန္ဒာသည် မိဖုရားရတနာပီယနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၁၄ ခုတွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ စန္ဒသုဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။ ခမည်းတော် လုပ်တော်မူခဲ့သော မြို့၊ တပ်၊ ကျုံး မြောင်းတို့ကိုလည်း ထပ်ဆင့်၍ လုပ်တော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၁၉ ခု၊ နတ်တော်လတွင် ဝင်မနား ကျီတော်နှင့် မဟာမုနိသိမ်တော်ကို မီးလောင်လေသောကြောင့် စန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် မှူးတော်မတ်တော်တို့နှင့်တိုင်ပင်၍ ကောင်းမွန်စွာသော သစ်သားတို့ကို ယူဆောင်စေလျက် သက္ကရာဇ် ၁၀၂၀ ပြည့်၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် မဟာမုနိသိမ်တော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၂၁ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၂ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ရတနာစံဦးစေတီနှင့် ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၂၃ ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလတွင် ဘိုးတော် နရပတိမင်းထံ ကျွန်ခံဝင်ရောက်နေထိုင်လာသူ ပဆာမင်းသား နှရောင်စီသည် စန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်ကန်လေရာ မနိုင်၍ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာဖျားသို့ ပြေးလေ၏။ သားတော်နှစ်ယောက်နှင့် နောက်ပါသူရဲတို့ ကြွင်းကျန်ရစ်သည်ကို သတ်၍ပစ်လေ၏။ ကြွင်းကျန်သော သူရဲတို့ကိုလည်း သစ္စာရေတိုက်၍ ကမံလေးမြားကိုကိုင်စေလျက် မင်းထံတွင် အလှည့်နှင့် စောင့်နေရလေ၏။ ထိုသူတို့သည် ကမံသည်ဟု တွင်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၂၅ ခုနှစ်တွင် နှရောင်စီ၏ကျွန် မောင်းကွပ်တို့သည် ပုန်စားပြန်၍ ရွှေနန်းတော်ပြသာဒ်ကို မီးတိုက်လေလျှင် မနောသီဟမြောက်ဦးစား သေလေ၏။

(ဤအရာတွင် ဆရာငမည် ရာဇဝင်၌ ပဆာမင်းသားအမည်ကို သက်သူဇာဟူ၍ ဆိုပြီးလျှင် ထိုစန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းလက်ထက်မှ လာရောက်ကြောင်းနှင့် ဆိုသည်။ ရာဇဝင်ဟောင်း မြို့တည်ခန်းနှင့် အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့မှာ နရပတိမင်းလက်ထက သက္ကရာဇ် ၁၀၀၁ ခုနှစ်ကပင် ပဆာမင်းသား နှရောင်စီသည် နှမတော်သက်သူဇာတို့နှင့် ခိုဝင်လာရောက်နေထိုင်လာကြောင်းနှင့် ဆိုသည်ဖြစ်ရကား ဆရာငမည်ရာဇဝင်စကားကို စဉ်းစားရန် ရှိချေသည်။ ဤကား စကားချပ်)။

သက္ကရာဇ် ၁၀၂၆ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း တစ်ရက်နေ့ဝယ် ရွှေနန်းတော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၏။ ထိုသက္ကရာဇ် တပို့တွဲလတွင် စစ်တကောင်းကို မောင်းကွပ်တို့ ဖျက်လေလျှင် ကိုယ်ရံကြီး ရာဇဗလကျော်ထင်နှင့် ကုလားပဉ္စင်ကို ဖမ်းယူလေ၏။ ဇုန္တာတ်စစ်သည်အပေါင်းတို့လည်း စစ်တကောင်းမြို့မှ ဆုတ်၍ ပြေးခဲ့ရ၏။ ထိုနှစ်လည်းကောင်း တပေါင်းလတွင် ဖောင်တော်မစီးသင့်ကြောင်းနှင့် လျှောက်ထား တားမြစ်သော်လည်း နာယူတော်မမူ။ ဖောင်တော်စီးလျက် မဟာမုနိရုပ်တုတော်သို့ အဖူးအမြင်သွားလေသော် အလောင်းသမား ကျွန်းမော်ဖျားတွင် ဖောင်တော်တင်လျက် ထုချေ၏။ တစ်ဖန်သွားလေသော် သရေချောင်းသို့ ရောက်သောအခါ စစ်တကောင်းကို မောင်းကွပ်တို့ ဖျက်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလာသော် လှေတော်စီး၍ ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၏။ ရောက်တော်မူလျှင် စစ်တကောင်းကို ဖျက်ချေဟု စစ်သူကြီးကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ စစ်သည် လှေတက် လက်နက် ကိရိယာတို့သည် ပျက်စီး၍ ပြန်ခဲ့ရကြကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၂၈ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၅ရက်နေ့မှသည် ဝါဆိုလကုန်ခါနီးတိုင်အောင် ကျွတ်ကြီးလှေကျော်၊ လှေကျင်သံချိတ်တို့တွင် လက်နက်ကိရိယာတင်၍ ပေါင်းတွတ်က စောင့်နေရ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၂ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၊ မိဖုရားခေါင်သားတော် ဥဂ္ဂါဗလကို ရဟန်းပြုတော်မူ၏။ ညီတော်ကို စစ်တကောင်းစား ပေးတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၂ ခု၊ ပြာသိုလဆုန် ၁၀ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ညီတော်စစ်တကောင်းစား ပုန်စားလာသော် ဝင်းတော်ထဲကနေ၍ စစ်ခံတော်မူရာ လက်နက်မှန်၍ ညီတော်စစ်တကောင်းစား သေခဲ့၏။ နောင်တော်လည်း ငိုယိုမြည်တမ်း ညှိုးနွမ်းလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၃ ခု၊ နယုန်လတွင် ရွှေနန်းအရှေ့ဘက်တံခါးထွက်မှသည် မဟာမုနိသိမ်တော်ရောက်အောင် စကြံဆည်ဖို့တော်မူ၏။ ဝါဆိုလဆုတ် ၁၁ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ရွှေဂူဟာသိမ်တော်နှင့် ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၄ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် ၆ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ သားတော်အလတ် ရဟန်းလူထွက် ဥဂ္ဂါဗလနှင့် သမီးတော် သုဝဏ္ဏကလျာကို လက်ထပ်တော်မူ၏။ နယုန်လဆုတ် ၄ရက် စနေနေ့တွင် သားတော် ဥဂ္ဂါဗလကို အိမ်ရှေ့နှင်းတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၅ ခု၊ နတ်တော်လတွင် စန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့သို့ အလှူကြီးပေးတော်မူအံ့သောငှာ ကြွချီတော်မူလေသော် ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်သူကြီးတို့သည် မိမိတို့၏အပိုင် မိုးခြားမြေခြား အရပ်ကအစပြု၍ ရွှေလှေ၊ ရွှေပြာသာဒ်တို့ကို တမုတ်ကြိုးတို့ဖြင့်တည်း၍ ဆွဲငင်လှော်ယူကြကုန်၏။ ရေစုန်ရေဆန်တို့ကိုလည်း မိမိတို့ချောင်းဝက တစ်ဆယ့်နှစ်တောင်အလျားရှည်သော ဝါးခုနစ်လုံးတို့ကို စည်း၍ မျှောရလေ၏။ ဝါးတင်ရာအရပ်ကို မိုးခြားမြေခြား သမုတ်တော်မူလျက် ခုနစ်ခရိုင် တောင်စဉ်တို့ကိုထားခဲ့ပြီးမှ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် အံတော်၊ နံတော်၊ ဆံတော် ဓာတ်သုံးဆူတို့ကို ပူဇော်ကန်တော့ခြင်းကိုပြု၍ အလှူကြီးစွာ ပေးတော်မူသည်။ ဘုရင်စန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်တို့၌ စေတီပုထိုးတို့ကိုလည်း တည်ထားတော်မူ၍ အလှူကြီး ပေးတော်မူပြီးလျှင် နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၏။

ထိုစန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါး၊ သင်္ဂဟတရား လေးပါး၊ စသည်တို့ကို ကြိုးစားဖြည့်ကျင့်တော်မူ၍ အိမ်နိမ့် ၂၅၊ နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၄၇၊ လေးဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၃၆ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၅ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၃။

(ဆရာမေည် ရာဇဝင်၌ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ နှစ်ပေါင်း၊ သက္ကရာဇ်၊ နေ့စွဲသည် အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့နှင့် ညီသည်ဖြစ်၍ အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့အလိုဖြင့် ရေးသားလိုက်သည်။ ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်)

ထိုစန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း ဥဂ္ဂါဗလသည် မိဖုရားသုဝဏ္ဏကလျာနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၃၆ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၆ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် သီရိသုဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၍ ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။

ဝါခေါင်လဆုတ် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ဝယ် အနောက်မင်းသမီးကို မိဖုရားမြှောက်တော်မူ၏။ တောင်သလင်းလဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် အလှူကြီးကို ပေးတော်မူ၏။ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ဆယ်ရက်နေ့ ဘထွေးတော် သံတွဲမြို့စားမင်းရဲကျော်စွာကို ကုလားတန်သို့ လျှိုလေ၏။ နတ်တော်လဆုတ် ခြောက်ရက်နေ့တွင် ခြိပ်မြို့ကို တည်တော်မူ၏။ တည်တော်မူပြီးလျှင် မင်္ဂလာနန်းတော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူစေ၍ မင်္ဂလာဦးစေတီနှင့် မင်္ဂလာဦးကျောင်းတော်ကို တည်ထားဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ နတ်တော်လဆုတ် ၁၀ရက်နေ့တွင် နန်းတက်တော်မူသည်။ အလှူကြီးကိုလည်း ပေးလှူတော်မူသည်။ ပြာသိုလတွင် မဟာမုနိရုပ်တုတော်ကို ဖူးမြော်ကန်တော့ခြင်းငှာ ကြွချီတော်မူလေ၏။ ပြည်သူပြည်သားတို့ကို ဘုရားရုပ်ထုတော်အထံ၌ သစ္စာရေတိုက်၍ ပြန်ခဲ့၏။ တန်ခူးလဟောင်း လပြည့်ကျော် ၁ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် လောကမာရန်အောင်သိမ်တော်၌ ပဉ္စင်းတစ်ထောင်ခံတော်မူစေ၍ အလှူကြီးကို ပေးတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၃၇ ခု၊ တန်ခူးလဆုတ် ၆ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ဝယ် မဟာမုနိရုပ်တုတော်ကို ပူဇော်ကန်တော့အံ့သောငှာ ချီကြွတော်မူသည်ကို ဟူးရားတတ်ပညာရှိတို့က ကြွတော်မူလျှင် ပြန်အံ့မရှိပါကြောင်းနှင့် လျှောက်တင်လေသည်ကို မနာယူဘဲ ချီသွားလေလျက် ဘုရားရင်ပြင်၌ သုံးရက်ပတ်လုံး အလှူကြီးကို ပေးတော်မူ၍ ပြန်တော်မူခဲ့လျှင် ရမ်းဝစည်းမှာ တစ်ရက်ကြာတော်မူခဲ့၏။ မင်းဆိပ်နန်းမြေအရပ်တွင် သုံးရက်နေတော်မူပြီးမှ ရွှေနန်းတော်သို့ မတတ်ဘဲ ကဆုန်လဆုတ် ၁ရက်နေ့ ရွှေဖောင်ကို စီးတော်မူလျက် ချောင်းဆည်သို့ ထွက်တော်မူလေ၍ ခြိပ်မြို့ဝယ် မင်္ဂလာထီးနန်းသို့ တက်တော်မူသည်။ နန်းတက်တော်မူ၍ တစ်ဆယ့်တစ်လ နေတော်မူပြီးလျှင် အိမ်နိမ့် ၂၇၊ နှစ်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ နန်းစံ ၁၁၊ တစ်ဆယ့်တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၈၊ သုံးဆယ့်

ရှစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၄၇ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ဝယ် ကိုယ်ရံတော်သား လေးသောင်းနှစ်ထောင်တို့သည် ခြိပ်မြို့မင်္ဂလာနန်းထက်တွင် ပုန်စား၍ လွှန်တော်မူလေသည်။ နန်းတော်ကိုလည်း မီးတိုက်လေသည်။ မိဖုရားနှင့် ကိုယ်လုပ်မောင်းမတို့သည် များစွာ သေကျေပျက်စီးကြလေကုန်၏။ လက်ယာမြန်စစ်ကဲကြီးနှ မှူးကြီးမတ်ရာ လူသူတို့လည်း သေကျေပျက်စီးကြကုန်၏။ ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို ဖျက်ဆီးလုယက်၍ ပြည်သူတို့သည် များစွာ ယူကြလေကုန်၏။ ထိုသီရိသုဓမ္မရာဇာ အမည်ခံသော ဥဂ္ဂါဗလမင်းကား နံတော် သောကြာသားတည်း။ ၄။

ထိုအခါ ရဲဘော်သီဟတောင်ဘက်စားကို နန်းတင်မည်ဟူ၍ ချောင်းသစ်က ယူခဲ့၍ မင်းဆိပ်သို့ ရောက်လေသော် တချို့လူများတို့သည် သဘောမတူ၊ မညီမညွတ် ဖြစ်ကြသောကြောင့် ညဥ့်ချင်းသတ်၍ ပစ်ကြလေ၏။

ထိုဥဂ္ဂါဗလမင်း လွှန်တော်မူလျှင် ညီတော်သံတွဲစားကို ပြည်သားမှူးမတ်တို့ ညီညာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၄၇ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် မိဖုရား သုကုမ္မာနှင့် ဘိသိက်ခံတော်မူစေ၍ ပြည်စည်းစိမ်ကို အပ်နှင်းတော်မူကြကုန်၏။ ထိုမင်းကား ဝရဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။ လူကြီးသူကြီးတို့ကို ငွေကျပ်သုံးဆယ်၊ ပြည်သူတို့ကို ငွေတစ်ဆယ့်ငါးကျပ်စီ မင်းမြှောက်ဘိသိက်သွန်းတော်မူသော အခါ မင်္ဂလာဆု ပေးသနားတော်မူသည်။ ကိုယ်ရံတော်တို့ကိုလည်း ပြည်သူတို့ထံ ကောက်ခွဲ၍ တစ်လကို ငွေလေးကျပ်စီ ပေးတော်မူသည်။

တပို့တွဲလတွင် ဘထွေးတော်သံတွဲမြို့စား မင်းရဲကျော်စွာကို ကုလားတန်သို့ လျှိုထားရာမှ ယူစေတော်မူ၏။ ထိုလအတွင်း အလှူကြီးကို ပေးတော်မူသည်။ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၉ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ဝယ် ရွှေနန်းတော်ကို မီးလောင်၍ မိဖုရားမောင်းမမိဿံနှင့် ကိုယ်လုပ်တော်တို့သည် များစွာ သေကြေကုန်၏။ သူငယ်တော်ကြီး စန္ဒဂါမဏီသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို သက္ကရာဇ် ၁၀၄၈ ခုသို့အတက် တန်ခူးလဆုတ် ၁ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ပုန်စားလေက ပြည်သူတို့ တိုက်လေသော် သူငယ်တော်ကြီး စန္ဒဂါမဏီကို အရှင်ဖမ်း၍ ရလေ၏။ ယင်းသို့ရသော်လည်း ဒေါသမငြိ၊ သတ်လိုသောစိတ်မရှိ။ တပိုတပါး ရပ်ခြားတိုင်းစွန်ဖြစ်သော ကုလားပြည်သို့ လျှိုပို့လေဟု မိန့်တော်မူ၍ လျှိုပို့လိုက်လေရာ အညာအရပ်နေ ကုလားတို့နှင့်ညီ၍ လက်မရွံ့အာဏာသားတို့ကို ထိုးခုတ်၍ ပြေးလေ၏။ ပြေးလေရာ ကိုယ်ရံကြီးစည်သူကျော်ထင် လိုက်၍ ဖမ်းဆီးလေသော် ရခဲ့၍ ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို ဆက်သတော်မူ၏။ ထိုအခါမှ ဝရဓမ္မရာဇာမင်းသည် သူငယ်တော်ကြီး စန္ဒဂါမဏီကို သတ်၍ ပစ်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၄၈ ခု၊ တပို့တွဲလဆုတ် ၄ ရက်၊ သောကြာနေ့ဝယ် ကင်းပြင်ပေါင်းတုပ် ကုလားတို့ညီညာ၍ ခေါင်းတကာကုလာသည် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်စားလေလျှင် ပြည်သူနှင့် သူရဲဗိုလ်ပါတို့ တိုက်ခိုက်လေသော် ခေါင်းတကာကုလားသည် မခံနိုင်၍ အနောက်ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ ထိုနှစ်လူတို့သည် ဝက်သက်ရောဂါပေါက်၍ သေကျေကုန်၏။ စပါးအတောင်းတစ်ရာကို = ငွေအင်္ဂါးသုံးဆယ် ပေးရ၏။

ဆင်ကဲကြီး တရဖျားနှင့် လက်ဝဲမြန်၊ လက်ယာမြန်တို့ကို ဧးလုံ့ချီစွဲလျက် လွှတ်တော်ထက်ဝယ် သက္ကရာဇ် ၁၀၄၉ ခု၊ ပြာသိုလတွင် ကိုယ်ရံတော်သားတို့သည် သတ်ဖြတ်၍ ပစ်လေကုန်၏။ ရှေးမင်းစဉ်မင်းဆက် ထားတော်မူသော ဘဏ္ဍာကျီကြတို့တွင်ရှိသော ရွှေငွေတို့ကိုလည်း အကုန်အစင် ယူငင်လေကုန်၏။ မင်းသမီး မောင်းမတို့ကိုလည်း ကိုယ်ပိုင်မယားအဖြစ်ဖြင့် ယူကြလေကုန်၏။ မင်းလည်းမတည်၊ ပြည်လည်းမရပ် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို ကိုယ်ရံတော်တို့ကို ကြောက်ရွံ့စိမ့်သောငှာ ရဟန်းပျို၊ ရှင်ပျိုတို့သည် စုဆောင်းလျက် တုတ်လှင်ကန်စွဲကိုင်၍ ဖမ်းဆီးရိုက်နှက်ဆုံးမခြင်းပြုသော်လည်း ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း မရှိ။ ခုခံသတ်ဖြတ်သောင်းကျန်းကြသောအဖြစ်ကို ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကြားသိလေလျှင် မင်းရဲရွှေတောင်၊ သင်းဒေဝအမတ်၊ လောကမာရန်အောင် ဘုန်းတော်ကြီး၊ မဏိဖြူဘုန်းတော်ကြီး၊ ရွှေဂူဘုန်းတော်ကြီးတို့အား အကျွန်ုပ်ကို ယူလျက် ရန်သူလက်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာရာသို့ ပို့ထားတော်မူပါဟု မှာထားတော်မူလေ၏။ ရှင်ပျို၊ ပဉ္စင်းပျိုတို့ စုရုံးစေ၍ ညသန်းခေါင်အခါဝယ် ရွှေနန်းတော်သို့တက်၍ မင်းတရားကို ယူချေစေလွှတ်တော်မူလိုက်ကုန်၏။ အစောင့်သား ကိုယ်ရံတော်တို့သည် သိလေလျှင် ထိုရှင်ပျို၊ ပဉ္စင်းပျိုတို့ကို ဆီး၍ သတ်ဖြတ်လေကုန်၏။ မင်းရဲရွှေတောင်၊ သင်းဒေဝအမတ်၊ လောကမာရ်အောင် ဘုန်းတော်ကြီး၊ မဏိဖြူဘုန်းတော်ကြီး၊ ရွှေဂူဘုန်းတော်ကြီးတို့ကို ကိုယ်ရံတော်တို့သည် ဖမ်းယူ၍ ရေတွင်နှစ်၍ သတ်ပစ်ကုန်၏။ ပြည်တွင်းပြည်ပကျောင်းအိမ်တို့ကိုတက်၍ ဖမ်းဆီးပြီးလျှင် ရေးရာမရ ပြုကျင့်ကြကုန်၏။

ဆကရောသူကြီး အမည်ရှိသော ကုလားနှင့် သရေသင်္ဂဇာတို့ ညီညာ၍ လာလတ်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၀၅၀ ပြည့်၊ ဝါဆိုလတွင် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်စားလာပြန်ကုန်၏။ ကိုယ်ရံတော်တို့ ခုခံတိုက်ခိုက်လေသော် ပြန်၍ပြေးခဲ့ကြကုန်၏။

ငင်းလတွင်ပင် တလိုင်းနဲကောမိနှင့် စည်းတင်ဘုန်းကြီးတို့သည် တလိုင်းသူရဲ အပေါင်းတို့နှင့် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်စားလာပြန်ကုန်၏။ ကိုယ်ရံတော်တို့ ခုခံ၍ တိုက်ခိုက်ကြလေလျှင် ပြေးပြန်လေကုန်၏။

ယင်းသို့ကိုယ်ရံတော်ရဲမက်တို့နှင့် သူကောင်းသူကြီးတို့ စစ်မက်ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြရာဝယ် သက္ကရာဇ် ၁၀၅၀ပြည့်၊ ဝါခေါင်လ၌ မင်းသားကန္နီစားကို ကိုယ်ရံတော်သားတို့ ဖမ်းယူလျက် ရေတွင်နှစ်၍ သတ်ပစ်လေကုန်၏။ ထိုလတွင် တလိုင်းနဲကောမိနှင့် ကုလားတို့သည် ညီညာ၍ ဦးရစ်တော်ဝယ်တပ်တည်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေကုန်၏။ ကိုယ်ရံကြီးထွက်၍ တိုက်ချေသော် မနိုင်၍ ပြန်ခဲ့ရလေ၏။

ယင်းလတွင် အညာအရပ်က တလိုင်းနှင့်ကုလားတို့သည် တပ်တည်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေကုန်၏။ မတ်ရာကျေးစားနှင့် ကိုယ်ရံကြီးတို့ ချီသွားတိုက်ခိုက်ပြန်ရာ မတ်ရာကျေးစားတို့သည် ပျက်စီး၍ ကိုယ်ရံကြီးတို့သည် ပြန်ခဲ့ကုန်၏။

ယင်းဝါခေါင်လဆုတ် တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ကိုယ်ရံကြီးသည် အညာမှာ တပ်ကိုသွား၍ တိုက်လေသော် အောင်မြင်၍ ပြန်ခဲ့ပေ၏။ ကိုယ်ရံကြီးသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့်တကွ ချီသွားလေ၍ သက္ကရာဇ်

ဂုဏမဥ္ဇူဆရာတော် ၁၀၅၁ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၈ရက်၊ အင်္ဂနေ့တွင် ဦးရစ်တောင်တပ် တလိုင်းနဲကောမိကို တိုက်ခိုက်လေသော် နိုင်လေ၏။

ထိုနှစ်လည်းကောင်း မဟာမုနိစက်တော်ရာမှာ တစ်နေ့တည်းတွင် သုံးကြိမ်တက်ကျဖြားရေပြန်၏။ တပေါင်းလဆုတ် တစ်ဆယ့်နှစ်ရက် အင်္ဂါနေ့ မင်္ဂလာစေတီတော်နှင့် ကျောင်းတော်ကို တည်ထားဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၂ ခု၊ ဝါဆိုလဆုတ် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ မင်္ဂလာစေတီတော်ဝယ် ဓာတ်တော်များကို ဌာပနာသွင်းတော်မူ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၃ ခု၊ ဝါဆိုလတွင် လူလေးရာနှင့် မြင်းကပါကို သျှမ်းတို့ဖျက်လာကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၄ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ခုနစ်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ကိုယ်ရံတော်တို့သည် ညီညာ၍ ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းကချလေ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၁၈၊ တစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၇၊ ခုနစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၅၊ နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၄ ခုတွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၅။

ထိုမင်းနန်းကျတော်မူလေလျှင် နောင်တော် အိမ်ရှေ့မင်း မဏိဒတ္တကို မိဖုရားသုဘာရနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၄ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ကိုယ်ရံတော်တို့သည် ညီညွတ်၍ နန်းတင်တော်မူကြလေကုန်၏။ ထိုမင်းကား မဏိသုဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ကိုယ်ရံတော်တို့သည် တောင်းမြဲ သူရဲလစာရိက္ခာကို တောင်းကြလေသော်ငါ့တွင် ဥစ္စာရွှေငွေ မရှိဟုဆိုတော်မူလေလျှင် ထိုလတွင်ပင် မဏိသုဓမ္မရာဇာကို ကိုယ်ရံတော်သားတို့သည် နန်းတော်ကချ၍ ဝရဓမ္မရာဇာကို နန်းတင်တော်မူကြပြန်ကုန်သော် မိုးမရွာဘဲ နေပူလတ်လျှင် ဝရဓမ္မရာဇာကို နန်းမှချ၍ မဏိသုဓမ္မရာဇာကို နန်းတင်တော်မူကြပြန်ကုန်၏။

ထိုမဏိသုဓမ္မရာဇာမင်းလက်ထက် လင်္ကာဒီပသီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာတော်သည် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ သာသနာတော် စည်ပင်ထွန်းလင်းအောင် ပြုပါစေခြင်းအကျိုးငှာ သံဃာတော်တို့အား လျှောက်ထားပင့်ဖိတ်ရန် အဝဆယ်လံရှိသော သင်္ဘောတွင် အထူးထူးသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတင်၍ မြောက်ဦးမြို့တော်သို့ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၅ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ရောက်လာ၏။ မဏိသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဝါကျွတ်လဆန်း ၈ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ရတနာစံဦးသိမ်တော်အတွင်း၌ ရဟန်းပညာရှိ လူပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူပြီးသော မဟာဗေယျအမည်ရှိသော စစ်သူကြီးကို ရွှေထီးနှစ်ဆောင် ဆောင်းစေလျက် မင်းခမ်းမင်းနား မင်းအဟန်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်စေပြီးလျှင် ရှေ့နောက်ဗိုလ်ပါခြံရံလျက် ဝေါတော်စီး၍ ထွက်စေတော်မူလျက် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ပွဲကြီးသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပစေလျက် သီဟိုဠ်မင်းစေတမန်တို့နှင့် အတွေ့ခံ၍ ဆွေးနွေးနှီးနှောပြောဟောစေတော်မူသည်။ ပြောဟောစေပြီးလျှင် မဏိသုဓမ္မရာဇာမင်း ခွင့်ပြုတော်မမူသောကြောင့် သီဟိုဠ်မင်းစေတမန်တို့သည် ပြန်သွားကြလေကုန်၏။

ပြန်သွားကြပြီးနောက် ကိုယ်ရံတော်တို့သည် မဏိသုဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းချ၍ ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းတင်ကြပြန်လေကုန်သည်။ တပို့တွဲလဆန်း ကိုးရက်နေ့တိုင်ရောက်လျှင် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းချ၍ မဏိသုဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းတင်ကြပြန်လေကုန်သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၆ ခု၊ နယုန်လဆန်း ၃ရက်နေ့၊ မာလုမ္ဘိမည်သော ပြည်မှ သင်္ဘောတစ်စင်း ရောက်လာ၏။ ထိုလတွင် ဝရဓမ္မရာဇာမင်း တည်တော်မူသော မင်္ဂလာစေတီတော်ကို သကာထောင်ရွှာစား ဖျက်ဆီး၍ မြေအောက်ရှိ ဌာပနာကိုယူ၍ သွားလေသည်။ ထိုမဏိသုဓမ္မရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၃၅၊ သုံးဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၇၊ သုံးဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ငါးရက်နေ့တွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် စနေသားတည်း။ ၆။

ထိုမင်း နန်းကျတော်မူလေလျှင် ညီတော်ဖြစ်သော သံတွဲမြို့စား သတိုးအောင်ကို မိဖုရားသုဘာရနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ငါးရက်နေ့ နန်းတင်တော်မူ၍ ပြည်စည်းစိမ်ကို စိုးအပ်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းကား စန္ဒသူရိယဓမ္မရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။

ထိုအခါ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာဖျား၌နေသော တလိုင်းနဲခွဲ၊ နဲသုတတို့သည် သောင်းကျန်းလေကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကို ကြားသိတော်မူလေလျှင် လောသောကဦးစီးသတိုးသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ခြေနှင့် ချီသွား၍ တိုက်ကြလေသော် လောသောကဦးစီးသတိုးသည် ကျဆုံးလေ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၇ ခု၊ ဝါဆိုလဆုတ် ကိုးရက်နေ့တွင် ကြွင်းသော ဗိုလ်ခြေတို့ ပြန်ခဲ့ကုန်၏။

ဇင်းသက္ကရာဇ် တပေါင်းလဆန်း တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ စန္ဒသူရိယဓမ္မရာဇာကို နန်းကချပြန်လျက် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းတင်ကြပြန်ကုန်၏။ ထိုအခါ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာ၌နေသော ကုလားအပေါင်းတို့နှင့် တလိုင်း နဲခွဲ၊ နဲသုတတို့လာ၍ စန္ဒသူရိယဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းတင်ပြီးလျှင် ဝရဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းချ၍ ကုလားတန်သို့ လျှိုပို့လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ကိုးရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် စန္ဒသူရိယဓမ္မရာဇာမင်းကို နန်းတင်ခဲ့ပြီးလျှင် ကုလားနှင့် တလိုင်းတို့သည် ကျောင်းအိမ်သို့တက်၍ ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို ယူကြလေကုန်၏။ နိုင်နင်းကလူ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်း ရိုက်ပုတ်ပြုကြလေရာ ကြောင်းလမ်းမရ ပြေးသွားကြသူတို့ မခံမရပ်နိုင်အောင်ရှိလတ်မှ ပြောင်းမီးပေါက် အုပ်ချုပ်သော သူရဲညိုသည် ဗိုလ်မှူးပြုပြီးလျှင် ကိုယ်ရံတော်များနှင့် တိုက်ခိုက်လေသော် တလိုင်း နဲခွဲနှင့် နဲသုတတို့သည် ပြေးလေကုန်၏။ ကိုယ်ရံကြီး လှဝန်းသွယ်သည် လူသူအများနှင့်လာပြီးလျှင် စန္ဒရိယဓမ္မရာဇာမင်းကို သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၈ရက်၊ စနေနေ့တွင် ပုန်စားလျက် လုံ့ဖြင့်ထိုးလေလျှင် အိမ်နိမ့် ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၄၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော်အင်္ဂါသားတည်း။ ၇။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် စန္ဒသူရိယဓမ္မရာဇာမင်း၏သားတော် ငတုံကို မိဖုရား သုခုမာနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ရွှေနန်းတင်တော်မူကြလေသည်။ ထိုမင်းကား နော်ရထာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၍ မင်းပြုတော်မူ၏။ နန်းတက်တော်မူ၍ တစ်ဆယ့်ငါးရက်ရှိလျှင် ဝါခေါင်လဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့ ရွှေနန်းတော်ကချ၍ ရှစ်သောင်းဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ရဟန်းပြု၍ ထားလေ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၁၄၊ တစ်ဆယ့်လေးနှစ်။ နန်းစံ တစ်ဆယ့်ငါးရက်။ နှစ်စုသက်တော် ၁၄၊ တစ်ဆယ့်လေးနှစ်နှင့် တစ်ဆယ့်ငါးရက်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ခု၊ ဝါခေါင်လဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် စနေသားတည်း။ ၈။

ထိုမင်းနန်းကျတော်မူလေလျှင် အနွယ်အမျိုးခြားသော ရဟန်းလူထွက် ဂူဖြူကို မိဖုရားကြ္တန္ဒမာနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ ဝါခေါင်လဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ရွှေနန်းတင်တော်မူကြသည်။ ထိုမင်းကား မာရုမ္ပိယဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။ ထိုမင်း နန်းတက်၍ တစ်ဆယ့်သုံးရက်ရှိလျှင် နန်းကျမင်းနော်ရထာကို ရှစ်သောင်း ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ရဟန်းပြု၍ ထားရာမှ ယူ၍ သတ်ပစ်စေ၏။

ထိုမာရုမ္ပိယမင်းလက်ထက်တွင် လင်္ကာဒီပသီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဘုရားသာသနာတော် ညှိုးနွမ်းပျက်စီးသည်ဖြစ်၍ စည်ပင်ပြန့်ပွားထွန်းကားစေခြင်းအကျိုးငှာ သာသနာပြုရဟန်းသံဃာတောတို့အား လျှောက်ထား၍ စေလွှတ်ပါမည်အကြောင်းနှင့် အဝဆယ်လံရှိသော သင်္ဘောနှစ်စင်းနှင့် အပင့်အလျှောက်ရောက်လာလေလျှင် မာရုမ္ပိယမင်းလည်း မှူးမတ်ပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ခြောက်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ သတ္တဌာန ဆရာတော်ကြ္တန္ဒမဥ္ဇူနှင့် လောင်းကြက်ဆရာတော် နှစ်ဂိုဏ်းကို သံဃာတော်လေးကျိပ်နှင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုတော်မူရန် တောင်းပန်စေလွှတ်တော်မူ၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် သာသနာတော်၏ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းတော်မူပြီးမှ သီဟိုဠ်သားတို့အား

ဥပသမ္ပဒကံကို စီမံရွက်ဆောင်တော်မူ၍ ရဟန်းများစွာ ပြုစေတော်မူသည်။ သာသနာတော်ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်း၍ ပဉ္စင်းရဟန်း ခံစေပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရား၏ အောက်လက်ဝဲစွယ်တော်ကို ဖူးမြော်အံ့သောငှာ သံဃာတော်လေးကျိပ်တို့သည် အနုရာဓမြို့သို့ ကြွတော်မူလေလျှင် စွယ်တော်စောင့်တို့သည် ခလုတ်မျောက်လက်ကို မဖွင့်လိုပဲ နေကြလေလျှင် သတ္တဌာန ဆရာတော်သည် ရဇနတလအာကာသံ၊ နက္ခတ္တာရပရိက္ခိတ္တံ အစရှိသော တစ်ဆယ့်လေးဂါထာတို့ဖြင့် ရွတ်တော်မူလျက် ဘုရားသခင် ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးကျူးထောမနာ ပြုတော်မူလေလျှင် ခလုတ်မျောက်လက်တို့သည် အလိုလိုပွင့်လေသဖြင့် စွယ်တော်မြတ်ကို ရှိခိုးပူဇော်ဖူးမြော်ကန်တော့ပြုကြလေကုန်သည်။ ထိုရဇနတလအာကာသံ အစရှိသော တ၊ဆယ့်လေးဂါထာတို့သည်သတ္တဌာန ခလုတ်ဖွင့်ဟူ၍ တွင်လေကုန်၏။

ဤအရာတွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ရှိသော စွယ်တော်ခတ်တို့ကို အထက်လက်ဝဲစွယ်တော်ခတ်မြတ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် မှန်နန်းရာဇဝင် ၅၆နံပါတ်၊ ဆရာမည် ရာဇဝင် ၂၂၉ နံပါတို့၌ ဆိုသည်။

သာသနာလင်္ကာရကျမ်း ၂၇ နံပါတ်၊ စွယ်စုံကျော်ထင်ပထမ ၁၆၉ နံပါတ်၊ ၎င်းဒုတိယ ၇၇၇ နံပါတ်တို့၌ကား အထက်အောက်ဟူ၍ အထူးမဆို။ သာသနာသက္ကရာဇ် ရှစ်ရာ့သုံးဆယ်တွင် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း ကလိင်္ဂရစ်ပြည်မှ ကုမာသိဝမင်း၏ သမီးတော် ဟေမမာလာ၊ သမက်တော် ဒန္တကုမာတို့ သင်္ဘောဖြင့် သီဟိုဠ်သို့ကူးရာ စွယ်တော်ကို ပင့်ဆောင်လေ၍ သီဟိုဠ်မင်း ခြောက်ဆယ့်နှစ်ဆက်မြောက် ကိတ္တိသိရိမေဃမင်းနန်းစံ ကိုးနှစ်တွင် ရောက်ကြောင်းနှင့်ဆိုသည်။

သမန္တစက္ခုဒီပနီ ဒုတိယတွဲ ၂၅၆ နံပါတ်၌ကား အထက်လက်ယာစွယ်တော်ကို ဒေါဏပုဏ္ဏားဥဿျှောင်ကြား၌ ထားသည်ကို သိကြားမင်းယူပြီးသော် တာဝတိံသာ စူလာမုနိ စေတီတော်၌ ဌာပနာလေ၏။ အောက်လက်ယာစွယ်တော်ကို ဒေါဏပုဏ္ဏားမြေကြား၌ထားသည်ကို ဇယသေနနဂါးယူ၍ နဂါးပြည်ဝယ် ရတနာစေတီ၌ ဌာပနာလေ၏။ အထက်လက်ဝဲစွယ်တော်ကို ဒေါဏပုဏ္ဏားပုဆိုးကြား၌ ထားသည်ကို ဂန္ဓာရတိုင်း တက္ကသိုလ်ပြည် ယခုအခါ ပန်ဂျပ်ပြည်အနောက်မြောက်ထောင့် ပဿျဝါမြို့နယ်သား မထေရ်တစ်ဦးမြင်၍ တန်ခိုးဖြင့် ဆောင်ယူပြီးသော် ဂန္ဓာရတိုင်းသားနှင့်တကွ စေတီတည်၍ ကိုးကွယ်လေသည်။ အောက်လက်ဝဲစွယ်တော်ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ တပည့် အရှင်ခေမထေရ်သည် ရဲရဲမီးလျှံတောက်သော ထင်းပုံထဲမှ ယူဆောင်တော်မူ၍ ကလိင်္ဂတိုင်း၊ ဒန္တပူရပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးအား သင်းမင်းကြီးမှစ၍ ကလိင်္ဂတိုင်း၊ ဒန္တပူရပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးအား သင်မင်းကြီးမှစ၍ ကုမာသိဝမင်းတိုင်အောင် ကိုးကွယ်ရလတ္တံ့ဆို၍ အပ်ပေ၏။ မင်းအဆက်ဆက်ကိုးကွယ်လျက် သာသနာသက္ကရာဇ် ရှစ်ရာ့သုံးဆယ်စေ့ ရောက်သောအခါ ကုမာသိဝမင်းလက်ထက် ဟေမမာလာမင်းသမီးနှင့် သမက်တော် ဒန္တကုမာတို့ ပုဏ္ဏားယောင်ဆောင်၍ စွယ်တော်ကိုယူပြီးသော် ကုန်သည်တို့နှင့်သင်္ဘောစီး၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ရောက်ကြလေလျှင် သံဃမထေရ်ကို လျှောက်၏။ သံဃမထေရ်လည်း ကိတ္တိသိရိမေဃမင်းအား သိစေ၏။ မင်းလည်း လာလတ်၍ ရှိခိုးပူဇော်လေလျှင် တန်ခိုးပြဋ္ဌိဟာကို မြင်သောကြောင့် ဝမ်းမြောက်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းအလုံးဖြင့် ပူဇော်လေသည်ဟု ဒါဌာခတုဝင်၌ လာကြောင်းနှင့်ဆိုသည်။

(ယခုအခါ အနုရာဓမြို့မှ ကိုးဆယ့်ငါးမိုင်အကွာ အရှေ့တောင်ထောင့်အရပ်၊ သေခန္ဒမြို့ အုတ်တံတိုင်းအတွင်း ကျောက်တိုင်ဖြင့် ဆောက်လုပ်သော နှစ်ဆင့်ကျောင်းတွင် ပလ္လင်ခုံထက် ရွှေကြုတ်ခုနစ်ထပ်အတွင်း သီတင်းသုံးနေတော်မူသည်ဟု မှတ်သားလေ။ ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်။)

သတ္တဌာနဆရာတော် ဣန္ဒမဥ္ဇူနှင့် လောင်းကြက်ဆရာတော်သံဃာတော်လေးကျိပ်တို့သည် ထက်ဝန်းကျင်အထင်ရှိသော သုမနကူဋအမည်ရှိသော သိရိပါဒတောင်သို့ ကြွရောက်တော်မူလေလျှင် ဘုရားသခင်ခြေတော်ရာကို ဖူးမြော်ကန်တော့ပြီး၍ ထိုတောင်၏ထက်ဝန်းကျင်ကို ကြည့်ရှုတော်မူ၍ လင်္ကာနှစ်ပိုဒ် စီကုံးရွတ်ဆိုတော်မူသည်။ လင်္ကာနှစ်ပိုဒ်ကား---

(၁) မကြားဖူးအောင်၊ လူ့ဘောင်လွန်ပြီး၊ အံ့ဖွဲ့ချီးသား၊ လျှံညီးရောင်ဝင်း၊ သုံးလူ့မင်းလျှင်၊ ကြွနင်းအမှတ်၊ ထိုတောင်ထွဋ်၌၊ အတတ်ဝိဇ္ဇာ၊ အောင်ရာဇော်ဂျီ၊ တပဿီတို့၊ အမှီတံကဲ၊ အနေမြဲသား၊ ရဲရဲရောင်ဝါ၊ သူရိယာစန္ဒ၊ နေလထွက်ဝင်၊ ကြည့်မမြင်တည့်၊ သစ်ပင်သစ်ရွက်၊ ရွှန်းရွှန်းတက်မျှ၊ ခက်လက်သံညှောင်း၊ အယောင်မရှိ၊ ဒိဋ္ဌိမိစ္ဆာ၊ လူတကာတို့၊ ထက်မှာမရောက်၊ သံကောက်သံလွင်၊ ထက်ဝန်းကျင်လည်း၊ မစင်အပုပ်၊ စက်ဆုပ်အကောင်၊ လေမရောင်တည်း၊ အခေါင်မိုးထိ၊ သိရိပါဒင်၊ လွှံ့ဝှမ်းထင်သည်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်တန် နိဗ္ဗာန်အလယ် ချက်မသော်ဝ်။

(၂) အထူးအထူး၊ ကြားသော်မူးမျှ၊ ကျေးဇူးငါးပါး၊ ထိုတောင်ဖျားဝယ်၊ လေကားပြင်းထွေ၊ မသေဆီမီး၊ မိုးကြီးထန်ပြင်း၊ ရနံ့ရှင်းသား၊ သလင်းအသွင်၊ တလင်းပြင်

လည်း၊ ကျယ်တွင်မပုတ်၊ ငါးတောင်မုဌ်တာ၊ မြေမျက်နှာထက်၊ အရာသောင်းထောင်၊ များမြောင်ကုဋေ၊ သန်းတက်လေလည်း၊ များထွေရောင်ယုက်၊ မြကျောက်ခွက်ကား၊ ဖက်သော်နိုင်လောက်၊ အစောက်မနက်၊ လက်ရှစ်သစ်ရှည်၊ တည်သည်ရေလည်း၊ သောက်သည်မခန်း၊ အံ့ဘနန်းတည့်၊ စောင်းတန်းမီးတား၊ သံတံခါးအောက်၊ နတ်သို့မှောက်သား၊ ရောင်တောက်မညို၊ မိုးလည်းမထောင်း၊ ချမ်းရိပ်ကောင်းတွင်၊ ကျိန်းလှည့်ဝင်သည်၊ ဉမင်လိုင်နန်းမဝယ်သောဝ်။

ဤလက်ာနှစ်ပိုဒ်ဖြင့် သိရိပါဒတောင်ကို ချီးမွမ်းတော်မူပြီးမှ သိရိပါဒတောင်မှ ဆင်းကြွတော်မူခဲ့၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် သာသနာတော်ကို သုတ်သင်ပြုစုချီးမြှင့်တော်မူပြီး၍ မိမိတို့ရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်ကြွတော်မူလာကြကုန်သည်။

မာရုမ္ပိယမင်းကို တလိုင်းနှင့်ကုလားတို့ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာဖျား၌ တပ်တည်လျက်သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ မာရုမ္ပိယမင်းလည်း မဟာဇေယျအမတ်ကို လှေတက်လက်နက်ကိရိယာတို့ဖြင့် စေလွှတ်တော်မူလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ငါးရက်၊ တနင်္လာနေ့ချိန်၌ ထွက်လေသော် သရေချောင်းဖျားစပ်ကြားတွင် တွေ့ကြုံ၍ တိုက်ကြလေရာ မဟာဇေယျအမတ်သည် သားမြေးတို့နှင့်တကွ သေဆုံးလေကုန်၏။ ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့သည် များစွာသေလေကုန်၏။ လှေတက်လက်နက် ဓား လှံ ပြောင်း မီးပေါက်စသော ကိရိယာတို့ကို တလိုင်းတို့ များစွာရလေကုန်၏။ မဟာမုနိသိမ်ကိုလည်း မီးတိုက်ကြလေကုန်၏။ ဘုရားရုပ်တုတော်ဝယ် ဆင်ယင်လှူထားအပ်သော အရွှေ ငွေ ဥစ္စာ ရတနာတို့ကိုလည်း များစွာ ယူကြလေကုန်၏။

ယင်းသို့ လက်နက်ကိရိယာ ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို ရလေလျှင် တလိုင်းနဲသုတနှင့် ကုလားတို့သည် ရုံးစု၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၈ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် နှစ်ရက်နေ့ဝယ် မြောက်ဦးမြို့တော်ကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလာကုန်၏။ မာရုမ္ပိမင်းလည်း မြို့တွင်း၌ရှိသော လူသူမင်းမိဖုရား ကိုယ်လုပ်မောင်းမမိသံ အလုံးစုံတို့ကို ယူခဲ့၍ ပေါင်းတွတ်ရွာတွင် စစ်ကဲကြီး နန္ဒဗလသည် စောင့်ထိန်း၍ နေလေ၏။ တလိုင်းဗိုလ်နဲသုတနှင့် ကုလားတို့သည် မြို့ကိုရ၍နေလေရာ ကိုယ်ရံတော်အပေါင်းတို့သည် စုဝေး၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၉ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ဝယ် တိုက်ကြလေသော် တလိုင်းဗိုလ်နဲသုတနှင့် ကုလားတို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးခဲ့လေလျှင် ကိုယ်ရံတော်တို့သည် မြို့တော်ကို အုပ်စိုးရလေကုန်၏။ မာရုမ္ပိယမင်းကား အိမ်နိမ့် ၆၀၊ ခြောက်ဆယ်။ နန်းစံ ၁၊ တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၁၊ ခြောက်ဆယ့်တစ်နှစ်။ နန်းစံ ၁။ တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၁၊ ခြောက်ဆယ့်တစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၉ ခုတွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၉။

ထိုမင်းနန်းကျတော်မူလေလျှင် မျိုးခြားရတနာစံဦးဘုန်းတော်ကြီးကို ဝတ်ဖြူလဲစေ၍ မိဖုရားဖွားမယ်နှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၉ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ကိုယ်ရံတော်တို့သည် ညီညွတ်၍ နန်းတင်ကြလေကုန်၏။ ထိုမင်းသည် ကာလဂန္ဓာတ်ဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ဖယောင်းဘရင်ဂျီသည် သင်္ဘောစီး၍ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကြီးကို ဆန်၍ တလိုင်းနှင့်ကုလားတို့ကို တိုက်လေသော် ရမ်းဝတွင် ပျက်ချေ၏။

ထိုနှစ်တလိုင်းနှင့် ကုလားတို့သည် ရမ်းဝကိုထွက်၍ မီးတိုက်လျက် ဖျက်လာသော် မီးစားမောင်ကြီးသည်ထွက်၍ တိုက်လေသော် တလိုင်းနှင့် ကုလားတို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးခဲ့လေကုန်၏။ ထိုလဝယ် အညာအရပ်ကသည် အနောက်အရပ်သို့ ကုလားတို့ ပြေးလေကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၆၀ ပြည့်၊ ကဆုန်လတွင် ပြည်သူလူအပေါင်းတို့သည် အချင်းချင်း မထွက်မသွားနိုင်အောင် တိုက်ခိုက်၍ လုစားကြကုန်၏။ ကာလဂန္ဓာတ်မင်းကား အိမ်နိမ့် ၆၀၊ ခြောက်ဆယ်။ နန်းစံ ၁၊ တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၁၊ ခြောက်ဆယ့်တစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၀ ပြည့်တွင် တန္တဗိုလ်ပုန်းစား၍ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် အင်္ဂါသားတည်း။ ၁၀။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် မင်းသား ရွှေစာငယ်မည် မောင်ဖြူကို နန်းထက် မိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၀ ပြည့်၊ နယုန်လပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် နန်းတင်တော်မူကြလေ၏။ ထိုမင်းကား နရာဓိပတိဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။

နန်းတက်တော်မူ၍ ရက်ပေါင်း သုံးဆယ့်ခုနစ်ရက်ရှိလျှင် တောင်ဘက်တစ်လွှားတွင် အုပ်ချုပ်၍နေသော အမတ်နန္ဒစည်သူသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့်လာလတ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၀ ပြည့်၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၄ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် နရာဓိပတိမင်းကို နန်းတော်ကချပြီးလျှင် စန္ဒသုဓမ္မရာဇာဟူသော ဘိုးတော်အမည်ကိုခံ၍ နန်းတက်တော်မူ၏။

နန်းတက်၍ တစ်ဆယ့်လေးရက်ရှိလျှင် ပြည်သူတို့သည် မကြိုက်၍ နန်းတော်က ချပြီးလျှင် နရာဓိပတိမင်းကို နန်းတင်တော်မူကြပြန်လေ၏။

ပြည်အလုံးလည်း ငတ်မွတ်၍ ချောက် မြောင်း တောကြားမြေပြင်ကြောင်းလမ်းတို့၌ သူကောင်ထပ်မျှ သေကြလေကုန်၏။ ရေတွင်လည်း ကျွန်းထင်းကဲ့သို့ သူကောင်းတို့သည် မျှောလေကုန်၏။ တောင်သူတောင်သား ချင်းလင်းတို့သည် ဖမ်းဆီးယူငင်၍ ရောင်းစားလေသည်လည်း များလှကုန်၏။ ပြည်တစ်ပါးသို့ ပြေးသွားတိုးဝင်လေသော သူတို့သည်လည်း များပြားကုန်၏။ ရွှေ ငွေ ဥစ္စာရှိကုန်သော်လည်း ဝယ်ရန်ရှာ၍မရ ဖြစ်ကြကုန်၏။ တန္တခိုးသူအချင်းချင်း နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲပြုကြကုန်၏။

ထိုနရပတိမင်းကို သက္ကရာဇ် ၁၀၆၁ ခု၊ နတ်တော်လတွင် စစ်ကဲကြီး နန္ဒစည်သူသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့်လာ၍ ပုန်စားလေသော် ထိုမင်းသည် ကြောက်လန့်၍ လောင်းကြက်ကျွန်း သမန်းချောင်းဝယ် ပုန်းအောင်း၍နေလေပြီးလျှင် နန္ဒဗလစစ်သူကြီးကို မျာစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် တိုက်ချေဟု စေလိုက်သော် ရေကောင်းချောင်းဝယ်သောင်းကျန်း၍နေသော နန္ဒစည်သူအမတ်ကို ထိုနှစ်တပို့တွဲလတွင် တိုက်လေလျှင် ပျက်စီး၍ ပြေးခဲ့လေ၏။ ဥစ္စာရွှေငွေ သားမယားအားလုံးတို့ကိုရ၍ နရာဓိပတိမင်းကို ဆက်သလာပေ၏။

စစ်ကဲကြီးနန္ဒစည်သူလည်း သားမယားကြောင့် အငြိုးထား၍များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၀၆၂ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ရွှေနန်းတော် အနောက်ဘက်ကတက်၍ ပုန်စားလေသော် နရာဓိပတိမင်းသည် အိမ်နိမ့် ၂၁၊ နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၃ ၊ နှစ်ဆယ့်သုံးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၂ ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၁၁။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် မင်းရဲကျော်စွာမည်သော သားတော်ကျော်သိဂ်သည် မိဖုရားဖွားစောနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၂ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း နှစ်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းသည် စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ထိုအခါ မြောက်အရပ်ယိုးဖျားတည်ချောင်း၌ နတ်မင်းရောက်သည်ဟု ယုံလောက်အောင် ပြောကြကုန်၏။ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ၊ ဟီရိ၊ ဩတပ္ပဟုဆိုအပ်သော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ ရတနာခုနစ်ပါး၌တည်၍ သားငါး ကြဉ်ရှောင်လျက် ကောင်းစွာကျင့်ကြကုန်လော။ မကျင့်သောသူတို့သည် သေကျေပျက်စီး၍ ငရဲသို့ရောက်ပေလတ္တံ့ဟု ကြီးစွာသော တိတ်တဘောင်တို့သည် ပေါ်ကုန်၏။ လူတို့၌ မွေးစားသော ကြက်တို့သည် ပျံ၍ ပျောက်လေကုန်၏။ ရွာတိုင်း၌ လူများသည် ဇရပ်၊ မဏ္ဍပ်ဆောက်၍ သီတင်းသီလ ကျင့်သုံးဆောက်တည်ကြကုန်၏။

နန္ဒစည်သူနှင့် သက်စံရွှေတို့သည် မဲကျွန်းက များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် ချီလာပြီးသော် သက္ကရာဇ် ၁၀၆၂ ခု၊ တပေါင်းလဝယ် စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်းစားလာကုန်၏။ ထိုမင်းလည်း ကံဖြူကျွန်းတွင် နေလာ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၆၃ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ဝယ် ကောလိယမင်း၏ နန်းရာ မြို့သာယာတွင် နေတော်မူလာသော် ရန်ဖက်ဖြစ်သော သူငယ်တော်ကြီး နန္ဒစည်သူ၊ သီရိဇေယျ၊ ဓားပိုင်ကြီး ဇေယျဖြူ၊ သင်းမပုံးရွှေ၊ တောင်ဘက်စား ရအိမ်ဖြူတို့ ပေါင်းဖက်၍ များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် အညာပေကျွန်းအရပ်က ချီလာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၄ ခု၊ နတ်တော်လတွင် စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်စားကြလေပြန်၏။ မင်းလည်း တောတန်းကျွန်းသို့ ပြေးလေ၏။ နန္ဒဗလစစ်သူကြီးကို များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှ် တိုက်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၍ တိုက်လေသော် သူငယ်တော်ကြီး နန္ဒစည်သူအစရှိသော ဗိုလ်ပါသူရဲအပေါင်းတို့သည် အညာပေကျွန်းသို့ ပြေးကြလေကုန်၏။ စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းလည်း တောတန်းကျွန်းမှည် ပေါင်းတွတ်သို့ပြောင်းတော်မူပြီးလျှင် နန်းတော်ဆောက်၍ နေလေ၏။

ထိုအခါ၌ ပညာမရှိသော လူတိတ္ထိတို့သည် ဘုရားဆင်းတုစေတီပုထိုးတို့ကို တူးဖြိုဖျက်ဆီး၍ ဌာပနာသွင်း ရွှေငွေတို့ကို ယူကြလေကုန်၏။ သာသနာတော်ကို ပုတ်ခတ်ဖျက်ဆီးလျက်နေသူ သရေသင်္ဂဇာနှင့် ဘုရားဖောက်ခေါင်းဆောင် အစရှိသော သူခိုးတန္တတို့ကို ဖျောက်ဖျက်အံ့သောငှာ စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းသည် ဆရာတော်စသော သံဃာတော်အပေါင်း၊ မှူးမတ်အစရှိသော ပညာရှိအပေါင်းတို့နှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်တော်မူလေရာ လူတို့သည် တြင်းနိဒါန်းအလို ဆိုသည်ကား---

သူခိုးတို့ကို၊ တန္တဗိုလ်၊ ခေါင်းကိုရိတ်ဖြတ် သတ်လတ္တံ့။

ယောကျ်ားတစ်ယောက်၊ တိုင်တားဆောက်၍၊ ရပ်စောက်ပြည်ကို ဖျင်လတ္တံ့။

ဟူ၍ တြင်းနိဒါန်း ထွက်ရှိပါသည်။ ဓာတ်လေးပါးတွင် အန္တောဓာတ်မ စနေဂြိုဟ်

အား ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ စနေသားတစ်ယောက်ကို တန္တဗိုလ်မင်းဟု အမည်မှည့်၍ တိုက်သတ်စေမှ ဘုရားဖောက်သာသနာဖျက်တို့ကို နိုင်နင်းပါမည်ဟု လျှောက်ကြလေလျှင် နန္ဒဗလစစ်သူကြီးက လျှောက်ထားသည်မှာ--

အနောက်ဓနိတာကောင်းကို စိုးပိုင်သော ရွှေတုံးညိုသည် ပညာအဆင်အခြင်နှင့်လည်း ပြည့်စုံပါသည်။ အမြော်အမြင်လည်း ရှိပါသည်။ အားအင်ဗလရဲစွမ်းသတ္တိလည်း ရှိပါသည်။ မျုးရာမတ်ရာအရေး၌လည်း လုံခြုံညီညွတ်ပြည့်စုံပါသည်ဟု လျှောက်ပေ၏။

စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းလည်း နှစ်သက်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၄ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း လေးရက်၊ စနေနေ့တွင် ရွှေတုံးညိုကို တန္တဗိုလ်မင်းအမည်ကို မှည့်တော်မူသည်။

သင်းမပိုးရွှေသည် ဝပြန်ရွာတွင် သောင်းကျန်း၍ နေလေရာ၌ တန္တဗိုလ်မင်း တိုက်လေသော် နိုင်လေ၏။ သင်းမပိုးရွှေကား သင်းပေါင်ချောင်းသို့ ပြေးလေ၍ တောင်ဘက်စား ရအိမ်ဖြူနှင့်ပေါင်းဖက်ပြီးလျှင် မြေပေါင်တပ်ကြီးစွဲ၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ တန္တဗိုလ်မင်း ချီ၍တိုက်ပြန်လေသော် အောင်မြင်လေ၏။ သင်းမပိုးရွှေသည် ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ ပြေးလေ၏။ တစ်မိသားချင်း ညီတော်ဖြစ်သူ ရမ်းပြည့်စားအောင်ရွှေက များစွာသော လှေတက်နှင့် လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ပေးလိုက်သဖြင့် ပြန်လာပြီးလျှင် အညာရပ်အုန်းတစ်ပင်ဝယ် သီရိဇေယျ စစ်သူကြီးနှင့် သူငယ်တော်ကြီး နန္ဒစည်သူတို့သို့ ပေါင်းဖက်ပြီးလျှင် အုန်းတစ်ပင်အရပ်၌ တပ်တာတည်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ စန္ဒဝိမလဓမ္မရာဇာမင်းလည်း တန္တဗိုလ်အား သင်းမကျေးကို ပေးတော်မူ၏။

သင်းမပိုးရွှေ၊ သူငယ်တော် နန္ဒစည်သူ၊ သီရိဇေယျ၊ လက်ဝဲဝင်းမှူး၊ သတိုးညို၊ လက်ယာဝင်းမှူး သတိုးဖြူ၊ နဲစွဲ၊ နဲသုတ၊ နဲသုခ၊ တောင်ဘက်စား ရအိမ်ဖြူ၊ အရှေ့ခေးတော်စိုး တုံးညို၊ ဆိုအပ်ပြီးသော လူတို့သည် စုပေါင်း၍လာပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၀၆၅ ခု၊ တော်သလင်းလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ကျိန်းကျွန်းကျက်သရေရွာကို ဖျက်ဆီးလေရာ အမတ်တန္တဗိုလ် ချီလာ၍ တိုက်လေသော် နိုင်လေ၏။ လူများတို့ သေလေသည်ကား ခေးမကျုမြစ်တွင် သူသေကောင်ပြည့်မျှ သေကြလေသတည်း။ ကြွင်းသောသူတို့သည်ကား ခေးလက်နက် လှေတက်မ ကြွင်းကို ပစ်ခဲ့၍ ပြေးကြလေကုန်၏။ သင်းမပိုးရွှေနှင့် စစ်ကဲကြီး သီရိဇေယျတို့ကို ဖမ်း၍ ရလေလျှင် သတ်လျက်ပစ်လေ၏။

ကြပ်စင်ကျွန်း၌ စစ်ကဲရဲဘော်လည်း အမတ်တော် သင်းမတန္တဗိုလ်မင်းနှင့် နှစ်ကိုယ့်တစ်ကိုယ် သစ္စာဖောက်ပြန်လျက် ခေးပိုင်ကြီး ဦးဒီ၊ လက်ယာမြန် ထွန်းဖြူတို့ကုလားတလိုင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖက်၍ အနောက်ကုလားပြည်မှ ကုလားခေါင်းတကာကို ခေါ်ကြချေ၏။ သမက်တော် သင်းမတန္တဗိုလ်မင်းကို တိုက်အံ့ဟု ကြံကြလေသော် ခေါင်းတကာ အကြံပေါက်၍ မင်းမှူးမတ်စသည် မကြွင်းသိမ်းရုံး၍ ယူပြီးလျှင် အနောက်ပြည်သို့ တင်မည်ဟု အကြံအစည်ပြုသည်ကို မင်းမှူးမတ်စသည်တို့ သိလေကုန်၍ စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းကို ပေါင်းတွတ်ရွာကို ဖျက်ဆီး၍ ယူလေ၏။ သင်းမအမတ်တန္တဗိုလ်မင်းကြားလေသော် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့်ချီ၍ တိုက်လေလျှင် ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကို ကူးသန်းစဉ်တွင် ပြောင်းမီးပေါက်တို့ကို မိုးကြီးရွာသကဲ့သို့ ပစ်ချလေသော် ကျွန်းထင်းပမာကဲ့သို့ များစွာသော အကောင်အလောင်းတို့သည် မျောကုန်၏။ နန်းရှင်မယ်တော် မိဖုရားနှင့် ရတနာရွှေငွေ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရလိုက်၏။

ခေါင်းတကာကုလားကား အနောက်ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ စစ်သူကြီး နန္ဒဗလ၊ ကုလားတန်စား ဗားဆွေ၊ ပြည်စိုးကြီး ငတုံး၊ ဆင်ကဲကြီး သက်တော်ရှည်၊ ခေးပိုင်ကြီး ဦးဒီတို့သည် ပေါင်းဖက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၆ ခု၊ ကဆုန်လတွင် ထိမ်တိုင်က တပ်တည်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။

သင်းမအမတ်တန္တဗိုလ်မင်းချီ၍ တိုက်လေလျှင် ပျက်စီး၍ မြို့ချောင်းသို့ ဝင်လျက်ပြေးလေ၏။ လက်ယာမြန်ထွန်းဖြူနှင့် သက်စံရွှေတို့နှင့် ကျက်သရေရွာသားအများတို့သည် သင်းမတန္တဗိုလ်မင်းကို တော်သလင်းလတွင် သွား၍တိုက်ကြလေသော် အုတ်ခဲနှင့် တောင်ကိုပစ်သကဲ့သို့ ဆုတ်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ကြပ်စင်ကျွန်းသို့ ပြေးကြလေ၍ ပုန်းလျှိုးကာနေကြလေကုန်၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း သက်စံရွှေနှင့် စစ်ကဲရဲဘော်တို့ထံ ဝင်ကပ်ညီညာလျက် လောင်းကြက်၊ စမ္ပလယ်၊ တောတန်း၊ စည်ရွာ၊ ငါးဇင်ရိုင်းချောင်း၊ ကြပ်စင်၊ ရွှေပန်းတင်၊ မင်းကန်၊ ခေးမကျ၊ သိင်္ဂပါ၊ သင်းပေါင်းချောင်း၊ အကြည်တရိုးလူမျိုးတို့နှင့် ပေါင်းဖက်၍ စစ်လှေစီးပြီးလျှင် ဇီးငုတ်တိုရွာတွင် တပ်ချ၍ နေလာ၏။ သင်းမအမတ်တန္တဗိုလ်မင်းထွက်၍ တိုက်လေသော် သက်စံရွှေနှင့် စစ်ကဲရဲဘော်တို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးကြပြန်လေ၏။

သံတွဲစား ဇေယျဖြူနှင့် လောင်းကြက်စား ငစံ၊ အနောက်ဝင်းမှူးယက်သည်တို့သည် ညီညွတ်၍ ကျက်သရေသား လူအများနှင့် အမှားခံ၍ သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းထံဝယ် သစ္စာပြုလျက် ကျွန်ခံလာကုန်၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ကြပ်စင်ကျွန်း၌ စစ်ကဲရဲဘော်သည် သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၇ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် လေးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် သေနာပတိအမည်ရှိသော သင်းမတန္တဗိုလ်မင်း တိုက်လေသော စစ်ကဲရဲဘော်သည် ပျက်စီး၍ ပြေးလေလျှင် ကျောက်ခုပ်စအင်းကခံ၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ တန္တဗိုလ်မင်း လိုက်၍ တိုက်ပြန်လေသော် စစ်ကဲရဲဘော်ကား ပျက်စီး၍ ပိန္နဲချောင်းသို့ ပြေးလေ၏။ လေးမြို့ချောင်းတွင်နေသော စစ်သူကြီး နန္ဒဗလသည် ထွက်လာ၍ အပါးတော်ကရပ်လျက် တပ်တည်၍ ဗိုလ်မင်းကြင်ဘော်နှင့် ကျွန်းလုံးသားတို့သည် သောင်းကျန်းပြန်လေကုန်၏။ သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းလိုက်၍ တိုက်ပြန်လေလျှင် စစ်သူကြီးနန္ဒဗလသည် အကုန်ပျက်စီး၍ လေးမြို့ချောင်းသို့ ဝင်၍ ပြေးပြန်လေ၏။

ဦးရစ်တော်စား ငမဲသည် လူသူပေါင်းစည်း၍ ပြည်တောင်ညိုက တပ်တာဆောက်လုပ်၍ သောင်းကျန်းပြန်လာ၏။ သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၀၆၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် လိုက်၍တိုက်လေသော် ပျက်စီးလျက် ဦးရစ်တောင်စားငမဲကို ဖမ်း၍ရလေ၏။

ထိုအခါ ရတနာပူရပြည် အင်းဝကို အစိုးရတော်မူသော မဟာသီဟသူရအိမ်ရှေ့မင်းက ရခိုင်ပြည်ဝယ် ကိုယ်ရံတော်ပေါင်း လေးသောင်းနှစ်ထောင်တို့သည် ပြည့်ရှင်မင်းကို မရှိမသေ ပြုကျင့်လေသောကြောင့် မင်းမတည်၊ ပြည်မရပ်ဖြစ်နေကြောင်းကို ကြားသိတော်မူ၍ ရခိုင်ပြည်ကို စစ်တိုက် သိမ်းယူမည်အကြံနှင့် ဗိုလ်မင်းညိုရစ်ကို အစုံအစမ်း စေလွှတ်လိုက်ရာ တောင်စဉ်လမူးချောင်းသို့ ရောက်လာလျှင် လမူးသူကြီး အောင်ကျော်၊ ဘေးနှောင်းတို့နှင့် ပြည်ထဲအရေးကို နှီးနှောပြောဆို၍အကြောင်းကို သိလေလျှင် အလွယ်တကူသိမ်းယူအံ့ဟု မြန်မာဗိုလ်မင်းညိုရစ်သည် တပ်တာတည်၍ နေလေ၏။ ထိုအရပ်ကို ညိုရစ်တပ်ရာဟု ခေါ်လေ၏။ တပ်တာတည်ပြီးနောက် လမူးသူကြီး အောင်ကျော်၊ ဘေးနှောင်းတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် မြန်မာဗိုလ် မင်းညိုရစ်သည် တပ်တာတည်၍ နေလေ၏။ ထိုအရပ်ကို ညိုရစ်တပ်ရာဟု ခေါ်လေ၏။ တပ်တာတည်ပြီးနောက် လမူးသူကြီး အောင်ကျော်၊ ဘေးနှောင်းတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် မြန်မာဗိုလ် မင်းညိုရစ်နိုင်လေလျှင် လူသူတို့ကို များစွာဖမ်းဆီး၍ ယူပြီးသော် အရှေ့ပြည်၊ ရွှေကြက်ယက်၌ ရွာတည်၍ ထားလေ၏။

အင်းဝဘုရင် မဟာသီဟသူရ အိမ်ရှေ့မင်းလည်း အလွန်အားရတော်မူ၍ ပြည်မြို့ဝန် သာဂရသို့ ရခိုင်ပြည်တွင် ပိဋကတ်ဗေဒင်တတ်သူ ပညာရှိ မရှိကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းရမည်ဟု ဆင့်ဆိုတော်မူအပ်သည်ဖြစ်၍ ပြည်မြို့ဝန်သာဂရက စာနှင့်လူ စေလွှတ်၍ လမူးချောင်းသူကြီးထံ ရောက်လာလျှင် စာတွင်ပါသည်ကိုကြည့်ရှုပြီးလျှင် ပြည်ထဲအရေး ကျေအေးပြီးငြိမ်းကြောင်းနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၀၆၇ ခု၊ တပေါင်းလတွင် ပြည်မြို့ဝန် သာဂရသို့ စာသဝဏ်ပြန်၍ ပေးလိုက်လေသည်။ ကျွန်းခေါင်းအောင်ဆွေလည်း ဘောက်ချောင်းဦးစွန်းတော်အရပ်၌ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၈ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် တပ်တာတည်၍ သောင်းကျန်းပြီးလျှင် ရွာပေါင်းတွတ်ကို တိုက်ဖျက်၍ ယူမည်ဟုပြုလတ်သော် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းလည်း ပေါင်းတွတ်ရွာကို ကျိန်းသို့ယူ၍ တည်ပြီးလျှင် စျေးဆိုင်၊ ဒုက္ကန်ချလေ၏။ စန္ဒဝိမလ ဓမ္မရာဇာမင်းကိုလည်း ရွှေမြို့တော်က ပြောင်းယူချေ၍ စလက်ာသူ တောင်မော်တွင် ဝါးနန်းတော်ဆောက်၍ ထားလေရာ နန္ဒဗလခိုးယူပြီးလျှင် တောတန်းကျွန်း၌ ထားလေ၏။ သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်း တိုက်လေလျှင် ပျက်စီး၍ နန္ဒဗလသည် ဘောက်ချောင်းသို့ ပြေးလေ၏။ ထိုစန္ဒဝိမလ ဓမ္မရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၀၊ နှစ်ဆယ်။ နန်းစံ ၆၊ ခြောက်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၆၊ နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၈ ခု၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်ငါးရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၁၂။

ထိုမင်း နန်းကျလေလျှင် တောင်ဘက်စား ရဲဘော်သီဟသား သတိုးလှကို မိဖုရားဖွားသွေးနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၈ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် နန်းတင်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းကား စန္ဒသူရိယရာဇာဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၉ ခု၊ နတ်တော်လတွင် အင်းဝပြည့်ရှင် သီရိမဟာသီဟသူရဓမ္မရာဇာ အမည်ရှိသောမင်းက သံတွဲမြို့သို့ စစ်သည်သူရဲတို့ကို ချီတက်၍ ဖျက်စေလာသော် သံတွဲစား ဇေယျဖြူသည် ခုခံ၍ တိုက်လေသောကြောင့် မြန်မာစစ်သည် သူရဲတို့သည် သေကျေပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။ ရလိုက်သော လူသူသုံ့ပန်းလက်နက်ကိရိယာတို့ကို စန္ဒသူရိယရာဇာ မင်းတရားအား ဆက်သလာပေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၀၇၀ ပြည့်၊ တပို့တွဲလဆန်း ဆယ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းသည် ကစ္ဆပနဒီမြစ်သို့ ဆန်တက်၍ များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါ

နှင့် ဦးစွန်တော်အရပ် ဘောက်ချောင်းတပ်ကို တိုက်လေသော် နိုင်လေ၏။

နန်းကျစန္ဒဝိမလ ဓမ္မရာဇာမင်းကား အနောက်ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ ဘင်္ဂလီကုလားတို့နှင့် ပေါင်းဖက်၍ နေလေရာတွင် ခန္ဓာရွေ့တော်မူလေ၏။ ရွှေ ငွေ ဥစ္စာ လက်နက် ကိရိယာ လှေတက်မိဖုရား သမီးတော်တို့ကို ဘင်္ဂလီကုလားတို့ ရလေ၏။

စစ်ကဲရဲဘော်လည်း ပိန္နဲချောင်းက သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၀ ပြည့်၊ တပေါင်းလဆုတ် နှစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းသည် ဝလက်တောင်ပေါ်က လမ်းပြစေ၍ တိုက်လေလျှင် အလုံးစုံသော လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရလိုက်ပေ၏။ စစ်ကဲရဲဘော်ကား တောင်စဉ်ကမ်း အမ်းဒါးလက်သို့ ပြေးလေ၏။

ဧင်းသက္ကရာဇ်တွင် ရမ်းပြည့်စား အောင်ရွှေသားရာဇူနှင့် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ် မင်းသမီးကို ထိမ်းမြား၍ နေထိုင်ကြလေရာ ရာဇူသည် ထွက်ပြေး၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်း၊ အဖထံသို့ ရောက်လေလျှင် အဖနှင့်တိုင်ပင်၍ တပ်ကြီးတည်ပြီး၍ တန့်ချောင်းကို ရေခံ့ထိုးလျက် သောင်းကျန်းလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်ကြားလေသော် ချီသွား၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၁ ခု၊ တပေါင်းလဆန်း သုံးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် တိုက်လေလျှင် ရမ်းပြည့်တပ်ကို အောင်မြင်၍ ရမ်းပြည့်စားအောင်ရွှေနှင့် သမက် ရာဇူ၊ လူသူကျွဲနွား၊ စပါးဆန်ရေ၊ ကျေးကျွန်လက်နက်ကိရိယာတို့ကို ရလေလျှင် ရမ်းပြည့်စား အောင်ရွှေ သားအဖတို့ကို အမျက်စောင်မာန်မထား ရှေ့ကအတိုင်းကဲ့သို့ပင် ချစ်ခင်လေးမြတ်နေကြလေ၏။

စန္ဒသူရိယရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၄၆၊ လေးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၄၊ လေးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၀၊ ငါးဆယ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၂ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် လူဆိုးတန္တတို့ ပုန်ကန်၍ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၁၃။

နောက်၌ပြဆိုအပ်သော ဝရဓမ္မရာဇာမင်းမှစ၍ စန္ဒသူရိယရာဇာမင်းတိုင်အောင် ကိုးဆက်သောမင်းတို့သည် အာဏာစက် မတည်မရပ်၊ နန်းတော်ကိုမျှ မပိုင်လေ။ ကိုယ်တော်ရံ လေးသောင်းနှစ်ထောင်တို့သည် ပြည်သခင်အရှင်မင်းကို နန်းတင်နန်းချ ပြုလုပ်ကြလေကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဖျက်သည်လည်း ကိုယ်တော်ရံ၊ ပြင်သည်လည်း ကိုယ်တော်ရံဟု အစဉ်အတိုင်း ဆိုကြကုန်၏။

ထိုအခါတွင် ရတနာပူရ အင်းဝပြည့်ရှင် သီရိမဟာသူရဓမ္မရာဇာ အမည်ရှိသော မင်းက သက္ကရာဇ် ၁၀၇၂ ခု၊ ဝါကျွတ်လတွင် ဝေလုသာရ စန္ဒဘရာဇာတို့ကို တမန်စေလွှတ်စုံစမ်းလာသည်မှာ ရခိုင်ပြည်ဝယ် မင်းမရှိ ကြားသိရသည်ဖြစ်၍ မဟာမုနိဘုရားကြီးသိမ်ကို ငါဆောက်တော်မူလာမည်။ ရခိုင်ပြည်သားတို့ ကြိုက်ကြမည်လောဟု စုံစမ်းမေးမြန်းလာစေသည်။ ထိုအခါ ကျိန်းတိုင်းမြို့တွင် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်း စိုးအုပ်၍နေရာမှ ကြားလေလျှင် ငါရှိသည်၊ စစ်တိုက်လိုလျှင် အမြန်ချီလာခဲ့ဟု ရဲတင်းစွာ မှာထားလိုက်ပြီးလျှင် သင်းမအမတ် တန္တဗိုလ်မင်းသည် နန်းထက်မိဖုရား ရွှေကူနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၂ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ရွှေထီးရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးစံတော်မူလေ၏။ ထိုမင်းကား စန္ဒဝိဇယရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ထိုစန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းသည် သူရဲမျက်ရှင်၊ ဘုရင်ဖြူ ယက်သည်၊ ကြင်တော်၊ ထွန်းရွှေ၊ စံကျော်ရွှေ၊ ငနောက်၊ နော်ရထာ၊ ဟင်းသာ၊ စစ်ဆော် ဤသူရဲကြီး တစ်ကျိပ်တို့နှင့် ကိုယ်ရံတော်အပေါင်းတို့ကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသတ်ဖြတ်နှိမ်နင်း၏။ အကြွင်းသုံးထောင်သော ကိုယ်တော်ရံတို့ကို နန်းတော်အတွင်း ကိုယ်ရံတော် အစောင့်ထားတော်မူ၏။ ထိုကိုယ်ရံတော်တို့သည် နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးလေသောကြောင့် အတွင်းထောင်၊ ပြင်ထောင်၊ အတွင်းကိုယ်တော်ရံ၊ ပြင်ကိုယ်တော်ရံ၊ မင်းဆောင် မင်းခမ်းဆောင်ရွက်သောလူ၊ ဆင်သည်၊ မြင်းသည်၊ ကုလား၊ မြန်မာ၊ တလိုင်း၊ ဟိန္ဒူတ်၊ ချင်းလင်း၊ သက်၊ မြို၊ တုံး၊ ဟရီ၊ သဉ္ဈီ၊ စဏ္ဍာလ၊ ဟယား၊ လမိုင်းအစရှိသော လူအပေါင်းတို့သည် ရောနှောယှက်တင်လျက် သားမြင်မွေးဖွား၍ ရှိလေသည်ကို စစ်ကြောမေးမြန်းတော်မူ၍ သင်းထုတ်ပြီးလျှင် ဇာတ်ဘာသာအလိုက် မြို့ရွာတည်ထောင်၍ ပေးတော်မူသည်။ တစ်ရွာတစ်ပြည်သား အမျိုးအမည်အစဉ်အဆက်ကို မသိကုန်သောသူတို့အား ရွေးမကုန် ပြင်ထောင်ဟု အစုဖွဲ့တော်မူသည်။

ထိုစန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းကား ရွှေဝင်းတော် မြို့ပြ ကျုံး၊ မြောင်း၊ ပစ္စင်၊ ရင်တားတို့ကို အသစ်ပြင်ဆင်လုပ်စေတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၀၈၀ပြည့်တွင် ရတနာဗိမာန် ရွှေနန်းတော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူသည်။ ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိသိမ်တော်အစရှိသော သိမ်ပေါင်းရှစ်ရာ၊ ကျောင်းပေါင်ရှစ်ရာ၊ ကန်ပေါင်းရှစ်ရာတို့ကို အရေအတွက် အမှတ်အသား ထားတော်မူ၍ ကုသိုလ်တော် ပြန့်ပွားအောင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်။ ထိုသိမ်တော် ကျောင်းတော်တို့၏ အနီးအပါး၌ ပေပင်ပေါင်း ရှစ်ရာတို့ကို စိုက်ပျိုး၍ လှူတော်မူသည်။ ရှစ်ရာသော ကျောင်းတို့၌ သီလဝန်၊ ဂုဏဝန်မထေရ်တို့ကို ပင့်တင်၍ လှူဒါန်းတော်မူသည်။

ထိုမထေရ်မြတ်တို့ သုံးဆောင်ရန် ဂရုဘဏ်၊ လဟုဘဏ်ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကိုလည်း လှူဒါန်းတော်မူသည်။

ထိုရှစ်ရာသော ကျောင်းတို့တွင် တစ်ကျောင်းတစ်ကျောင်း၌ လူပေါင်းငါးယောက်ကျစီ လူပေါင်းလေးထောင်ကို စာရင်းမှတ်သား၍ လှူတော်မူသည်။ ထိုသူတို့ကို သံဃိကကျောင်းကျွန်ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုသူတို့ကို ဟီနဝံသ သူယုတ်မျိုးဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန်။ မင်းကနှိပ်စက်၍ လှူချေသောကြောင့်သာ ခံရလေသည်။ ထိုသူတို့ လွတ်လိုမူကား ကိုယ်ဖိုးငွေကြေးပေး၍ မလွတ်ကုန်ရာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား အလှူခံသောဆရာတော် သံဃာတော်တို့သည် သုံးဆယ့်တစ်ဘုံသူတို့ကို သနားခြင်းသာ ရှိသည်၊ မုန်းထားခြင်း မရှိ။ ကိုယ့်ဖိုး ငွေကြေးလို၍ ခံသည်မဟုတ်။ မင်းက လှူ၍သာ ခံတော်မူရသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ့်ဖိုးငွေကြေးပေး၍ မလွတ်ရာ၊ ဘုန်းကြီးသောမင်းတို့ လွတ်မှသာလျှင် လွတ်နိုင်ရာသည်ဟု ဒိဋ္ဌနုဂတိကျမ်းတွင်ဆိုသည်။

ထိုစန္ဒဝိဇယမင်းသည် သူရဲကြီးတစ်ကျိပ်တို့တွင် မျက်ရှင်ကို စစ်ကဲကြီးအရာကို ပေးတော်မူသည်။ ဘုရင်ဖြူကို မှိုင်းစစ်ကဲ အရာကို ပေးတော်မူသည်။ ထွန်းရွှေကို အရှေ့ဝင်းမှူးအရာကို ပေးတော်မူသည်။ စံကျော်ရွှေကို အနောက်ဝင်းမှူးအရာကို ပေးတော်မူသည်။ ငနောက်ကို လေးမြို့ချောင်းစားအရာကို ပေးတော်မူသည်။ နော်ရထာကို ဆင်ကဲကြီးအရာကို ပေးတော်မူသည်။ သမက်ဟင်းသာကို သာမအရာကို ပေးတော်မူသည်။ ယောက်ဖတော် စစ်ဆော်ကို ရမ်းပြည့်ကျွန်းကိုပေးတော်မူလေလျှင် ရမ်းပြည့်စား တံတောင်းသုံးခွဟူ၍ တွင်လေ၏။ ကြွင်းသောဗိုလ်မှူးသူရဲတို့ကိုလည်း အသီးအသီး မြို့ရွာခရိုင် ပေးသနားတော်မူသည်။

ဤသို့စီရင်အုပ်ချုပ် စိုးစံတော်မူသောအခါ၌ မြို့မင်းကသည်များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာရာဇသံနှင့် တမန်စေလွှတ်ရောက်လာလျှင် ထိုပါလာသော စာခွေသဝဏ်သည် မြို့တို့ ဘာသာစာဖြစ်၍ မည်သူတစ်ယောက်မျှ ဖတ်မရနိုင်ရှိလျှင် ပြည်နိုင်ငံအလုံးကို ရှာဖွေလေက သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြု ကြွတော်မူသော သတ္တဌာနဆရာတော် ဣန္ဒမဉ္ဇူထံ ဥပနိဿယ ခံဖူးသော တောင်စဉ်လမ္ဘုဝယ် သီတင်းသုံးနေသော ကျမ်းတတ်အကျော် ရင်ငူဘုန်းတော်ကြီးကို ပင့်ဖိတ်တော်မူချေ၍ မြို့မင်းစာခွေကို ပြလေလျှင် မြို့ဘာသာကို ဗြဟ္မာဘာသာဖြင့် ပြန်လေသော် လေးလုံးတစ်ပါဒစီ သုံးပုဒ်ဖြစ်၏။ (ထိုစာသုံးပုဒ်သည် တိမ်မြုပ်လေသောကြောင့် မတွေ့မမြင်ရ ရှိလေသည်။ နောက်ပညာရှိတို့ရလျှင် သွင်းထည့်ပါလေ။)

ထိုမြို့မင်းစာတွင် ပါသည့်စကားရပ် အဓိပ္ပာယ်မှာ----အကျွန်ုပ်ဥတ္တရစ်မြို့ပြည်ကို သက်ကုလားတုံးချေသည် ထိပါးလာရောက် နှောင်ယှက်သည် ဖြစ်ပါသောကြောင့် ရခိုင်ပြည်ကြီးရှင် ဘုရင်မင်းတရားက သနားထောက်ပင့် ကူညီစေချင်ပါကြောင်းကို လျှောက်ကြားအသနားခံပါသည်ဟု ပါလေသည်။

ယင်းသို့ ပြန်ဆိုအပ်သော ရာဇသံကိုကြားတော်မူလေလျှင် ရခိုင်ဘုရင်စန္ဒဝိဇယရာဇာလည်း ဆင်ကဲကြီး နော်ရထာကို ရဲမက်ဗိုလ်ပါလက်နက်ကိရိယာများစွာနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၀၈၀ ပြည့်တွင် ဥတ္တရစ်မြို့ပြည်သို့ ချီတက်စေတော်မူ၍ သက်ကုလားတို့ကို တိုက်လေလျှင် ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။ ဥတ္တရစ်မြို့မင်းလည်း များစွာသော လက်ဆောင်တော်ဖြင့် ဆက်သလိုက်သည်ကို ဆင်ကဲကြီး နော်ရထာ ယူဆောင်လျက် ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်လာခဲ့ပေ၏။

တစ်ရံရောအခါ၌ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် အရှေ့ပြည်ကို တိုက်လိုသောကြောင့် ဟူးရားသူကြီး ဇေယျကျော်ထင်၊ ဟူးရားတိုင် ဆင်ကဲဆရာတော် ပြစ်ဝခုန်တို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူပြီးလျှင် ဆင် မြင်း ခြေသည်သူရဲဗိုလ်ပါ လက်နက်ကိုင်ငါးသောင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၀၈၁ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ချီတက်တော်မူ၍ မအီသို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် တပ်မတော်ချ၍ ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်၊ တောင်ကုတ်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်မြို့များတို့က စစ်သည်သူရဲတို့ကို ဆင့်ခေါ်ယူဆောင်တော်မူလျက် ချီတက်တော်မူ၍ အရှေ့ပြည်နိုင်ငံဖြစ်သော မင်းတုန်းမြို့သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် မင်းတုန်းမြို့စားသည် ထွက်၍ပြေးလေ၏။ ကျန်ရစ်သောသူတို့ကို သိမ်းရုံး၍ ယူပြီးသော် တပ်မတော်ချလျက်နေပြီးလျှင် စစ်ကဲသိန္ဒသူနှင့် မှိုင်းစစ်ကဲကြင်ဘော်တို့ကို သူရဲတစ်သောင်းနှင့် သရေခေတ္တရာမည်သောပြည်မြို့ကို တိုက်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။

ဆင်ကဲနော်ရထာကို နောက်ပါသူရဲတစ်သောင်းနှင့် စကု၊ စလင်း၊ ဆင်ဖြူကျွန်းတို့ကို တိုက်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။

သရေခေတ္တရာမည်သော ပြည်မြို့၊ စကု၊ စလင်း၊ ဆင်ဖြူကျွန်းမြို့တို့က ဆီးကြိုခံလင့်သော တလိုင်း၊ မြန်မာတို့သည် မခံနိုင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဧရာဝတီမြစ်ကို ဆင်း၍ ပြေးကြလေရာ များစွာသော သူတို့သည် သေကျေပျက်စီးကြကုန်၏။

စန္ဒဝိဇယမင်းတရားကား မင်းတုန်းမြို့တွင် အောင်စေတီနှင့် သိမ်တော်ကို

ဆောက်လုပ်၍ နေတော်မူစဉ်တွင် မိဖုရားခေါင် လွန်တော်မူပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလာလျှင် ဇုန္တာတ်စစ်သူကြီးတို့ကို ပြန်၍ ခေါ်တော်မူပြီးမှ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် ရသောလူသူတို့ကို သိမ်းယူတော်မူ၍ နေပြည်တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့ပေသည်။ ရခဲ့သော တလိုင်း မြန်မာတို့ကို ငါးဇင်ရိုင်းချောင်း ကြပ်စင်ကျွန်း၌ ရွာတည်၍ သင်းတို့ကို အထိန်းတည့်၍ ထားလေ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ကုလားတန်မြစ်ဖျား၌နေသော စစ်ကွပ်ကျော်သွေး၊ ငပုလဲ၊ ငချစ်ရာတို့သည် အမှုတော်ကို မထမ်းလိုသောကြောင့် စုက္ကရာကနေ၍ လူများတို့ကို ဖျက်ဆီးလာသည့်အကြောင်းနှင့် စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားကို လျှောက်ကြားလာလျှင် စစ်သည်သူရဲလက်နက်ကိရိယာတို့ကို ပြုပြင်စီရင်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၈၃ ခု၊ တပို့တွဲလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့၊ နေသုံးပဟိုရ်ငါးနာရီအချိန်တွင် ရွှေဖောင်ပြာသာဒ်ထက် စီးတော်မူလျက် ကစ္ဆပနဒီမြစ်ကို ဆန်လေ၍ စုက္ကရာသို့ ရောက်တော်မူလေသော် စစ်ကွပ်ကျော်သွေး၊ ငပုလဲ၊ ငချစ်ရာတို့ကို ဆုံးမကွပ်ညှပ် ငြိမ်ဝပ်စွာနေစေ၍ ဥဒေပုတ်၊ ဥတ္တရာဇ်၊ မသုန္ဒရေ၊ သက်၊ မောင်းကွပ်တို့ကို နှိပ်ကွပ်ခြင်းကို ပြုတော်မူလျက် နိုင်ငံတော်ဖြစ်စေပြီးလျှင် ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၏။ ကျော်သွေး၊ ငပုလဲ၊ ငချစ်ရာတို့လည်း ဘဝရှင်မင်းတရား၏ ခြေတော်ရင်းဝယ် နေလာကြကုန်၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ပင်းဝါ၊ စစ်တကောင်းတို့သည် သောင်းကျန်းပြန်လေသောကြောင့် စစ်အင်္ဂါလေးပါးတို့ကိုစီရင်၍ များစွာသော သူရဲအပေါင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၀၈၅ ခု၊ နတ်တော်လတွင် ရေနန်း ကျက်သရေဖောင်တော်သို့ တက်စီးတော်မူ၍ ရေကြောင်းသဘင် ကျင်းပတော်မူလျက် ချီကြွတော်မူလေသော် ပင်းဝါ၊ စစ်တကောင်း၊ သောင်းတိ၊ ခြေနင်း၊ ဟတျား၊ ပုဏ္ဏားကျွန်းများကို ဖျက်ဆီး၍ လူသူသံ့ပန်း ဥစ္စာရွှေငွေတို့ကို များစွာယူဆောင်တော်မူလျက် ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့ရာ ကျောက်ပန်းတူသို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် လေပြင်းမုန်တိုင်း ထလတ်၍ လှေတို့သည် များစွာပျက်စီးကုန်၏။ လူလည်း သုံးထောင့်ခုနစ်ရာ သေလေကုန်၏။ သားတော်တောင်ဘက်မြို့သစ်စားလည်း ရေတွင် မတ်ရပ်ကျ၍ သေလေ၏။ သားတော် သေလေလျှင် ဝိနည်းမိုရ်ဆရာတော်လည်း ငါနေဖွယ်မရှိပြီဟုဆိုလျက် ရေတွင်ဆင်း၍ သေလေ၏။

ထိုဝိနည်းမိုရ်ဆရာတော် ရေတွင်ဆင်း၍ သေခြင်းအကြောင်းမှာ သားတော်ကို ဝိနည်းမိုရ်ဆရာတော်အား အပ်နှင်းတော်မူလိုက်သောကြောင့် အပြစ်ကိုကြောက်၍ သေလေသတည်း။

စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားလည်း လှေတော်ရံ ခုနစ်စင်းနှင့် မယူကမ်းဘက်တွင် ရောက်တော်မူလာ၏။ တန်းလွဲစားလည်း ရေတွင်နစ်လေသောသူတို့ကို ဆယ်တင်၍ ထမင်းရေစာတို့ကို ဝစွာ ကျွေးမွေးပေ၏။ ထိုအရပ်မှသည် အစဉ်အတိုင်း ချီလာတော်မူ၍ ရွှေမြို့တော်သို့ ရောက်တော်မူလာ၏။ ရခဲ့သော ကုလားတိမ်တို့ကိုလည်း ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိအစရှိသော သိမ်၊ ကျောင်းတို့တွင် အလုပ်အကျွေး လှူဒါန်းတော်မူလေ၏။

ထိုနှစ်ဝယ် တန်းလွဲစားကိုလည်း လက်ဝဲမြန်အရာကို ပေးတော်မူ၏။ ကျိန်းသူကြီး သေရည်ပြန်၍ သောက်သည်ကိုလည်း ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမတော်မူ၏။

တောင်လမူးကို ဆင်ထူး မခတ်ရာ။

တောင်လက်ပံကို ဆင်မထိုးစေရာ။

ဟူ၍ သူငယ်တို့ မုခနိမိတ်ပေါ်လတ်လျှင် မင်းကိုယ်တိုင် ဗိုလ်ပါနှင့်ချီလျက် လမူးရွာကို သိမ်းယူတော်မူ၍ မင်းပြကင်းတွင် အရွေးခံစေတော်မူ၏။ လမူးစားသည် ထိုသူတို့ကို ရွေးယူ၍ ရွာတည်မြဲ တည်ပြန်လေ၏။

ဒွါရာဝတီမည်သော သံတွဲမြို့တွင်လည်း ရှေးမင်းတို့ တည်ထားတော်မူခဲ့သော အံတော်၊ နံတော်၊ ဆံတော် ဓာတ်သုံးဆူတို့ကို ပြုစုသုတ်သင်စေရန် လှူထားသော ကုလားတို့သည် အမှုတော်ကို မထမ်းရွက်လို၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၈၅ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် လူပေါင်း သုံးထောင်ခုနစ်ရာ အိမ်ခြေထားတို့သည် အရှေ့အင်းဝမြို့သို့ ပြေးဝင်ပြီးလျှင် မြေတူးမြို့၌ ရွာတည်၍နေကြလေ၏။ ထိုအခါတွင် လက်ဝဲမြန် အမတ်ဗိုလ်ပါ အလုံးအရင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ကိုမြင်လေလျှင် ဆွေတော်၊ မျိုးတော်၊ မှူးတော်၊ မတ်တော်တို့သည် မနာလိုသောကြောင့် စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားကို လျှောက်ထားကြလေလျှင် မင်းတရားလည်း ဤသို့မိန့်တော်မူ၏။ အမတ်လက်ဝဲမြန်သည် နန်းတော်ကို မီးလောင်သောအခါ၌ ဝင်းတော်ကို ကျော်၍လိုက်လာသည်။ ထိုအခါ ငါတစ်ယောက်တည်း နေတော်မူသည်ဖြစ်လျက် ငါ့ကိုမသတ်လေ။ စစ်တကောင်းကအပြန်တွင် ဗိုလ်စုသင်းစုတို့နှင့်ကွဲ၍ မယူကမ်းဆိပ်တွင် နေသောအခါ၌လည်း ငါ့ကို မပုန်ကန်လေ။ သို့ဖြစ်၍ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်၊ မှူးတော်၊ မတ်တော်တို့စကားကို နာခံ၍ ငါသည် လက်ဝဲမြန်ကို မသတ်သင့်ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

ယင်းသို့မိန့်တော်မူ၍ မသတ်မဖျက်နေတော်မူလေလျှင် မိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်၊ မှောက်တော်ကြီးမတို့သည် မယုံလျှင် ယုံကြောင်းလှည့်ပတ်လျှောက်ထားပြောဆိုသောစကားကို ကြားတော်မူလေလျှင် အကယ်ထင်မှတ်၍ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် လက်ဝဲမြန်အမတ်ကို သတ်မှတော်မည်ဟု သားတော်၊ သမီးတော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်၊ မှူးတော်၊ မတ်တော်တို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူ၍ သတ်အံ့သောငှာ အပြစ်ကို ရှာလေသော်လည်း မရခဲ့ရကားဟု စဉ်းစားကြံဖန်၍ နေရာတွင် ရွှေနန်းတော် အနောက်ဖြစ်သော ဒိုင်းကျီအရပ်၌ တောကျားတစ်ခုသည် နေ့ခင်းထင်ထင် ဝင်၍ နေပါကြောင်းနှင့် လျှောက်လာ၏။ ထိုအခါ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် အခွင့်တော်ပြီ သဘောရတော်မူ၍ လက်ဝဲမြန်အမတ်ကို ခေါ်တော်မူပြီးလျှင် ဒိုင်းကျီအရပ်တွင် ဝင်၍နေသော တောကျာကို သတ်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ လက်ဝဲမြန်အမတ်လည်း သွားလေပြီးလျှင် ထိုကျားကိုသတ်၍ မင်းကြီးအား ဆက်တော်မူလာ၏။

ထို့နောက် ပုဏ္ဏားတောင်တွင် ကျားတစ်ခု၊ ဝသဲဘက်တွင် ကျာတစ်ခု ထိုနှစ်ခုသော ကျားတို့ ပေါ်ပေါက်သဖြင့် သတ်စေတော်မူရာ၌လည်း လက်ဝဲမြန်အမတ်တွင် တစ်စုံတစ်ခုအနာမရ ဖြစ်လေသည်။ ဘုရားလှအရပ်၌ တောကျားတစ်ခုသည် အလွန်ရဲပြန်လတ်သော် ထိုကျားကို သတ်အံ့သောငှာ မင်းကိုယ်တိုင်ချီ၍ သွားလေသော် ဘုရားလှသို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် လူများတို့အား ကျားကို ဝန်းရံဆီးစေပြီးမှ လက်ဝဲမြန်အမတ်ကိုခေါ်တော်မူ၍ တိုက်တော်က ဓားကိုထုတ်၍ ပေးတော်မူပြီးလျှင် တောကျားကို ခုတ်ချေဟု စေတော်မူ၏။ လက်ဝဲမြန်အမတ်လည်း ရှေ့ကကျားကိုခုတ်သောဓားနှင့် ခုတ်ပါရစေဟု နားတော်လျှောက်သော်လည်း စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် ငါ့ဓားကဲ့သို့ ထက်မြက်သည့် ဓားသည် အဘယ်မှာရှိအံ့နည်းဟု မိန့်တော်မူလေလျှင် လက်ဝဲမြန်အမတ်လည်း ညှိုးနွမ်းသောမျက်နှာနှင့် သေရအံ့လည်း ဤအခါ ရှင်ရအံ့လည်း ဤအခါဆိုပြီးလျှင် မြို့တောင်စား ကျွန်ရင်း၊ ဝရောင်းချောင်းစား ကျွန်ရင်းတို့နှင့် ကျားရှိရာသွားလေ၍ ကျွန်တစ်ယောက်ကို အစာချလျက် ကျားကိုခုတ်လေသော် ဓား မထက်လေသောကြောင့် ကျားကိုယ် တစ်ဝက်သာပြတ်လေလျှင် မသေ၍ လက်ဖန်အများကို ကိုက်လာသော် ကျွန်ရင်းဝရောင်းချောင်းစား ကူညီ၍ ခုတ်လေမှ ကျားသေလေသည်။ လက်ဝဲမြန်အမတ် လက်ဖျံကို ကျားထိ၍ အနာရာကို ဆေးတင်၍ ကုသလေရာ သက်သာမည့်အရေးကို မြင်တော်မူသောကြောင့် စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် ကျားဆိပ်နှင့် မသင့်သောဆေးကို တင်လေလျှင် ကျားဆိပ်တက်၍ လက်ဝဲမြန်အမတ်သည် သေခြင်းမလှ သေရလေ၏။

စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းတရားသည် လက်ဝဲမြန်အမတ်သေလေကြောင်းကို ကြားတော်မူလေလျှင် ငါ့သားတော် လက်ဝဲမြန်အမတ်ကဲ့သို့ တစ်ပြည်တစ်နိုင်ငံမှ စစ်မက်ကျလတ်လျှင် အဘယ်သူကိုတိုက်အံ့နည်းဟု ငိုယိုလျက် မျက်ရည်ကျဟန်ပြုတော်မူသည်။ အားကျဟန်လည်း ပြုတော်မူသည်။ စိတ်ထဲမှာမူကား ဤအခါမှ ငါ့မှာ ရှင်းရှင်းရန်မျိုးကင်း၏ဟု အလွန်အားရတော်မူသည်။

စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းအား သားတော်သမီးတော်တို့သည် များစွာရှိကုန်၏။ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့သည်လည်း များစွာရှိကုန်၏။ မှူးကောင်း၊ မတ်ကောင်း၊ သူရဲကောင်း၊ ဆင်ကောင်း၊ မြင်းကောင်းတို့သည်လည်း များစွာရှိကုန်၏။ လက်နက်ကိရိယာ၊ ရွှေလှေ၊ ရွှေလောင်း၊ ရွှေကျေး၊ ငွေကျေး၊ ရွှေစာမရီအစရှိသော လှေတက်တို့သည်လည်း အလွန်များပြားများစွာ ရှိကုန်၏။

ထိုမင်းသည် လူတို့ လှည့်ပတ်ပြောဆိုအပ်သော စကားကိုလိုက်နာ၍ လက်ဝဲမြန်အမတ်ကို ကျားနှင့်တိုက်သတ်၍ သေလေလျှင် အားလျော့လေသောကြောင့် သမက်တော်သာမည တလိုင်းကုလားတို့နှင့် ညီညာ၍ နန်းတော်ထက်တွင် ပုန်ကန်လေလျှင် အိမ်နိမ့် ၄၅၊ လေးဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၂၁၊ နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၆၊ ခြောက်ဆယ့်ခြောက်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၃၃ ခု၊ ကဆုန်လတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် သောကြာသားတည်း။ ၁၄။ ဤသည်ကား ဆရာမည် ရာဇဝင်အလိုတည်း။

(ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား နရပတိဘွဲ့ခံ မင်းကုသလအနွယ် တစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်အဆုံး သတိုးလှမင်းသော်ကား အပျော်အရွှင်မှုကိုသာ လေ့လာ၍ တောတောင်လှည့်ပတ်နေလေရာ ရန်တင်အရပ်၌ ဆင်ကျော့ဖမ်းရာ ကျွဲရိုင်းခတ်၍ သေလွန်လေသည်။ ထိုမင်းအလောင်းကောင်ကို မြို့သို့ရောက်မှ ရှစ်သောင်းဘုရား ရှေးမင်းတို့ သင်္ဂြိုဟ်သော အရပ်၌ သင်္ဂြိုလ်လေသည်။ သတိုးလှမင်း ကျွဲရိုင်းခတ်၍ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၀၇၀ ပြည့်တွင် လွန်လေရာ အသီးအသီး နရပတိအမျိုးမှူးမတ်အနွယ်ပြတ်လေသည်။ ယင်းသို့သောအခါ ကျေးရွာခေါင်းသူကြီးတို့သည် အလိုလိုသောင်းကျန်းမင်းမူကြလေသည်။ ထိုသို့ မင်းမူကြလေသော် ဓနိခေါင်းတုံးညိုဆိုသူ အင်အားစုရုံး၍ များလတ်လျှင် အသီးအသီး သောင်းကျန်းမင်းမူနေသူတို့ကို တိုက်ခိုက်လေသော် သက္ကရာဇ် ၁၀၇၂ ခုတွင် မြောက်ဦးမြို့၌ ထီးသစ်နန်းသစ်ဆောက်လုပ်၍ ဝိဇယရာဇာအမည်ကိုခံပြီးလျှင် မင်းပြုလေသည်။ ယင်းသို့အကြောင်းအားဖြင့် ထင်ရှားသိစေလို၍ ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သော ဝိဇယမင်းစစ်အောင်ဧချင်း၌-----

ဘဒ္ဒကပ်ကမ္ဘာ၊ တည်လာအစ၊ နရသာမိ၊ ဘူပတိလျှင်၊ မုနိလောင်းလျာ၊ မဟာသမ္မတ၊ ထိုကနွယ်လာ၊ ဆက်ကာစိုးဘိ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဒေသတစ်တိုင်း၊ ယှဉ်နှိုင်းတဝ၊ အယုဇ္ဈနှင့်၊ ရက္ခမဏ္ဍိုင်၊ စိုးပိုင်ကြင့်နန်း၊ နန်းနှင့်ထီးစည်၊ ပြည်နှင့်မင်းဆက်၊ မပျက်မကွဲ၊ နန်းပွဲမြင့်ကြာ၊ ယင်းသို့ရာတွင်၊ နတ်ရှင်ဘုန်းရှိ၊ သီရိသုဓမ္မရာဇာ၊ ညာပျော်စံမြဲ၊ နန်းပွဲမနှော၊ အမစွောသွေး၊ ဆင်းငြိမ့်လေးကို၊ ချစ်ကြွေးရှေးဝတ်၊ တောင်ညာနတ်မူ၊ မပြတ်ဇာတိ၊ မသိတရား၊ လောင်းကြက်စားနှင့်၊ ယဉ်ပါးမိတ်ဝင်၊ ရွှေစင်ရတနာ၊ သည်းချာလည်းဆုံး၊ ကိုယ်လည်းရှုံး၍၊ ရှေးထုံးတိမ်းပါး၊ လောင်းကြက်စားလျှင်၊ ထွတ်ဖျားရောက်လေ၊ ကြယ်များကြွေသို့၊ အမြုတေဆီ၊ သာကီမြတ်မျိုး၊ မျုးရိုးမတ်မွန်၊ သေလွန်ပျက်ပြုန်း၊ ညှိုးသုံးမြို့ရွာ၊ နောက်မျက်နှာ၌၊ ဘင်္ဂါကုလား၊ သက်များလည်းရိုင်း၊ လူတိုင်းထွက်ဝင်၊ သဘင်အလွဲ၊ နန်းပွဲမလျော်၊ ထောင်ပေါ်နှစ်စု၊ ဂြိုဟ်စုကိန်းရောက်၊ မင်းရိုးပျောက်၍၊ စည်ပေါက်ထီးကျိုး မတ်မျိုးဖွင့်လှစ်၊ တစ်ဆယ့်နှစ်တွင်၊ တက်သစ် နေလ၊ ဝိဇယလျှင်၊ ထောင်မှစွန်းကယ်၊ ခုနစ်ဆယ်နှစ်၊ သက္ကရာဇ်တွင်၊ ရာခေတ်စိုးအုပ်၊ နိုင်ငံချုပ်သည်၊ မရှုပ်တည့် ပြည်ရေး ရေနှုယ်အေးဟူ၍ ရှေးကဆိုခဲ့သော ဝိဇယစစ်အောင် ဧချင်း၌ ဆိုသည်။

ထိုမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁ဝ၇၃ ခုနှစ်တွင် ဝိဇယမင်းသည် ပဲလွန်းကြောင်းလမ်း ချီသွားတိုက်သိမ်းလေသော် ဂေါ်တော်ပလ္လင်နှင့် စစ်တကောင်းမြို့ သက်မင်းကောင်းလှဖြူကိုသာ ရတော်မူသည်။ ထို့ပြင် ကုလားဆယ်မြို့တို့ကို တိုက်၍ မနိုင်လေလျှင် ပင်းဝါတွင် တပ်ချလျက် ဝိဇယမင်းနေပြီးမှ ကံသာမြို့သို့ အမတ်ရိုးစားမြဲအောင်ကို စေတော်မူ၍ ရှေးမင်းဆွေ မင်းမျိုး အမတ်ကြီးတို့ သားမြေးတို့ကိုခေါ်စေ၍ သာကီဝင်မင်း သီရိသုဓမ္မရာဇာမင်း၏ မြေး လှအောင်နှင့် ပညာရှိအမတ်လေးမြို့စားငလက်ရုံးသား ခင်ညို ထိုနှစ်ယောက်သာ ရလာတော်မူသည်။ ဝိဇယမင်းလည်း ပြန်တော်မူခဲ့၍ မြို့တော်သို့ရောက်သောအခါ ခင်ညိုကို ကိုယ်ရံကြီးအမတ် ခန့်တော်မူလေသည်။ မင်း၏ မြေးတော်လှအောင်ကို သမီးတော်ဘုန်းကြွယ်နှင့် ပေးမြားတော်မူ၍သာမဟူသော မင်းသားစားသော ကျေးကို ပေးတော်မူသည်။

ထိုမင်းလက်ထက် သူငယ်တို့ ဆိုသောစကားတဘောင်မှာ ကျွန်နှင့်သူကောင်းအတူပေါင်း၊ သူကောင်း ကျွန်စော်နံလိမ့်မည်ဟူ၍ ဆိုကြလေသည်။ ယင်းသို့ ဆိုကြသော တဘောင်စကားကို သာကီဝင်မင်းမြေးလှအောင် ကြားလေသော် ငါတို့သာကီဝင်မင်းမျိုး အရိုးအစဉ် သားမြေးတို့ စောင့်အပ်သော ဇာတိဝံသကို မပျက်စေရ။ စာမရိင့်ကပမာ အမျိုးစောင့်ထိန်းရာသည်ဟုဆိုပြီးလျှင် ယုံကျွန်တစ်ရာကိုခေါ်၍ ကံသာမြို့သို့ ထွက်သွားလေသည်။ ဝိဇယမင်းလည်း သမီးတော် ဘုန်းကြွယ်ကို ထိုမင်းအစ်ကိုသား ချင်းဖိုနှင့် ပေးမြားလေ၍ သာမအရာကို ပေးပြန်သည်။ ကံသာမြို့တွင် ရှိနေသည့် သာကီဝင်မင်းအမျိုး မြန်မာကြီးတို့သော်ကား ယောကျာ်းမိန်းမတို့သည် မိမိအမျိုးချင်းကိုသာ ပေးမြားကြသည်။ ထောင်ရှိသပြာ ဥစ္စာပေးနိုင်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ စည်းစိမ်ကြီးစွာရှိခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း ပေါင်းဖက်စပ်ယှက်၍ အခြားအမျိုးတို့ကို မပြုလေ။

ယင်းသို့ အမျိုးစောင့်သောတရား မြဲသည်ဖြစ်၍ ၎င်းဝိဇယစစ်အောင် ဧချင်းတွင်----သာကီဝင်ပေ၊ မှန်စေအမျိုး၊ ကျင့်ရိုးမဖောက်၊ မီးတောက်ပျားစွဲ၊ စွန်ရဲပမာ၊ ဟသ်ာပုံညီ၊ စာမရီသို့၊ မဖီတစ်ပါး၊ ယောကျာ်းမိန်းမ၊ စာဂအစုံ၊ ပိုက်ချုံမဖိတ်၊ သူ့စိတ်တစ်ချောင်း၊ အမျိုးကောင်းသား၊ မှောက်မှားတီမှာ၊ ရှိနိုင်ရာလိမ့်ဟူ၍ ဆိုလေသည်။ ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော ဝိဇယမင်း အကြောင်းတည်း။

(အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ကား သတိုးလှမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၂ ခုတွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူကြောင်း၊ ထိုမင်းနောက် ဝိဇယမင်းကိုကား သက္ကရာဇ် ၁ဝ၇ဝ ပြည့်တွင် ရတနာရွှေနန်းကို အသစ်စီရင်ပြုပြင်ဆောက်လုပ်တော်မူကြောင်းနှင့် ၂၂၆ တို့၌ ဆိုသည်။ အင်းစောက်ရာဇဝင်၊ ဆရာငမည်ရာဇဝင်တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံနှင့်လည်းကောင်း မညီလေသောကြောင့် အင်းစောက်ရာဇဝင်တို့၌လာသည့် အတိုင်းကိုသာ မှတ်နာခြင်း ပြုသင့်သည်။ ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်။)

ထိုစန္ဒဝိဇယမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သမက်တော် သာမမင်းသားသည် မိဖုရားမှောက်တော်နှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁ဝ၉၃ ခု၊ ကဆုန်ကတွင် မင်းပြုတော်မူလေသည်။ ထိုမင်းသည် စန္ဒသူရိယရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။

ထိုစန္ဒသူရိယရာဇာမင်းသည် ယောက္ခမတော်ဖြစ်သော စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းအား သားတော်များစွာရှိသောကြောင့် နောင်ပုန်ကန်လတ္တံ့ဟု အမှတ်ရှိလျက် အိမ်ရှေ့မင်း၊ ခားပိုင်ကြီး၊ စည်းတင်စား၊ ကုလားတန်စား၊ ဘဖြူ ဤမင်းသားငါးယောက်တို့ကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ပြီးလျှင် ကျိန်းသားဖြစ်သောကြောင့် ကျန်းသို့ပို့လေဟု သူသတ်တို့ကို အပ်တော်မူလိုက်၏။ သူသတ်လည်း မင်းသားငါးယောက်တို့ကို ယူဆောင်၍

သွားလေသော် ငါရကောက်သို့ ရောက်လေလျှင် ရုပ်တုတော် မဟာထီးကို ပူဇော်ကန်တော့ရမည့်အကြောင်းကို သူသတ်တို့အား ပြောဆိုတောင်းပန်ကြလေသော် သူသတ်တို့လည်း ထိုမင်းသားငါးယောက်တို့ကို ပူဇော်ကန်တော့စေ၏။ မင်းသားတို့လည်း ငါတို့ကို သတ်သောသူကို တစ်လှည့်တစ်ပြန် သတ်ရပါလို၏ဟု ဆုတောင်းပတ္ထနာပြု ပြီးလျှင် သူသတ်တို့သည် ယူဆောင်လေ၍ ကျိန်းအရပ်ဘူးပင်တစ်ဖက် ရန်ကျွန်းတွင် သတ်အံ့ဟု ကြံလေသော် မင်းသားကြီး ကုလားတန်စားက ညီတော်လေးယောက်တို့ကို ဤသို့ဆို၏။ ငါတို့ညီနောင်ငါးယောက်တို့သည် သေရမည်မချွတ် ဖြစ်သောကြောင့် ကြောက်လန့်ခြင်းကို မပြုကြလင့်။ ဟီရိဩတပ္ပတရားကို မြဲကြစေဟု ဆိုပေ၏။ သူသတ်ပရဝါတို့လည်း မင်းသားတို့ကို သတ်ကြလေကုန်၏။ အငယ်ဆုံးဖြစ်သော မင်းသားဘဖြူသည် ကြောက်လန့်၍ ထွက်ပြေးလေ၏။ သူသတ်တို့သည် ဖမ်းဆီးချည်နှောင်ပြီးလျှင် ခါးတွင် ကျောက်ထုပ်ဆွဲလျက် ရေ၌ချ၍ သတ်ပစ်လေကုန်၏။ ချရာအရပ်တွင် ကျွန်းတစ်ခုပေါ်လေ၍ ထိုကျွန်းကို မင်းသားကျွန်းဟု ခေါ်ကြလေကုန်၏။ ကြွင်းသော မင်းသားများကိုကား ရဟန်းပြု၍ အသီးအသီး ထားလေကုန်၏။

စန္ဒသူရိယရာဇာ မင်းတရားသည် ကျားခုတ်သော လက်ဝဲမြန်အမတ်သားတို့ကိုလည်း ပုန်ကန်လတ်မည်အမှတ်ရှိ၍ သတ်ပစ်အံ့သောငှာ သူရဲတို့ကို ခေါ်၍ ရဲဆုပေးပြီးလျှင် နန်းတော်အတွင်းက စုရုံးလျက် အစောင့်ထား၍ ကျားခုတ်သော လက်ဝဲမြန်အမတ်၏သား သံထောင်စား ညီအစ်ကို နှစ်ယောက်တို့ကို ခေါ်တော်မူသောကြောင့် လိုက်သွားလေရာ နန်းတော်အတွင်း ဘဏ္ဍာစိုးနှင့် တွေ့လေသော် ဘဏ္ဍာစိုးက အစ်ကိုတို့ကို ခေါ်သည်မှာ အကြောင်းတစ်ခုခုကိုပြုလို၍ ခေါ်သည်ဖြစ်လတ္တံ့။ သို့ကြောင့် လက်နက်ကိရိယာကို ယူ၍ သွားမှ သင့်မည်ထင်သည်ဟု ဆိုလေ၏။ သံထောင်စား ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်လည်း သွားလေ၍ မင်းအထံသို့ ရောက်လေလျှင် ဗိုလ်ရှုခံ၍ နေပြီးမှ ပြန်လာကြရာတွင် ဆုစားသော သူရဲတို့သည် ထိုးခုတ်ကြမည်ကြံစည်သော်လည်း လူတို့၏အကြားတွင်ဖြစ်၍ မထိုးမခုတ်လိုက်ရသည်ကို စန္ဒသူရိယမင်းမြင်လေရာ သံထောင်စား ညီအစ်ကိုတို့ကို ထပ်မံ၍ခေါ်ပြီးလျှင် ချိုသာသောစကားကို ပြောဆိုဟန်ပြုပြီးမှ ပြန်၍ အထွက်တွင်သူရဲတို့သည် ထိုးခုတ်လိုက်လျှင် လှံရာဓားရာတို့နှင့် ထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။

သံထောင်စားကို ဆင်တင်းကုပ်တွင် ဖမ်း၍ရလေ၏။ တစ်ယောက်ကိုကား ဝသဲဘက်သိမ်တွင် ရလေ၏။ ထိုသူနှစ်ယောက်ကို သုသာန်တစပြင်သို့ ဆောင်ယူ၍ သတ်လေသော် ညီအငယ် ထွန်းပေါ်ရွှေသည် သတ်ရာမှလွတ်၍ ပြေးလေလျှင် ပုန်းလျှိုး၍ လုံ့ရာဓားရာအနာတို့ကို ဆေးဝါးကုသ၍ နေလေ၏။ ကြွင်းသောသားတို့သည်လည်း ချမ်းသာစွာ နေရလေကုန်၏။

တစ်ယောက်သော အဘယမဟာရာဇာမင်းဖြစ်မည့်သူကိုကား စန္ဒသူရိယမင်း၏ သမီးတော်နှင့် ထိမ်းမြား၍ ပိုက်သည်စုပိုင် အရာကိုပေးတော်မူလေ၏။

ထိုစန္ဒသူရိယမင်းတရားကား သေရည်သေရက်တို့ကို နေ့တိုင်းသောက်တော်မူ၏။ နွား၏ဝမ်းတွင်းသားကိုလည်း နေ့တိုင်းသုံးစားတော်မူ၏။ မင်းကျင့်တရားတို့နှင့် မညီမညွတ်၊ ကြမ်းတမ်းခက်ထန် စောင်မာန်ကြီးသည်ဖြစ်၍ မတရားသော အမှုအကျင့်တို့ကို ကျင့်၍ မှူးမတ်သူကြီးတို့ကိုလည်း များစွာသတ်ဖြတ်၍ပစ်လေ၏။ ထိုမင်း၏ ကိုယ်လုပ်တော်တို့သည် ငြီးငွေ့ရွံ့ရှာကြသည်ဖြစ်၍ အဆိပ်ဆေးခတ်လျက် သတ်ကြလေလျှင် အိမ်နိမ့် ၃၆၊ သုံးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံ ၃၊ သုံးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၃၉၊ သုံးဆယ့်ကိုးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၆ ခုတွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၁၅။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့ တက်ချေသည်။ နန်းထက်မိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၆ ခုတွင် ပြည်စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူလေ၏။ နရာဓိပတိ ဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ထိုမင်းလည်း ခမည်းတော်စန္ဒသူရိယမင်းကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတရားတို့၌ မေ့လျော့၏။ တရားကိုလည်း မစောင့်၊ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်၏။ အမျက်စောင်မာန်ကြီး၏။ ဘုရားပေါ် ဘုန်းတော်ကြီးသည် နန်းတော်သို့ ကြွလာတော်မူ၍ ပရိတ်နာဆဲတွင် နန်းရှင်မယ်တော်ကို ခေါ်တော်မူ၍ ဤနေ့သည် ထီးပိုင်နန်းပိုင် သင့်သောနေ့ဖြစ်၍ သားတော်မင်းတရားကို ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ရမည်ဟု မိန့်တော်မူလျက် ကြွသွားတော်မူသည်။ မယ်တော်မိဖုရားလည်း စနဲတတ်ဘုန်းတော်ကြီး ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သားတော်မင်းတရားကို ကြည့်ရှုစောင့်မ၍ နေလေ၏။

ထိုအခါ လက်ယာဝင်းမှူး စစ်ချီသည် မင်းအဖြစ်ကို အလိုရှိသည်ဖြစ်သောကြောင့် မိမိအိမ်တွင် မွေးစားထားသော မြို့ကျွန်စုပ်ဖွယ်နှင့် ပန်းဖွယ်တို့ကို နရာဓိပတိမင်းအား လုပ်ကြံချေဟု စေလိုက်၏။ စုပ်ဖွယ်၊ ပန်းဖွယ်တို့လည်း သွားလေ၍ ရွှေဝင်းတော်အနားသို့ ရောက်ကြလေလျှင် ကိုယ်လုပ်တော်ဗိုလ်ပါနှင့် မိန်းမတို့သည်

လှေကားထောင်၍ ပေးလာကုန်၏။ စုပ်ဖွယ်၊ ပန်းဖွယ်တို့လည်း ထိုလှေကားဖြင့်တက်၍ လိုက်လံရှာဖွေလေလျှင် နန်းတော်တောင် တံပြင်းဝယ် စကြံသွားနေစဉ်တွင် စုပ်ဖွယ်နှင့် ပန်းဖွယ်တို့သည် လှံနှင့်ထိုးလိုက်လေလျှင် နရာဓိပတိမင်း လဲတော်မူလေ၏။

မယ်တော်မိဖုရားလည်း သားတော်မင်းတရားသည် သွားလာသော ခြေသံကို မကြားသောကြောင့် သွား၍ကြည့်ရှုလေသော် သားတော်အလောင်းကို လှံရာနှင့် အူထွက်၍နေသည်ကို မြင်လေလျှင် ဘုရားပေါ်စနဲတတ် ဘုန်းတော်ကြီးဆိုသော စကားသည် မှန်ချေပြီဟု မှူးတော်မတ်တော်တို့ကို ခေါ်တော်မူ၍ စစ်တန်ဆာအစုံနှင့် ပရိဝုဏ်တံခါးဝင်းသုံးထပ်တွင် အပြည့်စောင့်နေတော်မူစေ၏။ မိုးသောက်လတ်လျှင် လက်ယာဝင်းမှူးစစ်ချီသည် သူရဲသုံးရာနှင့် မင်းပြုမည်ဟု ကြံလေသော် မမြောက်ဘဲရှိလေ၏။

မယ်တော်မိဖုရားလည်း သားတော်နရာဓိပတိမင်းကို ညဥ့်၌ပုန်ကန်လာသော သူတို့ကို ရှာဖွေလေသော် ဝင်းမှူးစစ်ချီနှင့် စုပ်ဖွယ်၊ ပန်းဖွယ်တို့ကို ရလေလျှင် သတ်၍ပစ်လေ၏။ ကိုယ်လုပ်တော် ဗိုလ်ပါနှင့်မိန်းမတို့ကိုလည်း သချီတည်လေ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၁၊ နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်။ နန်းစံ ၁၊ တစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၇ ခုတွင် လွန်တော်မူသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၁၆။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် မယ်တော်မိဖုရားသည် မှူးတော်မတ်တော်တို့နှင့် တိုင်ပင်၍ သားတော်လောင်းကြက်စားခွေးချေကို နန်းတော်မိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၇ ခုတွင် မင်းပြုစေတော်မူလေ၏။ ပြည်သူပြည်သားတို့သည်လည်း လောင်းကြက်စား ခွေးချေမင်းဖြစ်လေသည်ကို နားဝပါးဝမျှ မသိလေဟုဆိုသောကြောင့် နဝပဝရာဇာဟု ဆိုကြကုန်၏။ တံဆိပ်အမည်တော်ကား နဝပဝရရာဇာဟူသော တံဆိပ် နာမံခံတော်မူ၏။

ထိုအခါ သူငယ်တို့တဘောင်ဆိုလတ်သည်ကား ---- အသူရောက်မည်၊ ငှက်ထောက်ကျော်သည်၊ ဒေါ်တံခါးမှာ လူးလာခတ်၍၊ မြည်လတ်သည်ဟု ဆိုကြလေသည်။ ယင်းသို့ဆိုသည့်အကြောင်းကို ပြည်သူတို့ လျှောက်ထားလေလျှင် နဝပဝရရာဇာမင်းသည် လက်ယာမြန် ထောက်ကျော်ကို ခေါ်တော်မူပြီးလျှင် သတ်၍ပစ်တော်မူလေ၏။

ရမ္မာဝတီမည်သော ရမ်းပြည့်ကျွန်းတွင် ကန်ထိုင်းရွာ၌ သူကြီးငမဲသည် ရွာသူတို့ထံ ကြေးငွေကောက်ခံ၍စားသည်ဟု နဝပဝရရာဇာမင်း၏ ဦးရီးတော်ဆင်ကဲကို တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသားသူကြီးတို့သည် လျှောက်လာသော် အသက်ကို မသေစေနှင့်၊ အိမ်ထောင်ကြေအောင် ပြုလေဟု အမိန့်တော် စာတံဆိပ်ခတ်နှိပ်လျက် ပေးလိုက်သည်။ ထိုတစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသားလူကြီးတို့သည် လာခဲ့ပြီးလျှင် ကန်ထိုင်းရွာသူကြီး ငမဲကို အိမ်ထောင်ကို ဖျက်၍ အသက်သေအောင် သတ်ကြလေကုန်၏။ သူကြီးငမဲသားမြေးတို့ကို ရွှေမြို့တော်သို့ လာရောက်၍ နဝပဝရရာဇာမင်းကို လျှောက်ထားလာပြန်သော် နဝပဝရရာဇာမင်းသည် ရမ်းပြည့်တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသား လူကြီးတစ်ဆယ့်နှစ်ယောက်တို့ကို ခေါ်ချေတော်မူစေ၍ စစ်ဆေးမေးမြန်းတော်မူလေသော် ဦးရီးတော်ဆင်ကဲကြီး တံဆိပ်ခတ်စားပေးသောကြောင့် သတ်၍ပစ်သည်ဟု လျှောက်ကြလေလျှင် ဦးရီးတော် ဆင်ကဲကြီးကို ခေါ်တော်မူ၍ မေးတော်မူရာ ဦးရီးတော်ဆင်ကဲကြီးက ဟုတ်မှန်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေလျှင် နဝပဝရရာဇာမင်းက စစ်မြေပြင်၌ သူရဲကောင်းကို အလိုရှိအပ်၏။ အမှုကြီးငယ် ပြုဖွယ်ကိစ္စရှိရာ၌ ခင်ပွန်းကောင်းကို အလိုရှိအပ်၏။ ရန်သူကို အောင်လိုလျှင် ဥပါယ်မာယာ၌ လူလိမ္မာတို့နှင့် တိုင်ပင်၍ ဆီးတားကာကွယ်ပြုလေဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဦးရီးတော် ဆင်ကဲကြီးလည်း ရမ်းပြည့်ကျွန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသား လူကြီးတစ်ဆယ့်နှစ်ယောက်တို့ကို ခေါ်၍ ချိုသာစွာပြောဆိုလျှင် ငါပေးလိုက်သော စာတွင် ဆင်ခြင်စကား အဘယ်သို့ ပါလေသနည်း၊ ကြည့်ပါရစေဟု တောင်းလေလျှင် ရမ်းပြည့်ကျွန်းတစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသား လူကြီးတစ်ဆယ့်နှစ်ယောက်တို့လည်း စာကိုထုတ်ပြလေ၏။ ဆင်ကဲကြီးလည်း စာကိုရခဲ့လျှင် ဆုတ်ဖျက်၍ပစ်လေ၏။ ထိုအကြောင်းကို နဝပဝရရာဇာမင်း သိလေလျှင် သူကြီးငမဲကို သတ်၍ပစ်ရန် ပေးသော တံဆိပ်စာကို အပ်ရမည်ဟု တောင်းတော်မူလေလျှင် ရမ်းပြည့်ကျွန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသားလူကြီးတို့က မပေးမအပ်နိုင်သောကြောင့် နင်တို့ပင် ငါကထားသည့် သူကြီးကို ပုန်ကန်ကြသည် မဟုတ်တုံလောဟု မိန့်တော်မူ၍ ထိုတစ်ဆယ်နှစ်ရွာသား လူကြီးများကို သတ်၍ ပစ်လေ၏။ ထိုနဝပဝရရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၀၊ နှစ်ဆယ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် လွန်တော်မူလေ၏။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၁၇။

ထိုမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်းကြီး၏ ဘကြီးတော် သားဖြစ်သော ညီတော်သည် နန်းထက်မိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းကား စန္ဒဝိဇယရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်

မူ၏။

ထိုအခါ၌ စေတုတ္တရာ လောင်းရှည်အရပ်က ချင်းတို့သည် ဆင်းရောက်လာ၍ လေးမြို့ချောင်းကို ဖျက်ဆီးလေသောကြောင့် တပ်စောင့်ထားသော ကုလားကတ္တျာသည် လေးမြို့ချောင်းမှ ပြေးလာ၍ ရွှေဝင်းတော်တောင်ဘက် အပေါက်တံခါးဝက ဝင်ပြီးလျှင် ရှမ်းတောင်သို့တက်၍ ပင်းဝါသား ကုလားခြောက်သောင်းတို့နှင့် ပြောင်းတပ်တည်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း နှစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့၊ ညဉ့်သန်းခေါင်အချိန်တွင် ရွှေနန်းတော်ကို ပြောင်းလက်နက်ဖြင့် ပစ်လေ၏။ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းလည်း ညဉ့်သန်းခေါင်ဖြစ်သောကြောင့် ကြံစည်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ မိဖုရား မောင်းမမိသံတို့ကို ယူဆောင်လျက် ရွှေမြို့တော် မြောက်တံခါးမှ ထွက်သွားတော်မူ၍ ရှစ်သောင်းဆရာတော်ကျောင်းတွင် ပုန်းအောင်း၍ နေတော်မူလေ၏။ ကုလားကတ္တျာလည်း ရွှေနန်းတော်ကို ရလေ၏။ မိုးသောက်လတ်လျှင် စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းလည်း အမတ်တော် စစ်ကဲကြီး၊ သူငယ်တော်ကြီး၊ ပိုက်သည်ပိုင်စသော အမတ်တို့နှင့် ခြံရံ၍ ဝေါပြာသဒ်တော်စီးလျက် ချီလာပြီးလျှင် ရက္ခတောင်အရပ်က စစ်ခံတော်မူလာ၏။

ကုလားကတ္တျာနှင့် တိုက်ကြလေသော် ကုလားကတ္တျာလည်း ရေပေါက်တံခါးက နေ၍ သေနတ်လက်နက်တို့နှင့် ပစ်လေသော် သေနတ်လက်နက်ထိမှန်၍ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းသည် လွန်တော်မူလေလျှင် စစ်သည်ဗိုလ်ပါတို့သည် ပျက်၍ ပြေးကြလေကုန်၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၂၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်။ နန်းစံ ၈လ၊ ရှစ်လ။ နှစ်စုသက်တော် ၂၂၊ ၈ လ၊ နှစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်၊ ရှစ်လ။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် သောကြာသားတည်း။ ၁၈။

ထိုမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် ကုလားကတ္တျာသည် သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ကုလားသူရတန်ရာဇာဟူသော အမည်ကိုခံလျက် မင်းပြုတော်မူလေ၏။ မင်းပြုတော်မူပြီးလျှင် ကုလားအပေါင်းတို့နှင့် စုဆောင်းတိုင်ပင်၍ ပြည်တွင်းပြည်ပတို့၌ တိုက်ခိုက်လုယက် ဖျက်ဆီးကုန်၏။ သိမ်ကျောင်းတို့၌ရှိသော ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတုတို့ကို ယူကုန်၏။ ကုလားဆရာဖြစ်သော ခေါင်းတကာ၊ မောလာ၊ ဖောက်ကျီ၊ တသီဘိနာတို့သည် ရုံးစု၍ သိမ်ကျောင်းတို့ကို ပိုင်ရှင်ခံယူ၍ နေကြကုန်၏။

ကတ္တျာသူရတန်မင်းထံလည်း သွားလတာတက်သက်၍ ဒူးထောင်ပေါင်ကြားပြုလုပ်ကုန်လျက် အားရှိအားမဲ့ပြုကြလေသော် ဆင်ကဲကြီး၊ သူငယ်တော်ကြီး၊ ပိုက်သည်ပိုင် စသော အမတ်ဗိုလ်ပါတို့သည် ပေါင်းစု၍ ကုလားကတ္တျာသူရတန်မင်းကို ဝန်းရံ၍ တိုက်ကြလေ၏။ ထိုအခါ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာဖျား၌နေသော ကုလားတို့သည် များစွာပေါင်းစု၍ တိုက်စည်တိုက်မောင်းတီး၍ တိုက်အံ့ဟုချီလာလျှင် ဆင်ကဲကြီး၊ သူငယ်တော်ကြီး၊ ပိုက်သည်ပိုင်စသော အမတ်ဗိုလ်ပါတို့ ဆီး၍ တိုက်လေလျှင် ကုလားတို့သည် ထွားထွားညက်ညက် ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။

ကုလားကတ္တျာသူရတန်မင်းလည်း အကြောင်းကိုကြားလေလျှင် ကစ္ဆပနဒီအညာဖျားသို့ ပြေးလေ၏။ ဤကုလားသူရတန်ရာဇာမင်းကား ရွှေနန်းတော်ထက်တွင် သုံးရက်စိုးအုပ်ခဲ့၍ နန်းကျလေသည်။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၄၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်။ နန်းစံ ၃ရက်၊ သုံးရက်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၄၊ နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်းခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် အင်္ဂါသားတည်း။ ၁၉။

ထိုကုလားသူရတန်မင်း နန်းကျလေလျှင် စန္ဒဝိဇယမင်း၏ ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်းသည် မိဖုရားရွှေရည်နှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၉ ခု၊ တန်ခူးလတွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူလေ၏။ ထိုမင်းကား မျိုးမတ်ပြည်သူတို့သည် ချစ်ခင်မြတ်နိုးလေသောကြောင့် မေတ္တာရစ်ရာဇာ ဟူသော အမည်ကို မှည့်ခေါ်ကြ၏။ သူငယ်တော်သူကြီးကိုလည်း လက်ယာမြန်အရာကို ပေးတော်မူသည်။ ပိုက်သည်ပိုင်အမတ်ကိုလည်း သံထောင်စားအရာကို ပေးတော်မူ၏။

ကုလားသူရတန်မင်းကတ္တျာသည် ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာ၌ နေရာဝယ် ရွာသားတို့ ဖမ်း၍ ပေးဆက်လာလျှင် သတ်၍ပစ်လေ၏။ ထိုမေတရစ်မင်းကား ပဥ္စသီ၊ အဋ္ဌသီ၊ ဒသသီ သီတင်းသုံးခြင်းတို့၌ မေ့လျော့၏။ ဒါနစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုခြင်း၌ လွန်စွာအာထုတ်ပြုလုပ်ကြိုးပမ်းတော်မူ၏။ သာသနာတော်ကိုလည်း စည်ပင်ထွန်းလင်းသာယာအောင် ချီးမြှင့်ထောက်ပင့် ပြုစုတော်မူ၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၀၊ နှစ်ဆယ်။ နန်းစံ ၅၊ ငါးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၅၊ နှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၄ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ဆယ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် အနာဆိုးဖြစ်၍ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၂၀။

ထိုမေတ္တာရစ်မင်း လွန်တော်မူလေလျှင် ဘထွေးတော် အိမ်ရှေ့မင်း၏ ခမည်းတော်သည် မိဖုရားစောသန္တာဝေနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၄ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ဆယ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ပြည်၏စည်းစိမ်ကို အုပ်စိုးတော်မူ၏။ အမျိုးလေးပါးတို့အား ဘေးရန်မရှိစေသည်ကို အကြောင်းပြု၍ နရအဘယရာဇာဟူသောအမည် ခံတော်မူသည်။

ထိုမင်းနန်းတက်၍ နှစ်နှစ်၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၆ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ဆယ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် နရအဘယရာဇာမင်းက အရှေ့ဟံသာဝတီပြည်ကို အစိုးရသော ဆင်ကျားသခင်ဘွဲ့ခံ သမိန်ထောမင်းတိုင်းပြည်ကို တိုက်ချေဟု ခမက်တော် လက်ယာမြန်ဂူတာကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ လက်ယာမြန်ဂူတာလည်း သူရဲလက်နက်ကိရိယာပြောင်းမြတမျိုး တင်သော လှေအစင်းသုံးရာနှင့် ချီထွက်လေလျှင် တောင်ခွင် ကြိမ်သလီသို့ ရောက်လေသော် လူသူအပြည့် သမ္ဗာန်တစ်စင်းကို သိမ်းယူ၍ ထိုအရပ်က ချီလေလျှင် ဒလမြို့သို့ ရောက်လေ၏။ ဟံသာဝတီတလိုင်းမင်း သမိန်ထော၏ အမတ်စစ်တောင်းစားသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် ညောင်ပင်ကြီး တစ်ပင်အောက်တွင် ကာပျဉ်နှင့် တပ်တည်၍နေလာ၏။ အဘယမဟာရာဇာမင်းဖြစ်မည့်သူ သံတောင် စားသည် ညောင်ပင်ကြီးကို ဖောက်ထွင်း၍ ကျိုးလေလျှင် ညောင်ပင်ကြီး ပိ၍ တလိုင်းငါးရာတို့သည် သေကျေပျက်စီးကြလေကုန်၏။ စစ်တောင်းစားနှင့် ကြွင်းသော တလိုင်းများသည် ထွက်ပြေးလေလျှင် ငါတို့ရခိုင်စစ်သည်တို့သည် ပုသိမ်၊ ရန်ကုန်၊ မနေပြူ၊ ဟင်္သာတ၊ ဧရာဝတီလက်ဝဲလက်ယာ၌နေသော တလိုင်းအောက်သားမြန်မာတို့ကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး၍ များစွာယူဆောင်ခဲ့ကုန်၏။ တလိုင်းအမတ် ငဝန်စားကိုလည်း မယားငါးယောက်နှင့်တကွ ရခဲ့ပေ၏။ ယင်းသို့ ဟံသာဝတီပြည်မှ ကိုယ့်ပြည်သို့ပြန်လို၍ ရေးသားစပ်ဆိုအပ်သော လင်္ကာမှာ----

လွင်းဟုန်ခြင်းကောက်၊ တတောက်တောက်နှင့်၊ ချီးမြှောက်မီးပွဲ၊ တပို့တွဲဟု၊ ကြွင်းမြဲငါးရက်၊ စန်းယှဉ်ဖက်တွင်၊ ချမ်းလျက်နှင့်တုန်၊ တပေါင်းကုန်၍၊ ကြိုက်ကြုံပွင့်လန်း၊ တန်ခူးဆန်းသော်၊ ရေသွန်းသဘင်၊ လဟောင်းတွင်ကား၊ ချစ်ရှင်ထွတ်ကား၊ ဘုရားမိန့်မှာ၊ ချိန်ခါပန်းမန်၊ ဆင်ချိန်တန်၍၊ အမှန်လသစ်၊ အတာဖြစ်မူ၊ ရှင်ချစ်ဘုရား၊ သူတော်များတို့၊ တရားစောင့်ကာ၊ အရိယာပေါင်း၊ သူတော်ကောင်းအား၊ ဆွမ်းလောင်းကျွေးကာ၊ ဆီနံ့သာနှင့်၊ အိပ်ရာချိုးရေ၊ စုံစေမကြွင်း၊ ချိုချဉ်ခင်း၍၊ ရေသွင်းနှင့်ဖျော်၊ လှူပြီးသော်မှ၊ နှစ်ဖော်တူပင်၊ သိမ်တွင်ပတ်ကုံး၊ သီတင်းသုံး၍၊ နိဂုံးဇနပုဒ်၊ သိုက်မြိုက်သေချာ၊ နှစ်ရာပြည့်လုပ်၊ နှစ်မြို့ရုပ်တွင်၊ ရံချုပ်ပြောင်ပြောင်၊ ခြင့်ဆောင်ယူဇနာ၊ သောင်းမျက်နှာတွင်၊ မမြင်ပြိုင်တူ၊ မဥ္ဇူနေ့ာတတ်၊ တောင်မြတ်မြင်းမိုရ်၊ နှုန်းဆိုမမြင်၊ ထုံးပုံထင်သို့၊ မျက်ရှင်ပတ္တမြား၊ တံခွန်လွှားလျက်၊ သိကြားမြို့တူ၊ ရန်သုမခ၊ အယုဇ္ဈဟု၊ ဧညဝတီ၊ မြို့သိင်္ဂီသို့၊ ပြန်ချီကာလ၊ တန်ကောင်းစွဟု၊ ဖြစ်ကြစိတ်တူ၊ တောင့်တမူ၍၊ ရှင်လူရဟန်း၊ မျိုးကိုလွမ်းလျက်၊ တစ်ခွန်းစကား၊ ဆက်မပြားတည့်၊ သည်းကြားလွန်ကြင်၊ မွေးဖခင်တို့၊ ရွှေရင်မခွဲ၊ ကြာမြင့်မြဲ၍၊ ဝမ်းထဲပူလောင်၊ မျက်တောင်မယှက်၊ ပိုက်ဖက်သားကို၊ ရင့်ကျူးငိုသည်၊ လွမ်းဆိုရက်ရှည်ကြာလတ်သည်ဟူ၍ ရေးဖွဲ့၍ဆိုလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၀၇ ခု၊ ဝါကျွတ်လတွင် အနောက်ကုလားပြည်သို့ ဟရမားတိုက် လက်ယာမြန်ဂူတာကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၀၉ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် နောင်တော်လက်ဝဲမြန်ကို ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့သို့ ရုပ်တုတော် မဟာဂျီကို အပင့်စေလွှတ်တော်မူ၏။ လက်ဝဲမြန်လည်း သွားလေ၍ မိချောင်းသို့ ရောက်လေသော် မြို့သူကြီး ငပင်ကို ခရီးလမ်းညွှန်စေ၍ သွားပြန်လေသော် ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့ဟောင်းသို့ ရောက်လေလျှင် မဟာဂျီရုပ်တုတော်ကို ဖူးမြော်ရလေ၏။ ယင်းသို့ဖူးမြော်၍နေစဉ် ရတနာစံဦးဆရာတော်လည်း မဟာဂျီရုပ်တုကို ပင့်တော်မူရန် ကြွလာတော်မူလျက် ရုပ်တုတော်မဟာဂျီတစ်ပါးကို ပင့်ယူတော်မူလေသည်။ ကျန်ရုပ်တုတော် မဟာဂျီတစ်ပါးကို လက်ဝဲမြန်အမတ် ပင့်ဆောင်တော်မူလျက် နရအဘယရာဇာမင်းအား ဆက်သတော်မူလေလျှင် နရအဘယရာဇာမင်းနေတော်မူသော တောင်နန်းဆောင်၌ ရတနာစီခြယ်သော ပြဿဒ်ဆောင်တွင် ကိန်းဝပ်တော်မူစေလျက် ကိုးကွယ်တော်မူသည်။ ဤရုပ်တုတော် မဟာဂျီကို ရှေးမင်းအဆက်ဆက်တို့သည် ပင့်ဆောင်၍မရလေ။ နရအဘယရာဇာမင်းလက်ထက်မှ ပင့်ဆောင်ရယူတော်မူ၍ ကိုးကွယ်ရလေသတည်း။

တစ်ရံရောအခါ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်း၏ သားတော်ဖြစ်သော ပြလှနှင့် ကြောင်ချေးတို့သည် ကျိန်းအရပ်က လှေနှစ်စင်းနှင့်လာ၍ တောင်ဘက်အရပ်ပေါက်ပင် တံခါးက ဝါးလှေကားထောင်၍ တက်ပြီးလျှင် ကိုယ်လုပ်များနေရာ တဲအိမ်ကိုမီးတိုက်လျက် သက္ကရာဇ် ၁၁၀၉ ခု၊ တပေါင်းလဆုတ်တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ညဉ့်အခါဝယ် နရအဘယရာဇာမင်းကို ပုန်ကန်လာ၏။ သားတော် အမ်းစားနှင့် ကိုယ်ရံတော်အစောင့်အရှောက်တို့ ဆီးခံ၍တိုက်လေသော် မင်းသားပြလှသည် နာရီစင်နန်းရှေ့

တွင် သေလေ၏။ မင်းသားကြောင့်ချေးကား ပေါက်ပင်တံခါးဝတွင် သေလေ၏။ မိုးသောက်လျှင် ပြလှတို့နှင့် တစ်ဖတည်းညီအစ်ကို ရဟန်းပြု၍နေသော လေးတောင်စားမင်းသား စံရွှေတို့ကို နရအဘယရာဇာမင်းက ပင့်ခေါ်၍ ပြလှ၊ ကြောင်ချေးတို့ ပုန်ကန်ရာသို့ ပါသည် မပါသည်ကို မေးမြန်းစိစစ်ရာ မပါကြောင်းနှင့် ပြောဆိုသော်လည်း နရအဘယရာဇာမင်းက မယုံလေသောကြောင့် သုသာန်ခုနစ်ရက်စောင့်မှ လွတ်လေသည်။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း မိချောင်းဖျား၌နေသော မြို့သင်းကြီးသည် ရိုင်းပျလေသောကြောင့် နရအဘယရာဇာမင်းလည်း မြို့သင်းကြီးကို ဆုံးမစိမ့်သောငှာ အမတ်တော်ဆင်ကဲကြီးကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ ဆင်ကဲကြီးလည်း များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၀ ပြည့်၊ တပို့တွဲလတွင် ချီသွား၍ တိုက်လေလျှင် ပျက်စီး၍ ပြန်လာရကုန်၏။ ယင်းသို့ပြန်လာပြီးနောက် နရအဘယရာဇာမင်းသည် လင်္ကာတစ်ပုဒ် ရေးသားစေ၍ ခမက်တော် လက်ယာမြန်ဂူတာနှင့် အမတ်သုံးထောင်တို့ကို ကုလားတန်၊ မိချောင်းသို့ စေတော်မူလိုက်ပြန်သည်။ လင်္ကာမှာ----

ရှစ်သောင်းလေးထောင် မြင့်ခေါင်စိုးခြင်း၊ သိကြားမင်းနှင့် ပုံခင်းနိုင်းဆို၊ လူဗိုလ်ငြိမ်းချမ်း၊ လမင်းထွန်းသို့ ရွှေနန်းမဏ္ဍိုင်၊ ရခိုင်တောင်စွန်း၊ ဘုံကြငှန်းထက်၊ ဖုံးလွှမ်းအာဏာ၊ မင်းရေးရာနှင့်၊ မဟာပွင့်လောင်း၊ တည်တုံချောင်း၍၊ မတ်ပေါင်းဝန်းရံ၊ ဗိုလ်ရှုခံလျက်၊ တောင်စွန်ညာက၊ မိန့်တော်ချသည်၊ ပိုင်သခွန်ပို့၊ ညာမြို့ရပ်ခွန်၊ ကုလားတန်ဝယ်၊ ခိုက်ရန်မပြု၊ ခိုးသူမုဒိမ်း၊ ရန်စစ်ငြိမ်းစေ၊ တပ်တည်ချေဟု၊ သပြေတံခွန်၊ ဘုန်းသန်လူ့ဘ၊ ဝါကျွတ်လဝယ်၊ ဧကရက်ကြွင်း၊ ဆောင်းတလင်း၌၊ လမင်းတန်ဆောင်၊ တပြောင်ပြောင်လျှင်၊ တောင်သို့သွားလှည့်သွား၊ ငွေရထားဖြင့် ၊ လျှင်လျားသိုသို၊ နှင်းစိုစိုဝယ်၊ လေချိုပျံ့သင်း၊ အချမ်းပြင်း၍၊ မိမင်းတူပင်၊ မျိုးတွင်ထိပ်ပန်၊ မတ်ကောင်းကျွန်ကို၊ အလွန်ရက်ရှည်၊ ကြာမတည်အောင်၊ လေးမည်ငါးဖြာ၊ ငါးရာမြစ်မ၊ ကစ္ဆမဟု၊ စီးကျဝှန်တက်၊ နှစ်ဖက်သို့နှော၊ တောင်နှင့်တောဝယ်၊ ဆက်ရက်ဥဒေါင်း၊ တသောင်းသောင်းသည်၊ လမ်းကြောင်းလမ်းစဉ် မြည်လိမ်သော်။ ဤလင်္ကာကို ရေးသားပေးအပ်လျက် စေလွှတ်တော်မူလိုက်သည်။

ခမက်တော်လက်ယာမြန်ဂူတာနှင့် အမတ်သုံးထောင်တို့ ဆန်သွား၍ မိချောင်းသို့ ရောက်ကြလေလျှင် မြို့သင်းကြီးကို တိုက်လေသော် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၂ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် ဟရမားတိုက်၍ ပျက်စီးလေ၏။ တပေါင်းလတွင်ကား နရအဘယရာဇာမင်းသည် ရွှာတော်ပျားတဲတွင် ကောင်းမှုတော်သိမ်ကို ပူဖော်ကန်တော့ပြုတော်မူ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း နရအဘယရာဇာမင်းသည် ခမက်တော်လက်ယာမြန် ဂူတာကို ဗိုလ်မှူးပြု၍ ဗိုလ်မင်းသန်လျက်စွဲ မင်းကန်ကျင်သန်တို့နှင့် သူရဲဗိုလ်ပါတို့ကို အနောက်ပြည်သို့ ချီစေတော်မူ၏။ လက်ယာမြန်ဂူတာလည်း များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ချီသွားကြလေသော် ဒါဂါစား အာကာပေါက်က ဆီးခံ၍ တိုက်လေသောကြောင့် စစ်သည်တော်တို့သည် ပျက်စီး၍ ပြန်ခဲ့ရကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခု၊ နယုန်လတွင် အနောက်ပြည်က မင်းစေတမန်လွှတ်၍ ရောက်လာ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၅ ခု၊ ဝါခေါင်လမှသည် တန်ဆောင်မုန်းလတိုင်အောင် သင်္ဘောများ ရောက်လာ၏။ ထိုသင်္ဘောတို့၌ ရွှေတုံး၊ ငွေတုံးများ ပါ၏။ ကုလားအုတ် ခုနစ်စီး ပါ၏။ ခွေးကြီးတစ်ကောင် ပါ၏။

ထိုသက္ကရာဇ်တွင် စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်း၏သားတော် သာမသည် အနောက်ပြည်ကုလားမင်းထံ စစ်ပန်၍ နရအဘယရာဇာမင်းကို တိုက်အံ့ဟု သူရဲများစွာနှင့် ချီလာရာ ခရီးအကြား ဒါဂါမြို့သို့ရောက်လျှင် မင်းသားသာမညသည် သေဆုံးလေ၏။ သေဆုံးလျှင် ကုလားစစ်သည်တို့လည်း ပြန်သွားကြလေ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း နရအဘယရာဇာမင်းသည် ခမက်တော်လက်ယာမြန်ဂူတာကို အနောက်ကုလားပြည်သို့ စေတော်မူလိုက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၆ ခု၊ တပေါင်းလတွင် ချီသွားလေသော် ပင်းဝါ၊ စစ်တကောင်းအရပ်ဝယ် မြစ်နားကမ်းခြေ၌နေသော ကုလားတို့ကို တိုက်ခိုက်၍ များစွာသိမ်းယူခဲ့၏။ ကျွဲနွားတို့ကဲ့သို့ ဈေးမှာတင်၍ ရောင်းချ၏။ ကျောင်းအိမ်စသည်တို့၌ ကျွန်သပေါက် ဖြစ်စေ၏။

ထိုသက္ကရာဇ် တန်ခူးလတွင် အနောက်ကုလားပြည်ကို စေလွှတ်တော်မူ၍ ချီသွားတိုက်ခိုက်လေသော် တောင်ဘက်မြို့သစ်စားကို ဖမ်း၍ရလေ၏။

ထိုနရအဘယရာဇာမင်းလက်ထက် အင်းဝပြည်ကို အစိုးရသော ဆင်ဖြူရှင် မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိအမည်ရှိသော ဟံသာဝတီရောက်မင်းနှင့် ဟံသာဝတီပြည့်ရှင် ဆင်ကျားသခင် တလိုင်းမင်းသမိန်ထောတို့ အကြိမ်ကြိမ်စစ်ပွဲဆင်၍ တိုက်ကြလေ

သော် အင်းဝဆင်ဖြူရှင်မင်း ရှုံးသောကြောင့် မင်းမိဖုရားပြည်သူတို့ကို ယူသင့်ရာယူလျက် ဟံသာဝတီသို့ ဆောင်ယူလေသော် အင်းဝပြည်သည် ပျက်စီးလေ၍ မြန်မာလူသူတို့သည် ပြေးထွက်လာရောက်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ရောက်လာကုန်သော မြန်မာတို့ကို နရအဘယရာဇာမင်းသည် စားနပ်ရိက္ခာပေးတော်မူ၍ ပြိုင်းချောင်းတို့၌ ရွာတည်၍ ချထားတော်မူလေသည်။ ထိုမြန်မာတို့သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၆ ခုတွင် ပြန်၍ သွားကြလေကုန်၏။ အချို့တို့လည်း ကျန်ရစ်ကြကုန်၏။

တစ်ရံရောအခါ သာသနဓဇအမည်ရှိသော ဝိနည်းမိုရ်သည် မင်းဖြစ်မည်အမှတ်ရှိ၍ နရအဘယရာဇာမင်းကို ပုန်ကန်အံ့ဟု သူရဲတို့ကို ရဲဆုပေးပြီးလျှင် ညဥ့်နက်သန်းခေါင်အခါ၌ ဝတ်ဖြူဝတ်၍ ထမ်းစင်တက်စီးလေသော် ကြက်သီးမွေးညင်းထ၍ ယစ်ယစ်တုန်လျက် သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ဖြစ်လေ၏။ သူရဲတို့လည်း ဤဝိနည်းမိုရ်သည် အနီဝတ်၍ နေမြဲနေလေ၏။ မိုးသောက်လျှင် သူရဲတို့သည် နရအဘယရာဇာမင်းအား ဆရာတော်ဝိနည်းမိုရ်သည် ပုန်ကန်မည်ကြံပါကြောင်းနှင့် လျှောက်တင်လေသော် အခေါင်စစ်ကဲ ဥဂ္ဂါရွှေနှင့် အသည်ထောင်စား စံရွှေပေါ်တို့ကို စေလွှတ်တော်မူ၍ ဝိနည်းမိုရ်ကျောင်းသို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုလေသော် သေအရက်အိုးတို့နှင့် စစ်ဝတ်တန်ဆာ အစုံတို့ကို ရလေ၍ နရအဘယရာဇာမင်းအား ဆက်သလေသော် ဆရာတော်ဝိနည်းမိုရ်ကိုပင့်ခေါ်စေ၍ မေးတော်မူလေလျှင် ဝိနည်းမိုရ်လည်း စိတ်၌ရောက်မိပေသည်ဟု ဟုတ်သောအတိုင်း ပြန်ပေသည်။ နရအဘယရာဇာမင်းလည်း ငါ့ဆရာ ဝိနည်းမိုရ်ကို မာန်အောင်ကျွန်းသို့ လျှိုလေ၊ ဆွေမျိုးတို့ကို သတ်လေဟု မိန့်တော်မူသောကြောင့် သတ်လေလျှင် ဝိနည်းမိုရ်ဆွေမျိုးဖြစ်သော ကိုးယောက်သောသူတို့သည် ပုန်ကန်ရာ၌ မပါဘဲနှင့် သေဆုံးရလေကုန်သည်။ ဝိနည်းမိုရ်နှင့် အခေါင်စစ်ကဲ ဥဂ္ဂါရွှေ၊ အသည်ထောင်စား စံရွှေပေါ်တို့သည် တညီတညွတ် ကြံရင်းသူဖြစ်ကြ၍ နောင်အရေးကို ကြောက်သဖြင့် ဥဂ္ဂါရွှေနှင့် စံရွှေပေါ်တို့သည် ဝိနည်းမိုရ်ကို မာန်အောင်ကျွန်းသို့ မပို့ဘဲ အသက်သေအောင်သတ်၍ ဝိနည်းမိုရ် ဆုံးလေသည်။ သတ်၍သေလေသည်ကား သက္ကရာဇ် ၁၁၁၇ ခု၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ဝယ် သတ်လေသတည်း။ ညဥ့်အခါ၌ ဝိနည်းမိုရ်အလောင်းနားဝယ် သာခု သာခုဟူ၍ ၃ရက်တိုင်အောင် ခေါ်သံကြားလေ၏။ ထိုနှစ် မိုးအလွန်ခေါင်၏။ ဝါဆိုလကွယ်နေ့ဝယ် ခမက်တော် လက်ယာမြန်ဂူတာလည်း သေလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၁၈ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် အဥ္စနနဒီ လေးမြို့ချောင်း၌ အိုးဖောင်ခြမ်းတို့သည် ပေါ်၍မျောကြလေကုန်၏။ နရအဘယရာဇာမင်းလည်း ဟူးရားဆွေပြည်စိုးကြီး အမတ်အပေါင်းတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူလျက် အိုးဖောင်ခြမ်းတို့ ပေါ်သည့်အလိုကိုထောက်၍ လျှောက်ကြသည်မှာ ကျွန်သပေါက်တို့သည် တော်လှန်၍ မင်းဖြတ်လတ္တံ့ဟု လျှောက်ကြကုန်၏။ ပြည့်ရှင်မင်းလည်း ထပ်၍ အဘိသိက်ခံတော်မူ၍ နရအဘယရာဇာဟူသောအမည်ကို ထပ်မံလျက် ခံတော်မူလေသည်။ ထိုနှစ် ပြည်သူတို့သည် ကာလရောဂါရောက်၍ များစွာသေကြကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၀ ပြည့်၊ ဝါကျွတ်လဆန်း သုံးရက်နေ့တွင် တောင်ခွင်ကြိမ်သလီအရပ်တွင် သောင်းကျန်း၍နေသော ဗိုလ်အညိုကို တိုက်ခိုက်ရန် သံထောင်စားနှင့်သူရဲအပေါင်းတို့ကို စေလွှတ်၍ တိုက်ကြလေသော် သံထောင်စားလှေသည် ပျက်၍လူများစွာသေသဖြင့် ဗိုလ်အညိုကို မရဘဲ ပြန်ခဲ့ရလေ၏။ ဆင်ခေါင်းတွင်လည်း တပ်စောင့် ထားခဲ့ပေ၏။ ထိုနှစ်ဆင်တော် ဆောက်ပုတတ် သေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၁ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ သံတွဲဆင်ခေါင်းတပ်ကို ဗိုလ်အညိုတိုက်လာလျှင် ဟင်းမစားဖော်ရွှေသည် လက်နက်ထိ၍ သေလေ၏။ ဆင်ခေါင်းတပ်လည်း ပျက်လေ၏။ ထိုနေ့က စ၍ တောင်ခွင်ကြိမ်သလီကြီးသည် လက်လွတ်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၂ ခု၊ ဝါကျွတ်လဆန်းဆယ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ကစ၍ ခုနစ်ရက်တိုင်အောင် ငလျင်လှုပ်၏။ တန်ခူးလဆန်း ရှစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့ ငလျင်ကြီးလှုပ်၏။ နရအဘယရာဇာမင်းသည် အမျိုးလေးပါးတို့အား ဘေးရန်ကင်းစိမ့်သောငှာ အမတ်အပေါင်း ခြံရံလျက် ဘိသိက်ခံပြီးလျက် နရအဘယရာဇာဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူသည်။

ထိုမင်းပြုတော်မူသော ကောင်းမှုတော်ကား ရွာတော်ပျားတဲ၌ သိမ်တော်။

ရွှေမြို့တော်အနောက်ဖြစ်သော လက်ကြွယ်တောင်၌ စေတီတော်ကို ဂရုဘဏ်သချီ လယ်မြေတို့နှင့်တကွ တည်တော်မူသည်။

မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည့်နေ့ကကို တစ်နေ့မပြတ် တစ်နေ့တွင် ပဥ္စင်းတစ်ပါးလျှင် ရှင်တစ်ပါးစီချည်း သဘင်ကြီးစွာခံ၍ ရက်စဉ်မပျက်ပြုတော်မူသည်။

အလျှုကြီးကိုလည်း အကြိမ်များစွာ ပြုတော်မူသည်။ မင်းကျင့်တရားကိုလည်း မမှားမယိမ်း စောင့်ထိန်းဖြည့်ကျင့်တော်မူ၏။ သားသမီး အခြွေအရံ မှူးကောင်းမတ်ကောင်း သူရဲကောင်း ဆင်ကောင်း မြင်းကောင်းတို့လည်း အလွန်များပြားကုန်၏။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၄၈၊ လေးဆယ့်ရှစ်နှစ်၊ နန်းစံ ၁၉၊ တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၇၊ ခြောက်ဆယ့်ခုနစ်နှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် အင်္ဂါသားတည်း။ ၂၁။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း ရွှေယောက်သည် တန်ဆောင်းမိဖုရားနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် နန်းတက်တော်မူ၍ သီရိသုရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။ ထိုမင်းကား အိမ်နိမ့် ၃၃၊ သုံးဆယ့်သုံးနှစ်။ နန်းစံ ၃ လ။ နှစ်စုသက်တော် ၃၃၊ သုံးဆယ့်သုံးနှစ်နှင့် သုံးလ။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ကျောက်ပေါက်၍ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၂၂။

ထိုမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်း၏ညီတော် ဓားပိုင်ကြီးသည် မိဖုရား အောင်ကြော့စံနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူ၍ စန္ဒပရမရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။

ထိုမင်းလက်ထက် အင်းဝပြည်ကို အစိုးရတော်မူသော နောင်တော်ကြီးမင်းက ရခိုင်ပြည်၌ စိုးအပ်သောမင်းသည် တောင်ခွင်ကြိမ်သလီ၌ သောင်းကျန်း၍နေသော ဗိုလ်အညိုကို အကြိမ်ကြိမ်တိုက်သော်လည်း မရနိုင်သောအကြောင်းကို ကြားသိလေလျှင် မြန်အောင်ဗိုလ် ငနိုးကို တိုက်ဖျက်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ မြန်အောင်ဗိုလ် ငနိုးလည်း လက်နက်ကိုင် လူပေါင်းသုံးရာနှင့် ချီလာပြီးလျှင် ကြိမ်သလီတွင် ဗိုလ်အညိုကို သက္ကရာဇ် ၁၁၂၃ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ငါးရက်၊ သောကြာနေ့တွင် တိုက်လေသော် ဗိုလ်အညိုကို အရှင်ဖမ်း၍ ယူလေ၏။ ဗိုလ်အညိုကို ဖမ်း၍ရသည့် နာရီထက်တွင်ပင် ငလျင်ကြီးစွာလှုပ်၏။ ရခိုင်ပြည်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်အရပ်တို့၌ မြစ်ရေတို့သည် သံ-သုံးတောင်ဆုတ်၏။ ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်တွင် အမ်းမြစ်လက်ယာကမ်း လက်ဝဲကမ်းမြစ်ရေတို့သည် သံ-သုံးတောင် တိုး၏။ တန်ခူး၊ ကဆုန်၊ နယုန်တိုင်အောင် မြေကြီး ထိန့်ထိန့်လှုပ်၏။ သဲဖြူတင်းကြမ်းပေါ်၏။ စေတီပုထိုးဘုရားတို့သည် ပြိုပျက်ကုန်၏။ လူများစွာ သေပျောက်ကုန်၏။ လူတကာတို့ လုပ်ဆောင်သော လယ်တို့တွင် မိုးရေမတင် ဖြစ်ကုန်၏။

ရခိုင်ပြည် လောင်းကြက်မြို့ဟောင်းတွင်နေသော မြဝ၊ ရမ်းပြည့်ကျွန်းတွင်နေသော အောင်ဇေယျ၊ မုရခည်းစား မောင်ဦး၊ မာန်အောင်ကျွန်းတွင်နေသော ဗိုလ်မင်းလာဦး။ ဤလူလေးယောက်တို့ ပေါင်းဖက်၍ အင်းဝမြို့သို့သွားပြီးသော် နောင်တော်ကြီးမင်းထံ စစ်ပန်လေ၏။ နောင်တော်ကြီးမင်းလည်း မဆင်မခြင် မတွေးမဆဘဲ ရွှေပြည်ဝန်ကို ခေါ်တော်မူ၍ လက်နက်ကိုင် လူငါးသောင်းနှင့် ရခိုင်ပြည်ကို တိုက်ဖျက်လေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ ရွှေပြည်ဝန်လည်း ချီလာ၍ စေတုတ္တရာမှ လေးမြို့ချောင်းသို့ ချီတက်လာသည်ကို စန္ဒပရမရာဇာမင်းကြီး ကြားတော်မူလေလျှင် အမတ်တော် ရမ်းပြည့်စားနှင့် ရာဇဂြိုဟ်စားတို့ကို များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါတို့နှင့် စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ ချီသွား၍ ဖိုးခေါင်တောင်က ဆီးလျက်တိုက်လေသော် လမ်းမသာသောကြောင့် ချင်းတောင်မင်းကြီးတို့ကို ဆုလာဘ်ပေး၍ ထပ်မံတိုက်ခိုက်လေလျှင် မြန်မာစစ်သည်တို့သည် ပျက်စီး၍ ပြန်လေကုန်၏။ စစ်ပန်ခေါ်သူ မြဝ၊ အောင်ဇေယျ၊ မောင်ဦး၊ လာဦးတို့နှင့် မြန်အောင်ဗိုလ် ငနိုးတို့ကား ဒွါရာဝတီ သံတွဲကြောင်းချီလာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၄ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ရှစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် တောင်လမူးရွာကို ဖျက်လေ၍ လူသူတို့သည် များစွာသေကုန်၏။ လက်ရဖမ်း၍ များစွာယူလေကုန်၏။ ထိုမှသည် မအီဟူသောရွာကို ဖျက်ပြန်လေ၏။ ဗိုလ်ငနိုးလည်း ရသောသုံ့ပန်းလူတို့နှင့် ကမာချင်းယင်ပြင်တွင် တပ်တည်၍ နေလာ၏။

ထိုအခါ၌ နရအဘယရာဇာမင်းသည် ပြိုင်းချောင်းမိချောင်းတို့၌ ရွာတည်ပေးထားခဲ့သော မြန်မာနှစ်ခြည်တောင်စား ငထွန်းအောင်သည် ရခိုင်အမတ်တွင်ရှိသော အပြောင်မိန်းမတို့ကိုယူ၍ မြန်မာတို့ပိုင်ထင်မှတ်လျက် တောင်စဉ်သို့ပြေးခဲ့၍ ဗိုလ်ငနိုးထံ ဝင်လာ၏။ ဗိုလ်ငနိုးလည်း အားရ၍ နေစဉ်ဝယ် အပြောင်အိမ့်ရှင် ရမ်းပြည့်ငယ်စား၊ နှန်းလှဲစား။ အမြင့်စား၊ ကင်းစား၊ ခွေးမဲစား။ ဤအမတ်ငါးယောက်တို့သည် စန္ဒပရမမင်းကိုလျှောက်၍ နှမ်းခြည်တောင်စား ငထွန်းအောင်ကို နောက်ထပ်လိုက်ကြလေသော် ကမာချင်းယင်ပြင်တွင် ဗိုလ်ငနိုးနှင့် တွေ့လေ၍ တိုက်ကြလေသော် ရခိုင်အမတ်တို့သည် ပျက်စီးလေလျှင် ရမ်းပြည့်ငယ်စားကို ဝန်းရံ၍ ဖမ်းပြီးသော် ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ယူလေ၏။ ဗိုလ်ငနိုးလည်း ရခိုင်တစ်ယောက်ရလိုက်သည်ဟု အားရဝမ်းသာ၍ ရသောလူသူယောကျ်ားမိန်းမ သုံ့ပန်းလက်ရတို့ကို အင်းဝပြည်သို့ ပို့လိုက်လေ၏။

ဗိုလ်ငနိုးကား လက်နက်ကိုင် သူရဲသုံးထောင်နှင့် ချီသွားလေ၍ တန်းလွှဲကို တိုက်လေ၏။ လမ္ဘူရွာ၌ ကြွင်းကျန်ရစ်သော လူသူတို့နှင့် လမ္ဘူသူကြီးသည် မိန်းမလူသူတို့ကို လမ်းစဉ်ဖြတ်၍ တိုက်လေလျှင် သုံးစုတစ်စု ရလိုက်၏။ ဗိုလ်ငနိုးလည်း တန်းလွှဲကသည် တောင်ကုတ်၊ ပန်းထော်၊ သတင်း၊ ရမ်းပြည့်ငယ်တိုင်အောင် အပြန်ပြန်ဖျက်ဆီး၍ နေလေ၏။

စန္ဒပရမရာဇာမင်းလည်း လေးမြို့ကြောင်းချီလာသော မြန်မာစစ်သည်တို့ကို နိုင်လေလျှင် တောင်စဉ်တွင်ရှိသော မြန်မာစစ်သည်တို့ကို တိုက်အံ့ဟူ၍ ယောက်ဖတော် ရမ်းပြည့်သံထောင်စားနှင့် ရာဇပြိုဟ်စားတို့ကို တပ်ပေါင်းတစ်ဆယ့်နှစ်တပ်နှင့် စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။

ဗိုလ်ငနိုးလည်း လေးမြို့ကြောင်းချီလာသော ရွှေပြည်ဝန်သည် မပေါက်နိုင်သောကြောင့် ရခိုင်စစ်သည်တို့ ရောက်လာသည်ဟု ကြားလေလျှင် တောင်ကုတ်က ပြေးလေ၏။

ရမ်းပြည့်ပြည်စိုးတို့က မြန်မာတို့သည် တစ်ခါရလျှင် နောက်ရမည်ထင်၍ လာပြန်တတ်သည်ဖြစ်သောကြောင့် နောက်ထပ်လိုက်၍ မြန်မာနိုင်ငံကို ဖျက်ဆီးတိုက်သတ်ရလျှင် တော်မည်ထင်ပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားကြရာ ရမ်းပြည့်သံထောင်စားက ငါတို့နိုင်ငံတွင် ရန်စစ်ကို ငြိမ်းစေလျှင် တော်ပြီ။ သူ့နိုင်ငံသို့လိုက်၍ တိုက်ခိုက်ချေက ရန်စရှည်တော့မည်ဟု ဆိုပြီးလျှင် ရွှေမြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူလာခဲ့၏။ ဗိုလ်ငနိုးတောင်စဉ်ကို တိုက်ဖျက်၍နေသည့် ရက်ပေါင်းကိုးဆယ် ကြာလေသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၅ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ပြည်သူတို့ ထမင်းငတ်၍ သေကြကုန်၏။ ဆန်တစ်တောင်းကို ၁ ဒင်္ဂါးတစ်ပြား ပေးရ၏။

စန္ဒပရမရာဇာမင်း၏ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့သည် ယောက်ဖတော် ရမ်းပြည့်သံထောင်စား ပုန်ကန်မည်ကြံပါသည်ဟု လျှောက်ထားကြသည်ကို ယုံကြည်တော်မူ၍ လက်ယာမြန် နန္ဒသီရိဟန့်တားလျှောက်တင်သော်လည်း မနိုင်။ ရမ်းပြည့်စားကို ဖမ်းလျက် ညဉ့်အခါ၌ သတ်၍ပစ်အံ့ဟု ကြံတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ကြံတော်မူသည်ကို ရမ်းပြည့်သံထောင်စားသိလေလျှင် ဤမင်းသည် တောင်ဘက်လေးခက်မတို့၏ စကားကို နားဝင်၍ ငါ့ကို သတ်မည်ကြံ၏။ ငါ မခံဟု အတင်းအမာပြုလျက် သိင်္ဂပါမင်းထံသို့ ရောက်လေလျှင် စန္ဒပရမရာဇာမင်းက အောင်တမန်စေလွှတ်၍ သာယာစွာ ခေါ်တော်မူသော်လည်း မရလေ။ လူသူတို့ကိုသာ များစွာစုရုံး၍ ချီလာပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၂၆ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် တိုက်လေသော် စန္ဒပရမရာဇာမင်းကိုရသဖြင့် ရဟန်းပြု၍ ထားလေ၏။ စန္ဒပရမရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၂၀၊ နှစ်ဆယ်။ နန်စံ ၃၊ သုံးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၂၃၊ နှစ်ဆယ့်သုံးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၆ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် နန်းကျတော်မူလေသည်။ နံတော် ဗုဒ္ဓဟူးသားတည်း။ ၂၃။

ထိုမင်းနန်းချတော်မူလေလျှင် ယောက်ဖတော် ရမ်းပြည့်သံထောင်စားသည် မိဖုရားစောရွှေကြာနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၆ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူ၏။ အဘယမဟာရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

စန္ဒပရမရာဇာမင်းကို ရဟန်းပြု၍ထားရာမှ ယူစေပြီးသော် မြေငူကျွန်းသို့ ပို့လေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ အပို့စေလွှတ်သူ စက်ကန်ကျင့်တို့သည် ဆောင်ယူ၍သွားလေသော် ငဆင်တုံးပေါ်သို့ ရောက်လေလျှင် နယုန်လဆန်း တစ်ရက်နေ့တွင် ဝမ်းကျ၍ သေလေ၏။

ထိုသက္ကရာဇ် ပြာသိုလဝယ် ရုပ်တုတော်မဟာမုနိ၏ ကိန်းဝပ်တော်မူရာ သိမ်တော်ကို မီးလောင်လေ၍ ရဇောသားတိုင်တွင် မိကျောင်းစီးပြီးလျှင် အခိုက်အတန့်သိမ်တော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၏။ အခိုင်အခံ့သိမ်တော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူရန် ညီတော် ရမ်းပြည့်စား ချစ်သူကို တာဝန်ပြုတော်မူ၏။ ညီတော်ရမ်းပြည့်စား ချစ်သူလည်း တောင်စဉ်ကမ်းလမ္ဘူအရပ်သို့ သွားရောက်၍ ပျဉ်သစ်များကို စုရုံး၍ထားပြီးလျှင် လက်ဝဲမြန် မြဖော်ရွှေကို ရွှေမြို့တော်အရောက် တင်ယူစေ၍ မဟာမုနိသိမ်တော်ကို ဆောက်လုပ်ခြင်းငှာ အမတ်တော်သား ဝရံဖြေသည် မီးလောင်ရာတိုင်ငုတ်ကို ဖော်နုတ်၍ တွင်းခုနစ်တောင်နက်အောင် တူး၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၇ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း သုံးရက်၊ သောကြာနေ့၊ နံနက်တက်နေ ငါးနာရီ၊ ဓနုလဂ်၊ မကာရစန်းစီး၍ မဟာမုနိသိမ်တော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူပြန်သည်။ သိမ်တော် ပရိစ္ဆေဒကား အလျားသံတောင်ခုနစ်ဆယ်၊ အနံ သံတောင်ငါးဆယ်၊ အစောက် အမြင့်သံတောင်ရှစ်ဆယ်မြင့်၏။ ဇေတဝန်ဘုံငါးဆင့်၊ နီပန်းအခြင်စွန်း အတောင်သုံးဆယ်မြင့်၏။ အသည်တိုင်တစ်ရာတစ်ဆယ့်ငါးလုံး ရှိ၏။ ထုပ် တစ်ဆယ့်သုံးတောင်နှင့် အခွဲရှိ၏။ ညီတော်ရမ်းပြည့်စားချစ်သူလည်း နောင်တော်အဘယမဟာရာဇာမင်းကြီးအား သိမ်တော်

ပြီးကြောင်းကို ကြားလျှောက်လာ၏။

အဘယမဟာရာဇာမင်းကြီးလည်း မျောက်သားတော်မိဖုရားအစရှိသော သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း ပြည်သူအပေါင်း ခြံရံလျက် ဓညဝတီမြို့ဟောင်းသို့ ရွှေဖောင်တော်စီး၍ ကြွတော်မူ၏။ ရောက်တော်မူလေလျှင် မင်္ဂလာနန်းတော်သို့ တက်တော်မူ၏။ ရုပ်တုတော်မဟာမုနိကို ပူဇော်ကန်တော့ပြီးမှ ကြီးစွာသော သဘင်ကို စီရင်တော်မူ၍ အလှူကြီးကို ပေးတော်မူပြီးမှ ရွှေနန်းတော်သို့ ပြန်တော်မူခဲ့၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၉ ခု၊ နယုန်လဆန်း တစ်ရက် သောကြာနေ့ ညဉ့်အချိန်တွင် လနှစ်ဆူ ကောင်းကင်ပြာဝယ် ထွက်ပေါ်လာပေ၏။ အဘယမဟာရာဇာမင်းလည်း များစွာသော မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူလေလျှင် ယောက္ခမတော် ဟူးရားသွေး ပြည်စိုးကြီးက ခုနစ်ရက်ပရိတ်တော်ကို နာတော်မူလျက် ငွေကိုလရုပ်လုပ်၍ ပုဏ္ဏားတို့ကို ပူဇော်ရပါမည်ဟု လျှောက်လေလျှင် ထိုအတိုင်းပြု၍ လှူတော်မူလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၀ ပြည့် တပေါင်းလတွင် အနောက်ပြည်က မောင်းကွပ်ကုလားတို့ စစ်ချီလာသည်ဟု ကြားတော်မူလေလျှင် ကုလားပုန်း၊ ဆားလင်းကန်အရပ်က တပ်ကြီးတည်၍ ကိုယ်ရံတော်တို့ကို စောင့်ရှောက်တော်မူစေ၏။

အခါတစ်ပါး၌ ဒိုင်းဝေဆိုသောသူသည် ပိဋကတ်ဗေဒင် အဌာရသအတတ်ပညာတို့ကို တတ်သိလိမ္မာသောကြောင့် စာဖတ်တတ်အရာကို ပေးတော်မူပြီးလျှင် လွမ်းချင်းစာတစ်စောင် ဖွဲ့ဆိုစေ၍ နန်းတော်၌ ဖတ်ပြလျှောက်ထားစေ၏။ ဖတ်ပြလျှောက်ထားလေသော် မိဖုရားနှင့် အတွင်းယဉ်ပါးလေသဖြင့် အကြောင်းကို အဘယမဟာရာဇာမင်းကြီး ကြားတော်မူလေလျှင် စာဖတ်တတ် ဒိုင်းဝေသည် ကြောက်လန့်လှသောကြောင့် အရှေ့ပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ လယ်ကိုင်းမြို့သို့ ရောက်လေသော် လယ်ကိုင်းမြို့စား စာရေးက ရခိုင်စာဖတ်သည် အဘယ်အကြောင်းနှင့် ရောက်လာသနည်းဟု မေး၏။ ရခိုင်စာဖတ်ဒိုင်းဝေက သေဘေးကို ကြောက်၍ ပြေးလာသည်ဟု ဆို၏။ လယ်ကိုင်းမြို့စာရေးက ပြေး၍ လွတ်သည်ဟု ဘုရားဟောတော်မူသည်လောဟု မေးပြန်၏။ စာဖတ်ဒိုင်းဝေက အာယုက္ခယ၊ ဥပစ္ဆေက နှစ်ပါးရှိရာတွင် အာယုက္ခယကို ပြေး၍မလွတ်၊ ဥပစ္ဆေဒကကို ပြေးလျှင် လွတ်နိုင်ရာသောအကြောင်းရှိသည်။ ဗုဒ္ဓပညတ်၊ ရာဇညတ် နှစ်ပါးရှိရာတွင် ဗုဒ္ဓပညတ်ကို ပြေး၍ မလွတ်၊ ရာဇပညတ်ကို ပြေးလျှင် လွတ်နိုင်လေသည်။ လွတ်ဖူးသည်မှာ အလောင်းတော် မဟောသဓာသည် ရာဇပညတ်ကို ပြေး၍ လွတ်ဖူးလေသည်။ အကျွန်ုပ်သည်လည်း ရာဇပညတ်ကြောင့် ပြေးလာသည်ဟု ဆို၏။

(ဤအရာတွင် ဥဘယက္ခယကို ပြေး၍လွတ်သည်ဟု ပါ၏။ ဥပစ္ဆေကဟူ၍သာ ယူသင့်သည်)

လယ်ကိုင်းမြို့စာရေးက ရခိုင်စာဖတ်တတ် ဆိုသောစကားသည် မှန်လှသည်ဟု ဆိုပေ၏။ ရခိုင်က လူတတ်ပညာရှိရောက်သည်ဟု အင်းဝမင်းကြီး ကြားတော်မူလေလျှင် သိမ်းပိုက်ယူတော်မူမည့်အကြောင်းကို စာဖတ်ဒိုင်းဝေသိလေလျှင် မိမိရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်လာခဲ့ပေ၏။

အခါတစ်ပါး ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့ကို မြန်မာပြည်သား တိမ်ကြားဗိုလ်တိုက်လာလျှင် သံတွဲစားဘတော်သည် ဆီးခံ၍ မတိုက်လိုသောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ပြေးလာ၏။ ထိုအကြောင်းကို အဘယမဟာရာဇာမင်း သိတော်မူလေလျှင် ညီတော်ရမ်းပြည့်စားချစ်သူ၊ ကုလားတန်စား ချင်းသွယ်တို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ ဝါကျွတ်လဆုတ် ကိုးရက်၊ စနေနေ့တွင် စေတော်မူလိုက်၏။ မြန်မာတို့ကို သံတွဲသားတို့ တိုက်၍ပြေးလေသောကြောင့် စစ်သည်မတွေ့ဘဲ ပြန်လာခဲ့ကုန်၏။ သံတွဲစားဘတော်ပြန်သွားလေလျှင် သံတွဲသားတို့က ကောင်းသော် ချဉ်း၏။ မကောင်းသော် ကြဉ်၏ဟု ဆိုပြီးလျှင် အုတ်ခဲလှင်ကန်တို့ဖြင့် ပစ်နှင်းလိုက်ကြလေ၏။ ထိုနေ့ကစ၍ သံတွဲမြို့သည် လက်လွတ်လေ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း လောင်းကြက်သားတို့သည် ဝသဲဘက်ရှိ ကျီရှည်ကို မီးတိုက်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ နတ်တော်လဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် အဘယမဟာရာဇာမင်းကို ပုန်ကန်လာသော် မနိုင်၍ ပြေးလေကုန်၏။ အဘယမဟာရာဇာမင်းလည်း မှူးမတ်တို့ကို သစ္စာရေ တိုက်တော်မူလေသည်။

ထိုမင်းကား ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို များစွာပြုစုတော်မူ၏။ သီလသီတင်းနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏။ အမျိုးလေးပါးကိုလည်း သနားကြင်နာတော်မူ၏။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းရှိ၏။ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းရဲဘော်သည်ကား မကောင်းမှု ဒုစရိုက်ကို ကျင့်၏။ ရဟန်းသံဃာတို့အား ပုတ်ခတ်ဟိန္န ပြု၏။ ပြည်သူတို့ကိုလည်း အလွန်နှိပ်စက်၏။ ထိုအိမ်ရှေ့မင်းရဲဘော်အား မကောင်းသောအကြံ ရှိလေသည်ဖြစ်သောကြောင့် အမတ်လက်ယာ

မြန်ကို ခေါ်တော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် သတ်၍ ပစ်လေ၏။

ဓားပိုင်ကြီး သောက်ကြာသည် မြို့တော်မှ ထွက်သွား၍ စစ်တွေကုလားတို့ကို ဆုပေးပြီးလျှင် များစွာသော ရဲမက်အပေါင်းတို့ကို စု၍ ဦးရစ်တောင်တွင် တပ်ချပြီးလျှင် တိုက်စည်တီး၍ သောင်းကျန်းလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို အဘယမဟာရာဇာမင်းကြားတောမူလေလျှင် တမန်စေလွှတ်တော်မူ၍ ဓားပိုင်ကြီး သောက်ကြာထံသို့ရောက်လေလျှင် အဝင်ချည်းခံ၍ နေလေ၏။ ညီတော်ရမ်းပြည့်စားချစ်သူကို ထပ်မံ၍စေလွှတ်တောမူလိုက်ပြန်သော် ဓားပိုင်ကြီး သောက်ကြာက ရွှေနန်းရှင် မင်းတရားကို မလုပ်မကြံပါ။ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းရဲဘော်ကိုသာ လုပ်ကြံအံ့ဟုဆိုပြီးမှ သစ္စာရေတိုက်၍ ရမ်းပြည့်စားချစ်သူကို အဝင်ခံလေ၏။ ဓားပိုင်ကြီးသောက်ကြာသည် များစွာသော ရဲမက်နှင့် ချီလာပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ခြောက်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ရွှေမြို့တောသို့ဝင်၍ တိုက်လေသော် ရလေ၏။ အဘယမဟာရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၅၅၊ ငါးဆယ့်ငါးနှစ်။ နန်းစံ ၉၊ ကိုးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၆၄၊ ခြောက်ဆယ့်လေးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ခြောက်ရက်၊ တနင်္လာနေ့၊ ညဥ့်တစ်ပဟိုရ်ကျော်အချိန်တွင် ဓားပိုင်ကြီးသောက်ကြာပုန်ကန်၍ လွန်တော်မူလေသည်။ နံတော်ကြာသပတေးသားတည်း။ ၂၄။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ဓားပိုင်ကြီးသောက်ကြာသည် မိဖုရားပန်းသူဇာနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ခုနစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ဘိသိက်ခံ၍ ရွှေနန်းတက်တော်မူလေ၏။ စန္ဒသုမနရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။

ကုလားတန်စားချင်းသွယ်ကို သူရဲကုလားတို့ ခုတ်လေသည်ဖြစ်၍ ရွှေနန်းတော်သို့ တက်ပြေးလေသော် စန္ဒသုမနရာဇာမင်းသည် ကုလားတန်စာ ချင်းသွယ်ကို ခေါ်ပြီးလျှင် လက်ဆေးကန်ကျောင်း၌ ရဟန်းပြု၍ ထားတော်မူလေ၏။

ရမ္မာဝတီမည်သောရမ်းပြည့်ကျွန်းကို ငပေါင်တိုအား စားစေတော်မူ၍ သွားလေသဖြင့် ရောက်လေသော် အခွန်ဘဏ္ဍာတို့ကိုလည်း ရှေးကျွန်းစားမင်းတို့ထက် ဆတက်ထမ်းပိုးတိုး၍ ကောက်ယူလျက် အမှုအခင်း အပြစ်အနာလည်း များစွာရှာခြင်းကို ပြု၏။ ကျွန်းသူတို့သည် မခံနိုင်ဘဲရှိလတ်လျှင် တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသား လူကြီးတို့သည် ညီညွတ်၍ ကျောက်ချောင်းရမ်းပြည့်ကြီးရွာတွင် စနေဖြူဟူသောသူကို ဗိုလ်မှူးပြုစေ၍ လာဖြူ မောင်ထွေးတို့ကို အကြီးပြု၍ ရမ်းပြည့်စားငပေါင်တိုကို ထန်းပြင်ရွာတွင် ဝန်းရံ၍ တုတ် ဆောက်ပုတ်တို့ဖြင့် ရိုက်နှက်ကြလေသော် ရမ်းပြည့်စား ငပေါင်တိုသည် ပြေးလေ၏။

ထိုအကြောင်းကို မြောက်ဘက်ကြောင်ကြီး အောင်စုန်ကြားလေသော် အဆောတလျင် လာလတ်၍ ဗိုလ်စနေဖြူထံ ပေါင်းဖက်လာ၏။ ဗိုလ်မင်းစနေဖြူ လာဖြူ မောင်ထွေး၊ မြောက်ဘက်ကြောင်ကြီး အောင်စုန် ဤလေးယောက်သောသူတို့ ရုံးစု၍ တိုက်စည်တီးလျက် သောင်းကျန်းလေ၏။ ကုလားတန်စားချင်းသွယ်လည်း ရဟန်းအဖြစ်မှ ဝတ်ဖြူလဲပြီးလျှင် ကျွဲခြံတောင်သို့ ပြေးလေ၍ အမ်းစားအပေါင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖက်ပြီးလျှင် သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။

စန္ဒသုမနရာဇာမင်းလည်း အမတ်တော် လက်ယာမြန် ငကြုံကို စေတော်မူလိုက်၏။ လက်ယာမြန်ငကြုံလည်း များစွာသော ရဲမက်နှင့် ချီလေ၍ တိုက်လေသော် ကုလားတန်စားချင်းသွယ်နှင့် အမ်းစားအပေါင်းတို့ ပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။ နောက်မှ ပြည်သူပြည်သားတို့သည် ဖမ်းဆီး၍ ကုလားတန်စားချင်းသွယ်နှင့် အမ်းစားအပေါင်းတို့ကို ရွှေမြို့တော်ရောက် ပို့ဆက်လာလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် သတ်၍ ပစ်လေ၏။

ရမ်းပြည့်ငယ်စား လက်မတော်၊ အသည်ထောင်စား စံရွှေပေါ်၊ ကုလား နာယာကြီး သမ္ဗာန်စား ဤလူသုံးယောက်တို့သည် စန္ဒသုမနရာဇာမင်းကို လက်သမားရုံးသို့ ထွက်တော်မူလျှင် ဖမ်းဆီးအံ့ဟု တိုင်ပင်ကြောင်းနှင့် လက်ယာမြန်ငကြုံက စန္ဒသုမနမင်းအား လျှောက်ထား၍ သိတော်မူလျက် ပေါက်ပင်တံခါးဝ လက်သမားရုံးသို့ ထွက်တော်မူရာတွင် ရမ်းပြည့်ငယ်စားသည် ပုဆိုးကို အပေါ်ကဝတ်၍ အတွင်းက ဓားနှင့်လှံကိုယူ၍ မင်းပွဲရင်ပြင်သို့ ရောက်လာလျှင် စန္ဒသုမနမင်းက အစောင့်ကိုယ်ရံတော်တို့ကို ဖမ်းချေဟုစေတော်မူလိုက်၏။ ရမ်းပြည့်ငယ်စားလည်း ဓားနှင့်လှံကို ထုတ်၍ လာပြီးလျှင် စစ်ရေးခံ၍ သွားလေသော် လိုက်ဖမ်းသောသူတို့နှင့် လှံချင်းထိ၍သတ်ကြရာ ဓားအဆောက်ကျွတ်၍ ကျလေသဖြင့် ဖမ်း၍ရလေလျှင် ရမ်းပြည့်ငယ်စားကို သတ်၍ပစ်လေ၏။

ထိုမင်းလက်ထက်တော်အခါ အရှေ့ပြည်အင်းဝမြို့ကို အစိုးရတော်မူသော ဆင်ဖြူရှင်မင်းက ရခိုင်ပြည်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို သိလိုသောကြောင့် သူရိန်စက္ကကို ရာဇတမန်

ရွှေပေလွှာနှင့် စေလိုက်တော်မူသည်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ရောက်လာ၏။ ယင်းသို့ရောက်လာသော သူရိန်စက္ကတွင်ပါသော ရာဇသံကား ဤသို့တည်း။

တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းတကာတို့ကို အစိုးရတော်မူသော အလွန်ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူလှသော ဆင်ဖြူသခင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးဘုရား၊ ရွှေစက်တော်အစုံကို ဦးထိပ်ထက်အမြဲရွက် အတွင်းသေနာပတိမင်းမဟာ အသင်္ခယာ စည်သူ ကြားသိလိုက်သည်။ ရခိုင်ဓညဝတီမင်းတွင် စီရင်နေရှိသော အမှုးအမတ် မြို့စားပြစား ကြည်းစားရွာစားတစ်စုတို့၊ ဓညဝတီမြို့သည် ရှေးဘေးလောင်းတော် မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၊ မင်းခေါင်ကြီး၊ မင်းတရားရွှေထီးတို့လက်ထက် လက်နက်နိုင်ငံတော် ဖြစ်သောကြောင့် မင်းညီမင်းသားတို့ကို မြို့စားမြို့ဝန် ခန့်ထားတော်မူတန်သည့်အရာ၌ မှူးမတ်တို့ကို မြို့စားမြို့ဝန် ခန့်ထားတော်မူသည့်အရာ၊ ဓညဝတီရခိုင်မင်းတို့ကိုပင် အစဉ်မပျက် ထီးနန်းမြို့ပြနှင့် သာသနာပြုစုတော်မူလျှင် သဗ္ဗညုတဘုရား၊ သာသနာတော် တောက်ထွန်းပွင့်လင်းစေအံ့သော အကြောင်း၊ သားတော်အစဉ် မြေးတော် အဆက် စည်ပင်ခိုင်ဖြိုး ပြန့်ပွားစေအံ့သောအကြောင်း၊ ပြည်သူတကာ သတ္တဝါ အပေါင်းတို့ ငြိမ်းချမ်းသာယာစေအံ့သောအကြောင်းများကို ထောက်ထားတော်မူ၍ ပြတ်လတ်ရှိလေသည်နှင့် ယခုဘုန်းတော်လက်ရုံးတော် အာဏာတော် ထွန်းတောက်ပ တော်မူ၍ ရတနာပူရအင်းဝမဟာရာဇဌာနီမင်းနေပြည်တော်ကြီးသည် အယုဇ္ဈပူရ သုဒဿနသိကြားမင်း၏စံရာ ဝတီသာနတ်ပြည်ကဲ့သို့ အလွန်စည်ပင်သာယာသည်။ သဗ္ဗညုတဘုရားသခင် သာသနာတော် အတိုင်းထက်အလွန် ထွန်းပပွင့်လင်းတော် မူသည်။ မင်းညီမင်းသား မှူးတော်မတ်တော်မှစ၍ ရဟန်းပုဏ္ဏား၊ ပြည်သူပြည်သား စည်ပင်လှသောကြောင့် ဇမ္ဗူဒိပ် မြေအပြင်ဝယ် ထီးဆောင်းနန်းနေ ကြည်းရေခွန်သွင်း ရှိနေသည်။ မင်းအပေါင်းတို့သည် ရွှေဖဝါးတော်မြတ်အောက် ခညွတ်ကျိုးနွံစွာ ဆင်ကြီး မြင်းကြီး သမီးကညာ အထူးထူးသော လက်ဆောင်လက်နက် ဆက်သလာရောက် ကြသည်။ ဂန္ဓာလရစ်တိုင်းကို အစိုးရတော်မူသော တရုတ်ဥဒည်ပွားမင်းသည် နိုင်ငံ တော်ရပ်စွန်ပြည်နားသို့ ထိပါးလာရောက် နှောင့်ယှက်လာသောကြောင့် ကျွန်တော် မျိုး ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသော နတ်စစ်သည်နှင့်တူသော ဗိုလ်မှူးတို့နှင့် သူရဲသခက်တို့ကို ခန့်ထားတော်မူ၍ ဆုံးမနှိပ်ကွပ်ရှင်းလင်းစေရာတွင် ဥဒည်ပွားသား ထူသမက်၊ ရဲမက် လက်နက်ကိုင်လူ လေးသောင်းကျော် သေကျေပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ကြလေသည်။ ဥဒည်ပွားလည်း ခညွတ်ကျိုးနွံလာသည်။ ဂျွမ်းတိုင်း၊ ဒွါရာဝတီ ယိုးဒယားပြည်၊ လဝရ ဌတိုင်း စန္ဒပူရလင်းဇင်းပြည်၊ ဓမ္မပါလ သက်ကျော်လမိုင်း မျက်နှာမည်း၊ ကုန္ဒပတ္တနဂိုရ် ရှမ်း၊ မဏိပူရပြည်များနှင့် တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းအပေါင်းတို့သည် ဆင်ကြီးမြင်းကြီးသမီးကညာ အထူးထူးသော လက်ဆောင်လက်နက်ဆက်သ၍ ရွှေဖ ဝါးတော်အောက် အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ရပါမည့်အကြောင်းနှင့် ရှိခိုးသံတော်ဦးတင် ရောက်ကြသည်။ စည်းစိမ်ခမ်းနား မလျော့မယုတ်စေရ။ ထပ်ပွားပြုစုတော်မူ၍ တိုင်း နိုင်ငံတော် ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းအပေါင်းတို့နည်း စားမြဲတိုင်း ခရိုင်မြို့ပြနှင့် အမှု တော်ကို ထမ်းရွက်စေရသည်။ ဓညဝတီရခိုင်မင်းလည်း အကြောင်းခပ်သိမ်းမျိုးကို ကြားသိတန်လေရာသည်။ ဓညဝတီရခိုင်မင်းက ရွှေဖဝါးတော်အောက် မလာမရောက် မကျိုးမနွံမဆက်မသ နေသာမည်မဟုတ်။ အရပ်ရပ် ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းအပေါင်း တို့နည်း ရွှေဖဝါးတော်အောက် လာရောက်စေရမည့်ကြောင်းကို ပြန်ဆိုမှာထား၍ ခေါ်စေ။ ဘုရားဗျာဒိတ်တော်မြတ်ကို ဦးထိပ်ထက်ဆင်ရွက်ရသည့်အတိုင်း သူရိန်စက္က ကို ခန့်ထား၍ ခေါ်လာစေသည်။ ရွှေပြည်တော်ဝယ် အကြောင်းခပ်သိမ်းမျိုးကို ရခိုင် ဓညဝတီမင်းအမှုးအမတ် မြို့စားပြစား ကြည်းစားရွာစားတို့ ကြားသိရလေပြီ။ ရခိုင် ဓညဝတီမြို့ အကြောင်းအရာအလုံးစုံမျိုးကိုလည်း ကြားသိရပြီ ဖြစ်သည်။ စေပါခန့် တော်မူသူတို့ရောက်လျှင် နာနာဘာဝ ဝိနာဘာဝတရားသဘောနှင့် မကင်းသာသည် ကိုထောက်၍ ရခိုင်ဓညဝတီမင်းကို အမြန်လုံးသွင်းအောင် လှုံ့ဆော်ပြီးလျှင် ခန့်ထား တော်မူသူတို့နှင့် အရပ်ရပ်ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းတို့နည်း လာရောက်စေရမည်။ မဟာမုနိကမ္ဗည်းနာမံတော်ရှိသော သဗ္ဗညုဘုရားသခင် ရုပ်တုတော်ကို ပူဇော်တော်မူ ရန် ရွှေထီးနှစ်၊ ငွေထီးသုံး၊ ရွှေတံခွန် နှစ်၊ ရွှေတံခွန် သုံး၊ ရွှေပန်းခိုင်၊ ငွေပန်းခိုင်၊ ရွှေတန်ဆောင်၊ ငွေတန်ဆောင်၊ ရွှေပေါက်ပေါက်၊ ငွေပေါက်ပေါက်၊ ရုပ်တုတော်ကို ရွှေသင်္ကန်းကပ်လှူရန် ရွှေဆိုင်းသုံးဆယ်တို့ကို ပေးအပ်လိုက်သည်။ အလှူတော်ကို ကောင်းမွန်စွာ တင်လှူပူဇော်စေရမည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခုနှစ်၊ တော်သလင်းလဆန်း ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် သူရိန်စက္က တို့ ရောက်လာသည်။ ယင်းသို့ ရောက်လာသည်ကို ငါတို့ရခိုင်ဘုရင် စန္ဒသုမနရာဇာ မင်း၏ ပြင်အမတ် ဇေယျာဘဒြစည်သူကျော်ထင် စီရင်ရေးသားပြန်ပေးအပ်သော ရာဇသံကား ဤသို့တည်း---။

အနောက်နေဝင်တရိုး တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းတကာတို့ကို

အစိုးရတော်မူသော ပြဟ္မာ၊ နတ်၊ လူ၊ အသူရာ၊ ဂန္ဓဗ္ဗအစရှိသော သူတို့၏ မကိုင်မှုတန်ဆာ ရတနာတည်းဟူသော ပန်းတို့ဖြင့် သီကုံးအပ်သော တစ်ဆယ့်ခြောက်ကွက် အလွန်ရှိသော နှစ်ရာသောစက်တို့ဖြင့် မွေးယှက်အပ်သော၊ နူးညံ့ပြေပြစ် ဆန်းကြယ်သော၊ ဘေးမြူတို့ကို ဖျောက်လွှင့်ပယ်ခွာအပ်သော၊ ပိတာဝန်တည်းဟူသော မြတ်သော ခြေတော်အပြင်ရှိတော်မူသော မဟာမုနိရှင်တော်ဘုရား၏ ဒါယကာတော်ရင်း ဖြစ်တော်မူသော မီးခိုးမြူမှောင်၊ တိမ်တောင်မွေးယှက်၊ ရန်ကိုဖျက်၍၊ ထွန်းတက်ပြောင်ပြောင်၊ မိုးခေါင်လှည့်သန်း၊ နေစက်ဝန်းကဲ့သို့၊ ဘုန်းတန်းတေဇော်၊ အာနုဘော်ဖြင့်၊ ရှိန်စော်ပေါက်ပြတော်မူသော ရခိုင်ဘဝရှင်မင်းထက် မင်းတရား၏ ခြေတော်စုံကို ဦးထိပ်ထက်ဆောင်ရွက်လျက်၊ ကြီးမြင့်ခြင်းသို့ရောက်သော ရခိုင်ရွှေပြည်တော်၏ ပြင်ပအရပ်၌ စီရင်နေသော သေဋ္ဌ ဇေဋ္ဌဥတ္တမကုလဖြစ်သော ဗိုလ်မင်းကိုယ်ရံကြီး ဇေယျာဘဒြစည်သူကျော်ထင် အမိန့်ပြန်ကြားလိုက်သည်။ ရတနာပူရကို အစိုးရသော အင်းဝရွှေနန်းသခင် မင်းတရား၏ အတွင်းသေနာပတိမင်းမဟာ သခ်ယာစည်သူ၊ သူရိန်စက္ကတို့ကို ခန့်ထားလိုက်၍ ပါလာသော ရာဇသံစာတွင် ရခိုင်ရွှေပြည်ကြီးသည် မင်းကြီးစွာစော်ကဲ၊ မင်းခေါင်ကြီး၊ မင်းတရားရွှေထီး ဇကေရာဇ်မင်းအဆက်ဆက် လက်နက်နိုင်ငံတော်ဖြစ်သောကြောင့် မင်းညီမင်းသားမှူးတော်မတ်တော်တို့ကို မြို့စားမြို့ဝန်ခန့်ထားတော်မူသည်။ ရခိုင်ရွှေပြည့်ရှင်ကို မင်း၏ထီးနန်းမြို့ပြနှင့် ပြုစုတော်မူသည်ဟူရာ၌ကား။ ရှေးဘေးလောင်းတော် မဟာစန္ဒသူရိယမင်း လက်ထက်တော်၌ ငါတို့မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်မှ ဓညဝတီရခိုင်ပြည်သို့ ဝါတော်နှစ်ဆယ်မြောက်တွင် တပည့်သံဃာတော်ငါးရာနှင့် ကြွလာတော်မူပြီးလျှင် သေလာဂိရိကျောက်တော်တောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလာ၍ မဟာစန္ဒသူရိယမင်း ပင့်ဖိတ်တောင်းပန်အပ်သည်ဖြစ်၍ ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိကို သိကြားပြဟ္မာ၊ ဝိသကြုံနတ်သား၊ နဂါးဂဠုန်၊ ကုမ္ဘဏ်အပေါင်းနှင့် စုဆောင်းဝန်းရံ၍ သွန်းလုပ်တော်မူသောအခါသည် ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်းအပြင်၌ တရာ့တစ်ယောက်သော မင်းအပေါင်းတို့သည် ခညွှတ်ကျိုးနွံလာကုန်သည်သာ။ ရခိုင်ရွှေမြို့တော်ကြီးလည်း သဗ္ဗညုဘုရားသခင် ထင်ရှားရှိတော်မူစဉ်ကပင် သာသနာတော် တည်ထွန်းရာလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ဘေးလောင်းတော် စန္ဒကောလိယမင်း ဒသရာဇာမင်းတို့ ပွင့်လင်းဖြစ်ထွန်းတော်မူသောအခါ၌လည်း အတိုင်းတိုင်းအပြည်ပြည်၌ တည်နေစိုးစံတော်မူကြသော မင်းများအပေါင်းတို့သည် ညွှတ်ပေါင်းခယကျိုးနွံကုန်လာသည်သာ။ ဘေးလောင်းတော်မင်းရာဇာလက်ထက် ဟံသာဝတီ ပဲခူး၊ ယိုးဒယားပြည်တို့သည် လက်နက်နိုင်ငံတော်ဖြစ်သောကြောင့် အလျားအတောင်နှစ်ဆယ်၊ လုံးပတ်သုံးခြောက်တောင်ရှိ နားမဖောက်သေးသော ပြောင်းကြီးနှင့် အလျားတစ်ဆယ့်ငါးတောင်၊ ဆယ်တောင်အစရှိသော အထောင်မကသော ပြောင်း၊ အရေမရသော လက်နက်ကိရိယာ၊ ယိုးဒယားပြည့်ရှင်မင်း၏အရုပ်၊ မျောက်ရုပ်၊ အလမ္ပာယ်စသော အရုပ်တော်များ၊ ဆင်ဖြူရတနာ၊ ပဲခူးမင်းကြီး သမီးတော် ခင်နှောင်းတို့ကို ဆက်သတော်မူလျက် ခယကျိုးနွံလာကုန်သည်သာ။ ဆင်ဖြူရတနာ၊ ပဲခူးမင်းကြီးသမီးတော်တို့သာ အနိစ္စသဘောနှင့် ယှဉ်ကုန်သည်။ အထောင်မကသော ပြောင်း၊ ယိုးဒယားပြည့်ရှင်မင်း ရုပ်များသည် မပျက်မစီး ထင်ရှားရှိသေးသည်။ ရှေးဘေးလောင်းတော်တို့နှင့် အင်းဝရွှေနန်းသခင် မင်းတရားသည် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်၏ ပေါင်တော်ကို လက်စွဲ၍ တညီတညွတ် နှစ်ပြည့် တစ်ပြည်၊ နှစ်မင်း တစ်မင်းပေါင်းသင်းဆက်ဆံ၍ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာအကျိုး တိုးပွားစေခြင်းငှာ သစ္စာရေသွန်းလျက် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်၏ ပေါင်တော်ရေကို သောက်တော်မူကြလေသည်။ ထိုအခါမှစ၍ ယခုတိုင်အောင်လည်း နေနှင့်လကဲ့သို့ ရွှေနှင့်မြကဲ့သို့ ဇမ္ဗူဒီပါ ယူဇနာသောင်းပြင်ဝယ် တည်ထောင်ဖက် ပြုကြကုန်သည်သာ။ ဖိုးခေါင်နဂါးရစ်တို့၌လည်း သစ်ကြီးဝါးရုံ၊ ချုံ ပုတ်ပေါင်းတို့သည် မိုးခြား မြေခြားကို သိစိမ့်သောငှာ အဝိညာဏကဖြစ်ကြကုန်လျက် ကိုင်းညွတ်လာကုန်သည်သာ။ ဘုန်းတော်လက်ရုံးတော် တောက်ထွန်းတော်မူ၍ များသောလယ်ယာ၊ တစ်ဖက်ဆည်ကန်၊ လေးထောင့်ကန်၊ ရောင်းမှုဝယ်မှုနှင့်ယှဉ်သော မြတ်သော ဝတ္ထု၊ ခဲဖွယ် စားဖွယ်အားဟာရတို့ဖြင့် ပြွမ်းပြွမ်းပြည့်ပြည့်။ ကျမ်းခိုင်သော ပစ္စင်၊ ရင်တား၊ ပြအိုး၊ တန်ဆောင်း၊ ကျယ်ဝန်းစေ့စပ်သော မြင့်သောတံတိုင်း၊ နက်သော ကျုံးမြောင်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊ အထူးထူးအပြားပြားများစွာသော ဘာသာနှင့်ယှဉ်သော၊ အမျိုးလေးပါးတို့၏ မှီခိုရာဖြစ်သော၊ သီရိအယုဇ္ဈပူရဟု သမုတ်အပ်သော မြတ်သောရွှေပြည်တော်ကြီးသည် အလောင်းတော်တကာတို့ ကိန်းအောင်းတော်မူရာဖြစ်သော တုသိတာနတ်ပြည်ကဲ့သို့ သာယာစည်ပင်လေသည်။ ရတနာသုံးပါးတို့၌ ဗိုင်းဝါဂွမ်းသည် ခိုင်းနှိုင်းခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသော၊ နူးညံ့ကြည်ညိုဖြူစင်သန့်ရှင်းသော နှလုံးတော်ရှိသော ရခိုင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် သဗ္ဗညုဘုရားရှင် သာသနာတော် အစဉ်ပွင့်လင်းစည်ပင်စေကြောင်း တိုင်းနေပြည်သ ရှင်လူရဟန်းတို့ ငြိမ်းချမ်းသာယာစည်ပင်ပြန့်ပွားခြင်းကို အမြဲတောင့်တ စီရင်လေသည်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မေတ္တာပုဗ္ဗင်္ဂမ အစရှိသော လေးဆယ့်ကိုးဌာန၊ စရိယ၊ ဒသရာဇဓမ္မတို့ကို လုံ့လကြိုးကုတ် ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈိမဒေသတရိုးတိုင်းကြီးပြည်ကြီး ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းတကာအပေါင်းတို့သည် ဆင်ကြီး၊ မြင်းကြီး၊

သမီးကညာ အထူးထူးသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကို ဆက်သ၍ ခည္ဒတ်ကျိုးနွံလာကုန်သည်သာ။ နာနာဘာဝ ဝိနာဘာဝသဘောနှင့် မကင်းသည်ကိုထောက်၍ အရပ်ရပ်သော မင်းတကာတို့နည်း လာရောက်စေရမည်ဟူသည်မှာ ရခိုင်ဘဝရှင်မင်းထက်မင်းတရားမှာသာ နာနာဘာဝ ဝိနာဘာဝသဘောနှင့် မကင်းသည်မဟုတ်။ ရတနာပူရကို အစိုးရတော်မူသော အင်းဝရွှေနန်းရှင် မင်းတရားကြီးမှာလည်း မကင်းလေသည်သာ။ လူသုံးပါးတို့၏ ခရီးလမ်းညွှန်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်ငါးထောင်ပတ်လုံး ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့အား အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပေးစိမ့်သောငှာ ထားတော်မူခဲ့သော ကိုယ်စားတော် မဟာမုနိမဟာဇိန်၊ အဋ္ဌဝီသ၊ ဆံတော်၊ ဦးရစ်တော်၊ ညှပ်ရိုးတော်၊ သင်းကျစ်တော်၊ မွေတော်၊ ဓာတ်တော်အစရှိသော ဆယ်ပါးသော သရီရဓာတ်တော်တို့၏ ဒါယကာတော်ရင်း ဖြစ်တော်မူသော တိုင်းကြီးပြည်ကြီးများသခင် ရခိုင်ဘဝရှင်မင်းထက် မင်းတရားကြီးကိုပင် အရပ်ရပ်သော ထီးဆောင်းနန်းနေ မင်းတကာတို့နည်း လာရောက်စေရမည်ဟူသော စကားကိုဆိုသာမည် မထင်။

ဟူ၍ ရေးသားပြန်ပေးလိုက်သည်။ (ဤရာဇသံနှစ်ပုဒ်တို့ကား ရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်၌ ရေးပြအပ်သော ရာဇသံတို့တည်း။)

စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားလည်း သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု၊ တန်ခူးလကစ၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရွာသားတို့သည် ရိုင်းပျလေသည်ကို နှိမ်နင်းအံ့သောငှာ အမတ်တော်လက်ဝဲမြန် အနန္တသီရိကျော်ထင်ကို စေလွှတ်တော်မူ၏။ လက်ဝဲမြန်လည်း များစွာသော ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၆ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ချီလေ၍ မင်းရပ်သို့ ရောက်လေလျှင် မင်းရပ်ဗိုလ် မင်းအောင်စုန်က အကျွန်ုပ် ပုန်စားသည် မဟုတ်ပါ။ သောင်းကျန်းနေသော ဗိုလ်မင်းစနေဖြူ လာဖြူမောင်ထွေးတို့ကို တိုက်လှန်ဖျက်ဆီး၍ ငြိမ်ဝပ်ပါပြီ။ မေဃာဝတီ၊ မာန်အောင်ကျွန်း၌ ဆယ်ရွာသူကြီး အောင်ကျော်စံသည် သောင်းကျန်း၍ နေသည်ဖြစ်သောကြောင့် မီးအငယ်သည် လောင်စာများလျှင် အားကြီးဘိသကဲ့သို့ ရှိမည်ဖြစ်၍ အဆောတလျင် ချီကြွ၍ တိုက်တော်မူပါလေ။ အောင်တော်မူ၍ ပြန်လာလျှင် အကျွန်ုပ်လည်း လက်ဆောင်တော် ဆက်ပါမည်ဟု လျှောက်လေ၏။

လက်ယာမြန် အနန္တသီရိကျော်ထင်လည်း မာန်အောင်ကျွန်းသို့ ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ဆယ်ရွာသူကြီး အောင်ကျော်စံသည် ဆီး၍တိုက်လေသောကြောင့် ရခိုင်စစ်သည်တို့ မနိုင်သည်ဖြစ်၍ ပြန်လာခဲ့၏။ ထိုအကြောင်းကို ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်ကြားလေလျှင် ငါလည်း လက်ဆောင်ပဏ္ဏာမဆက်သွင်းပြီ။ သောင်းကျန်း၏ဟု ဆို၏။

လက်ဝဲမြန် အနန္တသီရိကျော်ထင်လည်း မင်းရပ်ချောင်းသို့ ဝင်၍ သစ်ပုတ်တောင်ခံတပ်ကို တိုက်လေသော် ရမ်းပြည့်ဗိုလ် မင်းအောင်စုန်သူရဲတို့သည် ဆီးခံ၍ တိုက်သောကြောင့် ရခိုင်စစ်သည်တို့ ပျက်စီး၍ ပြန်လေကုန်၏။

ရမ်းပြည့်ငယ်စားလက်မတော်တို့ ပုန်စားရာဝယ် အပေါင်းအဖက်ဖြစ်သည်ဟု အသည်တောင်စား စံရွှေပေါ်အစရှိသော လူတို့ကို ခြေချင်းခတ်၍ ထားရာက လွတ်လေ၏။ ထိုလွတ်သောလူတို့တွင် အသည်တောင်စား စံရွှေပေါ် အကြီးပြုလျက် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၇ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ခုနစ်ရက်၊ စနေနေ့၊ တစ်ပဟိုရ် ငါးနာရီတွင် ရွှေနန်းတော်ကို မီးတိုက်၍ လောင်လေ၏။ စန္ဒသုမနရာဇာမင်းလည်း ရွှေနန်းတော်ကို မီးတိုက်သောသူတို့အား ဖမ်း၍ရလေသော် ကဆုန်လဆန်းဆယ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ ရွှေနန်းတော်ကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၏။

ဝရီးတော်သမီး မမယ်ကြီးနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၇ ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် မြို့ချာတိုင် ဆောက်တော်မူ၏။ လေးရက်တိုင်အောင် ရေတွက်၍ တင်းမရဘဲ ရှိ၏။ ပြည်သူတို့က မြို့အအူထွက်ခဲ့ပြီဟု ဆိုကြကုန်၏။ လေးရက်မြောက်သောနေ့မှ မြို့ချာတိုင်ကို ဆောက်ရ၏။ တွင်းချောင်သောကြောင့် မြို့ချာတိုင်သည် တောင်ဘက်သို့ ယိမ်းလေ၏။

စစ်တွေကုလားတို့သည် သားမယားတို့ကို အနောက်ပင်းဝါမြို့သို့ ပို့ထား၍ပြီးမှ ကုလားအပေါင်းတို့ ရုံးစုလျက် ချီလာပြီးလျှင် တောင်တံခါးဝတွင် ဆိုက်လာ၏။ စစ်တန်ဆာအစုံ ဆင်ဝတ်လျက် ဝင်းတော်ကို ဝင်လေသော် အလယ်ဝင်းသို့ ပြောင်းရုံတွင် ဆရာတော်ဆေးတိုင်းဘုန်းကြီးနှင့် ယောက်ဖတော် လောင်းကြက်စား ဥဂ္ဂါစံတို့ကို ကုလားတို့တွေ့လေလျှင် သတ်၍ပစ်လေကုန်၏။

စန္ဒသုမနရာဇာ မင်းတရားလည်း သက်တော်စောင့် သူရဲတို့ မရှိလေသောကြောင့် နန်းတွင်းသူမောင်းမတို့ကို အာဏာပေးတော်မူ၏။ နန်းတွင်းရှိ ကိုယ်လုပ်တော်မောင်းမတို့သည်လည်း ခံလင့်ကြကုန်၏။ ဆရာတော်ဝိနည်းမိုရ်လည်း ဘာသာမတူသော ကုလားသူပုန်တို့ကိုတိုက်လေဟု ဗဟုစရရဟန်းတို့ကို စေလိုက်တော်မူ၍ တိုက်ကြလေသော် ကုလားတို့သည် ပျက်စီး၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၇ ခု၊ တော်သလင်းလဆုတ် တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ ညနေလေးပဟိုရ်ရုပ် အချိန်တွင် လေ့စီး၍ ကုလား

တို့သည် အနောက်သို့ ပြေးဝင်ကြလေ၏။ အမတ်တော်အနန္တသီရိကျော်ထင်အစရှိသော မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် နောက်ထပ်၍လှေစီးလျက် ကုလားတို့နေရာ စစ်တွေသို့လိုက်၍ ရောက်ကြလေသော် ကုလားတစ်ယောက်ကိုမျှ မမြင်၍ ပြန်လာခဲ့ကြကုန်၏။ ကုလားတို့အား စစ်တိုက်လေသော ဗဟုစရရဟန်းတို့ကို လူထွက်စေ၍ အပြောင်ကိုယ်လုပ်တော် တစ်ယောက်စီးပေး၍ ကျေးရွာခရိုင်နှင့် ထားတော်မူ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ကျောက်ခုပ်စအင်းရွာဝယ် လက်ဝဲရန္တသူသည် ရွာသူတို့နှင့် ညီ၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ စန္ဒသုမနရာဇာ မင်းတရားလည်း သမက်တော် အနန္တသီရိကျော်ထင်ကို စေတော်မူလိုက်၏။ ချီလျက် သွားလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် ကျောက်ခုပ်စအင်းရွာကို တိုက်လေသော် လက်ဝဲရန္တသူကို ဖမ်း၍ရလေလျှင် သတ်၍ပစ်လေ၏။ ရွာသူတို့ကို သစ္စာတော်ရေတိုက်၍ ပြန်ခဲ့၏။

တစ်ကြိမ်တုံ စာဖတ်တတ် ဒိုးဝေနှင့် ကိုယ်ရံတော် ပိုးရွှေတို့သည် စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားကို မခစားလိုသောကြောင့် ရမ်းပြည့်ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်အထံသို့ စန္ဒသုမနရခိုင်မင်းကို တိုက်ရလေအောင် စစ်ပန်လေကုန်၏။ ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်လည်း စစ်အင်္ဂါလက်နက်ကိရိယာ မစုံမလင်သေး၊ ပြည့်စုံလျှင်ချီလာအံ၊ ဆိုင်းငံ့ပါဟု ဆိုလေသော် မနာမယူလို၍ စာဖတ်တတ်ဒိုးဝေတို့သည် တောင်စဉ်ကမာသို့ သွားကြလေ၏။ လူသူအပေါင်းစု၍ ရသမျှတို့နှင့် လှေငါးစင်းစီး၍ ချီသွားလေလျှင် ကျောက်ခုပ်စအင်းတိုင်ရောက်လာ၏။ ထိုအခါ ကျောက်ခုပ်စအင်းသားတို့သည် လောင်းထပ်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။

စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားလည်း သမက်တော်လက်ဝဲမြန် အနန္တသီရိကျော်ထင်ကို စေမြဲစေတော်မူလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ရှစ်ရက် အင်္ဂါနေ့ချီသွားလေ၍ ကံသာရေကျော်ဝယ် နေလာ၏။ ထိုအကြောင်းကို စာဖတ်တတ်ဒိုးဝေတို့ ကြားလေ၍ ချီလာပြီးလျှင် တိုက်ကြလေသော် လက်ဝဲမြန်အနန္တသီရိကျော်ထင်ကို ဝါးချွန်ထိပါး၍ အနာရလေလျှင် မြို့တော်သို့ ပြန်၍ပြေးလေ၏။ ရောက်၍ လေးရက်ရှိလျှင် ဝါးချွန်ထိုးသော ဒဏ်ရာနှင့် သေလေ၏။ ထိုသို့သေလေသည်ကို အကြောင်းပြု၍ 'လက်ဝဲမြန်၊ ကံသာကျ' ဟု ခေါ်ကြကုန်၏။

စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားလည်း သမက်တော် လက်ဝဲမြန်သေဆုံးခဲ့လျှင် တစ်ဖက်ရန်စစ်ကို တိုက်အံ့သောသူမရှိသည့်အကြောင်းကို သိတော်မူလေလျှင် အလွန်ကြောက်လန့်လှသောကြောင့် စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားသည် အိမ်နိမ့် ၅၀၊ ငါးဆယ်။ နန်းစံ ၄၊ လေးနှစ်။ နှစ်စု သက်တော် ၅၄၊ ငါးဆယ့်လေးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် နှစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ရွှေနန်းတော်မှ ဆင်းပြေးလေ၏။ နံတော်သောကြာသားတည်း။

ထိုစန္ဒသုမနမင်း နန်းမှဆင်း၍ ပြေးလေလျှင် ကိုယ်ရံတော်ပိုးရွှေကို မိဖုရားဒါဖြူနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့ဝယ် စာဖတ်တတ်ဒိုးဝေ၊ ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့သည် ညီညွတ်၍ ရွှေနန်းတင်တော်မူကြလေ၏။ စန္ဒဝိမလရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူ၏။ စန္ဒသုမနရာဇာမင်းကိုပြည်သူတို့ ဖမ်းဆီး၍ ပို့လာလျှင် ရဟန်းပြု၍ ရှစ်သောင်းကျော်တိုက်တွင် ထားလေ၏။

ကုလားတန်စားစဖိုဝေသည် စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းတရားကို မခစားလို၍ များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် သိင်္ဂပါအရပ်က သောင်းကျန်းလေ၏။ စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းတရားလည်း ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့ကို စေတော်မူလိုက်၏။ ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့လည်း ရမ်းပြည့်စား ကျော်အောင်၊ ဟယားပိုင်ခွေးချေးတို့နှင့် ချီလေ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ နယုန်လဆန်း ဆယ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၊ ကုလားတန်စား စဖိုဝေကိုတိုက်လေသော် ကွမ်းပုံတောင်စား သာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့သည် စစ်အား မတန်သောကြောင့် ဆုတ်ခဲ့ရလေလျှင် မင်းစီးလှေ အစင်းနှစ်ဆယ်နှင့် လှေအများကို ကုလားတန်စား စဖိုဝေရလိုက်လေ၏။ ကွမ်းပုံတောင်စား သာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့လည်း သူရဲတို့ကို ဆုပေးလျက် ခားပူး၍တိုက်ကြလေသော် ကုလားတန်စား စဖိုဝေကိုဖမ်း၍ ရလေလျှင် သူရဲတို့သည် များစွာခုတ်ထစ်လေသော်လည်း မပြတ်မရှသောကြောင့် ခားပြန်စီးဟု တွင်လေ၏။ ခားပြန်စီး စဖိုဝေကို ရွှေမြို့တော်သို့ ယူဆောင်လေ၍ ရဟန်းပြုလျက်ထားလေသည်။

ထိုစန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားလည်း သေမည့်ဘေးကိုကြောက်သောကြောင့် ခားပိုင်ကြီး စာဖတ်ဒိုးဝေအား သမီးတော် ယက်သဲ့မယ်ကို ပေးလေ၏။ ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေတို့လည်း ငါသို့သောသူတို့အား သမီးကိုမပေး၊ ခားပိုင်ကြီး စာဖတ်ဒိုးဝေကို ပေးရာသလောဟု ဆိုပြီးလျှင် စန္ဒသုမနရာဇာမင်းတရားလည်း ရဟန်းပြု၍ တစ်ဆယ့်ငါးရက်စေ့တွင် ကျောင်းကယူချေ၍ မင်းထွက်ဆည်ဝတွင် သတ်၍ပစ်လေ၏။ အလောင်းကောင်သည် ဖြားတက်ဖြားကျမျော၍ သုံးရက်ရှိလေမှ ဘုရားပေါ်

ဘုန်းတော်ကြီးသည် စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းတရားအား မေတ္တာရပ်၍ ပတိန်ကျွန်းတွင် သဂြိုဟ်လေ၏။

သံတွဲစားဘထော်သည် ရမ်းပြည့်သို့သွား၍ ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်ကို ရခိုင်ပြည်သို့ သွား၍ မင်းပြုပါဟု ခေါ်ပင့်လေ၏။ ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်လည်း တူတော် ကျော်ပုံ၊ ဥဂ္ဂါရွှေ၊ ထွန်းပေါ်၊ ထွန်းခိုင်၊ ခြေဝန်း၊ ဤသူရဲအပေါင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ငါးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် တိုက်လှေစီး၍ ချီလေရာ ပေါင်းတုပ်ပြင်တွင် ရောက်လာ၏။

စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းတရားလည်း ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေ၊ သူငယ်တော်သူကြီး ငတုံးကြာ၊ ကုလားတန်စား ဥဂ္ဂါစံ၊ စာဖတ်တတ်ဒိုးဝေတို့ကို စေတော်မူလိုက်၏။ ချီ၍သွားကြလေလျှင် ပေါင်းတုပ်ပြင်တွင် တိုက်ကြလေ၏။ သူငယ်တော်သူကြီး ငတုံးကြာ၊ ကုလားတန်စား ဥဂ္ဂါစံတို့ လှံလက်နက်ထိပါး၍ သေလေကုန်၏။ ကွမ်းပုံတောင်စားသာမ၊ တုံးကျော်ဝေ၊ စာဖတ်တတ် ဓားပိုင်ကြီးဒိုးဝေတို့သည် ပြေးလေကုန်၏။

ရမ်းပြည့်ဗိုလ်မင်းအောင်စုန်လည်း နောက်ထပ်လိုက်လာကြောင်းကိုကြားလေသော် စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းတရားသည် အိမ်နိမ့် ၄၆၊ လေးဆယ့်ခြောက်နှစ်။ နန်းစံရက်ပေါင်း အရက် ၄၀၊ အရက်လေးဆယ်။ နှစ်ဆယ် ၄၆၊ လေးဆယ့်ခြောက်နှစ်နှင့် အရက်လေးဆယ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ရွှေနန်းတော်မှဆင်း၍ ရှစ်သောင်းသိမ်တွင်ဝင်၍ နေတော်မူလေ၏။ နံတော် ကြာသပတေးသားတည်း။ ၂၆။

ထိုစန္ဒဝိမလမင်း နန်းမှဆင်း၍ ရှစ်သောင်းသိမ်တွင် နေလေလျှင် ရမ်းပြည့်ဗိုလ်မင်း အောင်စုန်သည် နန်းထက်မိဖုရားစိန်ခိုင်နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ဘိသိက်ခံ၍ ပြည်စည်းစိမ်ကို စိုးအုပ်တော်မူလေ၏။ သတိဝီရိယမြဲစွဲသည်ကို အကြောင်းပြု၍ စန္ဒသတိသရာဇာဟူသော အမည်ကို ခံတော်မူသည်။

လက်ဝဲမြန်ဘထော်၊ လက်ယာမြန်ခေါင်းမဲသွယ်၊ မှူးမတ်အစုံတို့ကို ရွှေကြေး ငွေကြေး ပေးတော်မူ၏။ ဝါဆိုလဆန်း ရှစ်ရက်၊ သောကြာနေ့ဝယ် တောင်မိဖုရားအောင်မယ်မှ သားတော် သုဒ္ဓေါ်ဦးကို ဖွားမြင်တော်မူသည်။

စန္ဒဝိမလရာဇာမင်းကို ဖမ်း၍ရလေလျှင် ရဟန်းပြု၍ ထားတော်မူလေ၏။ စာဖတ်တတ်ဒိုးဝေ၊ ကွမ်းပုံတောင်စား တုံးကျော်ဝေတို့ ကျောက်ခုပ်အရပ်ကနေ၍ သောင်းကျန်းလေကုန်၏။

စန္ဒသတိသရာဇာမင်းတရား ချီးသွားတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်းတစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ တိုက်လေသော် ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။

အဘယမဟာရာဇာမင်း၏ညီတော်ဖြစ်သော ရမ်းပြည့်စားချစ်သူသည် စန္ဒသတိသရာဇာမင်းကို ဖြားခန်း၍ သစ်ငုတ်ပေါ်သည်ဟု မလေးမခန့်သောစကားကို ဆိုသည်ဟု စန္ဒသတိသရာဇာမင်းကို လျှောက်လေလျှင် ရမ်းပြည့်စားချစ်သူသည် ရှေးကလည်း နှိပ်စက်ဖူးလေသည်။ ယခုလည်း နှိပ်စက်သောစကားကို ဆိုရာသလောဟု မိန့်တော်မူ၍ ကုလားပုန်းတောင်ကောင်းငကတ်တင်ကိုသတ်ရန် စေခိုင်းတော်မူလိုက်၏။ ငကတ်တင်လည်း သွားလေ၍ ရမ်းပြည့်စားချစ်သူကို ဖမ်းယူ၍ သတ်ပစ်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း သုံးရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့၊ ငါးဇင်းရိုင်းချောင်းဝယ် ငသံတွေ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ စန္ဒသတိသရာဇာမင်းတရားလည်း ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ငသံတွေ ပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ ဝါကျွတ်လပြည့်ကျော် လေးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ယိုးသံပြင်ဝယ် သံတောင်စား တုံးခင်ရွှေသည် သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ စန္ဒသတိသရာဇာမင်းလည်း ချီသွား၍ တိုက်လေသော် တုံးခင်ရွှေပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ခုနစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ပြိုင်းချောင်း၊ ပေချောင်းတွင် ရွာတည်၍ထားလေသော် သက်မြန်မာလူမျိုး စံရွှေကျော်တို့သည် လှေစီးလျက် ထွက်ပြေးလေ၍ တောင်စဉ်ဆားပြင်ကမာအရိုက ဖိုးခေါင်တောင်ကို ကျော်၍ အင်းဝပြည်သို့ ပြေးလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် သံတောင်စား တုံးခင်ရွှေနှင့် ကွမ်းပုံတောင်စား တုံးကျော်ဝေတို့ အလောင်းသမားကျွန်းကို မီးတိုက်လေ၍ ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံလိုက်လေသော် ပြေးခဲ့၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ တပို့တွဲလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့၊ စန္ဒသတိသရာဇာမင်း၏ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေနှင့် မိဖုရားခေါင်းပုံမယ်တို့ ရောက်လာ၏။

စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းလည်း ရွှေပြည်တော်ကို အုပ်ချုပ်၍ နေစိမ့်သောငှာ ပြည်စိုးကြီး ညီဖြူရွှေကို အပ်ထားခဲ့ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း နှစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် မှူးမတ်အပေါင်း ခြံရံ၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ ချီတော်မူလေ၏။ ရမောင်မြစ်သို့ရောက်လျှင် လက်ဝဲမြန် ဘထော်နှင့် ရခိုင်မှူးမတ်တို့ပြန်၍ ပြေးလာခဲ့ပြီးလျှင် မြို့တော်သို့ ရောက်လာကြသော် လူအပေါင်းတို့ကို တိုင်ပင်ရုံးစု၍ ကုလားတန်စားခါးပြန်စီးကို ခါးလုံ၊ သေနတ်၊ ချွန်းတောင်းတို့နှင့် ထိုး၍ မဝင်၊ ခုတ်၍မပြတ်ဖြစ်သောကြောင့် မင်းပြုပါ၊ အကျွန်ုပ်တို့သည် အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ပါမည် ဝန်ခံတောင်းပန်ကြကုန်၏။ ခါးပြန်စီးလည်း မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါးကို ဆင်ယင်၍သံရှင်သုံးဆယ့်ငါးလုံးကို တီးခတ်စေပြီးမှ နာရီတော်နန်းကို လက်ယာရစ်ခုနစ်ပတ်လှည့်ရာတွင် ငါးပတ်စေ့တွင် ခါးပြန်စီးသည် ခြေထိပ်ခတ်ဘိသကဲ့သို့ ဖဝါးမကြွမချီနိုင် ရှိလေသော် လူအပေါင်းတို့သည် ခါးပြန်စီးကို ကြဉ်ဆောင်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ရွှေနန်းတော်ထက်သို့ တင်ပြီးသော် သင့်တင့်ရာအရပ်၌ ထားကြလေ၏။ ခါးပြန်စီးလည်း များစွာသော လူအပေါင်းတို့ကိုခေါ်၍ ကျိန်းအရပ်၌ ကံ့ကော်သစ်ကို တပ်ကြီးတည်စေ၏။ ဖားပြိုအရပ်တွင် မဟာခနိုကြီးစွာသော လေးလက်နက်ကို လုပ်စေ၏။ ထိုလေးထု၌မြားစူးကြောင်း တစ်ဆယ့်နှစ်ကြောင်း စီရင်ပြီးလျှင် လူသန်းလေးကျိပ်တို့တင်မှ လေးညို့သည် လေးချက်သို့ရောက်၏။ ထိုလေးထု၌ ဝရဇိန်စက်နှင့်တူသော မြားတစ်ဆယ့်နှစ်ချောင်းကိုတင်၍ထားပြီးမှ ကြီးစွာသော ခံတပ်ကို တည်၏။ သောင်းခေါင်မော်တွင်လည်း တပ်ကြီးတည်၏။ ထိုတပ်တို့တွင် လက်ဝဲမြန် ဘထော်ကို သူရဲလက်နက်ကိုင်များစွာနှင့် ဗိုလ်ချုပ်ပြု၍ စောင့်နေစေ၏။

စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းတရားလည်း ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ရောက်တော်မူလေလျှင် ရွှာတော်သံချောင်း၊ ရွာတော်မင်းရပ်၊ အလယ်သံချောင်းဝယ် တည်းနန်းတော်၌ နေတော်မူလျက် ပြည်ရွာ၏ အညစ်အကြေးဖြစ်သော ရန်ဆူးရန်ငြောင့်သူပုန်သူကန်တို့ကို ကွပ်ညှပ်ဆုံးမတော်မူပြီးမှ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အား ထိုက်လျော်လျောက်ပတ်သော ဆုလာဘ်တို့ကို ပေးတော်မူ၏။ သကြ်န်စားတော်ခေါ်ပြီးလျှင် ပွဲကြီးသဘင်စီရင်ခင်းကျင်း၍ အလှူကြီးကို ပေးတော်မူ၏။

ခါးပြန်စီးနှင့် လက်ဝဲမြန် ဘထော်တို့ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းကြောင်းကို စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းတရား ကြားသိတော်မူလေလျှင် လက်ယာမြန် ခေါင်းမဲ၊ တူတော်ခါးပိုင်ကြီးကျော်ပုံ၊ ဆင်ကဲကြီးထွန်းပေါ်၊ ရမ်းပြည့်စား ခြေဝန်းတို့ကိုခေါ်၍ မိန့်တော်မူသည်မှာ ခြင်္သေ့မင်းကို ယုန်သူငယ်ပုန်စားပြုဘိသကဲ့သို့ ကျော့ကွင်းငြိ၍နေသော ငှက်လင်းတသည် သားတစ်ကိုမြင်လျှင် စားချင်ဘိသကဲ့သို့ လမူး၊ မြှူး၊ ပိုက်၊ ကွန်ထဲတွင်နေသော ငါးတို့သည် မြူးစားကုန်ဘိသကဲ့သို့ လက်ဝဲမြန်ဘထော်နှင့် ခါးပြန်စီးတို့သည် မင်းဖြစ်မည်ထင်မှတ်၍ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းကြလေသည်မှာ သေကျေပျက်စီးလို၍ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းကြလေသည်ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် မာန်အောင်မြို့နေဆယ်ရွာသူကြီး အောင်ကျော်စံကို ခေါ်တော်မူ၍ ခါးပြန်စီးသည် မင်းပြုပြီးလျှင် လက်ဝဲမြန်ဘထော်သည် များစွာသော သူရဲတို့နှင့် တပ်ကြီးတည်လျက် ဆီးခံ၍ နေသည်။ ထိုသူကို တိုက်လှန်ဖျက်ဆီးနိုင်မည်လောဟု မေးတော်မူလေလျှင် ဆယ်ရွာသူကြီး အောင်ကျော်စံက ဘုန်းတော်ကြီးလှသော အရှင်ဘုရား၊ အကျွန်ုပ်သည် အမိအဖကျွေးမွေး၍ ကြီးမြင့်လျက် လူအပေါ်ရောက်သည့်နေ့ကကို ဤမြေပြင်ထက်ဝယ် သွားလာနေထိုင်ကြကုန်သော တိရစ္ဆာန် သစ်၊ ကျား၊ ဆင်၊ မြင်း လူသူတို့တွင် မည်သူအားကိုမျှ ကြောက်လန့်ခြင်း မရှိပါ။ အရှင်မင်းမြတ်တို့က အမှုတော်အရေးတော်တို့ကို မစေခိုင်းသောကြောင့်သာ အမှုတော်မထမ်းမရွက်ရ၍ နေပါသည်ဟု လျှောက်ပေ၏။

စန္ဒသတိဿရာဇာ မင်းတရားလည်း အားရတော်မူ၍ ယခုအရေးကို လုပ်ကြံရွက်ဆောင်၍ အောင်မြင်လျှင် လက်ဝဲမြန်အရာကို ငါပေးမည်ဟု မိန့်တော်မူ၍ လက်ယာမြန် ခေါင်းမဲ၊ ခါးပိုင်ကြီး ကျော်ပုံ၊ လက်တော်ရေးထောင်စား သတိုးအောင်စာသော မှူးမတ်အပေါင်း ခြံရံ၍ လှေတော်စီးလျက်သာလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခုအလွန် လေးဆယ်ပြည့်အထက် တန်ခူးလပြည့်ကျော် ဆယ်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဖားပြိုအရပ်၌ တည်ထားသော လေးခံတပ်ကြီးကို တိုက်ခိုက်လေသော်ပျက်စီး၍ ပြေးကြလေကုန်၏။ ကျိန်းအရပ်၌ ကံ့ကော်သစ်တပ်သား၊ သောင်းခေါင်မော်တပ်သားတို့သည်လည်း ကျားခြေသံကိုကြားလျှင် သမင်အပေါင်းတို့ ပြေးကြလေကုန်သကဲ့သို့ ပြေးလွှားတိမ်းရှောင်ကြလေကုန်၏။ ခါးပြန်စီးလည်း ရွှေနန်းတော်ထက်ဝယ် တစ်ဆယ့်ခြောက်ရက်နေပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၉ ခုအလွန် လေးဆယ်ပြည့်အထက် တန်ခူးလပြည့်ကျော်တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ဝယ် ရွှေနန်းတော်မှ ဆင်းသက်၍ ပြေးလေ၏။ လပြည့်ကျော်တစ်ဆယ့်နှစ်ရက်၊ သောကြာနေ့ဝယ် ခါးလက်စား တုံးစံရွှေသည်ပါစွမ်းသရွေ့သောလူတို့နှင့် လာပြီးလျှင် ငါမင်းပြုအံ့ဟု ရှစ်သောင်းဘုန်းတော်ကြီးထံဝယ် အမည်ဘွဲ့နာမတောင်းလေသော် ဆင်းရဲသားအမျိုးဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခိတသဋ္ဌိယရာဇာဟူသော အမည်ကို ပေးတော်မူလိုက်၏။ ထိုအမည်ကိုခံ၍ တစ်ရက်မင်းပြုပြီး

မှ ညလေးပဟိုရ်ရုပ်တွင် ရှေးမင်းစဉ်မင်းဆက် ထားခဲ့သော ဒင်္ဂါးသုံးအိုးသုံးခွက်တို့ကို ယူ၍ ပြေးခဲ့၏။ စနေနေ့တွင်ကား စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းတရားသည် ရွှေနန်းတော်သို့ ရောက်တော်မူလာ၏။ ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ ချီတော်မူလေသည်နှင့် ပြန်၍လာတော်မူသော ရက်သည် နှစ်ဆယ့်ခုနစ်ရက် ကြာတော်မူ၏။ မောလိပ်ဟယားပိုင်၊ ရမ်းပြည့်စားတို့ကို ဓားပြန်စီး အပေါင်းအဖက်ဟု သတ်၍ ပစ်ကြလေကုန်၏။ လက်ဝဲမြန်ဘထော်ကိုလည်း ပြည်သူတို့သည် ဖမ်းဆီး၍ ပို့လာလျှင် ဦးခေါင်းကို ဖြတ်၍ ကျိန်းအရပ်ကဲ့ကော်သစ်တပ်ပေါင်တွင် ဆွဲ၍ ထားလေသည်ကို အကြောင်းပြု၍ လက်ဝဲမြန်တပ်ဆွဲဟု ခေါ်တွင်လေ၏။

စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းတရားလည်း ဤရခိုင်ပြည်သူတို့သည် ငါ့ကို ပုန်ကန်သောင်းကျန်းပြုသမျှကို ငါ့စိတ်နှလုံးသည် ကြောက်လန့်ခြင်းမထင်သောကြောင့် ထိမထင်ရာဇာအမည်ကို ခံအံ့ဟု တံဆိပ်ခတ်နှိပ်မည်ရှိလေရာ မှူးမတ်အပေါင်းတို့က ဤအမည်ကို ခံတော်မမူပါလင့်ဟု လျှောက်ထားတောင်းပန်ကြလေသော် စန္ဒသတိဿရာဇာမင်းတရားလည်း ငါသည် ဓမ္မတာတရားနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် ဤရခိုင်ပြည်တွင် မင်းဖြစ်တော်မူလာသည်ဟုဆိုသော စကားကိုအကြောင်းပြု၍ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာအမည်ကို ခံတော်မူလျက် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ နယုန်လဆုတ် တစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် မိဖုရားချီးမယ်နှင့် မင်းပြုတော်မူပြန်၏။ လက်ဝဲမြန်အောင်ကျော်စံ၊ လက်ယာမြန် ခေါင်းမဲနှင့် မှူးမတ်အစုံတို့ကို ထိုက်လျော်လျောက်ပတ်စွာသော ဆုကို ပေးတော်မူလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ ဝါဆိုလပြည့်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ဓားလက်စားတုံးစံဝေသည် မိမိအရပ်မှနေ၍ ပုန်ကန်လေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားချီသွားတိုက်လေသော် တုံးစံဝေသည် ပြေးခဲ့၏။ ယင်းနေ့ကပင်လည်းကောင်း ဓားပြန်စီးသည် ချောင်းသစ်က ပုန်ကန်လာ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားချီသွားတိုက်လေသော် ဓားပြန်စီး ဓားမနိုင်သည် ပြေခဲ့လေ၏။ နန်းလျာထားသော သားသည် လက်နက်ထိမှန်၍ သေလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ ဝါခေါင်လဆန်း ခုနစ်ရက်၊ သောကြာနေ့၊ ဓားလက်စားတုံးစံဝေသည် ကျောက်ခုပ်ကို မီးတိုက်ပြန်လေ၏။ လဆုတ် ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ကုလားရွှေစာနှင့် ရလာကျွန်းအုပ်တို့ ရန်းဝတွင် လူစု၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ တော်သလင်းလဆန်း တစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ဓားပြန်စီးသည် အနောက်ပြည်ပင်းဝါမြို့၌နေသော ကုလားဖောက်ကျီသူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို ခေါ်စေ၍ ဆုလာဘ်ပေးပြီးလျှင် ပေါင်းသီခွင်အရပ်၌ မြေပေါင်တပ်ကြီးတည်၍ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းလာပြန်၏။ ဖောက်ကျီလည်း ပြောင်းကိုရထားတွင်တင်၍ ယန္တရားကြိုးဖြင့် အရပ်မျက်နှာကို လှည့်ပတ်လျက် ပစ်နိုင်အောင်စီရင်၍ ပြောင်းကို အသံခြိမ်း၏။ ရခိုင်ပြည်သူတို့လည်း ဓားပြန်စီးထံ အဝင်အထွက် ပြုကြကုန်၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း သားတော်ဥပရာဇာအိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေ၊ လက်ဝဲမြန်အောင်ကျော်စံ၊ လက်ယာမြန် ခေါင်းမဲသွယ်၊ တူတော်ဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံ၊ ဆင်ကဲကြီးထွန်းပေါ်၊ တောင်ဘက်စား ဥက္ကါရွှေ၊ မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်တော်မူပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ တော်သလင်းလဆုတ် တစ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့ဝယ် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ဓားပြန်စီးက ပစ်လွှတ်လိုက်သော ပြောင်းသီးသည် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာစီးတော်လှေဦးက တက်သွား၍ လူသူသေကျေပျက်စီးလျက် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား၏အနီး ရှေ့တော်သို့ ရောက်လာပြီးမှ ပြောင်းသီးသည် ဖယ်၍ သွားလေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း လှေကိုပစ်ခဲ့လျက် ကြည်းသို့ တက်တော်မူလေ၏။ ကုလားဖောက်ကျီသူရဲတို့လည်း အပြင်းလိုက်လာလျှင် စီးတော်လှေနှင့် ပြောင်းကို ရလေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း ရွှေမြို့တော်သို့ ဝင်တော်မူလေ၏။ ဓားပြန်စီးလည်း လှေနှင့်ပြောင်းကိုရလေလျှင် အလွန်ဝမ်းသာသည်ဖြစ်၍ အောင်သေအောင်သား စားသောက်ကြလေ၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် သူရဲအပေါင်းတို့ကို ရဲဆုပေးပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ ဝါကျွတ်လဆန်း ငါးရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ချီ၍ ဓားပုန်းတိုက်လေသော် ကုလားဖောက်ကျီသေလေ၏။ သူရဲလက်နက်ကိုင် ကုလားတို့လည်း များစွာသေလေကုန်၏။ ပြောင်းသီးခင်း မြစ်ရေသည့် နီနီတွေးတွေးဖြစ်၍ ညှီနံကုန်၏။ ဓားပြန်စီးလည်း ပြေးလေ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ဓားပြန်စီးသည် ဒွါရာဝတီ သံတွဲစားသတိုးဖြူအထံသို့ တမန်စေလွှတ်၍ စစ်ပန်လေ၏။ သံတွဲနှင့် ရမ်းပြည့်သည် လူရည်ချင်းတူကြသည်။ ယခုမင်းပြု၍ နေသောလူတို့သည် ရမ်းပြည့်သားဖြစ်သောကြောင့် ဆူးကိုဆူးချင်းထွင်ဘိသကဲ့သို့ သံတွဲစားသတိုးဖြူသည် တိုက်လှန်၍ မင်းပြုတော်မူပြီးလျှင် အကျွန်ုပ်တို့အား ထိုက်ရာကိုပေးပါဟု တမန်စေလွှတ်လိုက်ပေ၏။ သတိုးဖြူလည်း အလောင်းမင်းများကို

ဖုသျှရထား ဆိုက်ရောက်လာဘိသကဲ့သို့ ဟူ၍ဆိုလျက် အားရဝမ်းသာ မိမိသားဖြစ်သော စစ်ကဲရွှေပေါ်ကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ စစ်ကဲဗိုလ်မင်းကျားရေဝတ် ငကျော်ထွေးကို တပ်ဦးဗိုလ်ခန့်ပြီးမှ ခုနစ်ခုရိုင် တောင်စဉ်အရပ်၌ လူသူလက်နက်ကိုင်တောင်းခန့်၍ သုံးသောင်းသော လူသူနှင့် ချီလာပြီးလျှင် ရခိုင်ပြည်သို့ ရောက်လာသော ဓားပြန်စီးနှင့် သတိုးဖြူတို့ စုရုံးပေါင်းဖက်၍ ပရိန်အရပ်က စစ်တပ်လာကုန်၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း များစွာသော မှူးမတ်စစ်သည်အပေါင်းတို့နှင့် ချီသွားလေ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ငါးရက်နေ့ တိုက်လေသော် သတိုးဖြူနှင့် ဓားပြန်စီးစစ်သည်တို့သည် ပျက်စီးလေကုန်၏။ သတိုးဖြူလည်း လက်နက်ထိ၍ သေလေ၏။ ဓားပြန်စီးမူကား ကြေည်းတောင်သို့ ပြေးလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ခြောက်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ကုလားငရွှေစာ၊ ခေါင်းမဲသွယ်နှင့် ဓားလက်စား တုံးကြာဝေတို့ ကြက်ရိုးတောင်က ပုန်စားမည်ဟု ကပ်လာ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား တိုက်မည်ကြံသော် ပြေးကြလေကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၀ ပြည့်၊ နတ်တော်လဆုန် တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ကုလားရွှေစာသည် ရန်းဝမှာ တပ်တည်လာပြန်၏။ ပြာသိုလတွင်ကား ဓားလက်စား တုံးစံဝေကို ငရွှေစာသတ်၍ပစ်လေ၏။ ပြာသိုလဆုတ်ဆယ်ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် ချီသွား၍ ကုလားငရွှေစာကို တိုက်လေသော် ငရွှေစာသည် ပြေးလေ၏။ တပ်ကိုမီးတိုက်ပြီးလျှင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် နေ့ချင်းဝင်တော်မူလာ၏။

ထိုနှစ် တပို့တွဲလဆန်း လေးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် အညာကိုမီးတိုက်၍ အညာသားတို့သည် သစ္စာရေကိုသောက်၍ ဝင်လာကုန်၏။

ပိန္နဲချောင်း၌ ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေ၊ ပြင်ဓားပိုင်ကြီးတုံးမောင်သည် ဓားပိုင်ကြီး ကြက်ချေးစား ငချွန်းတို့ပေါင်းဖက်၍ သောင်းကျန်းလေကုန်၏။ ကြက်ချေးစားတွင်သည်မှာ ဤနေ့သည် အမဲဟင်းလျာ စားစရာမရှိ၍ ကြက်တစ်ကောင်ချေးပါ၊ နက်ဖြန်ခါ ဆပ်ပါမည်ဟု ချေး၍စားလေသောကြောင့် ကြက်ချေးစားဟု တွင်လေသည်။

ထိုသူပုန်ရန်ကို တွန်းလှန်တိုက်ဖျက်ခြင်းငှာ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၁ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ခြောက်ရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ချီသွားလေ၍ ခမောင်းချောင်းဝယ် လှေတပ်တည်၍ နေတော်မူလာ၏။ ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေ၊ ကြက်ချေးစားငချွန်းအစရှိသော သူပုန်ဓားပြတို့သည် တောထဲ၌ ပုန်းအောင်း၍နေပြီးမှ လူသန်လူမြန်ခုနစ်ယောက်တို့ကို ညဉ့်စစ်တိုက်ချေဟု စေလွှတ်လိုက်ကုန်၏။ ထိုလူသန်လူမြန် ခုနစ်ယောက်တို့သည် လုံခြုံသောအရပ်၌ ပုန်းကွယ်၍ နေကြကုန်၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း တူတော်ဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံးတို့နှင့် လှေတော်ဝယ်စံပျော်၍ နေတော်မူရာတွင် ထိုသူခုနစ်ယောက်တို့ ခြေသံမကြားရအောင် လာကြကုန်၍ ကုန်းပေါ်ထက်ကနေလျက် လုံနှင့်ထိုးမည်ဟု ကြံကြကုန်၏။ ခုနစ်ယောက်သောလူတို့တွင် တစ်ယောက်လူသည် တန်းသစ်ကိုနင်းမိ၍ ကြိုးကြိုးမြည်သောအသံကို မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် တစ်စုံတစ်ယောက်မျှ မကြားကြကုန်။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည်သာလျှင် ဒိဗ္ဗသောတနှင့်တူသော နားတော်ဖြင့်ကြားတော်မူ၍ ငါသည်ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေ၊ ကြက်ချေးစား ငချွန်းအစရှိသော သူပုန်ရန်တို့ကို ညဉ့်စစ်တိုက်မည်လာတော်မူသည်။ ဤမည်သောအရပ်သို့ ပြောင်းလက်နက်ကို လွှတ်ကုန်လောဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုသို့မိန့်တော်မူသံကို သူပုန်ခုနစ်ယောက်တို့ ကြားလေလျှင် အလွန်ကြောက်လန့်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ချောင်းတစ်ခုတွင် သက်ဆင်းလျက် မှောက်ခုံမှောက်၍ ဝပ်နေကြကုန်၏။ ပြောင်းလက်နက်တို့ကို ထိုအရပ်သို့ ပစ်လွှတ်တော်မူစေပြီးမှ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားနှင့် မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည် မြစ်ကျယ်သို့ ဆုတ်ထွက်တော်မူကုန်၍ လှေကျောက်ချလျက်နေကြလေကုန်၏။ မြှောက်စည်သုံးလုံးလည်း ရေတွင်ကျ၍ ကျန်ရစ်ခဲ့ပေ၏။

မိုးသောက်လတ်လျှင် ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံက ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေတို့ ရွှေမြို့တော်သို့ လာ၍တိုက်လိုလျှင် တိုက်ပါစေ။ ယခုအရေးမသာသည်ဖြစ်၍ မတိုက်သင့်ပါဟု လျှောက်ကြားလေလျှင် ပြန်ချီတော်မူခဲ့၍ တောင်ဘက်မြို့သစ်ရွာ၌ မြို့တော်ရွာ၊ အလယ်ရွာတို့ကို ဖျက်ဆီးတော်မူပြီးလျှင် စည်းတင်ချောင်း၌ သောင်းကျန်း၍နေသော ကွမ်းပုံတောင်စား တုံးကျော်ဝေကို တိုက်လေသော် ပျက်စီး၍ပြေးလေလျှင် စာဖတ်တတ် ဦးဒိုးဝေမယား၊ မိဖုရားခေါင် စောရွှေကြာဝယ်ကို ရတော်မူခဲ့ပြီးမှ ပြန်လာတော်မူခဲ့၍ ရွှေနန်းတော်သို့ တစ်ဆယ့်ငါးရက်ကြာမှ ရောက်တော်မူလာ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၁ ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ငါးရက်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် ဦးရစ်တောင်သို့ ချီတော်မူ၍ သူပုန်ငပုကို တိုက်လေသော် ငပုသည် ပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၁ ခု၊ နယုန်လဆန်း ခြောက်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ညလေးပဟိုရ်ရုပ်ဝယ် ကြက်ရိုးတောင်နန်းကို ဆောက်လုပ်တော်မူ၏။ လဆုတ်တစ်ရက်နေ့တွင် နေထွက်ငါးနာရီဝယ် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသည် နန်းတော်သို့ တက်တော်မူ၏။ ကွမ်းပုံတောင်စား တုံးကျော်ဝေသည် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားခြေတော်ရင်းသို့ ရောက်၍ သစ္စာတော်ခံလျက် မှီခိုလာလေလျှင် တပ်အုပ်ခေါင်းစစ်ကဲအရာကို ပေးတော်မူ၏။

ကုလားငရွှေစာလည်း သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့နှင့်လာ၍ ချောင်းသစ်ဝက ပုန်ကန်လာပေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း ချီသွား၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၁ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် တိုက်လေသော် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာဗိုလ်မှူးကွမ်းပုံတောင်စား တုံးကျော်ဝေသည် သေနတ်လက်နက်ထိ၍ သေလေ၏။ ကုလားငရွှေစာလည်း ပြေးလေ၏။ လဆုတ်တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ကုလားငရွှေစား ခေါင်းမဲသွယ်သည် ပေချောင်းဝ၌ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၂ ခု၊ ကဆုန်လတွင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားချီသွား၍ တိုက်လေသော် ဘဏ္ဍာအုပ်ရဲဘော်သူနှင့် ငဝမ်းပေါက်တို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၂ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ကိုးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် လေးမြို့ချောင်းနေ ချင်းတို့သည် သောင်းကျန်ပြန်လေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားချီသွား၍ တိုက်လေသော် စစ်လမ်းမသာသောကြောင့် ချင်းတို့ကိုမနိုင်၍ ပြန်လာတော်မူခဲ့၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း ငရွှေစာသည် ရွှေခွန်ဝန်သူရဲတို့ကို ဆုပေး၍ ကုလားသူရဲများနှင့် စစ်တွေအရပ်က သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၂ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်းတွင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ငရွှေစာနှင့် ရွှေခွန်ဝန်တို့ သေလေကုန်၏။ ဓားပြန်စီးသား တောင်ဘက်စား သက်ရွှေကို ဖမ်း၍ရလေလျှင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားအား ဆက်သတော်မူလာသော် အဖဓားပြန်စီးလည်း ဓားလုံ့ခံသည်။ သားလည်း ဓားလုံ့ခံကောင်း၏ဟု ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလက်စွဲတော်ဓားနှင့် ဘေးစောင်းကိုဓားချ၍ ငင်တော်မူလေလျှင် အအူထွက်၍ ချက်ချင်း သေလေ၏။

စစ်ကဲဗိုလ်မင်း ကျားရေဝတ်ကျော်ထွေးလည်း တောင်စဉ်တန်းလွဲချောင်းက သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာ မင်းတရားလည်း တူတော်ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံနှင့် ရမ်းပြည့်စားခြေဝန်းတို့ကို စေတော်မူလိုက်၏။ ချီသွား၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၂ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် ရမ်းပြည်သို့ရောက်လေသော် စစ်ကဲဗိုလ်မင်း ကျားရေဝတ်ကျော်ထွေး၏ အပေါင်းအဖက်ဟု ကျောက်ချောင်းရွာသူတို့ကို များစွာခုတ်ထစ်သတ်ဖြတ်၍ ပစ်ပြီးမှ တောင်စဉ်တန်းလွှဲသို့ လိုက်လေသော် ငကျော်ထွေးသည် ကြောက်လန့်၍ ဖိုးခေါင်တောင်ကို မှီခိုလျက် ပုန်းအောင်း၍ နေလေ၏။

ငါးဇင်ရိုင်းချောင်းဝယ်နေသော ငသံတွေက အဘယမဟာရာဇာမင်း၏သားတော်ဟရိ၊ အမ်းစား ခြေသလုံးကြီး ဖောင်သာရွှေ၊ လေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံတို့အား လှေတော်တစ်ရာတန်၊ မောင်းတစ်လုံး၊ မင်းဝတ်တန်ဆာအစုံကို ပေးအပ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ရှစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် အရှေ့အင်းဝပြည်ကို အစိုးရသော စဉ့်ကူးမင်းထံ စစ်ပန်စေလွှတ်လိုက်သည်ဖြစ်၍ လေးမြို့ချောင်းဖျားမှ တက်သွားကြလေလျှင် အရှေ့ပြည်စေတုတ္တရာသို့ ရောက်ကြလေသော် ချင်းတောင်မင်းငှက်ပျောငကြေထိုင်တို့သည် စစ်ပန်ခေါ်သူလူတို့ကို သိမ်းယူ၍ အသီးအသီးဥစ္စာရွှေ ငွေနှင့် ရောင်းစားကြလေ၏။ ထိုသို့ ရောင်းစားရာတွင် တစ်ယောက်သောလူသည် စဉ့်ကူးမင်းထံသို့ ရောက်လေ၍ အကြောင်းကို မေးမြန်းသော် စစ်ပန်ခေါ်သူလူက ရမ်းပြည့်ကျွန်းနေ မီးပေါက်တောင်စား အောင်စုန်သည် အားရှိအားမဲ့ ဖိစီးနှိပ်စက်၍ ရခိုင်ပြည်တွင် မင်းပြု၍ နေပါသည်။ ထိုမင်းကို တိုက်လှန်ဖျက်ဆီး၍ ရခိုင်ပြည်ကို သိမ်းယူတော်မူရန် စစ်ပန်လာပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေသော် စဉ့်ကူးမင်းလည်း သတိုးမဟာ၊ သတိုးရဲလှ၊ သတိုးရွှေ၊ သတိုးမင်းခေါင် ဤအမတ်လေးပါးတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူ၍ ရခိုင်ပြည်ကို စစ်ချီမည်ဟု ကြံစည်ရာဝယ် နန်းရှင်မယ်တော်သည် ညဉ့်အိပ်သောအခါ၌ နှုတ်သီးလုံးပတ်သုံးထွာခန့်ရှိသော ဂဠုန်ငှက်တစ်ခုသည် အနောက်အရပ်က ပျံလာ၍ အင်းဝမြို့နန်းတော်မုန်ကင်းဖူးတွင် နားလာလျှင် နန်းတော်မုန်ကင်းဖူးသည် ကြိုးပြတ်၍ မြေ၌ကျသည်ကို အိပ်မက်တွင် မြင်တော်မူလေ၏။ မိုးသောက်လျှင်လည်း ပုပ္ပားတောင်ကြီးသည် ထိန့်ထိန့်ရိုက်၍ အသံမြည်ဟည်း၏။

ထိုတိတ်နိမိတ်အကြောင်းကို စဉ့်ကူးမင်းကြားသိတော်မူလေလျှင် စစ်ပန်လာသူတို့ကိုခေါ်တော်မူ၍ ရခိုင်မင်း၏အကြောင်းခြင်းရာကို မေးတော်မူ၏။ စစ်ပန်ခေါ်လာသူတို့လည်း ရခိုင်မင်းစစ်ချီသည်ကာလ၌ ကောင်းကင်ထက်က တစ်ဆယ့်နှစ်ခုသော လင်းတငှက်ပါးနီတို့သည် ဝဲပျံ၍ လိုက်ကြကုန်၏။ လေရှင်တို့သည်လည်း နောက်လိုက်ထကုန်၏။ တိုက်စည်တိုက်မောင်းကို တီးခတ်လိုက်သောအသံသည် လူတို့ ချက်တိုင်ကဖောက်ထွင်း၍ နောက်ကထွက်ဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်လေလျှင် မြေတွင်မှောက်ခုံလဲကြကုန်၏။ ထိုးပစ်အပ်သော လက်နက်တို့သည်လည်း လူတို့ကိုယ်တွင်ချည်း ထိခိုက်မှန်ပါကုန်သည်ဟု အကြောင်းမျိုးကို လျှောက်ထားလေလျှင် စဉ့်ကူမင်းလည်း အလွန်ထိတ်လန့်သဖြင့် စစ်အကူအရံ မထည့်ဝံ့သည်ဖြစ်၍ ထိုမင်းလွန်မှ စစ်အကူအရံ ထည့်မည်ဟု ဆိုတော်မူပြီးလျှင် ငသံတွေသို့ စာပေးမှာတော်မူလိုက်၏။

စစ်ပန်ခေါ်လာသောသူတို့ကိုလည်း ဆင်ဖြူကျွန်းမြို့အုပ်သူကြီးသည် စည်းကြပ်၍ ဝါဆိုလတွင် ခားလက်သို့ ပို့လာ၏။ ထိုအကြောင်းကို ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားကြားသိတော်မူလေလျှင် ငသံတွေသည် ကြောက်လန့်သဖြင့် ဖိုးခေါင်တောင်ကိုမှီ၍ နေလေ၏။

တစ်ရံရောအခါ အိမ်ရှေ့မင်းသက်စံရွှေနှင့် ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံတို့ခိုက်ရန် ပဋ္ဌာဖြစ်ပွားကြ၍ တိုက်သတ်ကြမည်ကြံသောအကြောင်းကို ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား ကြားသိတော်မူလေလျှင် ခေါ်တော်မူ၍ ဆုံးမဖြေဆိုလေသော် ခားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံသည် ငြိမ်ဝပ်လေ၏။ အိမ်ရှေ့မင်းသက်စံရွှေသည်ကား မငြိမ်မဝပ်မနှစ်သက်သောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ခု၊ တပေါင်းလတွင် ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ သွားလေ၍ စင်ချောင်းရွာဝယ် နန်းဆောက်လျက် သောင်းကျန်း၍ နေလေ၏။

ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံလည်း အမှူးအမတ်တို့ကိုခေါ်၍ အကျွန်ုပ်သည် အရေးတော်ပုံပေါ်ထွက်သမျှကို ထမ်းပိုးရွက်ဆောင်သော်လည်း ကျေးဇူးတင်စကားကို ပြောဆိုတော်မမူ။ ကျေးဇူးမဲ့စကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူသည်။ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းသက်စံရွှေလည်း နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းပြုသည်ဖြစ်သောကြောင့် ရွှေနန်းရှင် မင်းတရားကို ပုန်ကန်လုပ်ကြံအံ့ဟု တိုင်ပင်၏။ မှူးမတ်တို့ကား တစ်စုံတစ်ယောက်မျှ ခားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံစကားကို လိုက်နာခြင်းမပြုဘဲ မတော်မလျောက်ပတ်ကြောင်းကိုသာ ပြောဆိုကြကုန်၏။ လေးတောင်စား ခေါင်မဲသွယ်ကမူကား ဤစကားအတိုင်းမှန်လျှင် အကျွန်ုပ်သည် တံခါးလေးဝတွင် တဝတံခါးကို ပေးပါမည်ဟု အာမခံလေ၏။ ခားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံလည်း ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားထံ ပုန်ကန်ရန်သွားလေသော် လေးတောင်စား ခေါင်းမဲသွယ် ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံသည် ဘဝရှင်မင်းတရားအား ပုန်ကန်သတ်ဖြတ်မည်ကြံပါကြောင်းနှင့် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားအား လျှောက်ထားလေသော် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း အတွင်းစကားပြောကြားတော်မူလျက် သတိထား၍ နေတော်မူလေသည်။

ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံလည်း လေးတောင်စား လျှောက်ထားသည်ကို သိလေလျှင် လျှောက်ထားရာသလောဟု အမျက်ဝင်၍ လက်ဝှေ့ကျေးယင်ပွဲဆင်၌ သဘင်ပြုကြရာဝယ် အကျူးအလွန်ပြုသည်ဟု လေးတောင်စားခေါင်းမဲသွယ်တို့ ညီအစ်ကိုသုံးယောက်ကို ဖမ်းယူလျက် ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံသည် သတ်၍ပစ်လေ၏။

ရခိုင်ပြည်နိုင်ငံအတွင်း၌ ကြည်းကြောင်း ရေကြောင်း သွားလာကုန်လူတို့သည် အချင်းချင်း နိုင်ထက်စီးကဲပြု၍ ရွှေငွေ ဥစ္စာတို့ကို လုယက်ကြကုန်၏။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာတို့လည်း ခားပြတိုက်ကြကုန်။ ဥစ္စာရွှေငွေ ဆွေမျိုးမရှိသော သူတို့ကိုလည်း ဥစ္စာရွှေငွေ ဆွေမျိုးရှိသောသူတို့က အလွန်နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲပြုကြကုန်၏။ ကျား၊ မိကျောင်းလည်း ရဲကုန်၏။ ကျောက်ဝက်သက်လည်း ထွက်ကုန်၏။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခု၊ နယုန်လကစ၍ ဝါဆိုလတိုင်အောင် ကာလရိနာရောက်၍ လူသူသတ္တဝါများစွာသေပျောက်ကြကုန်၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားလည်း ရွှေဝင်းတော်ဆည်ဝ၌ ပြောင်းကြီးလက်နက်ကြီးကို တင်၍ထားလေမှ လူသူသတ္တဝါတို့ အသေအပျောက်နည်းကုန်၏။

ထိုဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား၏ သူရဲတော်တို့ ထိုးပစ်အပ်သော လှံတို့သည် ရန်သူကိုယ်၌ ရည်မှတ်တိုင်း မှန်နိုင်ခြင်းလည်း အကြောင်းတစ်ပါး။ ၂။

စစ်ချီ၍သွားသောကာလ၌ တစ်ဆယ့်နှစ်ခုသော လင်းတငှက်ပါးနီတို့သည် ကောင်းကင်မှ ပျံဝဲ၍ လိုက်သည်လည်း အကြောင်းတစ်ပါး။ ၃။

လေတို့သည် နောက်လိုက်တခြင်းလည်း အကြောင်းတစ်ပါး။ ၄။

တီးခတ်ရိုက်ပုတ်သော မြှောက်စည်တိုက်စည်တို့၏အသံသည် လူတို့၏ချက်ကို ဖောက်ထွင်း၍ နောက်ပြင်ကျောမှ ထွက်သွားသည် ထင်မှန်ရခြင်းလည်း အကြောင်းတစ်ပါး။

ဤသို့အကြောင်းခြင်းရာလေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံလေသောကြောင့် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားကို လက်နက်ပိုင်မင်းဟူ၍ လူတို့ ဆိုကြကုန်၏။

ထိုဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းကား အိမ်နိမ့် ၅၀၊ ငါးဆယ်။ နန်းစံ ၅၊ ငါးနှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၅၅၊ ငါးဆယ့်ငါးနှစ်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် လွန်တော်မူလေ၏။ နံတော် တနင်္လာသားတည်း။ ၂၇။

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် ထိုမင်း၏ တူမတော်လင်ဖြစ်သော လက်ဝဲမြန်သတိုးအောင်သည် မိဖုရားစောမယ်ပုံနှင့် ဘိသိက်ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် တစ်ဆယ့်လေးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ရွှေနန်းတက်တော်မူ၏။ တိုင်းနေပြည်သူလူအပေါင်းတို့ ညီညွတ်၍ မင်းပြုတော်မူပါဟု တင်မြှောက်အပ်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ မဟာသမ္မတမင်းဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူ၏။ တံဆိပ်ခတ်နိုပ်အပ်သောအခါကား မဟာသမ္မတမင်းတရားဟူသောအမည်ဖြင့် ခတ်နိုပ်တော်မူ၏။

လက်ဝဲမြန် ကုလားဖြူ လက်ယာမြန် မောင်ထွေး မှူးမတ်တို့ကို အဆောင်အရွက်ထီးစလွယ် သင်းကျစ်တို့ကို ပေးသနားတော်မူ၏။

ငါးဇင်ရိုင်းချောင်းတွင် ငသံတွေသည် ကျောင်းကျန်း၍ နေပြန်လာသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခု၊ တပေါင်းလတွင် သမ္မတရာဇာမင်းတရားသည် ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ငသံတွေသည် ပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။ နောက်မှ သစ္စာတော်ခံရ၍ ဝင်ရောက်လာလျှင် သမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ကုလားတန်စားအရာကို ပေးသနားတော်မူလေ၏။ ကုလားတန်စား ငသံတွေလည်း ကုလားတန်မှထွက်သော ဘဏ္ဍာကို သိမ်းယူပြီးလျှင် သောင်းကျန်း၍ နေလေ၏။ ဓားပိုင်ကြီး ငသံထွေဟူ၍လည်း တွင်လေ၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်း၏ သားတော်လက်ဝဲမြန်ကုလားဖြူသည် သမ္မတရာဇာမင်းတရားကို မခစားလိုသောကြောင့် ရွှေမြို့တော်က ထွက်၍သွားလေပြီးလျှင် ပိန္နဲချောင်းတွင် သောင်းကျန်း၍နေသော ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်နှင့် ထွန်းပေါ်ဝေတို့ထံ သွားလေ၍ ပေါင်းသင်းပြီးမှ များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် ချီလာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၄ ခု၊ တပေါင်းလတွင်ပင် တပ်မော်အရပ်တွင် လှေတပ်တည်၍ နေလာ၏။ သမ္မတရာဇာမင်းတရား ချီသွား၍ တိုက်လေသော် ပျက်စီး၍ ပြေးကြလေကုန်၏။ လက်ဝဲမြန်ကုလားဖြူကား ပြောင်းသီးမှန်၍ သေလေ၏။ ယင်းသို့ ပြောင်းသီးမှန်၍ သေလေသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောင်းသီးကျ လက်ဝဲမြန်ဟု တွင်လေ၏။

ရမ်းပြည့်ကျောက်ချောင်းသား စစ်ကဲဗိုလ်မင်း ကျားရေဝတ်ကျော်ထွေးသည် တန္တစစ်အောင် အမည်ကိုခံ၍ တန်းလွဲမြို့တောင်တွင် မင်းပြု၍နေ၏။ ထိုကျော်ထွေးသည် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရား၏ ယောက်ဖတော်ဖြစ်သော ဆင်ကဲကြီးချေးစု၊ ရမ်းပြည့်အုပ်အောင်လှတို့ ရမထင်ဝယ် တပ်စောင့်၍နေသည်ကို ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်၊ ရမ်းပြည့်အရှေ့ဘက် လေးရွာသားတို့နှင့် ချီသွား၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခု၊ ကဆုန်လတွင် တိုက်ကြလေသော် ဆင်ကဲကြီးချေးစု၊ ရမ်းပြည့်အုပ်အောင်လှတို့သည် လက်နက်မှန်၍ သေလေကုန်၏။ သူရဲတို့လည်း များစွာ သေကုန်၏။ တန်းလွဲမင်းကျော်ထွေးလည်း စစ်ချောင်းတိုင်အောင် လိုက်လေလျှင် ဓမ္မရာဇ်မင်း၏ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေသည် ပြေးလေ၏။ တန်းလွဲမင်းကျော်ထွေးလည်း အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေနေသော နန်းကို မီးတိုက်ပြီးလျှင် တန်းလွဲချောင်းမြို့ တောင်သို့ ပြန်လာခဲ့၏။ ပိန္နဲချောင်းတွင် သောင်းကျန်း၍နေသော ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေ၊ ပြင်ဓားပိုင်ကြီး တုံးဖောင်သည်ဓားပိုင်ကြီး ကြက်ဈေးစားငချွန်တို့ကို တိုက်အံ့သောငှာ သမ္မတရာဇာမင်းတရားသည် များစွာသော မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် ချီသွားလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခု၊ တော်သလင်းလတွင် တိုက်လေသော် ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်ကို ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။

တစ်ကြိမ်တုံ့လည်း ပြာသိုလတွင် တိုက်ပြန်လေသော် ယောက္ခမတော်ငကြောင်ဖို လက်နက်ထိပါး၍ သေသေလျှင် သမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း သူရဲတို့အား ရဲဆုပေးပြီးလျှင် တဖန်တိုက်ပြန်လေသော် ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်တို့ သူရဲများ ပျက်စီးသေဆုံးကြလေကုန်၏။ ပျက်စီးသေဆုံးပြီးမှ ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်အစရှိသော သူပုန်တို့သည် ကြောက်ထိတ်လန့်ကြကုန်သည်ဖြစ်၍ အဝေးသစ္စာတော်ကို ခံလာကုန်၏။ တန်းလွဲမြို့တောင်တွင် မင်းပြုသောင်းကျန်း၍နေသော စစ်ကဲဗိုလ်မင်း ကျားရေဝတ်ကျော်ထွေးသည် တန္တစစ်အောင် အမည်ကိုခံလျက် မင်းပြုလေလျှင် တောမင်းဟု တွင်လေ၏။ ထိုတောင်မင်းကျော်ထွေးကား ဝါးထမ်းစင်လည်း မစီး၊ နာရီစည်မောင်းလည်း မတီး၊ ဒင်္ဂါးလည်း မခတ်၊ ထိုမှတ္တွင်းသော အခြင်းအရာများကိုမူကား ရခိုင်သမ္မတရာဇာမင်းတရားနှင့် အတူအမျှပြုပေ၏။

ထိုအကြောင်းခြင်းရာများကို ကြားလေသော် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ယောက်ဖတော် ခားပိုင်ကြီးကျော်ပုံကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် တောင်မင်းကျော်ထွေးကို တိုက်လေသော် တောင်မင်းကျော်ထွေးသည် အဝေးသစ္စာတော်ခံ၍ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာဆက်သလိုက်ပေ၏။

ထိုသက္ကရာဇ်အခါတွင် အမရပူရမြို့ကို တည်ထောင်ဖန်ဆင်းအစိုးရတော်မူသော သီရိပဝရဝိဇယာနန္တယသတြိဘဝနာဒိတျာဓိပတိပဏ္ဍိတမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇာ ဘွဲ့ထူးနာမခံတော်မူသော ဘိုးတော်မင်းတရားက မြောက်ဦးမြို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို သိလိုသောကြောင့် ဗိုလ်ငခိုင်လှနှင့် ငချင်းခိုင်တို့ကို စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ ငခိုင်လှနှင့် ငချင်းခိုင်တို့လည်း ယုတ်နွမ်းသော ပယောဂတို့ဖြင့် မင်းဆွေးထိုးသောမြင်းကို ယူခဲ့ပြီးသော ပုရွှင်းရောင်းသည့်ကုန်သည် အဟန်ကဲ့သို့ပြု၍ ရောက်လာလျှင် တောင်မင်းကျော်ထွေးကို အချင်ခင်ပွန်းဖွဲ့၍ ယူခဲ့သောမြင်းကို ဆက်သလေ၏။ တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း ထိုမြင်းကို စီးလေ၏။ ငခိုင်လှနှင့် ငချင်းခိုင်တို့လည်း ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့လာလတ်၍ ပြည်ရွာ၏အကြောင်းခြင်းရာကို စုံစမ်းကြလေ၏။

တစ်ကြိမ်တုံလည်း အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်းက ရှင်ယောင်နှစ်ယောက်တို့ကို ထပ်လောင်း၍ စေတော်မူလိုက်ပြန်၏။ ရှင်ယောင် တစ်ယောက်သည် တောင်မင်းကျော်ထွေးကို လှည့်ပတ်ပြောဆိုပြီးလျှင် ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့သွားလေ၍ ရွာကြီးရွာငယ်တို့၌ စုံစမ်းလေ၏။ ရှင်ယောင်တစ်ယောက်မူကား ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမြို့ မဟာသမ္မတမင်း အထံတော်သို့သွား၍ လျှောက်ထားလှည့်ပတ်သံတော်ဦးတင်ပြီးမှ မဟာမုနိသိမ်တော်သို့သွားလေ၍ ဘုရားရှေ့တော်၌ ပြုလုပ်၍ထားသော ဝသုန္ဓရေတွင်းဝယ် ရေစက်သွန်ချသော် ရေမဝင်ဘဲရှိအောင် ပြု၏။ ထိုအကြောင်းကို မြောက်ဦးရွှေနန်းရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရား ကြားသိတော်မူလေသော် များစွာသော မှူးမတ်အပေါင်းတို့နှ တိုင်ပင်တော်မူ၍ နေတော်မူစဉ်ဝယ် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ နယုန်လပြည့်ကျော် ခုနစ်ရက်၊ သောကြာနေ့ကစ၍ နောက်ခုနစ်ရက်မြောက် ကြာသပတေးနေ့တိုင်အောင် ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာက ရေလှိုင်းကြီးလာ၍ တင်းကြမ်းပြည့်ဖြစ်လာသော် ပြည်သူပြည်သားများစွာသောသူတို့သည် နေရန်မရှိသောကြောင့် ရုပ်တုတော်ရှင်မဟာမုနိသိမ်တော်အတွင်း၌ နေထိုင်ရကြကုန်၏။ နေထိုင်ကြကုန်သည်အခိုက် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ သုံးယောက်တို့သည် တစ်ပြိုင်နက်တည်း သားဖွားကြကုန်၏။ ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိလည်း ရောင်ခြည်တော်မှေးသမ်းတော်မူ၏။

အလျား သုံးဆယ့်သုံးလံရှိသော ခမောင်းတုံးတစ်ခုလည်း မဟာမုနိစက်ခြေတော်ရင်းဝယ် ပါးလာ၏။ ထိုခမောင်းတုံးသည် ရေစုန်ရေဆန်မျော၍ ပါလေပြီးလျှင် ပါး၍နေသောအရပ်တွင် ညဥ့်အခါ၌ တူရိယာတီးမှုတ်သကဲ့သို့ မြည်သံကို ကြားရကုန်၏။ တကြူးကြူးငိုသံကိုလည်း ကြားရကုန်၏။ လူသူတို့သွား၍ ကြည့်ကြသော် မည်သည်တစ်ခုကိုမျှ မမြင်ကြကုန်။ ခမောင်းတုံးကိုသာ မြင်ကြကုန်၏။ ထိုခမောင်းတုံးပါးသောအရပ်တို့၌ လူသူများစွာ သေပျောက်ကုန်၏။ ဦးတော်ဆေးကန်မှစ၍ မြစ်ချောင်းရေတို့သည် သွေးအတိဖြစ်ကုန်၏။ မဟာမုနိသိမ်တော်အနီးတွင် စိုက်ထားသော မဟာဗောဓိပင် အရွက်သည်လိပ်၏။ သစ်ပင်စောင့်နတ်တို့သည် ငိုကြကုန်၏။

ဤတိတ်နိမိတ်တို့ကို မြင်ကြားတော်မူလတ်သော် မြောက်ဦးရွှေနန်းရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းလည်း လက်ဝဲမြန်တုံးဖောင်သည် လက်ယာမြန် မောင်ထွေးမှူးမတ်အပေါင်းတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း တစ်ဆယ့်လေးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ဖူးမြော်အံ့သောငှာ ချီကြွတော်မူ၍ရောက်တော်မူလေလျှင် ရှေးမင်းအဆက်ဆက်တို့သည် ငွေဒင်္ဂါး၊ ငါးဆယ်တစ်ရာတို့ဖြင့် ပူဇော်ကန်တော့မြဲဖြစ်သောကြောင့် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းလည်း မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ဖူးမြော်ကန်တော့ပြီးလျှင် ဒင်္ဂါးငါးဆယ်၊ နန်းတွက်ငါးဆယ်တစ်ရာတို့ကို ဝသုန္ဓရေတွင်း၌ ရေစက်သွန်းချ၍ ထိုငွေများကို တွင်းထဲသို့ထည့်မည် ကြံစည်ရာဝယ် ဝသုန္ဓရေတွင်းထဲက သူငယ်လက်ကဲ့သို့ လက်တစ်ခု ထွက်လာ၍ မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရား လက်တော်ကို ခတ်လေလျှင် ငွေငါးဆယ် တစ်ရာတို့သည် လက်တော်မှလွတ်၍ မြေကြီးတွင် ကျလေ၏။ မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ထပ်လောင်းလျက် ရေစက်ချ၍ လှူတော်မူပြီးမှ မဟာမုနိသိမ်တော်မြောက်ဘက်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသော ဝါတော်ခြောက်ဆယ်ရှိ ရဟန်းတော်တစ်ဦးကို ပင့်ခေါ်၍ အကြောင်းခြင်းရာကို မေးတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတော်ကလည်း ပစ္စန္တရစ်ကလာ၍ မင်းပြုကြသည်ဖြစ်သောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရမည်ဟု ဆိုပြီးလျှင် မျက်နှာလွှဲ၍ သွားလေ၏။

မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ရေနန်းကျက်သရေ ဖောင်တော်သို့ ဆင်းတော်မူလျက် ငွေဒင်္ဂါး၊ ငါးဆယ်၊ နန်းတွက်ငါးဆယ်တစ်ရာကို ယူပြန်၍ မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်အား ထပ်လောင်း၍ ရေစက်သွန်းချလှူတော်မူပြီးမှ များစွာသော အမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် လှေဖြင့် စုန်လာတော်မူ၍ ရန်းဝခနောင်းကြီးသို့ ရောက်တော်မူ

လာလျှင် လေ့ပဟက်ရပ်ဆိုင်း ကျောက်ချ၍ နေရာဝယ် ယောက်ဖတော် ဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံက အကြောင်းကို လျှောက်ထားမေးမြန်းလေသော် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားက မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ကန်တော့ခြင်းမပြုနှင့်ဟု ဝသုန္ဓရေ မြေစောင့်နတ်သားဟန့်တားမြစ်ခြင်းပြုသည်ဖြစ်သောကြောင့် နောက်နောင် ပူဇော်ကန်တော့ခြင်းကို မပြုပြီဟု မိန့်တော်မူ၍ လေ့ကျောက်နုတ်လျက် စုန်လာတော်မူ၍ ရွှေနန်းတော်သို့ ရောက်တော်မူလာ၏။

အမရပူရရွှေမြို့တော်ကို အစိုးရသော ဘိုးတော်မင်းတရားက ရခိုင်ပြည်သို့ သူလျှိုတစ်ကြိမ် စေလွှတ်ပြည်သည်ဖြစ်၍ အကြောင်းမျိုးကို သိတော်မူလေလျှင် အရှေ့ပြည် ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်၌နေကြသော မြို့စားရွာစားတို့ကို ဆန်ရိက္ခာတောင်း၍ တောင်ကုတ်မြို့နှင့် လမ်းဆိုင်ဖြစ်သော ဖိုးခေါင်တောင်တွင် ရိုးမသို့ ဝင်ဝစခန်း၌ ဆန်ကျီတည်၍ ထားတော်မူလာ၏။

ထိုအကြောင်းကို တောင်မင်းကျော်ထွေးကြားလေသော် အလံဦးကင်းနှင့် အတန်တန်စောင့်၍ နေစေကုန်၏။ အမရပူရရွှေနန်းရှင် ဘိုးတော်မင်းတရားလည်း သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်၊ စကုမြို့စား၊ ကာမမြို့စား သုံးယောက်တို့ကို ခေါ်တော်မူ၍ ဧညဝတီ ရခိုင်ပြည်၌ မြောက်ဦးမြို့ကို တိုက်ဖျက်ချေဟု လက်နက်ကိုင်လူပေါင်းကိုးသောင်းတို့နှင့် စေတော်မူလိုက်၏။ အိမ်ရှေ့မင်းလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ရှိသော ရှမ်းစော်ဘွား မြို့စားရွာစား ဗိုလ်မှူးတို့ကို ဆင်လုံးမြင်းရံနှင့် ကြည်းကြောင်းစေတော်မူလိုက်၏။ အိမ်ရှေ့မင်းကား ရွှေလှေပြာသာဒ်စီးလျက် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ရေကြောင်းချီလာတော်မူ၏။ ဤသို့ စစ်သည်ဗိုလ်ပါတို့ ချီလာသောအကြောင်းကို ငါတို့ရခိုင်ဘုရင် မဟာသမ္မတမင်းကြားသိတော်မူလေလျှင် သိုက်တတ်ခေါင်းဖြူတောင် ဆရာတော်အစရှိသော ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူလျှင် မဟာသမ္မတမင်းကြားသိတော်မူလေလျှင် သိုက်တတ်ခေါင်းဖြူတောင် ဆရာတော်အစရှိသော ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူလျှင် မဟာသမ္မတရာဇာဟူသော အမည်သည် ကမ္ဘာတည်စက သမုတ်ကြသော မင်းအမည်ဖြစ်သောကြောင့် သမ္မတဟူသော အမည်ကို မခံအပ်ပါဟု မိန့်ကြားလျှောက်ထားကြလေသော် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း များစွာသော မှူးမတ်အပေါင်းခြံရံလျက် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ဝါကျွန်လဆန်း ငါးရက်၊ စနေနေ့တွင် နှစ်ကြိမ်မြောက်သော ဇေယျဘိသိက်ကို မြောက်သွန်း၍ အင္ဂါပုညစောရာဇာဟူသောအမည်ကို ခံတော်မူလျက် တံဆိပ်ခတ်နှိပ်ထုတ်ပြန်တော်မူသည်။

အမရပူရမင်း သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းကို စစ်ချီလာသည့် တော်သလင်းလတွင်လည်း ရမ်းပြည့်ကျွန်း၌ ကလန်းကြန်းတောင်ကြီးသည် ထိန့်ထိန့်ရိုက်လျက် ကျိုး၍ မြည်ဟည်း၏။

အမရပူရမင်းသားတော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း ရေကြောင်းစုန်လာတောမူလျက် ရန်ကုန်သို့ရောက်လေလျှင် တလိုင်းဗိုလ်ချုပ် အမတ်ဒိန်၊ ဇင်းမယ်ဗိုလ်၊ ပုသိမ်ဗိုလ်တို့ကို ဆင်လုံး မြင်းရံနှင့် နဂါးရစ်မော်တင်ကြောင်း စေတော်မူလိုက်၏။ တလိုင်းဗိုလ်ချုပ် အမတ်ဒိန်လည်း ဆင်ခလုတ် မြင်းခလုတ်တို့ကို ထိုးထွင်၍ ချီလာ၏။ တောင်ကြောင်းရေကြောင်း ချီလာသည်များကို တောင်မင်းကျော်ထွေး သိလေလျှင် နောင်တော် ဓားပိုင်ကြီး စံပေါ်ရွှေကို အကြီးပြု၍ တန်းလွှဲမြို့တောင်တွင် အစောင့်ထားခဲ့ပြီးမှ မယားသားတို့ကိုယူ၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်းသင်းပန်းကိုင်းစွယ်ရ အရပ်သို့ပို့၍ ထားလာပြီးမှ မာန်အောင်မြို့စား ငထွန်းအောင်၊ အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေ၊ မြောက်ဦးရွှေနန်းရှင် သမ္မတရာဇာမင်းတို့အထံသို့ စာခွေရေးသားလျက် တမန်စေလွှတ် လျှောက်ထားလိုက်ပေ၏။

မြန်မာစစ်သည်တို့လည်း ကြည်းကြောင်းချီလာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း လေးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် တောင်ကုတ်မြို့ဝယ် ရောက်လာကုန်၏။ ထိုမြန်မာစစ်သည်တို့ကို တောင်မင်းကျော်ထွေးက ကင်းစောင့်ထားသော သူရဲတို့သည် လိုက်၍ တိုက်ကြလေကုန်၏။ နတ်တော်လဆန်း ခုနစ်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့ဝယ် အိမ်ရှေ့ဝန်ငချွန်းနှင့် မင်းတုန်းဝန် ကျော်ထင်တရဖျားတို့ တန်းလွှဲမြို့၊ တောင်ကုတ်မြို့သို့ရောက်လာကြပြန်သော် ထိုငချွန်းနှင့်တကွသော မြန်မာစစ်သည်တို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ နတ်တော်လဆန်း ကိုးရက်၊ စနေနေ့တွင် တောင်မင်းကျော်ထွေး ကင်းစောင့်သူရဲတို့သည် ဆီးကြို၍တိုက်ကြလေသော် မြန်မာကင်းတပ်ဗိုလ်နှင့် များစွာသော စစ်သည်သူရဲတို့သည် သေကျေပျက်စီးကြလေကုန်၏။ နတ်တော်လဆန်း ဆယ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် တောင်မင်းကျော်ထွေးသည် နောင်တော်ဓားပိုင်ကြီး စံပေါ်ရွှေ၊ ရမ်းပြည့်စားပေါ်လုံး၊ လမူးစား ငလှခိုင်၊ ရမ်းပြည့်ငယ်စား ထွန်းအောင်၊ ဤသူတို့နှင့် ရမ်းပြည့်ကျွန်း အရှေ့ဘက် ဆိပ်စအရပ်လေးရွာသူကြီးတို့ကို ပေါင်းစုပီးလျှင် သူရဲတစ်သောင်းကျော်ခန့်ရပြီးမှ တန်းလွဲမြို့တောင်သို့ ချီလေ၍ ရွှေတုံးပြင်တွင်နေသော မြန်မာ

စစ်သည်တို့ကို ပြောင်းလက်နက်တို့ဖြင့် ပစ်လွှတ်လေလျှင် မြန်မာစစ်သည်တို့သည် များစွာ သေပျောက်ကြကုန်၏။ ထိုရွှေတုံးပြင်တွင် စစ်ရေးမသာသောကြောင့် သဲစစ်တောင်အရပ်သို့ ဆုတ်သွားပြီးလျှင် ထိုအရပ်ကနေ၍ တိုက်ကြလေရာ ငါးရက်ရှိပြီးမှ အမရပူရမင်းသား အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်၊ စကုမြို့စား၊ ကာမမြို့စား၊ ဇင်းမယ်ဗိုလ် ကာဝီလ၊ တလိုင်းဗိုလ် အမတ်ဒိန်၊ မုတ္တမထားဝယ်ဗိုလ်တို့သည် ကြည်းရေပြည့်မျှ ဖိစီးတိုက်ခိုက်ချီလာပြီး သံတွဲမြို့ မြစ်ဝမှ ကြည်းတွင် ရောက်လာကြောင်းကို တောင်မင်းကျော်ထွေး ကြားသိလေလျှင် တန်းလွှဲတပ်စစ်အရံကို ဖြုတ်ခဲ့၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်းစွယ်ရ အရပ်သို့လာ၍ မယားသားလူသူအပေါင်းတို့ကို ယူဆောင်လျက် ကုလားပုန်းအရပ်တွင် ထားခဲ့ပြီးမှ များစွာသော သူရဲတို့ကို စုပေါင်း၍ မြည်မကျည်းတွင် ရောက်လာသော မြန်မာအောက်သား တလိုင်းစစ်သည်တို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော် သုံးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ချီသွား၍ တောင်မင်းကျော်ထွေး တိုက်လေသော် စစ်ရေးနိမ့်သောကြောင့် ဆုတ်၍ လာခဲ့ရ၏။ မြန်မာဗိုလ်မင်း နရသမိုင်းကျော်သည် ချီလာ၍ ရမ်းပြည့်ကျွန်း တုံးကျောက်ဆိပ်တွင် တပ်တည်လာပေ၏။ တောင်ကုတ်တွင်လည်း ဆီးစားဗိုလ်မင်းကို တပ်စွဲ၍ နေစေ၏။

တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို များစွာဆုလာဘ်ပေးပြီးမှ သူရဲသုံးသောင်းကျော်နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ နတ်တော်လပြည့်ကျော်ရှစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ကြည်းကြောင်းချီသွားလေ၍ တုံးကျောက်ဆိပ်တွင် တပ်တည်၍ နေလာသော မြန်မာဗိုလ်မင်းနရသမိုင်းကျော် ကင်းစောင့်တပ်သားတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် မြန်မာကင်းစောင့်တပ်သားတို့သည် ပျက်စီး၍ သေကျေလေကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကို မြန်မာဗိုလ်မင်း နရသမိုင်းကျော်ည် သိ၍ ဖိစီးတိုက်ခိုက်လာလေလျှင် တောင်မင်းကျော်ထွေးသည် စစ်ရေးမသာသောကြောင့် ဆုတ်ခွာ၍ လာပြီးလျှင် ကုလားပုန်းသို့ ရောက်လာ၏။ ရောက်လာပြီးလျှင် ဤရခိုင်ပြည်တွင် ငါတစ်ယောက်တည်းသာ မင်းပြုသည်မဟုတ်၊ များစွာသော မင်းတို့လည်း ရှိလေသည်ဟု ဆိုပြီးလျှင် မယားသားတို့ကို ယူ၍ ပိန္နဲချောင်းတွင် ကောင်းညွှန့်ရန်တိုင်နှင့် ထွန်းပေါ်ဝေတို့ထံသွား၍ ရောက်လေလျှင် တောင်မင်းကျော်ထွေးဝယ် မြောက်နန်းမိဖုရားအလျှာထားသော စောမျိုးဖြူကို ဗိုလ်မင်းစားပိုင်ကြီး ကြက်ချေးစား ငချွန်ခိုးယူ၍ သွားလေ၏။ တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း ဤမတရားသောလူတို့နှင့် ပေါင်းဖော်ချေသော် အပြစ်သာသင့်အံ့ဟု ဆိုပြီးလျှင် မလ္လာယုခေါ်သော မယူမြစ်ညာဖြစ်သော ကုလားပဥ္စင်အရပ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းလျက်နေလေ၏။ မြန်မာဗိုလ်မှူးကိုလည်း တုံးကျောက်ဆိပ်မှသည် ရေကြောင်းထားဝယ်ဗိုလ်ကို ချီစေ၏။ ကြည်းကြောင်း နရသမိုင်းကျော် ချီလာ၍ ရစ်ပေါက်ဝမြစ်လက်ယာဘက်ကမ်း စလင်ပေါ်အရပ်တွင် တပ်တည်၍ နေလာ၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းတရားသားတော် အိမ်ရှေ့မင်းသက်စံရွှေလည်း ယောက်ဖတော် စစ်ကွပ်ငချေးစွယ်ကို ဗိုလ်ချုပ်စစ်ကွပ်ခန့်၍ မြောက်ဘက်လေးရွာသူတို့ ချီလာ၍ ရမ်းပေါက်ဝမြစ် လက်ဝဲကမ်းဘက်က တပ်တည်၍ နေလာပြီးလျှင် မြန်မာတို့၏ တပ်ကို ပြောင်းနှင့်ပစ်လေသော် လက်နက်ထိမှန်၍ မြန်မာအောက်သားတို့ များပြားစွာသေကြလေသော် ကြွင်းကျန်သူတို့ ဆုတ်ခွာခဲ့ပြီးလျှင် သပြေကျွန်း၌ တပ်တည်၍ နေလာကုန်၏။ ဗိုလ်ချုပ်စစ်ကွပ် ငချေးစွယ်လည်း သပြေကျွန်းတွင် တပ်တည်၍ နေကြလာသော မြန်မာအောက်သားတို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ခုနစ်ရက်၊ သောကြာနေ့ဝယ် တိုက်လေရာ ဗိုလ်ချုပ်စစ်ကွပ်ငချေးစွယ်ကို သေနတ်လက်နက်ထိမှန်၍ သေဆုံးလေ၏။ ဗိုလ်ချုပ်စစ်ကွပ်ငချေးစွယ် သေဆုံးလေလျှင် အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေသည် ပြေးလေ၏။ မြန်မာအောက်သား တပ်မှူးတို့လည်း အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေမင်းပြုနေသော စင်းချောင်းအရပ်ကို ရလေ၏။

မေဃဝတီမာန်အောင်ကျွန်းသည်ကား ကျွန်ငယ်မြို့ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မာအောက်သားတို့သည် မတိုက်ဘဲ ချန်ထားခဲ့၏။

ထောင်ခွင်ကြိမ်သလီ၊ သံတွဲမြို့၊ ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်၊ ရမ်းပြည့်ကျွန်း ရပ်ရွာတို့၌ နေထိုင်ကြသူလူအပေါင်းတို့သည် ရခိုင်ပြည်သို့ ပြေးကြလေကုန်၏။ ရခိုင်ပြည့်ရှင်ဘုရင် မဟာသမ္မတအဂ္ဂေါပုညစောရာဇာမင်းတရားလည်း မျုးတော်မတ်တော်တို့နှင့် တိုင်ပင်တော်မူ၍ တောင်မင်းကျော်ထွေးက စစ်ကူတောင်းသည် ကာလလည်း ဖိုးခေါင်တောင်သားတို့နှင့် ငကျော်ထွေးသည် အခင်းဖြစ်ကြ၍ စစ်ကူတောင်းသည် အမှတ်အထင်နှင့် ငါအကူအရံမပေး နေမိသည်။ ယခုမူကား ခုနစ်ခရိုင်၊ တောင်စဉ်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်မြို့များကို မြန်မာအောက်သားတို့က ရလေပြီးဟု ကြားသိရသည်ဖြစ်၍ ရခိုင်ပြည် ဤမြောက်ဦးမြို့အတွင်း၌ ညွှန်ကျုံး၊ ရေကျုံး၊ ကျုံးခြောက်၊ ကျုံးပင်လယ်၊ တံခါးကြီး၊ တံခါးငယ်၊ တံခါးကောက်၊ တံခါးကွေ့၊ မလွယ်ပေါက်၊ သူရဲခို၊ သူရဲကပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ပြအိုး၊ ပစ္စင်၊ ရင်တားတို့ကို ခိုင်ခံ့စွာလုပ်တော်မူ၏။ မြို့ပြ၊ ရင်တားပတ်လည်တွင်လည်း များမြောင်စွာသော ပြောင်းကြီးလက်နက်တို့ တင်ထားတော်မူစေ၏။ အရှေ့ကွမ်းဈေးပေါင်းဝတွင် ခံတပ်လုပ်စေတော်မူပြီးလျှင် များမြောင်စွာသော ပြောင်းလက်နက်နှင့် သူရဲအပေါင်းတို့ကို အစောင့်ချထားတော်မူပေ၏။

အမရပူရ ဘိုးတော်မင်း၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း မောင်ပေါ်လည်း ရခိုင်ပြည်သို့ ရေကြောင်းချီလာပြီးလျှင် ငါးဇင်ရိုင်းချောင်းတွင် နေထိုင်၍ စစ်ပန်ခေါ်လာသူ ဓားပိုင်ကြီးငသံတွေနှင့် လေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံတို့ကို ခေါ်ယူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် လောင်းကြက်မြို့ဟောင်းဝယ် တပ်တည်၍ နေလာ၏။ ကြည်းကြောင်းချီကြသော ရှမ်းစော်ဘွားတို့လည်း ပြိုင်းတိုင်တောင်ခြေရင်းတွင် ရောက်လာကုန်၍ ပိုးခြည်ကျွန်း၌ တပ်တည်လာကုန်၏။ နဂါးရစ် မော်တင်စွန်းကြောင်း ချီလာကြသော တလိုင်းဗိုလ်မင်းအမတ်ဒိန်၊ ပုသိမ်ဗိုလ်တို့သည်ကား ရတနာပြင်တွင် တပ်တည်လာကုန်၏။ ရခိုင်ပြည်သူ လူအပေါင်းတို့သည်လည်း တိုင်းကားပြည်ရွာ သာယာစည်ပင်အောင် ပြုလုပ်တတ်သော မင်းကောင်းမင်းမွန် ရောက်လာပေသည်ဟု မှတ်ထင်၍ အလွန်ဝမ်းသာရွှင်လန်း၍ ကခုန်ပျော်ပါးလျက် လက်ပမ်းပေါက်ခတ်ပြီးလျှင် အောင်သေအောင်သား စားသောက်ကြကုန်၏။

ရခိုင်ပြည်ကို အစိုးရသော မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်း ချစ်လှရွှေ၊ ယောက်ဖတော် ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံ၊ လက်ဝဲမြန် တုံးဖောင်သည်၊ လက်ယာမြန်မောင်ထွေး၊ မှူးမတ်အပေါင်း၊ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့နှင့် မြန်မာအောက်သားတို့အား တိုက်ဆိုင်မည်အကြောင်းကို တိုင်ပင်တော်မူလေသော် ယောက်ဖတော်ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံက အမရပူရမင်းက စေလွှတ်ချီလာတော်မူသော စစ်ရေးသည် အားအန်ကြီးကျယ်လှသည်ဖြစ်သောကြောင့် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့် သမီးကညာဆက်သတော်မူလျက် ကြည်ဖြူသာယာစွာ ပြောဆို၍ မဟာမိတ်ဖြစ်တော်မူကြမှပြည်ထဲရေး ငြိမ်းချမ်းပါမည်ဟု လျှောက်ထားလေသော် မဟာသမ္မတ အဂ္ဂေါပုညစောရာဇာမင်းတရားလည်း ရှေးဘေးလောင်းတော်၊ ဘိုးလောင်းတော်တို့လက်ထက် ဤရခိုင်ပြည်သို့ တစ်တိုင်းတစ်နိုင်ငံက စစ်ပြိုင်လာသော မင်းတို့ကို လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့် သမီးကညာ ဆက်သဖူးသည် မရှိလေ။ ငါတို့ရခိုင်ပြည်သို့သာ ထိုထိုသို့သောပြည်တို့က လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့် သမီးကညာ ဆက်ဖူးကြောင်း သမိုင်းရာဇဝင်တို့၌ရေးတင်ပါရှိ ထွက်ဆိုလေသည်။ ယခု ငါ့လက်ထက်တွင်မှ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့် သမီးကညာ ဆက်သရချေလျှင် နောင်လာမင်းတို့သည် ကမ္ဘာကြေသော်လည်း ဥဒါန်းစကားသည် မကြေရှိလိမ့်မည်ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်း ချစ်လှရွှေကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ လက်ဝဲမြန် တုံးဖောင်သည်၊ လက်ယာမြန်မောင်ထွေး၊ ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံ၊ လက်ဝဲဝင်းမှူး ငထွန်းဝေ၊ လက်ယာဝင်းမှူး ငညိုရောင်၊ အရှေ့ဝင်းမှူး ငရှောက်ပြေ၊ အနောက်ဝင်းမှူး ရောက်မစည် အစရှိသော မှူးတော်မတ်တော်တို့ကို ပြောင်းလက်နက်တင် လှေရှစ်ဆယ်နှင့် ရေကြောင်း ချီစေတော်မူ၏။

သမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း ကိုယ်ရံကြီး ထွန်းခိုင်၊ ဆင်ကဲကြီးထွန်းပေါ်၊ ရမ်းပြည့်စားခြေဝန်း၊ တောင်ဘက်စား ဥဂ္ဂါရွှေ၊ သေနာပတိရေဇုန္တာတ်၊ ကုန်းဇုန္တာတ် အပေါင်း ခြံရံလျက် မြောက်စည်၊ တိုက်စည်တို့ကို ထိန့်ရိုက်အောင်တီး၍ ကြည်းကြောင်း အရှေ့ဘက် ကွမ်းဈေးပေါင်ဝက ချီတော်မူလေ၍ ကြည်းအား ရေအား ကြပ်စည်းပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် ခြောက်ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် လောင်းကြက်မြို့ဟောင်းဝယ် တပ်တည်၍နေလာသော မြန်မာအောက်သားတို့ကို တိုက်လေသော် စစ်ရေးအားအင် မတူသောကြောင့် ကြည်းအား ရေအား နှစ်ဦးလုံးပင် တစ်ပြိုင်နက် ဆုတ်၍လာပြီးလျှင် ရွှေမြို့တော်သို့ ရောက်လာ၏။

မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း မှူးမတ်သူရဲတို့ကို များစွာဆုလာဘ်ပေးတော်မူ၍ ရွှေဝင်းတော်အထဲက ဆီးခံ၍ တိုက်မည်ကြံတော်မူလေသော် ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံသည် တစ်ပြည်စစ်ကို တိုက်သော် နိုင်ရာသလောဟုဆို၍ သားမယားတို့ကို ယူပြီးလျှင် မိမိနေသော အိမ်ကို မီးရှို့လျက် တိုက်လှေယာဉ်ငါးစီးနှင့် မြို့တော်မှ ထွက်၍ပြေးလေ၏။

မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားလည်း မိမိကြံအပ်သော အကြံတို့သည် မမြောက်သည်ဖြစ်သောကြောင့် ညီတော်အိမ်ရှေ့မင်း ချစ်လှရွှေ၊ အရှေ့ဝင်းမှူး ငရှောက်ပြေ၊ အနောက်ဝင်းမှူး ရောက်မစည်အစရှိသော ပါစွမ်းနိုင်သမျှ မှူးမတ်လူသူအပေါင်းတို့နှင့် သန်းခေါင်အချိန်တွင် ရွှေမြို့တော်မှထွက်၍ လှေတော်စီးပြီးလျှင် တိုက်လှေသုံးဆယ်နှင့် ထွက်ပြေးတော်မူလေ၍ အနောက်ဘက်ရိုးကျွန်းသို့ ရောက်လေလျှင် ဘဏ္ဍာအုပ် ရဲဘော်သူနှင့် ငဝမ်းပေါက်တို့လည်း သမ္မရာဇာမင်းတရားကို ဖမ်းဆီး၍ မြန်မာမင်းစစ်သည်တို့သို့ ပေးအပ်မည် ကြံစည်ကြသည်ကို သိသောကြောင့် မိမိချက်မြုပ်ဖြစ်သော ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ ထွက်ပြေးလေသော် သူပုန်ရန်သူတို့ ထူထပ်သည်ဖြစ်၍ မပေါက်မရောက်နိုင်သဖြင့် ကျွန်းသာယာတွင် ခိုဝင်၍ နေတော်မူလေ၏။

အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်း၏ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်လည်း သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် ခုနစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမြို့တော်ကို ရလေ၏။ ကျေးရွာခရိုင်တို့၌ရှိသော ခိုးသူဓားပြ တန္တတို့ကို လိုက်လံရှာဖွေသော် ပိန္နဲချောင်းတွင် ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်နှင့် ထွန်းပေါ်ဝေတို့ကို တွေ့၍ အဝင်

ခံလေ၏။ မြန်မာအောက်သားတို့သည် ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်နှင့် ထွန်းပေါ်ဝေတို့ကို လှေ့ထက်တင်၍ ဆောင်ယူကြလေသော် ဦးရစ်တောင်ချောင်းသို့ ရောက်သောကာလ ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်နှင့် ထွန်းပေါ်ဝေတို့သည် ဥပါယ်တံမျဉ်းဖြင့် လွတ်အောင်ကြံ၍ ပြေးလေကုန်၏။ မြန်မာအောက်သား ဗိုလ်မှူးတို့လည်း နောက်ထပ်လိုက်လေသော် ရသေ့တောင်နယ်ခြားတွင် တွေ့ကြ၍ တိုက်လေသော် မြန်မာအောက်သားဗိုလ်မှူးနှင့် ကောင်းညွန့်ရန်တိုင်၊ ထွန်းပေါ်ဝေတို့ သုံးဦးလုံးပင် သေဆုံးခြင်းသို့ ရောက်ကြလေကုန်၏။

ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားသည် ကျွန်းသာယာတွင်ရှိသော အကြောင်းကို ကာမမြို့စားနှင့် တပ်မှူးတို့ ကြားသိသောကြောင့် လိုက်ကြလေသော် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ ပြာသိုလဆုတ် တစ်ဆယ့်ငါးရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ရခိုင်ပြည့်ရှင် သမ္မတရာဇာမင်တရားသည် အိမ်နိမ့် ၄၀၊ လေးဆယ်။ နန်းစံ ၂၊ နှစ်နှစ်။ နှစ်စုသက်တော် ၄၂၊ လေးဆယ့်နှစ်နှစ်တွင် ကျွန်းသာယာ၌ မြန်မာအောက်သားတို့ ဖမ်းရလေသဖြင့် အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်းတရား၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်း မောင်းပေါ်အထံသို့ ပို့ဆက်ခံရသဖြင့် သံခြေချင်းခတ်၍ အကျဉ်းထားလေသည်။ နံတော်စနေသားတည်း။ ၂၈။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၅ ခုနှစ်ကပင် ရတနာပူရအင်းဝမြို့ကို အစိုးရတော်မူသော စဥ့်ကူးမင်းထံ စစ်ပန်လာရောက် လျှောက်ထားလာသူ အဘယမဟာရာဇာမင်း၏ သားတော်မင်းဟရိလည်း ရောဂါကပ်ရောက်လျက် သေဆုံးလေသည်ဖြစ်၍ သီရိသုရာဇာ ကျောက်ပေါက်ဘုရင်မင်းသားတော် မုတ်ဆိတ်တပုတ်ကို နန်းတင်မည်ဟန်ပြု၍ ရခိုင်ပြည်သူတို့ မထိတ်လန့်ရအောင် အရပ်ရပ်မြို့ပြကျေးရွာ ဇနပုဒ်နိဂုံတို့၌ လက်နက်ကိုင် သူရဲတို့ကို အစောင့်ထားလေ၏။

ရွာသူကြီးတို့ကိုလည်း စာချွန်ပေးအပ်ပြီးမှ လူကြီးလူငယ် မိန်းမယောကျ်ားတို့ကို ပေ၊ ထန်းရွက်၊ ဝါးစိတ်ခြမ်းတို့တွင် နေထွက်ဘုရင် ကျွန်တော်မျိုးဟု စာရေးပြီးလျှင် ဦးခေါင်းလည်ပင်းတို့၌ ဆွဲ၍နေသော သူတို့ကိုသာ ငါတို့လူဖြစ်သည်ဟု ဆိုကုန်၏။ မနေသောသူတို့ကို ကျော်ထွေးလူဖြစ်သည်ဟု အမှုပြု၍ ကြေးငွေများစွာ ယူလေကုန်၏။ ဤသို့ ဥပါယ်တံမျဉ်းဖြင့် မြန်မာအောက်သားတို့ ဆိုလတ်လျှင် ရခိုင်ပြည်သူလူအပေါင်းတို့သည် ချောင်းနားမြစ်နား၌ နေကြကုန်၏။

အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်း၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း မဟာမုနိဘုရားရုပ်တုတော်ကို ပင့်ခေါ်အံ့သောငှာ ဗိုလ်မင်းသီရိကျော်ထင်ကို စေတော်မူလိုက်၏။ စေတော်မူတိုင်းသွားလေ၍ ရောက်လေသော် ရွှေငွေ ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက်တို့ဖြင့် ရှိခိုးပူဇော်ဖူးမြော်ကန်တော့ပြီးမှ ပင့်ခေါ်တော်မူလေ၏။ မဟာမုနိဘုရားရုပ်တုတော်လည်း ပုဗ္ဗနိမိတ်ကို ပြ၍ ကိုယ်အလုံးချွေးထွက်ပြီးလျှင် ပေါင်တော်မှ ယိုစီး၍ကျလေ၏။ ဗိုလ်မင်း သီရိကျော်ထင်လည်း လုံးပတ်သုံးထွာရှိသော ရွှေဖလားနှင့် ခံလေလျှင် ဖလားအပြည့်ရလေ၍ အိမ်ရှေ့မင်းထံလျှောက်လေသော် အိမ်ရှေ့မင်းလည်း အလွန်ကြောက်လန့်သည်ဖြစ်၍ သြော်----အံ့ဖွယ်သရဲဖြစ်ခဲ၏တကားဟု ဆိုပြီးလျှင် ဗိုလ်တပ်ချ၍ နေလေ၏။

ကုလားမျိုးသွေးသောက်လည်း မဟာမုနိဘုရားကြီးကို တမုတ်ကြိုးဖြင့် ပတ်လျက် စက်နှင့်လှည့်၍ ကြွချီလေသော် ပလ္လင်တော်ထက်က ဆံခြည်တစ်တန်းမျှမရွေ့ဘဲ နေတော်မူလေ၏။ နေဝင်၍ မိုးချုပ်လေလျှင် ဗိုလ်မင်းသီရိကျော်ထင်လည်း အရပ်လေးမျက်နှာမှ သေနတ်လေးရာနှင့် အစောင့်ထားလေ၏။ ညဥ့်အခါဝယ် မဟာမုနိဘုရား ရောင်ခြည်တော်ခြောက်ပါးလွှတ်၍ အထက်သို့ အလုံးအလုံးအရောင်အဝါသည် နေမင်း၏ အရောင်ကဲ့သို့ ပြောင်ပြောင်ထိန်လင်း ထွန်းပလေ၏။ ကောင်းကင်ပြင်၌လည်း မည်းမည်းမှောင်မှောင် တိမ်တောင်အုပ်ဖုံး၍ မိုးရွာမည့်အဟန်ကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ အရပ်လေးမျက်နှာ၌လည်း ပဥ္စင်တူရိယာစည်စောင်းညှင်းအသံကဲ့သို့ ကြားကုန် ၏။ ကုလားမျိုး သွေးသောက်တို့လည်း မိုးသောက်လျှင် စက်နှင့်တစ်ဖန်လှည့်ပြန်၍ ရထားရှင်တွင်တင်ပြီးသော် တမုတ်ကြိုးဖြင့် ဆွဲငင်လေလျှင် အရှင်ရွှရွှကြွဘိသကဲ့သို့ ကြွတော်မူလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း တစ်ဆယ့်သုံးရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ဈေးချောင်းဝယ် ဖောင်တော်၌တင်ထားလေသော် ဖောင်တော်သည် ပြား၍ဘုရားရုပ်တုကိုယ်စာေတာ်မြှတ်သည် ရေတွင်ကိန်းဝပ်တော်မူလျက် အထက်ကောင်းကင်သို့ ထန်းလုံးပမာဏရှိသော ပြိုးပြိုးပြက်ပြက်ထိန်ထိန်လက်မျှ ထွန်းပသောရောင်ခြည်တော်သည် တက်တော်မူလေ၏။ ကုလားမျိုးသွေးသောက်တို့လည်း ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိကို မမြင်သည်ဖြစ်၍ ရာဇဒဏ်ကို ကြောက်သဖြင့် ရှာဖွေကြလေသော် ရုပ်တုတော်မဟာမုနိနှင့် အဆင်းသဏ္ဌာန်တူမျှသော ရုပ်တုတော်တစ်ဆူကိုရ၍ ဖောင်တော်သို့ တင်လျက် ပင့်ဆောင်၍သွားပြီးလျှင် အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်သို့ အပ်တော်မူလေ၏။

(ဤသည်ကား ဆရာငမည် ရာဇဝင်တို့၌ ဆိုအပ်သောစကားတည်း။ ဤစကားကို ထောက်၍ မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ပင့်၍မရ၊ ရုပ်ရှင်တော်အရှေ့ပြည် အမရပူရမြို့သို့မပါဟု ပညာရှိအချို့တို့ ပြောဆိုကြလေသည်ဟု ၎င်းရာဇဝင်တို့၌ ဆိုသည်။

မဟာမုနိသမိုင်း၊ ရာဇဝင်လင်္ကာတို့၌ကား ပင့်ဆောင်တော်မူရာပါလေကြောင်းနှင့် ဆိုကြလေသည်။ မဟာမုနိသမိုင်း၊ ရာဇဝင်လင်္ကာတို့စကား၊ ယခု မန္တလေးမြို့တွင် ရောက်ရှိသော မဟာမုနိ ရုပ်ရှင်တော်ပုံများကို ထောက်ထားဆင်ခြင်မူပါတော်မူလေသည်ပင်ဟု ယူသင့်သည်။ ဤကားစကားချပ်)

အိမ်ရှေ့မင်းသား မောင်ပေါ်လည်း ရခိုင်မြို့တော်တွင် နန္ဒမကျန်ကို မြို့ဝန်ခန့်တော်မူ၍ စစ်ပန်ခေါ်လာသူ လေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံအား မြို့သူကြီးခန့်တော်မူ၍ ကိုးမြို့သခင်နှင့် လမိုင်းဝန်တို့ကို သူရဲတစ်ထောင်နှင့်မြို့တွင် အစောင့်ထားတော်မူခဲ့၏။

သံတွဲမြို့တွင် နရသမိုင်းကျော်ကို သူရဲငါးရာနှင့် အစောင့်ထားတော်မူခဲ့၏။

မာန်အောင်ကျွန်းကို ရမ်းပြည့်အပိုင်ပြုတော်မူခဲ့၏။

နောက်နောင် ရခိုင်ပြည်သားတို့သည် လှန်ပြန်လတ်သော် ခရီးလမ်းထောက်ရစေဟူသောအမှတ်ဖြင့် မိချောင်းဝငယ် စစ်တပ်တည်၍ သွေးသောက်ကြီးလူတို့ကို အစောင့်အရှောက် ထားတော်မူခဲ့၏။

အရပ်ရပ်ကျေးလက်မြို့ရွာတို့၌လည်း အသီးအသီး အစောင့်အရှောက်ထားတော်မူခဲ့ပြီးလျှင် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူးပြုသောသူ၊ မင်းမိဖုရားတို့ကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူပြုသော သူတို့နှင့်တကွ ပိဋကတ်စာစောင်ရေ ခြောက်ဆယ်လေးကျမ်း၊ လဝိုက်အမည်ရှိသော ယိုးဒယားဘုရင် ပြသာဓိပတိရာဇာအရုပ်၊ အတောင်နှစ်ဆယ်လုံးပတ်၊ သံခြောက်တောင်ပတ်၊ နားမဖောက်သော ပြောင်းကြီးနှင့် တစ်ဆယ့်ငါးတောင်၊ ဆယ်တောင်အစရှိသော သုံးထောင်သော ပြောင်းလက်နက်၊ မြစ်စကမ်းခြေနေသော လူယောကျ်ားမိန်းမ၊ ရွှေငွေဥစ္စာ၊ ဆင်မြင်းအစရှိသော ဝတ္ထုဝန်ဆန်တို့ကို သိမ်းယူကြဉ်းဆောင်တော်မူပြီးလျှင် ပြန်တော်မူခဲ့၍ ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်အရပ် တောင်ကုတ်မြို့သို့ ရောက်လာ၏။

ရှမ်းစော်ဘွား၊ ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူးတို့လည်း လေးမြို့ကြောင်း ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်ကြောင်းဝင်၍ အသီးအသီး ပြန်ကြလေကုန်၏။

အမရပူရဘိုးတော်မင်း၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်လည်း မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ပင့်ဆောင်တော်မူ၍ တောင်ကုတ်မြို့သို့ ရောက်လာလျှင် ရထားသုံးဆူလုပ်၍ မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်၌ ချွတ်ဖြုတ်သင့်ရာကို ချွတ်ဖြုတ်၍ ရထားသုံးဆူတွင် တင်တော်မူပြီးလျှင် စက်နှင့်ဆွဲငင်ပင့်တော်မူလေ၏။ ပင့်ဆောင်တော်မူလေရာ ရထားသုံးဆူသည် ညနေဝင်လေလျှင် ဆွဲငင်၍မရဘဲ ရပ်တန့်တော်မူလေ၏။ ရပ်တန့်တော်မူခြင်းသည် ကျိန်းစက်တော်မူလို၍ ဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသဖြင့် ထိုအရပ်တွင် ကျိန်းစက်တော်မူစေ၏။ ယင်းသို့ ရပ်တန့်ကျိန်းစက်တော်မူသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ထိုအရပ်ကို ယနေ့တိုင်အောင် ရပ်တော်မူအရပ်ဟူ၍ ခေါ်ကြလေ၏။

ယင်းသို့စခန်းစဉ်အတိုင်း ဆွဲငင်ပင့်ဆောင်တော်မူလေ၍ ပန်းတောင်းမြို့သို့ ရောက်တော်မူလေလျှင် ရုပ်ရှင်တော်၍ ချွတ်ဖြုတ်သင့်ရာ ချွတ်ဖြုတ်တင်ယူခဲ့သည်ကို ရှေးအတိုင်း ပြုပြင်ဆင်ယင်လျက် လှေဖောင်တော်တွင် တင်တော်မူလျက် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း အမရပူရမြို့သို့ ဆန်တက်တော်မူ၍ ရောက်လေလျှင် လက်ရသိမ်းယူခဲ့သော လူပေါင်းနှစ်သိန်းကျော်၊ ရွှေငွေဝတ္ထုဆန်ဆန်၊ ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားအလုပ်အကျွေးလူသူအပေါင်းတို့နှင့်တကွ မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို ခမည်းတော်မင်းကြီးထံ ဆက်သတော်မူလေသော် အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးသည် လက်ခံသိမ်းပိုက်တော်မူလျက် မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်ကို အမရပူရမြို့တော်၏ အရှေ့မြောက် မန္တလေးအရပ်တွင် သိမ်တော်ဆောက်လျက် ကိုးကွယ်တော်မူလေ၏။ လက်ရသိမ်းယူခဲ့သော လူပေါင်းနှစ်သိန်းကျော်ကို အသီးအသီး ရွာတည်ထောင်၍ ထားတော်မူလေသည်။

ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းတရားကိုမူကား ညီတော်ပခန်းစား အိမ်တော်တွင် နေစေတော်မူ၏။ မေးဖွယ်ကိစ္စများရှိလျှင် သံတော်ဆင့်တို့ကိုစေခိုင်း၍ မေးတော်မူ၏။

တစ်ရံရောအခါ အမရပူရဘိုးတော်မင်းက ရခိုင်ပြည့်ရှင်မဟာသမ္မတရာဇာမင်းကို မေးတော်မူသည်မှာ ရခိုင်မင်းသည် အဘယ်ကြောင့် စစ်ဆိုင်၍မတိုက်သနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ ရခိုင်ပြည့်ရှင်မင်းက အမရပူရပြည့်ရှင်မင်းသည် စစ်ထိုးမည့်

အကြောင်းကို ရာဇသံနှင့် တမန်မရောက်သောကြောင့် မတိုက်နိုင်လေဟု ဆိုတော်မူပေ၏။

ရခိုင်မင်းသည် နန်းကဆင်း၍ အဘယ်ကြောင့်ပြေးလေသနည်းဟု မေးတော်မူ၏။ ရခိုင်ပြည့်ရှင်မင်းက ဘုရားသခင်လက်ထက်တော်၌ ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် ဇမ္ဗုပတိမင်းကို ကြောက်၍ ပြေးရဖူးသကဲ့သို့ ပြေးရပေသည်ဟု ဆိုတော်မူပေ၏။

အမရပူရဘိုးတော်မင်းက ပြေးလေလျှင် အဘယ်ကြောင့် မလွတ်လေသနည်းဟု မေးတော်မူပြန်၏။ ရခိုင်ပြည်ရှင် မဟာသမ္မတမင်းကလည်း ကိုယ်တော်ရံသက်တော်စောင့်တို့ မရှိလေသောကြောင့် မလွတ်နိုင်ဖြစ်လေသည်ဟု ဆိုတော်မူပေ၏။

အမရပူရဘိုးတော်မင်းက ရခိုင်မင်းမှာ ပိဋကတ်ဗေဒင်တတ်သိလိမ္မာသူတို့ မရှိလေသလောဟု မေးတော်မူပြန်၏။ ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတမင်းကလည်း အမရပူရမင်းမှာ ပိဋကတ်ဗေဒင် သိမြင်လိမ္မာသူတို့ မရှိလေသောကြောင့် သူတစ်ပါးနိုင်ငံကို တိုက်ဖျက်လုယူလေသလောဟု ဆိုတော်မူပေလျှင် အမရပူရဘိုးတော်မင်းသည် နောက်ဆက်၍ မမေးဘဲ ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူလေ၏။

ထိုအခါ ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတမင်း၏ တန်ဆောင်းမိဖုရားမြသန္တာသည် အရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသောကြောင့် အမရပူရဘိုးတော်မင်းက လိုချင်သော နှလုံးတော်ရှိသည်ဖြစ်၍ တန်ဆောင်းမိဖုရားမြသန္တာနှင့် ပူးပေါင်းပြီးလျှင် ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတရာဇာမင်းကို မလိုဟူ၍ တရားစွဲဆိုခြင်းပြုစေ၍ အတင်းအမာခွာပြီးလျှင် တရားစိရိတ် ငွေတစ်ထောင်ကို အမရပူရဘိုးတော်မင်းက အမတ်လေးယောက်တို့အား ပေးတော်မူ၍ တန်ဆောင်းမိဖုရားမြသန္တာကို သိမ်းယူတော်မူလေ၏။

ကုသလနရပတိမင်းအစ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်း ၂၈ဆက်တို့၏ နန်းစံနှစ်ပေါင်း ၁၂၇နှစ်တည်း။

ဤသည်ကား လောင်းကြက်မြို့စား ကုသလနရပတိမင်းအစ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းနှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရာဇဝင်ဟောင်း၊ အင်းစောက်ရာဇဝင်၊ ဆရာငမည်ရာဇဝင်၊ ရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်၊ ရာဇဝင်လင်္ကာ၊ မဟာမုနိသမိုင်းတို့နှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်းဆရေးသား၍ပြအပ်သော အခန်းတည်း။

ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌ကား နရပတိမင်းအနွယ် တစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်အဆုံး ဝိဇယမင်းနောက် ခြောက်ဆက်မြောက်တွင် မဒ္ဒရာဇ်ရာဇာမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၀၄ ခုတွင် အရှေ့ပြည်က ဇစ်ဦး၊ ငရွှေလှော်၊ ငပုညိုတို့သုံးယောက် ယောကျ်ားမိန်းမတစ်ထောင်နှင့် ဝင်ရောက်လာ၍ ပြည့်ရှင် မဒ္ဒရာဇ်မင်းထံ လျှောက်သည်ကား -----

အရှင်မင်းမြတ်၊ အင်းဝမြို့မင်းသည် အကျင့်ပျက်၍ မျုးကောင်းမတ်ကောင်းတို့စကားကို မနာမယူ သွမ်းသွပ်သော အလေ့အလာကိုသာ ကြိုက်လေ၍ တိုင်းပြည်မသာအလိုလိုသောင်းကျန်းလျက် ပြည်သူညိုးငယ်နှင့် ရှိပါသည်။ ချီသိမ်းတော်မူလျှင် လွယ်ကာနှင့်ရပါမည်။ လက်ဆောင် မြင်းကောင်းငါးစီး၊ ပိုးထုပ် ၅၀များကို ဆက်လေ၍ လျှောက်လေသော် ယင်းသို့အခါ ပညာရှိအမတ်မျိုး ကိုယ်ရံကြီးလျှောက်ထုံးသော်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ ငရွှေလှော်၊ ဇစ်ဦး၊ ငပုညိုတို့ လျှောက်သောစကားအတိုင်း အကယ်၍ မှန်စေရာ ဥပမာထုံးသော်ကား ပျားတို့သည် အအုံဖွဲ့၍ အပေါင်းအသင်းနှင့် နေကြရာ ဘေးရန်ရှိက မိမိအလျောက် ရောက်တတ်ရာပျံသွားသင်သောအကြောင်းရှိလျက် လူတို့တွေ့၍ ဖွပ်ယူလတ်မူ မိမိတို့သားမြေးစုလျက် ရှိလေသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ မခွဲမသွားတတ်နိုင်သမျှ ကိုက်ခဲထိုးကုတ်ကြပါသည်။ ထိုကိုစာနာမူလူတို့မှာသော်ကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ၊ မိမိတို့တိုင်းနိုင်ငံသားချင်း နိုင်နင်းကလူပြုလျက်ရှိစေကာမူ တိုင်းတစ်ပါးက တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးမည်ရောက်လတ်လျှင် ကိုယ်စီအရေးသားမယားမိဘဆွေမျိုး ဉစ္စာအိမ်ထောင်နှင့်ချည်းဖြစ်၍ အသီးအသီးစည်းကြပ်ပေါင်းဖက်ခုခံမည် အမှန်ဖြစ်ပါသည်။ သတ္တဝါတို့ဓလေ့ မနိုင်သောအခါမှ လွတ်ရာတောတောင်သို့ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးပုန်းအောင်းနေပါသည်။ ယင်းသို့ခုခံချေက ကိုယ့်လူအများ သေဆုံးပျက်စီးမှ သူ့လူကို ရပါမည်။ သူ့လူလည်း အများသေကျေပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရာသည်။ ရှေးသူဟောင်းတို့ စကားအလာ၌လည်း တစ်ယောက်ချမ်းသာ၊ ကိုယ်ဖို့ရှာ၍၊ သတ္တဝါပေါင်း၊ ဆုံးကြောင်းပျက်ရ၊ အဓမ္မမူ၊ သူပြုသူ့ဝန်၊ သူ့ကံခေတ္တ၊ ရေပွက်မျှကို၊ နိစ္စထင်မှား၊ တောသားမုဆိုး၊ အားကြိုးမာန်တတ်၊ လက်နက်စွဲကိုင်၊ ထိုမြိုင်ထိုတောင်၊ ကုန်အောင်လှည့်ပတ်၊ သားငါးသတ်သို့၊ မတတ်စရာ၊ ပမာထိုတူ၊ အယူမှောက်လှန်၊ ကျေးကျွန်ကိုယ်သား၊ သူတစ်ပါးကို၊ မုန်းထားရန်စစ်၊ လောဘမြစ်ကို၊ နုတ်ပစ်လေပြီး၊ မင်းထီးစောထွတ်၊ နွယ်တော်မြတ်တို့ဟူ၍ စပ်ဆိုတော်မူလျက်

ရှိပါသည်။

ကျမ်းဂန်အလာ၌လည်း ယောရာဇာ၊ အကြင်မင်းသည်။ အဇေယျံ၊ မအောင်အပ်သောအမှုကို။ ဇိနာတိ၊ အောင်မြင်တတ်၏။ သောရာဇာ၊ ထိုမင်းသည်၊ နရာဇာ၊ မင်းမမည်ရာ။ ဤသို့ ကျမ်းဂန်၌ လာရှိပါသည်ဟု ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန်အရ လျှောက်ထားလေလျှင် မင်းကြီးကြိုက်တော်မူ၍ ငရွှေလှော်၊ ငစံဦး၊ ငပုညိုတို့နှင့် ပါလာသောလူတို့ကို ပေချောင်းတွင် ချထားတော်မူ၍ လေးကျော့အစို့ဖွဲ့တော်မူသည်။ ငပုညိုကိုလည်း လေးခက်တော်စားအရာ ပေးတော်မူသည်။

အမတ်ပညာရှိ ကိုယ်ရံကြီးသား အကြီးမြကျော်ဦးကိုလည်း သမီးတော်မြတ်ဘုန်းကြွယ်နှင့် ပေးမြားတော်မူ၍ သောင်းတီးကျေးစား၊ ကောင်းကျော်ထင်ကျေးစား၊ သူငယ်တော်ကျေးစားအရာ သုံးခုထပ်ပေးတော်မူပြီးမှ အမိန့်တော်ရှိသည်ကား အမတ်တော်ကိုယ်ရံကြီးတို့အမျိုးသည် ပတ္တမြားကျောက်ကောင်းနှင့် တူသည်။ ထီးနန်းမင်းဆက် အရှည်ဆက်လာ မင်းတိုင်ပင်အမတ် ထွန်းလျက်လာသည်။ မင်းအားလည်း ပြစ်မှားသည် မရှိ။ မင်းမမှားစေရ၊ လျှောက်ထား၍ လာခဲ့သည်။ အမျိုးပညာအရာ အင်္ဂါပြည့်စုံစွာနှင့် ရာဇဝင်သမိုင်း ထွက်ရှိသည်။ အရသာသြဇာရှိသော အပင်အသီးတို့ကို မျိုးစေ့မပျက်စေရ။ ကောင်းမွန်စွာ စိုက်ပျိုးသကဲ့သို့ အမတ်ကြီး သားအငယ်ရွှေသဲကိုလည်း သားအမှတ် ငါမွေးမြူတော်မူမည်။ နို့ထိန်းအချီအယအစုံ ပေးတော်မူပြီးသော် မိဖုရားကြီးသို့ အပ်တော်မူ၍ နန်းတော်၌ ထားတော်မူလေသည်ဟူ၍လည်း ကောင်း----

ထိုမင်းလွန်တော်မူလေလျှင် အမတ် ရမ်းပြည့်စားထီးနန်း တက်တော်မူလေ၍ အဘယရာဇာအမည်ကို ခံတော်မူလေသည်။ အဘယမင်းလက်ထက် အမတ်ပညာရှိသား ကောင်းကျော်ထင်စားကို သက္ကရာဇ် ၁၁၀၇ ခုတွင် အနောက်ပြည် သက်မြို့သို့ စေလွှတ်တော်မူလေရာ ကောင်းကျော်ထင်စား မြကျော်ဦး နှလုံးရည်ပညာရည်ကြောင့် သက်မြို့နှင့် စစ်တကောင်းမြို့၊ ဂေါ်တော်ပလ္လင်မြို့တို့မှ ပေးမြဲအခွန်ဘဏ္ဍာကို ရတော်မူလေသည်။ မြို့စား၊ ကျေးစား၊ ရွာစားပေးသော်ကား မခံလေ။ ထိုမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၅ ခုတွင် အင်းဝအမတ် မင်းကြီးနန္ဒကျော်ထင်တစ်ယောက်၊ ညီတိုင်တားစား ရွှေဆင်တစ်ယောက်၊ လယ်ကိုင်းစား ရာသီတစ်ယောက်၊ အမတ်သုံးယောက် ကျေးကျွန်နောက်ပါ ယောကျ်ား၊ မိန်းမ နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာ၍ အရှေ့အင်းဝမြို့ အကြောင်းအရာကို မေးတော်မူလေသော် အမတ်ကြီး နန္ဒကျော်ထင် လျှောက်သော ထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ဘီဘေးစဉ်လာ ဟံသာဝတီပဲခူးမြို့ မင်းဆက်များစွာ မှူးကြီးမတ်ကြီးအရာနှင့် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ထိန်းလာခဲ့သော အမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ပဲခူးမြို့သည် သတ္တဝါတို့၏ ကပ်ဥပဒ်အလျောက် ပျက်သုဉ်း၍ အင်းဝမြို့၌ ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားသားတော် ညောင်ရမ်းမင်းလက်ထက်တော်တွင်လည်း ခမည်းတော်ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားမြှောက်မြင့်သည်နည်း သားမြေးစဉ်ဆက် အမတ်ကြီးနေရာနှင့်ချည်း တိုင်းမှုပြည်မှုများကို သုတ်သင်စီရင်ရပါသည်။ စနေမင်းသားတော် တနင်္ဂနွေမင်းလက်ထက် အဖသတိုးမင်းကြီးကျော်ခေါင်မှာ သားယောကျ်ားသုံးယောက်ရှိသည့်အနက် သားအကြီးကို ရမည်းသင်းစား မိဖုရားမင်္ဂလာသီရိတွင် ဖွားမြင်တော်မူသည့် သမီးတော် မင်းမြဦးနှင့် စုံဖက်တော်မူ၍ ကူးခန်းကြီးမြို့ကို ပေးတော်မူသည်။ သားအလတ်မှာ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းထံ သူငယ်တော်ခံလျက် နေရပါသည်။ ညီအငယ်မှာ မိဘနှင့်အတူမကွဲ ငယ်ရွယ်သူဖြစ်၍ နေရသည်နှင့် ထိုမင်းလွန်တော်မူရာ သားတော်တနင်္ဂနွေမင်း ဆင်ဖြူရှင်နန်းတက်၍ တစ်နှစ်ရှိသောအခါ အဖသတိုးမင်းကြီး ကျော်ခေါင် သေလွန်လျှင် အစ်ကို ကူးခန်းကြီးစားကို အဖအရာ ဆောင်ရွက်မည်ရည်နှင့် တကွ ဆက်ခံရပါသည်။

ကျွန်တော်မှာသော်ကား မင်းကြီးနန္ဒကျော်ထင်အမည်နှင့် ထိုမင်း၏ မိဖုရားတောင်သာမြို့စားတွင် ဖွားမြင်တော်မူသော သမီးတော်မင်းရွှေကုံနှင့် ပေးမြား၍ အင်းဝမြို့ဝန် ခန့်တော်မူပြီးလျှင် မိတ္ထီလာမြို့ကို စားရပါသည်။ ညီရွှေဆင်မှာ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းထံ သူငယ်တော်ခံ၍ နေရပါသည်။ ထိုမင်းလွန်တော်မူသော် သားတော် ကြာသပတေးမင်း နန်းတက်လေရာ အထက်ကနည်း မြှောက်မြှင့်တော်မူလျက် ညီရွှေဆင်ကို တိုင်တားမြို့စား ပေးတော်မူပါသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၉၅ ခုတွင် ကြာသပတေးမင်း နန်းတက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၅ ခုတိုင်အောင် တိုင်းပြည်သာယာပါသေးသည်။ နောက်သော်ကား ယစ်မျိုးသောက်စား သားငါးသတ်ညှစ်ကျင့်ကြံလျက် အထိန်းတော်သား ငဖြူနှင့်ပေါင်းဖက်၍ မင်းကျင့်ပျက်လေရာ အစ်ကိုအမတ်ကြီးပါ လေးယောက်သော အမတ်တို့ကို စီရင်လေသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်လတ်သော် ပြည်တိုင်းကားငြိုငြင်သဖြင့် အသီးအသီး အလိုလိုသောင်းကျန်း ဆိုးသွမ်းပြုလေရာ ထိုမင်းအမတ်ပဲခူးမြို့ကနေ၍ ခြားနားချီတက်တိုက်ဖျက်လေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခုတွင် အင်းဝမြို့ပျက်၍ ကြာသပတေးမင်းလည်း ပဲခူးမြို့သို့ ပါသွားလေသည်။ အကြွေအညာမြို့ရွာများကိုလည်း တလိုင်းတို့ တိုက်ဖျက်၍ သေကျေများပြားသောကြောင့် လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း တောင်ငူရာဇာနှင့် မင်းတုန်းမြို့တွင်နေကြရာ တောင်ငူရာဇာ သေလွန်

လျှင် ပဲခူးတလိုင်းတို့ လာရောက်တိုက်ခိုက်လာပြန်မူ မခံမရပ်နိုင်အောင် ရှိသည်တစ်ချက်၊ ဥတုရာသီ မညီမဖြောင့်၍ အစာရှားပါးငတ်မွတ်သည်ရှိသည်တစ်ခု။ ထိုသို့ အကြောင်းဆိုက်လတ်သော် ဘုန်းတော်မြတ်ကို ခိုလှုံ၍ သားမယားကျေးကျွန်တစ်စုနှင့် ဝင်ရောက်လာကြောင်း တင်လျှောက်လေလျှင် အဘယရာဇာမင်းလည်း မင်းကြီးနန္ဒကျော်ထင်အမျိုးနှင့်အရည်ကို ကြိုက်တော်မူသဖြင့် ဆင်ကဲကြီးအမတ် ခန့်တော်မူသည်။ ညီရွှေဆင်ကို ကြွေထဲစား၊ ရာသီကို ကျွေးမသွေးစားအရာ ပေးတော်မူ၍ ထားတော်မူလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၂၂ ခုတွင် အမတ်ဆင်ကဲကြီးသမီး ရှင်စိုးမင်းကို ကောက်ယူတော်မူ၍ မြောက်မိဖုရား ထားတော်မူသည်။ မြောက်မိဖုရားညီမ မိပန်းရုံကိုလည်း ရှေးပညာ ရှိအမတ်ကြီးသား ရွှေသဲနှင့် ပေးမြားတော်မူပြီးလျှင် ရွှေတိုက်ငွေတိုက်လက်နက်တိုက်များကို အပ်တော်မူ၍ စားကျေးရိုးကျွန်းနှင့် စိန်တင်ကို ပေးတော်မူသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း။

အဘယရာဇာမင်းနောက်နှစ်ဆက်မြောက် ပရမရာဇာမင်း နန်းတက်တော်မူ၍ သားတော်တစ်ပါး ဦးဘော်ဝေကို ဖွားမြင်တော်မူရာ ပြည့်ရှင်ပရမမင်း အမိန့်တော်ရှိသည်ကား မဟာသမ္မတမင်းက စဉ်လာသာကီဝင်မျိုးတို့၌ သားယောကျ်ားသော်လည်းကောင်း၊ သမီးမိန်းမသော်လည်းကောင်း တောင်ညာထားတွင် ဖွားမြင်လေသော်မင်းဆွေမင်းမျိုး မှူးရိုး မတ်ရိုး မမှန်သော မိန်းမအား နို့ထိန်းနို့တိုက်ထည့်ရိုးထုံးဟောင်းမရှိ။ ငါ့သားတော် ဦးဘော်ဝေကိုလည်း နို့ထိန်းနို့တိုက်ထားရန် ရှေးထုံးတမ်းနှင့် လျှောက်ရမည် အမိန့်တော်ရှိသောအခါ ရှေးပညာရှိအမတ်၊ ပညာရှိအမျိုးစဉ်လာဖြစ်သော စိန်တင်စားအမတ် ရွှေသဲလျှောက်သော ထုံးသော်ကား----

အရှင်မင်းမြတ်၊ လောကဒီပဝင်ကျမ်း၌ အလာမူကား ရာဇဂြိုဟ်ပြည်ရှင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းသည် ငယ်တော်မူစဉ်က လက်ပမ်းသည်တစ်ဦး ကျောက်ကုန်း၌ စီးတော်မူခဲ့သော အကြောင်းဖြင့် မင်းဖြစ်တော်မူသောအခါ သဝရဟူသောအမည်နှင့် ကနီစာဟူသောမြို့ကို စားကျေးပေးတော်မူလေ၍ ထိုမင်းတွင် သားတော်အဇာတသတ်ကို ဖွားမြင်လတ်မူ သဝရမယား ဆိန္ဒပန္နအား အဇာတသတ်ကို နို့ထိန်းပေးတော်မူလေသည်။ ဆိန္ဒပန္နလည်း သုတမရှိ။ သဝရလည် ပညာမရှိ။ ထုံးဟောင်းစာဟောင်း မတတ်။ လက်ပမ်းသည်အမျိုး ဆိန္ဒပန္နလည်း မှူးမတ်သမီးမျိုး အရိုးအစဉ်မဟုတ်၍ နို့ထိန်းအင်္ဂါကို မသိလေ။ ခက်ထန်သောအလေ့နှင့် နေထိုင်သူ၏ နို့ကို စို့မိလေချေ၍ အဇာတသတ်မင်းအရွယ်ရောက်လတ်မူ ခမည်းတော်ဗိမ္ဗိသာရမင်းအား ပြစ်မှားလေသည်။

အသိတဥ္စနပြည့်ရှင် ကံသမင်း၊ နှမတော် ဒေဝဂဗ္ဘာ၏သား ဝါသုဒေဝစသော ညီနောင်တစ်ကျိပ်တို့ကို အန္ဓကဝေဏှုကဟူသော စစ်မှူးအမတ်၏မယား သာမန္တနိဂုံးရွာသူ နန္ဒိဂေါပါလာအား နို့ထိန်းအပ်လေရာ ထိုမိန်းမတရားမရှိ လောဘကြီးသော မိန်းမနှင့် ညားသဖြင့် ထိုမင်းသားညီနောင်တစ်ကျိပ်တို့ အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ ဦးရီးတော်ကံသမင်းကို ပြစ်မှားလေသည်။

ဥတ္တရမဓုရာပြည့်ရှင် သာရဆိန္ဒမင်းကို သဘော်သူကြီးသံမြင်စွာက ထူးဆန်းသော ရထားတစ်ခု ဆက်သလေရာ သဒ္ဒါကြီး၍ မကရူပီတိုင်းကို စားကျေးပေးတော်မူသည်။ ထိုမင်း၌ မိဖုရားကြီးဝယ် သမီးတော် သုဝဏ္ဏကုမ္ဘာကို ဖွားမြင်တော်မူလေလျှင် သံမြင်စွာမယား အနဘက္ခိသဘင်သည်မအား နို့ထိန်းပေးလေသော် ထိုမိန်းမ၌ အကျင့်သီလမရှိ၊ သွမ်းသွပ်သော အမူအရာကိုသာ လေ့လာ၍ မင်းသမီးသုဝဏ္ဏကုမ္ဘာအရွယ်သို့ရောက်လတ်ရာ စောင်းသမားနှင့် မှားဖူးလေသည်။

လူတို့မှတစ်ပါး စကားမတတ်သော ဗာရာဏသီပြည့်ရှင် ဥလ္လာကမင်း၌ သိန္ဓဝ ဟူသောမြင်းကို ငယ်စဉ်က လူကုန်းတစ်ယောက်အားအပ်၍ ထိန်းစေရာ ထိန်းသူအလိုက် မြင်းတော်သိန္ဓဝလည်း ကုန်း၍သွားလေလျှင် လူစန့်ကို တစ်ဖန်ပြန်အပ်ထိန်းစေသည်တွင်မှ မြင်းတော်သိန္ဓဝလည်း ကုန်း၍သွားလေလျှင် လူစန့်ကို တစ်ဖန်ပြန်အပ်ထိန်းစေသည်တွင်မှ မြင်းတော်သိန္ဓဝ စန့်လေကြောင်း ထုံးဟောင်းထွက်ရှိပါသည်။ အသက်မရှိ အဝိညာဏက ဖြစ်သော ဗာရာဏသီပြည့်ရှင် ဒဓိဝါတနမင်း၏ အဗ္ဘန္တရသရက်ချိုပင်သည် ခါးသောအရသာရှိသော တမာပင်တို့နှင့် အမြစ်ချင်း ရောစပ်ယှက်တင်လေရာ ချိုသောအရသာပျောက်၍ ခါးသောအရသာ ရောက်ဖူးပါသည်။ နောက်မှ ထိုတမာပင်တို့ကို တူးနုတ်ပစ်စေ၍ ပျားရည်၊ တင်လဲရည် လောင်းလျက်ပေးပြန်မှ ချိုသောအရသာ ဖြစ်ဖူးလေကြောင်း ထုံးဟောင်းကျမ်းဂန် ရှိပါသည်။

အရှင်မင်းမြတ်၊ မင်းသား မင်းသမီးစသော သဝိညာဏက အဝိညာဏကတို့၌ အာဒိအစ ထိန်းသူသာ မူလဖြစ်ပါသည်။ သဝိညာဏက တို့မှာမူကား မိဘထိန်းသူတို့ မလိမ္မာလက်ရုံးမာနကြမ်းတမ်းခက်ထန်ထောင်လွှားဆိုးသွမ်းချေက ထိုအတူ သားသမီးတို့ ဆိုးသွမ်းလေရာသည်။ တထာကတော၊ လာခြင်းကောင်းသော အတိဇာတသား

ဖြစ်မှသာ ထိုးထွင်း၍ သိမြင်နိုင်သော သတ္တိရှိသောကြောင့် သတိထားနိုင်ရန် ရှိပါသည်။ အတိဇာတသားလည်း အလွန်ရှားပါးကြောင်း ကျမ်းဂန်၌ ပြဆိုပါသည်။ အဝိညာဏကဖြစ်သော ဥယျာဉ်လယ်ယာတို့မှာလည်း ထိန်းသူမကောင်းက ပျက်စီးတတ်ပါသည်။

အရှင်မင်းမြတ်၊ အသားဖြူသော မိန်းမ၌ နို့ရည်ချိုသော အရသာရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား လေဝေဒနာမြဲ၏။ အသားညိုသော မိန်းမနို့ရည်ဖန်သော အရသာရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား ဦးခေါင်း၌ ဝေဒနာမြဲ၏။ အသားပြာသော မိန်းမနို့ရည် ချဉ်သောအရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား ဒွါရ၌ဝေဒနာမြဲ၏။ အသားရွှေရောင်ရှိသော မိန်းမနို့ရည် ဆိမ့်သောအရသာရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား မြတ်သောနှလုံးမြဲ၏။ အသားမည်းသော မိန်းမနို့ရည် ခါးသောအရသာရှိသည်။ ထိုနို့ကို စို့သောသူအား ခြေလက်ဦးတို့၌ ဝေဒနာမြဲ၏။ အသားနီသော မိန်းမနို့ရည် စပ်သောအရသာ ရှိသည်။ ထိုနို့ကိုစို့သောသူအား ရင်၌ဝေဒနာမြဲ၏။

ဤသို့ ကျမ်းဂန်ထုံးဟောင်းလာရှိပါကြောင်းနှင့် လျှောက်ထားလေသော် ပြည့်ရှင်မင်းအမိန့်ရှိတော်မူပြန်သည်မှာ စိန်တင်စားတို့အမျိုးသည် ဓညဝတီဒုတိယမြို့တည်ကံရာဇာကြီးမင်းက ဆင်းသက်၍ မှူးရိုးမတ်စဉ် သားမြေးပညာရှိခံတွင်လျက် မင်းဆယ်ဆက်အများနှစ်ပေါင်းအရှည် စိန်တင်စားတို့ အမျိုးမတိမ်၊ လရောင်ပမာ ချမ်းအေးစွာသာ မင်းထံလျှောက်ထားကြောင်း ထုံးဟောင်းစာတမ်း ထွက်ရှိသည်။ စိန်တင်စားမယားအမိလည်း အင်းဝမင်းသမီးတော်၊ အဖမင်းညီနန္ဒကျော်ထင်၊ ဘိဘေလည်း ပဲခူးမင်း ကျော်ထင်နော်ရထာ သားမြေးဆက်ကာ အင်းဝမင်းလက်ထက် ဆင်ကဲကြီး အမတ်တို့အမျိုး မှူးရိုးမတ်ရိုး မပျက်။ အင်းဝမြို့သည် ကာလဝိပ္ပတ္တိ အလျောက်ဖြစ်ခဲ့၍ မြောက်ဦးမြို့သို့ရောက်လာပြန်လျှင် အမျိုးစောင့်သော တရားမလွတ်၊ မှူးမတ်အင်္ဂါနှင့်ပြည့်စုံသူဖြစ်၍ ခမည်းတော် အဘယမင်းက ဆင်ကဲကြီး အရာကို ပေးတော်မူသည်။ ဆင်ကဲကြီးသမီး မိပန်းရုံလည်း မှူးရိုးမတ်ရိုး သမီးမှန်၍ သတ္တိပညာနှင့် အဆင်းအင်္ဂါလက္ခဏာ ပြည့်စုံသည်။ ငါ့သားတော် ဦးဘော်ဝေကို တတ်သိလိမ္မာအောင် စိန်တင်စားထိန်းသိမ်းပြသဆုံးမသွန်သင်စေ၊ စိန်တင်စား မယား မိပန်းရုံ နို့တိုက်စေ အပ်တော်မူလေရာ ထိန်းသိမ်းတိုက်ကျွေးရလေသည်ဟူ၍လည်း ကောင်း။

ပရမရာဇာမင်းကို ယောက်ဖတော်လက်ဝဲမြန် ပုန်စား၍ လွန်လေသော် လက်ဝဲမြန်အမတ် မဟာရာဇာအမည်ကို ခံတော်မူ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၆-ခုတွင် နန်းတက်တော်မူသောအခါ ထိုမင်းငယ်ကျွန် သက်လူမျိုးငသောက်ကြယ် ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်ကို သဒ္ဓါတော်မူ၍ အမတ်ကြီးခန့်မည်ရှိလေရာ ရှေးပညာရှိအမျိုး အတွင်းတော်မှူး စိန်တင်စား ရွှေသဲလျှောက်သော ထုံးသော်ကား--- အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးပညာရှိတို့ ဆိုခဲ့သော ရာဇာလက်သုံးထုံးဟောင်းစာတမ်း အလာထွက်ရှိသည်မှာ---

ရေမြေသနင်း၊ မင်းတို့ကျင့်သုံး၊ ရှေ့ထုံးမသုန်၊ ရာဇဂုဏ်မြတ်၊ နဝရတ်ကိုးခိုင်၊ မဏ္ဍိုင်မပျက်၊ မင်းလက်နက်တည့်၊ ဝေဝက်စိတ်ဖြာ၊ မလိမ္မာငြား၊ သူမိုက်သားကို၊ မှား၍ပြည့်ရှင်၊ သူကောင်းတင်လျက်၊ တိုင်းခွင်ခရိုင်၊ အပိုင်ကံကျွေး၊ မင်းခွင့်ပေး၍၊ မှူးရေးမတ်ရာ၊ နှင်းအပ်ပါမူ၊ ဘဇာကျိုးရှိ၊ နွမ်းရိသတ္တဝါ၊ မြို့ရွာတုန်လှုပ်၊ အကျိုးယုတ်၍၊ စက်ဆုပ်သဖွယ်၊ ပြက်ရယ်တန္တု၊ ပြည်မှုရှုပ်ထွေး၊ တိုင်းဝေးတစ်ပါး၊ စကားမတည်၊ အရှည်မကောင်း၊ ဘူးတောင်းပမာ၊ မိစ္ဆာငှက်ဆိုး၊ လင်ကောင်ပိုးသို့၊ ဆိုးရိုးတစ်ချက်၊ ကြွက်နှင့်မြွေတူ၊ သူမှုမဖျောက်၊ မျောက်နှင့်မြေခွေး၊ ဆိုရေးတစ်သီး၊ ကျီးနှင့်ဝက်တူ၊ အမူယုတ်သွမ်း၊ သူကန်းအကြံ၊ လောဘလျှံသည်၊ မင်းထံနီးစပ် မသုံးအပ်။ ဤသို့ဆိုသော ပညာရှိစကား ရှိပါသည်။

ကျမ်းဂန်တွင်လည်း ဒေဝပုတ္တာ၊ နတ်သား။ ဗာလာနံ၊ သူမိုက်တို့ကို။ အသေဝနာစ၊ မမှီဝဲ မဆည်းကပ် မပေါင်းဖော်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ ပဏ္ဍိတာနံ၊ ပညာရှိသောသူတို့ကို။ သေဝနာစ၊ မှီဝဲဆည်းကပ်ပေါင်းဖော်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ ပူဇနေယျာနံ၊ ပူဇော်ထိုက်သောသူတို့ကို။ ပူဇာစ၊ ပူဇော်ရခြင်းသည် လည်းကောင်း။ အတ္ထိ၊ ရှိ၏။ ဧတံ၊ ဤသုံးပါးသောတရားသည်လျှင်။ ဥတ္တမံ၊ မြတ်သော။ မင်္ဂလံ၊ မင်္ဂလာတရား မည်၏ဟူ၍။ တွံ၊ သင်နတ်သားသည်။ ဂဏှာဟိ၊ မှတ်လေလော။ ဤသို့ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော မင်္ဂလာတရားတော် ရှိပါသည်။

အရှင်မင်းမြတ်၊ တတိုင်းတစ်ပြည်ကို အစိုးရသော မင်းတို့သည် သူမိုက်ကို မရှောင် ပေါင်းဖော်ငြားလေအံ့။ ထိုသူမိုက်ကြောင့် ထိုတိုင်းပြည် ငြိုငြင်လျက် ထိုမင်း ပျက်စီးရာသည်။ တစ်တိုင်းတစ်ပြည်ကို မိတ်ပြုရာ၌လည်း ထိုပြည်၏ အကြောင်းကို စုံစမ်းပြီးမှ ဝံသူတော်ကဲ့သို့ ကျင့်သောမင်းကို ဆည်းကပ်မိတ်ဝင်ပြုမှ အကျိုးထွန်းလင်းရာသည်။ မသူတော်ကျင့်တတ်သော လူများသည် ကမ္ဘာရှည်သမျှ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးကို မသိပါ။ ပညာရှိတစ်ယောက်၏ ချီးမွမ်းခြင်းကိုသာ ကြိုက်တော်မူ

သင့်ပါသည်။ ပညာရှိကဲ့ရဲ့ချေသော် ရှက်ကြောက်ရပါမည်အကြောင်းနှင့် ပညာရှိ အမတ်လျှောက်လေရာ အမတ်တော်သို့ စားကျေးထပ်၍ မြို့သစ်ကိုပေးတော်မူလေ သည်။ အမတ်ပညာရှိမယား မိပန်းရုံကိုလည်း ရွှေမင်းများနည်း အသုံးအဆောင်ကို ပေးတော်မူ၍ နန်းတွင်း၌ မိဖုရားမောင်းမတို့နားလည်အောင် ရွှေအသုံးအဆောင် အသွားအလာ၊ အနေအထိုင် မင်းခမ်းမင်းနားစသော အမှုများကို ပြသထိန်းသိမ်းဆုံးမ ရမည်ဟု အပ်နှင်းတော်မူလေသည်။ ထိုကျွန်နှစ်ယောက်အား လျှောက်ထားသော စကားကိုမူ မနာယူဘဲ ငယ်ကျွန်သောက်ကြယ်အစ်ကိုမှာ လက်ယာမြန်အမတ်၊ ငသောက်ကြယ်ကို ဓားပိုင်ကြီး ခန့်တော်မူလေသည်။

တစ်ရံရောအခါ ပြည့်ရှင်မင်း မဟာရာဇာက အုန်းကျွန်းနေ လယ်တော်လုပ် လမိုင်းသားမင်းတရားကျွန်တို့ကို သူရဲအမတ်ပြု၍ ဓားလှံကာဒိုင်းလွှားလက်နက် အပ် တော်မူမည်ရှိရာ အမတ်ပညာရှိ မြို့သစ်စား ရွှေသဲလျှောက်ထုံးသော်ကား---- အရှင် မင်းမြတ်၊ မင်းတရားကျွန် လမိုင်းအစုသားတို့ကို လက်နက်အပ်တော်မူချေသော် မျောက်ကို ချူဆွဲသည်နှင့် တူပါမည်။ မျောက်ကိုသနား၍ ချူဆွဲလေရာ အငြိမ်မနေ ခုန်ပေါက်ပြေးလွှားလျက်နှင့်သာ ရှိလေရာသည်။ ထိုအတူ သူမိုက်အလေ့ကိုယ်ဖို့ကို သာ လုံးပမ်းရှာ၍ သတ္တဝါတို့ကို သနားခြင်း မရှိ၊ သားငါးပစ်ခတ်ထိုးသတ် သောက် စားမှောက်မှား ကျင့်ကြံလျက်နေထိုင်လေ့ရှိသော လမိုင်းသားတို့၌ လက်နက်ရောက် လတ်သော် သတ္တဝါတို့ ချမ်းသာအတီမှာ ရှိပါအံ့နည်း။ ရက်ရောကြမ်းတမ်း မြို့ရွာ နိဂုံးတို့ကို တိုက်ခိုက်လုယက်ဖျက်ဆီးနှိပ်စက်နိုင်ထက်ကလူပြုသဖြင့် လောဘ ဒေါသ မောဟတရား လွန်ရာသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးပညာရှိတို့စကား၌----သူမိုက်တို့မှာ၊ အင်္ဂါလေးမည်၊ စည်စည်ကားကား၊ ရမ္မက်များသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အင်္ဂါလေးမည် ဟူသည်မှာ အိပ်ခြင်း၊ စားခြင်း၊ မေထုန်မှီဝဲခြင်း၊ ဥစ္စာရအောင် ရှာမှီးခြင်း။ ဤလေး ပါးသည် သူမိုက်တို့ အင်္ဂါလေးပါးဟူ၍ ရှေးသူမြတ်တို့ အဆိုရှိပါသည်။ မင်းတရားကျွန် လမိုင်းသားတို့သို့ လက်နက်အပ်၍ မသင့်ပါ။ နောင်သောအခါ လူကောင်းလူဆိုး ရောနှောလျက် စီရင်ရပါလိမ့်မည် လျှောက်လေသော်လည်း ပြည့်ရှင်မင်း မနာမယူ၊ မင်းတရားကျွန် လမိုင်းသားတို့ကို လက်နက်အပ်လေသည်။ တစ်နှစ်ခန့်ရှိလတ်သော် ရန်းဝမြစ်ကို အသွားအလာမှ မပြုဝံ့ကြ။ မင်းတရားကျွန်လမိုင်းသားတို့ ဓားပြတိုက် ခိုက်လုယက်၍ရှိလေရာ ပြည့်ရှင်မဟာရာဇာမင်း အမျက်တော်ဝင်၍ လူပေါင်း ၅၀၀ ကျော်ကို ကုန်စင်အောင် သတ်ပြီးမှ လက်နက်ကို သိမ်းတော်မူရလေသည်။

တစ်ရံသောအခါ စစ်တွေကျွန်ကုလားတို့ကို ဓားပိုင်ကြီးသောက်ကြယ်ကခေါ်၍ ဆုလာဘ်ပေးကြောင်း ပညာရှိအမတ်မြို့သစ်စား ရွှေသဲသိလေ၍ အကြောင်းကို မင်းထံလျှောက်လေသော် ယုံတော်မမူရှိသောအခါ အမတ်ပညာရှိ လျှောက်ထုံးသော် ကား--- အရှင်မင်းမြတ်၊ ရွှေဘားမဲသိုက်၊ ဘားဗူသိုက်အထွက်မူလည်း ထောင်ရာဝီသ၊ ဆတိုင်ကလျှင်၊ ပေတစ်ပင်ကို၊ ရေလျှင်သွန်းကြ၊ မှိုကိုးလဟူ၍ ဆိုလေသည်ကို ယတြာ ပြန်နန်းစံတော်မူလျှင် ဘားဗူတောင်တွင် နံတော်ကို နဝကိန်းဓာတ်၊ ပါပဓာတ် ရုပ်စုတ် လာဘ်ပြု၍ ယတြာထားတော်မူရမည်။ ထိုကိန်းဓာတ်အလို နန်းစံကိုးနှစ်၊ ကိုးလထွက် ပါသည်။ အရှင်မင်းနောက်ကို သောကြာသားမင်းဖြစ်ရန် သိုက်ရှိပြန်သည်မှာ--- ကြွက်ကိုချောင်းသည်၊ ဘူးတောင်းမောင်သောကြာဆိုလေသောကြောင့် ဓားပိုင်ကြီး လည်း သောကြာသား ဖြစ်ပါသည်။

အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးပညာရှိတို့ထားခဲ့သော မြောက်ဦးမြို့ဓာတ်သိုက်အလိုတွင် လည်း---ရလု ရလု၊ ကိုးရလု၊ ရလုကိုးမည်၊ မြောက်ဦးပြည်၊ သာစည်တသောသော၊ ရလုလည်းကုန်၊ ပျက်ကိန်းကြုံ၊ လူပုံညာကြေမျောဟူ၍ ထွက်ရှိသော သိုက်တစ်ရပ်။

မြို့တည်တြင်း၌ ကြောင်၊ ကြွက်၊ မြွေ၊ ဖား၊ ကျား၊ ချေ၊ မြေ၊ အိုး၊ တောက်တဲ့ ဤကိုးရပ်သော ဂြိုဟ်သက် ၁၃၃ခုတွင် စန်းလဂ်အသက် ၃၄ကိုရော၊ နှစ်ခုမြှောက် လျက် မြို့သက် ၃၃၄နှစ်တွင်သာ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်ကျင့်တရားသာ မူလမှန် သည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ သူမိုက်တို့သည် ပိဋကတ်ဗေဒင်ကိုသင်၍ တတ်စေကာမူ အလင်္ကာဒူပသာ ပညာရှိသူတော်ကောင်းစသော အမြင့်အနိမ့် အယုတ်အမြတ် အတိတ် အနာဂတ်ကို ဆုံးဖြတ်သိနိုင်သည် မဟုတ်ပါ။ အတတ်ပညာကြောင့် ချင်းတို့ နစ်လေရာ သည်။ ပညာသည် နေရောင်လရောင်နှင့်လည်းကောင်း၊ ကေသရာဇာခြင်္သေ့ဆီနှင့် လည်းကောင်း တူပါသည်။ နေလအရောင်သည် ဖန်မှန်၌သာ အခန့်သင့်သော် မီးရေ စွဲရောက်ပါသည်။ ခြင်္သေ့ဆီသည်လည်း ဇမ္ဗူရစ်ရွှေခွက်၌သာ ထင်ပါသည်။ ပညာရှိ တစ်ယောက်စကားကို ပညာရှိတစ်ယောက်သာလျှင် သိနိုင်ပါသည်။ ရှေးသူဟောင်း အမှာတွင် ဟုတ်မှန်သောစကားကိုဆိုလျက် ခံသူမကြိုက်က အပြစ်ရောက်ရာသည်။ မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ဆိုလေမူလည်း ခံသူကြိုက်က အကျိုးဖြစ်ရာသည်ဟု ထုံးသက်သေနှင့် ပညာရှိတို့တမ်း၊ မင်း၌အပြစ်ကို မြင်လျှင် လျှောက်တင်မြဲထုံးဟောင်း နှင့်အညီ လျှောက်လေသော် ထိုမင်းကုသိုလ်ကံအလျောက် သူမတော်ကိုယုံသော သတ္တိ စွဲသဖြင့် မည်သို့မဆို နေတော်မူ၍ ကောင်းကျော်ထင်ဟူသော မင်းတရား ကျွန်လ

မိုင်းတစ်ရွာကိုသာ စားစေရန် အမတ်ပညာရှိ မြို့သစ်စား ရွှေသဲသို့ ပေးတော်မူလေသည်။ (ဤအရာတွင် မြို့တြင်း၊ မြို့သက်ကောက်ရာ၌ ပြင်ဆင်လျက် ၃၃၄နှစ်ဟု ရေးလိုက်သည်။)

ထိုမင်းမဟာရာဇာသည် ပညာရှိစကားကို မနာမယူ ကျူးလွန်လျက် ငယ်ကျွန်သောက်ကြယ်ကို သဒ္ဓါရေးကြီး၍ ဓားပိုင်ကြီး အမတ်ခန့်လေရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၃၅ ခု ရောက်လတ်သောအခါ ဓားပိုင်းကြီးငသောက်ကြယ် ပုန်စား၍ လွန်တော်မူလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း။

ငသောက်ကြယ်လည်း စန္ဒသုမနဟူသော အမည်ကိုခံလျက် နန်းတက်လေသည်။ ထိုစန္ဒသုမနမင်းသော်ကား အလွန်ဆိုးသွမ်းသော မင်းကြမ်းမင်းယုတ် အကျင့်မရှိ အမျိုးမစောင့်၊ ပညာရှိကို မသုံး၊ ရှေးပညာရှိ မှူးကောင်းမတ်ကောင်းတို့ကို နှိပ်စက်ညှဥ်းပန်း သတ်ဖြတ်ပြုလေသော် အသီးအသီး လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း ထွက်ရှောင်ပြေးပုန်းလေ၍ ကံသာမြို့သို့ချည်း ပြောင်းနေကြလေသည်။ ယင်းသောအခါ စန္ဒသုမနမင်းက ပြည်သူတို့တွင် ကျွန်ရှိသည်ကို သင်းထုတ်သည်ဆို၍ အကုန်အစင် လွှတ်ကြရသည်။ ရှေးမင်းတို့ ဖွဲ့ခဲ့သော သူရဲအစို့၊ ကိုယ်ရံတော်အစို့တို့ကိုလည်း အစို့ဖျက်၍ အသည်သား ဖြစ်စေသည်။ မြောက်ဦးမြို့တည်ရင်း မြို့ချာတိုင်ယတြာကိုလည်း နုတ်၍ပစ်လေသည်။ ယင်းသို့ တရားအလွတ်ပြုလေရာ အမတ်ပိုးရွှေ ပုန်စားလေသော် သက္ကရာဇ် ၁၁၃၈ ခုတွင် သုမနမင်းကိုဖမ်း၍ ရလေလျှင် ပိုးရွှေသည် ဝိမလအမည်ခံ၍ မင်းပြုပြန်လေသည်။ နန်းတက်လေသော် အလွန်ဆိုးသွမ်းသော သုမနမင်းကို ပြည်သူတို့ကို အပ်လေရာ ပြည်သူတို့သတ်၍ ရေတွင်ပစ်လေသော် သုမနမင်း အကောင်သည် ဖြားရေတက်သက်သုံးရက်မျော၍ နေလေသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း။

ဝိမလမင်းသော်ကား ရှေးမှူးဟောင်းမတ်ဟောင်းများကို စိစစ်၍ ပညာရှိအလျောက် မြှင့်မြှောက်တော်မူလျက် အထက်ပညာရှိ အမတ်မျိုး မြို့သစ်စား ရွှေသဲကို သုမနမင်းစီရင်လေ၍ မယားမိပန်းရံသို့ စားကျေးရိုးကျွန်းနှင့် စိန်တင်ကို ပေးတော်မူပြီးမှ ရှေးမင်းတို့နည်း နန်းသူမိဖုရားမောင်းမများကို ရှေးထုံးမှန်အောင် ပြုသရမည် အပ်တော်မူလေသည်။ သားကျော်စံကိုလည်း ပညာရှိအမျိုး မှူးရိုးမတ်မွန် သားမြေးဖြစ်သည်။ ပညာကို သင်စေရမည် အမိန့်ရှိ၍ ဆရာတော်စန္ဒာရာမသို့ အပ်တော်မူလေသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း။

ထိုမင်းနန်းတက်၍ နှစ်ဆယ့်ရှစ်ရက်ရှိသောအခါ နန်းတော်မှာ ဖွတ်တက်လာသည်။ ကျားမြို့တွင်းဝင်လာပြီးလျှင် မြူးခုန်လျက် ပြင်းစွာဟုန်းမြည်ပြီးမှ သွားလေသည်။ နွေကာလ မိုးကြီးစွာရွာ၍ နန်းထောင့်စွန်းကို မိုးကြိုးပစ်သည်။ ယင်းသို့ အကြောင်းနိမိတ်တို့ကို ပြည့်ရှင်မင်းက မြို့သစ်စားမယား၊ မိပန်းရံကို အမိန့်တော်ရှိသည်ကား မြို့သစ်စားလည်း ပညာရှိအမတ်မျိုး၊ ရှေးသာကီဝင်မင်းဆက်အရှည် မင်းတိုင်ပင်အမတ်ခံလျက် ဆက်ကာလာခဲ့သူ၊ သားမြေးကိုစဉ်လျက် သုမနသည် စာရိတ္တမရှိ။ ပြည်တန်သော ပတ္တမြားကို စပါးတစ်ခွက်နှင့် ရောင်းစားသောသူနှင့် တူသည်။ ဆိုးကောင်းမသိတတ်လေ။ မြို့သစ်စားကဲ့သို့ အသိအမြင်တူသောသူ မှူးမတ်မရှိပြီ။ ယခု နိမိတ်အကြောင်းမှာ ရဟန်းပုဏ္ဏားစသော မှူးမတ်တို့ လျှောက်ကြသော်လည်း ငါ အယုံမရှိ။ မြို့သစ်စားမယားလည်း ပညာရှိနှင့် ပေါင်းဖက်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ မြို့သစ်စားမသေမီ တိုင်းပြည်အကြောင်းအရာများကို မည်သို့ ပြောဆိုဖူးသည်။ မှတ်သားမိသမျှကို လျှောက်ရမည် အမိန့်တော်ရှိလေသော် ပညာရှိနှင့် ပေါင်းဖက်မိသည့် ကျေးဇူးဖြင့် မင်းတိုင်ပင်ခံရကြောင်း ထုံးဟောင်းထွက်ရှိသည်။

လျှောက်ထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ အမတ်မြို့သစ်စား ပြောဆိုဖူးသော စကားဓာတ်ကိန်းခန်းအလို မှတ်သား *ဟိုသည်မှာ မြောက်ဦးမြို့ကို သက္ကရာဇ် ၇၉၂ ခုတွင် မင်းစောမွန် နံတော် ကြာသပတေးသား တည်တော်မူသောအခါ တောင်ညိုတောင်နှင့် ကုပ်ကားတောင်ကို ညှို့၍ တူးဖြိုသည်ကာလ မျောက်နှင့် ဥဒေါင်းမ စပ်ယှက်ကြလျက် ဒေါင်းမဥသည်ကို မျောက်စောင့်၍နေသည် တွေ့မြင်ရသောကြောင့် ဤမြို့ကို မျောက်ဥမြို့ခေါ်ကြောင်း စာဟောင်းအရ မျောက်မှာ ယာယီ၊ ဒေါင်းမှာ မူလ၊ ကြာသပတေးသား အစပြုလေသည်။ စနေသားမင်းပါလက်ထက်မှ မြို့တန်ခိုးပေါ်သည်။ မြို့ချာတိုင်စိုက်သောတွင်းက ကြွက်ဖြူတစ်ဆယ့်ကိုးကောင် ထွက်လေရာ ဆယ့်နှစ်ကောင်ကြွက်ကို ကျီးချီယူသည့်အလို မင်းဆက်နှစ်ဆက် ကုလားပိုင်လေရာသည်။ ဤမြို့တွင်လည်း သာကီဝင်နွယ် တစ်ဆယ့်ခြောက်ဆက်သာ မင်းဖြစ်လေရာသည်။ မြို့တည်တြင်း၌ ကြောင်၊ ကြွက်၊ မြွေ၊ ဖား၊ ကျား၊ ချေ၊ မြေ၊ အိုး၊ တောက်တဲ့၊ ဤနိမိတ်ကိုးရပ်ကို ဖြိုဟ်သက်ထား၍ မြို့တည်စန်းလဂ်နှော၍ နှစ်ခုစွန်းကို ဓာတ်ကိန်းပြုလျက် မြောက်သော် ၃၃၄ မြို့သက် ထွက်ပါသည်။ မြို့တည်ကောဇာ ၇၉၂ ခုတွင် လောင်းသော် သက္ကရာဇ် ၁၁၂၆ ခုတွင်သာ ဤမြို့၌ မင်းဆက်ရှိပါသည်။ ၁၁၂၆ ခုတွင် မြို့ပြောင်းကိန်း ရောက်သော်လည်း မင်းနှင့်အမတ်တို့ ကိုယ်ကျင့်သာ

မူလဖြစ်ကြောင်း မဟာရာဇာမင်းကြီးကို လျှောက်သောထုံး။ ပိဋကတ်၊ ဗေဒင်၊ လောကုတ္တရာ၊ လောကီများကို ပြသခဲ့ပါသည်။ ဖွတ်တက်၊ မိုးကြိုး၊ ပျားစွဲ၊ ငှက်နား၊ တောသားမြို့ဝင်စသော အကြောင်းပါရာ ကျမ်းထွက်မူကား----

မှတ်လောရှင်လူ၊ ခပ်သိမ်းသူတို့၊ စွဲယူသင့်ကြောင်း၊ နိမိတ်ပေါင်းကို၊ သူဟောင်းစကား၊ တောသားသတ္တဝါ၊ မြို့ရွာသို့ရောက်၊ လန့်ကြောက်၍သာ၊ ပြေးခဲ့လာမူ၊ ပစ္စာမရှိ၊ မိမိအလျောက်၊ ဝင်ရောက်မြူးခုန်၊ ပြုတုံသောထွေ၊ နေလာပေက၊ ရွာနေအကြီး၊ အပြီးစိုးနှောင်း၊ ခန္ဓာပြောင်းလိမ့်၊ အကြောင်းအမှာ၊ သတ္တဝါပင်၊ ပြင်းစွာအသံ၊ မြည်ပြန်တုံလတ်၊ မချွတ်မြို့ရွာ၊ ပျက်တတ်စွာတည့်၊ မြွေပါဖွတ်မျောက်၊ အိမ်သို့ရောက်သော်၊ နောက်ကိုမနေ၊ စွန့်ပစ်ပေလော၊ လင်းမြွေငန်းကျား၊ တက်လာမှားအံ့၊ အလားသင့်ပင်၊ အိမ်ရှေ့နွမ်းရိ၊ ရှိသူမှန်စေ၊ ဖြားရေကဲ့သို့၊ တက်ဖို့စီးပွား၊ ချမ်းသာများလိမ့်၊ ကြီးမားဂုဏ်ရှင်၊ ဖြစ်ခဲ့လျှင်လည်း၊ ကုန်စင်နိမ့်ကျ၊ ပျက်ရမချွတ်၊ အမှတ်ရှေးလာ၊ စာ ကျီး ဆက်ရက်၊ သုံးရပ်ငှက်မှ၊ နားသမျှမှာ၊ ယတြာပေ၊ ပြုလေခေါင်းဆေး၊ အရေးသင့်လှ၊ ထိုမှတစ်ခြား၊ တည်းပျားအိမ်တွင်၊ ဝင်၍ခေတ္တ၊ နိမိတ်ပြသော်၊ ကြေမွထွားညက်၊ အသက်ကိုမျှ၊ အရကြိုးလေ၊ အနေသင့်စွ၊ ကာလအရှည်၊ အိမ်နှင့်တည်၍၊ ပျံ့သည်အခါ၊ အရသာထွေ၊ သူ့အရေကို၊ ယူလေဆောင်ငြား၊ ထိုပျားသွားရာ၊ ယတြာဖြင့်၊ နံ့သာမွှေးပေါင်း၊ ဖယောင်းဆီမီး၊ သစ်သီးပန်းမျိုး၊ ရေပြည့်အိုးတွင်၊ မညှိုးသပြေ၊ မြေဇာစံကား၊ စိုက်ထားစေလျှင်၊ သဲကိုခင်းလျက်၊ နေ့ချင်းတွင်ပင်၊ လင်နှင့်မယား၊ နှစ်ပါးစုံစွာ၊ ခေါင်းဆေးရာ၏။ ရသာစုံပေ၊ ထိုပျားရည်ကို၊ အနေမပျက်၊ ထားလျက်ပျံ့သော်၊ ကောင်းကြီးကျော်၍၊ လိုတော်ရှိကုံ၊ ပြီးပြည့်စုံရှင့်၊ လူ့ဘုံထင်ရှား၊ အကျိုးများလိမ့်၊ မှတ်သားစွဲသုံး၊ ရှေးထုံးကဝိ၊ ပညာရှိတို့၊ အသိလိမ္မာ၊ အက္ခရာစည်း၊ ကမ္ပည်းအထွက်၊ မိုးကြိုးစက်လည်း၊ လူ့ထက်တွင်သာ၊ ကျပြန်လာမူ၊ ထိုသူကိုယ်၌၊ မခိုက်မထိ၊ ပကတိလျှင်၊ ရှိသည်ဖြစ်သော်၊ တန်ခိုးကျော်၍၊ ထင်ပေါ်စရိုး၊ ဘုန်းတန်းတိုး၏။ ပုထိုးကျောင်းသိမ်၊ အချိန်သင့်ချင်၊ သစ်ပင်တောတောင်၊ တောက်လောင်ပစ်ချိုး၊ နတ်ဆိုးမိစ္ဆာ၊ ခိုဝင်ရာသည်၊ အိမ်မှာကျလတ်၊ ဥပဒ်အဖြေ၊ မနေစွန့်ပစ်၊ အိမ်သစ်ဆောက်မှ၊ ချမ်းသာရသည်၊ လောကမှတ်သုံး ရှေ့ကျင့်ထုံး။ ဤသို့လာရှိပါသည်ဟု ပညာရှိမယားလောကီထုံးဟောင်းနှင့် လျှောက်လေသော် ဝိမလမင်းလည်း အလွန်ကြိုက်တော်မူ၍ သီရိမလ္လာဟူသောအမည်ကို ပေးတော်မူလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း---

ထိုတွင် မြို့တြင်းကောက်ရာ၌ ကျားကိုချန်၍ မျောက်၊ ဒေါင်း၊ ပုစွန်တို့နှင့် ရှစ်ရပ်ဆိုလေသည်။ ရာဇဝင်ဟောင်း မြို့တည်ခန်း 'တဲ' ချပ်၌လည်းကောင်း၊ 'န' ချပ်၌ လည်းကောင်း ငါတို့ရေးပြခဲ့တိုင်းသာ ပါပေသည်။ မြို့သက်ကိုလည်း ၃၃၃ ဖြစ်ပြီးနောက် မြို့တည်ကောဇာ ၇၉၂ ရော၍ ၁၁၂၅ ခုနှစ်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ နောက်၌ ထီးစည်မရှိ ဝါသလိဟု ပိဋကတ်သချ်ာအရ ၃၃၄-ခုတွင် ထီးစည်မရှိ ဖြစ်လတ္တံ့ဆိုသည်ကို ထောက်၍ ၃၃၄ခုတွင် မြို့တည်ကောဇာ ၇၉၂ ရော၊ ၁၁၂၆ နှစ် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ရေးပြလိုက်ပေသည်။ (ဤကား အမှာစကားချုပ်)။

ထိုမင်းကာလမမြင့်မီ တောင်စဉ်သားတို့ချီလာကြောင်းကို သိတော်မူလတ်၍ စနည်းနာစေရာ။

(ပထမစနည်း) စံကားတောင် တံခါးဝတွင် မိန်းမတစ်ယောက်က အိမ်တွင်မွေးထားသည့် ကြွက် ညောင်ခေါင်းက ကောင်းသည်နှင့် ကြောင်ဆိုလာလျှင် သေမည်စိုးလှသည်၊ ကျောင်းသို့ ပို့ထားရမည်။

(ဒုတိယစနည်း) ထိုနောက်စနည်းနာသော်ကား ပက်ကျိ နှစ်ကောင် အိမ်မိုးခေါင်သို့တက်လာရာ ဥဗျိုင်းအများနား၍ အိမ်မိုးပျက်သည်။

(တတိယစနည်း) ထိုနောက်စနည်းမှာမူကား ဈေးချောင်းနားတွင် လူတစ်ယောက် ဆိုနေသည်မှာ ကြွက်စားသည်၊ ကြောင်သုန်ကြောင့် အိမ်နုံသည်၊ မြို့လာလျှင် ပေးလိုက်မည်။

ယင်းသို့စနည်းတြင်းသုံးရပ်အလိုကို ဓားပိုင်ကြီးလျှောက်ထုံးသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်၊ ပထမစနည်းမှာ အိမ်ဟူသည်ကား ဤမြောက်ဦးမြို့တော်၊ ကြွက်ဟူသည်ကား အရှင်မင်းကြီးနံတော်၊ ကြောင်ဆိုးလာလျှင် သေမည်စိုးလှသည်ဟူသည် ယခုချီလာသော တောင်စဉ်သားသည် ကြောင်ဆိုးနှင့် တူပါသည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ စစ်ပြိုင်၍ နိုင်မည့်အကြောင်း မဟုတ်ပါ။ ကျောင်းသို့သွား၍ ရဟန်းပြုတော်မူရမည် ဆိုလိုသည်။

ဒုတိယစနည်းမှာ ပက်ကျိနှစ်ကောင် အိမ်မိုးခေါင်သို့ တက်သည်အလိုမှာ တောင်စဉ်၊ ကမ်းရံ၊ ဖလဲမျိုးတို့သည် ပက်ကျိကိုစားသည်ဖြစ်၍ ဤမြို့တော်မှာ တောင်စဉ်၊ ကမ်းရံ၊ ဖလဲမျိုးတို့ မင်းနှစ်ဆက်ဖြစ်ပါမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဗျိုင်းနား၍ အိမ်မိုးပျက်

သည်ဟူသည်မှာ ဗျိုင်းနံသည် မြန်မာကိုလည်း ရပါသည်။ ပျူကိုလည်း ရသည်။ ရှေ့ ဓာတ်ကိန်းထားခဲ့သော မြောက်ဦးနတ်သမီးသိုက် အဆိုမှုလည်း ကုလားကဖိ၊ ပျူကအိ၊ မချိမြန်မာ၊ ဘေးလွတ်ရာကိုခို၊ သဟာသပေါ်၊ ရာကျော်စတု၊ ဆပသျှူတွင်၊ မြောက်ဦး မြို့ကြီး၊ သမထီး၊ ဒိုင်းကျီဘုရားပေါ်၊ လေ့မရှာစည်ကား၊ တံတားခင်းလိမ့်မည်---။ ထီးစည်မရှိ၊ ဝါလလိ၊ ကောင့်အဌ၊ သဟာသ၊ ဆသို့ရောက်ခါ၊ တရုတ်ကမိုး၊ ပျူကပြိုး၊ ပဲခူးကထောင်၊ ရှမ်းကမြှောင်၊ တန်ဆောင်ကုလား၊ မီးပွားစစ်ကြီး ဖြစ်လိမ့်မည်---။ ယင်းသောအခါ၊ မရမာတို့၊ ချမ်းသာစေကြောင်း၊ မရိမ်ချောင်းသို့ခို---။ ဆိုသောသိုက် လည်း ရှိပါသည်---။ ဝါလလိဟူသည် ၃၃၄၊ ကောင့်အဌ ဆဟူသည် ၁၁၈၆ ခု၊ သဟာသမှာ တစ်ထောင်ကစ၍ ယူစေလိုသည်။ (ဤကား အမှာ)။

တတိယစနည်းမှာ ကြွက်စားသည်၊ ကြောင်သုန်ကြောင့် အိမ်နံ့သည်၊ မြို့လာလျှင် ပေးလိုက်မည်ဆိုသည့် အလိုသော်ကား အရှင်မင်းမြတ်ကို ဖျက်ဆီးမည့်လာသောသူ သည် တနင်္လာသား ကြောင် ဖြစ်ပါသည်။ အရှင်မင်းလည်း ပျက်ရပါမည်။ စစ်ပြိုင် ၍ မရနိုင်ပါ။ ထိုသူကိုလည်း မြို့လာလျှင် ပေးလိုက်မည်ဆိုသည့် စကားအရ မြို့နံသည် ပျူကိုရသည်။ ပျူတို့သည် ထိုမင်းကို ဖျက်ဆီးခေါ်ယူအံ့သော အကြောင်းဟူ၍ ဆိုလို သည်။

တစ်ကြောင်းတုံလည်း အရှင်မင်းမြတ်၊ မင်းတို့အထွတ်ရောက်သော်အခါ၌ ထို မင်းသည် နန်းသက်မည်မျှ နေရအံ့သောအကြောင်းကို နိမိတ်တြွင်း ထင်မြင်မြဲ။ ရှေး ပညာရှိတို့ဆိုခဲ့သည့် ထုံးဟောင်းနှင့်အညီ အရှင်မင်းမြတ် နန်းတက်တော်မူသောအခါ ၌ ဘုရားကျွန်တော် နှလုံးသွင်းကြည့်သော် ဘုရားကျွန်တော် ယပ်ကိုချ၍ထားရာ အောက်၌ ကြွက်တစ်ကောင် ဝင်လာသည်။ ထိုနောက် ကြိုးကြာငှက်မြည်သံ ကြားပါ သည်။ ထိုနောက် နန်းတက်မီးပေါက်ပစ်ရာ နှစ်ချက်သာ အသံထွက်၍ ထိုပြင်မီးပေါက် မှာ* ချူပါသည်။ ယင်းသို့ နိမိတ်အလို ယပ်အောက်သို့ ကြွက်ဝင်သည်မှာ ကြွက်သော် ကား နံတော်၊ ယပ်မှာ ၄-ခု ရပါသည်။ နန်းသက်လေးရက်၊ ထိုကလွန်သော် ရက်ပေါင်း လေးဆယ်၊ ထိုကလွန်သော် လေးနှစ်၊ ဤသုံးချက်က မလွန်ပြီ။ ယပ်သည် ရဟန်းနံ။ အရှင်မင်းမြတ်လည်း ရဟန်းပြုတော်မူရအံ့ ယူပါသည်။ ထို့နောက် ကြိုးကြာငှက်အသံ ကြားပြန်သည်မှာ နောက်ကို တနင်္လာသားမင်းဖြစ်အံ့ယူပါသည်။ မီးပေါက်နှစ်ချက် သာ အသံထွက်သည်အလိုသော်ကား ဤမြို့တော်အတွင်း မင်းနှစ်ဆက်သာ ရှိတော့ သည်။ အရှင်မင်းမြတ်၊ ရှေးပညာရှိ ရွှေသဲဆိုခဲ့သော စကား၊ ဓာတ်၊ ကိန်းခန်းကို

မယားသီရိမလ္လာတင်လျှောက်သောအကြောင်းလည်း စာဟောင်းထွက်မှန်ပါသည်။ ဤသို့ ဓားပိုင်ကြီး တင်လျှောက်လေသော် ဝိမလမင်း အမိန့်တော်ရှိသည်ကား သတ္တ ဝါတို့ ကပ်ဥပဒ်အလျောက် ဆိုက်ရောက်သောအကြောင်းကြောင့် တောင်စဉ်သားပုလဲ လည်း မင်းဖြစ်အံ့သော နိမိတ်တြွင်း ပြလာသည်။ ရှေးအကျိုးပေးရာ ကုသိုလ်ကံ မြောက်၍ တစ်ယောက်ပေါ်မူ ရှိရင်းလူက လုံ့လဝီရိယထုတ်သော်လည်း ကံပေးသော အကျိုးကုန်ခြင်းကြောင့် ပျောက်ရသည်သာ ဓမ္မတာ ဖြစ်ချေသည်။ ပြည်သားပြည်သူ ပင်ပန်းသေကျေအောင် ငါစစ်မထိုးပြီ အမိန့်တော်ရှိပြီးမှ နန်းတက်၍ ရက်ပေါင်းလေး ဆယ်တွင် ရဟန်းပြုလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း။

တောင်စဉ်သား ပုဆိန်သည် အောင်စုန်လည်း ချီလာခဲ့၍ သာလွယ်စွာဖြင့် ထီးနန်းတက်လျှင် ဓမ္မရာဇာအမည်ကို ခံတော်မူလေသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း။

ထိုမင်းသေလွန်ပြီးနောက် အောင်စုန်အမျိုး နန်းတက်လေရာ မဟာသမ္မတ အမည်ခံတော်မူသည်ဟူ၍လည်းကောင်း။

ထိုမင်းလက်ထက် ပြည်သူအပေါင်းတို့သည် မီးကဲ့သို့ ပူကြလေ၍ သောင်းကျန်း တိုက်ခိုက် လုယက်ဖျက်ဆီးမင်းမူကြသည်ကား---

၁။ ကြေည်းတောင်မှာ ဓားမနိုင်တစ်မင်း။
၂။ ရိုးကျွန်းတွင် ကုလားရွှေစာ တစ်မင်း။
၃။ ပိန္နဲချောင်းတွင် ကောင်းညွှန့်ရန်တိုင် တစ်မင်း။
၄။ ကြပ်စင်ကျွန်းတွင် ငသံတွေ တစ်မင်း။
၅။ တန်းလွဲတွင် ကျော်ထွေး တစ်မင်း။
၆။ မာန်အောင်ကျွန်းတွင် သတိုးဖြူ တစ်မင်း။

ယင်းသို့ဝိပ္ပလ္လာသဖြစ်လျက် သောင်းကျန်း၍နေကြရာ သာသနာ့ဒါယကာ လောင်းလျာမှန်သော ဘိုးတော်မင်းသားတော် အိမ်ရှေ့မင်း လာရောက်တိုက်ခိုက်၍ မဟာမုနိကိုယ်စားတော် ဘုရားကြီးနှင့် မဟာသမ္မတမင်းပါ အမရပူရရွှေမြို့တော်သို့ ပင့်ယူကြွရောက်တော်မူလေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း လိုရာလိုရာမျှကို ရေးပြစီရင် တော်မူလေသည်။ ဤသည်ကား ဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လာသော ဝိဇယမင်းတို့ အကြောင်းတည်း။ ထိုတွင် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာငယ်မည် အောင်စုန်ကို တောင်စဉ်သားဟု

ဆိုသော်လည်း ရမ်းပြည့်ကျွန်း မင်းရပ်သံချောင်းသားဟူ၍ ယူလေ။ ပြင်သင့်ရာ ပြင်ဆင်၍ ရေးလိုက်သည်။

ဤဓညဝတီအရေးတော်ပုံ၌လည်းကောင်း၊ ဓညဝတီအရေးတော်ပုံကိုမှီ၍ စီရင်အပ်သော အချို့ရာဇဝင်သစ်၌လည်းကောင်း ငါးဆက်မြောက် ဝရဓမ္မာမင်းနှင့် ဆယ့်တစ်ဆက်မြောက် နရာဓိပတိမင်းနှစ်ဦးတို့မပါဘဲ ကုသလနရပတိမင်းဆက်ကို နှစ်ဆယ့်ခြောက်ဆက်မျှသာ ရေးသားပြဆိုကြလေသည်။ နှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်စေ့အောင် မပြမဆိုလေ။ ယင်းသို့ မပြမဆိုခြင်း ဝိဇယမင်းစစ်အောင်ခြင်း၌ မတ်မျိုးဖွင့်လှစ်။ တစ်ဆယ့်နှစ်တွင်၊ တက်သစ်နေလ၊ ဝိဇယလျှင်ဟူသော ဧချင်းလင်္ကာကို ထောက်၍ ဝိဇယမင်းကို တစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်မြောက်ပြု၍ နှစ်ဆယ့်ခြောက်ဆက် ဆိုကြဟန်တူသည်။ ယင်းသို့ ဆိုလေသောအရာသည် ဧချင်းဆရာအာဘော် မဟုတ်လေ။ ဧချင်းဆရာ၏ အာဘော်မှာ မာရုမ္ပိယမင်းသည် ဂူဖြူဘုန်းကြီး လူထွက်၊ ကာလဂန္ဓာတ်သည် ရတနာစံဦး ဘုန်းကြီးလူထွက်ဖြစ်၍ အမတ်မျိုး မဟုတ်။ မျိုးခြားမင်းဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းနှစ်ပါးကို မရေတွက်မူ၍ ကုသလနရပတိမင်းမှစ၍ ဝိဇယမင်းတိုင်အောင် တစ်ဆယ့်နှစ်ဆက်သော မင်းတို့သည် အမတ်မျိုးချည်းဖြစ်သောကြောင့် မတ်မျိုးဖွင့်လှစ် တစ်ဆယ့်နှစ်တွင်ဟု ရေးသားလေသော အရသာဖြစ်သည်။ မင်းဆက်အရေအတွက်ကား ဝိဇယမင်းတိုင် တစ်ဆယ့်လေးဆက်၊ မဟာသမ္မတမင်းတိုင်အောင် နှစ်ဆက်ရှစ်ဆက် ယူစေလိုသည်။ အင်းစောက်ရာဇဝင်၊ ဆရာငမည်ရာဇဝင်တို့၌ နှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်ဟူ၍သာ ဆိုကြလေသည်။ (ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်)။

ဤတွင် ရွှေ့ကား ရမ်းပြည့်မြို့တောင်ကျောင်းဆရာတော် ဦးစန္ဒမာလာသည် သေချာပြုပြင် စီရင်အပ်သော ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၌ လောင်းကြက်စား ကုသလနရပတိမင်းအစ မဟာသမ္မတမင်းအဆုံး ရှိသော မင်းနှစ်ဆက်ရှစ်ဆက်တို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖရားခြင်းရာများတို့ကို ထောက်ထားစာနာကျမ်းဂန်လာဖြင့် သေချာပြုပြင် ရေးစီရင်အပ်သော ဆဋ္ဌမတွဲသည် ပြီးစီးခြင်းသို့ ရောက်ပြီ။

ပု၊ ဒိ၊ အာ-နှင့် ပြည့်စုံရပါလို၏။

ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း ဆဋ္ဌမတွဲ ဤတွင်ရွှေ့ပြီးပြီ။

သတ္တမတွဲ

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဤသို့လျှင် ဆဋ္ဌမတွဲဖြင့် လောင်းကြက်မြို့စား ကုသလနရပတိမင်းအစ၊ မဟာသမ္မတမင်းအဆုံးရှိသော နှစ်ဆယ့်ရှစ်ဆက်သော မင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့ကို ရေးသားပြဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ သတ္တမတွဲဖြင့် မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သိမ်းပိုက်စိုးအုပ် မင်းလုပ်နေထိုင်ကြသည့် အကြောင်း၊ ဝါသုဒေဝမင်း၊ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းတို့၏အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရား၊ ခြင်းရာများနှင့် တည်ထားပြုစုတော်မူခဲ့သော မြို့၏အမည် သညာတို့ကို နေရာတကျ ရေးပြစီရင်လိုက်ပေအံ့။

(၁၆၅) ရခိုင်ပြည်ကို မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သိမ်းပိုက်စိုးအုပ် မင်းလုပ်နေ ထိုင်ကြသည့် အကြောင်းနှင့် ဝါသုဒေဝမင်းအစ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားစသည်တို့ကို အင်း ဇယားတို့ဖြင့် ပြဆိုခြင်းအကြောင်း

ရခိုင်ပြည့်ရှင် မဟာသမ္မတမင်းကို ဖမ်းယူပင့်ဆောင်သွားပြီးနောက် ဓားပိုင်ကြီး ယောက်ဖတော်ကျော်ပုံသည် ရခိုင်ပြည်သူအပေါင်းတို့နှင့် မြန်မာတို့ကို တိုက်မည်ဟု သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခု၊ တပေါင်းလတွင် ချီလာသော် မြန်မာမြို့ဝန်နန္ဒပကျန်က ဆီးခံ၍ တိုက်လေလျှင် ရခိုင်တို့ စစ်ပျက်စီး၍ ပြေးကြလေ၏။

ကျိန်းအရပ်၌ အစောင့်အနေထားသော မြန်မာတို့ကို အိမ်ရှေ့မင်းစစ်ကဲရဲဘော်သည် တိုက်လေသော် မြန်မာတို့သည် မြောက်ဦးမြို့သို့ ပြေးဝင်ကြလေ၏။ မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်က တပ်မှူးတပ်သားကိုထွက်၍ တိုက်စေလေသော် အိမ်ရှေ့မင်းစစ်ကဲရဲဘော်သည်နှင့် လူအများကိုဖမ်း၍ ရလေလျှင် သတ်လျက်ပစ်လေ၏။

မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်နှင့် မြို့သူကြီးလေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံတို့က ရခိုင်ပြည်နိုင်ငံအလုံး၌ရှိသောလူတို့ကို ပြောင်းလက်နက်ချရန်ဟုခေါ်ပြီးလျှင် ပေါင်းတုပ်ပြင်၌ တစ်ထောင်၊ သရက်အုပ်၌ တစ်ထောင်၊ ကြက်ရိုးတောင်၌ တစ်ထောင်၊ စံကားတောင်၌ နှစ်ထောင်၊ မြို့တော်ပရိဇ္ဆေဒ၌ သုံးသောင်းခုနှစ်ထောင်၊ ပုခက်တွင်း သားသူငယ်များကို ဓားကစားသည် တစ်သောင်း၊ ဘုရားပေါ်အရပ်၊ ပရိန်အရပ်၊ ပေါင်းတုပ်အရပ်၊ ရတနာပြင်အရပ်၊ လက်မဘက်အရပ်၊ တောတန်းအရပ်၊ ကိုးဆယ့်ကိုးတောင်အရပ်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်အရပ်ရပ်တို့၌ သတ်၍သေလေသည်ကား တစ်သိန်းရှစ်သောင်းလေးထောင် သေလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း လေးရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင်ကား ချင်းရိုင်းတို့သည် မဟာမုနိသိမ်တော်ကို မီးတိုက်ဖျက်ဆီးလာကုန်၏။ ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံလည်း ရှောက်ခြံညောင်ဝန်းတွင် နေလေသော် မနေနိုင်သောကြောင့် ထွက်၍ပြေးရာ၌ လေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံနှင့် မြန်မာတပ်မှူးတို့ ဖမ်းဆီး၍ ယူလေပြီးသော် မြောက်ဦးမြို့သို့ ရောက်လေလျှင် ညောင်ပင်ဈေးတွင် အိမ်ဆောက်၍ ထားလေ၏။

တောင်မင်းကျော်ထွေး၊ မုဇ္ဇတ္တာတ်ကြီး ဘရွှေ၊ ဓားပြန်စီးတို့သည် အနောက်ဘက်အရပ်က စစ်ရေးပြ၍ နေလာကြသည်ကို ကြားလေသော် မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်လည်း တပ်မှူးသွေးသောက်တို့နှင့် ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံကို စေခိုင်းလိုက်ရာ ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံသည် ကျောက်ဆစ်ဝယ်ထိုးကျင်သော အနာဖြစ်ရှိလေ၍ မလိုက်နိုင်ဘဲ ကျန်ရစ်၏။ ဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံမယားကောင်း ကျော်ထင်မလည်း မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်အိမ်သို့ တက်သက်လူးလာ အသွားအလာပြု၍ ဤလူတို့ကို ထားချေသော် ပြည်ရွာငြိမ်းချမ်းမည် မဟုတ်ပါဟု စကားရိပ်ပြလေလျှင် မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်အကြောင်းကိုသိ၍ ဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံမယားကောင်းကျော်ထင်မကို မြို့ဝန်နန္ဒပကျန် သိမ်းယူလေသည်။

တောင်မင်းကျော်ထွေးကား အနောက်ကုလားပြည်သို့ ပြေးလေ၍ အင်္ဂလိပ်မင်း

စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ထံ စစ်ပန်လေ၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန်လည်း ဗိုလ်ချုပ်တပ်မှူးတို့ကိုခန့်ထား၍ သူရဲတစ်ထောင်ကို တောင်မင်းကျော်ထွေးသို့ ပေးလိုက်၏။ တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း သူရဲတစ်ထောင်တို့အား စားနပ်ရိက္ခာပေးရန် ဥစ္စာရွှေငွေ မရှိသောကြောင့် နောင်တော် မေးပိုင်ကြီး စံပေါ်ရွှေကို ငွေဒင်္ဂါးတစ်သိန်း ချေးစေမည်ဟု စစ်တကောင်းမြို့တွင် ထားခဲ့ပြီးမှ သက္ကရာဇ် ၁၁၄၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာ၍ ငတ်သို့ရောက်လာလျှင် လက်ဝဲမြန်တုံးဖောင်သည်၊ မုဇ္ဇန္တာတ်ကြီး ဘရွှေ၊ မေးပြန်စီးလူပေါင်းတို့ စုရုံး၍ တိုင်ပင်ကြ၏။ ရမ်းပြည့်သားမင်းပြုသည်ကို မရှုလိုမနှစ်သက်သောကြောင့် မြန်မာတို့ကို ခေါ်လျက် မင်းပြုစေသည်။ ယခုမြန်မာတို့ကို ပြန်လှန်၍ တိုက်ဆိုင်မည်ကြံပြန်သည်လည်း ရမ်းပြည့်သားပင် ဖြစ်ပြန်ခဲ့သည်။ နောက်လာလတ္တံ့သော အကြောင်းကိုထောက်ရှုသော် အကျိုးမရှိတကားဟု ဆိုကြကုန်၏။ ဆိုကြပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်နှင့် တောင်မင်းကျော်ထွေးတို့အကြားတွင် မေးပြန်စီးသမက် သာမကောင်းစံရွှေကို စကားပြန်စေ၏။ သာမကောင်းစံရွှေလည်း အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်နှင့် တောင်မင်းကျော်ထွေးက ပြန်လှန်တိုက်ပြီးလျှင် ပြောင်းလက်နက်တို့ကို သိမ်းယူမည် ကြံပါသည်။ ယုံတော်မမူလျှင် စစ်ဆောင်တံခွန်ကို ဆောက်တော်မူပါ။ တောင်မင်းကျော်ထွေး ပြောင်းနှင့်ပစ်မည် မချွတ်ပါဟု ဆိုလေ၏။ သာမကောင်းစံရွှေစကားကို ကြားသော် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်လည်း စစ်တံခွန်ဆောက်စေ၏။ သာမကောင်းစံရွှေလည်း တောင်မင်းကျော်ထွေးအထံသို့ သွားလေ၍ အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ် စစ်တံခွန်ဆောက်သည်ကို အထက်သိကြား၊ အောက်ကနဂါးတို့အား ပူဇော်ပါသည်ဟု ရည်မှတ်ပြုပြီးလျှင် ပြောင်းပစ်ရမည်ဟု ဆိုပေ၏။ တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း သာမကောင်းစံရွှေဆိုသော စကားကို အကယ်မှတ်ထင်၍ အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်က ဆောက်စိုက်စေအပ်သော စစ်တံခွန်ကို ပြောင်းနှင့်ပစ်လေသော် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်ချုပ်လည်း သားမကောင်းစံရွှေပြောသောစကားသည် မှန်ချေပြီဟု အလွန်မာန်ပါ၍ စစ်တကောင်းမြို့သို့ ပြန်သွားလေ၏။

တောင်မင်းကျော်ထွေးလည်း မြို့သစ်ချောင်းညာဖျားသို့ ပြေးလေ၏။ လက်ဝဲမြန်တုံးဖောင်သည် မုဇ္ဇန္တာတ်ကြီးဘရွှေ၊ မေးပြန်စီးတို့လည်း အနောက်ကုလားပြည် စစ်တကောင်းသို့ ပြေးကြလေကုန်၍ ရောက်ကြလေလျှင် အင်္ဂလိပ်မင်း စစ်တကောင်းမြို့ဝန်က ကျွေးရွှာပေး၍ ထားလေ၏။

ရမ်းပြည့်ကျွန်း ကျောက်ဆိပ်အရပ်တွင် သူရဲငါးရာနှင့် တပ်စောင့်ထားခဲ့သူ နရသမိုင်းကျော်လည်း သက္ကရာဇ် ၁၁၄၇ ခု၊ နတ်တော်လတွင် တန်းမြို့အရပ်၌ တပ်တည်လာပြီးလျှင် မြို့အလုံးကို သိမ်းရုံး၍ ရမ်းပြည့်မြို့ဝန် ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ဗိုလ်မင်းလာဦးကို ရမ်းပြည့်ကြီးစားအရာ ခန့်ထားလေ၏။ မေဃဝတီ၊ မာန်အောင်မြို့စားငထွန်းအောင်ကို ရမ်းပြည့်မြို့ဝန် နရသမိုင်းကျော်က ခေါ်လျက် သစ္စာရေတိုက်၍ ငကုလားကို မာန်အောင်စားအရာ ခန့်ထားပြီးလျှင် မာန်အောင်သို့ပြန်သွား၍ ရောက်လေသော် အထောင်မကသော သေနတ်ကိုလွှဲတတ်သော ငမြရောင်နှင့် ပေါင်းဖက်၍ သောင်းကျန်းပြန်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၇ ခု၊ တပေါင်းလတွင် ရမ်းပြည့်ဝန် နရသမိုင်းကျော် ချီသွား၍ တိုက်လေသော် မာန်အောင်စားငကုလားကို ဖမ်း၍ ရလေလျှင် သတ်၍ပစ်လေ၏။

သေနတ်လွှဲတတ်သော ငမြရောင်ကား တောင်ခွင်ကြိမ်သလီသို့ ပြေးလေ၏။ ငချွန်းကို မာန်အောင်စားအရာခန့်ထား၍ လူများကို သစ္စာရေတိုက်၍နေစဉ်ဝယ် ဓမ္မရာဇ်ရာဇာသားတော် အိမရှေ့မင်း သက်စံရွှေ၊ သမ္မတရာဇာမင်းညီတော် အိမ်ရှေ့မင်း ချစ်လှရွှေတို့ လူသုံးယောက်တို့နှင့် ဝန်းရံ၍ ရမ်းပြည့်မြို့တပ်သားမြန်မာတို့ကို တိုက်လေ၏။ ရမ်းပြည့်မြို့ဝန်နရသမိုင်းကျော်သည် မာန်အောင်ကရောက်လာ၍ တိုက်လေသော် အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေ၊ ချစ်လှရွှေတို့ ပြေးကြလေကုန်၏။

တောင်ကုတ်တွင် တပ်စောင့်ထားသော ဆီးခါးဗိုလ်လည်း သံတွဲမြို့စံကားတောင်တွင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၇-ခု၊ တပေါင်းလတွင် တပ်တည်လာ၏။ လမ္ဗုစား ဟရီနှင့် တပ်မှူးရဲစံတို့ တိုက်လေသော် စံကားတောင်တပ် ပျက်စီးလေ၏။ တပ်စောင့်ထားသော မြန်မာ နာခံဖြူနှင့် သူရဲတို့ သေလေကုန်၏။ ဆီးခါးဗိုလ်မင်းလည်း ရမ်းပြည့်ဝန် နရသမိုင်းကျော်ကို စစ်ကူခေါ်၍ တောင်ကုတ်ဝန်သူရဲတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် တပ်မှူးရဲစံသေလေ၏။ ဟရီကား အမရပူရဘိုးတော်မင်းအထံသို့ ပြေးလေ၏။ ရောက်လျှင် အကြောင်းခြင်းရာကို လျှောက်ထား၍ ကြားတော်မူလေသော် အမရပူရဘိုးတော်မင်းက သက်တော်စောင့်သူရဲနှင့် တိုက်လေလျှင် လမ္ဗုစားဟရီနိုင်လေသောကြောင့် ယိုးဒယားပြည်ကို စစ်တိုက်သွားရာ အကြီးအမှူးပြုစေ၍ ဗိုလ်ချုပ်ခန့်တော်မူလေ၏။ တောင်ကုတ်ဝန် ဆီးခါးဗိုလ်လည်း သံတွဲမြို့တွင် ရှေးအထက်က ဝါသုဒေဝမင်းညီနောင် တစ်ကျိပ်တို့သည် တည်ထောင်ထားခဲ့သော ဒွါရာဝတီမြို့ဟောင်းရာတောင်တွင် တပ်တည်၍ နေ၏။ သံတွဲဝန် ဆီးခါးဗိုလ်လည်း ကုလားတန်စား သောက်ကြာအစရှိသော လူကြီးတို့ကိုများစွာ သတ်ပစ်ကုန်၏။

မေဃဝတီမာန်အောင်မြို့တွင်လည်း မြို့ဝန်တစ်ဦး ထားသင့်ပါသည်ဟု ရမ်းပြည့်ဝန် နရသမိုင်းကျော်က အမရပူရဘိုးတော်မင်းအထံသို့ လျှောက်လေရာ ဘိုးတော်မင်းသည် နရသမိုင်းကျော်၏ စစ်ကဲဖြစ်သော သမိုင်းရဲဖျားကို မာန်အောင်မြို့ဝန်အရာကို ခန့်ထားတော်မူလိုက်သည်။ ထိုသမိုင်းရဲဖျားကား မာန်အောင်ကျွန်းတွင် ဆေးသမားဗေဒင်တတ်တို့ကို များစွာသတ်၍ ပစ်လေ၏။

အနောက်ဘက်မြို့သစ်ချောင်းက တောင်မင်းကျော်ထွေး စစ်ရေးပြလျက်နေသည်ဟု ရခိုင်မြို့ဝန် နန္ဒပကျန်ကြားလေသော် တပ်မှူးတို့ကို စေလွှတ်၍ လိုက်သွားကြလေသော် မြို့သက်တို့ လမ်းစဉ်ပြလျက် လမ်းကျဉ်းကနေ၍ တိုက်ကြလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၈-ခု၊ ကဆုန်လတွင် တောင်မင်းကျော်ထွေးကို လက်နက်ထိမှန်၍ သေလေ၏။ သားမယားတို့ကို ဖမ်းယူပြီးလျှင် မိန်းမများကို လက်ခြေတို့၌ ကြိုးနှင့်ချည်နှောင်၍ မြစ်တွင်ပစ်ချလေ၏။ အနောက်ပြည်မှ လာရောက်ကြသူ လူအပေါင်းကိုလည်း တောင်မင်းကျော်ထွေး သူရဲများဟု များစွာသတ်၍ပစ်လေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၈-ခု၊ ဝါဆို၊ ဝါခေါင်၊ တော်သလင်းလ တိုင်အောင် ကျားရဲ၏။ ထမင်းငတ်၏။ စပါးအတောင်းတစ်ရာကို ဒင်္ဂါးသုံးဆယ်ပေးရ၏။ လူသူများစွာ သေပျောက်ကုန်၏။ ရခိုင်ပြည်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည်၊ မာန်အောင်၌ရှိကုန်သော် မှူးမတ်အပေါင်းတို့ကို အသီးအသီးသတ်၍ ပစ်ကုန်၏။ ပြောင်း၊ သေနတ်၊ ဓားရှည်၊ လှံရှည်၊ ဒိုင်းလွှား၊ ကာတောင်၊ ခဲ၊ ယမ်း၊ မီးကျောက်တို့ကိုလည်း မြန်မာတို့သည် သိမ်းရုံး၍ ယူလေကုန်၏။ အရက်သေစာတို့ကိုလည်း မသောက်စေရ၊ ဟန့်တားခြင်း ပြုလေ၏။

ရခိုင်မြို့ဝန် နန္ဒပကျန်က ဓညဝတီရခိုင်ပြည် မြောက်ဦးမြို့တွင်နေသော သူတို့သည် ရွှေငွေတို့ကို ဒင်္ဂါးရိုက်ခတ်၍သာ သုံးပါသည်။ ကျပ်ချိန်ချင့်တွက်၍ မသုံးဆောင်ပါဟု အမရပူရဘိုးတော်မင်းထံ လျှောက်စာတင်လေသော် ဘိုးတော်မင်းက သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခု၊ အမရပူရဆင်ဖြူများရှင်နိုင်ငံဟု တံဆိပ်ခတ်လျက် ဒင်္ဂါးရိုက်လေ။ ထိုဒင်္ဂါးကိုလည်း ပုံတော်ဒင်္ဂါးဟု ခေါ်လေ။ အာဏာပေးတော်မူလိုက်လျှင် ထိုအတိုင်း ဒင်္ဂါးရိုက်၍ ပုံတော်ဒင်္ဂါးဟု ခေါ်ဝေါ်၍ ရခိုင်လေးမြို့၌ အသီးအသီး သုံးဆောင်ကြကုန်၏။

ငသံတွေလည်း သမက် သက်နှံ့ဝေကို အမရပူရ ဘိုးတော်မင်း၏ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မောင်ပေါ်အထံဝယ် အဆောင်မြဲအရာနှင့် ထည့်အပ်လိုက်၍ အမရပူရမြို့တော်သို့ ရောက်လေလျှင် လေးခက်တောင်စား ငထွန်းစံကို ရခိုင်မြို့သူကြီးအရာကနှုတ်၍ ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီးအရာကို ခန့်လေ၏။ ငသံတွေကို ရခိုင်မြို့သူကြီးအရာကို ခန့်၏။ သမက်သက်နှံ့ဝေကိုကား လေးမြို့သူကြီးအရာကို ခန့်ထားပြီးလျှင် အမရပူရဘိုးတော်မင်း၏ သားတော်အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်အထံ၌ပင် အဆောင်မြဲ အရာနှင့်နေလေ၏။

ရခိုင်မြို့ဝန် နန္ဒပကျန်နှင့် မြို့သူကြီး ငသံထွေတို့သည် အရပ်ရပ်ကျေးရွာများတို့တွင် အအုပ်အချုပ် စီရင်စေရန် မြန်မာတစ်ယောက်တစ်ယောက်စီ ခန့်ထားကြလေကုန်၏။

စည်းတင်ချောင်း၌ ငမျိုးပေါ်သည် ညဉ့်အိပ်သောကာလ၌ ဓားစကြာ၊ လှံစကြာရံသည်ဟု မြင်မက်သောကြောင့် မင်းဖြစ်မည်အမှတ်ရှိလျက် ပေါက်မင်းအမည်ကိုခံ၍ သောင်းကျန်းလေ၏။

ရခိုင်မြို့ဝန် နန္ဒပကျန်က တပ်မှူးသွေးသောက်တို့ကိုစေ၍ တိုက်စေသော် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၈ ခု၊ တပို့တွဲလတွင် ပေါက်မင်းမျိုးပေါ်သည် အနောက်ကုလားပြည်သို့ ပြေးလေ၏။ စည်းတင်ချောင်းဝယ် ကျန်ရစ်သော လူတို့ကို များစွာသတ်၍ ပစ်လေ၏။

အနောက်ခုနစ်ခရိုင် တောင်စသ်စနည်းရွာသူတို့သည် ငါတို့မြန်မာသစ္စာရေအဝင်မခံဟု ရမ်းပြည့်စား ပေါလုံး၊ လမ္ဗုစား ငလာခိုင်းတို့နှင့် ပေါင်းဖက်၍ နေလေရာ နေထိုင်ရာသလောဟု သံတွဲမြို့ဝန်က ရာဇသင်္ကြန်နှင့် စစ်ကဲကြီး ငလှတို့ကို စေလိုက်၏။ ရာဇသင်္ကြန်၊ စစ်ကဲကြီးငလှတို့ သွားရောက်ကြလေ၍ စနည်းသို့ ရောက်ကြလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉-ခု၊ ကဆုန်လတွင် စနည်းရွာလူတို့ကို သိမ်းရုံးယူ၍ မြေလှန်ပြီးလျှင် သတ်၍ပစ်လေ၏။ မိန်းမတို့ကို ယူဆောင်လေကုန်သည်ဖြစ်၍ စနည်းရွာလည်း လူမရှိ ဖြစ်လေ၏။

ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းသား အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေလည်း ပုန်းကွယ်၍ နေလေရာ ရမ်းပြည့်ဝန် နရသမိုင်းကျော် သူရဲတို့ ဝန်းရံ၍ သေနတ်နှင့် ပစ်လေသော် အိမ်ရှေ့မင်း သက်စံရွှေကို သေနတ်ထိပါးလေ၏။ ထိုသေနတ် ထိပါးသောအနာဖြင့်ပင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉-ခု၊ နယုန်လတွင် သေလေ၏။

ရခိုင်ပြည်ဝယ် သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်ကို ထမ်းရွက်ကျင့်ဆောင်

၍ နေကြသော ရဟန်းသံဃာတို့သည် ဇကေစာရဂိုဏ်း၊ ဗဟုစာရဂိုဏ်းဟူ၍ နှစ်ဂိုဏ်းရှိကုန်၏။ ထိုနှစ်ဂိုဏ်းတွင် ဂန္ဓာဓူရ၊ ဝိပဿနာဓူရတို့ကို ပွားများစေလျက် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်း၊ တောကျောင်းတို့၌ သီတင်းသုံးနေကုန်သော ရဟန်းတို့ကို ဇကေစာရဂိုဏ်းဟု ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏။ ထိုဇကေစာရဂိုဏ်း သံဃာတို့သည် တိမ်မြုပ်လေကုန်၏။ လူတို့၏ ပစ္စည်းကို ချေးငှား၍ သုံးစား၏။ လူတို့အား ငွေဒင်္ဂါးချေး၍ အတိုးအပွားကို သုံးစား၏။ ကုန်သွယ်သွားလာခြင်း အမှုကို ပြု၏။ မင်းထံညီလာခံ ဝင်၏။ မြား၊ မြှူး၊ ပိုက်၊ ကွန်တို့ကို ကျောင်းတွင် အအပ်အနှံခံ၏။ ပွဲလမ်းသဘင် ကြည့်ရှု၏။ ဤသို့များစွာ အကျင့်ရှိသောကြောင့် ဗဟုစာရဂိုဏ်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ကုန်၏။ ထိုဗဟုစာရဂိုဏ်းသံဃာတို့သည် များစွာ ပြန့်ပွားလေကုန်၏။ ထိုဗဟုစာရဂိုဏ်းသံဃာတို့သည် များစွာ ပြန့်ပွားလေကုန်၏။ ထိုဗဟုစာရဂိုဏ်းသံဃာတို့ကို အဝတ်ဖြူလဲစေ၍ ရဟန်းအသစ် ဖြစ်စိမ့်သောငှာ အမရပူရဘိုးတော်မင်းက ရခိုင်ပြည်သို့ ဘုတ်တောင်ဆရာတော်၊ ငှက်ပျောတော ဆရာတော်၊ ရွှေဂူဆရာတော်၊ သံတွဲမြို့ ကဝိသာရဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော်၊ ရမ်းပြည့်နှင့် မာန်အောင်သို့ မလွန်ဆရာတော်၊ ဤဆရာတော်တို့ကို ကြွစေတော်မူ၍ ရောက်တော်မူကြလျှင် ရခိုင်ပြည်တွင် ဗဟုစာရ ရဟန်းတို့ကို လူထွက်စေ၍ သိမ်အသစ် သမုတ်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉-ခု၊ တပေါင်းလတွင် ကမ္မဝါစာဥတ်၍ ရဟန်းအသစ်ပြုစေ၏။ ရဟန်းငယ်တို့ကို ပထမရဟန်းပြုစေ၍ ရဟန်းကြီးဖြစ်စေ၏။ ရဟန်းကြီးတို့ကို နောက်မှရဟန်းပြုစေ၍ အငယ်ဖြစ်စေ၏။ သူ့ကျေး၊ သူ့ကျွန်၊ ဒွန်းစဏ္ဍား၊ ပဟယား၊ ချင်း၊ တောင်သူတို့ကိုလည်း ရဟန်းရှင်သာမဏေပြုစေပြီးလျှင် သူများတို့ကို ရှိခိုးစေ၏။ ရာဇဝံသ မင်းမျိုးမင်းဆွေမင်းနွယ်ဖြစ်သော သူတို့ကို နှိမ့်ချ၍ ဗဟုကမ္မအမှုကို ပြုစေကုန်၏။ ထိုထိုသို့သော ရွာနိဂုံးတို့တွင်လည်း မြေကြီးကို သိမ်ပမာဏပြု၍ သိမ်သမုတ်လေ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ရခိုင်ပြည်ရဟန်းတို့၏ သိက္ခာအကျင့်သည် တိမ်မြုပ်လေ၏။ မြန်မာရဟန်းတို့၏ သိက္ခာအကျင့်သည် ပြန့်ပွားလေ၏။ ဤသည်ကား ဆရာငမည် ရာဇဝင်၌လာသော ဗဟုစာရရဟန်းတို့၏ အကြောင်း၊ မြန်မာရဟန်းတို့ သာသနာပြုတော်မူလေသည့်အကြောင်းတည်း။

(အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ကား ရပ်ရွာမြို့တွင်းတို့၌ ထီးဆောင်း၊ ဖိနပ်၊ စီး၊ လှည်းယဉ်၊ လှေယဉ်စီး၍ သွားကုန်၏။ ညနေအခါ ပျားသကာ တင်လဲတို့နှင့် လက်ဖက်ရည်သောက်ကြကုန်၏။ ဤသို့ ဝိနည်းအကျင့် ပျက်စီး၍ မိမိသဘောအလျောက် ဖောက်လွှဲဖောက်ပြန်သော အကျင့်များနှင့် အလိုရှိရာကျင့်သော အကျင့်ရှိသော ရဟန်းများစွာ ရှိသောကြောင့် ဗဟုစာရဂိုဏ်းဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြောင်း၊ မြန်မာဆရာတော်ငါးဦးတွင်လည်း ဘုတ်တောင်ဆရာတော်ကို မုံတော၊ ရွှေဂူဆရာတော်ကို ရွှေကျင်ဆရာတော်ဟု ဆိုလေသည်။ ရွှေကျင်ဆရာတော်ကား ဘိုးတော်မင်းနောက် လေးဆက်မြောက် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင်သာ ဖြစ်လာသောကြောင့် ဆင်ခြင်လေ။

အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်းက စေလွှတ်တော်မူ၍ သာသနာပြုတော်မူလေရာအငယ်ကို အကြီး၊ အကြီးကို အငယ် ပြုစေသော အဖြစ်ကို ပညာရှိတို့ နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ဖွယ် မဟုတ်ကြောင်းကို မုံရွေးဆရာတော်ရေးသား စီရင်တော်မူအပ်သော ရာဇောဝါဒကျမ်း ၃၉၈-နံပါတ်တွင် ထုံးပုံအဝဝ၊ ဇာတိနှင့်ပဝတ္တ၊ ဌာနနှင့် ဌာနီ၊ ယာယီနှင့် နဂိုရ်၊ အတိုအရှည်၊ ထာဝရမည် မမည်၊ တည်သင့်သည်၊ ပျက်သင့်သည်၊ နားလည်မှ လျော်ရာသည်ဟူသော လင်္ကာအဖြေ၌ ခ၊ ဆ၊ ပဥ္စာ-ကိန်းဖြိုပြီးနောက် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၈၂၀ ပြည့်တွင် ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူးပြည်၌ မင်းမူသော ဓမ္မစေတီမင်းသည် သီဟိုဠ်မှ သိက္ခာပုဒ်အသစ်ကို ယူစေပြီးလျှင် ကလျာဏီသိမ်ကို သမုတ်စေ၍ သိက္ခာတင်လိုသော ရဟန်းတို့ရောက်လာလျှင် အဟောင်းတွင်ထပ်၍ တင်ပေးသင့်လျက် အလုံးစုံသော ရဟန်းတို့ကိုပင် သိက္ခာဟောင်းကို ချစေ၍ အသစ်တင်ပြန်စေသည့် အရာသည် သိက္ခာဟောင်းရှင် ရဟန်းတို့ အလုံးစုံဒုဿီလချည်း မဟုတ်။ မိမိသမုတ်စေအပ်သော ပဝတ္တိကလျာဏီသိမ် မဖြစ်မီ နဒီသိမ်၊ ဂါမသိမ်စသော အဗဒ္ဓသိမ်ဟောင်းကိုပစ်၍ နောက်ဖြစ် ပဝတ္တိကလျာဏီသိမ်၌သာ သိက္ခာပုဒ်အသစ် ယူစေသဖြင့် အငယ်ကို အကြီး၊ အကြီးကို အငယ်ပြုစေခြင်းများသည် လွန်ကျူးလွန်းသည်။ မိမိသည်ပင် သေခါနီးကာလ၌ ငါပြုမိလေခြင်းဟု ကုက္ကုစ္စလေးပါးနှင့် သေရလေကြောင်းနှင့် ဆိုသည်ကို ထောက်လျှင် ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ရာမရှိ၊ ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော အကြောင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ယူသင့်သည်။ သက္ကရာဇ်တို့နှင့်တကွ သိရအောင် ရေးပြလိုက်သည်။ ဤသည်ကား စကားချပ်။)

ရခိုင်ပြည်သည် စစ်၏ခေါင်းမည်သော စစ်သူကြီး၊ စစ်၏မျက်စိမည်သော ဟူးရားတတ်၊ စစ်၏ နားမည်သော သူလျှိုလိမ္မာ၊ စစ်၏အားမည်သော ဗိုလ်ပါရဲမက်၊ စစ်၏ ခံတွင်းမည်သော တမန်လိမ္မာ၊ စစ်၏အစွယ်မည်သော အမတ်သူရဲကောင်း၊ စစ်၏ ခြေမည်သော ခြေသည်သူရဲ၊ စစ်၏ အင်္ဂါမည်သော ဆင်ကောင်းမြင်းကောင်း လက်နက်ကောင်းရှိသည်ဟု ဆိုအပ်သော အင်္ဂါရှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် နောက်နောင်ပြန်လှန် တိုက်ဆိုင်လတ္တံ့သည်ကို စိုးရိမ်၍ အမရပူရပြည့်ရှင် ဘိုးတော်မင်းက

ငါတို့ရခိုင်ပြည့်ရှင် အဘယရာဇာသားတော် ပတင်းစား စံရွှေပေါ်၊ သုမနရာဇာမင်းသားတော် ကျော်စံ၊ ဓားပိုင်ကြီး၊ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာသားတော် ရေနောက်စား သုဒ္ဓေါ်ဦး။ ဤမှတစ်ပါး မင်းသား၊ မင်းသမီး၊ ဝိနည်းဓိုရ်၊ ရှစ်သောင်းဘုန်းတော်ကြီး၊ တေဇာရာမ၊ သကျမဥ္ဇူ ရတနာစံဦး၊ ဇိနမာရ်အောင်၊ လောကမာရ်အောင်၊ ပိန္နဲတောင်ဘုန်းတော်ကြီး၊ ပုရောဟိတ်ရှစ်တိုင်း၊ ပုဏ္ဏားစကြဝတေး၊ ဗေဒင်တတ်၊ ဆေးသမား၊ ကိုယ်တော်ရံ၊ သူငယ်တော် ယောကျ်ား မိန်းမခုနစ်ထောင့် ခုနစ်ရာ၊ မိန်းမစိုးကုလားအစရှိသောလူရှင်ရဟန်းတို့ကို ရခိုင်မြို့ဝန် နန္ဒပကျန်အား တောင်းသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉-ခု၊ တပေါင်းလတွင် အမရပူရမြို့တော်သို့ ဆက်ရလေသည်။

ရေ၌ရှိသော ပန်း၊ ကြည်း၌ရှိသော ပန်းတို့ကိုလည်း ဆက်သွင်းရလေသည်။ ကြည်းပန်းတွင် သဇင်ပန်းသည် နှစ်စဉ်ဆက်သွင်းအပ်သော မင်း၏ဘဏ္ဍာတော်ဖြစ်၏။ ကြည်း ရေ၌ရှိသော ငါးဟင်းတိုကိုလည်း ဆက်သွင်းပေးပို့ရ၏။ ကျောက်ကြိုးသည် နှစ်စဉ် ဆက်သွင်းအပ်သော မင်း၏ဘဏ္ဍာတော် ဖြစ်၏။ ပိဋကတ်ကျမ်း၊ ဗေဒင်းဗာဟိရကျမ်း ငါးဆယ့်ခြောက်စောင်တို့ကိုလည်း ပေးဆက်ရလေ၏။

မြောက်ဦးမြို့တော်တွင် ကျောင်းကြီးသုံးဆယ်၊ ကျောင်းငယ်သုံးထောင့်ခုနစ်ရာ။ ရခိုင်ပြည်နိုင်ငံအလုံး၌ သိမ်ကျောင်းစေတီပုထိုးတို့ကို ဖျက်ဆီး၍ ပစ်လေကုန်၏။ ရွှေနန်းတော်၊ နာရီစင်၊ ယွန်းစည်၊ မြို့ဝင်တံခါး၊ တိုင်၊ ကျုံး၊ မြောင်း၊ သူရဲပြေ၊ လက်နက်၊ ရဲမက်ဗိုလ်ပါ၊ ပညာရှိတံခါးစောင့်၊ မြင့်သော မြို့ရိုး၊ တံတိုင်းဟု ဆိုအပ်သော မြို့၏အင်္ဂါခုနစ်ပါး၊ တိုင်းပြည်အရေးကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရာသော အမတ်ကြီးသည် ပြည်ဦးကင်း။ အကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းတော်သည် ပြည်တံခွန်။ တိုရှည်နီးဝေးကို မြော်တွေးသိမြင်သော ဗေဒင်ဟူးရား ဆေးသမားသည် ပြည်မျက်စိ။ တစ်ပြည်တစ်မြို့သို့ ဝင်လျှိုးစုံစမ်းတတ်သော သူလျှို့သည် ပြည်နား။ တစ်ဖက်ရန်ကိုနှိမ်နင်းခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော မင်းဆွေစိုးမျိုးသည် ပြည်စွယ်။ သမီးကညာ ရတနာသည် ပြည်မျက်နှာ။ သူဌေးသူကြွယ်သည် ပြည်ဝမ်း။ သူရဲဗိုလ်ပါသည် ပြည်ခြေ။ လက်နက်ကိရိယာသည် ပြည်လက်ဟု ဆိုအပ်သော နဝရတ်ကိုးပါးတို့သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၅၀ ပြည့်တွင် ပျက်စီးတိမ်မြုပ်လေကုန်၏။ မြန်မာမင်းတို့သည် အောင်စေတီနှင့် ကျောင်းသိမ်အသစ် တည်ဆောက်လေကုန်၏။ မြို့ဝန်နန္ဒပကျန်သည် လေးနှစ်ရခိုင်ပြည်တွင် အုပ်ချုပ်နေထိုင်၍ သေလွန်လေ၏။ နန္ဒပကျန် သေလွန်လျှင် အနောက်ဘက်တိုက်ဝန်သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၅၀-ပြည့်၊ နတ်တော်လဆန်း ကိုးရက်နေ့တွင် ရခိုင်မြို့ကို ဝန်ပြုလာ၏။ ရခိုင်မြို့၊ သံတွဲမြို့၊ ရမ်းပြည့်မြို့၊ မာန်အောင်မြို့ ဤလေးမြို့တို့ကို သူငယ်တော် တစ်ရာ့တစ်ကျိပ်တောင်းသောကြောင့် ၎င်းသက္ကရာဇ် နတ်တော်လတွင် အမရပူရဘိုးတော်မင်းထံသို့ သူငယ်တော် ပို့ဆက်ရလေ၏။

မြန်မာမင်းပိုင်သော ငါးဆယ့်ခုနစ်ခရိုင်တွင် ဇင်းမယ်သည် သောင်းကျန်းပုန်ကန်ပြုသောကြောင့် အမရပူရ ဘိုးတော်မင်းက ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့ကို စေလွှတ်၍ တိုက်စေသော်လည်း မနိုင်သည်ဖြစ်၍ ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင် လေးမြို့ကို လက်နက်ကိုင် လူခြောက်ထောင်တောင်း၍ ရလေလျှင် ပိန္နဲချောင်းဗိုလ် ဓားပိုင်ကြီး စာငယ်စွတ်ကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၁-ခု၊ နယုန်လတွင် အမရပူရမြို့တော်သို့ စေလွှတ်၍ ဇင်းမယ်ကို တိုက်ရလေ၏။ ရခိုင်သားတို့သည် ငှက်ဖျားရောဂါမိ၍ များစွာသေလေကုန်၏။ ၎င်းအနောက်ဘက် တိုက်ဝန်ကား နှစ်နှစ်တွင် မြို့ဝန်ရာထူးမှ လျှောကျသွားလေ၏။ ၂ ။

အနောက်ဘက် တိုက်ဝန်ရာထူးမှ လျှောကျသွားလေလျှင် ပုသိမ်သခင်သည် မင်းသီဟအမည်ကိုခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၂-ခု၊ တပေါင်းလတွင် ရခိုင်မြို့ကို ဝန်ပြုလာပြန်၏။ ထိုမြို့ဝန်ကား မင်းမျိုးမင်းဆွေမှ ဖြစ်သောကြောင့် အမျိုးလေးပါးတို့အား သနားခြင်းရှိ၏။ ရွှေငွေဥစ္စာကို တောင်းခံ၍ မယူ၊ ဒါန၊ သီလနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏။ ရခိုင်မြို့၌ ဝန်ပြု၍ တစ်နှစ်ခန့်ရှိလျှင် သေလွန်လေ၏။ ၃။

ထိုဝန်မင်း သေလွန်လျှင် တိုင်တားဝန်သည် အာကာကျော်တင်ဟူသော အမည်ကို ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၃-ခု၊ တန်ခူးလတွင် ရခိုင်မြို့ကို ဝန်ပြုလာပြန်၏။ ၎င်းအာကာကျော်တင်မြို့ဝန်ကား နှစ်နှစ်အတွင်းတွင် ရာထူးမှ လျှောကျလေ၏။ ၄။

အာကာကျော်ထင် ဝန်ရာထူးမှလျှောကျသွားလေလျှင် မောင်ကျော်လှသည် မင်းလှရာဇာအမည်ကို ခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၅-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ကိုးရက်၊ စနေနေ့တွင် ရခိုင်မြို့ဝန် ပြုလာပြန်၏။ ထိုမင်းလှရာဇာလက်ထက်၌ မြို့သူကြီး ငသံတွေ သမက် လေးမြို့သူကြီး သက်နှုံဝေသည် စစ်တကောင်းသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်၍နေသော ငပေါလုံး၊ ငခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင် သုံးယောက်တို့ကို တောင်းအံ့ဟု အနောက်စစ်တကောင်းသို့ ချီလေ၏။ နေမျိုးကုန္တရာ၊ သက်နှုံဝေ၊ ပေါတလီ၊ မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးတို့နှင့် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့ တပ်ရေးပြု၍ နေကြပြီးသော် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်အစိုးရမင်းထံ မြန်မာအစိုးရမင်းတို့

ပေးလိုက်သောလက်ဆောင်ပဏ္ဏာကိုယူ၍ အစေ့အစပ်ပြောဆိုပြီးလျှင် စစ်တကောင်းမြို့ဝန်က ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့သည် အမိဝမ်းကဖွားမြင်သည်မှစ၍ တစ်ဆယ့်ငါးနှစ်အရွယ်သို့ရောက်လျှင် ဓားပြ၊ တန္တ၊ သူပုန်သူကန်ပြုလုပ်၍သာ နေကြသူများဖြစ်ကြောင်းနှင့် စက္ကူတွင် စာရေး၍ ဘင်္ဂလားပြည်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းကြီးထံသို့ လျှောက်စာတင်လေ၏။

ဘင်္ဂလားမြို့ အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းကြီးလည်း စာကိုကြည့်ရှုပြီးသော် လျှောက်တင်ချက်အတိုင်း မှန်လျှင် လုံခြုံအောင်ထားလေ။ မမှန်လျှင် ရခိုင်သို့ပြန်ပို့စေဟု စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ထံသို့ အာဏာဆင့်လိုက်၏။ မြန်မာအစိုးရမင်းတို့လည်း ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်လေးမြို့တွင် လင်မယားအိမ်ထောင်စုသူကို တစ်အိမ်လျှင် ငွေဒင်္ဂါးငါးကျပ်စီ တောင်းခံ၍ ရသည့်ငွေတစ်သိန်းနှစ်ထောင်ကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ထံပေးလေလျှင် စစ်တကောင်းမြို့ဝန်လည်း သိမ်းယူ၍ ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကိုခေါ်၍ ရခိုင်ပြည်တွင်နေသော မြန်မာတို့ကို တိုက်လှန်ဖျက်ဆီးပြီးလျှင် ကိုယ်တို့သုံးယောက်တွင် တစ်ယောက်ယောက်ကို မင်းတင်မည်ဟု လှည့်ပတ်ပြောဆိုပြီးမှ ဆင်ကျောက်ကုန်း၌ တင်၍ မြန်မာအစိုးရမင်းတို့ မြင်အောင်ပြလေ၏။ ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့လည်း မေ့မေ့လျော့လျော့ နေလေကုန်လျှင် စစ်တကောင်းမြို့ဝန်အင်္ဂလိပ်လည်း သက္ကရာဇ် ၁၁၅၆ ခု၊ ပြာသိုလပြည့်ကျော် နှစ်ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့၌ ပင်းဝါရာဇာဘက်အရပ်တွင် ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကို မြန်မာအစိုးရလက်သို့ ပေးအပ်လိုက်လေလျှင် စုရုံးလျက် သံခြေချင်းခတ်ပြီးလျှင် အကျဉ်းထားလေ၏။

လေးမြို့သူကြီး သက်နှံ့ဝေက ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကို ကျွန်ုပ်ယူဆောင်၍သွားလျှင် လမ်းကဆီးဆို့၍ သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ လုယူပြန်သော်မခက်ပါလောဟု စစ်တကောင်းမြို့ဝန်အင်္ဂလိပ်ကို ပြောဆိုလေ၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်လည်း သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို စည်းကြပ်၍ ကုလားဆင် ချောင်းဖျားတိုင်အောင် ပို့လိုက်၏။ ငစိန်ရောင်၊ ငမြရောင်၊ ငပက်လက်၊ ကိုးခွက်စား ထွန်းဦး၊ မျက်မှောင်ဖြူ တိုင်းချစ်ပရံ၊ နတ်တောင်စား၊ ရွှေကျော်၊ ဆယ်စင်းစီး၊ ဤလူပေါင်း ကိုးယောက်တို့ကား ပြေးပုန်းတိမ်းရှောင်သဖြင့် လွတ်လေကုန်၏။ မြန်မာအစိုးရမင်းတို့လည်း ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကို ရခိုင်ပြည်သို့ ယူဆောင်၍ ရောက်လေလျှင် လေးမြို့သူကြီး သက်နှံ့ဝေကို များစွာချီးမွမ်း၍ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအောင်ပွဲခံကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၅၇-ခု၊ ကဆုန်လတန်း ခြောက်ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကို အမရပူရမြို့တော်သို့ ကြဉ်းဆောင်လေသော် စလင်းဆင်ဖြူကျွန်းသို့ ရောက်လေလျှင် ခွက်ပေါက်နှင့် ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့သည် သံခြေချင်းကို ချိုး၍ထွက်ပြေးလေကုန်သော် ယောကျ်ား၊ မိန်းမလူအပေါင်းတို့ ဝန်းရံဖမ်းဆီးလေလျှင် ငပေါလုံးနှင့် ခွက်ပေါက်တို့ကို ရပြန်လေ၏။ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင် လွတ်ထွက်သွားလေ၏။ ငပေါလုံးနှင့် ခွက်ပေါက်တို့ကို အမရပူရမြို့တော်သို့ ယူဆောင်လေ၍ အစစ်ခံရုံးတော်တွင် အပ်ပေးလေ၏။ ဝန်ထောက်ကျော်ခိုင်က မောင်မင်းငပေါလုံးသည် မုတ္တမမြို့သို့ စပါးပို့သွားရာတွင် ဓားလက်ဝ၌ ငါ့ကိုတိုက်ပြီးလျှင် အနောက်ကုလားပြည်သို့ ထွက်ပြေးလေသည်။ ယခု စကြာသခင်ရေမြေရှင် ဘုန်းတော်ကြောင့် မလွတ်နိုင်၍ ရောက်လာရသည်။ ညွတ်ကွင်းတွင်ငြိသော ငှက်ကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့ပြီ။ ကိုယ်ခန္ဓာ အသက်ရှိသေး၏လောဟု မေး၏။

ရမ်းပြည့်စား ငပေါလုံးကလည်း ဝန်ထောက်ကျော်ခိုင်၊ မောင်မင်းကို ငါတိုက်လေလျှင် ဓားလက်ချောင်းသို့ ဝင်ပြေးလေသောကြောင့် အသက်ချမ်းသာလေသည်။ အဓမ္မမတရားသော အကျင့်အကြံဖြင့် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်သည် ဥစ္စာရွှေငွေတံစိုးလက်ဆောင် စားပြီးလျှင် ဖမ်းဆီးပေး၍ ရလေသည်။ မောင်မင်း အစွမ်းသတ္တိကြောင့် ရသည်မဟုတ်၊ ကိုယ်ခန္ဓာအသက် ပျက်ရသည်ကား သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင်းမှာ လွတ်သူမရှိဟု ဆို၏။

ဝန်မင်းကြီးဝန်ထောက်တို့လည်း ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်တို့ ရွှေဖဝါးအောက်သို့ ရောက်လာကြောင်းကို အမရပူရ ရွှေနန်းရှင်ဘိုးတော်မင်းအား လျှောက်ထားလေလျှင် အသက်ကို အဆုံးစီရင်စေဟု အမိန့်ပေးတော်မူလိုက်၏။

ထောင်မှူးသူသတ်တို့လည်း ငပေါလုံး၊ ခွက်ပေါက်တို့ကို သုသာန်သို့ယူဆောင်ပြီး သက္ကရာဇ် ၁၁၅၇-ခု၊ နယုန်လတွင် လက်ဝါးကပ်ရိုက်လျက် သတ်ပြီးသော် အစောင့်ထား၍ နေစေကုန်၏။ ရခိုင်လေးမြို့သူကြီး သက်နှံ့ဝေတို့ကိုလည်း ကြည့်၍ နေစေရ၏။ ငပေါလုံးသည် အမရပူရဘိုးတော်မင်းကို များစွာဆဲရေး မြည်တမ်းလေ၏။ လက်ဝါးရိုက်သော နာရီမှစ၍ နှစ်ဆယ့်လေးနာရီအတွင်းမှာ ခွက်ပေါက်သေလေ၏။ ငပေါလုံးကား နာရီခြောက်ဆယ်ပြည့်မှ သေလေ၏။

ကာသပ်အမည်ရှိသော ဘင်္ဂလားမြို့ အင်္ဂလိပ်အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းကြီးသည် ငပေါလုံး၊ ငခွက်ပေါက်တို့ကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန်က မြန်မာအစိုးရမင်းတို့လက်သို့ ပေးအပ်လိုက်ကြောင်းကို သူတစ်ပါးလျှောက်ကြား၍သိလေလျှင် အလွန်ရှက်လှသည်ဖြစ်၍ စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ကို အပြစ်ဒဏ်ပေး၍ စစ်တကောင်းမြို့မှနုတ်ယူပြီးလျှင် ဗိုလ်မှူးခန့်၍ နီပါမြို့သို့ စစ်တိုက်ထည့်လိုက်၏။ ငပေါလုံး၊ ငခွက်ပေါက်၊ ကျွဲတစ်ကောင်နိုင်တို့ကို မြန်မာအစိုးရမင်းလက်သို့ ပေးလိုက်သောကာလ ဝန်းရံ၍လိုက်ကြသော သူရဲတို့ကိုကား ဘင်္ဂလားမြို့ အနောက်ဘက်အရပ်၌ မြေကိုတူးထွင်း၍ လမ်းတစ်လျှောက်ကို ပို့ရန် စေခိုင်းလိုက်ပေ၏။ (ဤအရာတွင် အချို့ရာဇဝင်သစ်တို့၌ ကာသပ်အမည်ရှိသော အင်္ဂလိပ်မင်းသည် ဘင်္ဂလားမြို့သို့ ပြန်သွား၍ဘိလပ်မြို့သို့ လျှောက်စာတင်ကြောင်း၊ ဘိလပ်အစိုးရမင်းတို့ အလွန်ရှက်၍ စစ်တကောင်းစားကို ဒဏ်ပေး၍ စစ်တကောင်းမှနုတ်လျက် နီပါမြို့သို့ စစ်တိုက်ထည့်လိုက်ကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ ယင်းသို့ဆိုခြင်းသည် အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မင်းတို့သည် ဘိလပ်တွင်သာရှိသည်ကို သဘောထား၍ ရေးသားပြဆိုဟန် တူလေသည်။ ယင်းသို့တူလေသော်လည်း ထိုခေတ်ကာလ ဘင်္ဂလားစသော အိန္ဒိယအလယ်တစ်ရိုးကို အစိုးရသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့သာ စိုးပိုင်အုပ်ချုပ်၍ မင်းပြုနေသော ခေတ်ကာလဖြစ်ပေသောကြောင့် ဘိလပ်သို့ စာတင်ရန် လိုမည်မထင်။ ဘင်္ဂလားကုမ္ပဏီမင်းကြီးပင် အလိုရှိရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပြုပြင်နိုင်သည်ဟူ၍သာ မှတ်ရမည်။ ထိုအကြောင်းကို အမြွက်မျှ ရေးပြလိုက်ပေအံ့။

အင်္ဂလိပ်စသော ဥရောပတိုက်သား အိန္ဒိယတိုင်းပြည်သို့ ဝင်လာသည့်အကြောင်းအစကား ဝါစခိုဒါမဟု အမည်ရှိသော ပေါတုဂီပြည်သား သင်္ဘောသူကြီးတစ်ယောက်သည် အာဖရိကတိုက် တောင်စွန်းဖြစ်သော ဂွပ်ဟုပ်အငူကို အနောက်ဘက်က လှည့်လာ၍ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၄၉၈-ခုနှစ်၊ မေလ အရက်နှစ်ဆယ်နေ့၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၈၆၀ ပြည့်၊ နယုန်လတွင် အိန္ဒိယတိုင်း အနောက်တောင်ကမ်း၌ တည်ရှိသော ကုလိကတ်မြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လာသည်နှင့် ပင်လယ်လမ်းအားဖြင့် ရှေးဦးစွာရောက်လာသော ဥရောပတိုက်သားပေတည်း။ ထိုသို့ ပင်လယ်ကမ်းကို တွေ့ဖောက်ပြီးမှ ဥရောပတိုက်နှင့်ဆိုင်သော ပေါတုဂီပြည်သား၊ စပိန်ပြည်သား၊ ပြင်သစ်ပြည်သား၊ ဟော်လန်ပြည်သား၊ ဂနပြည်သား၊ အင်္ဂလိပ်ပြည်သားဟူ၍ အမျိုးမျိုးသော ကုန်သည်တို့သည် အချင်းချင်းအားကျ၍ အိန္ဒိယတိုင်းပြည်တို့၌ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း အမှုကိစ္စတို့တွင် တစ်ဦးကိုတစ်ဦးနိုင်အောင် အထူးသဖြင့် ကြိုးစားကြလေ၏။

ထိုသို့ကြိုးစားကြသည်နှင့်အညီ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည် အချို့တို့သည် အိန္ဒိယတိုင်းတွင် ကုန်သွယ်ဖောက်ကားခြင်း ပြုအံ့သောငှာ အပေါင်းအသင်းဖွဲ့၍ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၆၀၀-ပြည့်၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၆၂-ခုနှစ်၌ အင်္ဂလိပ်ရှင်ဘုရင်မ ဧလီရှပက် အမိန့်လက်မှတ်တံဆိပ်တော်နှင့်တကွ အရှေ့အိန္ဒိယ ကုမ္ပဏီဟူသော ဘွဲ့နာမအားဖြင့် တည်ထောင်စအခွင့်တော်ကို ရကြလေ၏။ ၎င်းအရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ တည်စကာလ၌ အထူးသဖြင့် တန်ခိုးငယ်သော်လည်း တစ်နှစ်နောက်တစ်နှစ် တဖြည်းဖြည်းအားတိုးတက်လေ၏။ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၆၁၂-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၇၄-ခုနှစ်တွင် ဒေလီမြို့မံဂိုရ်ဘုရင်ထံ လျှောက်ထားသဖြင့် အခွင့်တော်ကို ရသည်နှင့် ဘုံဘေမြို့မြောက်ဘက်အရပ် တမ္ပတိမြစ်ဝကမ်းမှာ ဓူရတ်ဟူသော သင်္ဘောဆိပ်မြို့တွင် အင်္ဂလိပ်ဈေးကို တည်ထောင်ရာအခွင့်တော်ကို ရသောအားဖြင့် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတို့သည် အိန္ဒိယတိုင်း၌ ပထမအတည်ကျကြလေ၏။

၎င်းနောက် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၆၄၅-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၀၀၇-ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယတိုင်းကြီး အရှေ့ဘက်ကမ်း မဒရတ်မြို့နားတွင် ဈေးနှင့်တကွ ဟံဇောဟူသော ရဲတိုက်ကို တည်ရသောအခွင့်ရကြလေသည်။

၎င်းနောက် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၆၇၆-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၀၃၈-ခုနှစ်တွင် ဟူဂလီမြစ်ကမ်းပေါ်၌ ကာလကတ္တား ဘင်္ဂလားမြို့အစဖြစ်သော အင်္ဂလိပ်ဈေးများကို တည်ရသောအခွင့်ကို ပြည်သားအစိုးရတို့ထံ ရကြပြန်လေသည်။

ထိုသို့ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ အဝင်အပါဖြစ်သော အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့သည် အိန္ဒိယတိုင်းကြီးအတွင်း၌ အခြေကျသည်ကာလ အခါ၌မူကား အိန္ဒိယအစိုးရ မံဂိုရ်မင်းတို့၏နိုင်ငံ ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော် အထင်အရှားဆုံးဖြစ်သည့်အခိုက်ကာလပေတည်း။

၎င်းနောက် မျှားမကြာ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၇၀၇-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၀၆၉-ခုနှစ်တွင် မံဂိုရ်ရှင်ဘုရင် ဩရံဇဗီသည် ဒေလီမြို့တွင် အနိစ္စရောက်လေသည်နှင့် နန်းကိုလုယူကြသောသူအများအားဖြင့် ကြာမြင့်စွာ ရန်းရင်းခတ် ပြုကြသောကြောင့် နိုင်ငံတန်ခိုး ဆုတ်ယုတ်လေ၏။ ထိုအပြင်လည်း ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၇၃၉-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၁ခုနှစ်တွင် ပေရရှုဘုရင် နာဒရှာမင်းသည် စစ်ချီလာ၍ မံဂိုရ်မြို့တော်ဖြစ်သော ဒေလီမြို့ကို တိုက်ဖျက်ဆီးသည်နှင့် ကုဋေ ၂၀တန်သော လက်ရဥစ္စာတို့ကို သိမ်းယူသွားသဖြင့် မံဂိုရ်မင်း အာဏာတန်ခိုးသည် သာ၍တိမ်မြုပ်ပြန်သည်နှင့် ၎င်းနိုင်ငံသည် ကွဲပြားခြင်းသို့ ရောက်လေ၏။

ၿငင်းနောက် ကွဲပြားသော နိုင်ငံငယ်များတို့သည် အချင်းချင်းတိုက်ခိုက်ကြသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်ပြည်သားတို့သည်လည်း ဝင်လာ၍ မိမိတို့အကျိုးစီးပွားကို ရှာကြံသဖြင့် အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီတို့ကို ရန်ဖက်ပြုမူသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ပြည်သားကုမ္ပဏီတို့သည် မခုခံဘဲ မနေသာသည်ဖြစ်၍ ပြည်သားမင်းအချို့တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ စစ်တိုက်ရကြလေ၏။ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၇၅၇-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၁၉-ခုနှစ်တွင် ကာလကတ္တား ဘင်္ဂလားမြို့ မြောက်ဘက်မိုင်ပေါင်း ၁၀၀ခန့်ကွာသော ပလာစီအရပ် စစ်ပွဲကြီးတွင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့က အရေးသား၍ ဆယ်နှစ်ပတ်လုံး အရပ်၌တိုက်ပြီးမှ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၇၆၅-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၂၇-ခုနှစ်တွင် စစ်အမှုငြိမ်းသောအခါ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီတို့သည် ဘင်္ဂလားမှစ၍ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်း နယ်တို့တွင် အစိုးရသဖြင့် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတို့သည် မင်းအာဏာတန်ခိုး ရကြလေကုန်သည်။

ၿငင်းနောက် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၇၉၉-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၆၁-ခုနှစ်တွင် မဒရတ်နယ် စီရင်္ဂပတ္တံစစ်ပွဲအားဖြင့် ပြည်၏တောင်ပိုင်းမိုင်စိုရ်နိုင်ငံကိုလည်းကောင်း၊ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၀၃-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၆၅-ခုနှစ်တွင် အနောက်မြောက်ပိုင်းနယ် အဆေလိစစ်ပွဲအားဖြင့် ဒေလီ၊ ဣန္ဒပတ္တနဂိုရ်၊ အာဂရ၊ သက်ဿနဂိုရ်ပြည်များနှင့်တကွ မဂိုရ်နိုင်ငံကိုလည်းကောင်း အောင်မြင်ကြသဖြင့် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီပိုင်သော နိုင်ငံသည်ခိုင်ခံ့စွာ တည်လေ၏။

ၿငင်းနောက်နိုင်ငံသည် တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ကြီးကျယ်တိုးတက်သဖြင့် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့သည် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၃၃-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၉၅-ခုနှစ်ကစ၍ ကုန်သွယ်ခြင်းအမှုကို မဆောင်ဘဲ တိုင်းပြည်များကို အုပ်စိုးခြင်းအမှုအရေးတို့ကိုသာ ဆောင်ရွက်ကြလေကုန်၏။ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၇-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၉-ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂါလီအမျိုး ကုလားနက်စစ်ဗာရီတို့သည် မင်းအာဏာကို ဆန်၍ ပုန်ကန်ကြပေသည်။ ယင်းသို့ ပုန်ကန်ကြသောသူတို့ကို အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့သည် အကုန်အစင် နှိမ်နင်းကွပ်ညှပ်သဖြင့် နိုင်ငံငြိမ်သက်ပြီးလျှင် အထက်ကပြထားခဲ့သည့်အလျောက် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၈-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၉-ခုနှစ်တွင် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့သည် အိန္ဒိယတိုင်းပြည်ကို အုပ်စိုးခြင်းအမှုအရေးအလုံးစုံတို့ကို အင်္ဂလိပ်ရှင်ဘုရင်မလက်တော်သို့ ပြန်အပ်ကြလေသည်ဟူ၍ ပထဝီဝင်ကျမ်း အိန္ဒိယနိုင်ငံအကြောင်း ၂၀၉နံပါတ်တို့၌ ဆိုသည်။

ယင်းသို့ ဆိုသည်ကိုထောက်လျှင် ငပေါလုံးတို့ကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန်က မြန်မာအစိုးရလက်သို့ အပ်ပေးလိုက်သောအခါ မြန်မာသက္ကရာဇ်သည် ၁၁၅၆-ခုဖြစ်သောကြောင့် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ်သည် ၁၇၉၄-ခုနှင့် ဆိုင်သည်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့ ဘင်္ဂလားစသော အိန္ဒိယပြည် အလယ်ပိုင်းကို အုပ်စိုးရသည့်နှစ်ပေါင်း ၂၉နှစ်သာရှိသေးသည်။ နောက် ၆၄-နှစ် စိုးအုပ်ပြီးမှ ဘိလပ်ရှင်ဘုရင်မထံ အပ်လေသည်။ နှစ်ရပ်ပေါင်း ၉၃-နှစ်တိုင်အောင် ကုမ္ပဏီမင်းတို့ စိုးအုပ်နေခိုက်နှင့် ကြုံသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်တွင် မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့ တိုက်ခိုက်ဝင်ရောက်သဖြင့် ရန္တပိုမြို့တွင် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၂၆-ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်ပြုလုပ်ကြရာဝယ် အိန္ဒိယတိုင်းကို အစိုးရသော အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီဘုရင်က ခန့်ထားသော ဗိုလ်ချုပ်ကြီး အာစီဘောကမ္ဗာက အရေးပိုင်မင်း ရောအစ်စံတို့နှင့် မြန်မာဘုရင်က ခန့်ထားသော လယ်ကိုင်းမြို့စားဝန်ကြီး မဟာမင်းလှကျော်တင်၊ အတွင်းဝန်မင်း မဟာမင်းလှသီဟသူတို့ စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြကြောင်းနှင့် ဆိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယကုမ္ပဏီဘင်္ဂလားမင်းကြီးရှက်၍ စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ကို အပြစ်ဒဏ်ပေး၍ ရာထူးမှ နုတ်လေသည်ဟူ၍သာ ယူသင့်မည်ထင်ပေသည်။ ဤသည်ကား အမြွက်မျှ ရေးပြလိုက်သည့် အကြောင်းတည်း)။

မြို့ဝန်မောင်ကျော်လှ မင်းလှရာဇာလည်း နှစ်နှစ်ခန့်ရှိလျှင် ရာထူးမှ လျှောကျ၍ သွားလေ၏။ ၅။

မောင်ကျော်လှ ရာထူးမှ လျှောကျလေလျှင် စိန်ဘူးသည် မင်းကြီးကျော်ထင်အမည်ကိုခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၇-ခု၊ နတ်တော်လတွင် ရခိုင်မြို့ဝန်ပြုလာပြန်၏။ ထိုမင်းကြီးကျော်ထင်လက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၅၉-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် ရခိုင်ပြည်ကို စစ်ပြု၍ သိမ်းယူသောအခါ ပိဋကတ်ကျမ်းစာတို့ကို များစွာသိမ်းယူလေသည်ဖြစ်၍ ထိုပိဋကတ်ကျမ်းစာတို့ကို အမရပူရဘိုးတော်မင်းက ရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်ပို့တော်မူစေပြီးလျှင် ရခိုင်မြို့တွင် ပိဋကတ်တိုက်တည်၍ ထားစေတော်မူ၏။ ထိုပိဋကတ်တိုက်မှ အသစ်ရေးကူး၍ သင်ကြားစေ၏။ ၎င်းရခိုင်မြို့ဝန် မင်းကြီးကျော်ထင်ကို အမရပူရရွှေနန်းရှင် ဘိုးတော်မင်းက ခေါ်တော်မူလေလျှင် မြောက်စစ်ကဲနားခံကို ရခိုင်မြို့စောင့်ထား၍ အမရပူရမြို့သို့ သွားလေ၏။ ရောက်လေသော် မင်းကွန်းစေတီတော်တည်ရန် လူနှစ်ထောင်ပေးရမည်ဟု ဘိုးတော်မင်းက တောင်းလေလျှင် ရခိုင်မြို့ဝန်မင်းကြီးကျော်ထင်နှင့် ရခိုင်မြို့သူကြီး ငသံတွေသမက် လက်ရုံးဗိုလ်တို့သည် ရခိုင်ပြည်

သို့ လာလတ်ကုန်၍ ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်တို့တွင် အုတ်လုပ်ရန် လူနှစ်ယောက်တို့ကို တောင်း၍ နေကြစဉ်တွင် လက်ယာမြန်ရွှာအုပ် ငတုံးစံ၊ ကောစွေ၊ ဒဂါးတောင်စား တုံးစံရွှေတို့သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ပြည့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်းနှစ်ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် တိုက်စည်တီး၍ သောင်းကျန်းပုန်ကန်ကြလေကုန်၏။ မြန်မာမင်းမြို့စောင့်တို့လည်း ငတုံးစံ၊ ကောစွေ၊ တုံးစံရွှေတို့ကို တိုက်အံ့သောငှာများစွာသော ရဲမက်လက်နက်ကိုင်တို့နှင့် ရခိုင်မြို့သူကြီးငသံတွေသား စည်းတင်စားချင်းပြန်ကို စေလိုက်၏။ ချင်းပြန်လည်း ချီသွားလေသော် မယူကမ်းအောင်တပ်သို့ ရောက်လေလျှင် ရခိုင်သားတို့ လှည့်ပတ်သော စကားကိုယုံကြည်၍ ဗိုလ်မင်းသီရိကျော်ထင်နှင့် အခွန်စာရေး ဇေယျကျော်တို့ကို ဖမ်းဆီးပြီးလျှင် အကျဉ်းထား၍ နောက်၌ သတ်ပစ်ပြီးလျှင် အောင်တပ်ကနေ၍ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းလျက် လက်ရုံးဗိုလ်တို့နှင့် မယူကမ်းတွင် အောင်တပ်တည်၍ နေလေ၏။ ငတုံးစံ၊ ကောစွေ၊ တုံးစံရွှေတို့ကား ငါရကောက်တွင် တပ်တည်၍ နေလေ၏။

ရမ်းပြည့်ဝန် လယ်ကိုင်းစားလည်း ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီး မောင်စံမြကို ရခိုင်မြို့သူကြီး ချင်းပြန်အဖ ငသံတွေက အတွင်းစာပေးသည်ဟု အမှုပြုလုပ်၍ သံခြေချင်းနှင့် အကျဉ်းထားပြီးမှ ရမ်းပြည့်ဝန်၊ လယ်ကိုင်းစား၊ မာန်အောင်ဝန်၊ လယ်ယာရွှေတောင်တို့ ပေါင်း၍ချီလာပြီးလျှင် လမ်းခရီးတွင် ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီး မောင်စံမြကိုသတ်၍ ပစ်ပြီးမှ ချီ၍သွားကြလေကုန်၏။

(ဤအရာတွင် အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီး အမည်ကို လေးခက်တောင်စား မောင်စံမြဟူ၍ ဆိုလေသည်။ လေးခက်တောင်စား နာမည် ငထွန်းစံသာဖြစ်သည်။ မောင်စံမြ မဟုတ်။ မောင်စံမြဖြစ်လျှင် လေးခက်တောင်စား မဟုတ်။ လေးခက်တောင်စားသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၄၉-ခုနှစ် ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီးအဖြစ်နှင့်ရောက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၂-ခုနှစ်တွင် ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီးအဖြစ်နှင့်ရောက်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၂-ခုနှစ်တွင် ရာထူးမှ လျော့သွားလေသည်။ ထိုနှစ်ပင် မောင်စံမြကို ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီး ခန့်လိုက်သဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ပြည့်တိုင်အောင် ရှိနေကြောင်းနှင့် ရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်၌ ဆိုသည်။ ဤကား အမှာစကားချပ်)။

ငါရကောက်တွင် တပ်တည်၍နေသော လက်ယာမြန်ရွှာအုပ် ငတုံးစံ၊ ကောစွေ၊ ဒဂါးတောင်စား တုံးစံရွှေတို့နှင့်တွေ့၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ပြည့် နတ်တော်လတွင် တိုက်ကြလေသော် လက်ယာမြန်ရွှာအုပ် ငတုံးစံ၊ ဒဂါးတောင်စား တုံးစံရွှေတို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးလေကုန်၏။ သံတွဲဝန်ကျော်ထင်သီဟသည် များစွာသော ရဲမက်ဗိုလ်ပါနှင့် ချီလာ၍ ရခိုင်ပြည်သို့ ရောက်လာလျှင် ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်၊ လေးမြို့ဝန်တို့ ချီသွားလေ၍ မယူကမ်းကျွဲရိုင်းခုံတွင် တပ်တည်၍နေသော ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်၊ ပလက်စား ငစံတို့ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ပြည့် ပြာသိုလတွင် တိုက်ကြလေသော် ချင်းပြန် တပ်စီးတပ်နင်းတို့သည် ပျက်စီးသဖြင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားကြလေကုန်၏။ ချင်းပြန်လည်း အနောက်စစ်တကောင်း ကုလားပြည်သို့ ပြေးဝင်၍နေလေ၏။ မြန်မာလေးမြို့ဝန်တို့လည်း နောက်ထပ်လိုက်လေ၍ ပင်းဝါမြို့ ဂေါ်တော်ပလ္လင်တွင် တပ်တည်၍ နေလာကုန်၏။ ထိုအကြောင်းကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းကြားလေသော် ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူး၊ သူရဲ သူခက်များစွာတို့ကို စေလိုက်၍ ချီလာကြပြီးလျှင် ဂေါ်တောပလ္လင်တွင်ပင် တပ်ပြိုင်၍ နေလာကုန်၏။

အမရပူရ ရွှေနန်းရှင်ဘိုးတော်မင်းက ထိုအကြောင်းကို ကြားသိတော်မူလေသော် ပင်းတလဲဗိုလ်ကို တောင်ကြောင်းခရီး၊ အရှေ့ဝင်းမှူးငတာကို ရေကြောင်းခရီး စေတော်မူလိုက်၏။ ရေအား ကြည်းအား ချီလာပြီးလျှင် ဂေါ်တော်ပလ္လင်တွင် ရောက်လာပြန်၏။ ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်၊ ပလက်စား ငစံ၊ ကောစွေ၊ တုံးစံရွှေတို့ကို သူပုန်သူကန်ဖြစ်သည်။ ပေးရမည်ဟု စစ်တကောင်း အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးထံ တောင်းလေ၏။ အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးတို့လည်း မပေးလိုသောကြောင့် ရန်စစ်ကြီးစွာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ပြည့် တပို့တွဲလပြည့်နေ့တွင် မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ တိုက်ကြလေသော် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးနှစ်ယောက် လက်နက်ထိ၍ သေလေ၏။ ကုလားသူရဲတစ်ရာကျော်ခန့် လက်နက်မှန်၍ သေလေကုန်၏။ မြန်မာတပ်မှူးတို့သည် မြေခံတုတ်ထဲက ပုန်းအောင်း၍ နေသောကြောင့် အသေအပျောက် မရှိကြကုန်။ ထိုနောက် မြန်မာ အင်္ဂလိပ်စစ်သည်နှစ်ဦးလုံးပင် တစ်ပြိုင်နက်ဆုတ်၍ သွားကြလေ၏။ ရခိုင်ပြည်တွင် ချင်းပြန်သူရဲလက်နက်ကိုင်ဟု အပြစ်ပြုပြီးလျှင် လူတို့ကိုများစွာဖမ်း၍ သတ်ကြကုန်၏။ ဤသည်ကား သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀-ကစ၍ ချင်းပြန်ထကြွသောင်းကျန်းသော ပထမအကြိမ်တည်း။

ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်၊ ပလက်စား ငစံ၊ တုံးစံရွှေ၊ ကောစွေ၊ အရှေ့ဝင်းမှူး လက်ဝဲမြန်ဖောင်သာ စသောသူတို့သည် အရှေ့မြန်မာအစိုးရမင်းက ရာဇတမန်ဖြင့် ဘင်္ဂလားမြို့သို့ သွားစေ၍ အကြိမ်ကြိမ် ငါတို့ကို တောင်းကုန်၏။ အိန္ဒိယတိုင်းကို အစိုးရသော အင်္ဂလိပ်လည်း ပြည်ထဲအရေးအရာငြိမ်းအံ့သောငှာ စက္ကူတွင် စာရေး

၌ အကောက်ဝန် ဧရကောက်ကို ရာဇတမန်ပြု၍ ရခိုင်ပြည်သို့ စေတော်မူ၍ သွားလေသော် ရခိုင်ဝန်မင်းကြီးကျော်ထင်၊ သံတွဲဝန် ကျော်ထင်သီဟ၊ ရမ်းပြည့်ဝန် လယ်ကိုင်းစား၊ မာန်အောင်ဝန် လက်ယာရွှေတော်တို့နှင့် တွေ့ကြုံ၍ မျက်နှာစုံညီ ဗားဗူတောင်ဆိပ်တွင် အင်္ဂလိပ်သံတမန် ဧရကောက်နှင့် ရခိုင်ဝန်တို့ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၁-ခု၊ နတ်တော်လတွင် ပြည်ထဲအရေးအရာကို ပြောဆိုကြလျှင် ပြည်ထဲအရေးသည် ငြိမ်းချမ်းသာယာ၍ ရွှေလမ်းငွေလမ်း ပေါက်ရောက်လေပြီဟု ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့ ကြားလေလျှင် အင်္ဂလိပ်မင်းတို့လက်က လွတ်ရာလွတ်ကြောင်းကို အကြံရှိသဖြင့် သတိပြုလျက် အချင်းချင်းတိုင်ပင်နှီးနှော၍ နေကြကုန်၏။ ထိုသို့ အင်္ဂလိပ်အစိုးရမင်း၊ မြန်မာအစိုးရမင်းတို့ သင့်တင့်ညီညွတ်သည်မှစ၍ ၁၁၆၂-ခု၊ ကဆုန်လကစ၍ ခေါ်မြဲကဆုန်ကို ပုံတော်ဝင်ဟုဆို၍ နှစ်လည်အောင် လူစာရင်းမှတ်သားကြရ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၆၂-ခု၊ နယုန်လတွင် ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်လေးမြို့၌ နေထိုင်သောလူတို့ကို တစ်အိမ်လျှင် သုံးအိမ်ပြု၍ ရွာသူကြီးအမည် ထည့်ပြီးလျှင် မြေတိုင်းစာရေးဟု အမရပူရဘိုးတော်မင်းထံ လှည့်ဖြား၍ သွင်းလေ၏။

ငင်းနှစ် နတ်တော်လတွင် ရခိုင်လေးမြို့၌ အသုံးစေစားရန် ဆို၍ သူငယ်တော်သုံးရာ ဆက်သွင်းရ၏။ ငင်းနှစ်တပေါင်းလတွင် ဝေသာလီကို လက်ကိုင်လိုသည်ဟု ရခိုင်လေးမြို့၌ လူတောင်းပြန်သောကြောင့် လူတစ်ထောင် ပေးဆက်ရ၏။ ငင်းနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၄-ခု၊ ကဆုန်လကစ၍ သူငယ်ပုခက်တွင်းသားမျှ မလွတ်ရအောင် လူတစ်ယောက်လျှင် ငွေဒင်္ဂါးတစ်သပြာစီ ဒဿမကြေးထမ်းဆို၍ ရခိုင်လေးမြို့က ပေးဆက်ရ၏။ ငင်းနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၅-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ဆင်ဖြူတော်ကို အကန်တော့ဆို၍ ရခိုင်လေးမြို့သူကြီး လူကြီးတို့ကိုခေါ်၍ အမရပူရမြို့တော်သို့ သွားရလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၆၇-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် ဒဿမကြေး မမီဟူ၍ လူဦးရေတိုင်း ငွေဒင်္ဂါး တစ်သပြားစီ ပေးရ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၆၈-ခု၊ နယုန်လတွင် အမရပူရမြို့တော်တွင်နေသော တပ်မှူးဗိုလ်မှူးတို့ကို ယိုးဒယားပြည်သို့ စစ်ချီရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ရခိုင်လေးမြို့တွင်နေသော လူများစွာတို့ကို လက်နက်ကိုင်ပေးရလေ၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၂-ခုနှစ် ရောက်လတ်သောအခါ ကဆုန်လတွင် ရုပ်ရှင်တော်မဟာမုနိဘုရား၏အနီး ဦးတော်ဆေးကန် အစရှိသော ချောင်းမြောင်းမြစ်ရေတို့သည် နီနီတွေးတွေးသွေးကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ပိုးပုရွက်ခြတို့သည် ရေတွင်ကျ၍ များစွာသေကုန်၏။ သစ်ပင်စောင့်နတ်တို့သည် များစွာငိုကုန်၏။ ရမ်းပြည့်ကျွန်းတွင်လည်း အလွန်မြင့်မော်သော ကလန်ကြမ်းတောင်သည် ထိန့်ထိန့်ရိုက်၍ ကြည်းဟည်း၏။ ရမ်းပြည့်ကျွန်းရမ်းပေါက်ရွာ၌ တည်ထားသော လက်ယာဘုရားရုပ်တုတော်လည်း အနောက်ဘက်သို့ မျက်နှာပြု၍ နေတော်မူလေ၏။ ဤသို့များစွာသော တိတ်နိမိတ်တို့သည် ထင်ကုန်၏။

ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်စသော လူတစ်စုတို့လည်း အချင်းချင်းနှီးနှောတိုင်ပင်ကြရာ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းတို့သည် သူတို့အား ဖမ်း၍ သံခြေချင်းခတ်ပြီးလျှင် အကျဉ်းထားမည့်အကြောင်းကို ရိပ်မိကြလေသဖြင့် ချင်းပြန်စသော လူတစ်စုတို့သည် စစ်တကောင်းနယ်ပယ်မှ ရှောင်ရှားထွက်လာပြီးလျှင် များစွာသော သူရဲအပေါင်းတို့နှင့် ချီလာခဲ့၍ ငတ်မြစ်လက်ယာဘက်၌ အစောင့်ထားသော မြန်မာတပ်မှူး မုံတောစားကို တိုက်ဖျက်ပြီးလျှင် ရခိုင်ပြည်သို့ဝင်လျက် မယူကမ်းအောင်တပ်ကနေ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃-ခု၊ ကဆုန်လတွင် မြောက်ဦးမြို့ကို တိုက်ဖျက်လာ၏။ မြို့တွင်းရှိ လူတို့သည် မြို့ပြင်သို့ထွက်၍ ရှောင်ရှားနေကြကုန်၏။ ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့လည်း အကြိမ်ကြိမ်မြန်မာတို့နှင့် တိုက်ခိုက်၍နေစဉ် သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်တွင်ရှိသော မြန်မာဟူသမျှတို့သည် လာ၍တိုက်ကြလေလျှင် ချင်းပြန်တပ်မှူး ဗိုလ်မှူးလက်နက်ကိုင်သားတို့သည် ပျက်စီးသည်ချည်းဖြစ်သောကြောင့် တပ်ကို နောက်ဆုတ်ပြီးလျှင် ဆည်တိုင်ကန်ဆိပ်တွင် တပ်တည်၍ နေလာကုန်၏။

ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းသောအကြောင်းကို ကြားလေ၍ မာန်အောင်ဝန် ရန်တိုင်၊ ရမ်းပြည့်သူကြီးတို့ များစွာသော သူရဲတို့နှင့် တပ်ချီ၍လာသည်ကို ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့၏ တပ်မှူးဗိုလ်မှူးတို့ သိလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃ ခု၊ ကဆုန်လတွင် မိုးသီးနတ်တောင်မြစ်ပြင်ဝယ် လက်နက်ဆိုင်ပြိုင်၍ တိုက်ကြလေသော် မာန်အောင်ဝန်ရန်တိုင်အစရှိသော သူရဲလက်နက်ကိုင်ဟူသမျှတို့သည် တစ်ယောက်မျှ မကြွင်းကျန် သေလေကုန်၏။ မြန်မာ ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့သည် အတိုက်မခံဝံ့၊ ကြောက်ရွံ့သောကြောင့် လှေကိုပစ်၍ ကြည်းကုန်းသို့တက်ပြီးလျှင် ပြေးကြလေကုန်၏။ သံတွဲဝန် ရွှေပန်း၊ ရမ်းပြည့်ဝန် လက်ယာစည်သူ နော်ရထာတို့သည်လည်း အလွန်ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်၍ လှေတက်စီးပြီးလျှင် ပြေးလေကုန်၏။

ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့လည်း မြန်မာလူမျိုးတို့ကို များစွာသတ်ပစ်ကုန်၏။ လက်နက်ကိရိယာများစွာ ရလိုက်၏။ ရခိုင်ဗိုလ်ချုပ် မျက်တောင်ရှည်ကိုလည်း နန္ဒိသေနဗန္ဓုလ စစ်သူကြီးအမည်ကို ပေးလေ၏။ ချင်းပြန်၏တပ်မှူးဗိုလ်မှူးတို့သည် ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်၊ သံတွဲစသော အရပ်ရပ်မြို့ရွာတို့၌ တပ်နှင့်ချည်း စည်းအုပ်၍ ထားလေ၏။ ရခိုင်ပြည်တွင် လက်ယာမြန်အရပ်က ပလက်စား ငစံ၊ တပ်မှူး မောင်ရွှေတို့ကို တပ်နှင့် စောင့်နေစေ၏။ ငါရကောက်အရပ်က နောင်တော် လေးမြို့စား ကျော်အောင်ကို တပ်စောင့်ပြု၍ နေစေ၏။ ရွှေနတ်ပင်လမ်းကြောင်းက အောင်ကျော်ရွှေကို စောင့်စေ၏။ လောင်းကြက်မြို့ဟောင်းက ဗိုလ်စော်ကဲ၊ တပ်မှူးသောက်ကြာတို့ကို စောင့်နေစေ၏။ ရန်းဝမြစ်က ဗိုလ်နန်းရွှေနှင့် တပ်မှူးသာရကန္တတို့ကို တိုက်အုံ့သောငှာ ဗိုလ်တိုးအောင်ကျော်ကို အစောင့်ထားလေ၏။ ခုနစ်ခရိုင်တောင်စဉ်တွင် မြန်မာတို့ လာလမ်းဖြစ်သော မအီအရပ်က တောင်စားဗိုလ်မှူး မောင်ညို၊ တပ်မှူး ညိုရောင်ဖြူတို့ကို အစောင့်ထားလေ၏။

ယင်းသို့ အသီးအသီးထား၍ စောင့်စေပြီးမှ ချင်းပြန်သည် ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အနောက်ဘက်ဖြစ်သော ရိုးငူအရပ်၌ ဇေယျာဝတီမြို့အမည်မှည့်လျက် သစ်တပ်မြို့တည်၍ နေလေ၏။ ကြွင်းသောဗိုလ်ရံတပ်ရံတို့ကိုမူကား ခုနစ်ခရိုင် တောင်စဉ်တို့၌ အသီးအသီး တပ်နှင့်စောင့်နေစေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်မှာ ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့ တပ်စီးတပ်နင်းပြု၍ ရခိုင်လေးမြို့၌ ဝန်းရံ၍နေကြောင်းကို အမရပူရဘိုးတော်မင်း ကြားသိတော်မူလေလျှင် မင်းလှစည်သူကို ခေါ်တော်မူ၍ ရခိုင်လေးမြို့၌ ဝန်းရံ၍နေသော ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့ကို တိုက်ဖျက်ချေဟု စေတော်မူလိုက်၏။ မင်းလှစည်သူလည်း ချီလာပြီးလျှင် သရေခေတ္တရာပြည်တွင် တပ်တည်၍နေပြီးမှ ရေကြောင်းကုန်းကြောင်း စေခိုင်းရမည့်အရေးလည်း လေမိုးများ၍ လမ်းခရီး မသာသောကြောင့် သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို အသီးအသီးခန့်ပြီးလျှင် ဆိုင်းငံ့၍ နေလေ၏။

ထိုနှစ်အတွင်းမှာ ဗိုလ်မျက်တောင်ရှည်၊ လမ္ဗုစား ရွှေလူတို့သည် ရမ်းပြည့်မြို့ မြန်မာတပ်မှူးတို့နှင့် တိုက်ကြလေသော် ဗိုလ်မျက်တောင်ရှည်၊ လမ္ဗုစားရွှေလူတို့ စစ်ရေးမသာသောကြောင့် ရမ်းပြည့်မြို့မှ ဆုတ်ခွာ၍ လက်ဖန်အညာတွင် တပ်တည်၍ နေလာ၏။ လက်ဖန်အညာတပ်ကိုလည်း ထားဝယ်ဗိုလ်ငစံသည် သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့နှင့် တိုက်ပြန်လေလျှင် လက်ဖန်အညာတပ် ပျက်လေ၏။ ဗိုလ်မျက်တောင်ရှည်နှင့် လမ္ဗုစား ရွှေလူတို့လည်း သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃-ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၂-ရက်၊ စနေနေ့တွင် စနည်းချောင်းဝ၌ လှေတပ်တည်၍ နေလေ၏။

သံတွဲမြို့ကို ဝန်းရံနေသော မြို့သစ်စား မောင်ငယ်၊ ဗိုလ်ဘချစ်ရည်တို့လည်း စစ်ရေးမသာသောကြောင့် ထိုသက္ကရာဇ် ဝါခေါင်လတွင် လမ္ဗုချောင်းဝ၌ တပ်တည်၍ နေလေ၏။ မာန်အောင်မြို့ကို ဝန်းရံ၍နေသော လက်ရုံးဗိုလ်၊ တိမ်ကြားဗိုလ်တို့လည်း စစ်ရေးမသာသောကြောင့် မာန်အောင်မြို့ အုန်းချောင်းဝတွင် တပ်တည်၍ နေလာ၏။

ယင်းသို့ ရမ်းပြည့်၊ သံတွဲ၊ မာန်အောင်မြို့တို့၌ ချင်းပြန်တပ် ပျက်စီးသည်ချည်းဖြစ်ကြောင်းကို ကြားလေလျှင် မြို့ဝန်မင်းလှစည်သူသည် အသစ်ခန့်သော မာန်အောင်မြို့ဝန်ကို အရှေ့ခုနစ်ခရိုင်ကို တိုက်လေဟု စေလိုက်၏။ မာန်အောင်ဝန်လည်း သူရဲတစ်ထောင်နှင့် ချီလာပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်နေ့၌ မအီချောင်းဝတွင် တပ်တည်၍ နေလာ၏။ ယင်းသို့ တပ်တည်၍နေလာသော မာန်အောင်ဝန်သစ်ကို လမ္ဗုစား ရွှေလူ သွားရောက်တိုက်ဖျက်လေသော် မာန်အောင်ဝန်သစ်တပ်သည် အကြွင်းမဲ့ ပျက်စီးလေ၏။ ဆင်ဖြူကျွန်းဗိုလ်လည်း လူတစ်ထောင်နှင့် ရောက်လာ၍ ၎င်းသက္ကရာဇ် တော်သလင်းလတွင် ဓားလက်ချောင်းဝ၌ တပ်တည်၍ နေလာပြန်၏။ ယင်းသို့ လာရောက်တပ်တည်၍ နေလာသော ဆင်ဖြူကျွန်းဗိုလ်ကိုလည်း တိမ်ကြားဗိုလ်သွားရောက် တိုက်ခိုက်သောကြောင့် စစ်သည်သူရဲတို့ သေကျေပျပ်စီး၍ သွားလေ၏။

ယင်းသို့ ချင်းပြန်၏ တပ်စီးတပ်မှူးတို့သည် ဆိုးဆို့တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးလေသောကြောင့် မြန်မာတပ်မှူး၊ ဗိုလ်မှူးတို့သည် ရခိုင်ပြည်သို့ အကူးအသန်း လမ်းစလမ်းဝ မရမပေါက်လေသောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သို့ အကူးအသန်း ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့သည် မြှုံးတွင် လှောင်ထားသော ငါး၊ ခြံတွင် လှောင်ထားသော ကြက်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေလေကုန်၏။ ၎င်းနှစ်တွင် ရခိုင်မြို့ဝန် မင်းကြီးကျော်ထင်လည်း မြို့သူကြီး ငရန်ကင်းကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်ပြီးလျှင် သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို စည်းကြပ်၍ ကြည်းအား ရေအားချီလာပြီးလျှင် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း တစ်ဆယ့်တစ်ရက်၊ စနေနေ့တွင် လောင်းကြက်မြို့ ဗိုလ်စော်ကဲ၊ တပ်မှူးသောက်ကြာတို့ကို တိုက်လေစေလျှင် ဗိုလ်စော်ကဲတပ်ပျက်စီး၍ ပြေးလေ၏။ တပ်မှူးသောက်ကြာကား သေနတ်လက်နက်မှန်၍ သေလေ၏။

၎င်းတန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ငါးရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် လက်ယာမြန်အရပ်၌ ပလက်စား ငစံ၊ တပ်မှူး မောင်ရွှေတို့ကို တိုက်စေပြန်လျှင် ဗိုလ်ပလက်စား ငစံ၊ တပ်မှူး မောင်ရွှေတို့သည် မခံမရပ်နိုင်၍ လှေတက်လက်နက်ကိရိယာတို့ကိုပစ်၍

ကြည်းကြောင်း ပြေးသွားကြလေ၏။ ငါရကောက်တပ်စောင့် အောင်ကျော်၊ ရွှေနတ်ပင်တပ်စောင့် အောင်ကျော်ရွှေတို့လည်း ဆုတ်သွားရလေပြီးလျှင် ချင်းပြန်နေသော ဇေယျာဝတီမြို့သို့ ပြေးဝင်နေလေ၏။

ထိုအခါ ချင်းပြန်လည်း ဇေယျာဝတီမြို့၌ရှိနေသော တပ်မှူးတို့နှင့် တိုင်ပင်နှီးနှောကြသည်မှာ ဤအရှေ့မြန်မာစစ်ကို ငြိမ်းအေးသောအခါ လမ္ဘူစား ရွှေလူ၊ ဗိုလ်မျက်တောင်ရှည်၊ ဗိုလ်တလိုင်းရှည်၊ ဒင်္ဂါးတောင်စား ငတုံးစံရွှေ၊ ဗိုလ်စော်ကဲ အစရှိသော ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ကို ရွေးချယ်၍ သုံးရာ့ခုနစ်ကျိပ်သော လူတို့ကိုသတ်၍ ပစ်မည်ဟု တိုင်ပင်ကြံစည်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ချင်းပြန်နှင့်တကွ ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့ တိုင်ပင်ကြသော အကြံအစည်ကို သိလေကုန်သော် အမြို့မြို့အရွာရွာ၌ရှိသော ဗိုလ်မှူးတပ်မှူး သူရဲအပေါင်းတို့သည် အရှေ့မြန်မာစစ်ကို တိုက်ခိုက်လိုသော အာသာဆန္ဒ ယုတ်လျော့ကြကုန်၏။ ထိုနေ့မှစ၍ ချင်းပြန်၏ စစ်သည်တပ်မှူးတို့သည် မတည်မရပ် မငြိမ်မသက် ဖြစ်ကြလေကုန်၏။

အမရပူဘိုးတော်မင်းလည်း တိုင်တားဝန် အာကာကျော်ထင်ကို ရေကြောင်းခရီး၊ မြင်းဝန်ငမှိုင်း၊ ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့ကို ကြည်းကြောင်းခရီးချီစေတော်မူလိုက်၏။ မြင်းဝန်ငမှိုင်းလည်း ဗိုလ်မှူးတပ်မှူး သူရဲအပေါင်းတို့နှင့် ချီလာပြီးလျှင် မအီချောင်းတွင် တပ်စခန်း တည်လာရပ်လာ၏။ မအီချောင်းတွင်ရှိသော မြို့ထောင်စး ဗိုလ်မှူးမောင်ညို၊ တပ်မှူးညိုရောင်ဖြူတို့သည် သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့နှင့် ဆီးခံ၍ တိုက်လေလျှင် ဗိုလ်မှူးမောင်ညို၊ တပ်မှူး ညိုရောင်ဖြူတို့သည် စစ်အင်အား နည်းသဖြင့် ဆုတ်ခွာရှောင်ရှားသွားရလေ၏။ မြင်းဝန်ငမှိုင်းလည်း မအီအရပ်မှသည် ရမ်းပြည့်ကျွန်းသို့ ကူးသန်းပြီးလျှင် မြို့ဝန်လက်ယာစည်သူ နော်ရထာနှင့် ပေါင်းဖက်၍ နေလေ၏။

တိုင်တားဝန်အာကာကျော်ထင်လည်း နဂါးရစ်မော်တင်လမ်း ရေကြောင်းချီလာ၍ မကျည်းကျွန်းအနီးသို့ ရောက်လာသော် စကုကျွန်းတပ်စေင့် ဗိုလ်တိုးအောင်ကျော်သည် ဆီးခံ၍ တိုက်သောကြောင့် တိုင်တားဝန် အာကာကျော်ထင်သည် မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် ဆုတ်ခွာသွားပြီးလျှင် သံတွဲမြို့သို့ဝင်၍ ပူးပေါင်းလျက် နေလေ၏။

သံတွဲမြို့ကိုရုံ၍နေသော မြို့သစ်စား မောင်ဝစသော တပ်မှူးဗိုလ်မှူး ဗိုလ်ကျားကြီးတို့ ပေါင်းဖက်၍ ချီလာပြီးလျှင် စကုမြစ်သို့ ရောက်လာ၏။ ချင်းပြန်သူရဲ ဗိုလ်တိုးအောင်ကျော်နှင့် မြန်မာဗိုလ်ကျားကြီးတို့ ရေကြောင်းတိုက်ကြလေရာ စကုတပ်ပျက်စီးလျက် တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။ ၎င်းစကုတပ် ပျက်စီး၍ တိမ်းရှောင် ထွက်ပြေးလာသူ အပေါင်းတို့သည် ရမ်းပြည့်ကျွန်း စနည်းတပ်သို့ ဝင်ရောက်ပေါင်းဖက်နေထိုင်ကြကုန်၏။

တိုင်တားဝန်အာကာကျော်ထင်၊ မြင်းဝန်ငမှိုင်းတို့သည် ရေအား၊ ကြည်းအား စည်းကြပ်၍ ချီလေသော် သံစစ်မြစ်သို့ ရောက်လာလျှင် စနည်းတွင် တပ်တည်၍နေသော ဗိုလ်မျက်တောင်ရှည်စသော ချင်းပြန်ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့နှင့်တကွ တွေ့ကြုံ၍ ဆိုင်ပြိုင်လျက် တိုက်ခိုက်ကြလေရာ ချင်းပြန်တို့ ကြံစည်ပြောဆိုအပ်သော စကားကို ကြားသိရသည့် နေ့ကစ၍ အားလျော့လျက် ရှိကြသော စစ်သည်သူရဲဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့သည် အနည်းငယ်မျှ တိုက်ဆိုင်ပြီးလျှင် တိမ်းရှောင်ထွက်သွားကြလေပြီး၍ ချင်းပြန်နေရာ ဇေယျာဝတီမြို့သို့ချည်း သွားရောက်နေထိုင်ကြလေကုန်၏။

တိုင်းတားဝန် အာကာကျော်ထင်လည်း ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်၊ သံတွဲသုံးမြို့ကို အစောင့်ထားခဲ့ပြီးလျှင် ရမ်းပြည့်ဝန်၊ မာန်အောင်ဝန်၊ သံတွဲဝန်တို့နှင့် စည်းကြပ်၍ ရခိုင်မြို့သို့ ချီလေသော် ကျောက်ငန္ဒွားအရပ်တွင် ချင်းပြန်သူရဲ ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့နှင့် တိုက်ဆိုင်မိကြသော်လည်း ချင်းပြန်စကားကို ကြားသိလေသောကြောင့် ချင်းပြန်သူရဲတို့သည် တိုက်ခိုက်လိုသော အာသာဆန္ဒမရှိကြသဖြင့် ထိုမှဤမှ တိမ်းရှောင်သွားကြလေကုန်၏။

ချင်းပြန်လည်း မြန်မာစစ်သည်တို့နှင့် တိုက်ခိုက်ဖို့ရာ လမ္ဘူစား၊ မြို့ထောင်စား တို့ကို ထပ်လောင်း၍ စေလေသော် တပ်မှူးဗိုလ်မှူးတို့သည် ချင်းပြန်၏ အကြံအစည်ကို သိရင်းစွဲရှိကြသည်နှင့် ထိုမှ ဤမှ တိမ်းရှောင်၍ နေကြလေကုန်၏။ ချင်းပြန်လည်း ဗိုလ်မှူးတပ်မှူး လက်နက်ကိုင်တို့ ထိုထိုအရပ်သို့ ရှောင်သွားကြသည်ကို သိလေလျှင် မတည်မရပ်နိုင်ဖြစ်၍ နောင်တပူပန်ယူပြန်မရ ငါအကြံမှားသည်ဟု အားကျပြီးလျှင် ရခိုင်လေးမြို့နေ လူဦးရေပေါင်း ကိုးသောင်းကျော်ခန့်ရှိသော သူတို့ကို သိမ်းခေါ်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃-ခု၊ ပြာသိုလပြည့်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ ဇေယျာဝတီမြို့ကလည်း ကုလားပြည်သို့ ဝင်ပြေးတိမ်းရှောင်လေ၏။

တိုင်တားဝန် အာကာကျော်ထင်သည် ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ကို ပေါင်းဖက်စည်းကြပ်၍ အနောက်ကုလားပြည်သို့ ချီလေရာ မုံတောတပ်တွင် စခန်းချရပ်၍ နေလေ၏။ ထိုသို့ တိုင်တားဝန်တို့ နေလာကြောင်းကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်း ဗိုလ်မှူး

တပ်မှူးတို့ သိလေလျှင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရမင်းတို့၏ ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့လည်း သူရဲများစွာတို့နှ ငတ်မြစ်လက်ယာဘက်ကမ်းအရပ်ကနေ၍ တပ်တည်လာကုန်၏။

တိုင်တားဝန် အာကာကျော်ထင်လည်း ချင်းပြန်နှင့် လက်ရုံးဗိုလ်တို့သည် ငါတို့၏ လက်နက်နိုင်ငံဖြစ်သော ရခိုင်ပြည်ကို သူပုန်ဓားပြပြုလုပ်ပြီးလျှင် ကိုသောင်းကျော်၊ တစ်သိန်းခန့်ရှိသော လူအပေါင်းတို့ကို သိမ်းယူ၍ ကိုယ်တို့ အနောက်ပြည်သို့ ဝင်ပြေးလေသည်။ အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့က မထားသင့်၊ ပေးအပ်ရမည်ဟု တမန်စေလွှတ်၍ တောင်းလေ၏။

အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ကလည်း ချင်းပြန်နှင့် လက်ရုံးဗိုလ်တို့သည် ရခိုင်ပြည်ကို သူပုန်ဓားပြပြု၍ ငါတို့ပြည်သို့ ဝင်လာသည်ပင် မှန်စေကာမူ ငါတို့သာပိုင်သည် မြန်မာတို့လက်သို့ မအပ်သင့်ချေဟု ဆိုလိုက်ပေ၏။

တိုင်တားဝန် အာကာကျော်ထင်လည်း ချင်းပြန်နောက်ပါသွားသော လူတို့ကို လှည့်ပတ်ဖြားယောင်း၍ ခေါ်ပြီးလျှင် ရောက်လာကုန်သော လူအပေါင်းတို့အား ချီးမြှောက်သကဲ့သို့ ပြောဆို၍ ညဥ့်အခါသတ်ပစ်လေကုန်၏။ မိန်းမအိုတို့ကို စွန့်ပစ်၍ မိန်းမပျိုတို့ကို ယူဆောင်သွားပြီးလျှင် မကြာမြင့်မီ အမရပူရမြို့တော်သို့ ပြန်သွားလေ၏။ ရခိုင်မြို့ဝန် မင်းကြီးကျော်ထင်လည်း တပ်မှူးငလွန်းပြေကို ကြေည်းတောင်အရပ်၌ တပ်စောင့်ထားခဲ့၍ ပြန်သွားလေ၏။

ရခိုင်၊ သံတွဲ၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင် လေးမြို့အတွင်း ကျန်သောလူတို့ကိုလည်း ဓားပြသူပုန်ပြု၍ များစွာ သတ်ပစ်ကုန်၏။ အမရပူရမြို့တော်သို့ သွားလာသောကုန်သည်များကို ချင်းပြန်ထကြွစဉ်အခါ ဖမ်းဆီးချုပ်လှောင်ထားရှိလေသည်ဖြစ်၍ ဓမ္မရာဇ်ရာဇာမင်းသားတော် သုဒ္ဓေါ်ဦးက အမရပူရဘိုးတော်မင်းထံ လျှောက်ထား၍ အရပ်ရပ်တွင်ရှိသော ရခိုင်သားတို့ကို အကျဉ်းထောင်မှ နုတ်ပြီးလျှင် လွတ်စေ၏။ အချို့သော သူတို့သည် ဖိုးခေါင်တောင်ကိုကျော်၍ လာခဲ့ရာ ဖိုးခေါင်တောင်ရိုးတွင် နေသော မြန်မာအမှုထမ်း မင်းလုလင်တို့သည် ဖမ်းဆီးလျက် ခါးပိုက်ဥစ္စာတို့ကိုယူပြီးလျှင် သတ်၍ပစ်ကုန်၏။ သံတွဲမြို့သို့ သွားရောက်သော ရခိုင်သားတို့ကိုလည်း သံတွဲမြို့စောင့် မြန်မာတပ်မှူးတို့သည် ဖမ်းဆီး၍ သတ်ပစ်ကုန်၏။

ချင်းပြန်၊ လက်ရုံးဗိုလ်တို့သည် နှစ်ကြိမ်မြောက် ထကြွသောင်းကျန်းလျက် ရခိုင်လေးမြို့တွင် တပ်စောင့်တပ်နေထား၍ တိုက်ခိုက်စေသည်မှာ ကိုးလတိုင်ကြာပြီးမှ ပြေးရှာရပြန်လေသည်။ ဤသည်ကား သက္ကရာဇ် ၁၁၇၃-ခုတွင် ချင်းပြန် ထကြွသောင်းကျန်းသော ဒုတိယအကြိမ်တည်း။

ချင်းပြန်သည် သုံးကြိမ်မြောက် ထကြွသောင်းကျန်းပြန်သည်မှာ စည်းတင်စား ချင်းပြန်သည် စစ်တကောင်းမြို့မှ ရှောင်ရှားထွက်ခဲ့ပြီးလျှင် ယောက်ဖတော် လက်ရုံးဗိုလ်နှင့် စွမ်းရည်သတ္တိရှိသော ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူးတို့ကို ရုံးစုပေါင်းစည်းပြီးလျှင် သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို စေခိုင်း၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၄-ခု၊ ကဆုန်လတွင် မြန်မာအစိုးရတို့ထားအပ်သော ကြေည်းတောင်တပ်ကို တိုက်လေလျှင် တပ်မှူးငလွန်းပြေသည် သေကျေပျက်စီးလေ၏။

ထိုအကြောင်းကို ရခိုင်ဝန် မင်းကြီးကျော်တင်သိလေသော် ဗိုလ်မှူးတပ်မှူး သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့ကို စေလွှတ်၍ တိုက်စေသော် ချင်းပြန်တပ်သားတို့သည် မခံမရပ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ကုလားပြည်သို့ ဝင်လျက် ပုန်းအောင်း၍ နေပြန်လေ၏။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရမင်းတို့သည် လမ္ဗုစားရွှေလူနှင့် ချင်းပြန်မယားကို လှည့်ဖြား၍ ခေါ်ယူပြီးလျှင် ဒေလီပဆာပြည်သို့ ကြဉ်းဆောင်၍ အစောင့်အရှောက်နှင့် ထားလေ၏။ ချင်းပြန်ယောက်ဖလက်ရုံးဗိုလ်ကိုကား ရခိုင်သားတို့ ဖမ်းဆီးပြီးသော် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းထံ ဆက်သလေလျှင် စစ်တကောင်းမြို့၌ အကျဉ်းထားလေရာ များမကြာခင် သေလွန်လေ၏။ ချင်းပြန်လည်း ကုလားပြည်မှ ထွက်ခဲ့ပြီးလျှင် ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူးတို့ကိုပေါင်းစု၍ ငတ်မြစ်လက်ယာဘက်ဖြစ်သော မင်္ဂလာကြီးအရပ်တွင် တပ်တည်ပြန်လာ၏။

နောင်တော်လေးမြို့စားအောင်ကျော်၊ ဒင်္ဂါးတောင်စား တုံးစံရွှေ၊ ဗိုလ်စောကဲတို့ကို ပေါင်းစည်းရုံးစုပြီးလျှင် ယောက်ဖတော် အသက်နှံ့ကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ ရခိုင်မြို့ဝန် မင်းကြီးကျော်ထင်ကို တိုက်ချေဟု စေလိုက်ပြန်၏။ ရေအား ကြည်းအားနှင့်ချီလာသော် ရခိုင်မြို့ဝန်မင်းကြီးကျော်ထင်သိလေသောကြောင့် ရခိုင်လေးမြို့သူရဲတို့နှင့် ရမ်းပြည့်ဝန် လက်ယာစည်သူကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ ချီစေပြီးလျှင် ချင်းပြန်စစ်တပ်တို့နှင့် မိုးစည်းမြစ်တွင် တွေ့ဆုံလေ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၄-ခု၊ ပြာသိုလတွင် တိုက်ခိုက်ကြလေသော် ချင်းပြန်စစ်တပ်တို့သည် ပျက်စီးလျက် လှေကိုပစ်၍ မိုးစည်းကျွန်းသို့ တက်ပြီးလျှင် တိမ်းရှောင်၍သွားကြလေကုန်၏။ မြန်မာ ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူးတို့သည် မိုးစည်းကျွန်းတွင် နေသော လူများကို ချင်းပြန်အပေါင်းအဖက်ဖြစ်သည်ဟု မြေလှန်လျက် သတ်ပစ်ကုန်၏။ ထိုသို့ ပျက်စီးကြောင်းကို နောက်ထပ်ချီလာသော ဗိုလ်အောင်ကျော်၊ မိစား

အသက်နှံဗိုလ်ချုပ်တို့ ကြားသိလေလျှင် အသီးအသီး ပြန်သွားကြလေကုန်၏။ ထို အကြောင်းကို ချင်းပြန်သိလေလျှင် မင်္ဂလာကြီးအရပ်က ပြောင်းသွား၍ ရှောက်ချောင်း မြစ်ဖျား၌ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၄-ခု၊ တပို့တွဲလတွင် သရက်ချိုမြို့ကို တည်၍နေလေ၏။ ရခိုင်ပြည်၌ ရခိုင်မြို့ဝန် စိန်ဘူး၊ မင်းကြီးကျော်ထင်သည်ကား တစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ်တွင် သေလွန်လေ၏။ ၆။ (အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်ဟု ဆို၏။ အရေးမှားဟန် ရှိသည်။)

မင်းကြီးကျော်ထင် သေလွန်ပြီးနောက် မဟာနော်ရထာသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅-ခု၊ နတ်တော်လတွင် ရခိုင်မြို့ဝန် ပြုလာ၏။ ချင်းပြန်လည်း သမက်တော် တိမ်ကြားဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူးတို့ကို အသီးအသီးခန့်၍ သူရဲတောင်သူတို့နှင့် ရခိုင်မြို့ဝန် မဟာနော်ရထာကို တိုက်ချေဟု စေလိုက်ပြန်၏။ ချင်းပြန်ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ ချီသွား လေ၍ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာကူးဝတွင် ရောက်လေသော် ထိုအကြောင်းကို ရခိုင်မြို့ဝန် မဟာနော်ရထာ သိလေသောကြောင့် မြို့သူကြီး ရန်ကင်းကို ဗိုလ်ချုပ်ခန့်၍ များစွာ သော လက်နက်ကိုင်သူရဲတို့နှင့် စေလွှတ်၍ ချီသွားကြလေရာ၊ ကစ္ဆပနဒီမြစ်ညာကူးဝ တွင် ချင်းပြန်စစ်သည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅ ခု၊ ပြာသိုလတွင် တပ်ချင်း ဆိုင်ပြိုင်၍ တိုက်ခိုက်ကြလေသော် ချင်းပြန်စစ်သည်သူရဲတို့သည် များစွာပျက်စီးလေ ကုန်၏။ ကြွင်းကျန်သော စစ်သည်သူရဲတို့သည် နောက်သို့မဆုတ်နိုင်၊ မြန်မာတပ် ဝိုင်းရံရှိသဖြင့် မြေခံတုတ်ထဲ၌ရှိနေသည်ကို မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးတို့မသိကြ၍ သေ နတ်လက်နက်အထောင်အသောင်း ပစ်လွှတ်သော်လည်း တစ်စုံတစ်ယောက်မျှ ထွက် ဝင်သွားသည်ကို မမြင်သဖြင့် သွား၍ကြည့်လတ်သော် ထမင်းငတ်၍ လဲနေသော သူတို့ကို တွေ့လေလျှင် ထမင်းရေစာပေးပြီးမှ အသက်ရှင်ခြင်းကို ရကုန်၏။ မြန်မာ တပ်မှူးတို့လည်း ထိုနေ့ပင် ချင်းပြန်ရှိရာ လိုက်သွား၍ ညဥ့်စစ်သည်တို့ တိုက်ခိုက်လေ သော် ချင်းပြန်သည် သရက်ချိုမြို့မှ ရွှေ့ပြောင်း၍ ပင်းဝါကုလားနိုင်ငံသို့ ဝင်အောင်း လျက်နေလေ၏။

ထိုသို့ ချင်းပြန်ပင်းဝါသို့ ဝင်ရောက်လာကြောင်းကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းသိလေလျှင် ဗိုလ်ကပ်တင်ဘာပုသပ်ကို စေလွှတ်၍ ချင်းပြန်ကို ဖမ်းဆီး စေသော် ချင်းပြန်သည် အရိုင်းထဲသို့ ရှောင်လွှဲ၍ သွားလေ၏။ ရခိုင်ဝန် မင်းကြီးနော် ရထာသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅-ခု၊ တပေါင်းလကစ၍ အနောက်ပြည်က ပြန်လာသော ရခိုင်သားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ရခိုင်ပြည်တွင် နေကုန်သော လူသန်လူမြန်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ချင်းပြန်လူဟု စာရင်းတင်လျက် ဓားနှင့်ခွဲပြီးလျှင် ကျီး၊ လင်းတ၊ ခွေး၊ ဝက် အစာပေးကုန်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၄-ခုနှစ်ကစ၍ ၅-နှစ်တိုင်အောင် ဆန်စပါးရှား၏။ ထမင်းငတ် မွတ်၏။ လူများစွာ သေကျေပျက်စီးကုန်၏။ ထိုနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၇-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလတွင် အရိုင်းထဲ၌နေသော စည်းတင်စား ချင်းပြန်သည် ဓမ္မတာသဘော ရွှေ့လျောသေဆုံးခြင်းသို့ ရောက်လေသည်။ ဤသည်ကား ချင်းပြန်သုံးကြိမ်မြောက် ထကြွသောင်းကျန်း တိုက်ခိုက်သောအကြောင်းတည်း။

ထိုနောက် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၀-ပြည့်၊ တပေါင်းလတွင် ရမ်းပြည့်မြို့ဝန် နေမျိုး သူရသည် ရခိုင်သားတို့ ငါတို့မြန်မာလူမျိုးတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ပုန်ကန်ပြီးလျှင် ပင်းဝါ၊ စစ်တကောင်း၊ ဒါဂါ၊ မောက်သူဇာမြို့တို့ကို ခိုဝင်၍ လူဦးရေကိုးသောင်းကျော်၊ တစ်သိန်းခန့်လူတို့ကို အင်္ဂလိပ်မင်းတို့က လက်ခံပြီးလျှင် အားအင်ပေး၍ ထားလေ သည်။ ပင်းဝါ၊ စစ်တကောင်း၊ ဒါဂါ၊ မောက်သူဇာမြို့တို့သည် ရခိုင်မင်းနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ လက်နက်နိုင်ငံ မဟုတ်သောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သား ကိုးသောင်း ကျော်၊ တစ်သိန်းရှိသော လူတို့ကို ထုတ်ပေးပြီးလျှင် အခွန်ဘဏ္ဍာကိုလည်း ပေးဆပ် ရမည်။ ဤသို့ မှာကြားသည့်အတိုင်း မပေးနေလျှင် ဘုန်းတော်ကြီးလှသော အရှင်မင်း ထံ ရွှေနားတော်ကြား လျှောက်တင်၍ ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးသူရဲလက်နက်တို့နှင့် စည်းကြပ် လျက် ကြည်းရေပိတ်မျှ ချီလာပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်အမျိုးသားတို့ကို ကုန်စင်အောင် သတ်ဖြတ်မည်ဟု အိန္ဒိယဘင်္ဂလားမင်းကြီးထံသို့ စာပေးလေ၏။

အိန္ဒိယဘင်္ဂလားမင်းကြီးလည်း ရမ်းပြည့်မြို့ဝန် နေမျိုးသူရစာကို ကြည့်ရှုသော် စစ်မက်ကြီးစွာဖြစ်အံ့သောအရေးကိုသာ မြင်၍ ဤစစ်မက်ကြီးစွာ တိုက်ခိုက်ရလျှင် သတ္တဝါအပေါင်း ထောင်သောင်းမက ပျက်စီးကြမည်အမှန် ဖြစ်သည်ဟု သတ္တဝါ အပေါင်းတို့၌ သနားမေတ္တာ ကရုဏာစိတ်ဖြင့် ရန်ကုန်မြို့ဝန် သတိုးမင်းလှထံသို့ တမန်စေလွှတ်၍ တိုင်းရေးပြည်ရေးကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြောဆိုကြရာ အမှုခပ်သိမ်း ပြေငြိမ်းချမ်းသာလေ၏။ ရခိုင်မြို့ဝန် မင်းကြီးနော်ရထာကား ခြောက်နှစ်အတွင်း ရာထူးမှ လျှောကျ၍သွားလေ၏။ ၇။

မင်းကြီးနော်ရထာ အရာမှ လျှောကျလေလျှင် မြစ်စည်ဝန်ကြာရိုးသည် မင်းကြီး ကျော်ထင်အမည်ကိုခံ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁-ခု၊ ကဆုန်လတွင် ရခိုင်မြို့ဝန် ပြုလာ၏။

မြို့ဝန်မင်းကြီးကျော်ထင်သည် လူကိုသတ်ပစ်ခြင်းကား နည်း၏။ ရွှေငွေဥစ္စာ အကောက်အယူများ၏။ စကားပြောသည်မှာ မမှန်တစ်ခါ မှန်တစ်ခါ ပြောတတ်၏။ ထိုမြစ်စည်ဝန်ကြာရိုး မြို့ဝန်ပြုလာသော နှစ်သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁၃ရက်နေ့၊ ညနေ ၄ချက်တီးကျော်၊ ၅နာရီ ၃ပါဒ်အချိန်တွင် အမရပူရ ပထမနန်းတည် ဘိုးတော်မင်းကြီးသည် နတ်ပြည်စံတော်မူလေသည်။

ဘိုးတော်မင်းကြီး နတ်ပြည်စံတော်မူလေလျှင် အိမ်ရှေ့မင်းမောင်ပေါ်၏ သားတော်အကြီး စစ်ကိုင်းမြို့စား မြေးတော်အိမ်ရှေ့မင်းသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၁-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၁၅ရက်နေ့တွင် ဘိုးတော်အရိုက်အရာဖြစ်သော ရွှေထီးရွှေနန်းကို သိမ်းမြန်းစိုးအုပ်တော်မူသည်။ ထိုကြောင့် နန်းသိမ်း ဩဘာရတု၌ ရွှေဝသညာ၊ မိမိလာနှင့် မဟာအမရ၊ စသည်အုပ်တွေ၊ ဘိုးတော်မွေကို၊ လနေနှစ်ပါး၊ နွားနှင့်မြင်းမိုရ်၊ သက္ကရာဇ်ထို၌၊ မြေးပျိုဘုန်းလူ၊ စိုးတော်မူမှ ဟူ၍ အမတ်ကြီးဦးပေါ်ဦး စပ်ဆိုရေးသားလေသည်။ လ-သည် ၁၊ နေ-လည်း ၁၊ နွား-သည် ၈၊ မြင်းမိုရ်သည် ၁။ လေးရပ်ကို ပေါင်းသော် = ၁၁၈၁-ခု သက္ကရာဇ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ သင်္ကေတသင်္ချာယူနည်း။ (ဤအရာတွင် အချို့ရာဇဝင်သစ်တို့၌ ဘိုးတော်မင်းကြီးသည် ၁၁၈၂ ခုမှ နတ်ရွာစံကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ မြန်မာရာဇဝင် ဦးပေါ်ဦးလျှောက်ထုံးတို့နှင့် မညီလေ။ ဤကား အမှာစကားချပ်)။

မြေးတော် စစ်ကိုင်းမင်းလက်ထက်၌လည်း ယိုးဒယားပြည်အတွက် တပ်ဆီးတားရသည်။ မုတ္တမတပ်စောင့် လက်နက်ကိုင်တို့ သုံးစားရန် စပါးသုံးသိန်းကျော် လိုသည်။ ရခိုင်လေးမြို့က ပေးဆက်ရမည်ဟု ဝန်ထောက် ငမောင်ရစ်ကို စေလွှတ်လိုက်တော်မူ၏။ ရောက်လာလျှင် ရခိုင်ဝန် ကြာရိုး၊ ရမ်းပြည့်ဝန် နေမျိုးသူရ၊ သံတွဲဝန် မောင်ရဲ၊ မာန်အောင်ဝန် ရွှေကံတို့အား စပါးသုံးသိန်းကျော်ကို တောင်းပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၂-ခုနှစ်၊ တော်သလင်းလတွင် ဝန်ထောက်မောင်ရစ်သည် စည်းကြပ်၍ လှေအစင်းသုံးရာတို့ဖြင့် မုတ္တမဆိပ်ရောက် ပို့ရလေ၏။

မြေးတော် စစ်ကိုင်းမြို့စား သီရိပဝရသုဓမ္မရာဇိန္ဒာဓိပတိ အမည်ရှိသော မင်းသည် နန်းတက်တော်မူပြီးနောက် ဘိသိက်ခံတော်မူရန် ဘူမိနက်သန်မြေကြီးသည် ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမြို့ ရွှေနန်းတော်ဦးမြေဖြစ်ပေသောကြောင့် ပေးရမည်ဟု တောင်းလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၂ ခုနှစ် မြောက်ဦးမြို့နန်းတော်ကိုတူး၍ မြေချိန်တစ်ဆယ့်ခြောက်ပိဿာကို မင်းအား ဆက်လိုက်ရ၏။ အမရပူရ ရွှေနန်းရှင် ဘိုးတော်အရိုးကိုလည်း မဇ္ဈိမဒေသအရပ်သို့သွား၍ သင့်တင့်ရာအရပ်၌ မြှုပ်နှံလေဟု အမိန့်အာဏာတော်ရှိသည့်အတိုင်း အရိုးတော်မြှုပ်နှံရန် မြိတ်မြို့ဝန် မောင်ရဲကို သက္ကရာဇ် ၁၁၈၂-ခု၊ တပေါင်းလတွင် စေလွှတ်လိုက်သဖြင့် စစ်တကောင်းမြို့ဝန်ထံသို့ ရောက်လေ၍ အကြောင်းမျိုးကို ကြားလေလျှင် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းလည်း အိန္ဒိယပြည်ကို အစိုးရသော အရှင်မင်းမြတ်၏ ရွှေဘုန်းတော်ကြောင့် မနေပိုင်၍ အရိုးကို သာလာလျက် ခညွတ်ဆက်သလာသည် မည်သောကြောင့် ငါတို့ နေသောအရပ်နယ်ပယ်မှစ၍ အလိုရှိရာတွင် မြှုပ်လေတော့ဟု ခွင့်ပြုလေ၏။ မြိတ်မြို့ဝန် မောင်ရဲလည်း အရိုးကိုယူ၍ မဟာဗောဓိပင်အရင်း၌ မြှုပ်နှံခဲ့ပြီးမှ ပြန်လာခဲ့၍ အမရပူရမင်းအား အကြောင်းမျိုးကို ကြားလျှောက်လေ၏။ မြစ်စည်ဝန် ကြာရိုးမင်းကြီးကျော်ထင်ကား သုံးနှစ်ရှိလျှင် အရာမှ လျှောကျလေ၏။ (အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ နှစ်နှစ်ခန့်ရှိလျှင်ဟု ဆို၏။ အရေးမှားဟန်ရှိသည်။)

မြစ်စည်ဝန် ကြာရိုးမင်းကြီးကျော်ထင်ရာထူးမှ လျှောကျလေလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၄-ခုနှစ်၊ တရုတ်မြို့ဝန် မောင်စံပျော်ကို ရခိုင်မြို့ဝန် ခန့်တော်မူ၍ လာရောက်နေထိုင်ရာ မကြာမီ အင်္ဂလိပ်ကုန်သင်္ဘော တစ်စင်းသည် ငတ်မြစ်ဝရှင်မဖြူကျွန်းတွင် ရေ ထင်းအလို့ငှာ ဆိုက်ကပ်လာကြောင်းကို ရခိုင်မြို့ဝန် မောင်စံပျော် ကြားလေလျှင် မြန်မာဘုရင်ပိုင်သော ကျွန်းသာဖြစ်သည်။ မဆိုက်မကပ်စေလင့်ဟု လူအများစေလွှတ်၍ အတင်းအဓမ္မ နှင်ထုတ်စေ၏။ မြန်မာအောင်လံကိုလည်း ထိုကျွန်းပေါ်၌ စိုက်ထူစေ၏။ များမကြာမီ အင်္ဂလိပ်တို့သည် စစ်သင်္ဘောနှင့်လာပြီးလျှင် ထိုကျွန်း၌ မြန်မာအလံကို နုတ်၍နေလာ၏။ ရခိုင်မြို့ဝန် မောင်စံပျော်လည်း ထိုအကြောင်းကို ကြားလေလျှင် စစ်မက်ဗိုလ်ခြေနှင့် ချီလာ၍ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့ကို ရန်စပြုလာ၏။ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့လည်း နောက်သို့ဆုတ်သွားသဖြင့် နေလေ၏။ အရှေ့မြန်မာအစိုးရတို့လည်း ငတ်မြစ်လက်ယာဘက်ရေရိုးကို မြေခြားပြု၍ အရှေ့ဘက်ကမ်း၌ သစ်တပ်တည်၍ တပ်စောင့်နှင့် ထားကုန်၏။ ထိုတပ်ကို ယခုအခါ မုံတောတပ်ဟူ၍ ခေါ်လေ၏။

အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့လည်း ငတ်မြစ်လက်ဝဲဘက်မှ တပ်တည်လျက်ဒူရကာကို အစောင့်ထားကုန်၏။ ယင်းသို့ ငတ်မြစ်လက်ဝဲလက်ယာတပ်စောင့်ထား၍ နေကြကုန်စဉ် တစ်ဖန်တုံလည်း အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီနယ်က လူတို့သည် ရှင်မဖြူကျွန်းသို့ ကူးသန်းသွားလာပြုလုပ်ကြသည်ကို မြန်မာတို့သည် ငါတို့အပိုင် မြေခြားနယ်အရပ်သို့ သွားလာ ရောက်ပေါက်ရာသလောဟု သေနတ်လက်နက်ဖြင့် ပစ်လွှတ်လေသော် လူတစ်

ယောက်သေဆုံးလေ၏။ ထိုအကြောင်းမျိုးစုံကို စောင့်ရှောက်၍နေသော ဒူရကာက စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဂါတာသပ်အထံသို့ လျှောက်စာတင်လေသော် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဂါတာသပ်လည်း ဗိုလ်သီသပ်ကို သူရဲတစ်ထောင်နှင့် စေလိုက်၍ ချီလာပြီးလျှင် ငတ်မြစ်သို့ ရောက်လာလျက် စစ်အားပြ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၄-ခု၊ တပေါင်းလတွင် ရှင်မဖြူကျွန်း၌ သစ်တပ်တည်၍ သူရဲအစောင့်ထားခဲ့ပြီးမှ ဗိုလ်သီသပ်ပြန်၍ သွားလေ၏။ မြန်မာတို့လည်း ဆုတ်ခွာ၍ နေလေ၏။

ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံသား အမ်းစားသည် အရှေ့ဘက် မြန်မာလူမျိုးတို့ကို စစ်တိုက်ဆိုင်ရန် သင့်ပါမည့်အကြောင်းနှင့် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဂါတာသပ်အထံ စစ်ပန်လေ၏။ ထိုသို့ စစ်ပန်သောအကြောင်းကို ရခိုင်မြို့ဝန် မောင်စံပျော်ကြားသိလေလျှင် အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင် မြေးတော် စစ်ကိုင်းမင်းထံ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့အားပြ၍နေကြောင်း၊ အမ်းစား စစ်ပန်လေကြောင်းကို လျှောက်တင်လေသော် အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင် မြေးတော် စစ်ကိုင်းမင်းက အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့ အားအင်ပြ၍နေသည်မှန်လျှင် တိုက်ဆိုင်လေဟု အာဏာပေးတော်မူလိုက်၏။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၅-ခု၊ တော်သလင်းလတွင် အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီတို့ အစောင့်ထားသော ရှင်မဖြူကျွန်းကို မြန်မာတို့တိုက်လေသော် အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီတပ်စောင့် သူရဲတို့သည် ပျက်စီး၍ ပြေးသွားကြလေ၏။ ရှင်မဖြူတပ် ပျက်စီးကြောင်းကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဂါတာသပ်သို့ လျှောက်စာတင်လေ၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဂါတာသပ်လည်း ပြိုင်ကူသပ်၊ သီသပ်၊ ဇင်သပ်ဗိုလ်မှူးသုံးယောက်တို့ကို များစွာသောသူရဲတို့နှင့် ပင်းဝါမြို့သို့ စေလွှတ်လိုက်၍ ရောက်ကြလေလျှင် ပြိုင်ကူသပ်သည် ရခိုင်သားတို့ကို သူရဲလက်နက်ကိုင် ရွေးချယ်၍ ဆုလာဘ်ပေးပြီးလျှင် သူရဲရုံးစု၏။ ဗိုလ်သီသပ်မူကား စစ်ပန်ခေါ်သူ အမ်းစားနှင့် ပြည်စိုးကြီးကျွန်းအုပ် အောင်ကျော်စံကို ရှင်မဖြူကျွန်းတွင် သစ်တပ်တည်ရန် လူတစ်ထောင်ကျော် ပေးရမည်ဟု တောင်းလေ၏။ တောင်းသောကြောင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၅-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လဆုတ် နှစ်ရက်နေ့တွင် ပင်းဝါမြို့မှ ရခိုင်သားလူတစ်ထောင်ကျော်ကို ခန့်ထား၍ ဗိုလ်ဇင်သပ်သို့ ပေးအပ်ရလေ၏။ ဗိုလ်ဇင်သပ်မူကား လူတစ်ထောင်ကျော်ကိုယူပြီးလျှင် ရှင်မဖြူကျွန်း ငတ်မြစ်ဖျား၊ လပေါ်တပ်၊ ဝင်းချောင်းဖျား၊ ဂေါ်စောင်ညာတင် ထိုတပ်စုကို တည်လုပ်ရ၏။ ရခိုင်သူရဲခြောက်ရာ၊ ကုလားသူရဲခြောက်ရာတို့ကို ရှင်မဖြူတပ်၊ လပေါ်တပ်၊ ဂေါ်စောင်ညာတင်တပ်တို့၌ အသီးအသီး အစောင့်ထားခဲ့ပြီးမှ ဗိုလ်ပြိုင်ကူသပ်၊ သီသပ်၊ ဇင်သပ်တို့သည် စစ်တကောင်းမြို့သို့ ပြန်သွားလေကုန်၏။

အရှေ့မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ်တို့သည် တပ်ချင်းပြိုင်လျက် စစ်ရေးဆိုင်၍ နေကြစဉ်တွင် မြန်မာတပ်က တပ်စောင့်တစ်ယောက်သည် အင်္ဂလိပ်ကပ်တင်တစ်ယောက်နှင့် မိတ်ဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့သည်ဟုဆိုပြီးလျှင် အကျွန်ုပ်တို့တပ်သို့ အလည်အပါတ်လာပါဟု ခေါ်လေ၏။ အင်္ဂလိပ်ကပ်တင်လည်း အဟုတ်အမှန်ထင်၍ မြန်မာတပ်သို အလည်အပတ်ရောက်သွားလေသော် မြန်မာတပ်မှူးတို့သည် ချုပ်ထားလေ၏။ ယင်းသို့ ချုပ်ထားသောအကြောင်းကို စစ်တကောင်းမြို့ဝန်သစ် ရာပသိန်သပ်ကြားလေသော် များစွာသော သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့နှင့် ချီလာ၍ ပင်းဝါမြို့သို့ ရောက်လာလျှင် ရခိုင်ပြည်၏ ထုံးနည်းနိဿယကို သိသော လူကြီးလူကောင်းတို့အားခေါ်၍ ရခိုင်ပြည်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို မေးမြန်းစူးစမ်းလျက် ကြည်းကြောင်း ရေကြောင်း လမ်းပေါက်လမ်းဝတို့ကို သိပြီးမှ ရခိုင်မင်းစဉ်မင်းဆက်ကို နားလည်အောင် ရခိုင်ရာဇဝင်ကျမ်းများကို ရေးကူးမှတ်သားလျက် နေဆဲတွင် မုံတောတပ်အုပ်ဗိုလ် မင်းရဲကျော်သူက စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ်ထံ စာရေးပေးပို့လိုက်သည်မှာ-

မဇ္ဈိမဒေသအရပ်၌ အင်္ဂလိပ်ကုလားလူမျိုးတို့သည် မင်းမဖြစ်စဖူး၊ မြန်မာတိုင်းနိုင်ငံတွင်လည်း ရခိုင်အမျိုးသားသည် မင်းမဖြစ်စဖူး။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်တိုင်းသားတို့ ပြောဟောသောစကားကို နားထောင်၍ စစ်မတိုက်ကောင်းပါဟု စာဖြင့်စေလွှတ်၍ အကြောင်းကို လျှောက်ထားလာ၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်း ရာပသိန်သပ်လည်း စစ်တိုက်လျှင် သတ္တဝါတို့ ပျက်စီးကြလိမ့်မည့်အရေးကို ထောက်ထားညှာတာ၍ ငတ်မြစ်သို့ ကိုယ်တိုင်ချီသွား၍ ရောက်လေသော် မုံတောတပ်အုပ်ဗိုလ်မင်းရဲကျော်သူနှင့် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်း ရာပသိန်သပ်တို့ တိုင်းမှုပြည်ရေးကို ဆွေးနွေးပြောဆိုလျှင် အချင်းချင်းညီညွတ်သင့်တင့်ကြ၍ မိမိတို့ တည်လုပ်ထားပြီးသော တပ်တို့ကို မီးနှင့်တိုက်ရှို၍ ပြန်ကြပေအံ့ဟု နှုတ်ကတိထား၍ လက်ဝါးရိုက်ကြပြီးသော် စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်မင်းရာပသိန်သပ်သည် ရှင်မဖြူတပ်ကို မီးရှို့၍ စစ်တကောင်းမြို့သို့ ပြန်သွားလေ၏။ မုံတောတပ်အုပ် မြန်မာဗိုလ် မင်းရဲလှကျော်သူကား အလိမ္မာဖက်ပြီးလျှင် ကောက်ရိုးပုံကို မီးတိုက်လေ၏။ တစ်ပြိုင်နက်မီးတိုက်ကြပြီးမှ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၅-ခု၊ ပြာသိုလတွင် အရှေ့မြန်မာ အနောက်အင်္ဂလိပ်မင်း နှစ်ဦးသားတို့သည် ပြန်သွားကြလေကုန်၏။

ယင်းသို့ ပြန်သွားကြပြီးနောက် များမကြာခင် မြန်မာမင်း၏ ရခိုင်မြို့ဝန် မောင်စံပျော်က အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင် စစ်ကိုင်းမင်းထံ လျှောက်စာတင်ပြန်သည်မှာ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့သည် ရှေးရှေးကာလနှင့်မတူ ဗိုလ်မှူးတပ်မှူး သူရဲလက်နက်ကိုင်

အများတို့နှင့် စစ်တကောင်း၊ ပင်းဝါတို့၌ လုံလောက်စွာပြုလျက် စောင့်ရှောက်၍ နေလာသည်ဖြစ်သောကြောင့် အရေးကြီး တစ်စုံတစ်ရာပေါ်ပေါက်ပါလျှင် လွန်စွာ ခက်ခဲရန် ရှိပါကြောင်းနှင့် လျှောက်စာတင်လေသော်---

အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင် စစ်ကိုင်းမင်းကလည်း အလုံဝန်မောင်ရစ်ကို ဗိုလ်ဗန္ဓုလဟူသော အမည်ဖြင့် စစ်သူကြီးခန့်တော်မူ၍ အတွင်းဝန် မောင်စနှင့်တကွ တပ်မှူးသူရဲ လက်နက်ကိုင် တစ်သောင်းခြောက်ထောင်တို့ကို ပေးလျက် စေလွှတ်တော်မူလိုက်၏။ ဗိုလ်ဗန္ဓုလမောင်ရစ်နှင့် အတွင်းဝန် မောင်စတို့လည်း ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာပြီးလျှင် အောင်တပ်တွင် တပ်စခန်းချတော်မူ၍ ရခိုင်လေးမြို့ဝန်တို့ကို သူရဲလက်နက်ကိုင်တောင်း၍ စစ်သည်သူရဲတို့ ရောက်လာလျှင် အတွင်းဝန်မောင်စ၊ အတွင်းဝန် မောင်ခိုင်တို့ကို ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးသူရဲလက်နက်ကိုင်များစွာတို့နှင့် ပင်းဝါမြို့၌ စစ်ရေးပြိုင်လေဟု စေလိုက်၏။ အတွင်းဝန်မောင်စ၊ အတွင်းဝန် မောင်ခိုင်တို့သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် သုံးရက်၊ စနေနေ့တွင် ပင်းဝါမြို့၌ တပ်စောင့် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ကို တိုက်လေသော် တပ်စောင့်အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူးတပ်မှူးတို့သည် လက်နက်ထိမှန်၍ သေလေကုန်၏။ ကြွင်းကျန်သော သူရဲအပေါင်းတို့နှင့် ပင်းဝါမြို့တွင်နေထိုင်သော ရခိုင်သားကုလားလူများစွာတို့သည် စစ်တကောင်းမြို့သို့ ထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။

ရခိုင်လေးမြို့ဝန် မြန်မာဗိုလ်မှူး တပ်မှူး တပ်သားဟူသမျှတို့သည် ပင်းဝါချောင်းလက်ယာဘက်အရပ်တွင် တပ်တည်၍ နေလာကုန်၏။ ပင်းဝါမြို့တွင် ကြွင်းကျန်ရစ်သော သူတို့ကို သိမ်း၍ယူလေကုန်၏။ နွား ကျွဲ ဆိတ် ဝက် ဝမ်းဘဲ ကြက်စသည်တို့ကို သတ်ဖြတ်၍ များစွာစားသောက်ကြကုန်၏။

စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ်အင်္ဂလိပ်မင်းသည် မြန်မာမင်းတို့ပြုကျင့်သော အလုံးစုံသော အကြောင်းမျိုးတို့ကို စာရေး၍ ဘင်္ဂလားမြို့ အိန္ဒိယဘုရင်ခံမင်းကြီးထံ လျှောက်တင်လေသော် ဘင်္ဂလားအိန္ဒိယဘုရင်ခံမင်းကြီးလည်း အရှေ့မြန်မာတို့ ပြုကျင့်သောအရာကို လွန်စွာအမျက်ထွက်တော်မူ၍ ဆင် မြင်း ရထား ခြေသည် သူရဲ လေးပါးသော စစ်အင်္ဂါ လက်နက်ကိရိယာတို့ကို လုံလောက်စွာ စီရင်ပြီးလျှင် ကြည်းလေးသိန်း၊ ရေလေးသိန်း၊ ရှစ်သိန်းသော ရဲမက်တော်တို့ကို စည်းကြပ်၍ သဘော်ကြီး သဘော်ငယ်၊ လှေသမ္ဗာန်များစွာတို့နှင့် ပဲခူးပြည်ကို တိုက်လေဟု မျက်မှန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးကို စေတော်မူလိုက်၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ်ကိုကား ရခိုင်ပြည်ကို တိုက်လေဟု အမိန့်အာဏာပေးတော်မူလိုက်၏။ မျက်မှန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးလည်း ရန်ကုန်မြို့ကိုစ၍ တိုက်ခိုက်လေသော် သိင်္ဂုတ္တရကုန်းတော်ကို ရှေးဦးစွာ ရတော်မူ၏။ ထိုရန်ကုန်မြို့မှစ၍ မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူး သူရဲလက်နက်ကိုင်ဟူသမျှတို့သည် တိုက်လေသမျှ တပ်မ တပ်ကြီး အသီးသီးတို့သည် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်လေရာ ရန်ကုန်၊ ပဲခူး၊ ညောင်တုန်း၊ ပုသိမ်၊ မြောင်းမြ၊ ဟင်္သာတ၊ မြန်အောင်၊ ရွှေတောင်၊ ပြည်၊ သရက်၊ မလွန်၊ စကု၊ စလင်း၊ မင်းဘူး၊ ဆင်ဖြူကျွန်း၊ ရေနံချောင်း၊ ပုဂံ၊ ညောင်ဦး၊ ပခုက္ကူစသော ဧရာဝတီမြစ်စဉ်တစ်လျှောက် အမရပူရမြို့တော်အောက် ရန္တပိုရောက်အောင် အိန္ဒိယကုမ္ပဏီအစိုးရ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့သည် တိုက်ဖျက်သိမ်းယူလေကုန်၏။

စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ်လည်း စစ်တကောင်းမြို့တွင် သူရဲလက်နက်ကိုင် စုပေါင်းစည်းကြပ်၍ ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာသည့်အကြောင်းကို ပင်းဝါမြို့အနီးတွင် တပ်တည်၍နေလာသော အတွင်းဝန် မောင်စ၊ အတွင်းဝန် မောင်ခိုင်၊ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ဗန္ဓုလစသော ဗိုလ်မှူး တပ်မှူး သူရဲ လက်နက်ကိုင်ဟူသမျှတို့သည် သဘောအလျောက်ကြောက်လန့်တုန်လှုပ်ခြင်း ရှိကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ပင်းဝါအရပ်မှ ဆုတ်ခွာပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ တော်သလင်းလတွင် ရခိုင်ပြည်သို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက် နေထိုင်ကြလေကုန်၏။

စစ်တကောင်းမြို့ဝန် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မင်းရာပသိန်သပ်လည်း စစ်ပန်ခေါ်လာသူဓားပိုင်ကြီး ကျော်ပုံသား အမ်းစားနှင့် ရခိုင်ပြည်သား လူအချို့တို့ကို ခရီးလမ်းညွှန်ခေါ်ဆောင်ယူသွား၍ ကြည်းနှစ်သောင်း၊ ရေနှစ်သောင်း၊ လေးသောင်းသော လက်နက်ကိုင်သူရဲတို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ ပြာသိုလဆန်းတွင် ရခိုင်ပြည်သို့ ချီလာကုန်ကစ္ဆပနဒီကုလားတန်မြစ်ကို ကူးသန်းပြီးလျှင် ဆင်ခြံအရပ်တွင် တပ်တည်၍နေလာကုန်၏။

ယင်းသောအခါ ချောင်းဖီလာအရပ်တွင် တပ်တည်၍ နေကုန်သော မြန်မာဗိုလ်မှူး တပ်မှူး သူရဲလက်နက်ကိုင်တို့သည် ငါတို့မြန်မာသတ္တိဂုဏ်ရည်ကို မသိသောကြောင့် အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့သည် စစ်မက်ကြီးစွာကပ်လာကုန်သည်။ တိုက်ကြရမှာသ ဂုဏ်ရည်သတ္တိရဲစွမ်းရှိသည်ကို သိကြရမည်ဟူ၍ ဆိုကြပြီးလျှင် ဟော---ဟောတုလက်ညှိုးညွှန်ပြကြကုန်၏။ ရာပသိန်သပ်အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မင်းသည် ဗိုလ်မှူး တပ်မှူးတို့ကိုစေခိုင်းပြီးလျှင် အချိန်းအချက်အမှတ်သညာပေး၍ ပြောင်းလက်နက်ကို ပစ်လွှတ်လေသော် ချောင်းဖီလာတပ်၌ ခံနေသော မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးတို့သည် လက်နက်

ထိမှန်သဖြင့် များစွာသေကျေကြလေကုန်၏။ ကြွင်းကျန်သောသူတို့သည် ထွက်ပြေးပြီးလျှင် မြောက်ဦးမြို့သို့ဝင်၍ နေကြလေကုန်၏။ ရခိုင်ဝန်မင်းကြီး မောင်စံပျော်လည်း မြို့၏ပရိဗ္ဗေဒကို လုံခြုံအောင်ပြုလုပ်လျက် သူရဲသူခက်တို့ကို လက်နက်ကိရိယာတို့ဖြင့် ဆီးဆို့စောင်ရှောက်လျက် နေစေကုန်၏။

စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ် အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မင်းသည် ဆင်ခြံတပ်မှ ကျွဲခြံတောင်အရပ်သို့ ချီသွားလေ၏။ ထိုအရပ်မှသည် ခရီးလမ်းစဉ်အတိုင်း ချီသွားလေလျှင် ငါရကောက်အရပ်တွင် မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးတို့နှင့် တွေ့ဆုံကြလေကုန်သဖြင့် တိုက်ကြလေသော် မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးသူရဲလက်နက်ကိုင်တို့သည် တပ်လုံးကျွတ်သေကျေပျက်စီးကြလေကုန်၏။ စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ်အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မင်းလည်း ကြည်းအား ရေအားနှင့် စည်းကြပ်၍ ချီသွားလေသော် ပေါင်းတုပ်ပြင်အရပ်၌ တပ်တည်၍ နေပြီးသော် လက်နက်ကိရိယာကို စုံလင်စွာ ပြင်ဆင်၍နေပြီးမှ မြောက်ဦးမြို့တော်တွင် စောင့်ရှောက်၍နေရှိသော မြန်မာတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးသူရဲ လက်နက်ကိုင်တို့နှင့် ပြိုင်ဆိုင်၍ အကြီးအကျယ်တိုက်ကြရာတွင် ဗိုလ်မင်းရာပသိန်သပ်သည် ပြင်းထန်လှစွာသော ဗုံးအမြောက်ပြောင်းတို့ကို ရွယ်ချိန်လျက် ပစ်လွှတ်စေသော် မြန်မာမင်း၏ တပ်မှူးဗိုလ်မှူး သူရဲတော်များသည် ထွားထွားကြေညက်၊ မြို့လုံးပျက်၍၊ အသက်မသေ၊ ကြွင်းကျန်လေသော သူတို့သည်၊ အသက်ဘေးမှ၊ လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း၊ ဆုယူတောင်း၍ ဦးခေါင်းမူရာအရပ်သို့ ခိုကပ်ထွက်ပြေးကြလေကုန်၏။

အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင် စစ်ကိုင်းမင်း၏ အတွင်းဝန် မောင်စ၊ အတွင်းဝန် မောင်ခိုင်၊ မြို့သူကြီး မောင်လွန်းပြေ၊ ရခိုင်မြို့ဝန်မင်းကြီး မောင်စံပျော်တို့သည် ကုသိုလ်တော်မှေးမှန်၍ ပျက်စီးချိန် ရောက်သဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၄ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ရခိုင်ပြည် မြောက်ဦးမြို့တော်ကို အိန္ဒိယဘုရင်အင်္ဂလိပ်မင်းဗိုလ်ကြီး ရာပသိန်သပ်ပစ်ခတ်စေအပ်သော ဗုံးအမြောက် ပြောင်းလက်နက်တို့ နှိပ်စက်ဖိစီးလာသောကြောင့် ဥစ္စာခမ်းနား၊ သားမယားတို့ကို၊ ထောက်ထားငဲ့ကွက်၊ မစုံမက်ဘဲ၊ အသက်လွတ်ရာ ပြေးကြရှာလေကုန်၏။

ယင်းသို့ အရှေ့မြန်မာမင်းတို့ ပြေးဆင်းထွက်သွားကြသောကြောင့် လူများမရှိဖြစ်လေရကား စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ် ဗိုလ်မှူးသည် မြောက်ဦးမြို့တော်ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၄ရက်၊ သောကြာနေ့၊ တစ်ပဟိုရ်အချိန်လောက်တွင် သိမ်းပိုက်ရတော်မူလေသည်။

ထိုအချိန်မှစ၍ မြောက်ဦးမြို့တော်သည် အိန္ဒိယတိုင်းရှင် ကုမ္ပဏီအစိုးရအင်္ဂလိပ်မင်း၏ အာဏာစက်ချရာ မြို့ရွာခရိုင်နိုင်ငံအဝင် ဖြစ်လေ၏။

(၁၆၆) ရခိုင်ပြည်ကို အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သိမ်းခြင်းအကြောင်း

စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ရာပသိန်သပ် ဗိုလ်မင်းလည်း မြောက်ဦးမြို့တော်၌ တပ်စောင့်တပ်နေ အသေအချာထားခဲ့ပြီးမှ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်၊ သံတွဲမြို့တို့သို့ ချီထွက်လာ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၃-ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် ရမ်းပြည့်မြို့တန်းချောင်းဝသို့ ရောက်လာ၏။ ရောက်ပြီးလျှင် တန်းချောင်းဖျားသို့ ဆန်တက်လေရာ ချောင်း၏လက်ဝဲကမ်း တိမ်ပြင်ရွာအနီးမှ ကြည်းကုန်းတပ်၌စောင့်နေသော မြန်မာတပ်မှူးသူရဲစစ်သည်တို့နှင့် တွေ့ကြုံ၍ တိုက်ခိုက်ကြလေသော် အင်္ဂလိပ်စစ်သည်တို့ဘက်မှ ကပ်တင်တစ်ယောက်နှင့် သူရဲအချို့တို့သည် လက်နက်ထိမှန်၍ သေလေကုန်၏။ မြန်မာတပ်မှူးသူရဲတို့လည်း တချို့ သေကျေလေကုန်၏။ ကြွင်းကျန်သော တပ်မှူးသူရဲတို့သည် ရမ်းပြည့်မြို့သို့ ဝင်လာကုန်၏။ ရမ်းပြည့်မြို့ဝန်မင်း မောင်စံယာလည်း ကဆုန်လဆန်း သုံးရက်၊ အင်္ဂါနေ့ ဗိုလ်ပါရဲမက်တို့ ပျက်စီးထွက်ပြေးဝင်လာကြောင်းကို သိလေလျှင် ညဉ့်တွင် သားမယားနှင့်တကွ လှေစီး၍ စုန်သွားလေရာ ဖြားရေအခန့်မသင့်သည်ဖြစ်၍ မင်းတရားပုန်း၍ ပုန်းကွယ်၍နေပြီးမှ ဖြားကျနှင့် လိုက်သွားရာ တန်းချောင်းမရိမ်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်သည်ရှိမှန်းကိုသိ၍ ဒေါရထားသို့ ရောက်လေလျှင် လက်ယာဘက် ဒေါရထားပြွန်ကကျော်၍ တောင်စဉ်ကမ်းသို့ ပြေးလေသည်။

အင်္ဂလိပ်ဗိုလ်မှူး ရာပသိန်သပ်လည်း ရမ်းပြည့်မြို့သို့ ဆန်တက်ရန် လမ်းစခန်းမကျွမ်း၊ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်အစောင့်ရှိကြောင်း၊ မရှိကြောင်းကို မသိလေသည်နှင့် စူးစမ်းထောက်လှမ်း မေးမြန်းနေကြောင်းကို သတင်းရလေသော် ရခိုင်သား ကာတီအမည်ရှိသောသူသည် လှေဖြင့်သွား၍ ကြောင်းလျှားကို လျှောက်ထားရှေ့တင်၍ ယူငင်ဆောင်ကြဉ်းခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၆ရက်၊ သောကြာနေ့၊ မွန်းမတည့်မီအချိန်တွင် ရာပသိန်သပ်ဗိုလ်မှူး ရမ်းပြည်မြို့ကို သိမ်းယူလေ၏။

ဗိုလ်မှူးရာပသိန်သပ်လည်း ရမ်းပြည့်မြို့၌ အစောင့်အကြွတ်ထားခဲ့ပြီးလျှင် တပ်မှူးသူရဲလက်နက်ကိုင်တို့နှင့်တကွ မာန်အောင်မြို့သို့ ချီသွားလေ၏။ ရောက်လေလျှင် အုန်းချောင်းမှဝင်၍ မာန်အောင်မြို့စောင့် မြန်မာတပ်ကို တိုက်လေသော် မြန်မာတပ်စောင့်သူရဲအပေါင်းတို့သည် လက်နက်ထိမှန်၍ သေကြေပျက်စီး၍ ကြွင်းကျန်သူတို့သည် လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း ပုန်းအောင်းရှောင်တိမ်းကြလေကုန်၏။ ထိုအခါ ရာပသိန်သပ် ဗိုလ်မှူးသည် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ ကဆုန်လဆုတ် ၅-ရက်၊ သောကြာနေ့၊ နေထွက်ကိုးနာရီအချိန်တွင် မေဃဝတီမာန်အောင်မြို့ကို သိမ်းယူလေ၏။

မာန်အောင်မြို့ကို သိမ်းယူပြီးလျှင် မြို့တွင် အစောင့်အနေထားခဲ့၍ ဗိုလ်မှူးရာပသိန်သပ်သည် သံတွဲမြို့သို့ ချီသွားလေ၏။ သံတွဲမြို့သို့ ရောက်လေလျှင် မြို့တွင်စောင့်ရှိသော မြန်မာတပ်မှူး စစ်သည်တို့နှင့် တွေ့၍ တိုက်ကြလေသော် မြန်မာတပ်မှူးစစ်သည်တို့သည် စစ်အားမတန်သောကြောင့် မခံမရပ်နိုင်လေရကား ပြေးသွားတိမ်းရှောင်ကြလေကုန်၏။ ယင်းသို့မြန်မာတပ်မှူးစစ်သည်တို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လေသည်ဖြစ်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၄ရက်၊ သောကြာနေ့ နံနက် ၁၀နာရီအချိန်တွင် ရာပသိန်သပ်သည် ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့ကို သိမ်းယူပြန်လေသည်။

ဤသို့လျှင် ဓညဝတီ၊ ရမ္မာဝတီ၊ မေဃဝတီ၊ ဒွါရာဝတီဟုဆိုအပ်သော မဟာဝိဟီကတိုင်း ရခိုင်ပြည်ကြီးကို သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခုနှစ်ကစ၍ နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၈ ခုထိ မြန်မာတို့ စိုးပိုင်သိမ်းအုပ်နေထိုင်သည့်အတွင်း အိန္ဒိယပြည်ကို အစိုးသော ကုမ္ပဏီမင်း အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အစိုးရအမှုတော်ထမ်း စစ်တကောင်းမြို့ဝန် ဗိုလ်မှူးရာပသိန်သပ်သည် မြန်မာအစိုးရလက်မှ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခုတို့၌ တိုက်ခိုက်သိမ်းယူလေသည်။

(၁၆၇) သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခုနှစ်က စ၍ မြန်မာမင်းတို့ စိုးပိုင်သည့်အတွင်း ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုသူတို့၏ အမည်စာရင်း

၁၁၄၆-ခုနှစ်၊ နရသမိုင်းကျော်သည် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁။

၁၁၄၇-ခုနှစ်၊ ရဲတိုက်ဝန် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၂။

၁၁၄၉-ခုနှစ်၊ လက်ယာရွှေတောင် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၃။

၁၁၅၂-ခုနှစ်၊ မဘဲစား ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၄။

၁၁၅၅-ခုနှစ်၊ တိုင်းတာဝန် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၅။

၁၁၅၇-ခုနှစ်၊ လယ်ကိုင်းစား ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၆။

၁၁၅၉-ခုနှစ်၊ သမန်းရဲဖျား ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၇။

၁၁၆၀-ခုနှစ်၊ လယ်ကိုင်းစား ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၈။

၁၁၆၃-ခုနှစ်၊ ရဲမတ်တံခွန် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၉။

၁၁၆၄-ခုနှစ်၊ ကျော်ထင်ရာဇာ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၀။

၁၁၆၇-ခုနှစ်၊ သာဝတ္ထိစား ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၁။

၁၁၇၀-ခုနှစ်၊ ရွှေတောင်သီဟသူ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၂။

၁၁၇၂-ခုနှစ်၊ လက်ယာစည်သူ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၃။

၁၁၇၆-ခုနှစ်၊ နေမျိုးသူရ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၄။

၁၁၈၀-ခုနှစ်၊ မဟာနော်ရထာ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၅။

၁၁၈၁-ခုနှစ်၊ မောင်ရွှေအိုး ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၆။

၎င်းနှစ် နယုန်လဆန်း ၁၃ရက်နေ့တွင် အမရပူရမြို့၌ ဘိုးတော်ရှင်ဘုရင်နတ်ရွာစံလေသည်။ မြေးတော် စစ်ကိုင်းမင်းလက်ထက် ၁၁၈၂-ခုနှစ်၊ ရွှေဓားမှူးရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၇။

၁၁၈၃-ခုနှစ်၊ ရဲမက်ကျော်ထင်ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၈။

၁၁၈၄-ခုနှစ်၊ ဒါဝတ်ကယ်ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၁၉။

၁၁၈၅-ခုနှစ်၊ မောင်သာကြွယ် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၂၀။

၁၁၈၆-ခုနှစ်၊ မောင်စံယာ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသည်။ ၂၁။

ပေါင်းနှစ်ဆယ့်တစ်ယောက်သော မြို့ဝန်တို့သည် မြန်မာမင်းပိုင် နှစ်ပေါင်းလေး

ဆယ်အတွင်း အသီးသီးမြို့ဝန်ပြုကြသည့်အကြောင်း၊ ဤသည်ကား မြန်မာမင်းတို့ အုပ်စိုးနေထိုင်ကြသည့် အကြောင်းတည်း။

မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူလေသော မျက်မှန်ဗိုလ်ကြီးသည်လည်း ပဲခူး၊ ရန်ကုန်စသော ဧရာဝတီ လက်ဝဲ၊ လက်ယာမြို့ရွာများတို့ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူလျက် ဆန်တက်လေရာ အင်းဝမြို့နှင့် မိုင်ပေါင်းခြောက်ဆယ်သာကွာရှိသော ရန္တပိုမြို့ထိ သိမ်းပိုက်ရရှိလေလျှင် အမရပူရ ဒုတိယရွှေနန်းရှင်ဘုရင် စစ်ကိုင်းမင်းလည်း ခုခံခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ စစ်ပြေငြိမ်းရန် စကားပြောကြားတော်မူ၍ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့၊ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၂၆-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယတိုင်းကို အစိုးရသော အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီဘုရင်က စေခန့်အပ်သော အရှေ့ပိုင်းဗိုလ်ချုပ်မင်းကြီး အာစိဘောကမ္ဘက၊ အရေးပိုင်မင်း ရောအစ်စံ၊ ဧရာဝတီမြစ်အတွင်းရှိ အင်္ဂလိပ်တိုက်သင်္ဘောများကို အုပ်စိုးသော မင်းလတ်တို့နှင့် မြန်မာဘုရင်ကခန့်ထားအပ်သော လယ်ကိုင်းမြို့စား ဝန်ကြီးမဟာမင်းလှကျော်ထင်၊ ရွှေခွန်ဝန်၊ အတွင်းဝန် မဟာမင်းလှသီဟသူတို့ ရန္တပိုမြို့၌ ပြောဆို၍ အချင်းချင်း စစ်ပြေငြိမ်းကြပြီးလျှင် မဟာမိတ်စာချုပ် ပြုလုပ်ကြသည်မှာ--

ပထမ။ ။ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းနှင့် မြန်မာဘုရင်တို့ စစ်ပြေငြိမ်း၍ မိတ်သဟာယဖြစ်စေ။

ဒုတိယ။ ။ မြန်မာမင်းက အာသံပြည်၊ အက္ကပတ်ပြည်၊ ဝေသာလီပြည်တို့ကို အစိုးအပိုင် နောက်တစ်ဖန် မစီရင်ရ။ မဏိပူရပြည်မှာလည်း ဂမ္ဘီရရှိန်က မိမိပြည်ကို ပြန်၍ မင်းပြုလိုလျှင် မြန်မာရှင်ဘုရင်က အဆီးအတားအနှောင့်အယှက်မပြုရ နေစေရမည်။

တတိယ။ ။ နောက်တစ်ဖန် ပြည်ကြီးနှစ်ပါး အခြားအနားကို ငြင်းခုံရန် အကြောင်းမရှိရအောင် အင်္ဂလိပ်မင်းကတိုက်၍ အောင်မြင်ပြီးသော ရခိုင်ပြည်၊ ရမ်းပြည့်၊ မာန်အောင်၊ သံတွဲဟူသော ရခိုင်ပြည်ကြီးကို အစဉ်ယူ၍ မြန်မာရှင်ဘုရင်က အစိုးမပိုင်ရ။ ရိုးမဖိုးခေါင်တောင်တန်း မော်တင်စွန်း ဟိုင်းကြီးအထိကို အပိုင်းအခြားဖြစ်စေရမည်။ နောင်အပိုင်းအခြားကို အငြင်းအခုံရှိလျှင် အင်္ဂလိပ်မင်း၊ မြန်မာမင်း ခန့်ထားသော သူတို့က အထက်နိမိတ်အတိုင်း မှန်ကန်စွာ စီရင်စေ။ ခန့်ထားသော သူတို့အားလည်း အရာရှိ မှူးကောင်းမတ်ကောင်း ဖြစ်စေရမည်။

စတုတ္ထ။ ။ မြန်မာရှင်ဘုရင်က အင်္ဂလိပ်မင်းကို ရေး၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်၊ တနင်္သာရီမြို့ရွာနယ်နိမိတ် တောင်ကမ်းကျွန်းနှင့်တကွ အပိုင်ပေးရမည်။ သံလွင်မြစ်က အပိုင်းအခြား ဖြစ်ရမည်။ နောင်အပိုင်းအခြားကို ငြင်းခုံခိုက်ရန်ရှိခဲ့လျှင် အထက်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း စီရင်စေ။

ပဥ္စမ။ ။ မြန်မာဘုရင်က ပြည်ကြီးနှစ်ပါး အစဉ်မိတ်သဟာယ ဖွဲ့စေချင်သော စေတနာအလို ထင်ရှားစေရအောင်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းက စစ်တိုက်ရာတွင် ကုန်ကျပြီးသော စရိတ်အနက်တွင် အနည်းငယ် ပြေရအောင်လည်းကောင်း ရူပီဒင်္ဂါးပြားရေ တစ်ကုဋေကို ပေးရမည်။

ဆဋ္ဌမ။ ။ ယခုစစ်တိုက်ကြသည့်အတွက် အင်္ဂလိပ်ဘက်သို့ အလိုအလျောက်ဝင်၍ ဖြစ်စေ၊ အနိုင်အထက် ဝင်ရသည်ဖြစ်စေ ဝင်စား၍နေသော မြန်မာမင်း၏ ကျွန်တော် မြန်မာဘက်သို့ အလိုအလျောက် ဖြစ်စေ၊ အနိုင်အထက်ဝင်ရသည် ဖြစ်စေ ဝင်စား၍နေသော အင်္ဂလိပ်ကျွန်တော်တို့ကို အဘယ်သူများ တစ်ဖက်က တစ်ဖက်ကို ဝင်စားသည့်အတွက် ရာဇဝတ်မင်းဒဏ် အနှောင့်အယှက် မရှိစေရ။

သတ္တမ။ ။ ပြည်နှစ်ပါး ယခုဖွဲ့သောမိတ်သဟာယဖြစ်စေရအောင် အင်္ဂလိပ်မင်းခန့်ထားသော အရာရှိတစ်ယောက်၊ အခြွေအရံ လူ ၅၀၊ လက်နက်အစုံနှင့် မြန်မာမင်းမြို့တော်တွင် နေစေရမည်။ မြန်မာမင်း ခန့်ထားသော အရာရှိတစ်ယောက်၊ အခြွေအရံ လူ ၅၀၊ လက်နက်အစုံနှင့် ကုမ္ပဏီဘုရင်မြို့တော်မှာ နေစေရမည်။ ကုလားပြည်မှာနေသော မြန်မာ၊ မြန်မာပြည်မှာနေသော ကုလားတို့က မိမိတို့နေရန်ဖို့ အတော်အသင့် တိုက်အိမ်ကို ဝယ်လိုလျှင် ဝယ်နေစေ၊ အသစ်လုပ်လိုလျှင် တည်လုပ်စေ။ ၎င်းနိုင်ငံနှစ်ပါး အကျိုးစီးပွားဖြစ်စေခြင်းငှာ ရွှေလမ်းငွေလမ်းဖွင့်၍ အချင်းချင်း ဖောက်ကားရောင်းဝယ်ခြင်း အမှုအရေးများနှင့် စပ်ဆိုင်သော စာချုပ်ကိုထား၍ လုပ်စေရမည်။

အဋ္ဌမ။ ။ စစ်မရှိ မတိုက်မီ ကြွေးဟောင်းမြီးဟောင်းရှိသမျှ မင်းအရာရှိဆိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲသားဆိုင်သည်ဖြစ်စေ သစ္စာကတိရှိသည့်အတိုင်း ကုန်စင်အောင် ဆပ်ပေးစေရမည်။ ကြွေးတင်သည့်နောက် စစ်ဖြစ်သည်ဆို၍ မကပ်မခိုစေရ။ စစ်တိုက်သည့်အမှုကြောင့် ကုလားဖြစ်စေ၊ မြန်မာဖြစ်စေ အဘယ်သူမျှ သူ့ဥစ္စာကို အသိမ်းမယူ မရှိစေရ။ အင်္ဂလိပ်ဘုရင် ကျွန်ဖြစ်သူတို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သေ၍ အမွေ

မရှိလျှင် ကျန်ရစ်သော ဥစ္စာပစ္စည်းဟူသမျှကို မြန်မာမင်းနိုင်ငံတွင်နေသော အင်္ဂလိပ်မင်းအရာရှိလက်သို့ ကုလားဖြူတို့ ထုံးစံအတိုင်း အပ်ရမည်။ ထိုနည်းအတူ အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံတွင် မြန်မာရှင်ဘုရင်ကျွန်ဖြစ်သူတို့ သေ၍ အမွေခံမရှိလျှင် ကျန်ရစ်သော ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသမျှကို အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံတွင်နေသော မြန်မာမင်းအရာရှိလက်သို့ အပ်ရမည်။

နဝမ။ ။ အင်္ဂလိပ်သင်္ဘောများတို့က မြန်မာသင်္ဘောဆိပ်သို့ရောက်လျှင် တက်မချွတ်၊ အမြောက်မချဘဲ အင်္ဂလိပ်မင်းမြို့သို့ ဆိုက်ရောက်သော မြန်မာသင်္ဘောနေသကဲ့သို့ အနှောင့်အယှက်မရှိ နေစေရမည်။

ဒသမ။ ။ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် မိတ်သဟာယ စာချုပ်ကို မြန်မာရှင်ဘုရင်ဖွဲ့သော် ယိုးဒယားရှင်ဘုရင်က အင်္ဂလိပ်ဘက်သို့ စစ်ကူဝင်စားသည်မှာ ယခုလုပ်ကြသော မိတ်သဟာယ စာချုပ်အဝင်ဖြစ်သည်ကို မှတ်ရမည်။

ဧကာဒသမ ။ ။ ယခုလုပ်သော မိတ်သဟာစာချုပ်ကို မြန်မာဘုရင်ခန့်ထားအပ်သော အရေးပိုင်သံတမန်တို့က လက်မှတ်တံဆိပ်ခတ်နှိပ်ရမည်။ ချုပ်လှောင်၍ထားသော အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန် အစရှိသော ကုလားဖြူ ကုလားနက်ရှိသမျှတို့ကို အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် သံတမန်တို့လက်သို့ အပ်ရမည်။

ဒွါဒသမ။ ။ အိန္ဒိယတိုင်းကို အစိုးရသော ကုမ္ပဏီဘုရင်က ဝန်ခံ၍ လက်မှတ်တံဆိပ်ခတ်နှိပ်သော စာချုပ်ကို ၎င်းလအတွင်း မြန်မာဘုရင်လက်သို့ ပြန်အပ်ရမည်။ ချုပ်လှောင်၍ထားသော မြန်မာလူရှိသမျှတို့ကို ဘင်္ဂလားပြည်မှ အလျင်အမြန်ခေါ်၍ မြန်မာမင်းလက်သို့ အပ်ရမည်။

တေရသမ။ ။ အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် သံတမန်တို့က စစ်ငြိမ်းစေချင်သော စေတနာအလို ထင်ရှားစေရအောင်လည်းကောင်း၊ အထက်ပဋ္ဌမအချက်၌ ပါလေသည့်အတိုင်း မြန်မာရှင်ဘုရင်က ရူပီဒင်္ဂါးပြားရေ တစ်ကုဋေကို ပေးရမည်ဆိုသော် အလွယ်တကူရအောင် ၎င်းရူပီဒင်္ဂါးတစ်ကုဋေမှာ မြန်မာအချိန်ငွေကောင်း (၇၅၀၀၀၀၀) ခုနစ်သန်း ငါးသိန်းတွင် လေးပုံတစ်ပုံတည်းဟူသော ငွေ (၁၈၇၅၀၀၀)တစ်သန်းရှစ်သိန်း ငါးသောင်းကို ပေးပြီးမှ အင်္ဂလိပ်တပ်က ရန်ကုန်မြို့တိုင်အောင် ဆုတ်သွားလိမ့်မည်။ ယနေ့မှစ၍ အရက်တစရာအတွင်း (၁၈၇၅၀၀၀)တစ်သန်း ရှစ်သိန်း ငါးသောင်းကို ထပ်၍ပေးလျှင် အင်္ဂလိပ်တပ်က မြန်မာနိုင်ငံထဲက အလျင်အမြန် ထွက်သွားလိမ့်မည်။ ကျန်သောငွေနှစ်ပုံမှာ ယနေ့မှစ၍ တစ်နှစ်အတွင်း တစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ နှစ်နှစ်အတွင်း တစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်နေရသော အင်္ဂလိပ်မင်း အရာရှိထံသို့ ပေးရမည်။

ဟူ၍ တစ်ဆယ့်သုံးချက် သတ်မှတ်ပိုင်းခြား၍ မဟာမိတ်စာချုပ်ပြုလုပ်၍ ငြိမ်းချမ်းကြလေရာ မြန်မာပြည် တောင်ပိုင်း ရေ၊ ထားဝယ်၊ မြိတ်၊ တနင်္သာရီနယ်တို့ပါ မြန်မာမင်းက ပေးအပ်ရလေသည်ဖြစ်၍ ငါတို့ရခိုင်ပြည်နယ်ကြီးနှင့်တကွ တနင်္သာရီနယ် လေးမြို့တို့သည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့မှစ၍ အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့၏ ခွန်သွင်းခံယူရာ အာဏာစက်တွင်းသို့ သက်ဆင်းဝင်ရောက်ရလေကုန်သည်။

အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့ စက်ရင်းလက်အောင် ဝင်ရောက်အုပ်ချုပ်ပြုလုပ်စီမံ၍ မြို့ဝန်ရာထူးဖြင့် ချီးကျူးမြှောက်စားလျက် ခန့်ထားအုပ်ချုပ်တော်မူကြသည့်အကြောင်းမှာ ရာပသိန်သပ်အား ခရီးညွှန်ဆောင်လာသူ ကာတီကို ၁၁၉၀ ပြည့်တွင် နှစ်ဆယ်စား စကားပြန်ခန့်လေသည်။ ၁၁၉၂-ခုနှစ်တွင် ရှစ်ဆယ်စား မြို့သူကြီးခန့်လေသည်။ ၁၂၀၀-ခုနှစ်တွင် မြို့အုပ်ခန့်လေသည်။ ၁၂၀၅-ခုနှစ်တွင် တစ်ရာစားမြို့မတရားသူကြီး ခန့်ထားသည်။ ထိုအခါ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၅ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဘိလိပ်သပ်သည် ရမ္မာဝတီရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်အရေးပိုင်အရာနှင့် အုပ်ချုပ်နေထိုင်လာပေသည်။ ၁။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၉-ခုတွင် ကပ်တင်လိုသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် အိပ်တိမ်ပြုလာသည်။ ၂။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၀-ပြည့်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၂ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဒေကေရှိန်သပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၃။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၂-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဗိုလ်ဂိုသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၄။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၃-ခု၊ ကဆုန်လဆန်း ၁၂-ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဘေတနာသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၆။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၄-ခု၊ နယုန်လဆန်း ၃ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဘေတနာသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၇။

သက္ကရာဇ် ၁၂၉၄-ခု၊ ဝါဆိုလဆုတ် ၄-ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်မာကွံတူသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၈။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၄-ခု၊ ဝါကျွတ်လဆန်း ၂ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဝါလီယံသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၁၀။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၅-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၀ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်အန္တရူသပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် အိပ်တိမ်ပြုလာသည်။ ၁၁။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၆-ခု၊ တန်ခူးလဆုတ် ၁၀ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်မာတိန်သပ်သည် မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၁၂။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၂ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်အန္တရူသပ်သည် မြို့ဝန် အရေးပိုင် အိပ်တိမ်ပြုလာသည်။ ၁၃။

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၃ရက်နေ့တွင် ကပ်တင်ဟပ်ကီသီသပ်သည် ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်အရေးပိုင် ပြုလာသည်။ ၁၄။ ပေါင်း တစ်ဆယ့်လေးယောက် မြို့ဝန်ပြုလာသည်။

ယင်းမြို့ဝန်အရေးပိုင် တစ်ဆယ့်လေးယောက် နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ခန့်မျှ ရမ်းပြည့်မှနေ၍ စီမံအုပ်ချုပ်ပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇-ခုနှစ်လောက်တွင် ရမ်းပြည့်မြို့ဝန် အရေးပိုင်နှင့် အကျဉ်းထောင်ကို ကျောက်ဖြူမြို့သို့ ရွှေ့ပြောင်းခန့်ထား စိုးအုပ်နေထိုင်စေသည်။

ရမ်းပြည့်မြို့တွင်ကား တရားမသူကြီး၊ မြို့အုပ်၊ ဒေဝီစံစသည်ဖြင့် ခန့်ထားစီမံလျက် စိုးအုပ်နေထိုင်စေလေသည်။

အိန္ဒိယကုမ္ပဏီအင်္ဂလိပ်မင်းတို့သည်လည်း ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၃၃-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၉၅-ခုကစ၍ ကုန်သွယ်ခြင်း အမှုကို မဆောင်ရွက်ဘဲ တိုင်းပြည်များကို အုပ်စိုးခြင်း အမှုအရေးကိုသာ ဆောင်ရွက်ကြလေကုန်၏။

ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၈-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၂၀-ပြည့်နှစ်မှသာလျှင် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမင်းတို့သည် အိန္ဒိယတိုင်းပြည်နှင့်တကွ ရခိုင်ပြည်၊ မြန်မာတောင်ပိုင်း တနင်္သာရီနယ်တို့ပါ အုပ်စိုးခြင်း အမှုအရေးအလုံးစုံတို့ကို ဘိလပ်ကျွန်း လန်ဒန်မြို့တော်၌ စံပျော်အုပ်ချုပ်တော်မူသော ဝိတိုရိယဘုရင်မလက်တော်သို့ အပ်နှင်းဆက်သတော်မူအပ်လေသည်ဖြစ်၍ ငါတို့ရခိုင်ပြည်သည် ဘိလပ်ပြည့်ရှင် ဝိတိုရိယဘုရင်မ၏ လက်အောက်နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ကျရောက်လေသည်။

ဘိလပ်ကျွန်း လန်ဒန်မြို့တော်၌ စံပျော်အုပ်ချုပ်နေလေ့ရှိသော ဝိတိုရိယ ဘုရင်မသည် ငါတို့ရခိုင်ပြည်ကို စိုးအုပ်ပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၄၃နှစ်၊ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၁-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၂-ခုနှစ်တွင် လွန်တော်မူလေသည်။

ဝိတိုရိယလွန်လေလျှင် သားတော်ဝေလာမင်းသားသည် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၁-ခု၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၆၂-ခုနှစ်၊ ထီးနန်း စိုးအုပ်တော်မူ၍ နှစ်ပေါင်းကိုးနှစ်၊ ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၉၁၀-ပြည့်၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၇၂-ခုနှစ်တွင် လွန်တော်မူလေသည်။

ဝေလာမင်း လွန်တော်မူလေလျှင် သားတော်ဂျော့ဘုရင်သည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၇၂-ခုနှစ်တွင် ထီးနန်းစိုးအုပ်တော်မူလျက် ခရစ်ယာန်သက္ကရာဇ် ၁၉၃၀-ပြည့်၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၉၂-ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း တစ်ရက်တိုင်အောင် အုပ်စိုးသိမ်းပိုက်တော်မူသည်မှာ နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ် ရှိလေပြီ။ ထိုဂျော့ဘုရင်မင်းကြီးထံမှ အိန္ဒိယပြည်သား၊ ရခိုင်မြန်မာပြည်သားတို့သည် မိမိတို့တိုင်းပြည်ကို မိမိတို့စီမံပြုလုပ်စိုးအုပ်သော ဟုံးမရူးအင်ဒီပင်တင်များကို ရပါလိုကြောင်းနှင့် လျှောက်တောင်းခွင့်ပန်လျက် ရှိကြလေသည်။ ကံကောင်းဆော်ကြွ၊ နတ်ကောင်းများမသဖြင့်၊ တောင်းတရည်မှတ်တိုင်း၊ မဆိုင်းမတွ၊ လျင်အမြန်ရလေအောင်၊ အင်ပါရာနိုင်ငံရှင်၊ ဘုန်းတော်ကြီး ဂျော့ဘုရင်အား၊ ချစ်ခင်စိတ်ထား၊ မေတ္တာတော်ပွားရမည် ပြည်သားပြည်သူ အပေါင်းတို့။ ဤသည်ကား ငါတို့ရခိုင်ပြည်၌ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ သက်ဆင်းစီမံစိုးစံ အုပ်ချုပ်ကြသည့် အကြောင်းတည်း။ ရာဇဝင်ပေါင်းချုပ်၊ ပထဝီဝင်ကျမ်း၊ ရမ်းပြည့်မြို့၊ တရားမသူကြီး ကာတိက ရေးစီ၍ထားခဲ့သော မှတ်တမ်းများအလာနှင့် စာနာရေးပြုလိုက်ပေသည်။

(အချို့ရာဇဝင်သစ်၌ကား မြန်မာနှင့်အင်္ဂလိပ်တို့ အခင်းများစကပင် ဘိလပ်သို့စာတင်ကြောင်း၊ ဆုံးခါနီးတွင် ဘိလပ်မြို့အရှင် စတုတ္ထဝေလာဘုရင်သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၆-ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၁၄-ရက်နေ့၊ ရခိုင်ပြည်ကြီးကို ဘုန်းမီးတေဇာ အာဏာလွှမ်းမိုးသဖြင့် အုပ်စိုးတော်မူလေကြောင်းနှင့် ဆိုလေသည်။ နှစ်သက်ရာယူလေ။ ဤ

သည်ကား အမှာစကားချပ်။)

ယခုအခါ၌ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့တည် ဝါသုဒေဝမင်းမှစ၍ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းဆက်တစ်ဆယ့်ကိုးဆက်။ မင်းဦးရေ ပေါင်း ၂၅၇-ယောက်သော မင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့၏ စံစားသော အခြင်းအရာ။ မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ နိုင်ငံပိုင်သစိုးအုပ်ကြသော နှစ်လအကြာကြောင်းခြင်းရာတို့ကို သေချာခြားနား အင်းဇယားတို့ဖြင့် ရေးသားပြဆို လိုက်ပေအံ့။

(၁၆၈) ဒွါရာဝတီ သံတွဲမြို့မှစ၍ ဝေသာလီမြို့ရောက် စိုးစံကြသော မင်း-၂၃-ဆက်သော မင်းတို့၏ အင်းဇယားပုံ

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
၁	ဝါသုဒေဝမင်း	မ	မ	မ	မ	မ	မ
၁	ဗြာဟ္မဏရာဇာမင်း	မ	မ	မ	မ	မ	အဥ္စနဒေဝီ
၅	ဗြဟ္မသုန္ဒရမင်း	မ	မ	မ	မ	မ	သုနန္ဒရီ
၁	သရဘန်မင်း	မ	မ	မ	မ	မ	သီဒါဘီ
၁၅	ဗြဟ္မသိဒ္ဓိမင်း	မ	မ	မ	မ	မ	မ

ဤဝါသုဒေဝမင်းအစ ဗြဟ္မသိဒ္ဓိမင်း အဆုံးရှိသော ၂၃-ဆက်မင်းတို့ စိုးစံတော်မူကြသော ကာလသည် လူတို့၏ အနှစ်နှစ်သောင်းတမ်း ကာလ၌ ဖြစ်ကြလေသောကြောင့် ကာလအခွန့်ရှည်လျားလေသည်ဖြစ်၍ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်စသည်တို့ စုံလင်အောင် မပါလေ။ ပါသင့်သမျှ မိဖုရားအချို့သာ ပါလေသည်။

ဤသည်ကား ဝါသုဒေဝမင်းအစ ဗြဟ္မသိဒ္ဓိမင်း အဆုံးရှိသော မင်း ၂၃-ဆက် တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

မာရယုမင်းအနွယ် (၁၄)ဆက်၊ မျိုးခြားအမတ်တို့ ၃ဆက်၊ ပေါင်း ၁၇-ဆက် သော မင်းတို့၏ အင်းဇယားပုံ

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
၁	မာရယုမင်း ၎င်းသား	၁၈	၆၂	၈၀	၆၀၅၇	၆၂	ရုစိတမာလာ
၂	မာရဇေတု ၎င်းသား	၃၆	၃၂	၆၈	၆၀၈၉	၉၄	သုမိဇေ
၃	မာရအုံ ၎င်းသား	၂၀	၅၃	၇၃	၆၁၄၂	၁၄၇	ဂေါယာဇေ
၄	မာရရွယ် ၎င်းသား	၃၀	၄၈	၇၈	၆၁၉၀	၁၉၅	ကုလမ္ဘီ
၅	မာရတင် ၎င်းသား	၂၅	၅၅	၈၀	၆၂၄၅	၂၅၀	သီလဘီ
၆	မာရဇိန် ၎င်းသား	၃၁	၃၃	၆၄	၆၂၇၈	၂၈၃	တုတ္ထာဘီ
၇	မာရကင်	၃၄	၂၂	၅၆	၆၃၀၀	၃၀၅	သဝမ္ဘီ
၁	မျိုးခြား ငဆတ်အို မာရကင်သား	၆၆	၂၁	၈၇	၆၃၂၁	၃၂၆	။
၈	ဒေါလစန္ဒရား ၎င်းသား	၂၀	၄၀	၆၀	၆၃၆၁	၃၆၆	ဝေဠုတာပီ
၉	သောလစန္ဒရား ၎င်းသား	၂၃	၃၃	၅၆	၆၃၉၄	၃၉၉	ခန္တီပီ

၁၀	သူရိယစန္ဒရား ငင်းသား	၄၀	၃၇	၇၇	၆၄၃၁	၄၃၆	ဓမ္မဒေဝီ
၁၁	ကာလစန္ဒရား ငင်းသား	၂၀	၄၀	၆၀	၆၄၇၁	၄၇၆	သူရိယာပီ
၁၂	တဠ္စန္ဒရား ငင်းသား	၂၀	၃၁	၅၁	၆၅၀၂	၅၀၇	ဓမ္မဒိန္နာ
၁၃	မဝုစန္ဒရား ငင်းသား	၂၇	၂၁	၄၈	၆၅၂၃	၅၂၈	သန္တာပီ
၁၄	ဇေယျစန္ဒရား ငင်းသား	၂၃	၄၀	၆၃	၆၅၆၃	၅၆၈	သုဘာရူပီ
၁၅	မောက္ခစန္ဒရား ငင်းသား	၃၂	၂၆	၅၈	၆၅၈၉	၅၉၄	သုလာပီ
၁၆	ဝုဏ္ဏစန္ဒရား မျိုးခြားအမတ်	၃၆	၁၂	၄၈	၆၆၀၁	၆၀၆	သုရာဘီ
၃	(၃)ဦး ဝုဏ္ဏစန္ဒရား သား	၃-ရက်	၃-လ	၈-လ	၆၆၀၂	၆၀၇	မရှိ
၁၇	ကံရာဇာကြီး ငင်းသား	၂၇	၄၁	၆၈	၆၆၄၃	၆၄၈	စောမာလာ
၁၈	ကံရာဇာငယ် ငင်းသား	၂၀	၃၆	၅၆	၆၆၇၉	၆၈၄	စောပန်းကုံး
၁၉	ဣန္ဒသူရိယ ငင်းသား	၂၂	၃၅	၅၇	၆၇၁၄	၇၁၉	စောနန္ဒီ
၂၀	အသူရိန္ဒ သူရိယ ငင်းသား	၃၂	၃၀	၆၂	၆၇၄၄	၇၄၉	စောကြွယ်
၂၁	သာရမိတ္တ ငင်းသား	၂၄	၂၈	၅၂	၆၇၇၂	၇၇၇	စောပန်းနု
၂၂	သူရိယ ငင်းသား	၂၉	၃၁	၆၀	၆၈၀၃	၈၀၈	စောပန်းဝေ
၂၃	မင်းထီး ငင်းသား	၂၁	၂၂	၄၃	၆၈၂၅	၈၃၀	မင်းသီဒါ
၂၄	မင်းပါ ငင်းသား	၂၅	၂၂	၄၇	၆၈၄၇	၈၅၂	ရှင်ဝန်းဖြူ
၂၅	စည်ပေါက်သူ ငင်းသား	၂၆	၂၈	၅၄	၆၈၇၅	၈၈၀	ဆီမဆန်း
၂၆	တံတိုင်သင် ငင်းသား	၁၉	၃၁	၅၀	၆၉၀၆	၉၁၁	ငွေဒါးအိမ်
၂၇	ကျော်ခေါင်စည် ငင်းသား	၂၂	၅၃	၇၅	၆၉၅၉	၉၆၄	ရှင်လှကျော်
၂၈	သူရိယစန္ဒမိတ် ငင်းသား	၃၄	၂၁	၅၅	၆၉၈၀	၉၈၅	ချစ်ရောင်
၂၉	အနန္တဘာယ ငင်းသား	၄၀	၃၀	၇၀	၇၀၁၀	၁၀၁၅	ကလျာဝင်း
၃၀	လက်ယာစည်သူ ငင်းသား	၃၀	၃၀	၆၀	၇၀၄၀	၁၀၄၅	ဆင်းလှစံ
၃၁	သီဟကုဠ္ဌိ ငင်းသား	၂၂	၄၃	၆၅	၇၀၈၃	၁၀၈၈	စောညက် ထွား
၃၂	မင်းဘုန်းဟန် ငင်းသား	၂၈	၃၁	၅၉	၇၁၁၄	၁၁၁၉	ဆင်းမြစစ်
၃၃	သက္ကမွေး ငင်းသား	၁၉	၄၉	၆၈	၇၁၆၃	၁၁၆၈	စလပ်ပန်း
၃၄	ဇေယျနန္ဒသူ ငင်းသား	၂၁	၅၂	၇၃	၇၂၁၅	၁၂၂၀	မြပန်းကုံး
၃၅	တက္ကသူ ငင်းသား	၂၆	၄၆	၇၂	၇၂၆၁	၁၂၆၆	ဆင်းလှမွှေး
၃၆	လက္ခဏ	၂၈	၃၇	၆၅	၇၂၉၈	၁၃၀၃	ဂဏ္ဍဒေဝီ
၃၇	ဝုဏ္ဏရာဇ်	၄၁	၄၂	၈၃	၇၃၄၀	၁၃၄၅	စောမာလာ

	ရင်းသား					
၃၈	သီဝရာဇ် ရင်းသား	၃၂	၄၁	၇၃	၇၃၈၁	၁၃၈၆ ပွင့်ဝတ်ရွှေ
၃၉	မင်းလှမွေး ရင်းသား	၃၃	၂၁	၅၄	၇၄၀၂	၁၄၀၇ စောနတ်လာ
၄၀	ပူရိန္ဒ ရင်းသား	၂၂	၆၀	၈၂	၇၄၆၂	၁၄၆၇ စောရွှေချပ်
၄၁	မင်းသိဒ္ဓတ် ရင်းသား	၄၀	၂၂	၆၂	၇၄၈၄	၁၄၈၉ လက္ခဏဒေဝီ
၄၂	မင်းလှကြီး ရင်းသား	၂၉	၄၇	၇၆	၇၅၃၁	၁၅၃၆ စောပန်းဖြူ
၄၃	ထွေးလုပ်ကြီး	၂၀	၂၄	၄၄	၇၅၅၅	၁၅၆၀ ရွှေစင်ဦး
၄၄	စေရာဇ် ရင်းသား	၃၁	၃၈	၆၉	၇၅၉၃	၁၅၉၈ စောလှမယ်
၄၅	မျက်နှာဝန်း ရင်းသား	၃၆	၂၄	၆၀	၇၆၁၇	၁၆၂၂ စောဘုန်းထူး
၄၆	လက်ရုံးကြီး ရင်းသား	၃၀	၂၇	၅၇	၇၆၄၄	၁၆၄၉ ရှင်လှဖြူ
၄၇	သီရိကမ္မသုန္ဒရ	၂၆	၃၀	၅၆	၇၆၇၄	၁၆၇၉ စန္ဒာဒေဝီ
၄၈	နန္ဒကောဘယ ရင်းသား	၃၉	၂၇	၆၆	၇၇၀၁	၁၇၀၆ စောမင်းဖြူ
၄၉	မင်းနံ့ဖြူ ရင်းသား	၂၄	၂၀	၄၄	၇၇၂၁	၁၇၂၆ စောလှခေါင်
၅၀	မင်းနံ့လှ ရင်းသား	၃၀	၂၈	၅၈	၇၇၄၉	၁၇၅၄ စောပုညို
၅၁	မင်းခေါင်ငယ် ရင်းသား	၃၁	၂၀	၅၁	၇၇၆၉	၁၇၇၄ ပတ္တမြားသွေး
၅၂	လေဝံခေါင် ရာဇာ	၂၉	၁၅	၄၄	၇၇၈၄	၁၇၈၉ စောဘုန်းထွတ်
၅၃	မင်းသီဟ ရင်းသား	၂၈	၂၁	၄၉	၇၈၀၅	၁၈၁၀ စောခေါင်
၅၄	မင်းငယ်ပျော် လှစည်သူ	၂၁	၇	၂၈ ၆-လ	၇၈၁၂	၁၈၁၇ စောစစ်
၃	မျိုးခြားအမတ် (၃)ဦး	၈-လ	၂-လ	၄-လ	၇၈၁၃	၁၈၁၈

ဤသည်ကား မာရယုမင်းအစ မျိုးခြားအမတ် သုံးဦးအဆုံးရှိသော မင်းပေါင်း (၅၇)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ တကောင်းမင်းရိုး ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့တည် ဒုတိယကံရာဇာကြီး မှစ၍ သီရိရာဇာမင်းအဆုံးရှိသော မင်း(၂၈)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
၁	ဒုတိယ ရင်းသား	၃၆	၃၇	၇၃	၇၈၅၀	၃၇	သုနန္ဒရီ
၂	သီရာလဇာ ရင်းသား	၂၃	၄၁	၆၄	၇၈၉၁	၇၈	သုဝဏ္ဏာ
၃	ဝါသုရ ရင်းသား	၂၀	၃၁	၅၁	၇၉၂၂	၁၀၉	နန္ဒာပီ
၄	နန္ဒသူရိယ ရင်းသား	၂၂	၄၀	၆၂	၇၉၆၂	၁၄၉	ဂန္ဓာပီ
၅	သူရိယနန္ဒ ရင်းသား	၃၀	၃၂	၆၂	၇၉၉၄	၁၈၁	ဓနာပီ
၆	သူရနန္ဒ ရင်းသား	၄၀	၂၃	၆၃	၈၀၁၇	၂၀၄	သုပဘာ
၇	စန္ဒမာရု ရင်းသား	၃၀	၃၂	၆၂	၈၀၄၉	၂၃၆	စန္ဒရာသီ

၈	သီရိစန္ဒာ ငြင်းသား	၃၅	၄၀	၇၅	၈၀၈၉	၂၇၆	ရမ္မာပီ
၉	သီဟရာဇာ ငြင်းသား	၂၇	၄၆	၇၃	၈၁၃၅	၃၂၂	ဝါသုစာပီ
၁၀	သီဟဟနု ငြင်းသား	၁၈	၂၀	၃၈	၈၁၅၅	၃၄၂	ဓမ္မာပီ
၁၁	ပယာက ငြင်းသား	၂၀	၃၁	၅၁	၈၁၈၆	၃၇၃	ရောဟနန္ဒီ
၁၂	နိလဂုဏ် ငြင်းသား	၁၈	၄၁	၅၉	၈၂၂၇	၄၁၄	စောမနာ
၁၃	ရောဟဂုဏ် ငြင်းသား	၃၈	၃၀	၆၈	၈၂၅၇	၄၄၄	ရောဟဏီ
၁၄	သီရိဂုဏ် ငြင်း၏တူ	၂၀	၂၄	၄၄	၈၂၈၁	၄၆၈	သမာပီ
၁၅	သမံဇာ ငြင်းသား	၁၉	၃၅	၅၄	၈၃၁၆	၅၀၃	စန္ဒာပီ
၁၆	သုဝဏ္ဏကုမ္မာ ငြင်းသား	၃၃	၂၀	၅၃	၈၃၃၆	၅၂၃	ဝါသဝါ
၁၇	သက်တင်ဖြူ ငြင်းသား	၂၈	၄၀	၆၈	၈၃၇၆	၅၆၃	သီရိကုမ္မာရီ
၁၈	သက်တင်ဦး ငြင်းသား	၂၁	၄၂	၆၃	၈၄၀၈	၆၀၅	မာလာရုံ
၁၉	ဇေတဝန်	၄၀	၃၆	၇၆	၈၄၅၄	၆၄၁	လက္ခဏာရီ
၂၀	ငြင်းသားမုဋ္ဌိယ ငြင်းသား	၃၄	၂၇	၆၁	၈၄၈၁	၆၆၈	သီတာရုံ
၂၁	ကုမ္မာရဝိသုက ငြင်းသား	၂၅	၇၇	၁၀၂	၈၅၅၈	၇၄၅	ရွှေစင်းကြန်
၂၂	ဝါသုမဏ္ဍလ	၄၂	၃၄	၇၆	၈၅၉၂	၇၇၉	မဥ္ဇူနာရီ
၂၃	ငြင်းသားပူရိန္ဒ ငြင်းသား	၂၈	၃၁	၅၉	၈၆၂၃	၈၁၀	ဂဂ်ါယဉ်
၂၄	ရာလမာယု ငြင်းသား	၃၂	၂၂	၅၄	၂	၈၃၂	ငြင်းဂဂ်ါယဉ်
၂၅	နာလမာယု ငြင်းသား	၂၆	၃၁	၅၇	၃၃	၈၆၃	သဝမ္ပီ
၂၆	ဝရတကုန် ငြင်းသား	၂၈	၂၂	၅၀	၅၅	၈၈၅	သမာခိ
၂၇	ဝိသုရာဇာ ငြင်းသား	၂၇	၁၂	၃၉	၆၇	၈၉၇	ကာနာသူ
၂၈	သီရိရာဇာ	၂၂	၃၀	၅၂	၉၇	၉၂၇	ကုမ္မာရုံ

* ငြင်းခရေပွင့်အမှတ်ပါသော သက္ကရာဇ်မှာ “ဏ၊ ဝ၊ စ၊ နွေ” F39 ကိန်းကို ဖြိုသည်နှင့် ကြုံသည်။

ဤသည်ကား တကောင်းမင်းရိုး ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့တည် ဒုတိယကံရာဇာကြီးအစ သီရိရာဇာအဆုံးရှိသော မင်း (၂၈)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ သီရိရာဇာသား၊ ဒုတိယဓညဝတီမြို့တည် စန္ဒသူရိယမင်းမှစ၍ သူရိယကေတု အဆုံးရှိသော မင်း (၂၅)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
၁	မာရယုမင်း ငြင်းသား	၁၈	၆၂	၈၀	၆၀၅၇	၆၂	ရုစိတမာလာ
၂	သူရိယာဓိပတိ ငြင်းသားသူရိ	၂၉	၄၇	၇၆	၄၉	၉၉	သူရိယာရုံသီ
၃	ယာပတိပါတိ ငြင်းသား	၃၁	၅၆	၈၇	၁၀၅	၁၅၅	သုဝဏ္ဏကလျာ

၄	သူရိယရူပ ၎င်းသား	၁၈	၄၅	၆၃	၁၀၅	၂၀၀	သုပဘာ
၅	သူရိယစန္ဒာလ ၎င်းသား	၁၄	၆၄	၇၈	၂၁၄	၂၆၄	နန္ဒာဝရ
၆	သူရိယစက္က ၎င်းသား	၃၀	၄၄	၇၄	၂၅၈	၃၀၈	ရုစိတာ
၇	သူရိယနာထ ၎င်းသား	၂၇	၄၂	၆၉	၃၀၀	၃၅၀	ဝိသုဒ္ဓိ
၈	သူရိယဝံသ ၎င်းသား	၂၇	၄၀	၆၇	၃၄၀	၃၉၀	ဝရသိရီ
၉	သူရိယဗန္ဓု ၎င်းသားသူရိ	၄၀	၂၆	၆၆	၃၆၆	၄၁၆	ဝါသုလနန္ဒာ
၁၀	ယကလျာဏ ၎င်းသား	၂၂	၃၈	၆၀	၃၆၆	၄၁၆	ဝါသုလနန္ဒာ
၁၁	သူရိယမုခ	၃၁	၃၀	၆၁	၄၃၄	၄၈၄	ကလျာဒေဝီ

၎င်းမှာ "ပသျှူ စတု၊ ရူပကိန်း" ဖြိုသည်နှင့် ပြိုင်သည်။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	၎င်းသား						
၁၂	သူရိယတေဇ ၎င်းသား	၂၀	၅၀	၇၀	၄၈၄	၅၃၄	ဝရဒေဝီ
၁၃	သူရိယပုည ၎င်းသား	၂၂	၃၅	၅၇	၅၁၉	၅၆၉	ရောဟနီ
၁၄	သူရိယကုလ ၎င်းသား	၃၀	၃၆	၆၆	၅၅၅	၆၀၅	စိတြ ကလျာဏီ
၁၅	သူရိယပဘာ ၎င်းသား	၂၅	၅၄	၇၉	*၂	၆၅၉	သုဝဏ္ဏာယ
၁၆	သူရိယစိတြ ၎င်းသား	၃၂	၃၆	၆၈	၃၈	၆၉၅	သုဘတ္တာ
၁၇	သူရိယဇေယျ ၎င်းသား	၄၆	၂၂	၆၈	၆၀	၇၁၇	ကုစ္ဆာမယ
၁၈	သူရိယဝိမလ ၎င်းသား	၄၀	၁၈	၅၈	၇၈	၇၃၅	ကေသရံသီ
၁၉	သူရိယရေနု ၎င်းသား	၃၈	၂၂	၆၀	၁၀၀	၇၅၇	၎င်း ကေသရံသီ
၂၀	သူရိယကံသ ၎င်းဘထွေး	၂၂	၁၆	၃၈	၁၁၆	၇၇၃	သုနန္ဒာ
၂၁	သူရိယသကျ ၎င်းသား	၄၀	၈	၄၈	၁၂၄	၇၈၁	သမာခိ
၂၂	သူရိယသီရိ ၎င်းသား	၁၉	၂၀	၃၉	၁၄၄	၈၀၁	ဝရ ကလျာဏီ
၂၃	သူရိယကေသီ ၎င်းသား	၂၁	၁၉	၄၀	၁၆၃	၈၂၀	ကဥ္စကလျာ
၂၄	သူရိယကုမ္ဘာ ၎င်းသား	၂၇	၃၂	၅၉	၁၉၅	၈၅၂	သုဝဏ္ဏာ ဒေဝီ
၂၅	သူရိယကေတု	၃၂	၅၄	၈၆	၂၄၉	၉၀၆	သုဘာသီ

ဤသည်ကား ဒုတိယဓညဝတီမြို့တည် စန္ဒသူရိယမင်းအစ၊ သူရိယကေတု အဆုံး ရှိသော မင်း(၂၅)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

* "န၀ ခဆ" ကိန်းဖြိုသည်နှင့် ပြိုင်သည်။

ယခုအခါ၌ သူရိယကေတုသား၊ ပထမဝေသာလီကျောက်လှေကားမြို့တည် မဟာစန္ဒရားမင်းအစ၊ စူဠစန္ဒရားမင်းသား ငတုံမင်းအဆုံးရှိ မင်း(၁၀)ဆက်တို့နှင့် မျိုးခြားမြို့မင်း အမြတ္တူ၊ ပဲဖြူ နှစ်ဆက်ပေါင်း (၁၂)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	ကေတုသား						
၁	မဟာစန္ဒရား	၃၂	၅၇	၈၉	၃၀၆	၅၇	သုပဘာဒေဝီ

၂	၎င်းသား သူရိယစန္ဒရား	၂၉	၄၉	၇၈	၃၅၅	၁၀၆	စောနန္ဒီ နှမတော်
၃	၎င်းသား မောလစန္ဒရား	၃၆	၄၈	၈၄	၄၀၃	၁၅၄	သုနန္ဒီ ရောဟနီ
၄	၎င်းသား ပေါလစန္ဒရား	၃၁	၄၆	၇၇	၄၄၉	၂၀၀	မျောသားတော်
၅	၎င်းသား ကာလစန္ဒရား	၂၃	၄၉	၇၂	၄၉၈	၂၄၉	နန္ဒာဒေဝီ
၆	၎င်းသား ထူလစန္ဒရား	၂၂	၁၉	၄၁	၅၁၇	၂၆၈	ရှုပိနီ
၇	၎င်းသား သီရိစန္ဒရား	၁၇	၇၂	၈၉	၂၉	၃၄၀	ကဥ္စနမာလာ
၈	၎င်းသား သိင်္ဂစန္ဒရား	၁၈	၆၆	၈၄	၉၅	၄၀၆	သုဝဏ္ဏာဒေဝီ
၉	၎င်းသား စူဠစန္ဒရား	၂၀	၃၆	၅၆	၁၃၁	၄၄၂	စန္ဒာဒေဝီ
	မျိုးခြားမြို့						
၁	အမြတူ	၄၀	၇	၄၇	၁၃၈	၄၄၉	၎င်းစန္ဒာဒေဝီ
၂	၎င်းညီသား ပဲဖြူ	၂၇	၁၇	၄၄	၁၅၅	၄၆၆	၎င်းစန္ဒာဒေဝီ
၀	ကြားလွတ်နှစ်		၁		၁၅၆	၄၄၇	
၁၀	စူဠစန္ဒရားသား ငတုံမင်း	၂၃	၂၄	၄၇	၁၈၀	၄၉၁	သီရိဒေဝီ

ဤသည်ကား ပထမဝေသာလီကျောက်လှေကားမြို့တည် မဟာစန္ဒရားမှစ၍ မင်း(၁၂)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

* ၎င်းအမှတ်ပါသော သက္ကရာဇ်မှာ “ခ၊ ဆ၊ ပဥ္စ” ကိန်းဖြုံသည်နှင့် ပြိုင်သည်။

ယခုအခါ၌ စူဠစန္ဒရားမင်း၏တူ၊ စန္ဒကူးမင်း၏သား ပဉ္စာမြို့တည် ခေတ္တာသင်မင်း ၁-ဆက်၊ စန္ဒသင် မင်းဆက် ၁၀၊

မျိုးခြားမင်း ၄-ဆက်၊ ပေါင်း (၁၅)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	စူဠစန္ဒရားတူ						
၁	စန္ဒကူးသား ခေတ္တာသင်	၂၅	၁၀	၃၅	၁၉၀	၁၀	သီရိကုမ္မာ ၎င်း
၁	၎င်းညီ စန္ဒသင်	၂၃	၁၅	၃၈	၂၀၅	၂၅	သီရိကုမ္မာ
၂	၎င်းသား မင်းယင်ဖြူ	၂၀	၃၀	၅၀	၂၃၅	၅၅	စောမုခီ
၃	၎င်းသား နာဂသူရိယ	၂၁	၃၁	၅၂	၂၆၆	၈၆	စောလှမင်း
၄	၎င်းသား သူရိယရာဇာ	၂၇	၃၂	၅၉	၂၉၈	၁၁၈	စောမင်းဖွား
၅	၎င်းသား ပုဏ္ဏက	၂၂	၃၃	၅၅	၃၃၁	၁၅၀	ရှင်မင်းဖြူ
၆	၎င်းသား မင်းကြီးဖြူ	၃၂	၁၅	၄၇	၃၄၆	၁၆၆	စောဘုန်းခေါင်
၁	မျိုးခြား စည်သဘင်		၂	၂	၃၄၈	၁၆၈	
၇	မင်းဖြူကြီး သား မင်းနု	၁၉	၂၈	၄၇	၃၇၆	၁၉၆	ရှင်မကြီး နှမတော်
၈	၎င်းသား မင်းလာတော်	၂၆	၂၀	၄၆	၃၉၆	၂၁၆	စောဘီလူး ရှင်စောဖြူ
၉	၎င်းသား မင်းကုလား	၁၉	၂၈	၄၇	၄၂၄	၂၄၄	မျောက်သားတော်

၁၀	မင်းဘီလူး	၃၀	၆၃၅ စံကျ	၇၁	၄၃၀	၂၅၀	စောစစ်

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	ဝရောင်းငှက်						
၁	အသင်္ခယာ ဝင်းသား		၈	၈	၄၃၈	၂၅၈	
၂	မင်းဘုန်းသန် ဝင်းသား	၄၂	၁၄	၅၆	၄၅၂	၂၇၂	မျိုးရှင်စည် ယောင်
၃	မင်းပတိ	၃၆	၁၃	၄၉	၄၆၅	၂၈၅	သုံးဆယ်

ဤသည်ကား ပဥ္စာမြို့တည် ခေတ္တသင်အစ မင်းပတိ အဆုံးရှိသော မင်း (၁၅) ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ ပထမပရိန်မြို့တည် မင်းဘီလူးမြေး၊ လက်ယာမင်းနန်း အစ၊ ကောလိယမင်းအဆုံးရှိသော မင်း(၆)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	မင်းဘီလူးမြေး လက်ယာ						
၁	မင်းနန် ဝင်းသား	၃၅	၆	၄၁	၄၇၁	၆	ရွှေဂူသာ
၂	မင်းသီဟ ဝင်းသား	၃၄	၁	၃၅	၄၇၂	၇	သမ္ဗူလ
၃	ရာဇာကြီး ဝင်းသား	၂၈	၃	၃၁	၄၇၅	၁၀	မောင်စံနီ သမီး
၄	သကျဝင်ကြီး ဝင်းသား	၂၄	၂	၂၆	၄၇၇	၁၂	စောလှညို
၅	သကျဝင်ငယ် ဝင်းသား	၁၉	၃	၂၂	၄၈၀	၁၅	စောလှကြီး
၆	ကောလိယ	၁၆	၅	၂၁	၄၈၅	၂၀	ကုမ္မာရီ

ဤသည်ကား လက်ယာမင်းနန် အစ၊ မင်းပတိအဆုံးရှိသော မင်း(၆)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ ဒုတိယပရိန်မြို့တည် ကောလိယမင်းသား ဒသရာဇာ အစ၊ ငနေလုံး မင်း အဆုံးရှိသော မင်း(၂၂) ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	ကောလိယ						
၁	သားဒသရာဇာ ဝင်းသား	၁၅	၁၆	၃၁	၅၀၁	၁၆	ရာမဒေဝီ
၂	အနန္တသီရိ ဝင်းညီ	၂၄	၃	၂၇	၅၀၄	၁၉	သမာဓိ
၃	မင်ဖုန်းစား ဝင်းသား	၂၅	၇	၃၂	၅၁၁	၂၆	ဝင်းသမာဓိ
၄	ပဥ္စကာလစက် ဝင်းသား	၂၆	၂	၂၈	၅၁၃	၂၈	မင်းစည်ဖြူ
၅	ခနရှုပေါ စလက်ာဗိုလ်	၂၂	၉	၃၁	၅၂၂	၃၇	ကလျာပု
၁	အမတ် ခနရှုပေါသား		၁		၅၂၃	၃၈	
၆	မဥ္စူသင်	၂၆	၈	၃၁	၅၂၈	၄၃	ရွှေစင်ပြောင်

၇	ငင်းသား ငရမ်	၂၅	၂	၂၇	၅၃၀	၄၅	ဂဏ္ဍာဒေဝီ
၈	ငင်းသား မင်းပုဂံ	၂၀	၂	၂၂	၅၃၂	၄၇	ယောင်လှမယ်
၉	ငင်းသား ငရက်ခွိုင်	၁၆	၃	၁၉	၅၃၅	၅၀	ရောင်ဆင်းနု
၁၀	ငင်းသား မင်းကြုံ	၁၃	၁၂	၂၅	၅၄၇	၆၂	စောသမ္မာ
၁၁	ငင်းသား မင်းဆူ	၁၉	၅	၂၄	၅၅၂	၆၇	ရွှေအိမ်ရှင်
၁၂	ငင်းသား ရွှေသင်	၁၈	၃	၂၁	၅၅၅	၇၀	သီရိမာ
၁၃	ငင်းညီ မင်းခေါင်ကြီး	၂၀	၆	၂၆	၅၆၁	၇၆	စောပျို
၁၄	ငင်းသား မင်းခေါင်ငယ်	၂၀	၅	၂၅	၅၆၆	၈၁	ဥဗျိုင်းဖြူ
၁၅	ငင်းသားကမ္ဘာ လောင်ကြီး	၁၉	၆	၂၅	၅၇၂	၈၇	ရှင်လှကြီး
၁၆	ငင်းသားကမ္ဘာ လောင်ငယ်	၁၉	၁၀	၂၉	၅၈၂	၉၇	စောစစ်ညို
၁၇	ငင်းသား သကျဝင်ကြီး	၂၃	၂	၂၅	၅၈၄	၉၉	စောရွှေချမ်း
၁၈	ငင်းသား သကျဝင်ငယ်	၁၉	၁၀	၂၉	၅၉၄	၁၀၉	စောပျိုရွှေ
၁၉	ငင်းသား သနပင်ဖြူ	၂၃	၃	၂၆	၅၉၇	၁၁၂	စောနန္ဒီ
၂၀	ငင်းသား နယ်သိမ်း	၂၀	၁၁	၃၁	၆၀၈	၁၂၃	စောစံ-နှမ စောရွှေနန်း
၂၁	ငင်းသား နေလုံး	၂၅	၄	၂၉	၆၁၂	၁၂၇	နှမ

ဒုတိယပရိန်မြို့တည် ကောလိယမင်းသား ဒဿရာဇာအစ နေလုံးမင်း အဆုံးရှိသော မင်း (၂၂)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ နေလုံးမင်း၏ ဒုတိယလောင်းကြက်မြို့တည် အလောမာဖြူမင်း အစ၊ သိင်္ဂသူမင်းအဆုံးရှိသော မင်း (၁၆)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
၁	နေလုံးသား အလောမာဖြူ	၂၃	၆	၂၉	၆၁၈	၆	စောရွှေသစ်
၂	ငင်းသား ရာဇသူကြီး	၂၃	၂	၂၅	၆၂၀	၈	စောဆွေ
၃	ငင်းသား စောလူး	၁၉	၃	၂၂	၆၂၃	၁၁	စောပန်းတူ
၄	ငင်းသား ဥစ္စနာကြီး	၁၆	၈	၂၄	၆၃၁	၁၉	မျိုးမျက်ရှူ
၅	ငင်းသား စောမွန်ကြီး	၁၈	၄	၂၂	၆၃၅	၂၃	စောဘီလူး
၆	ငင်းသား နန်းကျကြီး	၁၆	၄	၂၀	၆၃၉	၂၇	စောပို့မယ်
၇	ငင်းသား မင်းဘီလူး	၁၂	၄	၁၆	၆၄၃	၃၁	စောသမ္မာ
၈	စည်သဘင် အမတ်ကြီး		၂		၆၄၅	၃၃	
၉	မင်းဘီလူး သားမင်းထီး	၇	၁၀၆	၁၁၃	၇၅၁	၁၃၉	စောစစ် နှမတော်
၁၀	ငင်းသား ဥစ္စနာငယ်	၇၂	၂	၇၄	၇၅၃	၁၄၁	စောဂဏ္ဍာ

	ငင်းညီ					နှမတော်
၁၁	သီဝရာဇ်	၅၁	၁	၅၂	၇၅၄	၁၄၂ စောမာလာ
၁၂	နန်းကျယ်	၅၀	၂	၅၂	၇၅၆	၁၄၄ စောမယ်ဖွား
	ငင်းသား					
၁၃	ရာဇသူ	၃၁	၂	၃၃	၇၅၈	၁၄၆ စောညက်
	စည်သဘင်					ထွား
၁၄	အမတ်	၁	၁	၁	၇၅၉	၁၄၇
	ပြင်စည်စား					
၁၅	အမတ်	၂၃	၅-လ	၂၃	၇၅၉	၁၄၇
	ငင်းရှေ့					ငင်းစော
၁၆	ရာဇသူပင်	၃၈	၄	၄၂	၇၆၃	၁၅၀ ညက်ထွား
	ငင်းညီ					
၁၇	သိဂ်သူ	၃၂	၃	၃၅	၇၆၆	၁၅၄ စောမာလာ

ဤသည်ကား အလောမာဖြူမင်းအစ သိဂ်သူမင်းအဆုံးရှိသော မင်း (၁၆)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ ရာဇသူ၏သား၊ မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန်အစ မင်းခေါင်းရာဇာအဆုံးရှိသော မင်း(၁၂)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား
	ရာဇသူသား		၇စံ				
၁	စောမွန်	၂၄	၂၂ကျ	၅၃	၇၉၅	၂၉	စောစစ် ၅
	ငင်းညီ						
၂	အလီခင်	၄၂	၂၅	၆၇	၈၂၀	၅၄	ခမောက် ၃
	ငင်းသား						
	ဘစောဖြူ						
၃	ကလမသျှာ	၃၀	၂၃	၅၃	၈၄၃	၇၇	စောနန္ဒီ ၅
	ငင်းသား						
၄	မင်းဒေါလျာ	၂၇	၁၀	၃၇	၈၅၃	၈၇	သူရခိုင် ၅
	ဆင်ဖြူရှင်						
	ဟူ၏						
	ငင်းဘထွေး						
၅	မင်းညို	၅၇	၂	၅၉	၈၅၅	၈၉	စောထွေး ၁
	ဒေါလျာသား						မည်
၆	ရန်အောင်	၉	၆-လ	၆-လ	၈၅၆	၉၀	စောရှင် ၄
	ငင်းဦးရီး						စော
၇	စလင်္ကာသူ	၄၀	၇	၄၇	၈၆၃	၉၇	စောမိ ၄
	ငင်းသား						စော
၈	မင်းရာဇာ	၂၂	၁၂	၃၄	၈၇၅	၁၀၉	စောသု ၂
	ငင်းသား						ဘာ
၉	ဂဇာပတိ	၁၆	၂	၁၈	၈၇၇	၁၁၁	စောသူဇာ ၁
	မင်းရာဇာ						
	ဘထွေးမင်း			၆၀			တောင်
၁၀	စောဘို	၆၀	၆-လ	၆-လ	၈၇၇	၁၁၁	မိဖုရား ၂
	ဒေါလျာသား						
၁၁	သဇာ	၅၂	၆	၅၈	၈၈၃	၁၁၇	စောနန်း ၁
	ငင်းညီမင်း						ဆက်
၁၂	ခေါင်ရာဇာ	၄၅	၁၀	၅၅	၈၉၃	၁၂၇	ငင်း ၅

ဤသည်ကား မြောက်ဦးမြို့တည် မင်းစောမွန်အစ မင်းခေါင်ရာဇာအဆုံးရှိသော မင်း (၁၂)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

ယခုအခါ၌ ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီးအစ မင်းစနေအဆုံးရှိသော မင်း (၉)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား	
၁	မင်းရာဇာသား မင်းပါကြီး ငှင်းသား	၃၉	၂၂	၆၁	၉၁၅	၂၂	စောမင်းလှ	၀
၂	မင်းတိက္ခာ ငှင်းသား	၃၉	၃	၄၂	၉၁၈	၂၅	စောသန္တာ	၁
၃	မင်းစောလှ ငှင်းညီ	၂၄ ၆-လ	၈ ၆-လ	၃၂	၉၂၆	၃၃	စောဖုန်းထွတ်	၃
၄	စကြာဝတေး မင်းပါသား	၂၉	၇	၃၆	၉၃၃	၄၀	စောမွှာ ဒေဝီ	၆
၅	မင်းဖလောင်း ငှင်းသား	၃၇	၂၂	၅၉	၉၅၅	၆၂	ရှင်လတ်	၀
၆	မင်းရာဇာ ငှင်းသား	၃၆	၁၉	၅၅	၉၇၄	၈၁	ဝိဇလာ	၂
၇	မင်းခမောင်း ငှင်းသား	၃၅	၁၀	၄၅	၉၈၄	၉၁	ဓမ္မာဒေဝီ	၂
၈	သီရိသုဓမ္မ ရာဇာ ငှင်းသား	၂၀	၁၆	၃၆	၁၀၀၀	၁၀၇	နတ်ရှင် မယ်	၃
၉	မင်းစနေ	၁၈	၂၀-ရက်	၁၈ ၂၀-ရက်	၁၀၀၀	၁၀၇	နန်းထက် မိဖုရား	၀

ဤသည်ကား ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီး အစ၊ မင်းစနေ အဆုံးရှိသော မင်း(၉)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ယခုအခါ၌ လောင်းကြက်စား ကုသလနရပတိမင်းအစ သမ္မတမင်းအဆုံးရှိသော မင်း(၂၈)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	အိမ်နိမ့်	နန်းစံ	သက်တော်	သက္ကရာဇ်	နှစ်ပေါင်း	မိဖုရား	
၁	ကုသလ နရပတိမင်း ငှင်းသား	၅၆	၇	၆၃	၁၀၀၇	၇	နတ်ရှင်မယ်	၄
၂	သတိုးဓမ္မရာဇာ	၂၆	၇	၃၃	၁၀၁၄	၁၄	ရတနာ ကုမ္မာရီ	၀
၃	စန္ဒသုဓမ္မရာဇာ ငှင်းသား	၂၅	၂၂	၄၇	၁၀၃၆	၃၆	ရတနာပီယ	၂
၄	ဥဂ္ဂါဗလ ငှင်းညီ	၂၇	၁၁	၃၈	၁၀၄၇	၄၇	သုဝဏ္ဏ ကလျာ	၆
၅	ဝရဓမ္မရာဇာ ငှင်းနောင်တော်	၁၈	၇	၂၅	၁၀၅၄	၅၄	သုကုမ္မာ	၄
၆	မဏိသုဓမ္မရာဇာ ငှင်းညီစန္ဒ	၃၅	၂	၃၇	၁၀၅၆	၅၆	သုဘာရ	၀
၇	သူရိယဓမ္မရာဇာ ငှင်းသား	၂၂	၂	၂၄	၁၀၅၈	၅၈	သုဘာရပင်	၂
၈	ငတုံနော်ရထာ ရဟန်းလူထွက်	၁၄	၃၇ရက်	၁၄ ၃၇ရက်	၁၀၅၈	၅၈	သုခုမာ	၀
၉	မာရုမ္ပိယ ရဟန်းလူထွက်	၆၀	၁	၆၁	၁၀၅၉	၅၉	ကွန္ဒမာ	၄
၁၀	ကာလဂန္တတ် မင်းသား	၆၀	၁	၆၁	၁၀၆၀	၆၀	ဖွားမယ်	၃

၁၁	ရွှေစာနရာ မိပတိ ကျော်သိင်္ဂစန္ဒ	၂၁	၂	၂၃	၁၀၆၂	၆၂ နန်းထက် မိဖုရား	၄
၁၂	ဝိမလဓမ္မရာဇာ သတိုးလှစန္ဒ	၂၀	၆	၂၆	၁၀၆၈	၆၈ ဖွားစော	၀
၁၃	သူရိယရာဇာ တန္တဗိုလ်စန္ဒ	၄၆	၄	၅၀	၁၀၇၂	၇၂ ဖွားသွေး	၃
၁၄	ဝိဇယရာဇာ ၎င်းသမက်	၄၅	၂၁	၆၆	၁၀၉၃	၉၃ ရွှေကူ	၆
၁၅	သာမစန္ဒ သူရိယရာဇာ ၎င်းသား	၃၆	၃	၃၉	၁၀၉၆	၉၆မှောက်တော်	၄
၁၆	နရာမိပတိ ၎င်းညီ	၂၀	၁	၂၁	၁၀၉၇	၉၇ နန်းထက် မိဖုရား	၅
၁၇	နဝပဝရာဇာ ၎င်းဘကြီးသား	၅၁	၂	၅၃	၁၀၉၉	၉၉ နန်းထက် မိဖုရား	၅
၁၈	ညီစန္ဒဝိဇယ ကုလား	၂၂	၈-လ	၂၂ ၈-လ	၁၀၉၉	၉၉ နန်းထက် မိဖုရား	၆
၁၉	သူရတန်ရာဇာ စန္ဒဝိဇယညီ	၂၄	၃ရက်	၂၄ရက် ၃-ရက်	၁၀၉၉	၉၉	
၂၀	မေတ္တရာဇ် ၎င်းဘထွေး	၂၀	၅	၂၅	၁၁၀၄	၁၀၄ ရွှေရည်	၂
၂၁	နရအဘယ ရာဇာ ၎င်းသား	၄၈	၁၉	၆၇	၁၁၂၃	၁၂၃စောသန္တာ	၃
၂၂	သီရိသုဓမ္မ ရာဇာ ၎င်းညီ	၃၃	၃-လ	၃၃ ၃-လ	၁၁၂၃	၁၂၃တန်ဆောင်း မိဖုရား	၂
၂၃	စန္ဒပရမရာဇာ ၎င်းယောက်ဖ	၂၀	၃	၂၃	၁၁၂၆	၁၂၆ အောင်ကျော့စံ	၄
၂၄	အဘာယ မဟာရာဇာ ဓားပိုင်	၅၅	၉	၆၄	၁၁၃၅	၁၃၅ စောရွှေကြာ	၅
၂၅	သောက်ကြာ စန္ဒသုမန အမတ်	၅၀	၄	၅၄	၁၁၃၉	၁၃၉ ပန်းသူဇာ	၆
၂၆	ပိုးရွှေစန္ဒ ဝိမလ အောင်စုန်	၄၆	၄၀-ရက်	၄၆ ၄၀ရက်	၁၁၃၉	၁၃၉ ဒါပြူ	၅
၂၇	စန္ဒသတိဿ ရာဇာမင်း ၎င်းတူမလင်	၅၀	၅	၅၅	၁၁၄၄	၁၄၄ စိန်ခိုင်	၂
၂၈	သတိုးအောင် သမ္မတမင်း	၄၀	၂	၄၂	၁၁၄၆	၁၄၆စောမယ်ပုံ	၀

ဤသည်ကား ကုသလနရပတိမင်းအစ

သမ္မတမင်းအဆုံးရှိသော မင်း(၂၈)ဆက်တို့၏ အင်းဇယားပုံတည်း။

ဤတွင် ရွှေကား ဝါသုဒေဝမင်းအစ သရတန်မင်းဆက် အဆုံးရှိသော မင်းသုံးဆက်တို့နောက်၊ မာရယုမင်းအစ နရပတိမင်းဆက် အဆုံးရှိသော မင်းဆက်ကြီး တစ်ဆယ့်တစ်ဆက် ယူသင့်သည်ကို ယူသောအားဖြင့် မင်းဆက်တစ်ဆယ့်ခြောက်ဆက်။ မင်းဦးရေပေါင်း နှစ်ရာသုံးဆယ့်လေးယောက်တို့၏ နန်းစံနှစ်ပေါင်း ငါးထောင် တစ်ရာ့ရှစ်နှစ်တို့ကို တွက်စစ်ရေးပြအပ်သော အင်းဇယားပုံပြီး၏။

(၁၆၉)မြို့ဝန်နှင့် မြို့သူကြီးတို့စာရင်း

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခုနှစ်မှစ၍ ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသော သူတို့အမည် စသည်အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	နှစ်	သက္ကရာဇ်	စဉ်	အမည်	နှစ်	သက္ကရာဇ်
၁	နန္ဒပကျန်	၄	၁၁၅၀	၆	စိန်ဘူး	၁၈	၁၁၇၅
၂	အနောတိုက်ဝန်	၂	၁၁၅၂	၇	နော်ရထာ	၆	၁၁၈၁
၃	ပုသိမ်ဝန်မင်း	၁	၁၁၅၃	၈	မောင်ကြာရိုး	၃	၁၁၈၄
၄	တိုင်တားဝန်	၂	၁၁၅၅		တရုပ်ဝန်		
၅	မောင်ကျော်လှ	၂	၁၁၅၇	၉	စံပျော်	၂	၁၁၆၈

ဤသည်ကား ရခိုင်ပြည်မြောက်ဦးမြို့၌ မြို့ဝန်တို့ အမည် အင်းဇယားပုံတည်း။

ရမ်းပြည့်မြို့သူကြီးတို့၏ အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	နှစ်	သက္ကရာဇ်
၁	လေးခက်တောင်စား တုံးစံရွှေ	၂	၁၁၄၉
၂	မောင်စံမြ	၃	၁၁၅၂
၃	အောင်စံ	၈	၁၁၆၀
၄	ငခဲ	၃	၁၁၆၃
၅	ရွှေစ	၁၀	၁၁၇၃
၆	မောင်ကွယ်	၅	၁၁၇၈
၇	မောင်ရွှေအိုး	၁	၁၁၇၉

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆-ခုနှစ်မှစ၍ ရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ပြုလာသော သူတို့၏ အမည်နာမ၊ နှစ်လအကြာတို့ကို ဆက်လက်ကာ ရေးပြလိုက်ပေအံ့။

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၇-ခုနှစ်ကစ၍ အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီသိမ်း၍ ယူရမ်းပြည့်မြို့၌ မြို့ဝန်ခန့်ထားသူတို့ စာရင်းဇယားပုံ။

စဉ်	အမည်	မြန်မာ သက္ကရာဇ်	လ	ရက်	ခရစ်ယာန်	လ	ရက်	အုပ်စိုးရ	နှစ်
၁	ကပ်တင်ဘိလိသပ်	၁၁၈၇	တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း	၅	၁၈၂၅	အောက်တိုဘာလ	၁	အတည်	၀
၂	ကပ်လိုသပ်	၁၁၈၉	၎င်းနှစ်		၁၈၂၇	၎င်းနှစ်		အိပ်တိန်	၂
၃	ကပ်ဒေကေရှိန်သပ်	၁၁၉၀	တပို့တွဲလဆန်း	၁၂	၁၈၂၈	ဖေဖော်ဝါရီလ	၁	အတည်	၁
၄	ကပ်ဗိုလ်ဂိုလုပ်သပ်	၁၁၉၂	ကဆုန်လဆန်း	၁၂	၁၈၃၀	မေလ	၂၁	အတည်	၂
၅	ကပ်ဘေတနာသပ်	၁၁၉၃	တန်ခူးလဆန်း	၁၂	၁၈၃၁	ဧပြီလ	၁၄	အတည်	၁
၆	ကပ်ပါသပ်	၁၁၉၃	တပေါင်းလဆန်း	၀	၁၈၃၂	မတ်လ	၃	အတည်	၀
၇	ကပ်ဘေတနာသပ်	၁၁၉၄	နယုန်လဆန်း	၃	၁၈၃၃	ဇွန်လ	၁၅	အတည်	၁
၈	ကပ်မာကွဲတူသပ်	၁၁၉၄	ဝါဆိုလဆန်း	၄	၁၈၃၃	အောက်တိုဘာလ	၁၆	အတည်	၀
၉	ကပ်ဝါလီယံသပ်	၁၁၉၄	သီတင်းကျွတ်လဆန်း	၂	၁၈၃၃	ဇူလိုင်လ	၂၉	အတဘ်	၁
၁၀	ကပ်အာပေါသပ်	၁၂၀၅	တန်ခူးလဆန်း	၁၀	၁၈၄၄	မတ်လ	၁၈	အတည်	၁
၁၁	ကပ်အန္တရူသပ်	၁၂၀၅	တန်ခူးလဆုတ်	၄	၁၈၄၅	ဧပြီလ	၇	အိပ်တိန်	၁၀
၁၂	ကပ်မာတိန်သပ်	၁၂၀၆	တန်ခူးလဆုတ်	၁၀	၁၈၄၅	ဧပြီလ	၂၃	အတည်	၁
၁၃	ကပ်အန္တရူသပ်	၁၂၀၇	ဝါဆိုလဆန်း	၂	၁၈၄၅	ဇူလိုင်လ	၂	အိပ်တိန်	၁
၁၄	ကပ်ဟပ်ကီသိန်သပ်	၁၂၀၇	တော်သလင်းလဆန်း	၃	၁၈၄၅	စက်တင်ဘာလ	၁၀	အတည်	၀

ဤသည်ကား အင်္ဂလိပ်ကုမ္ပဏီမင်းတို့ ရမ်းပြည့်မြို့၌ ခန့်ထားအပ်သော မြို့ဝန်တို့၏ စာရင်းအင်း ဇယားပုံတည်း။

ဤသည်ကား ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့တည် ဝါသုဒေဝမင်းမှစ၍ မဟာသမ္မတမင်း အဆုံးရှိသော မင်းဆက်တစ်ဆယ့်ကိုးဆက်၊ မင်းဦးရေပေါင်း ၂၅၇ ယောက်သော မင်းတို့၏ အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့၏ စံစားသော အခြင်းအရာ၊ မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ နှိမ်နင်းပိုင်သ စိုးအုပ်ကြသော နှစ်လအကြာ ကြောင်းခြင်းရာတို့ကို သေချာခြားနား အင်းဇယားတို့ဖြင့် ရေးသားပြဆိုအပ်သော အကြောင်းတည်း။

ဤသို့ ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့- အစ၊ မြောက်ဦးမြို့အဆုံးရှိသော ရာဇဌာနီ နေပြည်တော်ကြီး၌ နေမီးတမျှ၊ စိုးစံပသော၊ နရထိပ်စု၊ ဝါသုဒေဝ၊ သမ္မတရာဇာ၊ မင်းများစွာတို့သည်၊ သင်္ခါရသဘောဖြင့်၊ ရွှေ့လျှောတိမ်းပါး၊ ပျက်ပြားယိုယွင်း ရလေသည်။ ယင်းသို့ ပျက်ပြား၊ ဖြစ်ရငြားသော်လည်း၊ ကံအားလျော်စွာ၊ ကောင်းခွင့်သာက၊ ကောင်းရာဦးမည်၊ သဘောရည်၍၊ သာကြည်မိန့်ဟ၊ ရေးစီလျက်ပြခဲ့သည့်၊ ပေါရာဏရာဇဝံသအဆုံးမှာ----

ဗုဒ္ဓဟော၌၊ ငါးထွေမာရ၊ ပယ်ဖြတ်ချသည်၊ လောကတန်ဆောင်၊ မြတ်ဘုန်းခေါင်တို့၊ အောင်မင်္ဂလာ၊ မဏ္ဍေချာကို၊ ဝိုင်းကာရံပတ်၊ မလပ်စိုးနှိုင်း၊ ဆယ့်ခြောက်တိုင်းမည်၊ ဆယ့်ခြောက်ပြည်က၊ စသည်ထွေလာ၊ မြို့ပြရွာတွင်၊ ရက္ခာပူရ၊ ဓညထူးလည်၊ ရွှေပြည်ဌာန၊ ရက္ခတိုင်းကျော်၊ နိုင်ငံတော်တွင်၊ နောင်သော်အခါ၊ ကိုးရာဖြစ်အောင်၊ မြတ်ဘုန်းခေါင်က၊ တည်ထကိုယ်စား၊ ရုပ်ပွားမဟာ၊ မုနိချာကို၊ နောင်လာစီးပွား၊ ကိုးကွယ်ထားမှ၊ တိုင်းကားသာလှ၊ ဓညဝတီ၊ ပူရီမဟာ၊ မြို့မြတ်စွာတွင်၊ လက်ယာလက်ဝဲ၊ သာထူးကဲနှင့်၊ အံ့အဲလျှံညီး၊ တွေတွေစီးသည်၊ မြစ်ကြီးမြမြ၊ ကစ္ဆပနဒီ၊ မှိုင်းရီသာလှ၊ ဆိပ်စကမ်းသာ၊ လက်ယာ လက်ဝဲ၊ ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ ထိုသို့မခြား၊ လက်ဝဲနားလည်း၊ လက်ယာချည်းဖြင့်၊ ပြည်ထည်းထွေထွေ၊ သာလေလေနှင့်၊ ရွှေမြေရပ်စည်၊ နတ်တိုင်းပြည်သို့၊ တူမည်ဘက်လွတ်၊ နိုင်ငံမြတ်ကို၊ အုပ်ကွပ်ပိုင်သ၊ အစိုးရသည်၊ ဘဝသခင်၊ ရွှေနန်းရှင်ဟု၊ ဘုရင်ရာဇ၊ ခတ္တိယတို့၊ ဝံသစဉ်လာ၊ ဆက်နွယ်ကာလျှင်၊ ရတနာဆဒ္ဒန်၊ ပြောင်မွန်မြင့်မြတ်၊ နဝရတ်ထူးကဲ၊ ဖျင်ပဲများမြောင်၊ မနောဆောင်၍၊ ဘုန်းရောင်တောက်ပ၊ စိုးစံကြ၏။ ဗုဒ္ဓဆုယူ၊ များဗိုလ်လူကို၊ ကြည်ဖြူဆွဆွ၊ သင်္ဂဟနှင့်၊ ရာဇတရား၊ ဆယ်ပါးမကင်း၊ ကောင်းခြင်းဘိသိက်၊ အောင်နိမိတ်ဖြင့်၊ ဖိတ်ဖိတ်လျှံလူ၊ ဆုကြီးယူသည်၊ ဇမ္ဗူနှံ့သိ၊ သမုတိတ၊ နတ်ဒေဝဟု၊ ရာဇရာဇာ၊ မင်းမြတ်စွာတို့၊ ချမ်းသာထွေထွေ၊ စံပျော်နေရာ၊ မြို့ရွာကျေးလက်၊ ကိန်းခန်းချက်လျောက်၊ နေ့ရက်နာရီ၊ ကောလီဓာတ်ဆန်း၊ ညှိုးနွမ်းခိုက်တွင်၊ ရှေ့ခွင်ရောက်လာ၊ မြန်မာအောက်သား၊ နောက်ကုလားက၊ ဝင်ငြားလေဟူ၊ ပမာယူသော်၊ ဝေပူတောင်ထွတ်၊ မဏိမြတ်ကို၊ ညွန်ကပ်မိထွန်း၊ တို့ပြည်မွန်ကား၊ တို့ကံနှိုးဆော်၊ ခေတ္တလျော်လည်း၊ တေဇော်ထွန်းလစ်၊ ရောင်မညစ်ဘဲ၊ သာထူးကဲလျက်၊ အောင်ပွဲမင်္ဂလာ၊ မြင့်မကြာလျှင်၊ အခါတော်သင့်၊ ကံထောက်ပင့်က၊ ကြီးမြင့်အာဏာ၊ ယုဂန်ချာထက်၊ သူရိယာစန္ဒ၊ တူပြိုင်ပသို့၊ တေဇဝှန်ဝါ၊ ဘုန်းရောင်ဖြာ၍၊ ဒီပါပတ်ကုံး၊ နိုင်ငံလုံးကို၊ ရွှေဘုန်းနှံ့မွှေး၊ မိုးသို့စွေလျက်၊ ကြီးထွေတေဇာ၊ ရိန္ဒမာနှင့်၊ မကြာဧကန်၊ တို့ပြည်မွန်သည်။ ထက်ယံ နတ်ရပ်တူအံ့သောဝ်။ ။ ဟူ၍ မနောစိတ်တွင် ကောင်းဦးမည်ထင်သောကြောင့် စီရင်ရေးသားခဲ့ပေသည်။

ဤသည်ကား ရာဇဝင်ဟောင်းဆရာ၏ ပတ္တနာအာသီသ ရေးသားလျက် ပြခဲ့သည်ကို သုတပွားရန် စီမံထည့်သွင်းလိုက်သည်အကြောင်း။

ဤလက်ာ၌ ကစ္ဆပနဒီမြို့၏ လက်ယာ ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ လက်ဝဲကိုးဆယ့်ကိုးမြို့ ရှိကြောင်းနှင့် ပါရှိသည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ ရှေး၌ တတိယတွဲ စာမျက်နှာ နံပါတ် ၂၀၃ တွင် ကစ္ဆပနဒီ အရှေ့ဘက် ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ အနောက်ဘက် ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့ ပါရှိလေသည်ကို နောက်မှပြသင့်ရာ၌ သွင်း၍ပြပေအံ့ဟု ဝန်ခံခဲ့သည်ဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ ဤနေရာ၌ လက်ယာကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ လက်ဝဲ ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့များကို ရေးသားထည့်သွင်း ပြဆိုလိုက်ပေအံ့။

(၁၇၀) ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အရှေ့ဘက် လက်ယာကမ်း၌ ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့ကို အမည်စာရင်း အင်းဇယားပုံ။

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း	စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၁	ဒွါရာဝတီမြို့	ဝါသုဒေဝတည်	၂၀	ပေါင်လောင်တိုင်မြို့	
၂	ဝေသာလီမြို့		၂၁	တိုင်ချင်းမြို့	
၃	ငခွေးသင်တောင်မြို့	ဗြဟ္မဏရာဇာ	၂၂	စိန်ညင်းတိုင်မြို့	
				မုဋ္ဌရီမြို့	
၄	ဓညဝတီမြို့	မာရယု		ကျွန်ပေါင်လောင်မြို့	
၅	ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့	ဒုတိယကံရာဇာ		ဆင်ချောင်းမြို့	

၆	ကျောက်လှေကား မြို့	မဟာစန္ဒရား		သောက်ရှုပြင်မြို့	
၇	စမွဝက်မြို့	ငတုံမင်း		စည်ဘောင်းတောင် မြို့	
၈	ပရိန်မြို့	လက်ယာမင်းနန်		ဂင်္ဂါပြင်မြို့	
				ခေါင်းဖြူတောင်မြို့	
၉	ခြိတ်မြို့	မင်းဖုန်းစား		နံနွှင်းတောင်မြို့	
၁၀	တောင်ငူမြို့	မဥ္ဇူသင်		ကာဝန်တောင်မြို့	
၁၁	လောင်းကြက်မြို့	အလောမာဖြူ		မုလေးတောင်မြို့	
			၂၃	ဝေလုပဗ္ဗတမြို့	
၁၂	မြောက်ဦးမြို့	မင်းစောမွန်	၂၄	ဝါနီတောင်မြို့	
၁၃	ပန္နဝတီမြို့		၂၅	ထင်းရှူးတောင်မြို့	
၁၄	မိန်းမလှမြို့		၂၆	ထီးဝန်းတောင်မြို့	
၁၅	မင်းစောပြင်မြို့		၂၇	ရေချမ်းတောင်မြို့	
၁၆	မင်းသမီးပြင်မြို့		၂၈	ရွှေပန်းတောင်မြို့	
၁၇	မင်းသာပြင်မြို့		၂၉	ငန်းတောင်မြို့	
၁၈	သရဝန်မြို့		၃၀	ပဥ္စာမြို့	ခေတ္တာသင်
၁၉	ဆင်ကူးမြို့		၃၁	သီရိဂုတ်မြို့	
၃၂	အဥ္ဇနဝတီမြို့		၅၈	ကိန်းသာတောင်မြို့	
၃၃	သီရိဝတီမြို့		၅၉	သလွန်တောင်မြို့	
၃၄	ဆင်ကျုံးမြို့		၆၀	ဆင်ဖြူကျွန်းမြို့	
၃၅	ကံသုံးဆင့်မြို့	မင်းငယ်ပျော်	၆၁	ပိန္နဲတောင်မြို့	
		လှစည်သူ	၆၂	ထွေဖြားဖြူမြို့	
၃၆	သီရိမာဝတီမြို့		၆၃	ကာတောင်းမြို့	
၃၇	ရာဇဂြိုဟ်မြို့			အမွနဒီမြစ်နား၌	
၃၈	ရန္ဒဝတီမြို့		၆၄	ပုသင်ထက်မြို့	
၃၉	ပဥ္စဝတီမြို့		၆၅	ရင်ခတ်တီးမြို့	
၄၀	သမ္ဘာဝတီမြို့		၆၆	စမ္ဘာဝတီမြို့	
၄၁	ကုမ္ဘာဝတီမြို့		၆၇	သေလာအိုင်မြို့	
၄၂	ကရဏီသုဝဏ		၆၈	ရမ္ဘဝတီမြို့	

၄၃	ကြွေပြင်မြို့		၆၉	မာန်အောင်မြို့	
၄၄	လေညင်းတောင်မြို့		၇၀	ကျွန်းသာယာမြို့	
၄၅	အဇ္ဈဝတီမြို့		၇၁	ကျွန်းနံ့သာမြို့	
၄၆	ပါသီဝံမြို့		၇၂	လင်လိုမြို့	
၄၇	စန္ဒနမြို့		၇၃	သန္တွားတောင်မြို့	
၄၈	ဝါးရဲတောင်မြို့		၇၄	စဖွလယ်မြို့	
၄၉	သဝင်ကိုင်းမြို့		၇၅	မင်းပြားမြို့	
၅၀	ပြိုင်းတိုင်မြို့		၇၆	ပန်းနံ့သာမြို့	
၅၁	ကျက်သရေမြို့		၇၇	လှံ့ရိုးပြန်မြို့	
၅၂	စည်သဘင်တောင်မြို့		၇၈	တောင်သုံးဆယ်မြို့	
			၇၉	သရက်တောင်မြို့	
၅၃	ငါးရံ့ချောင်းမြို့		၈၀	နဂါးတောင်မြို့	
၅၄	ခြသေ့်တောင်မြို့		၈၁	တပင်တိုင်မြို့	
၅၅	မောင်ပုံတောင်မြို့		၈၂	တောင်ဖြူတောင်မြို့	
၅၆	ပြိုင်းတောင်မြို့		၈၃	လှံ့ရိုးတောင်မြို့	
၅၇	ကိန်းသာမြို့		၈၄	နီလာပန်းတောင်းမြို့	စောစစ်
၈၅	တောင်ကုတ်မြို့		၉၃	လင်းမြို့	
၈၆	လင်းဟုတ်မြို့			ဝါသုမြစ်နား၌	
၈၇	နန်းတောင်မြို့		၉၄	ကမ္ဗလာမြို့	
	ရိုးပေါ်၌		၉၅	မြေပုံမြို့	
၈၈	လွန်းရိုးတောင်မြို့		၉၆	နေရဥ္စရာမြို့	
၈၉	မှန်မြို့		၉၇	ကုသဝတီမြို့	
၉၀	မဏိမြို့		၉၈	အမ်းမြို့	
၉၁	လက်မယာမြို့		၉၉	သာစည်မြို့	
၉၂	မှန်ကူမြို့				

ဤသည်ကား ကစ္ဆပနဒီမြစ် အရှေ့လက်ယာဘက်၌ တည်ရှိသော ကိုးဆယ့်ကိုး မြို့တည်။

၁။ ကွင်းချောမြို့

၂။ ကျောက်ဖြူမြို့

၃။ ပလက်ဝမြို့

ဤသုံးမြို့သည် နောက်ဖြစ်သောမြို့ဖြစ်၍ မပါဟန်တူလေသည်။

ဤသည်ကား ကစ္ဆပနဒီမြစ်အရှေ့ဘက် လက်ယာကိုးဆယ့်ကိုးမြို့ကျော်တို့၏ အမည်စာရင်း ဇယားပုံတည်း။

(၁၇၁) ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အနောက်ဘက် လက်ဝဲကိုးဆယ့်ကိုးမြို့တို့၏ အမည်စာရင်းဇယားပုံ။

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း	စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၁	ကျက်သရေမြို့	မင်းပါ	၂၃	ရမ္မာပူရီမြို့	
၂	ကုလားပဋ္ဋင်မြို့		၂၄	ရက္ခပူရံမြို့	
၃	မြန်မာမြို့		၂၅	စန္ဒနဂိရိမြို့	
၄	ဂဏာပစ္ဆိမမြို့		၂၆	သမာဝါရမြို့	
၅	ပင်္ကာရေမြို့		၂၇	ဝေလာပုံတောင်မြို့	
၆	ဇင်္ဂလမြို့		၂၈	ငတ်ဝမြို့	
၇	သန္တလေမြို့		၂၉	မလ္လရာဇ်မြို့	
၈	သန္တရာဇ်မြို့		၃၀	ငတန်သူရဲမြို့	
၉	သောတာကရာဇ်မြို့		၃၁	ရက္ခဂန္ဓမြို့	
၁၀	မဟာကရာဇ်မြို့		၃၂	သန္ဒရာဇ်မြို့	
၁၁	စူဠကရာဇ်မြို့		၃၃	ဂန္ဓဝရီမြို့	
၁၂	ဇလင်ကရာဇ်မြို့		၃၄	စန္ဒနဂိရိမြို့	
၁၃	သင်ပါကရာဇ်မြို့		၃၅	အဝန္တိမြို့	
၁၄	စန္ဒနသာရမြို့		၃၆	ကောဏဂရာဇ်မြို့	
၁၅	ယတ္တိရာမြို့		၃၇	ဆားတလင်းမြို့	
၁၆	ပဋ္ဌဝတီမြို့	မင်းပါ	၃၈	ခမောင်းတုံးမြို့	
၁၇	ရထဝါရီကျော်မြို့		၃၉	သရက်အိုင်မြို့	
၁၈	သုဝဏ္ဏာမြို့	မင်းပါ	၄၀	ငါးကြည်းတောင်မြို့	
၁၉	ဝေဠုဝတီမြို့		၄၁	ဘုန်းပြင်မြို့	
၂၀	ပတိလမြို့		၄၂	သပိတ်တောင်မြို့	
၂၁	သောရပါမြို့		၄၃	ယင်ပေါင်တောင်မြို့	
၂၂	မဟာပုံမြို့		၄၄	အင်ကြင်းတောင်မြို့	

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း	စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၄၅	ရွှေစင်းကြန်မြို့		၆၇	ဝတ္တိဒ္ဒါရမြို့	
၄၆	ဇလိမ်မြို့		၆၈	တံတိုင်းစည်မြို့	
၄၇	ဆင်သေမြို့		၆၉	ပြင်တောင်မြို့	
၄၈	ဆဒ္ဒန်အိုင်မြို့		၇၀	ဝဏ္ဏရာဇ်မြို့	
၄၉	သဝင်ကျွန်းမြို့		၇၁	ကင်ပိအိုင်မြို့	
၅၀	စစ်တန်းတင်မြို့		၇၂	စကူမြို့	
၅၁	သမက်မြို့		၇၃	ရဲရန်တိုင်မြို့	
၅၂	ယောက္ခမမြို့		၇၄	သေမသောက်မြို့	
၅၃	ဆံထုံးဆွဲမြို့		၇၅	သာမြိုင်မြို့	
၅၄	သလူတောင်မြို့		၇၆	ကျောက်တံခါးမြို့	
၅၅	တပ်မြို့		၇၇	တရုပ်ကာမြို့	
၅၆	တောင်ကျွန်းမြို့		၇၈	ခွေးသေမြို့	
၅၇	ကြက်တောင်မြို့		၇၉	ဩရမ္မမြို့	
၅၈	ကာသုရမြို့		၈၀	ဝေရဠုမြို့	
၅၉	ငတောက်ပုံမြို့		၈၁	တရုပ်မြို့	
၆၀	သလူချောင်းမြို့		၈၂	သာယာမြို့	
၆၁	ပဲကောက်မြို့		၈၃	မလ္လာမြို့	
၆၂	ပေကျွန်းမြို့		၈၄	မြင်းသေပြင်မြို့	
၆၃	ခမောင်းဆိပ်မြို့		၈၅	နီလာပြင်မြို့	
၆၄	မှိုင်းနီလာမြို့		၈၆	အောင်သာမြို့	မင်းပါ
၆၅	ဒဝန်မြို့		၈၇	စစ်တလင်းမြို့	မင်းပါ
၆၆	သုန္ဒရမြို့		၈၈	ဆီမီးတောက်မြို့	မင်းပါ

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း	စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၈၉	စိန်ညင်းပြင်မြို့		၉၅	လောမာရမြို့	
၉၀	သလူချောင်းမြို့		၉၆	ခြသေ့်တောင်မြို့	
၉၁	တိုင်းစပ်မြို့		၉၇	ညောင်ချောင်းမြို့	
၉၂	ငတောက်ပုံမြို့		၉၈	ပျားသားယူမြို့	
၉၃	ပတ္တနဂိုရ်မြို့		၉၉	ဆင်ဖြူတောင်မြို့	
၉၄	ဝိဝရီမြို့				

ဤသည်ကား ကစ္ဆပနဒီမြစ် အနောက်ဘက် လက်ဝဲကမ်း၌ တည်ရှိသော ကိုးဆယ့်ကိုးမြို့တည်း။

ထိုမှတစ်ပါး မြို့များမှာ။

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၁	သီရိဝတီမြို့	မင်းပါ
၂	ကိန်းသာမြို့	မင်းပါ
၃	ရေချမ်းဝတီမြို့	မင်းပါ
၄	ဇေယျရန်ကုန်မြို့	မင်းပါ

မင်းပါတည်သော မြို့ဆယ်မြို့တွင် ဤလေးမြို့တို့ မပါလေ။

စဉ်	မြို့အမည်	မြို့တည်မင်း
၁	သရက်ချိုမြို့	ချင်းပြန်
၂	ဇေယျဝတီမြို့	ချင်းပြန်

ဤချင်းပြန်တည်သော နှစ်မြို့လည်း မပါလေ။

ဤမှတစ်ပါး စစ်တွေ၊ ပုဏ္ဏားကျွန်း၊ ကျောက်တော်၊ ရသေ့တောင်၊ ဘူးသီးတောင် စသော မြို့များလည်း မပါလေ။

ဤသည်ကား ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ အနောက်လက်ဝဲဘက်၌ တည်ရှိသော ကိုးဆယ့် ကိုးမြို့ကျော်တို့၏ အမည်စာရင်း ဇယားပုံတည်း။

(၁၇၂) ကစ္ဆပနဒီမြစ်၏လက်ယာ ၉၉မြို့၊ လက်ဝဲ ၉၉မြို့များကို တည်ထောင်ကြသော မင်းများစာရင်း

ဤကစ္ဆပနဒီမြစ်၏ လက်ယာကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ လက်ဝဲကိုးဆယ့်ကိုးမြို့တို့ကို နှလုံး ကြည်လင် စီရင်ပြုစုတည်ထောင်ကြသော မင်းတို့မှာ--

၁။ ဒွါရာဝတီသံတွဲမြို့တည် ဝါသုဒေဝမင်း။
၂။ ငခွေးသင်တောင်မြို့တည် ဗြာဟ္မဏရာဇာမင်း။
၃။ ပထမဓညဝတီမြို့တည် မာရယုမင်း။
၄။ ကန်သုံးဆင့်မြို့တည် မင်းငယ်ပျော်လှစည်သူမင်း။
၅။ နီလာပန်းတောင်းမြို့တည် စောစစ်မိဖုရား။
၆။ ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့တည် တကောင်းမင်းရိုး ဒုတိယကံရာဇာမင်း။
၇။ ဒုတိယဓညဝတီမြို့တည် ဧင်းကံရာဇာမင်း။
၈။ တတိယဓညဝတီမြို့တည် မဟာစန္ဒသူရိယမင်း။
၉။ ပထမဝေသာလီကျောက်လှေကားမြို့တည် မဟာစန္ဒရားမင်း။
၁၀။ ပထမမြောက်ဦးမြို့တည် ပဲဖြူမင်း။
၁၁။ ပထမစမ္ဗဝက်မြို့တည် ငတုံမင်း။
၁၂။ ပဥ္စာမြို့တည် ခေတ္တသင်မင်း။
၁၃။ ပထမပရိန်မြို့တည် လက်ယာမင်းနန်။
၁၄။ ဒုတိယပရိန်မြို့တည် ဒသာရာဇာမင်း။
၁၅။ ဒုတိယစမ္ဗဝက်မြို့တည် နေရှုပေါမင်း၊ ကိန္နရုပ်မင်းလည်း ဟူ၏။
၁၆။ ပထမခြိတ်မြို့တည် မင်းဖုန်းစား။
၁၇။ ပထမတောင်ငူ၊ နေရဥ္စရာမြို့တည် မဥ္စူသင်၊ တိုင်းချစ်မင်းလည်း ဟူ၏။
၁၈။ ပထမလောင်းကြက်မြို့တည် အလောမာဖြူမင်း။
၁၉။ ဒုတိယမြောက်ဦးမြို့တည် စောမွန်မင်း။

၂၀။ ပဲဖြူမင်းတည်ခဲ့သည်ကို မရေတွက်ဘဲ ပထမမြောက်ဦးမြို့တည် စောမွန်မင်း
ဟူ၍လည်း ဆိုသည်။ ။ တတိယမြောက်ဦးမြို့တည် မင်းပါကြီး။

ဧင်းမင်းပါကြီးသည် အနောက်ဘက်ကမ်း၌ အောင်သာမြို့စသည်ကိုလည်း တည်လေသည်။ သရက်မြို့၊ ဇေယျာဝတီမြို့တို့ကို ချင်းပြန်သူပုန်မင်း တည်လေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် မြို့တည်မင်းပေါင်း နှစ်ဆယ်ဖြစ်သတည်း။ ယင်းသို့ နှစ်ဆယ်မျှ ဖြစ်လေသောကြောင့် ရှေး၌ တတိယတွဲ ၂၀၃နံပါတ်တွင် လက်ယာကိုးဆယ့်ကိုးမြို့၊ လက်ဝဲကိုးဆယ့်ကိုးမြို့တို့ကို ဝါသုဒေဝမင်းအစ ဗြဟ္မဏရာဇာအဆုံးရှိသော မင်းခုနစ်ယောက်တို့ တည်ထောင်သော မြို့မဟုတ်ကြောင်းနှင့် ရေးသားခဲ့ပေသည်။ (ဤသည်ကား အမှာစကားချပ်)။

ဤတွင် ရွှေ့ကား ရမ်းပြည့်မြို့ တောင်ကျောင်းဆရာတော်ဦးစန္ဒမာလာသည် သေချာပြုပြင် ရေးစီရင်အပ်သော ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း၌ ဝါသုဒေဝမင်းအစ မဟာသမ္မတမင်းအဆုံးရှိသော မင်းပေါင်းတစ်ဆယ့်ကိုးဆက်၊ မင်းဦးရေပေါင်း ၂၅၇ ယောက်သော မင်းတို့၏အမည်၊ အိမ်နိမ့်၊ နန်းစံ၊ သက်တော်၊ သက္ကရာဇ်၊ နှစ်ပေါင်း၊ မိဖုရားတို့၏ စံစားသော အခြင်းအရာ။ မြန်မာမင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ နှိပ်နင်းပိုင်သ စိုးအုပ်ကြသော နှစ်လအကြာ၊ မြို့ရွာအမည်၊ တည်ထောင်ပြုစုသော မင်းတို့၏ အရေအတွက်၊ မှာထားချက် အခြင်းအရာတို့၌ သေချာခြားနား အင်းဇယားတို့ဖြင့် ရေးသားပြဆိုအပ်သော သတ္တမတွဲသည် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ပြီ။

ပု၊ ဒိ၊ အာ-နှင့် ပြည့်စုံရပါလို၏။
ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်းသတ္တမတွဲသည်
ဤတွင် ရွှေ့ပြီးပြီ။

ယခုအခါ၌ ရာဇဝင်အပြီးအဆုံး နိဂုံးစကားရပ် အပြီးသတ်သည်ကို ရေးစပ်ပြဆိုလိုက်ပေအံ့။

(၁၇၃) နိဂုံး ၁၃ ဂါထာပါဌ်

(၁) ဒီပေ ရမ္မာတိဝှယိတေ၊ မနောရမ္မေ ဝိသာလကေ။
ရွာပလဲတိ မဟာဂါမေ၊ ဇေဌကုလေ သမာဇိဝေ။
ပထမ 'န' ကာရ ဝိပုလာ။

(၂) ယာမေစမ္မဒ္ဓကေကမ္မိ၊ ဇာတေန ပင္ဍိသန္ဓိယာ။
ဂရူဟိ အဘိခာနေန၊ စန္ဒမာလာတိနာ မိနာ။
ပတျာဝတ္တာ။

(၃) ရမ္မာပုရေ ဒက္ခဏမှိ၊ တောင်ကျောင်းတိ ဝိသုပါကဋ္ဌေ။
သောဘိတေ သီမထူပေဟိ၊ ဝိဟာရ ဆဋ္ဌဘုမ္မကေ။
ပထမ 'ရ' ကာရဝိပုလာ။

(၄) ဝသတာ ဝုပုထေရေန၊ ပညာသဝသဝါသိနာ။
ပုနပ္ပုန် ဝိစာရေတွာ၊ ရစိတော ရာဇဝံသကော။
ပတျာဝတ္တာ။

(၅) နိဋ္ဌိတေသ နာကုလေန၊ သက္ကရာဇေ ဖ ဋ္ဌာရ ကေ။
အာသဠှေ မာသကာလမှိ၊ စန္ဒဝါရေစ ပဥ္စမေ။
ပထမ'ရ' ကာရ ဝိပုလာ။

(၆) ပေါရာဏော ရာဇဝံသေစ၊ အညဂန္ထေစ နိဿိတံ။
မယာကတ ရာဇဝံသံ၊ နိစ္စံ က္လက္ခန္တု ပဏ္ဍိတာ။
တတိယ 'ရ' ကာရဝိပုလာ။

(၇) ယံ အမှေဟိ ကတံ ပုညံ၊ မာတာပိတူတိအာဒိနံ။
ပုညဘာဂံ လဘိတွာန၊ သဒါ သုခီ ဘဝန္တုတေ။
ပတျာဝတ္တာ။

(၈) ဧတေန ပုညကမ္မေန၊ ပညာဓိက ဘဝါမဟံ။
ပုဒ္ဓတ္တံ ပါရမီတီသ၊ ပူရေတွာန အနာဂတေ။
ပတျာဝတ္တာ။

(၉) ဗုဒ္ဓတ္တံ ပါပုဏိတွာန၊ တိဘဝေ ဇနတံ ဗဟုံ။
ဓမ္မနာဝါယ တာရေမိ၊ ဩယံ ဆေတွာ သုခပ္ပဒံ။
ပတ္ထာဝတ္တ

(၁၀) အပတ္တံ ယာဝ ဣတ္ထိတံ၊ သံသရန္တော ဘဝါဘဝေ။
တိဟေတုကေန ဥက္ကဋ္ဌ၊ သန္ဓိယာ ပဋိသန္ဓိကံ။
ဝိပရိတပတ္ထာဝတ္တ။

(၁၁) ဟီနေကုလေသု ဘဇ္ဇေသု၊ အပါယေသု စတူသုစ။
မိစ္ဆာဇိဝေသု တိတ္ထိသု၊ နဘဝါမိ ကုဒါစနံ။
ပတ္ထာဝတ္တ။

(၁၂) ဇဝနာ တိက္ခ ဂမ္ဘီရ၊ ပဇ္ဇောတ ဟာသ ပညဝါ။
ပိဋကာနိစ ဗေဒါနိ၊ ဓမ္မတော ပဂုဏော ဘဝေ။
ပတ္ထာဝတ္တ။

(၁၃) နတ္ထိတိဝစနံ ဒုက္ခံ၊ ဒေဟီတိဝစနံ တထာ။
တသ္မာ နတ္ထိတိ ဒေဟီတိ၊ နဝစာမိ ကုဒါစနန္တိ။ ။
တတိယ ‘ရ’ ကာရဝိပုလာ။

(၁၇၄) နီဂုံး ၁၃ ဂါထာပါဌ် အနက်

(၁)ရမ္မာတိဝှယိတေ၊ ရမ္မာဝတီဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ် သမုတ်အပ်သော။ ဒီပေ၊ ကျွန်းကြီး၌။ မနောရမ္မေ၊ နှလုံးမွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသော ဝိသာလကေ၊ ကွင်းပြင်သာယာ မြေမျက်နှာ၌။ ရွာပလဲတိ၊ ရွာပလဲဟူ၍။ မဟာဂါမေ၊ ရွာကြီး၌။ သမာဇိဝေ၊ ကောင်းသော လယ်လုပ်ကုန်သွယ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခြင်းရှိသော။ ဇေဋ္ဌကုလေ၊ မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌။

(၂) ယာမေစမ္ဗဒွယေကမှိ၊ တစ်ထောင့် နှစ်ရာ့နှစ်ဆယ် သုံးခုသော သက္ကရာဇ်၌။ ပဋိသန္ဓိယာ၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်။ ဇာတေန၊ မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်တော်မူထသော။ ဂရူဟိ၊ ဆရာမြတ်တို့သည်။ အဘိဓာနေန၊ မှည့်အပ်သော အမည်ဖြင့်။ စန္ဒမာလာတိနာမိနာ၊ စန္ဒမာလာဟူ၍ အမည်နာမ ရှိတော်မူထသော။

(၃) ရမ္မာပုရေ၊ ရမ္မာဝတီအမည်ရှိသော ရမ်းပြည့်မြို့၌။ တောင်ကျောင်းတိ၊ တောင်ကျောင်းဟူ၍။ ဝိသုပါကဋ္ဌေ၊ အထူးသဖြင့် ထင်ရှားကျော်စောသော။ သီမထူပေတိ၊ သိမ်တော်၊ ပုထိုး၊ မြတ်နိုးဖွယ်ရာ ကျမ်းစာသိုမှီး တိုက်ကြီးပိဋကတ်တို့ဖြင့် လျောက်ပတ်တင့်တယ်ခြင်းရှိထသော။ ဆဋ္ဌဘုမ္မကေ၊ ဘုံဆင့်ခြောက်ရပ် မုခ်စုံတပ်လျက် လျောက်ပတ်အံ့ချီးကျောင်းတော်ကြီး၌။

(၄) ဝသတာ၊ ခုရနှစ်ပါး ကြိုးစားနှီးရင်းသီတင်းသုံး နေလေ့ရှိတော်မူထသော။ ပညာသဝသ ဝါသိနာ၊ ရဟန်းသိက္ခာ ရေတွက်ရာဖြင့် အဝါငါးဆယ်ရလည်း ဖြစ်တော်မူထသော။ ဝုပုထေရေန၊ မဟာထေရ်အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူထသော။ မယာ၊ ငါသည်(ထည့်)။ ပုနပ္ပုနံ၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်။ ဝိစာရေတွာ၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်၍။ ယော-ရာဇဝံသကော၊ အကြင်ရခိုင်ရာဇဝင်သစ် အမည်ရှိသော ကျမ်းကို။ ရစိတော၊ ရေးသားပြုပြင် စီရင်တော်မူအပ်၏။ သော-ရာဇဝံသကော၊ ထိုရခိုင်ရာဇဝင်သစ်အမည်ရှိသော ကျမ်းသည်။ (နိဋ္ဌိတေသ-ကို။ နိဋ္ဌိတော+သော-ပုဒ်ဖြတ်)။

(၅) အနာကုလေန၊ အနှောင့်အယှက်မရှိသဖြင့်။ သက္ကရာဇေ၊ လူတို့ခေါ်ရာ နှစ်ကောဇာသည်။ ဖဋ္ဌာရကေ၊ တစ်သောင်းနှစ်ရာကိုးဆယ့် နှစ်ခုသို့။ သမ္ပတ္တေ၊ ရောက်လတ်သည်ရှိသော်။ အာသဠ္ဍေ၊ အာသဠ္ဍနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော။ မာသကာလမှိ၊ ဝါဆိုလဆုတ် ပက္ခဖြစ်သော။ ပဥ္စမေ၊ ငါးရက်မြောက်သော။ စန္ဒဝါရေစ၊ တနင်္လာနေ့၌လျှင်။ နိဋ္ဌိတော၊ အပြီးအစီးသို့ ရောက်ပြီ။

(၆) ပေါရာဏော၊ အမတ်ကြီးဦးဒိုးဝေ-စသော ရှေးဆရာတို့သည် စီရင်အပ်ကုန်သော။ ရာဇဝံသေစ၊ ရာဇဝင်ကျမ်းတို့ကို လည်းကောင်း။ အညဂန္ထေ စ၊ ရာဇဝင်ကျမ်းမှ တစ်ပါးသော သာသနာတော်ကျမ်း သမိုင်းပုံပြင် ပထဝီဝင်စသော ကျမ်းတို့ကိုလည်းကောင်း။ နိဿိတံ၊ မှီသော။ မယာ၊ ငါသည်။ ကတံ၊ ပြုပြင်စီရင်အပ်သော။ ရာဇဝံသံ၊ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်အမည်ရှိသော ကျမ်းကို။ ပဏ္ဍိတာ၊ ပညာရှိသောသူတို့သည်။ နိစ္စံ၊ အမြဲ၊ ဣက္ကန္တ္တ၊ ရှုကြည့်ဆင်ခြင်တော်မူစေကုန်သတည်း။

(၇) အမှေဟိ၊ ငါတို့သည်။ ကတံ၊ ရေးသားပြုပြင် စီရင်အပ်သော။ ယံပုညံ၊ အကြင်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ် ကောင်းမှုကံသည်။ အတ္ထိရှိ၏။ တံပုညဘာဂံ၊ ထိုကုသလိုကံ၏ အဖို့ကို။ မာတာပိတူတိအာဒိနံ၊ အမိ အဖ ဤသို့စသည်အပြားရှိကုန်သော သူတို့အား။ ဝါ၊ တို့သည်။ လတိတွာန၊ ရကြကုန်သည်ဖြစ်၍။ တေ၊ ထိုအမိအဖ စသည်အပြားရှိကုန်သော သူတို့သည်။ သဒါ၊ အခါခပ်သိမ်း။ သုခီ၊ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ

ချမ်းသာခြင်းရှိကြကုန်သည်။ ဘဝန္တု၊ ဖြစ်ကြပါစေကုန်သတည်း။

(၈) ဇေတေနပုညကမ္မေန၊ ဤသို့ ရာဇဝင်ကျမ်းကို ကြိုးပမ်းအားထုတ် ပြုလုပ်စီရင်ရသော ကောင်းမှုကံစေတနာကြောင့်။ အဟံ၊ ငါသည်။ တိံသပါရမီ၊ သုံးဆယ်သော ပါရမီတို့ကို။ ပူရေတွာန၊ ပြည့်စုံတော်မူစေပြီး၍။ အနာဂတေ၊ နောင်အခါ၌။ ပညာဓိကံ၊ ပညာဖြင့် အလွန်မြတ်သော၊ ဗုဒ္ဓတ္တံ၊ ဘုရားအဖြစ်သို့။ ပတ္တံ၊ ရောက်သည်။ ဘဝါမိ၊ ဖြစ်ရပါလို၏။

(၉) ဗုဒ္ဓတ္တံ၊ ဘုရားအဖြစ်သို့။ ပါပုဏိတွာန၊ ရောက်တော်မူပြီး၍။ တိဘဝေ၊ ဘုံသုံးပါး၌။ ဗဟုံ၊ များစွာသော။ ဇနတံ၊ သတ္တဝါအပေါင်းကို။ ဓမ္မနာဝါယ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရားတည်းဟူသော သင်္ဘောလှေဖြင့်။ ဩဃံ၊ သံသရာတည်းဟူသော ရေအယဉ်ကို။ ဆေတွာ၊ ဖြတ်၍။ သုခပ္ပဒံ၊ ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့။ တာရေမိ၊ ကယ်တင်ရပါလို၏။

(၁၀) ယာဝ၊ အကြင်မျှလောက်။ ဣစ္ဆိတံ၊ အလိုရှိအပ်သော ဘုရားအဖြစ်သို့။ အပတ္တိ၊ မရောက်သေး။ တာဝ၊ ထိုသို့ ဘုရားအဖြစ်သို့ မရောက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး။ ဘဝါဘဝေ၊ ဘဝကြီးငယ်၌။ သံသရန္တော၊ ကျင်လည်ရသည်ရှိသော်။ တိဟေတုကေန၊ တိဟိတ်ဖြစ်သော။ ဥက္ကာဋ္ဌသန္ဓိယာ၊ မြတ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့်။ ပဋိသန္ဓိတံ၊ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည်။ ဘဝါမိ၊ ဖြစ်ရပါလို၏။

(၁၁) ဟီနေကုလေသုစ၊ ယုတ်မာသော အမျိုးတို့၌ လည်းကောင်း။ စတူသု၊ လေးပါးကုန်သော။ အပါယေသုစ၊ အပါယ်လေးဘုံတို့၌လည်းကောင်း။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌေသုစ၊ မကောင်းသော အသက်မွေးခြင်းရှိသော အမျိုးတို့၌ လည်းကောင်း။ တိတ္ထိသုစ၊ မှားသော အယူရှိသော မိစ္ဆာတိတ္ထိအမျိုးတို့၌ လည်းကောင်း။ ကုဒါစနံ၊ တစ်ရံတစ်ခါမျှ။ နဘဝါမိ၊ မဖြစ်ရပါလို။

(၁၂) ဇဝနာ တိက္ခဂမ္ဘီရ- ပဋ္ဋေတဟာသ ပညဝါ၊ လျင်သော ပညာ ထက်သော ပညာ၊ နက်နဲသော ပညာ၊ ထွန်းတောက်ပသော ပညာ၊ ရွှင်သောပညာ ရှိသည်ဖြစ်၍။ ပိဋကာနိစ၊ ပိဋကတ် သုံးပုံတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဗေဒါနိစ၊ ဗေဒင်လေးပုံတို့ကိုလည်းကောင်း။ ဓမ္မတော၊ မိမိသဘောအလျောက်အားဖြင့်။ ပဂုဏော၊ လေ့လာဆောင်နိုင်ခြင်းသည်။ ဘဝါမိ၊ ဖြစ်ရပါလို၏။

(၁၃) နတ္ထိတိဝစနံ၊ မရှိပါဟု ဆိုရခြင်းသည်။ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲ၏။ ဒေဟီတိဝစနံ၊ ပေးပါဟု ဆိုရခြင်းသည်။ တထာ၊ ထို့အတူ၊ ဒုက္ခံ၊ ဆင်းရဲ၏။ တသ္မာ၊ ထိုသို့ဆင်းရဲသောကြောင့်။ နတ္ထိတိ၊ မရှိပါဟူ၍လည်းကောင်း။ ဒေဟီတိ၊ ပေးပါဟူ၍လည်းကောင်း။ ကုဒါစနံ၊ တစ်ရံတစ်ခါမျှ။ နဝစာမိ၊ မပြောမဆို မတောင်းရလို၏။ ဣတိ၊ ဤသည်လျှင် အပြီးအဆုံး နိဂုံးကမ္ပတ် လက်စသတ်ပေသတည်း။

သက္ကရာဇ် ၁၂၉၂-ခု၊ ဝါဆိုလဆုတ် ၅-ရက်
တနင်္လာနေ့ ပြီးပြည့်စုံပြီ။